'Gripping. Nothing less than the fate of Europe is at stake in this thriller.'
LE MONDE

IMPRIMATUR

MONALDI & SORTI

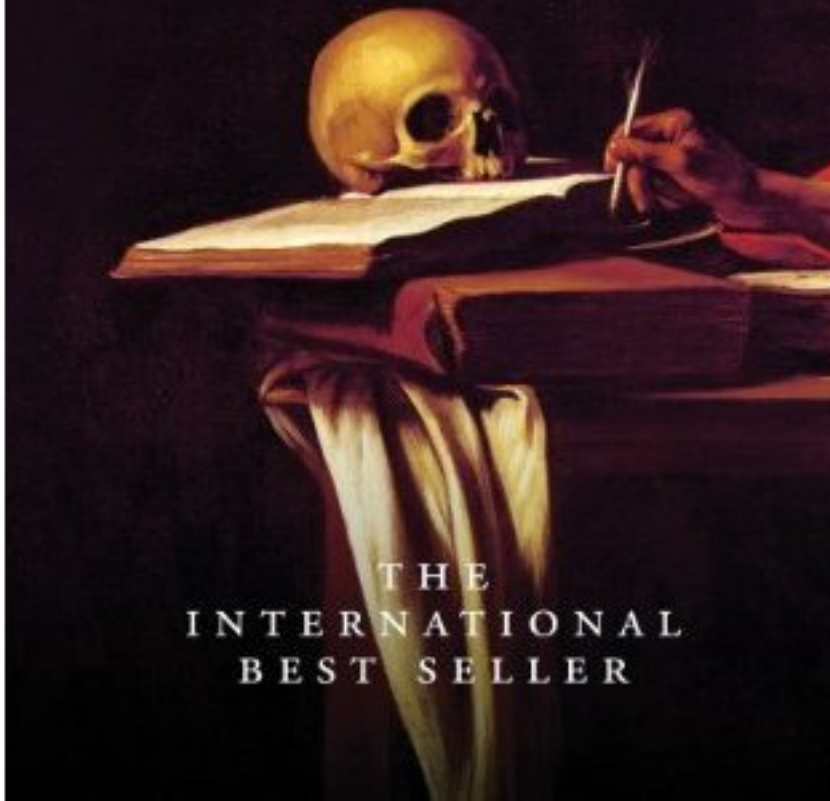

THE
INTERNATIONAL
BEST SELLER

Monaldi & Sorti
Imprimatur

Copyright © Monaldi & Sorti
Copyright © TRITONIC 2009 pentru prezenta ediție în limba română

TRITONIC Grup Editorial
Str. Coacăzelor nr. 5, Bucureşti
e-mail: editura@tritonic.ro
tel./fax.: +40 21 242 73 77

www.tritonic.ro
www.tritonic.ro/blog

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
MONALDI & SORTI
Imprimatur / Monaldi & Sorti ; trad.: Geo Bogza - Bucureşti : Tritonic, 2009
ISBN 978-973-733-290-5

I. Bogza, Geo (trad.)

821.111-31=135.1

Coperta: ALEXANDRA BARDAN
Redactori: VICTOR DRAGOMIR, BOGDAN HRIB
Corector: MĂDĂLINA VASILE
Bun de tipar: martie 2009
Tipărit în România

Monaldi & Sorti

Imprimatur

Traducere din limba italiană GEO BOGZA

TRITONIC

Kelley Armstrong s-a născut în 1968, într-o familie tipică de clasă mijlocie. A absolvit Facultatea de psihologie la University of Western Ontario. În prezent este dedicată în întregime scrisului, este căsătorită, are trei copii şi locuieşte în Ontario, Canada. A publicat zece romane fantasy, toate făcând parte din seria *Women of the Otherworld*. Romanul *Lună plină* este primul din această serie, publicat în 2001. Cel de-al şaptelea roman, *No humans involved*, apărut în 2007, a fost declarat bestseller New York Times, în mai 2007.

Kelley Armstrong a publicat un singur roman de crime în iulie 2007, în scriitura căruia au fost identificate influenţe ale lui Poppy Z Brite, Laurell K. Hamilton şi Phil Rickman.

Seria *Women of the Otherworld* se încadrează în genul fantasy-ului contemporan, cu personaje suprarealiste precum vrăjitoare, şamani, fantome, vârcolaci, demoni, vampiri şi puternice elemente romantice.

De ce această carte

Nemo propheta in patria

Cenzura este din totdeauna efectul unui regim totalitar. Atunci când are de suferit din pricina ei, autorul are două posibilităţi: să renunţe să mai publice, sau să-şi scoată cărţile în afara graniţelor naţionale. Dacă se optează pentru a doua soluţie, e bine să se aibă în vedere o tară în care libertatea cuvântului e o certitudine bine consolidată. Olanda, cu siguranţă, este în acest sens un exemplu de urmat.

Istoria recentă oferă exemplul lui Klaus Mann, fiul lui Thomas, care, fugind din Germania nazistă cu ajutorul lui Gide şi Aldous Huxley, a fondat o revistă proprie în Olanda. Cu mult timp înainte, la Amsterdam erau tipărite cărţile unor autoridin felurite ţări persecutaţi de Inchiziţie.

Chiar şi în zilele noastre acest roman scris în italiană, datorită bunăvoinţei unui editor curajos şi dinamic este tipărit în limba lui Dante dar pe pământ olandez.

Se cuvine să amintim că *Imprimatur* este tradus în 20 de limbi şi 45 de ţări, caz unic în privinţa romanului istoric italian, cu excepţia Numelui trandafirului.

Numai în patria autorilor, în Italia cea democratică, lectorul nu-l poate găsi.

Aventura singulară a acestui roman începe în primăvara lui 2001, când manuscrisul este achiziţionat de o casă editorială proprietatea unui cunoscut om politic şi de afaceri, precum şi Preşedinte al Consiliului de Miniştri. Cartea apare în martie 2002, în ciuda unei promovări egală cu zero, dobândeşte imediat locul patru între cele mai vândute zece cărţi semnalate de cotidianul *Correre della Sera*, şi în curând tirajul se va epuiza.

Prelungirea de tiraj are loc însă cu o întârziere de patru săptămâni. A treia ediţie zăboveşte şi mai mult, librăriile nu mai au nici măcar un exemplar vreme de aproape trei luni, vânzările devenind nule.

Între timp, într-un ziar din Milano aparţinând fratelui editorului – Preşedinte al Consiliului, un cunoscut istoric catolic publică o recenzie

neobisnuit de duşmănoasă, în care referindu-se la autori (până atunci necunoscuți) comentează că: „astfel de oameni întrec orice măsură“.

După care, în chip inexplicabil, cartea dispare din circulație. Pe Internet se înmulțesc mesajele cititorilor care caută zadarnic un exemplar. Librăriile cer editorului încă o ediție; acesta răspunde imperturbabil: „Veți avea-o cât de curând.“ În schimb, nici vorbă de reeditare.

Dimpotrivă, *Imprimatur* este scos din cataloagele editorului, ca şi cum n-ar fi existat niciodată, precum şi din site-urile de pe Internet în care unii cititori începuseră să semnaleze anomaliile respectivei publicări.

După câteva luni s-a petrecut până şi un mic seism politic. Preotul care îi cununase pe cei doi autori, paroh la Castelgandolfo, este transferat fără a fi prevenit şi fără explicații convingătoare într-o îndepărtată localitate românească de pe țărmurile Mării Negre, Constanța. Este vorba de străvechiul Tomis, unde împăratul Augustus l-a exilat pe poetul Ovidiu, învinuit că ar fi destăinuit în scrierile lui secrete privind casa imperială.

Mesajul este extrem de clar: a fost pedepsit un păcat literar. Preotul în cauză era într-adevăr personaj în roman (sub alt nume dar uşor de identificat, reprezentat de episcopul care începe şi încheie narațiunea).

În străinătate lucrurile se desfăşoară cu totul altfel. *Imprimatur* se află în topul celor mai vândute cărți în toate țările în care a fost publicat, timp de câteva săptămâni reuşind să detroneze până şi suveranul Cod da Vinci. Asta chiar şi în țărilecele mai depărtate de cultura noastră: din Coreea şi până-n Turcia, din Bulgaria până-n Ucraina. Pretutindeni aprecierile criticii sunt deosebit de generoase, unele mari cotidiane şi săptămânale îl consideră peste romanele lui Umberto Eco. Drepturile cărților următoare sunt cumpărate *blind,* adică înaite de a fi scrise.

Timp în care în Italia casa editorială a Preşedintelui Consiliului prezintă autorilor bilanțuri ale exemplarelor vândute profund viciate. Sătui de atâtea bizarerii, autorii şi agentul lor cer desfacerea contractului, invocând în caz contrar un proces la tribunal. Societatea Preşedintelui Consiliului acceptă pe loc.

Ziare şi posturi TV din alte țări îi întervievează pe autori despre ghinionul din Italia, în cele mai importante țări europene sunt realizate lungi documentare de către TV publică. Un cotidian îl intervievează chiar şi pe preotul surghiunit în România. În ziarele din străinătate se înmulțesc comentariile acide asupra editurilor din țara noastră. În Italia, tăcere.

Între timp, autorii optează pentru embargo. Cu Italia s-au lămurit; cărțile lor vor fi publicate de-acum încolo în străinătate. Popoare vorbind 20 de limbi şi oameni din 45 de țări au posibilitatea să le citească; originalul italian rămâne însă în sertar.

Fapt care va juca o farsă „sistemului Italia“: la Frankfurt şi în alte mari librării internaționale povestea plină de noimă aleargă din gură-n gură. Patronii industriei editoriale italiene sunt nevoiți să înghită subtile înțepături din partea colegilor străini. Aşa se face că în chip surprinzător în primăvara lui 2005 iese în arenă al doilea grup editorial, singurul în stare să se măsoare cu predecesorul.

Oferta ce ni se face este republicarea romanului *Imprimatur*, după care ar fi urmat *Secretum*, în toamna aceluiaşi an. Ciudată grabă pentru ritmurile caselor editoriale care programează aproape întotdeauna cu cel puțin un an înainte. Autorii se consultă cu editorii lor din străinătate care ne previn: atenție la darurile otrăvite! Autorii cer atunci o dată de apariție mai îndepărtată şi garanții contractuale egale cu cele obținute afară. Drept răspuns editorul dispare în neant.

Cititorul acestei prefațe se va întreba cu siguranță: de ce toate acestea?

Ca în orice *policier* reuşit, va fi nevoie să ajungă la sfârşit pentru a găsi dezlegarea. Citind *Imprimatur*, va afla că autorii, făcându-şi investigațiile pentru construcția unui *thriller* istoric, s-au bazat pe documente originale. Va descoperi că unele dintre aceste documente, căutate de istorici veacuri în şir, reperate în cele din urmă de autor în Arhiva Secretă a Vaticanului şi în Arhiva de Stat din Roma, şi făcute publice la finele cărții, demolează reputația unui papă beatificat în 1956.

Un papă, aşa cum veți citi în roman, vinovat de grave atentate chiar contra religiei catolice, şi care pe nedrept a fost înălțat la rangul de preafericit.

După 11 septembrie 2001 la Vatican se făceau pregătiri pentru o mastodontică ceremonie de canoninizare a acestui papă. El de fapt fusese protagonistul victoriei creştine care în bătălia de la Viena din 12 septembrie 1683 reuşiseră să salveze Europa de turci. Motiv pentru care fusese menit de Vatican să fie sanctificat: canonizarea lui trebuia să consfințească oficial sprijinul Bisericii dat coaliției internaționale anti-Islam. După publicarea romanului *Imprimatur*, cu revelațiile sale, proiectul se destramă precum fumul.

Restul este de domeniul public. La 27 aprilie 2003 în piazza San Pietro este beatificat un personaj de rezervă: necunoscutul călugăr capucin Marco d'Aviano, un *factotum* la Viena al prea virtuosului papă. Beatificarea acestuia, după 300 de ani de stat pe lista de aşteptare, devenise brusc urgentă.

Oricum se încearcă să se dea relief evenimentului. Apar lungi articole în cele mai importante ziare italiene: „Acea beatificare va face Islamul

să tremure“ este titlul pe întreaga pagină în *Corriere della Sera*. Din Orient se primeşte un răspuns însoţit de hohote de râs: „Marco d’Aviano? Cine-o mai fi şi ăsta?“ Despre marele absent, despre papa din *Imprimatur* nu nu se suflă o vorbă: presa a fost nevoită în chip acrobatic să nu pomenească numele papei care dădea ordine acelui Marco d’Aviano. Ca şi cum într-o biografie a lui Sancho Panza, numele lui Don Quijote n-ar fi nici măcar amintit.

Iată cum un simplu roman istoric, ce se depană cu trei sute de ani în urmă la Roma, a putut să pună presiune pe ziare, case editoriale şi până pe Vatican. Faptele nu puteau să decurgă altfel, nu exista cale de întors. Câteva semnale clare (anatema istoricului catolic, transferul parohului de la Castelgandolfo) dăduseră tonul boicotării romanului *Imprimatur*. Şi nici un editor – Preşedinte de Consiliu, cu pestriţă notorietate parlamentară nevoit să o menţină compactă cu orice, preţ, nu putea să rămână insensibil la astfel de reacţii.

S-a discutat mult în Italia dacă este potrivit ca una şi aceeaşi persoană să fie propietara unor echipe de fotbal, vile, ziare, societăţi de asigurare, a unei jumătăţi din posturile TV existente, librării şi a celei mai mari concentrări de case editoriale, şi care în plus să fie şi Preşedinte al Consiliului de Miniştri.

Conform experienţei noastre întrebarea (al cărei răspuns ar fi cât se poate de evident) este prost pusă. Ar trebui mai degrabă să ne întrebăm dacă n-ar fi cazul să-l facem şi papă.

Care va fi sfârşitul? Nu ştim. Deocamdată pentru noi nu mai e loc într-o ţară în care propietarii aproape tuturor librăriilor şi a celor mai mari drupuri editoriale pot sta comod în jurul unei mese pentru patru persoane.

La începutul lui 2005 această concentrare de putere care nu are pereche în vreo altă ţară civilizată, a eliminat din propriile lanţuri de librării practic pe toţi micii editori, adică pe cei care nu stau la celebra masă pentru patru. Şi asta în timp ce pe cunoscutele ziare ale sistemului sunt supralicitate pe tonul unor comis-voiajori cunoscuţii autori ai sistemului, răspândind mai cu seamă cu neruşinare cifre ale unor vânzări umflate până la ridicol (este suficient sa-i întrebi pe librari...)

În câteva rânduri prizărite sunt recenzate şi cărţile unor editori independenţi: la vreme ce în librăriile Preşedintelui Consiliului şi ale prietenilor lui de la masa celor patru, nu se găsesc. Şi cititorul, decât să iasă cu mâna goală, sfârşeşte prin a cumpăra o carte a sistemului.

Aşa se face că ştreangul dictatorial al unei false elite, conduse de editorul – Preşedinte al Consiliului, se strânge în jurul gâtului unor autori şi editori independenţi, şi în primul rând al cititorilor, cărora li se ascunde existenţa a mii de titluri. Nu este o surpriză dacă „sistemul Italia“, ca pe timpul fascismului îşi penalizează disidenţii cu surghiunul şi îndeseşte rândurile unor ţări precum Iranul, Nigeria, Ciadul sau Albania, în care meseria de romancier te expune exilului.

S-a constituit şi un *Imprimatur* fan club, un grup de cititori italieni dornici să îndrepte această situaţie paradoxală. Încurajărilor venite din partea lor, ca să nu mai vorbim de numeroasele cereri de reeditare, se datorează aceatsă ediţie a romanului *Imprimatur*, menţinând totuşi embargoul protestului cu care ne împotrivim „sistemului Italia“: această carte nu va fi disponibilă în librăriile italiene din Italia, ci numai prin Internet, în librăriile italiene din străinătate şi cele străine din Italia.

Editorului De Bezige Big şi curajosul său director Robbert Ammerlaan îi mulţumim din suflet pentru a ne fi îngăduit să satisfacem cererile cititorilor.

Monaldi & Sorti

Interpretări prevestitoare din Arcanul Judecății:

Învierea trecutului
Reparația nedreptăților îndurate
Dreapta judecată a urmaşilor
Nimic nu se pierde; trecutul rămâne
viu prin ceea ce dă sens faptelor viitorului.

OSWALD WIRTH, *Tarot*

Como, 14 februarie 2040

Către Excelența Sa Mons.
Alessio Tanari
Secretar al Congregației pentru Cauzele Sfinților
Citta del Vaticano

In nomine Domini
Ego, Lorenzo Dell'Agio, Episcopus Comi, in processu canonisationis beati Innocentii Papae XI, iuro me fideliter diligenterque impleturum munus mihi commissum, atque secretum servaturum in iis ex quorum revelatione preiudicium cansae vel infamiam beato afferre posset. Sic ine Dens adiuvet.

Dragul meu Alessio,
binevoiți a mă ierta dacă mă adresez Dvs. introducând formula jurământului ritual; şi anume să păstrez secretul asupra oricărei defăimări de care aş avea cunoştință în ceea ce priveşte reputația unui suflet preafericit.
Ştiu că veți scuza fostului Dvs. docent de seminar adoptarea unui stil epistolar mai puțin ortodox decât cele cu care sunteți deprins.

Mi-ați scris acum trei ani din însărcinarea Sfântului Părinte, invitându-mă să fac lumină asupra unei pretinse vindecări miraculoase, petrecută cu mai bine de patruzeci de ani înainte în dioceza mea şi datorată Fericitului papa Inocențiu al XI-lea: nu altul decât acel Benedetto Odescalchi din Como despre care pe când erați copil m-ați auzit chiar pe mine povestindu-vă, poate pentru prima oară.
Cazul de *mira sanatio* se referea, aşa cum sigur vă veți aminti, la un copil: orfan din câmpia comască, pe care un câine îl muşcase de deget.

Bietul tendon plin de sânge, de îndată recuperat de bunica micuțului, credincioasă a papei Inocențiu, fu învelit într-un ştergar cu imaginea sacră a Sf. Părinte şi încredințat medicilor de la urgență. Copilul, după operația de implant al degetului, căpătă pe loc perfecta folosință şi sensibilitate a acestuia: spre stupoarea atât a chirurgului, cât şi a asistenților săi.

În respectul indicațiilor Dvs. şi al dorinței Sanctității sale am dat curs procesului *super mira sanatione,* pe care înaintaşul meu de la vremea aceea nu considerase oportun să-l înceapă. Nu mă voi lungi în privința procesului de curând încheiat, cu toate că aproape toți martorii întâmplării sunt decedați, fişele clinice au fost distruse după zece ani, iar copilul de atunci, în vârstă acum de cincizeci de ani, are domiciliul stabil în Statele Unite. Documentele vă vor fi trimise separat. Aşa cum cere procedura, ştiu că le veți supune judecății Congregației şi apoi veți scrie un raport pentru Sfântul Părinte. Ştiu bine cât de mult iubitul nostru Papă doreşte să redeschidă, după aproape un secol de la beatificare, procesul de canonizare a lui Inocențiu al XI-lea, pentru a-l proclama, în sfârşit, Sfânt. Şi tocmai fiindcă țin şi eu la intenția Sanctității sale, trec la subiect.

Veți fi observat cu siguranță volumul consistent al plicului din anexa scrisorii mele; se află acolo dactilograma unei cărți nicicând tipărite.

Va fi greu să vă explic amănunțit naşterea ei, căci cei doi autori, după ce mi-au expediat o copie, au dispărut pur şi simplu. Sunt sigur că Domnul Nostru va insufla Sfântului Părinte şi Dvs., după ce veți fi citit lucrarea, cea mai cuvenită dezlegare pentru dilema: *secretam servare aut non?* Tăcerea sau publicarea scrierii? Ceea ce se va hotărî, va fi pentru mine lucru sfânt.

Cer scuze anticipat dacă pana mea – cugetul abia acum despovărându-mi-se de cei trei ani de cercetări istovitoare – va să alerge uneori prea liberă.

I-am cunoscut pe cei doi autori ai dactilogramei, o tânără pereche de logodnici, cu patruzeci şi trei de ani în urmă. Abia fusesem numit paroh la Roma, unde venisem din al meu oraş Como, unde prin grația Domnului Nostru mă voi întoarce apoi ca episcop. Tinerii Rita şi Francesco erau amândoi jurnalişti: locuiau aproape de parohia mea, şi mi s-au adresat mie pentru inițierea în căsătorie.

Dialogul cu tânăra pereche depăşi curând o simplă relație didactică, devenind cu timpul mai apropiată şi confidențială, întâmplător, cu numai cincisprezece zile înainte de nuntă, preotul menit să oficieze ceremonia căzu pradă unei grave indispoziții. Prin urmare, Rita şi Francesco mi-au cerut mie, firește, să țin slujba.

I-am căsătorit într-o după-amiază însorită de iunie, în lumina curată şi înaltă a bisericii San Giorgio in Velabro, aproape de glorioasele ruine ale Forului roman şi ale Cetății capitoline. O ceremonie înălțătoare şi emoționantă. L-am rugat fierbinte pe Atotputernicul să îngăduie tinerei perechi viață lungă şi senină.

După căsătorie am continuat să ne vedem vreme de câțiva ani. Am aflat astfel că, în ciuda puținului timp liber îngăduit de munca lor, Rita şi Francesco nu părăsiseră nici o clipă studiile. Orientându-se amândoi, după licența în Litere, spre cea mai dinamică şi cinică lume a hârtiei tipărite, nu uitaseră totuşi de mai vechile lor pasiuni. Dimpotrivă, continuau lectura unor cărți bune, vizitau muzee şi, când şi când, zăboveau în bibliotecă.

O dată pe săptămână mă invitau la cină sau la o cafea, după-amiaza. Adesea, ca să pot să iau loc, trebuiau să elibereze la repezeală un scaun sufocat sub vrafuri de fotocopii, microfilme, reproduceri de stampe vechi şi cărți: teancuri de hârtie pe care de fiecare dată le vedeam tot mai groase. Devenit curios, i-am întrebat ce scop are acel zelos entuziasm.

Mi-au povestit atunci că descoperiseră cu ceva timp în urmă, în colecția particulară a unui aristocrat bibliofil din Roma, o serie de opt volume manuscrise, datate în primii ani ai veacului al XVIII-lea. Grație unor prietenii comune, proprietarul, marchizul, le îngăduise să studieze vechile tomuri.

Era vorba de o adevărată bijuterie pentru amatorii de istorie. Cele opt cărți cuprindeau epistolarul abatelui Melani, membru al unei vechi şi nobile familii toscane de muzicieni şi diplomați.

Dar adevărata descoperire venea după aceea: legat în cuprinsul unuia din cele opt volume, ieşise la lumină un amplu memorial manuscris. Era datat 1699 şi scris cu o caligrafie măruntă, de o mână vădit diferită de restul volumului. Anonimul autor al însemnărilor afirma că fusese slujbaş la un han din Roma, şi povestea la persoana întâi surprinzătoare fapte întâmplate la Paris, Roma şi Viena în anul 1683. Însemnările erau precedate de o scurtă scrisoare de prezentare, nedatată, fără expeditor şi destinatar, şi cu un conținut întru câtva obscur.

Pentru moment n-am avut cum să mai aflu altceva. Tinerii însurăței se dovediră foarte rezervați în privința descoperirii lor. Am bănuit doar că descoperirea însemnărilor declanşase toate acele cercetări însufleţite.

Totuşi, părăsind amândoi definitiv mediul universitar şi neputând deci să mai dea o demnitate ştiințifică studiilor lor, tinerii mei începuseră să coacă proiectul unui roman.

M-au pus în temă mai mult glumind: că ar fi modelat însemnările băiatului, dându-i formă epică de roman. Mai întâi am fost oleacă dezamăgit, găsind ideea – ca pasionat cercetător ce mă încăpățânez să fiu – amatoristică şi superficială. Apoi, de la o vizită la alta, am înțeles că lucrurile deveneau serioase. Proiectul se bucura de tot timpul lor liber, deşi nu trecuse decât un an de la căsătoria lor. Mi-au mărturisit mai târziu că şi-au petrecut aproape toată călătoria de nuntă în arhivele şi bibliotecile Vienei. Nu le-am pus nicicând întrebări, mulțumindu-mă cu poziția mea de tăcut şi discret depozitar al strădaniei lor.

Pe atunci, vai, nu urmăream cu atenție relatarea pe care cei doi tineri mi-o făceau despre înaintarea lucrării lor. Între timp, stimulați de naşterea unei frumoase fetițe şi obosiți să mai construiască pe nisipurile mişcătoare ale săracei noastre țări la începutul noului veac au decis pe nepusă masă să se mute la Viena, oraş de care s-au legat poate şi datorită dulcilor amintiri ale lunii de miere.

M-au invitat pentru un scurt rămas-bun, cu puțin înainte de a pleca definitiv din Roma. Mi-au promis că-mi vor scrie şi că mă vor vizita când se vor întoarce în Italia.

Nimic din toate astea n-au făcut, şi n-am mai ştiut nimic de ei. Până când, într-o zi, acum câteva luni, am primit un plic de la Viena. Conținea dactilograma pe care V-o trimit: adică romanul cel mult aşteptat.

Am fost mulțumit să ştiu că reuşiseră măcar să-l ducă la bun sfârşit, şi voiam să răspund spre a le mulțumi. Am rămas însă surprins să văd că nu-mi trimiseseră adresa lor şi nici măcar două rânduri însoțitoare. Drept frontispiciu, această lapidară dedicație: „Celor învinşi“. Şi pe spatele plicului doar un înscris cu penița: „Rita & Francesco“.

Am citit deci romanul. Sau ar trebui să-l numesc mai degrabă memorial? Este vorba într-adevăr de un memorial baroc, adaptat pentru cititorul de azi? Sau mai degrabă de un roman modern, plasat în secolul al XVlI-lea? Sau ambele lucruri laolaltă? Iată întrebările care mă asaltează şi în prezent, în unele părți mi se pare că citesc pagini ajunse intacte din secolul al XVII-lea; toate personajele îşi dau replica folosind lexicul tratatelor de pe-atunci.

Apoi însă, când disputa cedează pasul acțiunii, registrul lingvistic se schimbă brusc, şi aceleaşi personaje se exprimă în proză modernă, iar felul lor de a acționa pare chiar să reproducă *toposul* romanului polițist, tip Sherlock Holmes şi Watson. Ca şi cum în fragmentul acela autorii ar fi vrut să-şi lase semnul propriei intervenții.

Şi dacă m-au mințit? Dacă povestea manuscrisului băiatului, găsit de ei, era doar o născocire? Nu semăna ea izbitor cu expedientul prin care Manzoni şi Dumas îşi inaugurează capodoperele, *Logodnicii* şi, respectiv, *Cei trei mușchetari?* Care şi ele, la o adică, sunt romane istorice despre veacul al XVIII-lea...

Din păcate mi-a fost cu neputință să dau o dezlegare problemei care, probabil, e menită să rămână un mister. Fapt e că n-am putut da de urma celor opt volume de scrisori ale abatelui Melani, care au stârnit toată povestea. Biblioteca marchizului a fost dezmembrată acum zece ani de către moştenitori, care apoi au purces la înstrăinarea ei. Casa de licitație ce a găzduit vânzarea, făcând eu apel la nişte cunoştințe, mi-a comunicat neoficial numele cumpărătorilor. Credeam că am dat de capăt afacerii, şi mă consideram binecuvântat de Domnul, asta până când am citit numele noilor posesori: volumele fuseseră cumpărate de Rita şi Fran-cesco. A căror adresă, evident, n-aveam cum s-o ştiu.

În ultimii trei ani am dat curs, cu puținele resurse de care dispun, unor ample verificări asupra conținutului dactilogramei. Veți găsi rezultatul cercetărilor mele în paginile adăugate la sfârşit, şi Vă rog să le citiți cu cea mai mare atenție. Veți descoperi cât de mult timp am lăsat să se aştearnă uitarea asupra lucrării celor doi prieteni, precum şi suferințele ce mi s-au tras de la acest lucru. Veți mai găsi de asemeni o analiză amănunțită a evenimentelor istorice povestite în dactilogramă şi un rezumat al chinuitoarelor căutări în arhive şi biblioteci dintr-o jumătate de Europă, totul spre a înțelege în ce măsură corespund adevărului. Fapt e că episoadele narate, aşa cum veți putea verifica Dvs. înşivă, au avut puterea să schimbe neîndurător şi pentru totdeauna cursul Istoriei.

Ei bine, ajuns acum la capătul respectivelor căutări, pot afirma cu mâna pe inimă că întâmplările şi personajele din cuprinsul narației pe care veți citi-o sunt autentice. Şi chiar în cazul în care nu era cu putință să se probeze ceea ce am citit, am putut cel puțin să stabilesc că e vorba de evenimente cu totul verosimile.

Faptele povestite de cei doi foşti enoriaşi ai mei, deşi nu gravitează doar în jurul papei Inocențiu al XI-lea (care de altfel aproape că nu figurează printre actorii romanului), scot la iveală, oricum, împrejurări care aruncă noi şi grave umbre asupra seninătății sufleteşti a Papei, precum şi asupra onestității scopurilor sale. Spun noi, ținând seama că procesul de beatificare a papei Odescalchi, inaugurat la 3 septembrie 1714 de către

Clement al Xl-lea, a fost blocat aproape imediat de obiecțiile *super virtutibus,* ridicate în sânul Congregației pregătitoare de promotorul credinței. Au trebuit să treacă treizeci de ani pentru ca Benedetto al XIV-lea Lam-bertini să impună prin decret tăcerea promotorilor și consultanților care se îndoiau de eroismul virtuților lui Inocen-țiu al Xl-lea. Dar puțin după aceea procesul se poticnește din nou, de data asta vreme de două veacuri; fapt e că abia în 1943, sub papa Pius al XII-lea, a fost reales un alt raportor. Beatificarea se va face așteptată încă treisprezece ani, adică până la 7 octombrie 1956. După care, asupra papei Odescalchi s-a așternut tăcerea. Până în ziua de azi, niciodată nu s-a mai vorbit să fie proclamat Sfânt.

Aș fi putut, datorită legislației aprobate de papa Ioan Paul al II-lea, acum mai bine de cincizeci de ani, să dau curs, din proprie inițiativă, unui adaos de anchetă judiciară. Dar în atare caz n-aș fi putut *secretum servare in iis ex quorum re-velatione preiudicium causae vel infamiam beato afferre posset.* Ar fi trebuit, adică, să dezvălui conținutul dactilogramei cuiva, fie și numai promotorului judiciar și procurorului („avocații acuzării și apărării Sfinților", cum sunt azi, în chip grosolan, desemnați prin ziare).

În acest fel însă, aș fi dat naștere la grave și ireversibile îndoieli asupra virtuților Fericitului: decizie care îi revenea doar Papei, mie, în nici un caz.

Dacă totuși între timp lucrarea ar fi fost publicată, aș fi fost dezlegat de obligația secretului. În nădejdea că respectiva carte a celor doi enoriași ai mei și-ar fi găsit deja editorul, i-am însărcinat cu căutarea pe câțiva dintre colaboratorii mei, mai tineri și neștiutori. Dar în cataloagele cărților de pe piață n-am găsit o asemenea scriere și nici numele prietenilor mei.

Am încercat să dau de urma celor doi tineri (acum desigur vârstnici): în registrele stării civile figurau într-adevăr mutați la Viena, Auersperg-strasse 7. Am scris la adresa aceea; răspunsul însă veni din partea rectorului unei pensiuni universitare, care nu putea să-mi furnizeze nimic precis. Am întrebat Primăria din Viena, rezultatul fiind același. La fel când m-am adresat unor ambasade, consulate, dioceze străine.

Am început să mă tem de ce e mai rău. I-am scris și parohului de la Minoritenkirche, biserica națională italiană de la Viena. Însă pe Rita și Francesco nu-i cunoștea nimeni. Nu figurau, din fericire, nici în registrul de evidență al cimitirului.

În fine, m-am hotărât să plec eu însumi la Viena, în speranța de a da măcar de fiica lor, chiar dacă, după patruzeci de ani, nu-i mai țineam minte numele de botez. Cum era previzibil, și această ultimă tentativă a eșuat.

Din partea celor doi foști prieteni ai mei, în afară de scriere, nu-mi rămâne decât vechea fotografie pe care mi-au dăruit-o. V-o trimit împreună cu celelalte.

De trei ani îi caut peste tot. Când și când, mă surprind fixând tinere femei cu părul roșcat ca cel al Ritei, uitând că acum îl are și ea alb, ca mine. Ar avea acum șaizeci și patru de ani, iar Francesco șaizeci și șase.

Îmi iau rămas-bun, deocamdată, de la Dvs. și de la Sfinția sa. Dumnezeu să vă inspire în lectura la care purcedeți.

Mons. Lorenzo Dell'Agio
Episcop al Diocezei Como

Celor învinşi

Domnule,
trimițându-Vă acest Memorial
pe care în fine l-am găsit, îndrăznesc să sper
că Excelența voastră va recunoaște
în străduința mea de a Vă împlini
dorințele preaplinul pasiunii
și inbirii ce dintotdeauna m-au făcut
fericit, ori de câte ori am putut
să Vi le mărturisesc.

Memorial
cuprinzând multe nimitoare Evenimente
ce avură loc în Hanul Donzello
de pe via Orso între 11 și 25 septembrie
în Anul 1683; cu Referire la alte Cazuri,
înainte și după acele Zile.

la Roma, A.D. 1699

Prima zi

11 septembrie 1683

Oamenii Prefectului de Poliție au sosit mult după-amiază, chiar când ieşisem să aprind torța de la firma noastră. Aveau cu ei scânduri şi ciocane, sigilii, lanțuri şi ditamai cuiele, în timp ce înaintau pe strada Orso, strigau şi gesticulau de mama focului, dând de înțeles trecătorilor şi pâlcurilor de oameni să le facă loc. Erau mânioşi de mama focului. Dând cu ochii de mine, începură să-şi agite brațele:

– Toată lumea-năuntru, haideți, trebuie să-nchidem, strigă cel care dădea ordine.

Numai ce mă dădusem jos de pe scaunul de bucătărie pe care mă suisem, şi mâini vânjoase mă îmbrânciră înăuntru, în timp ce câțiva au baricadat amenințător uşa. Eram năucit. Mi-am revenit brusc văzând înghesuiala care, la strigătele celor mai înalți în grad, se formase la intrare ca un fulger din senin. Erau chiriaşii hanului nostru, cunoscut ca hanul Donzello.

Erau doar nouă, toți de față: tocmai trebuia să se servească cina şi, ca în fiecare seară, se învârteau pe la parter printre divanele holului şi mesele celor două săli de mese vecine, prefăcându-se fiecare că fac ba una, ba alta; în realitate, toată lumea era atentă la tânărul chiriaş francez, muzicianul Robert Devizé, ce-şi arăta virtuozitatea la chitară.

– Lăsați-mă să ies! Cum îndrăzniți? Jos mâinile! Nu pot să rămân aici! Eu sunt sănătos, s-a înțeles? Foarte sănătos! Dați-mi voie să trec, se-aude?

Cel ce urla aşa (abia dacă-l zăream în spatele pădurii de lănci cu care scutierii îl țineau la respect) era părintele Robleda, iezuitul spaniol şi chiriaşul nostru, care începu să vocifereze panicat, cu sufletul la gură şi grumazul roşu dând pe-afară, aducându-mi aminte de urletele porcilor când, atâr-nați cu capul în jos, sunt măcelăriți.

Vacarmul răzbătea în stradă şi, aşa mi se părea mie, până-n mica piață, ce se goli de la sine cât ai zice peşte. Pe cealaltă parte a străzii l-am zărit pe vânzătorul de peşte împreună cu doi servitori de la hanul vecin cu noi, privind scena.

– Ne închid, le-am strigat eu, încercând să mă fac văzut, dar cei trei rămaseră nepăsători.

Un vânzător de oțet, altul de gheață și un stol de copii, ale căror strigăte cu câteva clipe înainte însuflețeau strada, se ascunseseră înspăimântați după colț.

Între timp, stăpânul meu, domnul Pellegrino de Grandis, pusese o masă mai mare în pragul hanului. Un ofițer de la Prefectură puse pe ea registrul chiriașilor ce tocmai îi fusese înmânat, și începu apelul.

– Părintele Juan de Robleda, din Granada.

Fiindcă nu mai văzusem până atunci o închidere datorată carantinei, și nici din auzite nu știam, am crezut mai întâi că vor să ne bage la răcoare.

– Urâtă povestea asta, l-am auzit șuierând pe Brenozzi venețianul.

– Veniți mai în față, părinte Robleda! se enervă cel ce striga.

Iezuitul, trântit la pământ în zadarnica luptă cu scutierii, se ridică și, dându-și seama că orice cale de fugă era blocată de lănci, răspunse la apel agitându-și mâna păroasă. Fu imediat împins în partea unde mă aflam. Părintele Robleda, sosit din Spania acum câteva zile, încă de dimineață, din pricina celor întâmplate, nu făcuse decât să ne pună la grea încercare urechile cu zbieretele lui de frică.

– Abatele Melani, din Pistoia! făcu ofițerul cititor în registrul chiriașilor.

Țâșni din umbră dantela de croială franțuzească ce garnisea în cheietura mâinilor oaspetelui nostru sosit chiar în zorii acelei zile. Ridică zelos mâna, și micii săi ochi triunghiulari lucira ca niște stilete ieșind din teacă. Iezuitul, fără să i se clintească vreun mușchi, se trase deoparte, când Melani, pășind tăcut și împăcat, ni se alătură. Tocmai strigătele abatelui, în acea dimineață, stârniseră alarma.

Le auziserăm cu toții, venind de la primul cat. Pellegrino, hangiul și stăpânul meu, fusese primul care dăduse fuga într-acolo. Dar se oprise imediat ce ajunsese la odaia mare de la primul cat, ce dă în strada Orso. Acolo fuseseră găzduiți doi oaspeți: domnul Mourai, un vârstnic gentilom francez, și însoțitorul său, marchigianul[1] Pompeo Dulcibeni. Mourai, pe fotoliu și cu picioarele în ligheanul mare pentru obișnuita lui baie, zăcea răsturnat cu brațele atârnând, în timp ce abatele Melani îl ținea de piept, încercând să-l aducă la viață și scuturându-l de guler. Mourai avea privirea fixă, undeva dincolo de cel ce-i sărise-n ajutor; părând să-l țintuiască cu ochi mari uluiți pe Pellegrino și scoțând un gâlgâit indistinct. Pellegrino își dădu seama că abatele de fapt nu striga după ajutor, ci îl interoga pe bătrân, zbierând și zbuciumându-se.

Îi vorbea în franceză, și deși stăpânul meu nu înțelegea, își închipuia că-l întreabă ce i s-a întâmplat. Lui Pellegrino (așa cum ne va spune pe urmă tuturor) i se păruse totuși că abatele Melani îl scutura cu prea mult zel pe Mourai, în încercarea lui de a-l reanima, și se repezi să-l elibereze pe sărmanul bătrân din prea viguroasa încleștare. Chiar în acel moment bietul domn Mourai, cu ultimele puteri, bălmăji ultimele cuvinte:

– Ah, prin urmare e totuși adevărat, gemu el în italiană. Apoi încetă să horcăie, continuând să-l fixeze pe hangiu, și bale verzui i se scurseră din gură până pe piept. Murise.

* * *

– Bătrânul, *es el viejo,* gâfâi părintele Robleda, terorizat, ceva între italiană și limba sa, îndată ce auzirăm doi scutieri repetând cu jumătate de glas cuvintele „ciumă“ și „se-nchide“. Cristofano, medic și chirurg din Siena! chemă ofițerul. Cu gesturi molcome și măsurate, oaspetele nostru toscan înaintă cu valijoara lui de piele conținând toate instrumentele de care nu se despărțea niciodată.

– Eu sunt, a răspuns el încet;, după ce-și deschisese geanta răscolise un teanc de hârtii și, cu o rece nepăsare, și-a dres glasul. Era, Cristofano, un domn rotunjor, nu prea înalt,cu înfățișarea destul de îngrijită și priviri jucăușe ce inspirau cumpănire. În seara respectivă, chipul palid și înrourat de sudoarea de care nu-i ardea să se șteargă, cu pupilele fixate pe ceva ca o nălucă și o iute netezire a barbișonului negru înainte de a se mișca, dezmințeau pretinsa lui indiferență, arătând o stare de aprinsă tensiune. Aș vrea să precizez că la o primă dar atentă examinare a corpului domnului Mourai, nu sunt deloc sigur că e vorba de molimă, începu Cristofano, în timp ce expertul medical al Magistratului Sănătății, care cu atâta siguranță o confirmă, a cam expediat examinarea cadavrului. Eu am aici (și arătă hârtiile) observațiile mele scrise. Cred că ele pot folosi la ulterioare reflecții și la amânarea pripitei Dvs. hotărâri.

Oamenii Prefectului însă n-aveau nici căderea și nici cheful să stea la discuții.

– Magistratul a poruncit imediata închidere a acestui han, i-o tăie scurt cel ce părea să fie șeful, adăugând că deocamdată nu fusese încă declarată o carantină propriu-zisă: zilele de închidere vor fi doar douăzeci și fără evacuarea străzii; asta, firește, dacă nu vor surveni alte decese sau boli suspecte.

1 Denumirea locuitorilor din ținutul *Le Marche* (n.tr)

– Având în vedere că voi fi şi eu închis, şi pentru a fi ajutat la diagnostic, insistă domnul Cristofano oleacă indispus, pot cel puţin să ştiu ceva mai mult în privinţa ultimelor mese ale defunctului domn Mourai, ţinând seama că mânca mereu şi singur în camera lui? Ar putea fi vorba chiar de o simplă congestie.

Obiecţia avu darul să-i înmoaie pe scutieri, ce-l căutară din ochi pe hangiu. Care nici măcar nu auzise cererea medicului: prăbuşit pe un scaun, pradă descurajării, gemea şi blestema, după obiceiul său, din pricina nesfârşitelor chinuri de care avea parte în viaţă. Ultimul dintre acestea, acum nici o săptămână, când se căscase o crăpătură mică într-un zid ai hanului, lucru nu foarte rar întâlnit la vechile case din Roma. Fisura nu era primejdioasă, ni s-a spus; dar fusese de-ajuns încă de-atunci să-l deprime şi să-l înfurie pe stăpânul meu.

Apelul, între timp, continua. Umbrele serii se făceau simţite şi escadronul hotărâse să nu mai amâne în nici un fel închiderea.

– Domenico Stilone Priàso, din Napoli! Angiolo Brenozzi, din Veneţia!

Cei doi tineri, unul poet şi celălalt sticlar, ieşiră la vedere, privindu-se, bucuroşi de a fi chemaţi împreună, ca şi cum ar fi putut astfel să se teamă doar pe jumătate. Brenozzi, sticlarul cu privirea înfricoşată, cu părul buclat, negru-lucios şi nasul mic, cârn ivindu-se între obrajii aprinşi, părea un mic Cristos de porţelan. Păcat că, după cum îi era năravul, se descărca de tensiune ciupindu-şi obscen gulia dintre picioare, ca si cum ar fi cântat la un instrument cu o singură coardă. Viciu ce-mi sărea în ochi mai mult decât oricui.

– Să ne-ajute Cel de Sus, scânci atunci părintele Robleda, n-am înţeles dacă din pricina gestului neruşinat al sticlarului sau a situaţiei, după care se prăbuşi vânăt pe un taburet.

– Şi toţi sfinţii, adăugă poetul, c-am venit de la Napoli să-mi iau boala-n primire.

– Şi bine n-aţi făcut, replică iezuitul, ştergându-şi sudoarea de pe frunte cu o batistă. Era de-ajuns să rămâneţi acasă, căci aici ocaziile nu lipsesc.

– Se prea poate. Lumea crede însă că aici sălăşluieşte pronia cerească, acum că există un Papă bun. Dar mai întâi trebuie văzut ce gândesc cei, cum se zice, din spatele Porţii, şuieră Stilone Priàso.

Buze subţiri şi limbă otrăvită, poetul napoletan lovise acolo unde nimeni nu voia să fie nici măcar atins.

De săptămâni bune armata turcă a Sublimei Porţi Otomane ameninţa, setoasă de sânge, porţile Vienei. Toate ostile păgâne se îndreptau implacabil (cel puţin aşa relatau anemicele veşti ce ajungeau până la noi) asupra capitalei Sfântului Imperiu Roman, ameninţând să-i nimicească bastioanele curând.

Luptătorii din tabăra creştină, acum pe punctul de a capitula, rezistau doar prin puterea Credinţei. Ducând lipsă de arme şi provizii, doborâţi de foame şi dizenterie, erau în plus terorizaţi de primele semne ale unui focar de ciumă.

Toţi ştiau foarte bine: dacă Viena ar fi căzut, armatele comandantului turc Kara Mustafa ar fi avut cale liberă spre Apus. Şi s-ar fi revărsat pretutindeni într-o veselie oarbă şi înspăimântătoare.

Pentru a conjura primejdia, se mobilizaseră mulţi prinţi iluştri, regi şi căpitani de armate: Regele Poloniei, ducele Carol de Lorena, prinţul Maximilian de Bavaria, Ludwig Wilhelm de Baden şi alţii asemenea. Toţi însă fuseseră convinşi să-i ajute pe asediaţi de către unicul, adevăratul bastion al Creştinătăţii: papa Inocenţiu al XI-lea.

Fapt e că de multă vreme Papa lupta cu îndârjire să coalizeze, să adune laolaltă şi să întărească miliţiile creştine, asta nu doar cu mijloacele politicii, ci şi printr-o neprecupeţită susţinere financiară. De la Roma plecau permanent generoase sume de bani: peste două milioane de scuzi către Împărat, cinci sute de mii de florini către Polonia, o sută de mii de scuzi dăruiţi de nepotul Papei, alte vărsăminte din partea unor cardinali şi, în fine, o generoasă contribuţie extraordinară din zeciuiala ecleziastică a Spaniei.

Sfânta Misiune pe care Papa încerca disperat să o ducă la capăt se adăuga nenumăratelor opere pioase săvârşite în şapte ani de pontificat.

De-acum în vârstă de şaptezeci şi doi de ani, succesorul lui Petru, născut cu numele de Benedetto Odescalchi, dăduse, înainte de toate, pilda sa. Înalt, uscat, cu fruntea largă, nasul acvilin, privirea aspră, bărbia proeminentă, dar nobilă, ascunsă de barbişon şi mustăţi, îşi câştigase faima de ascet.

Retras şi rezervat, destul de rar putea fi văzut în trăsură prin oraş, şi evita cu grijă aclamaţiile populare. Se ştia că alesese pentru sine odăile cele mai mici, nearătoase şi incomode, unde nici un papă nu locuise, şi că aproape niciodată nu cobora în grădinile Quirinalului şi Vaticanului. Era atât de sobru şi de chibzuit, că folosea doar veşmintele şi podoabele înaintaşilor, încă de la alegere, îmbrăcă mereu aceeaşi sutană albă, deşi era peste poate de uzată, şi a schimbat-o doar când i s-a spus că vicarul lui Cristos pe Pământ nu-i stă bine într-un veşmânt atât de uzat.

Dar şi în administrarea patrimoniului Bisericii dobândise cele mai înalte merite. Însănătoşise starea încasărilor Came-rei Apostolice, care

încă din vremurile de tristă faimă ale lui Urban al VIII-lea şi Inocenţiu al X-lea avuseseră parte de felurite furtişaguri. Abolise nepotismul; abia ales, îl convocase pe nepotul său Livio, avertizându-l – aşa se spunea – că nu-l va face cardinal, şi-n plus îl va ţine departe de treburile statului.

Mai mult, şi-a îndemnat în fine supuşii la moravuri mai austere şi cumpănite. Teatrele, loc de dezordonată desfătare, fuseseră închise. Carnavalul, ce doar cu zece ani înainte îşi atrăgea admiratori din toată Europa, s-a stins treptat. Serbările şi distracţiile muzicale au fost drastic reduse. Femeilor li se interziseră hainele prea descheiate, decolteurile după portul franţuzesc. Papa n-a pregetat să-şi trimită escadroanele de zbiri să inspecteze lenjeria întinsă în dreptul ferestrelor, cu scopul de a confisca corsetele şi furourile prea îndrăzneţe.

Doar prin asemenea austeritate, financiară şi morală, Inocenţiu al Xl-lea reuşise cu greu să adune bănetul pentru a-l înfrunta pe turc, şi mare fusese ajutorul dat cauzei oştilor creştine.

Dar acum războiul ajunsese în momentul hotărâtor. Viena devenise pentru întreaga Creştinătate o răscruce a destinului: salvarea sau dezastrul.

Greu încercat sufleteşte era prin urmare poporul, care de cum se lumina de ziuă, îşi îndrepta privirea speriată spre răsărit, întrebându-se dacă noua zi va aduce cu ea hoarde de ieniceri sângeroşi şi de roibi gata să se adape la fântânile din San Pietro.

Papa îşi anunţase încă din iulie intenţia de a proclama Jubileul universal, spre a implora ajutorul divin, dar mai ales pentru a strânge alţi bani pentru război. Laici şi oameni ai bisericii fuseseră în chip solemn îndemnaţi la milostenie, şi se ţinuse o măreaţă procesiune cu participarea tuturor cardinalilor şi oficialilor Curiei. La mijlocul lui august Papa poruncise ca bisericile Romei să sune clopotele în fiecare seară a opta parte dintr-o oră, spre a implora sprijinul dumnezeiesc.

În primele zile de septembrie, în fine, fusese expus cu mare pompă Prea sfântul Sacrament, cu acompaniere de muzicii şi rugăciuni, şi în faţa imensei mulţimi populare fusese into-nată de călugări Liturghia Solemnă *contra paganos,* comandată personal de Sanctitatea sa.

* * *

Iată însă că disputa între iezuit şi poet evocase o spaima ce străbătea întregul oraş ca un fluviu subteran.

Replica lui Stilone Priàso reuşise să înfricoşeze de-a binelea sufletul şi aşa încercat al părintelui Robleda. Tulbure şi crispată, faţa rotundă a iezuitului era înrămată, din pricina tensiunii şi mâniei, de o pernă de grăsime ce-i sălta sub bărbie!

– E cineva care ţine cu turcul? gâfâi el cu răutate. Cei de faţă se uitară involuntar spre poet. într-adevăr, un ochi bănuitor ar fi putut cu uşurinţă să-l confunde cu un trimis al Porţii: pielea negricioasă şi ciupită de vărsat, ochii mici de cărbune îi sporeau uitătura de bufniţă. Figura lui întunecată amintea de acei lotri cu părul scurt şi zbârlit, ce pot fi întâlniţi, din păcate, adesea, pe străzile Regatului napolitan.

Stilone Priàso n-avu timp să-i răspundă.

– Nu vă mai tace gura deloc! ne muştrului unul din jandarmi, continuând apelul.

– Domnul Mourai, francez, împreună cu domnul Pompeo Dulcibeni din Fermo, şi Roberto Devizé, muzicant francez.

Primul strigat nu era altul, aşa cum se grăbi să lămurească stăpânul meu Pellegrino, decât bătrânul francez sosit la hanul Donzello la sfârşitul lunii iulie, şi care acum părea să-şi fi dat sufletul din pricina ciumei. Era cu siguranţă un mare nobil, adăugă Pellegrino, cu sănătatea şubredă, şi sosise la han însoţit de Devizé şi Dulcibeni. Domnul Mourai era de fapt aproape orb şi avea nevoie de o călăuză. Despre bătrânul Mourai nu se ştia aproape nimic: încă de la sosire spusese că era foarte istovit şi că prefera să i se aducă mâncarea în odaie; ieşea arareori pentru scurte plimbări în jurul hanului. Scutierii luară aminte la cele declarate de stăpânul meu.

– Imposibil, domnilor, să fi murit de ciumă! Avea maniere ireproşabile, era bine îmbrăcat; bătrâneţea şi-a spus cuvântul, asta-i tot.

Lui Pellegrino i se dezlegase limba şi se porni să-i convingă pe militari cu acel glas molcom al său care, deşi foarte rar, câteodată se dovedise de efect. În ciuda trăsăturilor nobile si a figurii alungite, a mâinilor delicate şi a mersului uşor si oleacă încovoiat la cei cincizeci de ani ai lui, a chipului reliefat de o coamă albă prinsă într-o panglică, a languroşilor ochi castanii, stăpânul meu era, vai, pradă unui temperament nestatornic şi mânios, ce-i împodobea cuvântările cu mare belşug de sudălmi. Doar primejdia iminentă de-atunci îl împiedica să-şi dea arama pe faţă.

Dar deja nimeni nu-l mai asculta. Fură din nou chemaţi tânărul Devizé şi Pompeo Dulcibeni. Ochii chiriaşilor noştri luciră văzându-l înaintând pe muzicantul francez, a cărui chitară îi fermecase adineaori.

Oamenii de la Prefectură dădeau semne de grabă, şi fără a le mai da vreme lui Dulcibeni şi Devizé să ajungă la perete, îi împinseră într-o parte, în timp ce ofiţerul striga:

– Domnul Eduardus Bedford englez şi doamna... şi Cloridia.

Subita corectură şi vagul surâs cu care fu rostit ultimul nume, lăsa să se înţeleagă neîndoielnic ce veche meserie avea unicul oaspete feminin de la Donzello. Nu ştiam prea multe despre ea, căci stăpânul n-o cazase laolaltă cu ceilalţi chiriaşi, ci în turnuleţ, unde se bucura de o ieşire separată. Timp de aproape o lună de când era la noi, îi dusesem de-ale gurii şi ceva vin, dar şi (ce-i drept, cu o singulară frecvenţă) bilete în plicuri închise, care aproape niciodată nu purtau numele expeditorului. Cloridia era destul de tânără, poate chiar de vârsta mea. O văzusem uneori coborând în sălile de la parter şi întreţinându-se şi conversând, destul de amabil, trebuie să spun, cu unii din chiriaşi. Iar discuţiile cu domnul Pellegrino dădeau de înţeles că i-ar fi plăcut să locuiască la noi permanent.

Domnul Bedford nu putea nici el să treacă neobservat. Avea părul roşu înfocat, mici pete daurite pe nas şi pe obraji, iar ochii azurii şi strabici, cum nu mai văzusem până atunci, dădeau de gol faptul că se trăgea din depărtatele insule britanice. Din câte auzisem, el nu se afla pentru prima oară la Donzello; ca şi sticlarul Brenozzi şi Stilone Priàso, poetul trăsese aici şi pe vremea răposatei hangiţe de dinainte, verişoara stăpânului meu.

Numele meu fu cel din urmă strigat.

– Are douăzeci de ani şi lucrează cu mine de puţină vreme, explică Pellegrino. În prezent este singurul meu garçon, ţinând cont că în perioada asta avem prea puţini oaspeţi. Nu ştiu mare lucru despre el, l-am luat la mine fiindcă n-are pe nimeni, spuse în pripă stăpânul, dând impresia că vrea să mă scutească de orice răspundere pentru molimă.

– Adu-l la vedere, gata, trebuie să închidem, tăiară scurt scutierii, fără să reuşească să mă vadă.

Pellegrino mă luă de braţ, aproape ridicându-mă de la pământ.

– Asta, da, piticanie! râse de mine gardianul, imitat de însoţitorii săi.

De pe la ferestrele din jur, estimp, câteva capete se arătau timide. Lumea din preajma hanului aflase ce se întâmpla, şi doar cei mai curioşi căutau să se apropie. Dar majoritatea se ţinea departe, temându-se de efectele ciumei.

Jandarmii îşi terminaseră misiunea. Hanul avea patru intrări. Două pe strada Orso: poarta principală şi larga intrare adiacentă – ţinută deschisă în serile de vară – ce dădea în prima din cele două săli de mese.

Mai erau intrarea laterală de serviciu, ce din uliţă ducea direct la bucătărie, şi, ultima, portiţa care din hol dădea în curte. Toate fură baricadate cu scânduri groase de fag, bătute în cuie de-o jumătate de palmă. Acelaşi lucru se repetă cu ieşirea din turnuleţul Cloridiei spre acoperiş. Ferestrele de la parter şi de la primul cat, precum şi barbacanele care de la nivelul superior al pivniţei se deschideau spre pietrişul uliţei, aveau deja gratii, iar o eventuală fugă de la al doilea cat sau de sub acoperiş ar fi comportat un dublu risc, cel de a cădea, sau cel de a fi descoperit şi capturat.

Căpetenia oamenilor Prefectului, un individ gras şi cu o ureche pe jumătate tăiată, ne porunci ce aveam de făcut. Trebuia să coborâm trupul sărmanului domn Mourai de la fereastra camerei sale, la prima oră, când o să treacă să-l ia căruţa Companiei Rugăciunii şi Morţii, ce se va îngriji şi de înmormântare. Urma să fim supravegheaţi de o santinelă pe timp de zi, de la şase dimineaţa la zece seara, şi de un gardian de noapte. Nu puteam ieşi până când nu se va fi restabilit şi confirmat starea de sănătate a locului, oricum nu mai devreme de douăzeci de zile. În respectiva perioadă trebuia să răspundem periodic la apel de la una din ferestrele ce dădeau spre strada Orso. Ni se lăsară câteva burdufuri mari de apă, zăpadă presată, câteva pâini de un gologan, caş, slănină, măsline, ceva verdeţuri şi un coş de mere galbene. Aveam să mai primim şi o mică sumă cu care să achităm aprovizionarea cu mâncare, apă şi gheaţă. Caii hanului urmau să rămână acolo unde şi erau, adică în grajdul vizitiului ce locuia chiar alături. Cine ar fi ieşit afară sau ar fi încercat să fugă, s-ar fi ales cu patruzeci de lovituri de frânghie şi ar fi fost adus în faţa Magistratului pentru a-şi lua pedeapsa. Fu bătut în cuie pe uşă infamul afiş cu înscrisul SĂNĂTATE. Mai furăm avertizaţi să respectăm întocmai poruncile ce ni se vor da ulterior, inclusiv dispoziţiile cuvenite la vreme de molimă, adică ciumă, cei ce nu se vor supune fiind aspru pedepsiţi. Noi cei din han amuţirăm cu toţii, căci ni se anunţa condamnarea la izolare.

– Suntem morţi, n-avem scăpare, spuse unul dintre chiriaşi cu voce ştearsă. Eram în formaţie completă în holul lung şi îngust al hanului, ce s-a întunecat brusc o dată cu baricadarea uşii. Priveam pierduţi în jur. Nimeni nu se hotăra să se îndrepte spre sălile învecinate, unde cina se răcise de mult. Stăpânul meu, prăbuşit pe masa de la intrare, ocăra cu capul intre mâini. Afurisea şi blestema în cuvinte care nu pot fi reproduse, ameninţând pe oricine i-ar fi ieşit în cale. Pe neaşteptate începu să care pumni în biata masă, făcând să sară în sus registrul chiriaşilor. După care o ridică de la pământ, gata să dea cu ea de perete. A trebuit să intervenim, apucându-l de mâini şi de piept. Pellegrino încercă să se zbată, dar se dezechilibră, trăgând după el câţiva chiriaşi care căzură cu mare zarvă unul peste altul. Eu însumi a trebuit să mă dau mai încolo ca să nu mă trezesc sub acea grămadă de oameni.

Stăpânul se dovedi mai iute de picior, se ridică urlând şi se repezi iarăşi cu pumnii spre masă.

Fiindcă acel spaţiu strâmt se făcea tot mai periculos, o zbughii în sus pe scară. Aici însă, abia urcasem prima rampă, dădui de abatele Melani. Cobora tacticos, cu pas prevăzător.

– Iată-ne şi închişi, băiete, spuse apăsând pe acel ciudat *er* al franţujilor.

– Şi-acum ce-i de făcut? întrebai.

– Nimic.

– Dar vom pieri de ciumă.

– Rămâne de văzut, spuse cu o indescifrabilă nuanţă de ton pe care curând aveam să-nvăţ a o recunoaşte.

Se răzgândi asupra direcţiei şi mă atrase la primul cat. Străbăturăm până la capăt coridorul şi intrarăm în marea odaie pe care bătrânul răposat o împărţea cu vârstnicul său însoţitor, marchigianul Pompeo Dulcibeni. O perdea separa în două încăperea. O dădurăm la o parte şi-l găsirăm pe Cristofano scotocind în valijoara sa de medic, ghemuit la podea.

În faţa lui, răsturnat pe fotoliu, se afla domnul Mourai, doar pe jumătate dezbrăcat, aşa cum îl lăsaseră de dimineaţă Cristofano şi medicul legist. Defunctul puţea oleacă din pricina căldurii de septembrie şi a băii de picioare în care de-a-cum putrezea materia, căci cei de la Prefectură porunciseră să nu fie clintit nimic până la sfârşitul apelului.

– Băiete, te-am rugat încă de dimineaţă: şterge şi tu apa asta puturoasă de pe podea, îmi porunci Cristofano, dând semne de nerăbdare.

Eram gata să răspund că mă conformasem imediat ce medicul îmi spusese; dar, uitându-mă mai atent pe jos, mi-am dat seama că în jurul ligheanului erau încă, într-adevăr, câteva băltoace. Executai fără să crâcnesc, cu o cârpă înfăşurată pe un băţ, afurisindu-mă pentru acea treabă de mântuială. Fapt e că niciodată în viaţă nu mai văzusem un cadavru, iar emoţia trebuie să mă fi tulburat.

Mourai părea şi mai slab şi mai palid decât atunci când sosise în hanzul Donzelio. Buzele îi erau întredeschise şi i se scurgea încă oleacă de bale verzui pe care Cristofano, vrând să-i deschidă gura mare, începu să i le îndepărteze cu o faşă. Medicul însă avu grijă să le şteargă numai după ce-şi înfăşurase mâna într-o altă faşă. Aşa cum mai procedate şi de dimineaţă, cercetă atent gâtlejul mortului şi mirosi balele. Ajutat de abatele Melani, aşeză corpul pe pat. Picioarele, scoase din căditţă, erau cenuşii şi emanau un teribil miros de moarte care ne tăie răsuflarea.

Cristofano îşi puse o pereche de mănuşi de stofă maro, găsite în lădiţă. Inspectă din nou cavitatea bucală, apoi se uită la torace şi la vintre. Pipăi însă mai întâi zona de după urechi; trecu apoi la subsuori, dând la o parte halatul ca să poată observa carnea moale şi puţin păroasă. În fine, insistă de mai multe ori cu buricele degetelor pe partea flască de carne aflată între genitale şi începutul coapsei. Îşi trase atent mănuşile şi le puse într-un fel de colivie, împărţită în două compartimente printr-un grilaj orizontal. În partea de jos se găsea un fel de lighenaş în care vărsă un lichid maroniu, după care închise uşiţa la compartimentul cu mănuşile.

– Este oţet, explică. Primeneşte umorile pestifere. Nu se ştie niciodată. Oricum, rămân la părerea mea că nu e vorba de ciumă. Deocamdată putem fi liniştiţi.

– Oamenilor Prefectului le-aţi spus că ar putea fi vorba de o congestie, i-am amintit eu.

– Era doar un exemplu, asta şi ca să câştigăm timp. Ştiam de la Pellegrino că Mourai agrea doar ciorbele.

– E-adevărat, am întărit eu. Chiar şi azi dis-de-dimineaţă a cerut una.

– Da? Spune mai departe, spuse medicul interesat.

– N-ar fi multe de spus: ceruse o supă cu lapte stăpânului meu care, ca în fiecare dimineaţă, se dusese să-l trezească pe domnul Mourai şi pe gentilomul marchigian cu care împărţea camera. Dar domnul Pellegrino, ocupat fiind, m-a pus pe mine s-o fac. Am coborât în bucătărie, am pregătit supa şi i-am dus-o.

– Erai singur?

– Da.

N-a mai intrat nimeni în bucătărie?

– Nu.

Ai lăsat cumva supa şi-ai ieşit?

– Nici măcar o singură clipă.

– Sigur?

– Dacă vă gândiţi că ceva din supa aia i-ar fi făcut rău domnului Mourai, aflaţi că eu personal i-am dat să mănânce în lipsa domnului Dulcibeni care deja coborâse; în plus, eu însumi am băut din ea un pahar.

Medicul renunţă să mă mai întrebe. Se uită la cadavru şi adăugă:

– Nu pot să fac aici şi acum o autopsie, şi cred că nimeni n-ar face-o, ţinând cont de suspiciunea de ciumă. Oricum, repet, nu mi se pare ciumă.

– Şi-atunci, replicai eu, de ce ne-au închis în carantină?

– Din exces de zel. Tu eşti încă puşti, dar cred că oamenii din partea locului îşi mai amintesc de ultima epidemie. Dacă totul merge bine, îşi vor da curând seama că au exagerat. Acest bătrân domn, care de altfel nu părea a fi în regulă cu sănătatea, nu e ciumat. Şi aş spune prin urmare

că nici voi şi nici eu nu suntem. Dar altă soluţie n-avem: va trebui să coborâm afară corpul şi hainele bietului domn Mourai, aşa cum ne-au poruncit cei de la Prefectură. În plus, vom dormi fiecare în altă cameră. Sunt destule, dacă nu mă-nşel, spuse privindu-mă întrebător.

Confirmai. La fiecare cat, pe cele două laturi ale coridorului, erau patru camere: una, mai degrabă spaţioasă, imediat lângă scări, urmată de o alta foarte mică şi de una în formă de L, iar în fundul coridorului aveam camera cea mai mare, singura care dădea nu numai în uliţă, ci şi în strada Orso. Se vor ocupa deci, mă gândii, toate odăile de la primul şi al doilea cat, dar ştiam că stăpânul nu se va plânge prea tare, ţinând cont că deocamdată alţi chiriaşi nu mai puteau să apeleze la noi.

– Dulcibeni o să doarmă în camera mea, adăugă Cristo-fano, nu poate fireşte să rămână aici cu cadavrul. Oricum, încheie el, dacă nu vor fi şi alte cazuri, adevărate sau false, în câteva zile ne vor lăsa liberi.

– Peste cât timp, exact? întrebă Atto Melani.

– Cine poate să ştie? Dacă cineva prin vecinătate se simte rău, fie şi numai din pricina unui vin prost sau a unui peşte stricat, se vor gândi imediat la noi.

– Riscăm atunci închisoarea pe viaţă, mă hazardai eu aproape sufocat de zidurile groase ale hanului.

– Pe viaţă, nu. Dar fii calm: n-ai fost aici înăuntru zi şi noapte în ultimele săptămâni? Nu te-am prea văzut ieşind; aşa că eşti obişnuit.

Era purul adevăr. Stăpânul mă luase în slujbă din milă, ştiind că eram singur pe lume. Iar eu trudeam de dimineaţă până seara.

Fapta se petrecuse la începutul primăverii trecute, când Pellegrino venise la Roma de la Bologna, unde fusese bucătar, ca să pună pe picioare hanul Donzello după nenorocirea întâmplată verişoarei lui, doamna hangiţă Luigia de Grandis Bonetti. Aceasta, biata de ea, îşi dăduse sufletul Domnului Dumnezeu în urma unei agresiuni pe stradă din partea a doi nătărăi de gitani care voiau să-i fure punga cu bani. Hanul, ţinut timp de treizeci de ani de Luigia cu soţul ei Lorenzo şi fiul Francesco, şi apoi doar de Luigia, rămasă văduvă şi pe deasupra şi fără băiat, era într-o vreme destul de renumit şi găzduia oaspeţi din toate colţurile lumii. Veneraţia pentru ducele Orsini, proprietarul clădirii în care se afla hanul, o îmboldise pe Luigia să-l numească moştenitor universal. Ducele totuşi n-avusese nimic de obiectat când Pellegrino (care avea de hrănit nevastă, o fiică necăsătorită şi o noră) sosise de la Bologna să-l implore pe duce să-i îngăduie să preia înfloritoarea afacere a verişoarei Luigia.

Aceasta era ocazia vieţii pentru stăpânul meu, care tocmai ratase o alta: la sfârşitul unei obositoare cariere în bucătăriile unui bogat cardinal, unde dobândise postul râvnit de ajutor de sufragiu, se văzu alungat din pricina firii sale mânioase şi a prea multelor neînfrânări.

La puţină vreme după ce Pellegrino se stabilise în apropiere de Donzello, aşteptând ca hanul să se elibereze de câţiva chiriaşi în trecere, i-am fost recomandat de parohul bisericii din preajmă, Santa Maria in Posterula. La sosirea fierbinţii veri romane, consoarta lui, deloc măgulită la ideea de a face pe hangiţa, plecase cu fetele spre munţii Apenini unde părinţii ei mai trăiau. Era aşteptată să se întoarcă spre sfârşitul lunii, şi între timp rămăsesem eu singurul ajutor.

Desigur, nu se aştepta din partea mea să fiu zmeul chel-nerilor, dar mă străduiam din răsputeri să-l mulţumesc. După ce sfârşeam cu treburile zilei, nu pierdeam nici o ocazie să-i fiu de folos. Şi fiindcă nu-mi plăcea să ies singur şi să mă expun riscurilor străzii (şi mai ales glumelor crâncene ale ce-lor de vârsta mea) eram mai mereu ocupat cu treburile ha-nului Donzello, aşa cum bine observase medicul Cristofano. Cu toate astea, gândul că sunt închis din pricina carantinei în acele odăi, chiar dacă familiare şi primitoare, mi se păru brusc un sacrificiu nesuferit.

* * *

Între timp, la intrare agitaţia se sfârşise, şi ni se alăturară stăpânul meu şi toţi ceilalţi care se măsuraseră cu el în lunga şi inutila risipă de puteri. Li se explică pe scurt concluzia lui Cristofano, ceea ce le ridică simţitor moralul, nu însă şi stăpânului.

– Fac moarte de om, îi omor până la unu', spuse ieşindu-şi din nou din fire.

Mai spuse că întâmplarea cu pricina îl va ruina, căci nimeni nu va mai trage la Donzello, şi hanul nici măcar de vânzare n-o să mai fie bun din pricina acelei blestemate de crăpături, aşa că va trebui să-şi răscumpere toate datoriile pentru un altul, şi în scurt timp va ajunge la sapă de lemn pentru totdeauna, dar înainte o să povestească totul la Colegiul hangiilor, sigur că da, chiar dacă se ştia că nu folosea la nimic, se contrazise el de mai multe ori, iar eu înţelesei că din păcate se îndeletnicise din nou cu vinişorul grecesc.

Medicul continuă:

– Va trebui să luăm aşternutul şi hainele bătrânului şi să le coborâm în stradă când va veni căruţa respectivă.

Apoi i se adresă lui Pompeo Dulcibeni:

– Aţi auzit sau ştiţi ceva despre oameni atinşi de molimă venind de la Napoli?

– Nici de sămânță.

Gentilomul marchigian părea să-şi ascundă cu greu tulburarea din pricina morții prietenului său, survenită totuşi pe când el lipsea din cameră. Un văl de sudoare îi acoperea fruntea şi pomeții. Medicul îl chestiona asupra multor amănunte: dacă bătrânul mâncase regulat, dacă nu era constipat, melancolic, dacă, pe scurt, dăduse semne de suferință, altele decât cele datorate vârstei înaintate. Dar nimic nu i se păruse suspect lui Dulcibeni. Mai degrabă masiv, el apărea mereu într-o jachetă neagră; dar ceea ce îi dădea aerul molcom şi nătâng era un guler de dantelă, vechi şi de demult, de croială flamandă (cred să fi fost la modă cu ani şi ani în urmă), ca să nu mai vorbim de pântecele proeminent. Lucru care, adăugat coloritului roşcovan, făcea să-i bănuieşti o aplecare spre mâncare, comparabilă cu cea a stăpânului meu pentru vin. Părul des deja colilie, temperamentul mohorât, glasul aproape obosit şi înfățişarea gravă şi gânditoare îi confereau aparențele unui om onest şi cumpătat. Doar cu timpul şi printr-o atentă observare, îmi va fi dat să văd în severii săi ochi verzi-albaştri şi în rarele sprâncene mereu încruntate, reflexul unei asprimi secrete şi ireversibile.

Dulcibeni spuse că l-a cunoscut pe defunctul domn de Mourai din întâmplare, în timpul unei călătorii, şi că prea multe despre el nu ştie. Îl însoțise de la Napoli alături de domnul Devizé, căci bătrânul, aproape orb, avea nevoie de asistență. Domnul Devizé, muzicant şi chitarist, venise în Italia, mai adăugase Dulcibeni, confirmat de însuşi Devizé, ca să-şi cumpere un nou instrument de la un meşter napolitan. În cele din urmă dorise să se oprească la Roma pentru a deprinde cele mai recente stiluri muzicale, înainte de a se-ntoarce la Paris.

– Ce se-ntâmplă dacă ieşim înainte să se termine carantina? intervenii eu.

– Fuga e soluția cea mai riscantă, răspunse Cristofano, de vreme ce toate căile de ieşire au fost țintuite în cuie, inclusiv trecerea din turnulețul în care locuieşte doamna Cloridia care dă spre acoperiş. Ferestrele sunt prea înalte şi au gratii, iar sub ele e omul de pază. Mai bine aşa: cel prins c-a fugit din carantină are parte de o pedeapsă exemplară şi de-nchisoare cu mult mai rea ani în şir. Lumea din vecinătate n-ar pregeta să ajute la prinderea fugarului.

Umbrele serii coborâseră între timp, aşa că am aprins mai peste tot luminile cu ulei.

– Să încercăm să ne păstrăm calmul, adăugă medicul toscan, privindu-l într-adins pe stăpânul meu. Trebuie să dăm impresia că totul aici decurge perfect. Eu n-o să vă consult, dacă lucrurile rămân neschimbate, decât la cererea voastră; dacă vor apărea noi episoade de îmbolnăvire, va trebui s-o fac pentru binele tuturor. Chemați-mă la cel mai mărunt simptom, chiar dacă vi s-ar părea un moft. Deocamdată totuşi n-are rost să ne alarmăm, fiindcă acest om, spuse, arătând spre trupul inert al domnului de Mourai, nu a murit de ciumă.

– Atunci din ce i se trage? întrebă abatele Melani.

– De la ciumă, în nici un caz, repet.

– Sunteți sigur, doctore? replică abatele neîncrezător.

– E încă vară şi e destul de cald. Dacă e ciumă, nu poate fi vorba decât de tipul văratic, ce se iveşte din alterarea căldurii naturale şi dă febră, dureri de cap, apar furuncule negre şi purulente, cadavrele devenind subit negre şi fierbinți. Dar cazul acesta nu prezintă nici urmă de furuncule, buboaie sau abcese, cum vreți să le spuneți; nici la subsuori, nici pe după urechi sau între vintre şi coapse. N-a avut temperatură şi nici arsuri. Şi, după cele ce mi-au spus tovarăşii lui de călătorie, părea să se simtă bine până cu câteva ore înainte de moarte, Ceea ce e de-ajuns, din punctul meu de vedere, ca să exclud molima pestilențială.

– Atunci e vorba de altă boală, reluă Melani.

– Repet: pentru a-mi da seama, ar trebui recurs la autopsie. La deschiderea corpului şi examinarea internă, aşa cum fac doctorii din Olanda. Rezumându-mă la o analiză exterioară, aş putea presupune un atac fulminant de febră infecțioasă, ce nu se dă-n vileag decât atunci când nu se mai poate interveni. Însă cadavrul nu prezintă vreo urmă de infecție, şi nici mirosuri urâte în afara celor datorate morții şi vârstei. Aş putea aduce în discuție şi boala lui Mazucco, sau Modoro, cum îl numesc spaniolii: cauza e un apostem sau un acces intern al creierului, deci ascuns, cu efect mortal. Dacă însă boala e la primele semne, e uşor de lecuit. Aşadar, dacă aş fi avut ştiință doar cu câteva zile înainte, aş fi putut să-l salvez. Ar fi fost de-ajuns să-i iau sânge din vena de sub limbă, să-i pun în apa de băut oleacă de ulei sulfuric şi să-l ung pe burtă şi pe cap cu ulei binecuvântat. Dar, se pare că bătrânul Mourai n-a dat semne de îmbolnăvire. În plus...

– În plus? îl susținu Melani.

– Boala lui Mazucco nu dă umflături la limbă, sfârşi medicul cu o strâmbătură semnificativă. Poate o fi... ceva foarte asemănător otravei.

Otravă. În timp ce medicul urca în cameră, fiecare dintre noi tăcu, cu ochii pe cadavru. Iezuitul, pentru prima oară îşi făcu semnul crucii. Domnul Pellegrino afurisi din nou ghinionul de a se trezi cu un mort în han şi pe deasupra probabil otrăvit, refuzând să-şi închipuie cum va da ochii cu consoarta când se va întoarce.

Se aprinseră din senin discuții între chiriaşi despre cazurile faimoase de otrăviri reale sau presupuse, în care aveau întâietate suverani cum ar fi Carol cel Pleşuv, Lotar, regi ai francilor, precum şi fiul acestuia din urmă Ludovic, sau, în timpuri mai apropiate, arsenicul şi cantarida, folosite de cei din familia Borgia pentru nelegiuitele lor delicte, cursele întinse de dinastia Valois sau Guise. De o nemărturisită cutremurare erau pătrunşi toți cei de față, căci frica şi veninul erau înrudite: cineva aminti cum Henric de Navarra, mai înainte să devină regele Franței cu numele de Henric al IV-lea, ar fi coborât personal la malurile Senei pentru a se aproviziona cu apa de băut la masă, de frică să nu cadă victimă unor băuturi otrăvite. Ioan de Austria nu murise oare din pricina cizmelor otrăvite? Stilone Priàso ținu să amintească de Caterina de Medici care o otrăvise pe Jeanne d'Al-bret, mama lui Henric de Navarra, folosindu-se de mănuşi şi gulere parfumate; ea încercase să repete isprava, oferind fiului aceleia o fermecătoare carte de vânătoare ale cărei pagini puțin lipite, şi pe care el le-ar fi răsfoit umezindu-şi buricele degetelor cu limba, erau pătrunse cu o fatală otravă italienească.

Cei ce preparau astfel de vicleşuguri ucigaşe, reluă cineva, erau adesea astrologi şi parfumieri. Altcineva reaminti de povestea uitată a lui Saint-Barthélmy, servitorul faimosului stareț de Cluny, care-l otrăvise pe cardinalul de Lorena, plătindu-i cu monede de aur otrăvite; în timp ce Henric de Lutzelburg murea (oh, moarte-n blasfemie) din pricina otravei strecurate în ostia sfințită cu care făcuse cuminecătura.

Stilone Priàso începu să turuie când spre unul, când spre altul, admițând că despre poeți şi cei ce se ocupă cu beletristica, dintotdeauna există atâtea născociri, dar el era doar un poet, anume născut pentru poezie, Domnul să-i ierte fudulia.

La urmă îşi îndreptară tirul spre mine, bombardându-mă din nou cu întrebări despre ciorba pe care o servisem în acea dimineață domnului de Mourai. A trebuit să repet de câteva ori că absolut nimeni în afară de mine nu se apropiase de farfurie. Se convinseră cu greu, în sfârşit, şi nu mă mai băgară în seamă.

Am observat pe neaşteptate că singurul care părăsise grupul era abatele Melani. Se făcuse târziu şi am coborât la bucătărie să spăl vasele.

Pe coridor am dat nas în nas cu junele englez, domnul Bedford, ce mi se păruse destul de agitat, poate şi pentru că, mutându-şi bagajele într-o altă cameră, nu auzise diagnosticul dat de medic. Chiriaşul părea a se târî, mâhnit nevoie mare. Când i-am apărut în față, avu o tresărire.

– Sunt eu, domnule Bedford, l-am liniştit eu.

Privi năuc flacăra lumânării ce-o aveam în mână.

Pentru prima oară nu mai era cel din obişnuita poză flegmatică, care spunea multe despre felul său afectat şi disprețuitor, şi căruia îi era silă (probând-o adesea pe mine) de simplitatea mea de servitor.

Fiul unei italience, Bedford nu avea nici un fel de reținere în a se exprima în limba noastră.

Dimpotrivă, exuberanța lui în conversația de la cină îi desfătase pe ceilalți chiriaşi.

Cu atât mai mult deci, în seara aceea, tăcerea lui m-a surprins. I-am explicat că după părerea medicului, nu trebuia să ne facem griji, căci aproape sigur nu era vorba de ciumă. Totuşi, se bănuia că Mourai ar fi putut înghiți otravă.

Se uită la mine fix, fără să scoată o vorbă, înspăimântat, cu gura întredeschisă. Făcu câțiva paşi înapoi, apoi se întoarse şi merse în camera sa, unde l-am auzit închizându-se cu cheia.

Prima noapte

Între 11 şi 12 septembrie 1683

– Las-o baltă, băiete. De această dată fu rândul meu să tresar. În faţa mea stătea abatele Melani, ce coborâse de la al doilea cat.

– Mi-e foame, vino cu mine-n bucătărie.

– Ar trebui mai întâi să cer voie domnului Pellegrino. Mi-a interzis să folosesc cămara în afara orelor obişnuite de

prânz şi cină.

– Nu-ţi face griji, meserul stăpân acum e prins cu madama sticla.

– Dar poruncile doctorului Cristofano?

– Nu erau porunci, ci sfaturi de precauţie. Pe care eu le

cred de prisos.

Mi-o luă înainte spre parter, unde se aflau sălile de mese şi bucătăria. Chiar în cea din urmă făcui rost, spre a-i împlini cererea, de ceva pâine şi caş, cu un pahar de vin roşu. Ne aşezarăm la masa mare, unde mâncam de obicei eu şi stăpânul.

– Spune-mi, de unde eşti? mă întrebă în timp ce îşi înfuleca merindele.

Măgulit de curiozitatea arătată, i-am povestit pe scurt istoria sărmanei mele vieţi. La câteva luni fusesem abandonat, adică lăsat în faţa unei mânăstiri de lângă Perugia. Călugăriţele mă încredinţaseră unei femei cuvioase din vecinătate. Cand am mai crescut, am fost adus la Roma şi dat pe mâna fratelui acelei femei, paroh la Santa Maria in Posterula, bisericuţa din apropierea hanului.

Parohul, după ce mă pusese să fac treburi mărunte, cu puţin timp înainte de a fi transferat în afara Romei, mă încredinţase domnului Pellegrino.

– Şi-acuma faci pe garçonul, spuse abatele.

– Da, sper însă că nu pentru totdeauna.

– Ai vrea să ai hanul tău, îmi închipui.

– Nu, domnule abate. Aş vrea să mă fac gazetar.

– Asta-i bună, spuse schiţând un surâs surprins. I-am explicat că femeia miloasă şi prevăzătoare căreia îi fusesem încredinţat, avusese grijă să mă dea pe mâna unei bătrâne servitoare. Aceasta fusese călugăriţă şi m-a introdus în materiile din Trivius şi Quadrivius, în ştiinţele *de vegetalibus, de animalibus et de mineralibus,* în *humanae litterae,* în filozofie şi teologie. M-a pus apoi să citesc o seamă de istorici, gramaticieni, poeţi italieni, spanioli şi francezi. Dar mai mult decât aritmetica, geometria, muzica, astronomia, gramatica, logica şi retorica, m-au atras faptele lumii şi în special, mă înfierbântai eu, istoria întâmplărilor şi evenimentelor de demult şi recente a Principilor şi Coroanelor domnitoare, a Războaielor şi a altor uimitoare lucruri care...

– Bine, bine, mă întrerupse, vrei să te faci ziarist sau scrib, cum se mai spune. Aşa sfârşesc, de cele mai multe ori, min ţile iscusite. Cum ţi-a venit ideea?

– Adesea eram trimis să fac comisioane la Perugia, i-am răspuns, în oraş, dacă se nimerea să am noroc, se auzeau lecturile publice de gazete, după care se cumpărau cu doi bani (dar asta se făcea şi la Roma) foile volante cu multe Remarcabile Descripţiuni ale celor mai recente întâmplări petrecute în Europa...

– Drace, unul ca tine n-am mai întâlnit.

– Mulţumesc, domnule.

– Nu te simţi prea instruit pentru un simplu rândaş la bucătărie? Cei de teapa ta nu ştiu nici măcar cum se ţine pana în mână, spuse cu o grimasă.

Mă simţii prost.

– Eşti foarte inteligent, adăugă îndulcind tonul. Şi te-nţeleg: eu însumi la vârsta ta eram fermecat de meseria mâzgălitorilor de hârtie. Dar aveam multe pe cap. Scrisul măiestrit la gazete e o mare artă şi oricum preferabil muncii. Şi-apoi, adăugă între două înghiţituri, a fi gazetar la Roma nu-i lucru de colea. Să ştii totul despre chestiunea scutirilor de taxe, controversa galicană, chietism...

– Da, cred... că da, dădui eu din cap, încercând inutil să-mi ascund ignoranţa.

– Unele lucruri, băiete, trebuie totuşi sa le cunoşti. Altfel despre ce mai scrii? Totuşi eşti încă prea tânăr. Şi la urma urmelor, despre ce s-ar putea scrie acum în acest oraş asfinţit? Ar fi trebuit să vezi splendoarea Romei de odinioară, ba chiar de acum câţiva ani. Muzică, teatru, academii, acreditări de ambasadori, procesiuni, baluri: totul strălucea într-un belşug şi într-o abundenţă de neînchipuit.

– Azi de ce nu mai e aşa?

– Măreţia şi fericirea Romei au luat sfârşit o dată cu venirea acestui Papă şi vor reveni numai după moartea sa. Spectacolele de teatru sunt interzise, carnavalul a fost suspendat. Nu vezi cu ochii tăi? Bisericile

sunt neglijate, clădirile părăginite, străzile desfundate şi apeductele într-o rână. Constructorii, arhitecţii şi muncitorii nu mai au de lucru şi se întorc în ţinuturile lor. Scrisul şi lectura anunţurilor şi gazetelor, de care ţie ţi-e drag, sunt interzise în ciuda faptului că nu întotdeauna se respectă poprirea cu pricina. Pedepsele sunt chiar mai aspre decât în trecut. Nici măcar pentru Cristina de Suedia, sosită la Roma după ce şi-a renegat religia lui Luther pentru a noastră, nu se ţin serbări la palatul Barberini şi nici spectacole la teatrul Tor di Nona. De când a venit Inocenţiu al XI-lea, până şi regina Cristina a trebuit să se izoleze în palatul ei.

– Aţi locuit mai demult la Roma?

– Da, o vreme, răspunse, dar se corectă brusc, – ba chiar în mai multe rânduri. Am fost la Roma în 1644, aveam doar optsprezece ani şi am avut cei mai buni profesori. Am avut onoarea să fiu elevul marelui Luigi Rossi, cel mai de seamă compozitor al Europei din toate timpurile. Pe-atunci, în palatul de la Quattro Fontane, familia Barberini deţinea un teatru de trei mii de locuri, iar teatrul familiei Colonna din palatul Borgo trezea invidia tuturor caselor regale. Scenografii erau din cei mai renumiţi, de pildă Gian Lorenzo Bernini, şi scenele teatrelor uluiau, emoţionau şi amuzau cu reprezentaţii de ploaie, asfinţituri, fulgere, animale reale şi vii, dueluri cu răni adevărate şi sânge adevărat, palate mai adevărate decât în realitate şi grădini cu fântâni din care izvora apă proaspătă şi limpede.

Mi-am dat seama în acea clipă că nu-l întrebasem pe interlocutorul meu dacă a fost compozitor, organist sau capel-maistru. Din fericire, m-am abţinut. Faţa aproape spână, mişcările neobişnuit de moi şi muiereşti şi *massime* vocea foarte limpede, ca a unui copil trecut la maturitate dintr-o dată, m-au convins că mă găseam în faţa unui cântăreţ emasculat.

Abatelui nu-i fu greu să-şi dea seama de fulgerarea din ochii mei în clipa în care am avut respectiva iluminare. Continuă totuşi, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat.

– Pe-atunci nu existau atât de mulţi cântăreţi ca acum. Mulţi puteau găsi calea de acces şi nimic nu-i împiedica să ajungă departe. În ceea ce mă priveşte, pe lângă talentul pe care Cerul a binevoit să mi-l dăruie, n-am pregetat să studiez cu destoinicie. De aceea, acum treizeci de ani, Marele Duce de Toscana şi stăpânul meu mă trimise la Paris, în suita maestrului Luigi Rossi.

Iată de unde vine acel comic *er,* mă gândii, pe care pare să apese cu atâta plăcere.

– V-aţi dus la Paris să vă continuaţi studiile?

– Ce nevoie mai avea să studieze cel ce deţinea o scrisoare de recomandare pentru cardinalul Mazarin şi pentru Regina în persoană?

– Domnule abate, cred că aţi avut ocazia să cântaţi pentru acele Altețe Regale!

– Reginei Ana îi plăcea vocea mea neobişnuit de mult, aş putea spune. Îi plăceau ariile melancolice în stil italian, în care eu excelam. Tot la două seri mergeam la palat s-o servesc, şi de fiecare dată, timp de aproape patru ceasuri, în

camerele sale trona doar muzica.

Se întrerupse şi se uită lung pe fereastră, aproape absent.

– Tu n-ai cum să ştii ce-nseamnă Curtea de la Paris. Cum să-ţi explic? Toţi acei nobili şi cavaleri mă onorau cu elogiile lor, iar când cântam pentru Regină mi se părea că mă aflu în rai, înconjurat de mii de chipuri angelice. Regina fu înstare să-l roage pe Marele Duce să nu mă mai cheme în Italia, spre a putea astfel să se bucure de slujirea mea. Stăpânul meu, vărul ei primar din partea mamei, i-a satisfăcut cererea. Regina, la câteva săptămâni, a ţinut să-mi arate personal, gratificându-mă cu suavul ei surâs, scrisoarea stăpânului ce-mi îngăduia să rămân la Paris încă o vreme. Citind-o, am simţit că mor de bucurie şi de mulţumire.

Abatele se întorsese de-atunci tot mai des la Paris, inclusiv în suita maestrului său Luigi Rossi, la pomenirea căruia de fiecare dată ochii lui Atto străluceau de emoţie reţinută.

– Azi numele lui nu mai spune nimic. Pe-atunci însă toţi îl considerau drept ceea ce era: un gigant. M-a vrut în rolul principal din *Orfeo,* opera cea mai strălucită care s-a văzut vreodată la Curtea franceză. A fost un succes memorabil. Aveam doar douăzeci şi unu de ani. Şi după două luni de spectacol, abia ce mă întorsesem la Florenţa, Mazarin trebui să-l roage din nou pe Marele Duce de Toscana să mă lase în Franţa, căci de vocea mea Regina ducea lipsă. Astfel că, întorcându-mă o dată cu *seigneur* Luigi, ne trezirăm în toiul tulburărilor Frondei şi părăsirăm în fugă Parisul, alături de Regină, Cardinal şi micul Rege.

– L-aţi cunoscut pe Regele Preacreştin pe când era copil!

– Şi încă foarte bine. În acele teribile luni de surghiun la castelul Saint Germain nu se dezlipea neam de mama sa şi, cuminte nevoie mare, m-asculta cum cânt. Adesea, în clipele de răgaz, încercam să-l amuz născocind jocuri, făcându-l pe Maiestatea sa să-şi recapete surâsul.

Eram totodată entuziasmat şi buimăcit de dubla descoperire. Acel bizar chiriaş nu numai că avea un trecut glorios de muzician, dar şi trăise în intimitatea Alteţelor regale ale Franţei!

În plus, era unul din acele rare fenomene ale naturii care îmbinau trăsăturile masculine cu virtuţi vocale şi calităţi su-fleteşti cu totul şi

cu totul feminine. Observasem aproape imediat timbrul neobişnuit de argintiu al vocii. Dar nu mă opnsem îndeajuns la alte detalii, crezând că poate fi vorba de un sodomit oarecare.

Dădusem în schimb de un castrat. Ştiam de fapt că, pentru a-şi dobândi extraordinarele mijloace vocale, cântăreţii emasculaţi trebuiseră să se supună unei operaţii dureroase şi ireversibile. Lăsând de-o parte trista aventură a cuviosului Origen, care spre a ajunge la suprema virtute spirituală, s-a lipsit voluntar de părţile bărbăteşti, auzisem că doctrina creştină condamna încă din cele mai vechi timpuri castrarea. Dar întâmplarea făcea ca tocmai la Roma serviciile celor castraţi să fie foarte preţuite şi căutate. Toată lumea ştia că în chin statornic, Capela Vaticană obişnuia să-i folosească pe castraţi şi uneori îi auzisem pe cei mai în vârstă din cartier comentând în glumă refrenul unei spălătorese căreia i se spune: "Cânţi ca Rosini" sau: „Eşti mai bună decât Folignato". Făceau aluzie la castraţii care cu decenii în urmă răsfăţaseră urechile papei Clement al VIII-lea. Dar şi mai des auzisem rostindu-se numele lui Loreto Vittori, a cărui voce era într-adevăr fermecătoare. Astfel că papa Urban al VIII-lea, trecând peste natura îndoielnică a lui Loreto, l-a numit Cavaler al Miliţiei Creştine. Puţin conta că în mai multe rânduri Sfântul Scaun ameninţase cu excomunicarea pe practicanţii castrării. Şi cu atât mai puţin conta că atracţia feminină a castraţilor semăna tulburare în rândul spectatorilor. Din flecăreala şi glumele celor de vârsta mea aflasem că, la doar câteva zeci de paşi de han se afla localul unui bărbier binevoitor, atotdispus să facă îngrozitoarea mutilare, cu condiţia ca plata să fie cea potrivită şi secretul păstrat.

– De ce să ne mirăm? spuse Melani, trezindu-mă din tăcutele mele cugetări. Nu-i de mirare ca o Regină să prefere vocea mea, Doamne iartă-mă, unei cântăreţe oarecare. La Paris deseori apărea alături de mine o italiancă, o anume Leonora Baroni, ce se străduia peste poate să fie cineva. Azi nimeni nu-şi mai aminteşte de ea. Ia aminte, băiete: dacă azi femeilor nu le e îngăduit să cânte în public, aşa cum pe bună dreptate voia Sf. Pavel, nu e desigur întâmplător.

Ridică paharul ca şi cum ar închina, şi declamă solemn:

Toi, qui sais mieux que aucun le succès que jadis
les pièces de musique eurent dedans Paris,
que dis-tu de l'ardeur dont la cour échauffée
frondoit en ce temps-là les grands concerts d'Orphée,
les passages d'Atto et de Leonora
et le déchainement qu'on a pour l'Opéra?

Tăcui, mulţumindu-mă să întreb din ochi.

– Jean de la Fontaine, spuse cu afectare. Cel mai mare poet al Franţei.

– Şi, dacă am auzit bine, a scris despre dvs.!

– Da. Iar un alt poet, de data asta toscan, a spus că vocea lui Atto Melani putea fi şi un leac în contra muşcăturii de viperă.

– Un alt poet?

– Francesco Redi, cel mai mare om de litere şi ştiinţă al Toscanei. Astea erau muzele pe ale căror buze călătorea numele meu, băiete.

– Mai cântaţi şi acum pentru Casa Regală a Franţei?

– Risipindu-se tinereţea, vocea este prima între virtuţile trupului care trădează. Tânăr fiind însă am cântat la Curţile întregii Europe şi am avut astfel ocazia să cunosc mulţi Principi. Azi ei binevoiesc să-mi ceară sfatul, ori de câte ori au de luat hotărâri importante.

– Sunteţi un... abate consilier, prin urmare?

– Da, să zicem.

– Frecventaţi des Curtea, la Paris.

– Curtea acum e la Versailles, băiete. În ceea ce mă priveşte, e o poveste lungă. Şi, încruntându-şi fruntea, adăugă: Ai auzit vreodată vorbindu-se de domnul Fouquet?

Numele îmi era cu totul necunoscut, i-am răspuns.

Îşi turnă o altă porţie de vin şi tăcu. Tăcerea lui nu mă deranja. Am rămas aşa ceva timp, fără să scoatem o vorbă, legănaţi de scânteia simpatiei reciproce.

Atto Melani era îmbrăcat tot ca de dimineaţă: cu pălăria de abate, gluga şi sutana liliachie. Vârsta (pe care n-o arăta defel) îl învăluise într-un subţire văl de grăsime care-i îndulcea relieful nasului puţin încovoiat şi trăsăturile severe. Faţa lui albă ca de ceruză, ce devenea roşie-carmin spre pomeţii accentuaţi, arăta un permanent contrast al instinctelor: ampla frunte ridată şi sprâncenele arcuite sugerau o fire rece şi mandră. Era doar o poză, dezminţită clar de cuta nervoasă a buzelor mici încordate şi de bărbia puţin alunecoasă bine conturată, în care trona obraznică o gropiţă.

Melani îşi drese vocea. Bău un ultim strop şi, plimbând vinul, îşi plesni limba de cerul gurii.

– Facem o înțelegere, spuse pe neașteptate. Tu vrei să știi totul. N-ai călătorit, n-ai cunoscut, n-ai văzut. Eşti iscusit anume calități sar în ochi. Dar fără cuvenitul elan, n-ajungi nicăieri. Ei bine, în cele douăzeci de zile de claustrare ce ne-așteaptă, eu pot să-ți ofer exact ceea ce-ți trebuie. Trebuie doar sa mă asculți, dar mereu cu atenție. În schimb, tu mă vei ajuta.

Fui uimit:

– Cu ce anume?

– Drace, să descoperim cine l-a otrăvit pe domnul de Mourai! răspunse abatele, ca şi cum ar fi fost vorba de lucrul cel mai normal din lume, fixându-mă cu o jumătate de zâmbet.

– Sunteți sigur că e vorba de otravă?

– Absolut, exclamă ridicându-se-n picioare şi uitându-se după încă ceva de îmbucat. Bietul bătrân trebuie să fi luat ceva mortal. L-ai auzit pe medic, nu?

– Şi pe dvs. ce vă interesează?

– Dacă n-o să-l oprim la timp pe ucigaş, acesta va face alte victime în han.

Teama mi-a uscat pe loc beregata şi orice poftă de mâncare mi-a părăsit definitiv stomacul.

– Apropo, mă întrebă Atto Melani, la ceea ce i-ai povestit lui Cristofano legat de ciorba pe care ai făcut-o şi i-ai servit-o lui Mourai, mai e ceva de adăugat pentru știința mea?

I-am repetat că nu-mi luasem ochii de pe oală şi eu însumi îi dădusem ciorba, o înghițitură după alta, răposatului. Prin urmare, orice intervenție din afară era exclusă.

– Luase cumva altceva înainte?

– Nu cred. Când am intrat la el, abia se sculase şi Dulcibeni ieşise.

– Şi după?

– După ce i-am dat ciorba, i-am pregătit ligheanul pentru îmbăierea picioarelor. Când am plecat, el moțăia.

– Asta înseamnă un singur lucru, trase concluzia.

– Adică?

– Că tu l-ai omorât.

Surâse, semn că făcuse o glumă.

– Vă stau complet la dispoziție, promisei eu brusc, cu obrajii în flăcări, emoționat de provocare şi totodată înfricoşat de primejdie.

– Bravo. La început o să-mi spui tot ce afli despre ceilalți chiriaşi şi dacă zilele trecute ai observat ceva neobişnuit. Sau ai auzit vreo discuție ciudată. A lipsit cineva mai mult timp? S-au primit sau expediat scrisori?

Am răspuns că mare lucru nu ştiam, decât că Brenozzi, Bedford şi Stilone Priàso mai locuiseră la Donzello pe vremea răposatei doamne Luigia. Deşi cu oarecare şovăială, i-am mai spus că avusesem impresia că părintele Robleda, iezuitul, s-ar fi dus noaptea spre odăile Cloridiei. Abatele se mulțumi să zâmbească.

– Băiete, de-acum încolo stai cu ochii mai ales pe cei doi tovarăşi de călătorie ai bătrânului Mourai: pe muzicianul francez, Robert Devizé, şi pe marchigianul Pompeo Dulcibeni. Mă văzu cam abătut, dar continuă:

– Ştiu ce-ți trece prin minte: voiam să mă fac gazetar, nu spion. Află deci că cele două meserii nu se deosebesc prea mult.

– Şi e nevoie să cunosc toate cele despre care mi-ați pomenit? Chietiştii, articolele galicane...

– E o-ntrebare alături cu drumul. Unii gazetari au ajuns departe, dar cunosc prea puțin: doar lucrurile cu adevărat importante.

– Şi care sunt ele?

– Cele pe care nu le vor scrie niciodată. Dar o să mai vorbim şi mâine. Acum mergem la culcare.

În timp ce urcam scările, trăsei cu ochiul la fața albă a abatelui în lumina lămpii: îl aveam în față pe noul meu maestru şi resimțeam din plin imboldul. Se-ntâmplase în mare grabă, da, dar presimțeam că o aceeaşi tainică plăcere îl încercase şi pe Melani avându-mă drept discipol. Fie si numai pe durata carantinei.

Abatele se-ntoarse spre mine înainte de a ne despărți şi-mi surâse. Apoi dispăru pe culoarul de la al doilea cat, fără să scoată o vorbă.

* * *

Mi-am petrecut o bună parte din noapte legând laolaltă cu acul nişte foi curate, strânse de la masa cu socoteli a stă-pânului, şi scriind pe ele recentele evenimente la care fuse-sem martor. Hotărâsem să nu pierd nici măcar o vorbă din câte mă-nvățase abatele Melani. Să transcriu totul şi să păstrez cu străşnicie.

Fără ajutorul acelor vechi însemnări, azi, după şaisprezece ani, n-aş putea aşterne acest memorial.

A DOUA ZI

12 septembrie 1683

Dimineața ce-a urmat mi-a rămas adânc întipărită în memorie. Eu însumi l-am găsit pe domnul Pellegrino dormind în patul său, în odaia ce-o împărțeam la mansardă. N-avusese grijă să pregătească câte ceva pentru chiriași: ceea ce, cu toată situația excepțională, era oricum de datoria lui. Stăpânul, îmbrăcat cu hainele din seara trecută şi rău mototolit în aşternuturi, avea aerul de a fi țintuit în somn pradă prea multor pahare. După ce cu greu l-am trezit, m-am dus la bucătărie. În timp ce coboram scările, am simțit cum se apropie un nor de sunete, mai curând neclar decât plăcut. Dar în fața intrării în sala de mese alăturată bucătăriei, muzica devenea tot mai limpede şi melodioasă. Era domnul Devizé care, cățărat pe un taburet de lemn, exersa la instrumentul său. O stranie încântare îi vrăjea pe toți cei care ascultau notele lui Devizé. In timp ce cânta, plăcerea auzului se combina cu cea a văzului. Vestonul lui de catifea fină de culoarea cafelei cu lapte şi cămaşa fără ciucuri, ochii schimbând verdele cu cenuşiul, firava coamă căruntă: totul la el părea să cedeze pasul tonurilor pe care, copleşitor de cromatice, ştia să le smulgă celor şase corzi. După risipirea ultimei note, vraja se risipea şi în fața noastră se ivea un omuleț roşcat şi bosumflat, aproape apucat, cu trăsături mărunte, un nas mic adus spre gura cărnoasă şi bănuitoare, cu trunchiul îndesat şi taurin al unui vechi german, cu mers marțial şi gesturi bruşte. Nu făcu caz de venirea mea şi, după o scurtă pauză, începu din nou să cânte. Imediat din degetele sale țâşni nu doar o muzică, ci o mirabilă arhitectură de sunete pe care şi acum aş putea s-o descriu fără cusur, dacă cerul mi-ar oferi vorbele, şi nu doar memoria. La început era vorba de un motiv simpluț şi nevinovat, care în chip de dans trecea din acordul de arpegii al tonalității la cel al dominantei (aşa îmi va explica ulterior iscusitul interpret, fiind eu în acea vreme încă neştiutor în arta sunetelor), şi reluând mişcarea, după un surprinzător salt de cadență evitată, repeta totul. Aceasta nu era însă decât cea dintâi nestemată dintr-o bogată şi uimitoare colecție care, aşa cum mă va lămuri domnul Devizé, se numea rondò şi se compunea din acea primă strofă reluată de mai multe ori, dar de fiecare dată urmată de o nouă piatră prețioasă, cu totul inedită şi strălucind în propria lumină. Ca orice alt rondò, cel pe care îl voi fi ascultat de-atâtea ori era încoronat prin repetarea de la sfârşit a primei strofe, ca şi cum ar da înțelesul, ar completa şi relaxa întregul. Dar inocența şi simplitatea, deşi delicioasă, din prima strofă, n-ar fi fost nimic în absența sublimului recital al celorlalte, care una după alta, refren după refren, se înălțau în mirabilul edificiu tot mai libere, uimitoare, rafinate şi temerare. Astfel că ultima dintre ele era pentru intelect şi pentru auz o dulce şi extremă sfidare, asemeni celor ce se lansează între cavaleri pentru chestiuni de onoare. Arpegiul final, după ce se rotea, circumspect şi aproape timid, spre notele de jos, se deda la o neaşteptată decolare spre acute, spre a face apoi saltul spre altissimo, transformându-şi înaintarea întortocheată şi timidă într-un limpede fluviu de frumusețe, unde îşi despletea coama de armonie într-o minunată progresie spre notele de jos. Ca apoi să ezite, absorbit în mult misterioase şi greu de numit acorduri, care pentru urechea mea sunau năucitor (de aceea îmi şi lipsesc cuvintele); în fine se liniştea cu greu, spre a face loc strofei inițiale repetate pentru ultima oară.

Am ascultat vrăjit şi mut, până ce muzicianul francez puse capăt celui din urmă ecou al instrumentului. Se uită la mine.

– Cântați excelent la lăută, am cutezat eu.

– Mai întâi că nu e lăută, răspunse, e o chitară. Şi-apoi, nu te priveşte cum cânt. Ție îți place muzica şi-atât. Se vede după cum asculți. Şi ai dreptate: mă cam mândresc cu rondò-ul ăsta.

Şi nu pregetă să-mi explice cum era făcut un rondò şi prin ce se deosebea de altele cel pe care-l cântase el.

– Este vorba de rondou în stil *brisé,* care in italiană cred că se spune *spezzato*. O imitație a lăutei, căci acordurile nu sunt cântate toate-mpreună, ci arpegiate.

– Asta era, comentai eu confuz. Din felul cum am răspuns, Devizé înțelese că explicațiile lui fuseseră prea puțin lămuritoare, drept care spuse că acel rondò plăcea atât demult fiindcă, în timp ce refrenul era scris după tradiționalele norme ale consonanței, strofele succesive cuprindeau tot alte legături armonice ce sfârşeau toate în chip neaşteptat, ca şi cum s-ar înstrăina de ştiuta doctrină muzicală. Iar după ce atingea apogeul, rondò-ul îşi ataca brusc sfârşitul.

L-am întrebat cum de vorbea atât de bine limba mea (deşi cu puternic accent francez, ceea ce nu i-am spus).

– Am călătorit mult şi am cunoscut mulţi italieni pe care, datorită înclinaţiei mele şi practicii, îi cred cei mai buni muzicieni din lume. La Roma, din păcate Papa, a închis de ani buni teatrul Tor di Nona, aflat la doi paşi de han; la Bologna însă, în capela San Petronio, şi la Florenţa pot fi ascultaţi mulţi muzicieni buni şi multe opere noi şi magnifice. Până şi marele nostru maestru Jean-Baptiste Lully, gloria Regelui la Versailles, e din Florenţa. Eu cunosc mai ales Veneţia, cel mai înfloritor oraş italian în privinţa muzicii. Ador teatrele Veneţiei: San Cassiano, San Salvatore sau faimosul teatru Cocomero, unde, înainte de a mă duce la Napoli, am văzut un concert extraordinar.

– Aveaţi de gând să zăboviţi mai mult la Roma?

– Din păcate, acum nu mai contează ce-mi propusesem, avem nici măcar speranţa că vom scăpa cu viaţă de-aici, spuse începând din nou să cânte o bucată aleasă, mă lămuri el, chiar dintr-o *ciaccona* a maestrului Lully.

Ieşind din bucătărie, unde după conversaţia cu Devizé mă închisesem ca să pregătesc prânzul, dădui peste Brenozzi, sticlarul veneţian. I-am dat de ştire că, dacă dorea să mănânce, totul era gata. Dar el, fără să scoată o vorbă, m-apucă şi mă trase pe rampa scărilor spre pivniţă. N-apucai să mă opun, că-mi şi astupă gura cu o mână. Opriţi amândoi la mijlocul scării, mă somă:

- Stai liniştit şi ascultă-mă, nu te speria, vreau să-mi spui câteva chestii.

Vorbele lui şuierate cu voce sugrumată nu-mi îngăduiau să deschid gura. Voia să ştie cum comentau ceilalţi chiriaşi moartea domnului de Mourai, şi dacă se considera că mai planează primejdia unui alt omor prin otrăvire sau prin altceva, dacă vreunul se teme mai cu seamă de asemenea eventualitate, dacă alţii în schimb par să nu se teamă de aşa ceva, cât ar putea după mine să dureze carantina, mai mult de cele douăzeci de zile fixate de Magistrat, dacă bănuiam pe cineva dintre oaspeţi că ar poseda otravă sau dacă eu eram de părere că s-a folosit într-adevăr asemenea substanţă; şi,în fine, dacă vreunul din cei prezenţi s-ar fi arătat inexplicabil de calm, în ciuda carantinei impuse de curând hanului.

– Domnule, adevărul e că...

– Turcii? Au vorbit despre turci? Şi de ciumă la Viena?

– Nu ştiu nimic, eu...

– Taci din gură o dată şi răspunde-mi, se răţoi el zdru-micându-şi mădularul ca apucat.

– Mărgăritare: îţi spune ceva?

– Cum aţi spus?

– Mărgăritare.

– Dacă doriţi, domnule, am câteva uscate în pivniţă pentru ceaiuri. Vă simţiţi rău?

Răbufni pe nas, ridicându-şi ochii la cer.

– Uită tot ce ţi-am spus. Un singur lucru să-ţi fie clar: cine te-ntreabă despre mine, nu ştii nimic, ai înţeles? şi mă strânse de amândouă mâinile, atât de tare încât m-a durut.

Am continuat să-l privesc, uluit.

– Ai înţeles? repetă el nervos. Nu e de-ajuns, spune?

Nu m-am prins ce voia să zică ultima lui întrebare şi am început să mă tem că îşi ieşise din minţi. M-am smuls din strânsoarea lui şi-am zbughit-o pe scară, în timp ce răpitorul meu încerca printr-o smucitură să mă oprească. Ieşii din semiobscuritatea aceea, în timp ce chitara lui Devizé cânta iar şi iar splendidul şi neliniştitorul motiv ascultat de mine. Pumnii îi aveam încă strânşi din pricina tensiunii atacului, astfel că abia atunci am înţeles că am ceva în mână. Am deschis-o şi am văzut trei perle mici de o frumuseţe uluitoare.

Le-am băgat în buzunar şi m-am îndreptat spre odaia în care decedase domnul de Mourai. Erau acolo câţiva chiriaşi atenţi la o treabă din cale-afară de tristă. Cristofano tocmai deplasa corpul defunctului, învelit într-o pânză albă în chip de linţoliu, sub care se ghicea rigiditatea mortală a mădularelor. Medicul era ajutat de domnul Pellegrino şi, în absenţa unor voluntari mai tineri, de Dulcibeni şi Atto Melani. Abatele era fără perucă şi nu mai avea paloarea ceruzii. M-am mirat să-l văd în haine lumeşti – pantaloni scurţi de tafta şi cravată de muselină – exagerat de elegant pentru trista ocazie. Unicul detaliu care îi adeverea rangul erau ciorapii de mătase roşie ca focul.

Bietul trup fu depus într-un mare coş alungit, căptuşit cu cârpe şi aşternuturi. Deasupra fu pusă o traistă cu cele câteva lucruri personale strânse de Dulcibeni.

– Altceva nu avea? întrebă abatele Melani, dându-şi seama că gentilomul din Fermo pusese doar câteva haine ale răposatului.

Răspunse Cristofano, spunând că era obligatoriu să fie predată doar îmbrăcămintea, iar restul putea fără îndoială să rămână la Dulcibeni, spre a fi transmis eventualelor rude. Apoi cei trei lăsară în jos corpul pe o funie groasă scoasă pe fereastră până în stradă, unde Compania de Rugăciune şi Moarte îşi aştepta trista povară.

– Ce-o să se-ntâmple cu mortul, domnule Cristofano? îl întrebai pe medic. O să-l ardă, nu-i aşa?

– Nu mai e treaba noastră. Să-l îngroape nu e voie, spuse trăgându-şi sufletul.

Auzirăm un clinchet uşor. Cristofano se aplecă.

– Ți-a căzut ceva... dar ce-ai tu în mână? mă întrebă. Din pumnul închis doar pe jumătate îmi alunecase pe podea o perlă. Medicul o luă de jos şi se uită atent.

– Splendidă cu adevărat. Unde-ai găsit aşa ceva?

– Ah, mi le-a dat în păstrare un client, minții eu, arătându-i-le pe celelalte două.

Stăpânul tocmai ieşea din odaie. Părea istovit. Şi Atto o luă din loc spre camera lui.

– Asta nu-i bine. N-ar trebui niciodată să te desparți de perle, *massime* în cazul de față.

– De ce?

– Între numeroasele şi ocultele lor virtuți, este si aceea de a te feri de otravă.

– E cu putință? făcui eu pălind.

– Fiindcă sunt *siccae et frigidae în* al doilea grad, răspunse Cristofano – şi, dacă sunt bine păstrate într-un vas şi nu sunt găurite, *habent detergentem facultatem* şi pot să ne ferească de febră şi infecții. Primenesc şi limpezesc sângele (de fapt împuținează menstrele) şi, după Avicena, lecuiesc palpitațiile şi sincopele cardiace, *cor crassatum*.

În timp ce Cristofano îşi ostenta ştiința medicală, eu nu reuşeam să-nțeleg: ce obscur semnal ascundea darul lui Bre-nozzi? Trebuia fără doar şi poate să vorbesc cu abatele Melani, şi încercai să mă despart de medic.

– Interesant, adăugă Cristofano cercetându-le şi pipăindu-le pe față şi pe dos cu buricele degetelor, perlele de forma asta arată că au fost pescuite înainte de lună plină şi în apă la apus de soare.

– Ce înseamnă asta?

– Că sunt leacul falselor cugetări şi închipuiri ale sufletului. Dacă sunt lăsate-n oțet, ajută la trezirea din *omni imbecillitate et animi deliquio,* şi mai ales din moarte aparentă.

Despărțindu-mă de Cristofano, după ce în fine mi-a dat înapoi perlele, am urcat în fugă scările spre camera abatelui Melani.

Camera lui Atto era la al doilea cat, chiar deasupra celei pe care bătrânul Mourai o împărțise cu Dulcibeni. Acestea erau cele mai mari şi luminoase încăperi din tot hanul: fiecare din ele avea câte trei ferestre, dintre care două dădeau spre via dell' Orso, iar a treia spre colțul de uliță. Pe timpul doamnei Luigia aici fuseseră găzduite importante personaje cu suita lor. O cameră identică cu acestea se afla şi la mansardă, de fapt la al treilea şi ultimul cat, unde locuise doamna Luigia.

Deşi Cristofano ne interzisese, continuam să locuim eu cu stăpânul în ea, chiar dacă temporar: era o favoare pe care aş fi pierdut-o la întoarcerea nevestei domnului Pellegrino care, pretinzând ea să adjudece întregul cat familiei, mă va obliga din nou să dorm în bucătărie. Fui surprins de mulțimea de cărți şi hărți de toate felurile pe care abatele le adusese cu sine. Atto Melani era un iubitor de antichități şi frumuseți ale Romei, dacă mă luam doar după titlurile unor volume aranjate la vedere într-un raft, şi pe care ulterior voi fi deprins să le cunosc: *Splendoarea Romei antice şi moderne în care sunt reprezentate toate templele principale, teatre, amfiteatre, circuri, bătălii navale, arcuri de triumf, obeliscuri, palate, terme, curii şi bazilici* de Lauri, *Chemnicensis Roma* de Fabricius, şi *Antichitățile sacrului oraş Roma culese pe scurt din mulți autori vechi şi moderni cu adăugirea unui discurs despre focurile celor din vechime* de Andrea Palladio. Se mai vedeau apoi nouă hărți mari de geografie sprijinite de nişte bastoane de culoarea belşiței şi cu măciulii daurite, plus un teanc de manuscrise pe care Melani le dosi iute. Mă invită să iau loc.

– Chiar voiam să stăm de vorbă. Spune-mi: cunoşti pe cineva în cartier? Prieteni, oameni de încredere?

– Cred că... nu. Aproape pe nimeni, domnule abate Melani.

– Poți să-mi spui domnule Atto. Păcat. Aş fi vrut să ştiu, fie şi de la fereastră, ce se spune în legătură cu situația noastră; şi tu erai singura mea speranță.

Se duse la fereastră şi cu glas suav şi abia reținut începu să cânte:

Disperate speranze, addio, addio Ahi,
mentite speranze, andate a volo[1].

Subitul eşantion de virtuozitate a abatelui mă lăsă cu gura căscată: în ciuda vârstei, Melani avea un timbru răpitor de soprană. L-am felicitat, curios să aflu dacă el era autorul splendidei arii pe care tocmai o atacase.

– Nu, este a lui *seigneur* Luigi Rossi, maestrul meu răspunse absent.

1 Disperate speranțe, adio, adio /Ah, mințiți speranțe, luați-vă zborul... (n.tr.).

Lasă asta şi spune-mi mai bine ce s-a mai petrecut de dimineaţă? Ceva ciudat cumva?

– Am trecut printr-un episod destul de curios, domnule Atto. Abia terminasem de vorbit cu Devizé când...

– Ah, Devizé , chiar despre el voiam să-ţi vorbesc. Cânta, nu?

– Da, da...

– E bun. Place mult Regelui. Maiestatea sa adoră chitara tot aşa cum, în tinereţe, îi plăceau opera şi dansurile de la Curte. Alte vremuri. Şi ce anume ţi-a zis Devizé ?

Am înţeles că dacă nu i-aş fi amănunţit mai întâi subiectul muzical, nu m-ar fi lăsat să continuu. Aşa că i-am spus despre rondò-ul interpretat de muzicianul francez, dar şi despre comentariul cu privire la muzica italiană auzită de el în multe teatre, mai cu seamă la Veneţia, în faimosul teatru Cocomero.

– Teatrul Cocomero? Eşti sigur c-ai auzit bine?

– Sigur, un nume ca ăsta...[1], cam straniu pentru un teatru. Devizé mi-a spus că a fost chiar înainte de a pleca spre Napoli. De ce mă-ntrebaţi?

– Aşa, că veni vorba. Numai că chitaristul tău toarnă o droaie de scorneli, dar nu le potriveşte.

– Ce vreţi să spuneţi? făcui eu năucit.

– Cocomero este un teatru magnific, unde într-adevăr cântă mulţi şi mari virtuozi. Ca să fiu sincer, eu însumi am cântat acolo. Mi-aduc aminte că o dată organizatorul voia să mă încalţe cu rolul lui Apeles din *Alessandro vincitor di se stesso.* Natural că m-am înfuriat şi mi-au dat rolul protagonistului. Ah, mare teatru, Cocomero. Numai că din păcate el se află la Florenţa, şi nu la Veneţia.

– Numai că... Devizé a spus c-a fost acolo înainte de a se duce la Napoli.

– Tocmai. Prin urmare, de curând, căci mai apoi, de la Napoli a venit direct la Roma. Dar e o minciună: un teatru cu acel nume rămâne întipărit în memorie, aşa cum ţi s-a întâmplat şi ţie. Este greu să-l localizezi în cu totul alt oraş. Ascultă la mine. Devizé n-a pus nicicând piciorul la Cocomero. Şi poate nici la Veneţia.

Mă înfricoşă revelaţia acelei mărunte, dar alarmante minciuni a muzicianului francez.

– Continuă-ţi povestea, reveni abatele. îmi spuneai că ţi s-a-ntâmplat ceva ciudat, dacă nu mă-nşel.

1 Într-adevăr, *cocomero* înseamnă pepene verde (n.tr.)

Am reuşit astfel să-i relatez lui Atto despre întrebările mult prea insistente puse mie de venetianul Brenozzi, precum şi despre bizara cerere de margarete şi misteriosul cadou, cele trei mici perle, recunoscute de Cristofano a fi din cele folosite ca leac în otrăviri şi moarte aparentă. Din care motiv mă temeam că acele mici nestemate au de-a face cu moartea domnului de Mourai, şi că poate Brenozzi ştia câte ceva, dar îmi fusese frică să vorbesc clar. Îi arătai lui Melani perlele. Abatele se uită la ele şi izbucni în râs.

– Băiete, chiar nu cred că bietul domn de Mourai... începu să spună clătinând din cap, dar fu întrerupt de un strigăt ascuţit.

Părea să vină de la catul superior.

Ne repezirăm pe coridor, şi apoi pe scări. Ne oprirăm la jumătatea rampei, unde dădurăm de trupul ţeapăn al domnului Pellegrino, răsturnat pe scări.

In spatele nostru soseau în fugă şi ceilalţi chiriaşi. Din capul stăpânului ieşea un şiroi de sânge, prelingându-se pe câteva trepte. Strigătul fără-ndoială fusese al Cloridiei, curtezana ce se uita cutremurată, cu o batistă acoperindu-i aproape în întregime chipul, la trupul aparent fără viaţă. încă năuciţi, îl văzurăm făcându-şi loc pe medicul Cristofano. Cu o faşă dădu la o parte firele de păr alb de pe faţa stăpânului care păru să-şi revină şi, cu mare caznă, dădu pe gură o substanţă verzuie şi puturoasă. După care domnul Pellegrino căzu la pământ fără vreun semn de viaţă.

– Să-l luăm şi să-l ducem sus în odaia lui, ni se adresă Cristofano, aplecându-se peste el.

Nimeni în afară de mine nu se clinti. Încercai, însă fără să reuşesc să-l mişc din loc. Mă înlocui, dându-mă deoparte, abatele Melani.

– Tu ţine-i capul, porunci.

Medicul îl luă de picioare şi, sfidând muţenia celorlalţi, îl duserăm în camera mare de la mansardă, şi-l puserăm în pat. Faţa ţeapănă a stăpânului meu era de o paloare nefirească, şi acoperită de un văl subţire de sudoare. Părea de ceară. Ochii holbaţi fixau tavanul, sub ei două pungi vinete. Rana de pe frunte, curăţată de medic, dădea la iveală o fisură lungă şi adâncă prin care se putea zări osul craniului, probabil atins de o lovitură zdravănă. Stăpânul totuşi nu murise: horcăia încet.

– A căzut pe scări şi s-a izbit cu capul de ele. Mă tem însă că deja îşi pierduse cunoştinţa înainte.

– Cum adică? întrebă Atto. Cristofano ezită înainte de a răspunde:

– A fost victima atacului unei boli de care nu-mi dau încă bine seama. Oricum însă, o criză fulgerătoare.

– Cum adică, repetă Atto ridicând puţin tonul, otrăvit şi dumnealui, e posibil?

Cuvintele din urmă mă înfiorară, amintindu-mi de cele spuse de abate noaptea trecută: dacă nu-l vom opri la timp, ucigaşul o să secere curând alte victime. Şi iată, mai devreme decât ne-am fi aşteptat, lovise deja.

Medicul însă clătină din cap la întrebarea lui Melani şi desfăcu basmaua de la gâtul lui Pellegrini, înnodată peste cămaşă: două pete albăstrii şi umflate se lăbărţau pe după urechea stângă.

– După rigiditatea generală s-ar părea să fie vorba de aceeaşi boală a bătrânului Mourai. Dar aceste – continuă arătând cele două buboaie – chestiile astea... Deşi nu părea...

Înţeleserăm că Cristofano se gândea la ciumă. Ne dădurăm înapoi fără voia noastră, cineva imploră Cerul.

Era asudat, probabil avea febră. Când am coborât împreună în stradă corpul domnului de Mourai se istovise prea curând.

Dacă e ciumă, n-o s-o mai ducă mult.

– Totuşi... continuă aplecându-se din nou peste cele doua umflături negre de pe gâtul stăpânului meu, totuşi există posibilitatea să fie vorba de altceva, asemănător, dar nu la fel de grav. De pildă, vărsat.

– Văr-ce? interveniră părintele Robleda şi Stilone Priàso,

– În Spania, părinte, i se spune *tabardillo,* iar în Regatul Neapolelui, *pastici, ş*i la Milano, *segni,* explică Cristofano adresându-se când unuia, când celuilalt. E o boală a sângelui stricat din pricina deranjării stomacului. Pellegrino, ştiţi bine, a vomitat. Ciuma debutează violent, în timp ce vărsatul doar cu accidente uşoare, oboseală şi ameţeli (pe care le-am observat la el chiar de dimineaţă). Se agravează ulterior, cauzând felurite semne, şi în cele din urmă apar pe tot corpul pete roşii, vineţii, sau negre ca astea două. Care, ce-i drept, sunt prea mari pentru a fi vărsat, şi prea mici pentru a fi buboane de ciumă.

– Dar, interveni Cloridia, faptul că Pellegrino a leşinat atât de brusc nu e semn de ciumă?

– Nu ştim încă dacă şi-a pierdut cunoştinţa din cauza izbiturii la cap sau a bolii – oftă medicul –, oricum adevărul ni-l vor spune mâine petele astea două, care din păcate, cum spuneam, sunt negre, arătând că boala e gravă şi mai veche.

– Chestiunea e dacă se ia sau nu se ia? îl întrerupse părintele Robleda.

– Vărsatul e provocat de marile călduri şi secetă, şi prin urmare se lipeşte *facillime* de temperamentele colerice, cum e şi Pellegrino. Înţelegeţi de-aici că pentru a evita molima, important e să nu intraţi în panică –, şi-l privi semnificativ pe iezuit. Boala secătuieşte şi stinge iute umezeala naturală a corpului, şi în cele din urmă poate omorî. Dar dacă se alimentează corpul slăbit al bolnavului, morbul îşi pierde virulenţa şi prea puţini vor muri: de aceea e mai puţin grav decât ciuma. Oricum, aproape toţi i-am stat în preajmă în ultimele ceasuri. De aceea toţi suntem în stare de risc. Se cuvine să vă duceţi în odăile voastre, iar eu o să vă consult pe rând. încercaţi să vă păstraţi calmul.

Cristofano mă chemă apoi să-l ajut.

– Faptul că Pellegrino a vomitat pe loc e de bine: cel ce vomită dă afară materiile stomacului în curs de putrezire şi stricare din cauza lichidelor, îmi spuse imediat ce i-am fost alături.

– De-acum bolnavul trebuie hrănit cu mâncăruri reci, care să-i răcorească firea colerică.

– Îi veţi lua sânge? întrebai eu, căci auzisem că acest leac era arhirecomandat pentru toate bolile.

– Nici vorbă de aşa ceva: sângerarea ar putea să răcească prea tare căldura naturală şi bolnavul s-ar prăpădi urgent.

Mă trecură fiorii.

– Din fericire, continuă Cristofano, am la mine ierburi, balsamuri, ape, pulberi şi tot ce mi-e de folos în caz de boală.

Ajută-mă să-l dezbrac pe stăpânul tău, căci trebuie să-l ung cu unsoarea de *morbillia,* cum numeşte Galenus vărsatul – care pătrunde şi fereşte corpul de stricare şi putrezire. Ieşi şi se-ntoarse imediat cu o seamă de vase mici de sticlă. După ce am împăturit atent şorţul cenuşiu şi hainele domnului Pellegrino, am întrebat:

– Atunci Mourai să fi murit de ciumă, sau de vărsat?

– Nici urmă de pată n-am găsit pe corpul francezului, îmi răspunse brusc – oricum e târziu acum să mai fim siguri de ceva. Corpul lui a fost predat.

Şi se-nchise în odaie cu stăpânul meu.

* * *

Ceea ce a urmat a fost nebunie curată. Aproape toată lu-mea era disperată de nenorocirea hangiului. Moartea bătrânului chiriaş francez, atribuită de medic otrăvirii, nu reuşise să-i înfricoşeze tot atât de mult. După ce am şters scările de vărsătura stăpânului, cugetul mi se îndreptă

spre fericirea sufletului său, care poate curând l-ar fi întâlnit pe Atotputernicul. Mi-am adus aminte, în acele clipe, că un decret poruncea să fie puse în fiecare cameră de han tablouri sau portrete ale Domnului Nostru, ale Sfintei Fecioare, sau ale Sfinților, şi un vas cu apă sfințită.

Doborât şi cu inima îndreptată spre Cer, rugându-mă să nu mă lipsească de dragostea stăpânului meu, urcai la mansardă şi văzui toate cele trei odăi rămase goale după plecarea nevestei domnului Pellegrino, nădăjduind să găsesc apă sfințită şi vreun mic portret sfânt ca să-l atârn deasupra patului celui bolnav.

În aceste camere a locuit odinioară răposata doamnă Luigia. Rămăseseră aproape la fel, căci familia noului hangiu nu prea stătuse în ele.

Tot căutând, am găsit în dormitor, pe o măsuță plină de praf, alături de două racle şi un Agnus Dei din zahăr, închis într-un clopot de sticlă, o statuie de teracotă a Botezătorului care ținea în mâini un vas de sticlă plină cu apă sfințită.

Pe pereți atârnau câteva icoane. M-a cuprins emoția privindu-le şi, gândindu-mă la tristele întâmplări ale tinereții mele, era cât pe-aci să lăcrimez. Era rău, crezui, că în sălile de mese se aflau atârnate doar subiecte profane şi chiar uşoare: un tablou cu fructe, alte două mici cu privelişti de pădure şi figurine, şi încă două pergamente lunguiețe cu păsări, peisaje, cupidoni frângând un arc pe genunchi şi, în fine, singura concesie biblică, o reprezentare licențioasă a Suzanei cu bătrânii în baie.

Recules în asemenea meditații, am ales un tablou al Fecioarei celor Şapte Dureri şi m-am întors spre odaia unde Cristofano trebăluia în jurul bietului meu stăpân.

După ce-am aranjat în deplină tăcere tabloul şi apa sfințită lângă patul bolnavului, simții că mă lasă puterile şi, prăbuşindu-mă într-un colț al odăii, începui să plâng.

– Curaj băiete, fii bărbat.

Regăsii în vocea medicului pe Cristofano cel patern şi voios, care în zilele din urmă îmi inspirase atâta încredere. Mă mângâie părinteşte pe cap şi putui astfel să-mi vărs focul. Se prăpădea cel ce mă luase lângă el, i-am spus, salvându-mă de la mizerie. Avea el toane, dar de fapt era un om bun, domnul Pellegrino, şi chiar dacă doar de şase luni eram în serviciul său, mi se părea că am fost dintotdeauna. Ce-o să se-n-tâmple acum cu mine? Atunci când se va sfârşi carantina şi eu voi scăpa cu viață, voi rămâne al nimănui, căci pe parohul de la Santa Maria in Posterula nici măcar nu-l cunoşteam.

– Acum toți vor avea nevoie de tine, îmi spuse, ridicându-mă brusc de jos.

Eu însumi te-aş fi căutat, căci trebuie să socotim ce provizii mai avem. Ajutorul pe care ni-l va da Congregația Sănătății va fi oricum modest, şi e bine să raționalizăm cele de care dispunem.

Răsuflând încă din greu, l-am asigurat că magazia era pli-nă ochi, dar vru să vadă cu ochii lui. Coborârăm în pivniță: doar eu, în afară de Pellegrino, aveam cheia. De-acum încolo, îmi spuse Cristofano, ambele chei vor fi păstrate într-un loc ştiut doar de mine şi de el, astfel ca nimeni să nu dea iama în provizii. În lumina slabă ce venea dinspre ferestruici, intrarăm în magazia extinsă pe două niveluri.

Spre norocul nostru, stăpânul, ca mare meşter bucătar şi sufragiu ce fusese, îşi dăduse silința să aprovizioneze magazia cu fel de fel de brânzeturi aromate, carne sărată şi peşte afumat, legume şi roşii uscate, ca să nu mai spun de şiruri de urcioare de vin şi de ulei, ce-i desfătară ochii medicului înseninându-i trăsăturile. Nu comentă decât printr-un surâs scurt, şi continuă:

– Pentru orice problemă, mă cauți şi-mi spui dacă unul sau altul ți s-ar părea bolnav. Limpede?

– Ce i s-a-ntâmplat domnului Pellegrino, s-ar putea să se repete cu altcineva? întrebai în timp ce din nou mă încerca plânsul.

Să sperăm că nu. Însă trebuie să acționăm preventiv. Tu poți să rămâi în cameră cu el, cum de altfel s-a şi întâmplat noaptea trecută, încălcându-mi dispozițiile: e bine ca stăpânul tău să fie vegheat în timpul nopții.

M-am mirat că medicul nu lua în seamă posibilitatea să mă molipsesc, dar n-am cutezat să mai pun întrebări.

* * *

L-am însoțit până la camera sa, la primul cat. Imediat ce-am luat-o la dreapta, spre camera lui Cristofano, furăm surprinşi să-l vedem pe Atto rezemat de uşă.

– De ce stați aici? Credeam că dispozițiile mele au fost clare pentru toată lumea, protestă medicul.

– Ştiu foarte bine ce-ați spus. Dar dacă vine vorba de cineva care n-are nimic de pierdut, noi trei suntem aceia. Nu noi l-am dus pe brațe pe sărmanul Pellegrino? Copilul de față a respirat acelaşi aer cu stăpânul său până azi dimineață. Dacă era să ne molipsim, suntem deja copți.

Un subțire văl de sudoare acoperea larga frunte ridată a abatelui Melani în timp ce vorbea, iar glasul, în ciuda tonului sarcastic, îşi trăda uscăciunea.

– Ăsta nu e un motiv pentru gesturi nesăbuite, replică Cristofano rigid.

– De acord, spuse Melani. Dar înainte de a ne izola în acest soi de claustrare, aş vrea să ştiu ce şanse avem să ieşim cu viață de-aici. Şi pariez că...

– Nu mă interesează ce pariați. Ceilalți se află deja în odăile lor.

–...pariez că nimeni nu ştie exact ce are de făcut în zilele care urmează. Ce se va întâmpla dacă morții se vor înmulți? O să ne lepădăm de ei? Dar cum, dacă vor supraviețui cei mai slabi? Suntem noi siguri că ni se vor furniza provizii? Şi ce se întâmplă dincolo de aceste ziduri? Molima s-a întins sau ba?

– Asta nu e...

– Toate astea sunt importante, Cristofano. Nimeni nu merge singur, aşa cum lăsați să se creadă. Trebuie să vorbim, fie şi numai pentru a face mai puțin neplăcută trista noastră condiție.

Luându-mă după blânda apărare a medicului, am înțeles că argumentele lui Atto erau pe cale de a-l convinge. Spre a completa lucrarea lui Atto, apărură şi Stilone Priàso şi Devizé cu aerul că şi ei ar avea multe întrebări pentru medic.

– De acord, cedă Cristofano oftând, închizându-le gura celor doi. Ce doriți să aflați?

– Mai nimic, făcu Atto pe mofturosul. Înainte de toate trebuie să ne gândim cu toții: când ne vom îmbolnăvi?

– Eu zic că dacă şi când ne va ajunge molima, răspunse medicul.

– Asta e! replică Stilone. În cel mai rău caz, să zicem, adică de ciumă, când o să ne dăm seama? Dumneavoastră sunteți medicul!

– Ei da, când? îngânai şi eu, ca să-mi dau curaj. Cristofano era la mijloc. Îşi holbă autoritar rotunzii ochi negri de cucuvea şi, arcuindu-şi cumva o sprânceană în semn că e gata să discute, îşi duse grav două degete la ciocul bărbiei.

Dar apoi se răzgândi, amânând lămuririle pentru aceeaşi seară, cu intenția, spuse el, de a ne aduna toți laolaltă după cină şi cu acea ocazie să ne dea toate explicațiile dorite.

Acestea fiind spuse, abatele Melani se-ntoarse în odaia lui. Cristofano îi reținu însă pe Stilone Priàso şi Devizé.

– Parcă am auzit adineaori c-aveți oarece vânturi de intestine. Dacă doriți, am la mine leacuri nimerite ca să vă scap de necaz.

Cei doi acceptară, nu fără oarece jenă. Aşa că toți patru coborârăm la parter, unde Cristofano îmi porunci să încălzesc puțină supă, cu care vor fi luate pe gură patru grăunțe de ulei de sulf. Medicul se va îngriji în plus să-i ungă pe spinare şi pe şale pe Stilone Priàso şi Devizé cu balsamul său artificial.

În timp ce Cristofano se duse să ia cele trebuincioase din camera lui, francezul se aşeză într-un colț la celălalt capăt al sălii şi scoase câteva acorduri din chitară. Am nădăjduit că o să cânte din nou surprinzătoarea bucată ce mă vrăjise de dimineață, dar îl văzui curând ridicându-se şi revenind la bucătărie, fără să se mai atingă de instrument. Stilone Priàso scosese un carnet şi scria de zor ceva.

– Băiete, nu te teme. N-o să murim de ciumă, făcu el spre mine în timp ce trebăluiam în bucătărie.

– Puteți vedea în viitor, domnule? îl întrebă ironic Devizé.

– Oricum mai bine decât medicii! glumi Stilone Priàso.

– Spiritul dvs. nu se potriveşte cu hanul ăsta, îl mustră medicul, apărând cu mânecile suflecate şi cu balsamul în mână.

Napoletanul îşi dezveli cel dintâi spinarea, în timp ce Cristofano înşiruia ca de obicei numeroasele virtuți ale preparatului:

– ...şi mai face bine şi la încordarea membrului viril. E de-ajuns să-l dai temeinic pe pielea aceluia până se absoarbe. Uşurarea e sigură.

În vreme ce eu aveam treabă cu vasele şi cu încălzitul supei, îi auzeam pe cei trei conversând cu spor între ei.

– ...Şi totuşi îți repet că el e, îl auzii şuierând pe Devizé, uşor de recunoscut după caracteristica pronunție galică, inconfundabilă mai cu seamă în cuvinte cum ar fi *car, focar* sau *curent.*

– Fără-ndoială, el e, rezonă cu patimă Stilone Priàso .

– Toți trei spunem acelaşi lucru, şi fiecare pe căi diferite, conchise Cristofano.

M-am pus discret pe ascultat, fără să trec pragul ce despărțea bucătăria de sala de mese. Am înțeles pe loc că vorbeau de abatele Melani, pe care cei trei îl cunoşteau bine.

– Un singur lucru e cert: e vorba de un individ deosebit de periculos, afirmă convins Stilone Priàso.

Ca întotdeauna când voia să dea greutate propriilor cuvinte, fixa sever un punct invizibil scărpinându-şi cocoaşa nasului cu degetul mic şi scuturându-şi nervos degetele mâinii de un praf închipuit.

– Trebuie ținut mereu sub observație, încheie el.

Cei trei discutau fără să le pese de mine, cum de altfel făceau toți clienții pentru care un băiețaş acolo era zero barat. Aflai astfel o seamă de fapte şi împrejurări ce mă făcură să regret mult lunga mea discuție din noaptea trecută cu abatele Melani, şi mai cu seamă promisiunea de a-l servi.

– Şi-acum e în solda Regelui Franței? întrebă în şoaptă Stilone Priàso.

– Cred că da. Deşi nimeni nu poate băga mâna-n foc, răspunse Devizé.

– Meseria preferată a anumitor personaje e să fie cu toți şi cu nici unul, adăugă Cristofano, continuând să-i maseze apăsat cu buricele degetelor spinarea lui Stilone Priàso .

– A slujit atâți Principi că nu şi-i mai amintește nici el, şuieră Stilone. La Napoli cred că nu i se dă voie nici să intre în oraş. Puțin mai în dreapta, mulțumesc, spuse cu fața spre medic.

Aflai astfel, înfricoşat peste poate, trecutul obscur şi furtunos al abatelui Melani. Un trecut de care noaptea trecută el nu-mi vorbise deloc.

Încă din prima tinerețe, Atto fusese angajat de Marele Duce de Toscana în rol de cântăreț castrat (ceea ce abatele îmi spusese, ce-i drept). Dar nu era aceasta singura slujbă a lui Melani: în realitate, îşi servea stăpânul ca spion şi curier secret. Vocea lui Atto, într-adevăr, era admirată şi prețuită la toate Curțile Europei, ceea ce-i conferea castratului un mare credit pe lângă capetele încoronate, în afara unei speciale libertăți de mişcare.

– Sub pretextul spectacolului pentru Suverani, se infiltra la Curți pentru a spiona, manevra şi corupe, explică Devizé.

– Pentru ca apoi să raporteze totul celor ce l-au trimis, percută acid Stilone Priàso.

În afara celor din familia Medici, fu rândul cardinalului Mazarin să-i ceară lui Atto dublele sale servicii, în baza vechilor relații de prietenie între Florența şi Paris.

Cardinalul devenise chiar principalul său protector, şi-l lua cu el până şi la cele mai delicate tratative diplomatice. Atto era aproape considerat ca făcând parte din familie. Devenise prietenul de inimă al nepoatei lui Mazarin, pentru care Regele se pierduse cu firea într-atât că voia s-o ia de nevastă. Iar când mai târziu fata trebui să părăsească Franța, Atto rămase confidentul ei.

– În cele din urmă însă Mazarin a murit, reluă Devizé, şi pentru Atto totul se complică. Maiestatea sa devenise de curând major şi se ferea de toți protejații Cardinalului, explică Devizé.

– În plus, Melani a fost compromis de scandalul lui Fouquet, Supraintendentul de la Finanțe.

Mă cutremurai. Fouquet nu era chiar numele pomenit în grabă de abatele Melani noaptea trecută?

– A fost un pas înşelător, continuă muzicianul francez, pe care Regele Preacreştin i l-a iertat doar după mult timp.

– Pas înşelător, zici? Dar el şi tâlharul de Fouquet nu erau chiar prieteni? obiectă Cristofano.

– Nu s-a lămurit nici până astăzi cum se desfăşuraseră lucrurile cu adevărat. Când Fouquet a fost arestat, în corespondența lui s-a găsit un bilet cu ordinul de a-l găzdui în taină pe Atto în propria casă. Biletul fu arătat de judecători lui Fouquet.

– Supraintendentul cum s-a justificat? se repezi Stilone Priàso.

– A povestit că Atto, cu câtva timp în urmă, îşi căuta un refugiu sigur. Băgându-se unde nu-i fierbe oala, reuşise să şi-l facă duşman pe puternicul duce de La Meilleraye, moştenitorul averii lui Mazarin. Ducele, furibund, obținând din partea regelui acceptul de a-l îndepărta pe Melani din Paris, puse pe urmele acestuia bătăuşi tocmiți. Câțiva prieteni îl încredințară pe Atto lui Fouquet: în casa acestuia ar fi fost în siguranță, de vreme ce între cei doi nu existase vreo relație.

– Înseamnă că Atto şi Fouquet nu se cunoşteau! spuse Stilone Priàso.

– Nu e atât de simplu, îl preveni Devizé cu un mic surâs viclean.

– Au trecut mai bine de douăzeci de ani, iar eu pe-atunci eram copil. Am citit însă documentele procesului adresat lui Fouquet, mai răspândite la Paris decât Biblia. Ei bine, Fouquet le-a spus judecătorilor: „Nu se poate proba nicio relație între Atto şi mine."

– Ce vulpoi! exclamă Stilone. O replică perfectă: nimeni nu putea depune mărturie că i-ar fi văzut vreodată împreună; ceea ce nu exclude însă că s-ar fi putut întâlni în secret... După părerea mea cei doi se cunoşteau foarte bine. Biletul ăla spune clar: Atto era unul din spionii particulari ai lui Fouquet.

– Se prea poate, confirmă Devizé. Oricum, prin acea replică ambiguă, Fouquet l-a scutit pe Melani de închisoare. Atto a dormit acasă la Fouquet şi imediat după luă drumul Romei, scăpând de ciomăgeli. La Roma îl ajunseră alte veşti proaste: arestarea lui Fouquet, scandalul, numele său târât în noroi, mânia Regelui...

– Şi cum s-a descurcat? vru să afle Stilone Priàso .

– Bine de tot, interveni Cristofano. La Roma s-a pus în serviciul cardinalului Rospigliosi, din Pistoia ca şi el, şi care a devenit Papă. Aşa

că Melani încă se mai laudă şi-acum că lui i se datorează alegerea Pontifului. Pistoezii, când mint, nu se-ncurcă, credeţi-mă.

– Posibil, răspunse precaut Devizé. Însă pentru a ajunge Papă, trebuie să ai pile în Conclav. Şi la vremea acelui Conclav, Rospigliosi a fost ajutat chiar de Atto Melani. În plus, papa Rospigliosi a fost un prieten de nădejde al Franţei. Şi se ştie că Melani a fost dintotdeauna prietenul bun nu numai al cardinalilor mai de vază, dar şi al celor mai puternici miniştri francezi.

– E un individ intrigant, perfid şi de temut, tăie scurt Stilone Priàso.

Uluiala mea atinsese culmea. Individul de care vorbeau cei trei oaspeţi ai hanului era într-adevăr acelaşi cu care stătusem de vorbă, la câţiva paşi de scaunele din faţa mea, cu o noapte în urmă? Mi se prezentase drept muzician, şi-acum aflam că era agent secret, implicat în tulburi manevre de palat şi, în cele din urmă, târât în scandaluri. Cunoscusem, se pare, doi oameni diferiţi. Sigur, dacă era adevărat ceea ce abatele însuşi îmi relatase (faptul de a fi încă în graţiile a numeroşi principi) înseamnă că urcase din nou panta. Dar auzind conversaţia între Stilone Priàso, Cristofano şi Devizé, cine i-ar mai lua de bune vorbele?

– În orice chestiune politică cât de cât importantă apare mereu abatele Melani, reîncepu muzicianul francez, apăsând pe cuvântul „abate“. Chiar dacă se descoperă doar ulterior că în afacere e amestecat şi el. Reuşeşte întotdeauna să se strecoare peste tot. Atto se găsea printre adjuncţii lui Ma-zarin în vremea tratativelor cu spaniolii din insula Fazanilor, când se încheie pacea din Pirinei. A fost trimis şi în Germania, pentru a-l convinge pe Electorul de Bavaria să candideze la Tronul imperial. Acum, că vârsta nu-i mai îngăduie să călătorească atât de des, caută să se facă util trimiţând cu precădere Regelui raporturi şi însemnări despre Curtea de la Roma, pe care o cunoaşte bine şi unde are şi-acum mulţi prieteni, în mai multe afaceri de stat pare să se fi auzit la Paris voci care invocă cu nerăbdare sugestiile abatelui Melani.

– Regele Preacreştin îl primeşte-n audienţă? fu curios Stilone Priàso.

– Iată încă un mister. Un personaj cu o reputaţie atât de dubioasă n-ar trebui nici măcar admis la Curte, în schimb Atto are relaţii directe cu miniştrii Coroanei. Sunt oameni care jură că l-au văzut ieşind pe furiş, la ore dintre cele mai inacceptabile, din camerele Regelui. Ca şi cum Maiestatea sa ar fi binevoit să-l cheme la discuţii în mare grabă şi în mare taină.

Era prin urmare adevărat că abatele Melani putea obţine audienţă la Maiestatea sa Regele Franţei. Cel puţin în privinţa acestui lucru nu mă mințise, mă gândii eu.

– Şi fraţii lui? întrebă Cristofano, în timp ce mă apropiam cu un castron de supă caldă.

– Acţionează totdeauna în grup, ca lupii, comentă Devizé cu un rictus de silă. Imediat ce Atto s-a aranjat la Roma, după alegerea lui Rospigliosi, doi dintre fraţi veniră la el; unul deveni capelmaistru la Santa Maria Maggiore. La Pistoia, oraşul de unde provin, au pus mâna pe dregătoria de venituri şi impozite, drept care mulţi pistoezi le poartă sâmbetele.

* * *

Nu mai era nici o îndoială. Nu dădusem de un abate, ci de un perfid sodomit, priceput în a smulge încrederea naivilor suverani, şi asta şi datorită sprijinului pungăşesc al fraţilor săi. Faptul că i-am promis să-l ajut fusese o greşeală de neiertat.

– E timpul să-l vizitez pe domnul Pellegrino, anunţă Cristofano, după ce le dădu celor doi tovarăşi de flecăreală uleiul de sulf cu supă.

De-abia atunci am băgat de seamă că, cine ştie de câtă vreme, coborâse Pompeo Dulcibeni: rămăsese tăcut într-un ungher în cealaltă sală, îndeletnicindu-se cu sticla de rachiu pe care stăpânul meu obişnuia s-o ţină pe una din mese, înconjurată de păhăruţe. Mai mult ca sigur, crezui, auzise toată tărăşenia despre Atto Melani.

Plecai şi eu cu cei trei. Dulcibeni rămase însă pe loc. Ajunşi la primul cat, dădurăm de părintele Robleda.

Iezuitul îşi făcuse curaj, stăpânindu-şi teama nebună de molimă, şi se arătă o clipă în pragul odăii; ştergându-şi transpiraţia ce-i îmbiba cârlionţii încărunţiţi de pe fruntea îngustă, nu uită să-şi controleze ţinuta. Îndrăznise chiar să iasă din cameră pe coridor, fără să-i şteargă peretele, cu un aer ţeapăn şi comic. Se uită la noi lung, dornic de a auzi veşti bune de la medic, lăsându-şi povara masivă a trupului pe degetele de la picioare şi bustul într-un fel exagerat arcuit pe spate, din care pricină profilul întunecatei sale figuri descria o mare linie curbă.

Părea gras, asta numai din pricina rotunjimii feţei brune şi a gâtului. Era înalt, iar moderata proeminenţă a burţii nu-i strica, dimpotrivă, îi dădea o aură de înţelepciune matură. Însă o astfel de bizară poză îl silea pe iezuit să-şi lase ochii în jos, cu pleoapele uşor lăsate, dacă voia să-şi privească în faţă interlocutorul; ceea ce, alăturate unor lungi şi depărtate sprâncene şi cearcănelor, îi conferea un aer de trufaşă detaşare. Care nu-i fu priincioasă, căci Cristofano, imediat ce-l văzu, îl şi invită să

ne urmeze; poate că Pellegrino ar fi avut nevoie urgentă de un preot. Robleda nu reuşi să se opună, şi vrând-nevrând ne urmă.

Ajunşi la mansardă şi aruncând o privire spre patul celui ce-l credeam deja a fi cadavrul stăpânului, ne-am dat seama că el era încă în viaţă. Mai horcăia, regulat şi încet. Cele două pete nu se micşoraseră şi nici nu crescuseră: diagnosticul rămânea acelaşi, între ciumă şi vărsat. Cristofano avu grijă să-l curețe peste tot şi să-l răcorească, ştergându-l de transpiraţie cu feşe umede.

I-am amintit iezuitului, ce nu îndrăznise să intre, că dacă lucrurile stau cum stau, ar fi trebuit să-l miruiască pe Pellegrino cu taina maslului. Edictul care prevedea prezenţa Icoanelor în han cuprindea şi cazul – precizai eu – de îmbolnăvire în hanuri sau hoteluri; omul era spovedit după canoanele sfinte cel puţin în a treia zi de boală, dacă nu înainte, şi slujit cu celelalte taine.

– Totuuu, da, da, aşa e, spuse Robleda, ştergându-şi nervos cu o faşă cârlionţii transpiraţi.

Se grăbi totuşi să adauge că, în conformitate cu preceptul ecleziastic, numai parohul sau preotul locului avea puterea să slujească asemenea taină; alt preot secular sau monastic, dacă ar face-o, ar risca păcatul mortal şi excomunicarea şi n-ar putea fi absolvit decât de Papă. Fapt e că, adăugă el, edictul din care aflasem buna şi dreapta recomandare, preciza că demn de a pune Sfântul Maslu pe fruntea suferinzilor şi de a şopti Sfintele Litanii la biata lor ureche este parohul parohiei locale, şi după câte ştia el, competenţi cu precădere pentru călători erau caritabilii călugări ai Ordinului Perseverenţei San Salvatore in Lauro, zis şi al Celor Cinstiţi, a căror datorie este îngrijirea străinilor bolnavi etcetera. Şi de fapt e nevoie de mir anume binecuvântat de un episcop, ceea ce el nu avea.

Iezuitul cunoştea de-a fir-a-păr chestiunea – spuse el cu o căldură ce făcu să-i tresalte bărbia plină – fiindcă la Jubileul din 1675, un confrate de-al său trecuse prin împrejurări asemănătoare, şi-ntr-adevăr nu el împlinise ritul de pe urmă.

În timp ce Robleda îşi repeta perplexităţile, am găsit cu iuţeala fulgerului edictul păstrat de Pellegrino într-un sertar, laolaltă cu toate dispoziţiile publice cărora li se supun hangiii, hotelierii şi cârciumarii. M-am uitat repede pe el: iezuitul avea dreptate.

Luă cuvântul medicul Cristofano: constată recules că doctele şi înţeleptele precizări ale părintelui Robleda trebuiau respectate ca atare, căci era vorba de un precept ecleziastic şi de un edict, altfel se risca excomunicarea, şi prin urmare va trebui imediat să se dea de ştire parohului de la biserica din apropiere, Santa Maria in Posterula, că s-a adeverit un nou caz de suspectă molipsire.Vor fi anunţaţi apoi caritabilii fraţi ai Ordinului Perseverenţei San Salvatore in Lauro, zisă a Celor Cinstiţi: nici un fel de omisiune nu era admisă în acest caz. Ba mai mult, aşa stând lucrurile, adăugă Cristofano cu o tresărire în ai săi rotunzi şi mari ochi negri, ar fi înţelept ca toţi chiriaşii să-şi pregătească imediat bagajele, căci, după împlinirea procedurilor, vom fi transferaţi într-un loc sigur şi apoi într-un lazaret.

Părintele Robleda, până atunci liniştit în spatele nepăsă-toarelor sale pleoape semideschise, tresări.

Privirile tuturor se îndreptară spre el.

Fixaţi în podea şi parcă spânzuraţi de nasul povârnit şi ascuţit, ochii negri ai iezuitului nu se mişcară; ca şi cum părintele Robleda s-ar fi temut să-şi iroseasc – aţintindu-şi privirea la ceilalţi – preţioasele puteri intime, stârnite pe moment să-l scoată pe furiş din încurcătură. Îmi smulse edictul din mână.

– Ah, uite. Ştiam eu, spuse prinzându-şi gura între degetul mare şi arătător, şi scoţându-şi înainte burta neagră. În acest edict nu se vorbeşte de cazurile de necesitate, cum ar fi lipsa, indisponibilitatea sau întârzierea parohului, în care caz orice preot va avea voie să dea Sfântul Maslu!

Cristofano îi aminti că nimic din toate câte spusese nu avusese încă loc.

– Dar ar putea să se petreacă, replică el cu un gest teatral al braţelor. Dacă o să-i chemăm pe călugării Ordinului Perseverenţei, credeţi că n-ar fi în stare să ne expedieze direct în lazaret, fără măcar să se apropie de bolnav de frica molimei? Iar competenţa exclusivă a parohului e impusă de preceptul ecleziastic, fără să fi fost vreodată impusă de cel divin! Prin urmare este datoria mea ne-con-di-ţi-o-na-tă să dau cât mai repede acestui biet frate în agonie Sfântul Mir ce curăţă urmele păcatului şi îmbărbătează sufletul în îndurarea suferinţelor de pe urmă şi...

– Dar n-aveţi uleiul binecuvântat al episcopului, l-am întrerupt eu.

– Biserica grecească, de pildă, nu-l foloseşte, răspunse sigur de sine.

Şi, fără alte explicaţii, îmi porunci să aduc ulei de măsline, aşa cum arăta chiar Sf. Iacob, căci trebuia să-l binecuvânteze din oficiu; precum şi un beţişor. În câteva minute părintele Robleda se afla la căpătâiul stăpânului Pellegrino, oferindu-i maslul.

Cât ai bate din ochi, înmuie beţişorul în ulei, şi având grijă să stea cât mai departe de bolnav, îi unse o ureche şi bolborosind iute doar scurta formulă *Indulgent tibi Deus quidquid peccasti per sensus,* diferită de cea mai lungă şi mai cunoscută.

– Universitatea din Louvain, se justifică el către ascultătorii uluiți, a aprobat în 1558 ca în caz de molimă să-i fie permis preotului să dea Sfântul Mir cu un beţişor, iar nu cu degetul mare. Şi-n loc să ungă gura, nările, ochii, urechile, mâinile şi picioarele rostind de fiecare dată formula canonică *Per istas sanctas unctiones, et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus quidquid per visum, auditum, odoratum, gustum, tactum deliquisti,* mulți teologi de pe-acolo au considerat valabilă slujba printr-o singură ungere rapidă a unuia din organele de simț, pronunțând universala formulă scurtă pe care ați auzit-o.

Drept care iezuitul plecă în mare grabă.

Ca să nu bată la ochi, am aşteptat ca lumea să se împrăştie, şi curând l-am urmat pe părintele Robleda. L-am ajuns chiar în pragul uşii.

Având încă frica-n oase, i-am spus că eram foarte îngrijorat pentru sufletul stăpânului meu: uleiul primenise oare conştiința lui Pellegrino de păcate, astfel încât să nu sfârşească în Infern? Sau trebuia să se spovedească înainte de moarte? Şi ce s-ar fi întâmplat dacă nu şi-ar fi revenit înainte de stingere?

– Dacă e numai asta, răspunse Robleda pe loc, nu trebuie să te necăjeşti: n-o să fie vina stăpânului tău dacă înainte de-a muri n-o să capete puterea de a-şi spovedi micile păcate Domnului.

– Ştiu, replicai prompt, dar mai sunt şi păcatele mortale, în afară de cele veniale...

– Cunoşti cumva un păcat grav comis de stăpânul tău? întrebă iezuitul alarmat.

– După câte ştiu, n-a trecut niciodată dincolo de vreo ceartă sau câteva pahare-n plus.

– Oricum, chiar dacă ar fi ucis, spuse Robleda făcându-şi semnul Crucii, asta n-ar spune prea multe.

Şi-mi amănunți că preoții iezuiți, având ei o specială vocație pentru taina spovedaniei, studiaseră cu mare grijă doctrina păcatului şi a iertării:

– Există delicte provocatoare de moarte a sufletului, acestea fiind cele mai numeroase. Dar există şi unele doar în parte îngăduite – spuse încetându-şi sfios glasul –, sau unele chiar, evident în cazuri excepționale, care sunt îngăduite. Depinde de împrejurări, şi pentru confesor te asigur că hotărârea e întotdeauna un lucru dificil.

Cazuistica era nesfârşită şi trebuia evaluată cu mare precauție. Se cuvine oare să dai iertare unui fiu care în legitimă apărare îşi omoară tatăl? Comite un păcat cel care, pentru a nu fi executat pe nedrept, ucide un martor? Şi o nevastă ce-şi ucide bărbatul, ştiind că el se pregăteşte să-i facă de petrecanie? Poate un nobil, pentru a-şi apăra în fața egalilor săi onoarea (care este pentru el supremul bun) să-l asasineze pe cel ce l-a jignit? Păcătuieşte un soldat care din ordinul superiorului ucide un nevinovat? Dar o femeie care se prostituează pentru a-şi hrăni copiii?

– Cel ce fură, părinte, păcătuieşte şi el? insistai eu, amin-tindu-mi că prea multele, îmbelşugatele bunătăți din pivnița stăpânului nu erau toate cumpărate pe bani.

– Nicidecum. Şi aici trebuie să vedem împrejurările interne şi externe în care actul a fost comis. Desigur, e altceva de fiecare dată, dacă cel bogat fură de la sărac sau săracul de la bogat, bogatul de la bogat, sau în fine săracul de la sărac ş.a.m.d.

– Dar nu se poate ierta în toate cazurile, dacă se dă înapoi ce s-a furat?

– Te grăbeşti prea tare! Obligația de restituire e un lucru important, sigur, iar confesorul nu pregetă să-i amintească celui ce i se încredințează. Dar obligația poate fi şi limitată sau nulă. Nu trebuie să se dea înapoi ceea ce s-a furat, când asta ar duce la sărăcie: un nobil nu poate să se lipsească de servitori, iar un cetățean de vază nu poate desigur să se coboare acceptând să muncească.

– Dar dacă nu sunt silit să restitui ce-am luat prin necinste, aşa cum spuneți, ce trebuie să fac spre a primi iertarea?

– Depinde. În unele cazuri e bine să faci o vizită la domiciliul celui lezat spre a cere scuze.

– Şi taxele? Ce se-ntâmplă dacă nu se plăteşte ce se cuvine?

– Tuuuu, asta e o treabă delicată. Taxele fac parte din acele *res odiosae,* în înțelesul că nimeni nu le achită de bunăvoie. Să spunem că e desigur păcat să nu le plăteşti pe cele juste, iar în privința celor nedrepte, trebuie văzut de la caz la caz.

Robleda mă lumină apoi asupra multor altor cazuri pe care, fără să cunosc doctrina iezuiților, le-aş fi judecat fără îndoială în cu totul alt fel: cine e condamnat pe nedrept poate evada din închisoare, îmbătând gardienii şi ajutându-i să fugă pe tovarăşii săi de celulă; te poți bucura de moartea unui părinte care îți lasă o mare moştenire, cu condiția s-o faci fără ură personală; se pot citi cărțile interzise de Biserică, însă cel mult trei zile şi nu mai mult de şase pagini; se poate fura de la părinți fără să păcătuieşti, dar nu mai mult de cincizeci de monede de aur; în fine, cine jură, dar o face doar din prefăcătorie şi fără intenția de a jura cu adevărat, nu e obligat să se țină de cuvânt.

– Aşadar se poate jura strâmb! rezumai eu mirat.

– Nu fi atât de categoric. Totul depinde de intenție. Păcatul este dezlegarea voluntară de legea lui Dumnezeu, recită solemn Robleda. Dacă însă el este comis doar în aparență, deci fără s-o vrei cu adevărat, atunci eşti salvat.

Am ieşit din camera lui Robleda răpus de un amestec de oboseală şi neliniște. Datorită înțelepciunii iezuiților, crezui, Pellegrino avea toate şansele să se mântuie. Însă prin acele dispute mi s-a părut că albul devenea negru, adevărul era egalul minciunii, iar binele şi răul erau unul şi acelaşi lucru.

Poate că abatele Melani nu era omul fără pată drept care voia să treacă. În Robleda însă, n-aveai cum să ai nici cea mai mică încredere.

* * *

Ora prânzului trecuse deja şi chiriaşii noştri, nemâncați încă din seara trecută, coborâră iute la bucătărie. După ce s-au întremat grabnic cu o supă de hamei cu găluşte, care n-a entuziasmat mai pe nimeni, Cristofano ne-a pus în temă asupra ceea ce aveam de făcut. Curând o să fim chemați de scutieri să apărem la ferestre. Un alt bolnav lipsă la apel ar fi convins neîndoielnic Congregația Sănătate să decreteze pericolul molimei de ciumă, şi în acest caz carantina ar fi fost întărită. Nu era exclus să se improvizeze un lazaret, în care, mai devreme sau mai târziu, să fim mutați. Ipoteza medicului era înfricoşătoare.

– Atunci n-avem altă cale decât să fugim, gâfâi sticlarul Brenozzi.

– N-avem cum, observă Cristofano. Mai mult ca sigur că au blocat strada cu grilaje, şi chiar dacă am reuşi noi să trecem de ele, o să fim vânați pe întreg teritoriul papal. Am putea încerca să-l străbatem în direcția Loreto, fugind prin păduri, şi-apoi să ne îmbarcăm pe Adriatica. Însă pe calea aceea nu dispun de prieteni siguri, şi cred că nici voi. O să fim siliți să cerem găzduire unor străini, riscând de fiecare dată să fim vânduți chiar de gazdă. Ar mai fi şi drumul spre Regatul Neapolelui, mergând tot pe timp de noapte şi dormind ziua. Eu nu mai am vârsta să iau în piept asemenea efort; ca şi unii dintre voi mai puțin favorizați de Natură. Şi să nu uităm că vom avea nevoie şi de-o călăuză, un cioban sau țăran, şi care în primul rând să nu-şi dea seama că suntem urmăriți: ne-ar preda stăpânului său fără să stea pe gânduri. Prea mulți fugari ca să nu bată la ochi, şi toți fără paşaport sanitar: vom fi opriți la primul post de graniță. Posibilitățile de a reuşi, pe scurt, ar fi minime. Ca să nu mai vorbim că, fie şi în caz de reuşită, suntem condamnați să nu ne mai întoarcem niciodată la Roma.

– Şi-atunci? insistă Bedford disprețuitor şi lăsându-şi mâinile să spânzure ridicol din încheieturi a nerăbdare.

– Şi-atunci Pellegrino va trebui să răspundă la apel, răspunse Cristofano categoric.

– Dar n-are vlagă nici să se țină pe picioare, obiectai.

– O să se țină, mă contrazise medicul. Trebuie să se țină.

Spunând acestea, ne mai ținu un pic şi ne propuse, pentru a ne îmbărbăta în contra eventualei molime, leacuri de primenit umorile. Câteva, spuse, erau deja gata, altele le va prepara el însuşi din ierburi şi esențe, ce le ducea cu el în călătorie, recurgând şi la dotata cămară a lui Pellegrino.

– N-o să vă placă nici la gust şi nici la miros. Însă sunt preparate de mare reputație – şi privi polemic în direcția lui Bedford – cum ar fi *elixir vitae,* a cincea esență, a doua apă şi matca de balsam artificial, uleiul *filosoforum,* megalicoarea, causticul, diaromaticul, electuarul angelic, uleiul de vitriol, cel de sulf, pastilele cu miros de mosc imperial şi multe feluri de fumigații, pilule şi grunzuri mirositoare de purtat la piept. Purifică aerul şi împiedică intrarea molimei. Dar nu abuzați: în ele, laolaltă cu oțetul filtrat se află arsenic cristalin şi catran grecesc. În plus, în fiecare dimineață vă voi da să înghițiți a cincea esență originală, făcută de mine dintr-un bun vin alb vechi de la munte, pe care l-am distilatprin fierbere într-un vas dublu, şi-apoi închis într-o carafă cu dop de calomfir şi îngropat cu capu-n jos în gunoi de grajd cald douăzeci de zile la rând. După ce-am scos carafa din bălegar (operație care trebuie făcută cu mare-ndemânare spre a nu contamina preparatul), am despărțit distilatul de culoarea cerului de fecale, obținând a cincea esență. O păstrez în sticluțe bine astupate. O să vă ferească de alterări şi infecții şi de orice altă suferință, şi are atâta putere, că te scoală din morți.

– De-ajuns că nu ne omoară, rânji Bedford.

Medicul se enervă:

– Principiul ei este aprobat de Raimondo Lullo, Philippus Ulstadius, de mulți alți filosofi antici şi moderni. În concluzie: am aici pentru voi pilule deosebit de bune, de-o jumătate de dram fiecare, de purtat în buzunar şi de înghițit imediat ce v-ați simți încercați de molimă. Sunt făcute din plantele medicinale cele mai potrivite, fără însă a exagera: patru dramuri de brumă armeană, terra sigillata, zedoaria, camfor, sclipeți, frăsinel alb şi aloe de ficat, cu un pic de şofran şi unul de diagridi, cuişoare, suc de varză creață şi miere fiartă. Sunt cercetate dinadins împotriva ciumei provocate de alterarea căldurii naturale. Huma armeană şi terra sigillata potolesc fierbințelile corpului şi alungă infecțiile. Zedoaria

are puterea să usuce şi să dizolve. Camforul răcoreşte şi usucă şi el. Frăsinelul alb e în contra otrăvii. Cu aloe se fereşte corpul de infecţii şi constipaţie. Şofranul şi cuişoarele ocrotesc şi bucură inima. Iar diagridio reglează prea marea umiditate a corpului.

Ascultătorii tăceau.

– S-aveţi încredere, insistă Cristofano. Eu însumi am îmbunătăţit formulele, inspirându-mă după celebre reţete încercate de vestiţi specialişti în ciuma cea mai agresivă. Cum ar fi siropurile de stomac ale maestrului Giovanni da Volterra, care...

În acel moment se iscă o oarecare agitaţie în rândul celor de faţă: venise, când nimeni n-o aştepta, Cloridia.

Până atunci ea nu-şi părăsise odaia, nepăsătoare ca întotdeauna la orele de masă. Sosirea ei fu întâmpinată în feluri diferite. Brenozzi îşi frământă membrul, Stilone Priàso şi Devizé îşi neteziră părul, Cristofano îşi trase discret bura, părintele Robleda se-nroşi, iar Atto Melani strănută. Indiferenţi rămaseră doar Bedford şi Dulcibeni.

Tocmai între ultimii doi îşi făcu loc curtezana, fără să fie invitată.

Cloridia avea o înfăţişare cu adevărat unică: pe sub fardul alb se distingea, în ciuda ascunderii, o carnaţie brună, într-o stranie contrazicere cu deasa coamă creaţă şi vopsită blond, care-i încadra fruntea largă şi ovalul armonios al chipului. Nasul cârn, mic şi graţios, ochii mari, catifelaţi şi negri, dinţii perfecţi şi fără fisură ai gurii cărnoase erau doar aperitivul la ceea ce cu osebire sărea-n ochi: un ameţitor decolteu, reliefat de un balconaş policrom de ciucuri împletiţi ce-i dădea ocol pe umeri şi se sfârşea într-un mare nod între sâni.

Bedford îi făcu loc pe bancă, în timp ce Dulcibeni rămase neclintit.

– Sunt sigură că vreţi să ştiţi în câte zile ne vor da drumul, spuse Cloridia pe un ton ispititor, punând pe masă un pachet de cărţi de tarot.

– *Libera nos a malo,* şuieră Robleda închinându-se şi ridicându-se brusc, fără să-şi mai ia la revedere.

Nimeni n-avu chef de invitaţia Cloridiei, pe care toţi o credeau a fi o aluzie la alte, mult mai adâncite sondaje, dar mult costisitoare.

– Poate că nu e cel mai potrivit moment, gentilă doamnă, spuse politicos Atto Melani, pentru a scoate-o din încurcătură, tristeţea situaţiei de faţă e mai presus până şi de amabila dvs. companie.

Spre surpriza tuturor, Cloridia apucă mâna lui Bedford şi şi-o aduse cu eleganţă dinainte, chiar lângă pieptul bogat şi dezvelit după moda franceză.

– Poate e mai nimerit cititul în palmă, propuse Cloridia, bineînţeles gratis, doar de plăcerea voastră.

De data asta Bedford amuţi şi, înainte să mai poată refuza, Cloridia îi deschise drăgăstos palma.

– Aşa, spuse mângâind cu vârful unui deget palma englezului, o să-ţi placă tare de tot.

Toţi cei de faţă (inclusiv eu) ne-am întins gâturile ca să vedem şi să auzim cât mai bine.

– Ţi s-a mai citit în palmă? îl întrebă Cloridia pe Bedford, atingându-i suav buricele degetelor şi apoi palma.

– Da. Ba nu. Vreau să spun, nu aşa.

– Nu te-agita, acum Cloridia îţi explică toate tainele mâinii şi ale sorţii. Degetul mare se numeşte Policar *quia pollet,* fiindcă e mai puternic decât celelalte. Al doilea, Arătător, fiindcă slujeşte la arătat, al treilea se numeşte Infam, fiindcă e semn de batjocură şi insultă. Al patrulea e poreclit Medic sau Inelar, fiindcă pe el purtăm inelul, al cincilea, Auricular, fiindcă e bun la plivit şi curăţat urechile. Degetele mâinii nu sunt egale, pentru o mai plăcută înfăţişare şi o mai mare uşurinţă a folosirii.

Trecând în revistă degetele, Cloridia accentua vorbele gâdilând cu neruşinare falangele lui Bedford care încerca să-şi mascheze panica printr-un surâs timid şi cu acel fel de involuntară nesuferinţă faţă de sexul feminin, recunoscută de mine la călătorii din ţările nordice. Cloridia continuă cu alte părţi ale mâinii:

– Vezi, linia ce pleacă din mijlocul palmei şi urcă spre arătător, chiar aci, este linia vieţii, sau linia inimii. Iar aceasta care taie mâna mai mult sau mai puţin de la dreapta la stânga este linia naturală sau a capului. Sora ei, aproape lipită, este linia zisă mensală. Această umflătură mică se numeşte brâul Venerei. Îţi place numele ăsta? întrebă insinuantă Cloridia.

– Mie da, foarte mult, se băgă Brenozzi.

– Dă-te-napoi, idiotule, îi răspunse Stilone, împiedicându-l pe Brenozzi să ajungă cât mai aproape de Cloridia.

– Ştiu, ştiu, e un nume frumos, spuse Cloridia zâmbindu-le complice, mai întâi lui Brenozzi şi apoi lui Bedford – dar la fel de frumoase sunt şi: degetul Venerei, muntele Venerei, degetul Soarelui, muntele Soarelui, degetul lui Marte, muntele lui Marte, muntele lui Jupiter, degetul lui Saturn, muntele lui Saturn şi scaunul lui Mercur.

În timp ce descria degete, încheieturi, cute, linii, articulaţii, umflături şi gropiţe, cu un iscusit şi senzual contrapunct de gesturi, Cloridia îşi trecea arătătorul când pe mâna lui Bedford, când pe propriii obraji, când pe palma englezului, când pe propriile buze, şi din nou, de pe mâna lui Bedford pe cea dintâi şi încă nevinovată prevestire a generosului ei sân. Bedford înghiţi în sec.

– Mai e apoi linia ficatului, linia sau calea Soarelui, linia lui Marte, a lui Saturn, muntele Lunii, totul sfârşindu-se cu Calea Lactee...

– Aşa da, Calea Lacteefăcu Brenozzi topit.

– Aproape toată ceata se-nghesuise-ntre timp în jurul Cloridiei, mai abitir ca boul şi măgăruşul în jurul Domnului Nostru, în noaptea venirii Sale pe lume.

– Oricum, aveţi o mână frumoasă, pe cât de frumos vă e sufletul, spuse Cloridia binevoitoare, lipindu-i palma lui Bedford, pentru o clipă, de bruna ei piele, între piept şi gât.

– Despre corp însă, nu prea ştiu ce să zic, râse ea, îndepărtând în glumă, ca şi cum s-ar apăra, mâna lui Bedford, şi înşfăcând-o pe cea a lui Dulcibeni.

Toate privirile îl fixară pe coptul gentilom, care însă se sustrase cu un gest brusc din priza curtezanei, şi se ridică de la masă, îndreptându-se spre scări.

– Asta-i prea de tot, comentă ironic Cloridia, încercând să-şi ascundă dezamăgirea şi aranjându-şi cu mânie muierească o şuviţă de păr. Şi ce purtare urâtă!

Chiar în acel răstimp, mi-am adus aminte că zilele trecute Cloridia se apropiase de mai multe ori de Dulcibeni, care o respinsese totuşi cu o crescândă jenă. Spre deosebire de Robleda, ce făcea un caz din a se feri de curtezană, deşi poate îi făcuse cu plăcere câte-o vizită de noapte, Dulcibeni părea să încerce un veritabil şi profund dezgust în prezenţa tinerei. Nici un alt chiriaş al hanului nu îndrăznea s-o trateze pe Cloridia cu atât dispreţ. Dar, poate chiar de aceea, sau poate pentru banii (cum se şi vedea) de care Dulcibeni nu ducea lipsă, curtezana părea să se fi încăpăţânat în a-l aborda pe gentilomul din Fermo. Nereuşind să-i smulgă măcar o vorbă, Cloridia mă întrebase de mai multe ori despre Dulcibeni, curioasă să afle ceva amănunte în privinţa acestuia.

Medicul profită de întreruperea atât de bruscă a cititului în palmă, pentru a-şi relua lămuririle privind leacurile de prevenit molima. Ne dădu fiecăruia pilule, grunzuri mirositoare şi altele. Îl urmarăm cu toţii pe Cristofano ce tocmai voia să-l consulte pe Pellegrino.

* * *

Am intrat în odaia stăpânului meu; zăcea pe pat şi parcă nu mai era atât de palid. Lumina ce intra pe ferestre consola cugetul, în timp ce medicul îl vizita pe bolnav.

– Mmmh, bombăni Pellegrino.

– N-a murit, confirmă Cristofano. Ochii i se deschid pe jumătate, are încă febră, dar culoarea e mai bună. Şi s-a pişat pe el.

Răsuflarăm uşuraţi. Însă curând, medicul toscan constată că pacientul se afla într-o stare de catatonie, care-l făcea aproape incapabil să răspundă la impulsuri exterioare.

– Pellegrino, spune-mi dacă înţelegi ceva din vorbele mele, şopti Cristofano.

– Mmmh, repetă stăpânul.

– Nu poate, decise medicul. Poate să distingă vorbele, dar nu şi să răspundă. Am mai avut un caz asemănător: un sătean îngropat sub un copac doborât de vânt. Luni în şir n-a scos un cuvânt, deşi era perfect capabil să înţeleagă ce i se spunea de către nevastă şi copii.

– Şi pe urmă ce-a mai fost? întrebai.

– Nimic: a murit.

Pus să-i zic bolnavului câteva cuvinte de mângâiere care să-l readucă la viaţă, n-am reuşit mare lucru; nici măcar murmurându-i că hanul era în flăcări şi că toate rezervele de vin erau în primejdie n-aş fi putut să-l fac să-şi iasă din acel leşin.

Cu toate astea, Cristofano se arătă optimist. Cele două protuberante de pe gâtul stăpânului începuseră să se decoloreze şi să se dezumfle; prin urmare nu erau buboaie. Vărsat sau simple echimoze ce erau dădeau înapoi. Nu mai eram ameninţaţi de o epidemie de ciumă. Tensiunea, aşadar, începea să scadă. Nu-l lăsarăm totuşi pe bolnav în voia sorţii. Ne-am încredinţat pe loc dacă Pellegrino poate să înghită, fie şi domol, alimente tocate sau lichide. M-am învoit să-l hrănesc regulat. Cristofano nu-l va scăpa din ochi. Hanul ducea însă lipsa, deocamdată, a celui ce-l cunoştea cel mai bine şi era în măsură să aibă grijă de noi. Gândindu-mă la toate astea, i-am văzut pe ceilalţi, mulţumiţi de vizita la căpătâiul hangiului, luându-şi rămas-bun. Rămăsei singur cu medicul; acesta încă scruta gânditor corpul lui Pellegrino, prăbuşit şi ţeapăn.

– Lucrurile merg mai bine, aş zice. Dar cu bolile nu-i de joacă, adăugă.

Întrerupţi de un puternic sunet de clopot venind din strada Orso, sub ferestrele hanului, am văzut trei oameni trimişi să ne cheme la apel şi să controleze dacă vreunul din noi înşelase vigilenţa santinelei. Dar mai întâi, spuneau ei, trebuia ca Cristofano să informeze asupra stării noastre de sănătate. Am alergat spre celelalte odăi ca să-i adun pe toţi chiriaşii. Câţiva îl priveau cu ciudă pe bietul meu stăpân, incapabil să se ţină pe picioare.

Din fericire, prezența de spirit a lui Cristofano şi a abatelui Melani rezolvă rapid problema. Ne-am strâns la primul cat, în camera lui Pompeo Dulcibeni. Mai întâi se arătă la gratiile ferestrei Cristofano, confirmând că nu intervenise nimic de luat în seamă, că nimeni nu dăduse semne de boală, şi că toată lumea părea pe deplin sănătoasă.

Apoi începurăm să ne înfățişăm pe rând la fereastră, ca să fim inspectați. Însă medicul şi Atto nu pregetaseră să încâlcească ideile celor trei inspectori. Cristofano de fapt îl aduse la fereastră pe Stilone Priàso, apoi pe Robleda şi în fine pe Bedford, timp în care cei trei apelau numele altor oaspeți. Cristofano se scuză de mai multe ori pentru involuntarul schimb de persoane, dar confuzia pusă la cale se crease deja. Când veni rândul lui Pellegrino, Bedford reuşi să mărească haosul: începu să zbiere pe englezeşte, cerând (aşa ne explică Atto) să i se dea drumul. Cei trei inspectori nu se sfiiră să-l cam facă cu ou şi oțet, dar între timp se arătă rapid Pellegrino, într-o formă de zile mari: părul pieptănat, obrajii gălbejiți îi fuseseră machiați şi îmbujorați cu sulimanul Cloridiei. In acelaşi timp fu rândul lui Devizé să se rățoiască şi să acuze închiderea hanului, distrăgând definitiv atenția inspectorilor de la Pellegrino. Vizita luă sfârşit, fără ca aceştia să-şi dea seama de adevărata stare a stăpânului meu.

* * *

În timp ce cugetam la găselnițele salvatoare, mă scoase din odaie abatele Melani. Voia să ştie unde obişnuia să țină

Pellegrino valorile încredințate de călători la sosire. Dădui înapoi, mirat de întrebare: locul era, evident, secret. Chiar dacă nu era vorba de mari avuții, în acel loc stăpânul depozita sumele de bani lăsate în custodie de clienți. Mi-am adus aminte de proasta impresie pe care o aveau Cristofano, Stilone Priàso şi Devizé despre Atto.

– Îmi închipui că stăpânul tău ține cheia la el, insinuă abatele.

Înainte să-i răspund, aruncai un ochi spre Pellegrino prin uşa crăpată a odăii unde tocmai era adus. Legătura de chei, prinse într-un colier de fier, pe care stăpânul o ținea zi şi noapte la şold, nu era la locul ei.

Mă repezii în pivniță, unde țineam cheile de rezervă, ascunse într-o gaură-n zid ştiută doar de mine. Erau la locul lor. Încercând să nu atrag atenția chiriaşilor (care, încă cu gândul la reuşita înscenării, coborau la parter pentru cină), urcai la al treilea cat.

Trebuie să explic că pentru a sui la fiecare cat, erau două rampe de scări. La sfârşitul fiecărei rampe era un palier. Ei bine, pe palierul dintre al doilea şi al treilea cat se găsea portița de acces spre antreul unde se păstrau valorile.

M-am asigurat să nu fiu văzut de cineva şi intrai. Am scos piatra încastrată în zid, înapoia căreia se afla casa de fier. Am deschis-o. Nu lipsea nimic: nici banii, şi nici notele de depozit contrasemnate de clienți. Îmi venii în fire.

– Întrebarea e: cine a luat cheile lui Pellegrino? Era vocea abatelui Melani. Mă urmărise. Intră şi trase uşa după el. După toate aparențele, hoțul e printre noi, comentă aproape amuzat. Se opri apoi, alarmându-mă: Tăcere, vine cineva, şi dădu din cap în direcția palierului.

Îmi spuse să scot capul, ceea ce făcui, deşi fără chef. N-am auzit decât fragilele note ale lăutei lui Devizé.

L-am invitat pe abate să iasă pur şi simplu din cămăruță, dornic să reduc la minimum relațiile cu acesta. În timp ce se strecura pe uşa îngustă, am observat că privea fix spre casa de bani, cu mare îngrijorare.

– S-a întâmplat ceva, domnule abate? l-am întrebat încercând să-mi ascund agitația şi să-mi stăpânesc tonul nepoliticos ce-mi dădea ghes.

– Mă gândeam doar: n-are nici o noimă ca cel ce-a şterpelit legătura de chei să nu fi furat nimic din casa de bani a hanului. Eşti sigur că te-ai uitat bine?

M-am uitat încă o dată: banii erau, notele de depozit şi ele; ce altceva trebuia să mai fie? Mi-am amintit: micile perle pe care mi le-a dat Brenozzi.

Dispăruse ciudatul şi încântătorul dar al venețianului, pe care-l ascunsesem printre celelalte valori. Dar de ce hoțul nu mai luase şi altceva? Cum ar fi importantele sume de bani, mult mai la vedere şi mai avantajoase decât perlele mele.

– Liniştește-te. Mergem în camera mea, jos, şi evaluăm situația, spuse. Văzând însă că ezitam, adăugă: Dacă vrei să-ți recapeți perlele.

Mă lăsai convins, în ciuda voinței mele. Ajunşi în cameră, abatele mă invită să iau loc. Îmi ghicise frământarea.

– Există două posibilități, începu. Ori hoțul şi-a dus la bun sfârşit fapta, adică să-ți fure perlele, ori n-a putut să-şi realizeze intențiile. Înclin pentru a doua.

– De ce? V-am spus ce mi-a explicat Cristofano: acele perle au de-a face cu otrava şi cu moartea aparentă. Şi poate că Brenozzi ştie câte ceva.

– Cel puțin deocamdată să uităm povestea aceea, băiete, spuse zâmbind. Desigur, nu fiindcă micile tale nestemate n-ar avea valoare, dimpotrivă, sau n-ar avea virtuțile atribuite de medicul nostru. Eu cred

însă că hoțul avea şi altceva de făcut în cămăruță. Acolo ne aflăm la jumătatea drumului între al doilea şi al treilea cat. Şi prin acel loc, încă de când a fost găsit corpul neînsufleţit al lui Pellegrino, a fost un dute-vino ce nu i-a îngăduit să opereze.

– Şi ce-i cu asta?

– Ei bine, eu cred că hoțul o să mai mişune prin ascunzătoare sub pavăza nopții. Nimeni, deocamdată, nu ştie că ai descoperit furtul cheilor. Dacă n-o să le spui acest lucru chiriaşilor, hoțul va crede că poate acționa în liniște.

– De-acord, am spus, deşi pătruns de neîncredere, – în noaptea asta n-o să-i pun în gardă. Rugându-mă Cerului să nu li se-ntâmple nimic rău.

Îl privii chiorâş pe abate şi, făcându-mi curaj, îl întrebai ceva ce tot amânasem:

– Credeți că hoțul l-a ucis pe domnul de Mourai şi chiar a încercat să facă acelaşi lucru cu stăpânul meu?

– Totul se poate, răspunse Melani, umflându-şi într-un fel curios pomeții şi făcându-şi gura cireaşă. Cardinalul Ma-zarin îmi spunea: cel ce pune gând rău, păcătuieşte, dar mereu ghiceşte.

Îi era limpede abatelui neîncrederea mea în el, dar nu făcu caz şi continuă, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat:

– Apropo de Mourai, voiam încă de dimineață să-ți propun o mică cercetare, numai că stăpânului tău i s-a făcut rău.

– Ce vreți să spuneți?

– Cred că e momentul să percheziționăm odăile celor doi tovarăşi de călătorie ai bietului bătrân. Tot ai tu dublura cheilor.

– Vreți cumva să intrați pe furiş în camera lui Dulcibeni şi a lui Devizé? Şi eu să vă însoțesc? întrebai înfricoşat.

– Hai, ce e mutra asta. Gândeşte-te: dacă cineva dă de bănuit că ar avea de-a face cu moartea bătrânului francez, aceştia sunt tocmai Dulcibeni şi Devizé. Au venit la Don-zello împreună cu Mourai, de la Napoli, şi locuiesc aici de peste o lună. Devizé, cu povestea teatrului Cocomero, s-a dat de gol că probabil are ceva de ascuns. Pompeo Dulcibeni a împărțit chiar camera cu mortul. Poate sunt nevinovați; dar despre domnul de Mourai ştiu mai mult decât oricare altul.

– Şi ce sperați să găsiți în odăile lor?

– Până ce nu intru, nu ştiu, răspunse sec.

Îmi reveniră încă o dată în urechi oribilele lucruri auzite despre Melani din gura lui Devizé.

– Nu pot să vă dau dublura cheilor, am spus, după ce m-am tot gândit.

Melani înțelese că n-ar fi avut rost să mai insiste şi tăcu.

– Pentru alte lucruri totuşi vă stau la dispoziție, adăugai îmblânzindu-mi tonul, cu gândul la perlele mele dispărute. De pildă, să-i întreb pe Devizé şi Dulcibeni, să-ncerc să-i fac să vorbească...

– Pentru numele lui Dumnezeu, n-o să scoți nimic de la ei, ba mai mult, o să-i pui în gardă. S-o luăm treptat: să-n-țelegem înainte de toate cine e hoțul cheilor şi al perlelor.

Atto îmi relată aşadar planul: după cină să pândim scările, fiecare din camera lui, eu la al treilea cat şi el la al doilea. Vom trece o sfoară între ferestrele noastre (camerele erau exact una sub alta), pe care amândoi o vom fi legat-o la un capăt de picior. Când unul din noi va simți ceva, trebuia să tragă tare de mai multe ori, anunțându-l pe celălalt să iasă şi să-l blocheze astfel pe hoț.

Vorbea şi cântărea faptele totodată. La gândul că perlele lui Brenozzi puteau să însemne o avere, mă simțeam răpus: nimeni nu-mi mai făcuse un astfel de cadou atât de scump. Merita poate să urmez planul abatelui. Sigur, deschizând ochii mari: nu trebuia să uit vorbele grele auzite pe seama lui.

L-am asigurat că voi face întocmai, aşa cum de altfel (am amintit spre a întări) promisesem cu o noapte înainte, în timpul lungii şi singularei noastre discuții. Semnalai în fugă că îi auzisem pe trei dintre oaspeți vorbind despre Supraintendentul Fouquet, al cărui nume îmi fusese pomenit de abate cu o seară în urmă.

– Au spus ceva anume?

– Nimic de care să-mi amintesc, fiindcă eu spălam vasele la bucătărie. Mi-am adus aminte doar că mi-ați promis că o să-mi povestiți câte ceva despre el.

Un fulger străbătu pupilele vârfuite ale abatelui Melani: sesizase în sfârşit sursa subitei mele neîncrederi în el.

– Ai dreptate, îți sunt dator, spuse.

Privirea i se îndepărtă pe neaşteptate, pierzându-se în amintirea unor fapte ce au fost. îngână încet, pradă aleanului:

Ai sospiri, al dolore, ai tormenti, al penare, torna o mio core...[1]

– Iată: aşa ți-ar fi vorbit de Fouquet *seigneur* Luigi Rossi, maestrul meu, adăugă el, observându-mi mirarea. Dar fiindcă îmi revine mie să

1 La durere şi suspine/la chinuri şi suferință/întoarce-te oh inimă... (n.tr.)

ți-o spun, şi fiindcă până la cină mai e timp, fă-te comod. Mă întrebi cine-a fost Nicolas Fouquet. Ei bine, înainte de toate a fost un învins.

– Ca şi cum şi-ar fi căutat cuvintele, tăcu, în timp ce adâncitura din bărbie îi tremura.

– Un învins al invidiei, al raţiunii de Stat, al politicii, dar mai ales un învins al Istoriei. Fiindcă, adu-ţi aminte. Istoria o fac totdeauna învingătorii, fie ei buni sau răi. Iar Fouquet a pierdut. De aceea, pe oricine ai întreba în Franţa sau în lume cine a fost Nicolas Fouquet, îţi va răspunde acum şi mereu că a fost ministrul cel mai hoţ, corupt şi subversiv, cel mai uşuratic şi risipitor al timpurilor noastre.

– Dar dvs., înainte de a fi un învins, cine credeţi c-a fost?

– Soarele, răspunse cu un surâs. Aşa era numit Fouquet, din clipa în care Le Brun l-a pictat astfel în *Apoteoza lui Hercule,* pe pereţii castelului de la Vaux-le-Vicomte. Adevărul e că nici un alt astru nu s-ar fi potrivit mai bine unui om de măreţia şi generozitatea sa.

– Prin urmare Regele Soare şi-a luat respectiva denumire vrând să-l copieze pe Fouquet?

Melani mă privi gânditor şi nu răspunse. Reveni, explicându-mi că Artele, ca nişte delicate inflorescenţe de roze, au nevoie de cineva care să le asorteze cu vaza potrivită, sau să îngraşe şi să sape brazdele, şi apoi, zi de zi, să le dea milos apa care să le aline setea; la rândul său, adăugă abatele Melani, grădinarul trebuie să aibă cele mai bune unelte pentru a-şi îngriji odraslele; o atingere suavă, spre a nu ofensa frunzele fragede, ochiul priceput pentru a le recunoaşte necazurile şi, în fine, ştiinţa de a transmite arta sa.

– Nicolas Fouquet avea tot ceea ce era de folos ţelului, oftă abatele Melani. Era mecenatul cel mai strălucit, mai grandios, mai tolerant şi mai cu dare de mână, cel mai dăruit în arta de a trăi şi a face politică. Dar nu fu cruţat de păienjenişul ţesut de vrăjmaşi lacomi, geloşi, îngâmfaţi, intriganţi şi prefăcuţi.

Fouquet provenea dintr-o bogată familie din Nantes, care încă din veacul trecut făcuse o meritată avere din negoţul cu insulele Antile. Fu încredinţat preoţilor iezuiţi ce descoperiră în el o inteligenţă superioară şi un har de excepţie: urmaşii marelui Ignaţiu făcură din el un nobil spirit politic, capabil să încerce orice şansă, să îndrepte în propria favoare orice situaţie şi să convingă orice partener. La şaisprezece ani era deja consilier în Parlamentul din Metz, la douăzeci făcea parte din reputatul corp de *maîtres des requêtes,* funcţionarii publici care administrau Justiţia, Finanţele şi Armata.

Între timp murise cardinalul Richelieu, şi-i luase locul cardinalul Mazarin: Fouquet, discipol al celui dintâi, trecu lesne în serviciul celui de-al doilea. Asta şi fiindcă atunci când izbucnise Fronda, faimoasa revoltă a nobililor împotriva coroanei, Fouquet îl apărase pe tânărul rege Ludovic, organizând întoarcerea lui la Paris, ştiindu-se că Suveranul şi familia fuseseră constrânşi de tulburări să părăsească oraşul. Se arătase ca impecabil slujitor al Excelenţei Sale Cardinalul, om de credinţă al Regelui şi bărbat cutezător. După încetarea răscoalei, avea de-acum treizeci şi cinci de ani, dobândi slujba de Procurator General al Parlamentului din Paris, iar în 1653 ajunse, în fine, Supraintendent la finanţe.

– Dar toate astea constituie doar cadrul faptelor lui nobile, juste şi perene, nu ezită să rezume abatele Melani. Nu numai că a bătut în lung şi-n lat Franţa (pe când era *maître de requêtes)* şi şi-a sacrificat somnul şi sănătatea pentru a administra înţelept până la ultimul ban finanţele Coroanei (pe când era Supraintendent la Finanţe, la Paris), dar mai cu seamă se străduia ca Franţa să poată dovedi Europei întregi gloria Artelor şi Virtuţilor.

Casa lui era deschisă atât literaţilor şi artiştilor, cât şi oamenilor de afaceri; atât la Paris, cât şi în ţară, toată lumea aştepta preţioasele clipe pe care el le fura afacerilor de stat, pentru a-i răsplăti pe cei talentaţi la poezie, muzică şi celelalte arte.

Nu întâmplător, Fouquet a fost primul care l-a înţeles şi l-a îndrăgit pe La Fontaine. Talentul scânteietor al poetului era demn de frumoasa pensie pe care Supraintendentul i-o dăduse încă de la începuturile cunoştinţei lor. Şi pentru a fi sigur că nu ştirbeşte cu nimic sensibilitatea prietenului său, i-a dat şansa să se revanşeze periodic, dar în versuri. Însuşi Molière îi era dator Supraintendentului, chiar dacă nicicând nu i s-ar fi reproşat acest lucru, căci datoria cea mare era una morală. Până şi bunul Corneille, deja în vârstă şi evitat de buzele arzătoare şi capricioase ale gloriei, chiar în clipele cele mai grele ale vieţii a fost premiat substanţial şi eliberat din spirele melancoliei.

Însă nobila legătură a Supraintendentului cu Literele şi Poezia nu se mărginea la acest lung şir de subvenţii. Supraintendentul, dincolo de largheţea ajutorului material, citea opere încă nefinisate, dădea sfaturi, îmbărbăta, corecta, povăţuia, critica dacă era nevoie, lăuda dacă era cazul. Şi era sursă de inspiraţie: nu doar prin cuvinte, ci şi prin însăşi nobila lui prezenţă. Încuraja şi dădea încredere inima largă ce radia pe chipul Supraintendentului: ochii mari de copil, de culoarea cerului, nasul lung aducând a cireaşă, gura cărnoasă şi gropiţele obrajilor schiţând un surâs larg.

La poarta sufletului lui Nicolas Fouquet bătură curând şi arhitectura, pictura şi sculptura. Aici însă se deschidea, mă preveni abatele, un capitol dureros.

La ţară, în apropiere de Melun, la Vaux-le-Vicomte, se ridică un castel, o bijuterie arhitectonică, ce mai, minunea minunilor, plănuit cu incomparabil gust de către Fouquet, şi executat de artişti de el descoperiţi: arhitectul Le Vau, jardinistul Le Nôtre, pictorul Le Brun, chemat de la Roma, sculptorul Puget şi mulţi alţii pe care Regele îi va fi luat curând în solda sa, făcând din ei numele excelente ale artei franceze.

– Vaux, castel al iluziilor, gemu Atto, enorm afront de piatră: decor al unei glorii ce n-a durat decât o noapte de vară, cea de 17 august 1661. La orele şase seara Fouquet era adevăratul Rege al Franţei, la ora două noaptea nu mai era nimic.

Pe 17 august Supraintendentul, la puţin timp după inaugurarea castelului, oferi o serbare în onoarea Regelui. Voia să placă şi să-i placă. Făcu asta cu bucuria şi mărinimia ştiută, dar, vai lui, fără să fi pătruns încâlcita fire a Suveranului. Pregătirile fuseseră impresionante. I s-au expediat la cerere, la Vaux, în saloanele încă nemobilate, paturi de brocart cu pasmanterii de aur, tapeturi, mobile rare, argintării, candelabre de cristal. Străzile din Melun fură străbătute de comori de la o sută de muzee şi o mie de anticari: covoare persane şi turceşti, pielărie de Cordoba, porţelanuri pe care iezuiţii i le trimiteau din Japonia, lacuri importate din China via Olanda, filieră avantajoasă deschisă de Supraintendent pentru importul de articole rare din Orient. Să nu uităm tablourile expuse la Roma de Poussin şi trimise la castel prin fratele lui, abatele Fouquet. Toţi prietenii, artişti şi poeţi, în frunte cu Molière şi La Fontaine, au fost convocaţi.

– În toate saloanele, de la cel al doamnei de Sévigné până la cel al Doamnei de Lafayette, nu se vorbea decât de castelul Vaux, continuă Melani, cufundat în amintirea acelor zile. Intrarea castelului îşi întâmpina oaspetele cu dantelăria austeră a grilajului şi cele opt statui de zeităţi de-o parte şi de alta. Urma apoi imensa curte de onoare unită cu atenansele prin pilaştri de bronz. Şi pe arcadele semicirculare ale celor trei impunătoare portaluri de acces, veverița cățărătoare, stema lui Fouquet.

– O veveriță?

– În bretonă, dialectul natal al Supraintendentului, cuvântul *fouquet* înseamnă chiar veveriță. Iar prietenul meu Nicolas îi semăna prin felul cum arăta şi temperament micului animal: vrednic, săritor, fin, trupul nervos, privirea jucăuşă şi fermecătoare. Sub stemă era un moto *Quo non ascendam?,* sau „până unde nu voi urca?“, legat de pasiunea veveriței de a ajunge pe vârfuri tot mai înalte. Bineînțeles, ale dăruirii de sine: Fouquet iubea puterea ca un copil. Avea candoarea celui ce nu se ia nicicând prea în serios.

În jurul castelului, urmă abatele, splendidele grădini ale lui Le Nôtre:

– Velururi de iarbă şi de flori de la Genova, unde bordurile de begonii aveau rigoarea hexametrilor. Arbori de tisă tunşi în chip de con, arbuşti de merişor în forma vasului de jăratic, şi-apoi marea cascadă de apă şi lacul lui Neptun ce duceau spre grote, şi-n spatele acestora parcul cu faimoasele fântâni ce-l miraseră pe Mazarin. Toate astea pentru a-l întâmpina pe tânărul Ludovic al XIV-lea.

Tânărul Rege şi Regina mamă plecaseră de la reşedinţa de la Fontainebleau după-amiază. La şase sosiseră la Vaux cu suita. Doar regina consoartă Maria Tereza, însărcinată cu primul rod al dragostei soţului ei, nu era de faţă. Cortegiul trecu nepăsător printre flancurile falnice de gardieni şi muşchetari, şi apoi printre cete silitoare de paji şi valeţi care mânuiau vase de aur pline ochi de mâncăruri bogat decorate, aranjau vaze cu flori exotice, trăgeau după ei lăzi de vin, potriveau scaunele în jurul enormelor mese aşternute cu damasc, pe care se răsfăţau sfeşnice, servicii şi tacâmuri de aur şi argint, cornul abundenţei de fructe şi verdeţuri, pahare de cristal din cel mai fin, finisate şi ele în aur, într-un strălucit, uluitor, inimitabil, enervant spectacol.

– Atunci începu pendulul sorţii să se-ntoarcă din drumul său, comentă abatele Melani. Iar această inversare a mersului fu pe cât de neprevăzută, pe-atât de violentă.

Nu i-a plăcut tânărului rege Ludovic pompa aproape neobrăzată a acelei serbări. Căldura şi muştele, dornice şi ele să se bucure alături de invitaţi, puseseră la grea-ncercare atât pe Suveran, cât şi pe însoţitori, constrânşi de convenţii la o chinuitoare vizită a grădinilor de la Vaux. Perpeliţi de soare, înfăşuraţi în gulerele tari de dantelă sugrumându-le gâtul, în cravatele de batist vârâte pe la al şaselea nasture al vestoanelor strânse pe corp, ar fi dat orice să poată renunţa la brăcinari şi peruci. Răcoarea serii fu o imensă uşurare şi, în fine, se aşezară la masă.

– Şi cum a fost cina? întrebai pofticios, închipuindu-mi că mâncărurile fuseseră pe măsura gazdei şi a ceremoniei.

– Regelui nu i-a plăcut, spuse abatele posomorât.

Nu i-au plăcut, mai cu seamă, tânărului rege Ludovic, cele treizeci şi şase de duzini de farfurii de aur masiv şi cele cinci sute de duzini de farfurii de argint întinse pe mese. Nu i-a plăcut numărul mare de invitaţi, cu sutele, că şiragul trăsurilor, al pajilor şi veturinilor care aşteptau

afară era atât de lung şi vesel, ca într-o altă serbare. Nu i-a plăcut să afle din şoaptele unui om de la curte, ca şi cum ar fi fost vorba de un fleac numai bun de bârfă, că serbarea costase peste douăzeci de *livres*.

Nu i-a plăcut Regelui muzica din timpul mesei – cimbale şi trâmbiţe la *entrées-uri,* urmate de viori – şi nici enorma zaharniţă de aur masiv ce-i fusese pusă în faţă, stânjenindu-i mişcările.

Nu i-a plăcut să fie găzduit de cel ce, deşi neîncoronat, se arăta a fi mai darnic, mai fantezist, mai abil în a-şi ului oaspeţii şi totodată în a şi-i apropia, îmbinând strălucit grandoarea cu felul de a-i trata. Într-un cuvânt: mai mult decât regeşte.

Neajunsurilor de la cină li se adăugară, pentru Ludovic, cele din timpul spectacolului în aer liber. În vreme ce banchetul nu se mai termina, măsurând nervos scena la adăpostul cortinelor, Molière îl afurisea la rândul său pe Supraintendent. *Les Fâcheux,* comedia ce-o pregătise cu acea ocazie, ar fi trebuit să înceapă de două ore. Acum deja lumina zilei se împuţina. Intră în scenă sub pavăza albastră şi verde a asfinţitului, pe când la răsărit primele stele deja punctau bolta cerului. Şi de data asta minunea nu lipsi: pe scenă apăru o scoică, valvele se desfăcură, şi o dansatoare, prea dulce Naiadă, se înălţă şi păru că întreaga Natură ar fi prins grai şi arborii şi statuile din preajmă, mişcate de puteri subtile şi divine, i s-ar fi alăturat nimfei spre a intona împreună cel mai suav dintre cântece: elogiul Regelui, cu care începea comedia:

Pour voir sur ces beaux lieux le plus grand roi du monde, Mortels, je viens à vous de ma grotte profonde...

Sublimul spectacol fu încoronat de focuri de artificii, pregătite de acel italian, Torelli, cunoscut la Paris sub numele de Marele Vrăjitor, graţie mirabilelor fulgere şi culori pe care numai el ştia atât de bine să le amestece în oala neagră şi goală a cerului.

Pe la două dimineaţa, posibil chiar mai târziu, Regele dădu de înţeles că venise ceasul despărţirii. Fouquet îi zări chipul posomorât: fu surprins, îşi dădu seama, poate, păli. Se apropie, îngenunche, şi cu un larg gest al mâinii, îi dărui public castelul Vaux.

Tânărul Ludovic nu răspunse. Se urcă în trăsură şi îşi aruncă o ultimă privire spre castelul ce se profila în întuneric: atunci poate îi trecu prin faţa ochilor (unii sunt gata să jure) o viziune a Frondei, o aproape ştearsă după-amiază din copilărie, o viziune care nu ştia dacă-i vine din povestirile altcuiva sau din propriile amintiri; o neclară reminiscenţă din noaptea în care fu nevoit să se furişeze dincolo de zidurile Parisului, împreună cu Regina mamă Anne şi cardinalul Ma-zarin, asurzit de izbucnirile şi strigătele mulţimii, cu mirosul acru de sânge şi damful plebei în nas, fiindu-i ruşine că e Rege, şi fără să mai spere să revină vreodată în oraş, în oraşul său. Sau poate că Regele (unii sunt gata să jure şi asta), uitându-se la jeturile fântânilor de la Vaux, care ţâşneau frumoase şi sfidătoare, şi al căror ropot îl auzea încă din trăsură, şi-a amintit brusc că la Versailles nu exista nici măcar un strop de apă.

– Şi pe urmă? Am întrebat eu pierdut, mişcat peste poate de naraţiunea abatelui.

La numai câteva săptămâni, laţul se strânse iute în jurul gâtului Supraintendentului. Regele se făcu că trebuie să se repeadă până la Nantes, pentru a-şi face resimţită autoritatea în Bretagne, şi pentru a pretinde ceva dări pe care bretonii se cam codiseră să le verse în visteria Regatului. Supraintendentul îl însoţi, fără să fie excesiv de îngrijorat, de vreme ce Nantes era oraşul obârşiei sale şi avea acolo mulţi prieteni buni.

Înainte de a pleca, însă i se sugeră să fie precaut: ceva s-a pus la cale împotriva lui, îi şoptiră prietenii credincioşi. Supraintendentul cere audienţă la Rege, îşi deschide inima: îşi cere iertare pentru impasul visteriei Coroanei, însă el fusese până de curând la ordinele lui Mazarin, ceea ce Ludovic ştie foarte bine. Regele se face că-l înţelege perfect şi-l tratează cu cea mai mare consideraţie, ba chiar cerându-i sfatul în cele mai neînsemnate lucruri şi respectându-i neabătut indicaţiile.

Fouquet presimte însă că ceva nu merge, şi se-mbolnăveşte: îi revine vechea suferinţă de friguri cu care se procopsise de pe urma frigului umed îndurat în timp ce supraveghease şantierele de la Vaux. Are tot mai dese insomnii. Este văzut plângând în tăcere, în spatele unei uşi.

În fine pleacă în suita lui Ludovic, şi la sfârşitul lui august soseşte la Nantes. Dar din nou boala îşi spune cuvântul şi-l doboară la pat. Regele, instalat într-un castel de la celălalt capăt al oraşului, pare chiar înţelegător, pune să fie consultat, spre a fi la curent cu sănătatea aceluia. Deşi cu greu, Fouquet îşi revine. În fine, pe 5 septembrie, ziua aniversării Suveranului, este convocat la şapte dimineaţa. Lucrează cu Regele până la unsprezece, şi la sfârşit, în chip neaşteptat, Suveranul îl mai reţine la discuţii pentru unele afaceri. În timp ce în cele din urmă Fouquet părăseşte castelul, trăsura îi este oprită de un pâlc de muşchetari. Un sublocotenent, un anume D'Artagnan, îi citeşte ordinul de arest. Lui Fouquet nu-i vine să creadă: „Domnule, sunteţi sigur că eu sunt cel pe care trebuie să-l arestaţi?" Fără s-o mai lungească, D'Artagnan îi confiscă toate documentele ce le ducea cu el, inclusiv cele personale. Se sigilează

totul şi-l duc la un convoi de trăsuri regale ce-l duc la castelul d'Angers, unde va rămâne vreme de trei luni.

– Şi pe urmă?

– Nu era decât primul pas pe drumul supliciului. I s-a intentat un proces care a durat trei ani.

– De ce atât de mult?

– Supraintendentul a ştiut să se apere ca nimeni altul. Dar până la urmă a clacat. Regele l-a întemniţat pe viaţă în fortăreaţa de la Pignerol, dincolo de Alpi.

– Şi-acolo a murit?

– De-acolo nu se iese decât prin voinţa Regelui.

– Invidia Regelui, prin urmare, l-a pierdut pe Fouquet, fiindcă nu îngăduia măreţia acestuia, iar serbarea...

– N-ai voie să vorbeşti astfel, mă-ntrerupse, tânărul Rege începuse pe-atunci să pună ochii pe toate feluritele părţi ale Statului, ochi nu nepăsători, ci de stăpân. Abia atunci înţelese că *el* era Regele, şi se născuse chiar pentru aceea. Dar deja era târziu pentru a-l sfida pe Mazarin, răposatul tată vitreg – stăpân al tinereţii sale, care-i refuzase totul. Mai rămăsese Fouquet, celălalt Soare, a cărui soartă fu astfel pecetluită.

– Aşa se face că Regele s-a răzbunat. Mai ales că nu-i plăcuseră vasele de aur...

– Nimeni nu poate spune că Regele cunoaşte răzbunarea, căci el este cel mai puternic între toţi ceilalţi Principi ai Europei, şi pe bună dreptate nimeni nu poate spune că Maiestatea sa Preacreştină l-a pizmuit pe Supraintendentul Finanţelor Regale, care aparţineau de fapt Suveranului însuşi, şi nimănui altcuiva.

Tăcu din nou, dar înţelese că răspunsul său nu putea să-mi aline curiozitatea.

– Fapt e că, spuse în cele din urmă, fixând ultimele raze ale zilei pătrunzând prin fereastră – n-ai cum să afli adevărul dacă nu ţi-aş vorbi şi despre Şarpele ce-a-nfăşurat Veverița în spirele lui.

Aşadar, dacă Supraintendentul era Veverița, pe urmele paşilor ei era un Şarpe. Căci pe latineşte vâscosul animal se zice *colubra,* şi în chip straniu acest apelativ îi plăcea domnului Colbert, convins că asemănarea cu o reptilă ar fi putut (idee pe cât de greşită, pe-atât de grăitoare) să dea lustru şi măreţie numelui său.

– Şi-ntocmai şarpelui cu o mie de spire s-a comportat, spuse abatele. Căci şarpele căruia i se încredinţase Veverița, n-a fost altcineva decât cel ce i-a provocat prăbuşirea.

La început Jean Baptiste Colbert, fiul unui bogat neguţător de stofe, era un nimeni. Chiar dacă, rânji Atto, ulterior şi-a făcut rost de înaintaşi de rang înalt, fabricându-şi o falsă piatră tombală pe care a dat-o drept cea a unui strămoş al său de la anul 1200, şi dinaintea căreia n-a pregetat să se prosterneze.

Având el puţină carte, norocul l-a ajuns oricum repede sub chipul unui văr patern, al cărui ajutor îi îngăduise să cumpere o slujbă de funcţionar la ministerul de Război. Acolo harul său de a linguşi îi permise să-l cunoască şi să se apropie de Richelieu şi pe urmă, după moartea cardinalului, să devină secretar al lui Michel Le Tellier, vajnicul Secretar de Stat la Război. Între timp, Richelieu fusese înlocuit de o figură prea puţin plăcută pentru Colbert, cea a unui cardinal italian foarte apropiat Reginei mamă, Giulio Mazzarino. Cu care Colbert nu părea să se înţeleagă prea bine.

– Între timp însă, datorită banilor din negoţ, îşi cumpărase un titlu nobiliar. Şi dacă ar mai fi avut nevoie de bani, dezlegarea sosi prin căsătoria cu Marie Charron şi mai cu seamă cu ale sale o sută de mii de *livres* drept zestre, adăugă abatele Melani, punctându-şi şi mai vârtos sila. Dar adevăratul său noroc, reluă abatele, a fost nenorocirea Regelui. În 1650 Fronda, începută cu doi ani în urmă, dăduse în clocot şi Suveranul, Regina şi cardinalul Mazarin fură siliţi să fugă din Paris.

– Problema cea mare pentru Stat nu era desigur absenţa Regelui, încă un copil de doisprezece ani, şi nici cea a Reginei mamă, ce era mai cu seamă amanta Cardinalului, ci absenţa lui Mazarin.

Cui să i se încredinţeze, aşadar, afacerile şi secretele de Stat pe care Cardinalul le manevra pe cât de iscusit pe-atât de tainic? Mazarin şi Colbert nu se plăcuseră neam chiar de la început: cel dintâi i se părea celui de-al doilea, în comparaţie cu Richelieu, prea lunecos şi închis în sine, uneori prea conciliant şi adesea indecis. Viceversa Colbert, glacial şi distant deşi cu bune maniere, nu putea desigur să-i câştige simpatia lui Mazarin, fără a se strădui cât de cât. Îşi puse astfel la bătaie toate calităţile de executant zelos: era de găsit la birou la cinci dimineaţa, era de o ordine ireproşabilă şi nu promova nimic important din proprie iniţiativă. Spre deosebire de Fouquet, care lucra acasă la el şi era un laborator de idei, într-un haos al hârtiilor şi documentelor ireversibil.

Aşa se face că în 1651, Cardinalul, simţindu-se ameninţat de spiritul de iniţiativă al lui Fouquet, îl alese tocmai pe Colbert în slujba afacerilor lui. Cu atât mai mult cu cât acesta se arătase destul de destoinic în corespondenţa cifrată. Colbert îl sluji pe Mazarin nu numai până în clipa

în care acesta reveni triumfător la Paris alături de Ludovic şi Ana de Austria, la sfârşitul Frondei, ci până la moartea Cardinalului.

– I-a încredinţat spre administrare chiar propria avere, spuse abatele cu un oftat, mâhnit de a fi văzut atâta credulitate menită dezamăgirii. Îl învăţase toată arta pe care Şarpele, de unul singur, n-ar fi fost niciodată în stare s-o cultive cu forţe proprii. Şarpele, în loc să-i fie recunoscător, pretinse recompense cu nemiluita. Obţinu favoruri pentru el şi familie –, spuse frecând degetul mare de arătător pentru a numi vulgar banul. Reuşea să aibă audienţă la Regină aproape zilnic. Ca înfăţişare era exact opusul lui Nicolas: îndesat, faţa lătăreaţă şi marcată, carnaţia gălbuie, părul negru, lung şi rar sub calotă, privirea lacomă, pleoapele întredeschise, mustăcioara tăioasă ca o biciuşcă deasupra buzei subţiri şi prea puţin dedate surâsului. Caracterul rece, ţepos şi ascuns va face din el un om de temut, fără a mai pune la socoteală ridicola lui ignoranţă, prost camuflată prin citate latine fără vreun rost pe care le repeta papagaliceşte, după ce le învăţase de la tinerii colaboratori angajaţi în acel scop. Deveni ţinta tuturor bârfelor şi fu şi mai puţin iubit, astfel că madame de Sévigné l-a poreclit „Nordul“, adică punctul cardinal cel îngheţat şi nesuferit.

Nu l-am întrebat pe Melani de ce din povestea lui răzbătea atâta antipatie pentru Colbert, şi nu pentru Mazarin, care părea să se fi legat atât de strâns de Colbert. Cunoşteam deja răspunsul: nu-i auzisem oare pe Devizé, Cristofano şi Stilone Priàso spunând că eunucul Atto Melani fusese sprijinit şi ocrotit din fragedă tinereţe de Cardinal?

– Colbert şi Supraintendentul Fouquet erau prieteni? îndrăznii eu să reiau.

Ezită o clipă înainte de a răspunde.

– Se cunoscuseră în vremea Frondei şi, la început, se plăcură îndeajuns. În timpul răzmeriţei, Fouquet se comportă ca un adevărat supus şi Colbert îl măguli, punându-i-se la dispoziţie atunci când Fouquet deveni Procurator General al Parisului, funcţie cumulată cu cea de Supraintendent la Finanţe. Dar asta nu dură mult. Colbert nu putea să îndure ca steaua lui Fouquet să strălucească atât de înaltă şi vestită. Cum putea să-i ierte Veveriţei celebritatea, norocul, seducţia, roadele muncii şi cugetul disponibil (în timp ce el, Colbert, transpira din greu pentru o idee de valoare), şi chiar fastuoasa bibliotecă de care el, necultivatul, n-ar fi ştiut nici măcar să se slujească? Şarpele se prefăcu, în fine, în păianjen şi începu să ţească pânza.

Roadele manipulărilor lui Colbert se arătară curând. La început picură veninul neîncrederii în Mazarin, apoi în Rege. Regatul de-abia îşi revenea atunci, după decenii de războaie şi sărăcie, şi nu i-a fost greu să falsifice documente pentru a-l acuza pe Supraintendent de acumulare de bogăţii pe spinarea Suveranului.

– Fouquet era foarte bogat?

– Nici vorbă de aşa ceva, dar trebuia să pară bogat din raţiuni de stat: doar aşa putea dobândi noi credite şi satisface astfel presantele cereri de bani din partea lui Mazarin. Cardinalul, în schimb, era foarte bogat. Totuşi, când Regele i-a citit testamentul, cu puţin înainte de moartea aceluia, n-a avut nimic de comentat.

Dar adevărata chestiune pentru Colbert nu era asta. După moartea Cardinalului, trebuia să se decidă cine va veni în locul său. Fouquet înfrumuseţase Regatul, îi dăduse gloria, îşi irosise zilele şi nopţile pentru a satisface pretenţiile de noi şi noi venituri: se credea pe bună dreptate că el era omul potrivit.

– Dar când tânărul Rege a fost întrebat cine să fie urmaşul lui Mazarin, el răspunse: „C'est moi“. Nu mai era loc pentru un prim-actor în afara Suveranului, iar Fouquet era prea rafinat ca să facă un rol secund. Colbert, în schimb, era leit în rolul de slugarnic: era însetat de putere, mult prea asemănător Regelui în a se lua în serios, şi tocmai de aceea n-a ratat nici o mişcare. Ludovic al XIV-lea muşcă din momeală.

– Prin urmare invidia lui Colbert l-a persecutat pe Fouquet.

– Limpede ca bună ziua. În timpul procesului, Şarpele se acoperi de ruşine: mitui judecători, falsifică documente, ameninţă şi şantajă. Lui Fouquet nu-i rămase decât eroica apărare a lui La Fontaine, peroraţia lui Corneille, curajoasele scrisori ale prietenilor către Rege, solidaritatea şi amiciţia nobilelor doamne şi, în rândurile mulţimii, faima de erou. Doar Molière tăcu, din laşitate.

– Dar dumneavoastră?

– Vezi, eu nu eram la Paris şi n-am putut face mare lucru. Acum însă ar fi bine să pleci. Aud cum ceilalţi coboară la cină, şi n-aş vrea să atragem atenţia hoţului nostru: trebuie să creadă că nu e supravegheat.

* * *

La bucătărie, la ora aceea târzie când ceilalţi chiriaşi deja se plictiseră aşteptând, n-am avut să le dau decât resturile de la prânz, la care am

adăugat câteva ouă şi ceva lăptuci. Eram, desigur, un biet garçon care nu se putea întrece cu măiestria de bucătar a stăpânului meu, şi chiriaşii îşi cam dădeau seama.

În timpul mesei n-am observat ceva ieşit din comun. Brenozzi, cu trandafiria lui faţă de prunc, continua să-şi gâdile fuduliile dintre picioare, privit cu severitate de medic în timp ce-şi cuprindea-ntre degete bărbuţa neagră cu cioc. Stilone Priàso, în încruntarea lui ţepoasă şi neagră de cucuvea, se lăsa pradă gesturilor lui reflexe: îşi tot râcâia cocoaşa nasului, îşi curăţa buricele degetelor, îşi scutura un braţ ca să i se lase-n jos o mânecă, îşi trăgea cămaşa de la gât, îşi trecea palmele pe la tâmple. Devizé, după obiceiul său la masă, mânca zgomotos, acoperind aproape torenţialele vorbe zadarnic risipite pe adresa lui Dulcibeni, tot mai impenetrabil, şi a părintelui Robleda, care-l aproba pe englez cu o privire absentă. Abatele Melani mâncă în deplină tăcere, ridicându-şi doar uneori privirea. Se ridică de câteva ori, pradă unei şarje de strănuturi, ca să-şi ducă la nas o batistă de dantelă.

Când au sfârşit de mâncat şi deja toţi erau gata să se-ntoarcă în camere, Stilone Priàso aminti medicului de promisiunea că ne va lămuri în privinţa şanselor noastre de a ieşi cu viaţă din carantină.

Cristofano nu se lăsă de două ori rugat şi, dinaintea micului auditoriu, începu o doctă dizertaţie prin care explică, invocând numeroase exemple din operele celor vechi şi moderni, cum se produce molima de ciumă:

– Presupunând că prima cauză a molimei de ciumă în lume este voinţa divină şi că nu există leac mai bun decât rugăciunea, trebuie să ştiţi că ea se datorează alterării celor patru elemente, aer, apă, pământ şi foc, ce ne intră prin văzduh în nas şi în gură: prin alt loc de fapt ciuma nu poate pătrunde în corp. Vara, ca în cazul nostru, avem de-a face cu alterarea focului sau căldura naturală: boala ce din ea se trage provoacă friguri, dureri de cap şi toate câte v-am explicat la căpătâiul lui Pellegrino. Mortul se face repede negru şi fierbinte. Pentru a evita un astfel de epilog, trebuie incizate buboaiele coapte şi oblojite rănile. Iarna, în schimb, există pericolul ciumei ce provine din alterarea pământului, cauzând prin urmare buboaie asemeni acelor tubercule ce în vremea anotimpului rece repauzează în măruntaiele pământului. Buboaie care se coc cu unguente calde. Primăvara şi toamna însă, când apele sunt mai abundente, ciuma provine tocmai din alterarea apei, cauzată uneori şi de Planetele cerului, şi dă la iveală furuncule apoase care, o dată deschise, dau înapoi cu iuţeală. Îngrijirea constă în acest caz în eliminarea apei veninoase, cu balsamuri, siropuri şi curăţenii. Oricum, cel mai vinovat de răspândirea molimei e aerul stricat. Aerul pătrunde peste tot, căci *non datur vacuum in natura.* De aceea, e bine să fie puse torţe la răscruce de drum. Flacăra purifică: cu ea se rafinează aurul, se primeneşte argintul, se curăţă fierul, se topesc metalele, se arde piatra tare, se fierb mâncărurile, se-ncălzesc lucrurile reci şi se usucă cele umede. Flacăra, aşadar, va scoate din aer stricăciunea şi nocivitatea. E un leac mai ales pentru oraşe, ce sunt mult mai expuse alterării în comparaţie cu aşezările de la ţară.

– Suntem în cel mai rău loc, prin urmare, aici în centrul cartierelor romane, intervenii eu înfricoşat.

– Din păcate. După modesta mea părere, se pronunţă Cristofano, deloc modest însă, aerul stricat din unele oraşe, între care şi Roma, se datorează în primul rând faptului de a fi depopulate. Adevărul e că Roma, oraş sfânt, străvechi şi stăpânitor peste univers, pe vremea când triumfa şi primea oameni de felurite naţii, se bucura de un aer mai bun şi mai sănătos. Azi însă respirăm în acelaşi oraş, acum depopulat de războaie, un aer foarte stricat. Acelaşi lucru e valabil şi pentru Terracina, Romana Cervetro, pentru oraşul de pe plaja Nettuno, ca şi pentru Baia din Regatul Neapolelui, Avernia, Dignano, sau marele oraş Como; toate au fost renumite şi cu uimitor de mulţi locuitori: azi sunt o adunătură de ruine şi cu un aer atât de rău, că nu se poate adăsta. Dimpotrivă, la Napoli şi la Trapani, care din pricina aerului groaznic nu erau locuibile, acum că sunt înfloritoare şi pe deplin cultivate, aerul e fără cusur. Asta şi fiindcă în pământurile înţelenite cresc ierburi otrăvitoare şi animale veninoase, de la care se trage otrăvirea oamenilor. Pe scurt, şi la Roma era normal să ne temem. Deşi ultima epidemie de ciumă a avut loc în 1656, acum douăzeci şi şapte de ani. Dacă e într-adevăr vorba de ciumă, noi am avut nenorocul să-i deschidem uşile de data asta.

Preţ de câteva clipe tăcurăm, cugetând la cuvintele medicului, spuse pe un ton atât de grav în faţa noastră. Atto sparse gheaţa:

– Cum se transmite?

– Pe calea mirosurilor, *facillime.* Dar şi prin obiectele păroase, cum ar fi păturile sau blănurile, care de aceea vor fi arse. Atomii necuraţi, după unii Autori, se cuibăresc în ele, pentru ca ulterior să se desprindă, răspunse Cristofano pe-nţeles.

– Prin urmare hainele domnului Pellegrino ne-ar fi putut infecta, spuse atenuându-şi un acces de panică.

– Dacă pot fi mai limpede, răspunse, temperându-şi uşor tonul afectat – nu sunt foarte sigur că lucrurile stau într-adevăr astfel. În realitate, nimeni nu ştie sigur cum se răspândeşte boala. La Palermo am cunoscut

un bătrân spiţer, Giannuccio Spatafora, optzeci şi şase de ani, cu o mare învăţătură şi experienţă. Mi-a zis că epidemiile de ciumă ce atacau oraşele n-aveau o anume explicaţie: aerul de la Palermo era foarte bun, la adăpost de vânturile Austrul şi Siroco, ce mult dăunează sănătăţii şi rodniciei satelor, şi-i îngreunează pe oameni, generând un soi de friguri neadormite şi ucigaşe. Şi totuşi, ciuma la Palermo făcea ravagii, astfel că dintr-o zăpăceală de cap se leşina şi se murea pe loc. Leşurile se făceau negre şi fierbinţi.

– Prin urmare, nimeni nu ştie cu adevărat cum se răspândeşte molima, forţă Atto.

– Pot spune că multe epidemii au început sigur din pricina unui bolnav ce aducea molima dintr-o zonă infectată, răspunse Cristofano. Aici la Roma, de pildă, în vremea ultimei epidemii, s-a spus că boala ajunsese de la Napoli, adusă de un vânzător de peşte. Dar tatăl meu, care a fost administrator la Sănătate în timpul teribilei ciume de la Prato din 1630 şi a avut în grijă mulţi ciumaţi, mulţi ani după aceea mi-a mărturisit că natura bolii e misterioasă, că nici unul dintre vechii autori n-avusese ştiinţa s-o dezlege.

– Şi-avea dreptate.

Ne-a luat prin surprindere vocea aspră şi severă a lui Pompeo Dulcibeni, vârstnicul călător ce-l însoţise pe Mourai, adresându-ni-se aproape în şoaptă:

– Un învăţat om al Bisericii şi Ştiinţei a arătat calea ce trebuie urmată. Numai că din nefericire n-a fost ascultat.

– Un om al Bisericii şi Ştiinţei. Lăsaţi-mă să ghicesc: părintele Athanasius Kircher, cred, s-a hazardat medicul.

Dulcibeni nu răspunse, lăsând să se creadă că medicul ghicise, şi scandă:

– *Aerem, aquam, terram innumerabilibus insectis scatere, adeo certum est.*

– Adică pământul, aerul şi apele mişună de minuscule fiinţe invizibile cu ochiul liber, a tradus Cristofano.

– Ei bine, reveni Dulcibeni, aceste fiinţe minuscule provin din organismele în putrefacţie, ceea ce s-a putut observa numai după inventarea microscopului, şi deci...

– Acel iezuit german e peste măsură de cunoscut, îl întrerupse Cristofano pe un ton înţepător, drept care domnul Dulcibeni pare să-l ştie pe de rost.

Mie, ca să fiu cinstit, numele de Kircher nu-mi spunea chiar nimic. Dar că era cunoscut, nu mă îndoiam: auzind numele părintelui Athanasius Kircher, întreg auditoriul dăduse semne de aprobare.

– Totuşi ideile lui Kircher, continuă Cristofano, nu le-au eclipsat încă pe cele ale marilor autori, care...

– Este posibil ca doctrina lui Kircher să aibă unele temeiuri, însă numai senzaţia poate fi baza trainică şi de încredere pentru cunoaşterea noastră.

Interveni de data asta domnul Bedford. Tânărul englez, părând a se fi eliberat de spaima de acum o seară, îşi reluase obişnuita înfumurare.

– Aceeaşi cauză de fapt, continuă el, poate în diverse cazuri să producă efecte opuse. Nu oare una şi aceeaşi apă clocotită întăreşte oul şi frăgezeşte carnea?

– Se ştie foarte bine, se răsti Cristofano, cine pune în circulaţie aceste sofisme: domnul Locke şi cumătrul său Syden-ham; or şti ei totul despre simţuri şi intelect, dar la Londra au pretenţia să-i îngrijească pe bolnavi fără să fie medici!

– Şi ce-i cu asta? Important e să-i facă bine, replică Bedford, iar nu să-şi ducă pacienţii cu vorba, cum fac unii medici. Acum douăzeci de ani, în timp ce la Napoli ciuma secera câte douăzeci de mii de suflete pe zi, medici şi spiţeri napoletani veneau la Londra să-şi vândă metodele secrete de combatere a molimei. Frumos lucru: foi de pus în piept cu semnul iezuiţilor I.H.S., înscris într-o cruce; sau faimosul afiş, bun de atârnat la gât cu înscrisul:

ABRACADABRA
ABRACADABR
ABRACADAB
ABRACADA
ABRACAD
ABRACA
ABRAC
ABRA
ABR
AB
A

Ajuns aici, tânărul englez, fluturându-şi fudul coama roşie şi fixându-şi auditoriul (sărindu-mă, căci de mine nu-i păsa) cu albaştrii săi

ochi strabici, se ridică şi se sprijini de zid, îngăduindu-şi o mai calmă cuvântare.

Colţurile străzilor şi stâlpii caselor, povestea el, erau căptuşite cu reclame ale unor vraci prin care lumea era ademenită să cumpere „pilule infailibile“, „poţiuni neasemuite“, „antidoturi regale“ şi „ape universale“ în contra ciumei.

– Iar când nu păcăleau cu asemenea scorneli, urmă Bedford, înşirau poţiuni pe bază de mercur, care otrăveau sângele şi omorau mai abitir decât ciuma.

Această ultimă intervenţie a lui Bedford avu pentru Cristofano efectul unui fitil aprins, drept care disputa deveni violentă.

În clipa aceea interveni în discuţie şi părintele Robleda. După ce bolborosi ceva de neînţeles cu jumătate de gură, iezuitul nu pregetă să ia apărarea părintelui Kircher, confratele său. Reacţiile nu întârziară să apară şi se stârni o gâlceavă de toată frumuseţea, în care fiecare încerca să-şi impună propriile argumente, mai mult prin ridicarea tonului decât prin forţa raţiunii.

Era prima oară în sărmana mea viaţă de garçon, când asistam la o asemenea doctă dispută, chiar dacă surprins tare şi dezamăgit de cârteala participanţilor.

M-am ales oricum cu primele informaţii despre teoriile acelui misterios Kircher, care n-avea cum să nu stârnească curiozitatea. De-a lungul unei jumătăţi de veac de studiu neobosit, învăţatul iezuit îşi transferase polimorfa doctrină în peste treizeci de măreţe lucrări asupra celor mai variate subiecte, între care şi un tratat despre ciumă, *Scrutinium phy-si-co-medicum contagiosae luis quae pestis dicitur,* publicat cu douăzeci şi cinci de ani în urmă. Omul de ştiinţă iezuit susţinea că a făcut cu ajutorul microscopului mari descoperiri, faţă de care cititorul ar fi putut avea rezerve (aşa cum de fapt s-a şi întâmplat), dar care probau existenţa unor mici fiinţe invizibile, cauza, după spusele sale, a molimei de ciumă.

După Robleda, susţinerea ştiinţei părintelui Kircher se datora unor virtuţi demne de un clarvăzător, sau oricum inspirate de Cer. Şi dacă acest straniu părinte Kircher, îmi trecu prin minte, ştiuse într-adevăr care e leacul ciumei? Dar fiindcă atmosfera era încinsă, n-am îndrăznit să întreb.

Atent ca şi mine, dacă nu mai mult, la informaţiile despre părintele Kircher, fusese tot timpul abatele Melani. Silit să-şi maseze mereu nasul în zadarnica încercare de a nu strănuta, nu mai intervenise, însă ochii lui pătrunzători fixau gurile celor ce-şi pasau numele iezuitului german.

La rândul meu, eram în acelaşi timp înfricoşat de primejdia ciumei şi vrăjit de acele docte teorii despre molimă, despre care atunci aflam pentru prima oară că există.

Fapt pentru care n-am intrat la bănuieli (deşi ar fi trebuit) auzindu-l atunci pe Dulcibeni cât de bine cunoştea vechea şi uitata teorie a lui Kircher despre ciumă. Şi n-am observat că Atto îşi ciulise urechile atunci când a fost rostit numele lui Kircher.

După câteva ceasuri de discuţie, o bună parte din chiriaşi – deja plictisită – roise domol, fiecare spre patul său, lăsându-i de izbelişte pe cârcotaşi. Şi la puţină vreme, fără uşurarea unei împăcări, se duseră cu toţii la culcare.

A DOUA NOAPTE

Între 12 şi 13 septembrie 1683

Întorcându-mă în cameră, m-am aplecat pe fereastră şi, folosindu-mă de un băţ, am lăsat în jos în faţa ferestrei lui Atto un căpătâi al sforii de care ar fi trebuit să tragem în caz de alarmă. M-am întins în pat, ţinând uşa întredeschisă şi urechile ciulite, temându-mă totuşi că n-o să rezist prea mult până mă ia somnul. M-am străduit însă să stau de veghe şi pentru că în patul de-alături zăcea semiconştient bietul meu stăpân, iar Cristofano mă rugase să-l supraveghez. I-am pus nişte cârpe vechi în pantaloni ca să absoarbă eventuale scăpări de urină şi am început s-aştept.

Povestea abatelui Melani mă liniştise măcar în parte. Admisese cu uşurinţă prietenia ce-l lega de Fouquet. Explicase şi motivul pentru care Supraintendentul căzuse în dizgraţie: mai mult decât supărarea Regelui Preacreştin, contase invidia lui Colbert. Cine poate nesocoti puterea malignă a invidiei? Oare nu tot ei i se datorează bârfele lui Devizé, Stilone Priàso şi Cristofano pe seama abatelui? Ascensiunea băiatului de clopotar, care, un biet castrat în tinereţe, ajunsese să dea sfaturi Regelui Soare, stârnise prea multă pizmă. Sigur, cei trei au dovedit că-l cunosc bine şi că vorbele lor nu erau scorneli. Cu toate astea, duşmănia lui Cristofano putea să însemne invidia unui compatriot: *nemo propheta in patria* spune Evanghelia. Ce s-ar putea crede însă în privinţa ciudatelor minciuni ale lui Devizé? Povestise că a fost la teatrul Cocomero din Veneţia, care de fapt se găsea la Florenţa. Dădea astfel şi el de bănuit?

Povestea lui Atto era oricum nu numai credibilă, ci şi măreaţă şi dureroasă. Fui cuprins de o amară căinţă pentru faptul de a-l fi crezut o canalie, un prefăcut pus pe trădare şi minciună. Eu fusesem însă cel ce trădase sentimentul de prietenie ce se înfiripase la prima conversaţie din bucătărie, şi pe care-l crezusem sincer şi adevărat.

Aruncai un ochi spre stăpânul meu ce părea să doarmă de câteva ceasuri bune un somn greu şi nefiresc. Tainele de dezlegat erau mult prea multe: ce oare îl adusese în halul ăla? Şi înaintea lui, din ce i se trăsese moartea lui de Mourai? Dar Brenozzi, ce-l făcuse să-mi dăruiască preţioasele perle, şi de ce pe urmă îmi fuseseră şterpelite?

Mintea îmi era încă bântuită de toate astea când m-am trezit: fără să-mi fi dat seama, adormisem. Mă sculasem din pricina unui scârţâit: mă ridicai brusc, dar imediat ceva obscur şi netrebnic mă trânti la pământ; cu greu reuşisem să nu mă lovesc prea tare. Am înjurat: uitasem de sfoara ce mi-o legasem de gleznă. Ridicându-mă, m-am împleticit şi în cădere pricinuisem un vacarm care ar fi putut să-l trezească până şi pe stăpânul meu, ceea ce se şi întâmplă după mugetul lui slab. În cameră era întuneric: poate din cauza lipsei de ulei, lampa mea se stinsese.

Mi-am ciulit urechile: pe coridor nici un zgomot. Imediat ce m-am ridicat, pipăind marginea patului, am auzit însă din nou un scârţâit, urmat de o bufnitură, un du-te-vino metalic şi apoi încă un scârţâit. Inima mi-o luase razna: în sfârşit, hoţul. M-am eliberat de laţul care mă făcuse să cad, am dibuit pe ghicite lampa care se găsea pe masa din mijlocul odăii, dar fără succes. Învingându-mi cu greu teama, am ieşit afară ca să-l prind pe hoţ, sau, cel puţin, să-mi dau seama cine era. M-am afundat în bezna de pe coridor, fără să ştiu ce va urma. Am coborât panta rampei ce mă despărţea de debaraua cu casa de bani, ţinându-mi mâinile în faţă, ca să nu mă izbesc de ceva în timp ce exploram necunoscutul.

Lovitura nu întârzie să vină, dură şi neaşteptată. Cineva sau ceva îmi plesnise obrazul, zăpăcindu-mă de durere.

Îngrozit, am încercat să evit o a doua lovitură, dându-mă înapoi spre perete şi urlând. Sperietura luă proporţii când mi-am dat seama că nu mai puteam să scot vreun sunet, pe-atât de tare mi se striviseră gâtlejul şi plămânii. Când tocmai voiam să mă rostogolesc la pământ ca să scap de duşmanul necunoscut, gemând ca un viţel dus la tăiere, o mână mă apucă de braţ şi-am auzit:

– Ce faci, prostule?

Era cu siguranţă vocea lui Atto, venit în grabă după ce simţise sfoara întinzându-se în clipa în care eu, alarmat de scârţâitul suspect, mă ridicasem brusc. I-am spus ce se-ntâmplase, plângându-mă de lovitura primită drept în faţă.

– N-a dat nimeni în tine. Eu dădusem fuga să te ajut în timp ce tu veneai de-a dura pe scări ca un prostănac şi te-ai oprit în mine, murmură el stăpânindu-şi mânia. Unde este hoţul?

Nu v-am văzut decât pe dvs., şoptii tremurând încontinuu.

– Ei bine, eu, când urcam, l-am auzit răsucind nişte chei. O fi intrat deja în cămăruţă, spuse aprinzând o lampă pe care avusese grijă s-o ia cu el.

De pe palierul unde ne aflam zăririm o dâră de lumină pe sub uşa lui Stilone Priàso, pe partea dreaptă a coridorului de la al doilea cat. Abatele mă pofti să vorbesc încet şi-mi arătă uşa micului antreu unde presupunea că s-ar fi strecurat hoţul. Uşiţa era întredeschisă. Înăuntru, beznă.

Ne uitarăm unul la altul şi ne ţinurăm răsuflarea. Omul nostru trebuia să fie acolo, conştient deja că fusese găbjit. Abatele ezită o clipă, după care trase uşiţa cu nădejde. Înăuntru, nimeni.

– Nu e cu putinţă, spuse Melani vizibil dezamăgit. Dacă ar fi luat-o în jos pe scări, ar fi dat de mine. În sus, chiar dacă ar fi izbutit să treacă de tine, nu există alte ieşiri: uşa ce duce spre turnuleţul Cloridiei dă pe acoperiş şi este blocată pe din afară. Iar dacă ar fi deschis uşa de la una din odăi, cu siguranţă l-am fi auzit.

Eram complet dezorientaţi. Când eram gata să batem în retragere, Atto îmi făcu semn să rămân locului şi coborî iute rampa scărilor. Urmai din ochi lampa lui cu ulei şi-l văzui zăbovind la fereastra care din coridorul de la al doilea cat dădea spre curtea interioară. Puse lampa jos, apoi se aplecă peste pervaz şi se uită. Curios, m-apropiai şi eu de mica gratie a ferestruicii prin care ziua intra lumina în cămăruţă. Pentru mine era însă prea sus, şi n-am văzut decât că e noapte cu lună. Revenind din cămăruţă, abatele se aplecă la podea şi-i măsură cu palma lungimea, ajungând să-şi bage mâna până sub dulapul cu unelte de pe peretele din fund. După o clipă de gândire, repetă operaţia luând în calcul de data asta şi grosimea zidurilor. Când în cele din urmă se scutură de praf, mă luă pe sus fără a scoate o vorbă şi, ţintuindu-mă pe un taburet cu lampa pe cap, pe care trebuia s-o ţin cu mâinile, mă aşeză în faţa gratiei:

– Stai aşa şi nici o mişcare! îmi porunci ochindu-mi nasul cu degetul.

L-am auzit coborând din nou pe dibuite la fereastra de la al doilea cat. Când în cele din urmă reveni şi se uită la mine, mă arătai nerăbdător să iau parte la cugetările sale.

– Urmăreşte-mă atent. Debaraua are în lungime aproape opt palme, ceea ce înseamnă că e cam strâmtă. Poate zece palme, dacă adăugăm şi zidurile. Cum se poate vedea mai bine din curte, mica aripă de care aparţine şi cămăruţa asta a fost construită ulterior, adică nu o dată cu hanul. Ea de fapt se vede din exterior ca un pilastru gros care urcă de jos până aici, lipit de muchia posterioară a zidului de la apus al clădirii. Şi totuşi ceva nu se leagă: pilastrul este de două ori mai lat decât cămara. Ferestruica asta, vezi şi tu, e foarte aproape de dulap, la nu mai mult de două palme de capătul încăperii. Prin urmare, chiar şi văzută de-afară, ar fi trebuit să se afle nu prea departe de muchia exterioară a aripii. Dar când m-am uitat de jos, din coridorul de la al doilea cat, am văzut că ferestruica, luminată de lampa ţinută de tine pe cap, nu era nici măcar la jumătatea peretelui în care a fost tăiată.

Abatele se opri, crezând poate că eu aş fi înţeles ceva. Nici vorbă de aşa ceva, înnebunit de cap cu acele figuri geometrice grămadă una peste alta şi invocate de raţionamentul riguros al lui Atto. Încât continuă:

– La ce bun acest spaţiu irosit? De ce nimeni n-a luat din el pentru a lărgi cămăruţa, prea strâmtă ca două persoane, aflate înăuntru, să nu se atingă?

M-am dus şi eu să mă uit de la fereastra de la al doilea cat, mai mult ca să iau o gură de aer proaspăt.

Holbai ochii. Era adevărat. Luminişul lămpii cu ulei pe care îl zăream dincolo de gratia cămăruţei se îndepărta în chip curios de muchia exterioară, conturată de strălucirea lunii. Niciodată nu băgasem asta de seamă, prea prins cu treaba ziua şi prea obosit noaptea, ca să lenevesc la fereastră.

– Ai idee cum se explică asta, băiete? mă preveni abatele Melani în clipa în care mă văzu urcând.

Fără să mai aştepte răspuns, îşi vârî braţele în dulapul de scule rezemat de peretele din fund şi începu să pipăie temeinic zidul din spate. Gâfâind, îmi ceru să-l ajut să împingă mobila.

Operaţia nu a fost prea grea. Abatele n-a părut deloc surprins de ceea ce ni se arătă dinaintea ochilor: pe jumătate ascuns de murdăria pe care timpul o depusese nepăsător pe perete, se vedea profilul unei uşi.

– Uită-te şi tu, exclamă mulţumit.

Fără vreo teamă, dădu un umăr învechitelor scânduri câ-râitoare.

* * *

Primul lucru de care mi-am dat seama a fost curentul umed şi rece ce-mi adia pe faţă. Dinainte ni se deschisese o cavernă negricioasă.

– Pe-aici a intrat, fui eu convins.

– Se pare că da, răspunse abatele, adulmecând neîncrezător cu nasul. Blestemata asta de debara avea un perete dublu. Treci tu primul?

Tăcerea mea vorbi de la sine.

– De acord, acceptă Atto, manevrând lampa ca să-şi lumineze calea. Totdeauna eu trebuie să le rezolv pe toate.

Nu terminase bine de vorbit, că-l văzui apucându-se deznădăjduit de uşa cea veche de care tocmai trecusem, tras în jos de o putere irezistibilă.

Ajută-mă, hai odată, făcu el.

Un puț: Melani era cât pe-aci să cadă în el, urmările fiind cu siguranță fatale. Izbutise cu greu să se prindă de uşorul uşii, în timp ce picioarele îi atârnau în bezna ca smoala de sub noi. Când se ridică la loc, ajutat cât de cât de mine, ne-am pomenit pe-ntuneric: lampa, scăpându-i din mână, fusese înghițită de gaura neagră. M-am dus să iau o altă lampă din cameră, având grijă să răsucesc cheia-n uşă. Pellegrino dormea liniştit şi, spre norocul lui, neştiutor de toată agitația din han.

L-am găsit pe Atto coborând deja în cavernă. Deosebit de agil pentru vârsta lui. Cum aveam să observ şi după aceea, avea un soi de putere nervoasă, bine stăpânită deşi fluidă, care-l susținea neîncetat.

La drept vorbind, nu era chiar un puț, îmi arătă el mişcând lampa, întrucât avea nişte bucăți de fier înfipte în piatră, în chip de trepte, care înlesneau coborârea. Ne-am scoborât încet în acel orificiu vertical, nu fără teamă. Curând am pus piciorul pe o platformă de cărămizi. Jur împrejur lampa ne înfățişă că traseul nu se înfunda, ci continua pe una din laturile scurte ale palierului printr-o scară de piatră pătrată. Ne-am aplecat încercând să vedem, fără însă să reuşim, unde se termină.

– Ne aflăm dedesubtul cămăruței, băiete.

Schițai un geamăt slab în loc de comentariu, căci situația nu mă consola cu nimic.

Am înaintat tăcuți. De data asta coborâşul părea să nu se mai sfârşească, asta şi din pricina unei subțiri pelicule noroioase care făcea drumul destul de primejdios. La un moment dat, scara îşi modifică aspectul: tăiată în tuf, deveni foarte îngustă şi cam accidentată. Aerul devenise greu, semn clar că ne aflam în subteran.

Am continuat să coborâm până am dat de o galerie întunecoasă şi sumbră, săpată în pământ umed. Călăuziți doar de aerul greu şi de tăcere. Mi-era teamă.

– Pe-aici a şters-o hoțul nostru, şopti abatele Melani.

– De ce vorbiți aşa de încet?

– Ar putea să fie prin apropiere. Vreau să-l iau prin surprindere, eu pe el, şi nu invers.

Dar hoțul nu era nici aproape, nici mai departe. Din pricina tavanului, dacă aşa se putea numi, abatele Melani era silit să meargă aplecat prin galerie. Văzându-mă mergând repejor înaintea lui, îmi spuse:

– De data asta măcar, te invidiez, băiete.

Înaintam cu greu pe o cărare ici-colo tasată de pietre şi cărămizi dispuse capricios. Vreme de câteva zeci de metri, curiozitatea mea lesne de-nțeles fu pe deplin pe placul abatelui.

Acest pasaj trebuie să fi fost construit pentru a înlesni refugiul în vreun punct îndepărtat al oraşului.

– În vreme de ciumă, nu-i aşa?

Poate chiar cu mult înainte. Într-un oraş ca acesta a fost mereu nevoie de aşa ceva. I-a servit poate unui Principe roman pentru a-şi lansa luptătorii în contra rivalului. Familiile romane s-au urât şi s-au înfruntat din răsputeri. Când lăncierii germani au jefuit Roma, unele case princiare i-au ajutat să tâlhărească oraşul, cu condiția să lovească în rivalii lor. Se prea poate ca hotelul nostru să fi slujit demult drept cartier general ucigaşilor tocmiți şi tăietorilor de gât. Posibil chiar în solda familiei Orsini, posesori de numeroase case prin apropiere.

Dar cine a construit această subterană?

Uită-te la pereți. Abatele apropie lampa de zid. Sunt de piatră şi par mai degrabă din antichitate.

Antice ca şi catacombele?

Poate. Ştiu că acum câteva decenii, un preot învățat a explorat subteranele din câteva locuri din Roma şi a descoperit şi a desenat numeroase picturi, morminte şi relicve de Sfinți şi Martiri. În orice caz, e sigur că sub casele şi piețele din câteva cartiere există pasaje şi galerii, unele săpate de vechii romani, iar altele în vremuri mai aproape de noi.

În timp ce ne strecuram prin acele strâmtori, în pofida primejdiei, abatele nu părea să renunțe la pasiunea lui de a povesti. Aşa se face că murmurul lui de flaut continuă spunând că Italia abundă din cele mai vechi timpuri în pasaje secrete săpate în stâncă sau în pământ, concepute atunci pentru a scăpa de asedii şi atacuri armate, cum ar fi conductele numai bune de fugit fără să fii văzut din fortărețe şi castele, precum şi pentru a pregăti adunări de taină, sau chiar pentru întâlniri amoroase, cum s-a zvonit în cazul doamnei Lucrezia Borgia şi al fratelui ei Cesare, cu numeroşii lor amanți şi amante. Însă de galeriile secrete *massime* trebuia şi să te fereşti, fiindcă inviolabilitatea lor era garantată nu doar de secretul lor (ce fusese plătit uneori cu viața de cei ce le construiseră), ci şi de alte multe capcane: pentru a-i înşela şi deturna pe intruşi, adesea erau construite pasaje oarbe, sau uşi invizibile comandate prin contragreutăți şi disimulate în ziduri, şi care se deschideau doar acționând mecanisme oculte.

– Mi s-a povestit despre un labirint subteran din Sicilia, construit de marele împărat Frederic, pe ale cărui coridoare se declanşează grilaje de metal printr-o simplă călcătură pe tije ascunse; acelea cad din tavan şi-i întemnițează pe nepoftiți, ca să nu mai vorbim de cuțitoaie ascuțite,

năpăstuite de asasini nevăzuți, numai bune de despicat şi ucis trecătorii. Alte mecanisme deschid brusc imense puțuri care îi înghit pe cei prea puțin prevăzători. Au ieşit la iveală planurile destul de precise ale unor catacombe. Se spune că şi în subsolul Neapolelui ar fi un număr mare de galerii şi trasee subterane, dar nu le cunosc ca pe cele ale Parisului, care sunt mult mai întinse şi unde am şi pătruns. Ştiu că în Piemont, în veacul trecut, lângă un loc numit Rovasenda, sute de țărani prigoniți de soldații francezi au fost împinşi în câteva caverne din preajma unui râu. Se povesteşte că nimeni n-a mai ieşit din acele grote: nici asediatorii şi, cu atât mai puțin, urmăriții.

– Domnul Pellegrino nu mi-a vorbit niciodată de existența acestui pasaj, şoptii eu.

– Cred şi eu. Nu e un lucru de spus în gura mare. Şi e posibil ca nici măcar el să nu-i ştie toate cotloanele secrete, ținând seama de faptul că a preluat de curând hanul ăsta.

– Şi-atunci cum a dibuit trecerea hoțul cheilor?

– I-o fi spus stăpânul tău în schimbul a ceva bani sau vin tămâios, ricană abatele.

În timp ce înaintam, am simțit că mă încearcă o senzație de greutate în piept şi la cap. Calea obscură pe care ne aventurasem ducea într-o direcție necunoscută, şi, firește, prevestitoare de primejdii. Bezna, sfâşiată doar de lampa cu ulei dusă de abatele Melani, era înspăimântătoare şi nefastă. Pereții galeriei, din pricina traseului întortocheat, nu îngăduiau să privim în față şi ne făceau să ne închipuim ce e mai rău. Şi dacă hoțul, zărind de departe lumina lămpii noastre, ne-ar fi aşteptat după vreo ieşitură, ca să ne-ntindă o cursă?

M-am înfiorat gândindu-mă la pericolele din galeriile ştiute de abatele Melani. Nimeni nu ne-ar mai fi găsit trupurile. Chiriaşii hanului ar fi avut destule motive să-i convingă pe scutieri de faptul că eu şi abatele Melani fugiserăm din han, sărind probabil noaptea pe fereastră.

Nici acum n-aş putea să spun cât a durat acel drum. În fine, ne-am dat seama că acea cărare subpământeană care la început coborâse tot mai adânc, începea acum să urce cât de cât.

– Suntem pe-aproape, spuse abatele Melani. E posibil să ieşim la lumină undeva.

Picioarele mă dureau, iar umezeala începea să mă încleştеze. Tăceam de mai multă vreme, dornici doar să ajungem la capătul acelei fioroase spelunci. M-am cutremurat văzân-du-l pe abate împiedicându-se, mai-mai să cadă şi să scape lampa din mână: pierderea singurei noastre surse de lumină ar fi însemnat un adevărat coşmar. M-am repezit să-l sprijin. Furios şi totodată consolat din pricina pericolului din care tocmai scăpase, abatele lumină obstacolul: o rampă de trepte de piatră, pe cât de înalte pe-atât de înguste, pe care trebuia să urcăm. Ceea ce şi făcurăm aproape târâş, de teamă să nu cădem pe spate. Urcuşul cu multe curbe îl sili pe Atto să se ghemuiască în chip penibil. Eu însă şi de data asta m-am descurcat mai bine. Atto mă privi:

– Chiar eşti de invidiat, băiete, repetă el amuzat, cu toate că replica lui nu-mi făcea deloc plăcere.

Eram murdari de noroi, cu fruntea şi corpul stropite de necurățenii. Dintr-o dată abatele strigă. O ființă diformă, iute şi piezişă, îmi căzu în spinare, alunecându-mi pe piciorul drept înainte de a se mistui în beznă. M-am zbătut, ferindu-mi capul cu brațele, de spaimă, gata să-mi plâng de milă şi totodată să mă apăr orbeşte.

Atto pricepu că pericolul, dacă fusese unul, durase doar o clipă.

– E ciudat că până acum n-am prea dat de aşa ceva, comentă el revenindu-şi. Se vede treaba că suntem de fapt departe de rutele obişnuite.

Un enorm şobolan de râu, deranjat de sosirea noastră, preferase să sară peste noi decât s-o ia la goană înapoi. În nebunescul său avânt, se cățărase pe brațul abatelui Melani, în timp ce se rezema de perete, şi sărise apoi cu toată greutatea în spinarea mea, înfricoşându-mă de moarte. Ne oprirăm, muți şi timorați, să ne tragem sufletul. Am continuat să urcăm până ce scărițele începură să alterneze cu porțiuni de cărămizi orizontale din ce în ce mai lungi.

Mai la vale curgea râul. Am dat înapoi, instinctiv, în fața prăpastiei. Vântul răcoros şi umed se simțea deja în subteran, uşurându-ne respirația. Îndată ce ieşeai, o altă cărare, la fel de curioasă, părea să se bifurce spre dreapta, pierzându-se printre pământurile mâloase ale malului.

Abatele mi-o luă înainte:

– Dacă fugim, o să ne dea de urmă fără doar şi poate.

– Aşa că, gemui eu mâhnit, am ajuns aici cam degeaba.

– Dimpotrivă, făcu Atto nepăsător. Pentru orice eventualitate, noi ştim oricum că această cale de fugă există. Nici urmă de hoț, sigur, asta fiindcă n-a luat-o pe acelaşi drum cu noi. Am scăpat din vedere şi alte posibilități, fie din neglijență, fie c-am fost depăşiți. Acum trebuie să ne întoarcem înainte ca absența noastră să fi fost remarcată.

* * *

Întoarcerea la han a fost o adevărată osândă, de două ori mai istovitoare decât la coborâre. Lipsiți de instinctul de pândă care ne îmboldise la dus (valabil cel puțin în cazul abatelui Melani), ne-am târât îndurând și mai aprig povara drumului, cu toate că tovarășul meu de aventură nu voia să recunoască.

După ce am escaladat puțul, o dată ieșiți din infernala galerie subterană, iată-ne în cămăruța inițială. Abatele, vizibil necăjit din pricina eșecului expediției, mă lăsă să plec dân-du-mi grabnice instrucțiuni pentru ziua următoare.

Spre norocul nostru, aveam o îndestulătoare provizie de ulei: contravenind decretelor cardinalilor de la Vatican, n-am șovăit să folosesc și ulei de gătit.

Simțeam că nu mai era mult până să ieșim la lumină. Mergeam acum pe o pantă ușoară, ce ne făcea să uităm de oboseală și frică. Ne trezirăm pe neașteptate într-un loc dreptunghiular, de data asta zidit. Ai fi zis că e vorba de un depozit, sau de pivnița unei clădiri.

– Iată-ne din nou printre oameni, ținu să întâmpine abatele noua ambianță.

De-acolo, un ultim rând de scări abrupte, dar dotate cu o balustradă de frânghie legată-n peretele din dreapta cu inele de fier, urca spre ieșire. Ne-am cățărat până sus.

– Fir-ar să fie! șuieră abatele.

Am înțeles pe loc despre ce e vorba. Scara se sfârșea, cum era și normal, în fața unei porți destul de robuste. Și ferecate.

În fine puteam să ne tragem sufletul, fie și într-un loc atât de ostil, și să cugetăm la ceea ce facem. Portița de lemn era blocată cu o bară de fier ruginită. Dincolo de ea, așa cum era lesne de ghicit după foșnetul vântului ce răzbătea până la noi, se ieșea în lumea albă.

– Acum uite că tac. Explică-mi tu, mă invită abatele.

– Poarta e-nchisă pe dinăuntru. Prin urmare, hoțul n-a ieșit din galerie. Și fiindcă n-am dat de el, dar nici n-am văzut vreo răscruce, concluzia e că n-a urmat același drum cu noi.

– Bine, bine, dar unde s-a dus?

– Poate că nici măcar n-a coborât prin puțul din spatele cămăruței, mă hazardai eu fără să cred prea tare.

– Fir-ar! bombăni Atto. Unde s-o fi băgat, domnule!

Coborî scara și dădu ocol depozitului. Într-un colț, o veche barcă de lemn aproape putrezită îmi îndreptățea bănuiala ce-mi trecuse prin cap încă de la sosirea în acel loc: ne aflam aproape de malurile Tibrului. Am deschis poarta trăgând cu nădejde de zăvor. Luminat de firavele raze de lună, se vedea capătul unei cărări.

– Mâine, dacă dorești, poți să-i anunți pe ceilalți chiriași despre dispariția sau pierderea dublurii cheilor. Firește, nu sufli o vobă despre descoperirea noastră, și nici despre încercarea de a da de urma hoțului. De îndată ce vom avea ocazia, ne-om sfătui numai noi doi, în bucătărie sau în alt loc sigur, și ne vom ține la curent cu noutățile.

Dădui din cap lenevos, din pricina oboselii, dar mai cu seamă îndoindu-mă în sinea mea în privința abatelui Melani. În timpul întoarcerii din galerie, sentimentul meu din nou deveni îndoielnic: chiar dacă exagerate și rău voitoare, bârfele pe seama sa, îmi spuneam, rămân totuși zone de umbră în trecutul său și de aceea, fiindcă tot eșuase prinderea hoțului de chei, n-aveam de gând să-i mai fiu serv și informator, și să risc astfel să mă bag în treburi prea puțin clare și poate primejdioase. Și dacă era adevărat că Supraintendentul Fouquet, cu care Melani fusese prieten, nu fusese altceva decât un mecena plin de strălucire, și victimă a regalei invidii a lui Ludovic al XIV-lea și a pizmei lui Colbert, nu se putea însă nega, mă convinsesem în timp ce ne chinuiam prin cel întuneric, că mă aflam totuși în tovărășia unui personaj dedat vicleniei, tertipurilor, celor o mie de șiretlicuri de la Curtea din Paris.

Știam câte grave dezbinări îl despărțeau pe bunul nostru papă Inocențiu al XI-lea de curtea franceză. Pe-atunci nu eram în stare să-mi explic marea răceală între Roma și Paris. Dar din vorbele celor mulți și ale celor mai pricepuți la politică, înțelesesem clar că cine voia să fie devotat pontifului nostru, nu putea și nu trebuia să fie prietenul curții galice.

Și pe urmă toată agitația aceea în urmărirea presupusului hoț de chei nu era prin ea însăși suspectă? La ce bun acea urmărire plină de necunoscute și de primejdii, când se putea pur și simplu aștepta desfășurarea evenimentelor și preveni colocatarii imediat asupra dispariției cheilor? Nu cumva abatele știa mult mai mult decât spunea? Poate chiar știa cu precizie unde erau ascunse. Și dacă hoțul ar fi fost chiar el, și n-ar fi încercat decât să-mi abată atenția, ca apoi să opereze în liniște, poate chiar în aceeași noapte? Până și dragul meu de stăpân se ferise să-mi spună despre existența galeriei. Ei bine, din ce motiv un străin numit abatele Melani ar trebui să-mi încredințeze adevăratele sale intenții?

I-am promis așadar într-o doară abatelui să-i urmez sfaturile, având grijă totuși să mă fofilez; îmi luai lampa și mă baricadai cu iuțeală în odaie, unde aveam de gând să-mi pun la punct jurnalul cu toate cele ce se întâmplaseră în acea zi.

Domnul Pellegrino dormea în pace, răsuflarea grea i se liniştise bine. Trecuseră mai mult de două ceasuri de la coborârea noastră în oribila subterană, mai erau poate încă două până la trezire, iar eu eram răpus de oboseală. Cu totul din întâmplare, cu o clipă înainte de a stinge lumina, îmi aruncai ochii la pantalonii stăpânului: cheile lipsă stăteau la vedere, agățate la curea.

A TREIA ZI

13 septembrie 1683

Razele binefăcătoare ale soarelui răzbăteau prin fereastră şi se revărsau în odaie, împrăştiind o lumină curată şi binecuvântată până şi pe faţa jilavă şi suferindă a sărmanului domn Pellegrino, abandonat în patul lui. Uşa se deschise şi se arătă chipul surâzător al abatelui Melani.

– Gata de plecare, băiete?

– Unde sunt chiriaşii?

– Cu toţii-n păr în bucătărie, îl ascultă pe Devizé cântând din trompetă.

Ciudat: nu ştiam că chitaristul era şi un virtuoz al acelui lărmuitor instrument, şi *massime* nu-mi explicam de ce sunetul pătrunzător de alămuri nu se auzea până la catul de sus.

– Unde mergem?

– Trebuie să ne-ntoarcem jos, noaptea trecută n-am căutat cum trebuie.

Ajunşi din nou în cămăruţă, am deschis portiţa din spatele dulapului. Faţa îmi fu ştearsă de aerul umed. Deşi n-aveam chef, m-am uitat în jos luminând începutul puţului.

De ce nu la noapte? Ceilalţi ar putea să ne dea de gol, protestai eu anemic.

Abatele nu răspunse. Scoase din buzunar un inel, şi mi-l puse în palmă, strângându-mi degetele în jurul bijuteriei, ca şi cum ar marca importanţa gestului. Am acceptat, începând coborârea.

De îndată ce am ajuns pe temelia de cărămidă, am tresărit.

O mână din beznă mi se pusese pe umărul drept. Frica m-a împiedicat nu numai să urlu, ci şi să mă întorc. Instinctiv am înţeles că abatele mă poftea să nu mă agit. Învingându-mi cu greu groaza ce mă încleştase, m-am întors să văd chipul celui de-al treilea explorator.

– Nu uita să cinsteşti pe cei morţi.

Era domnul Pellegrino cel ce mă mustra atât de grav, tot una cu expresia chipului său îndurerat. Uluit din cale-afară, îmi pierdusem graiul: cine era deci cel pe care-l lăsasem dormind în patul său? Cum

de-a putut Pellegrino să se deplaseze din odaia însorită în bezna umedă a galeriei? În timp ce tot felul de întrebări îmi asaltau mintea, Pellegrino vorbi din nou.

– Vreau mai multă lumină.

Simții cum mă duc brusc pe spate: suprafața cărămizilor era vâscoasă şi lunecoasă peste poate; îmi pierdusem echilibrul poate atunci când m-am întors spre Pellegrino. Am căzut încet, dar cu totul, pe scară, cu burta-n sus, spre cer (care de-acolo din adânc părea să nu fi existat vreodată). Printr-o minune am măturat cu spinarea treptele ce duceau în jos fără vreo opreliște, deşi mi se părea că atârn mai mult decât o statuie de marmură vulcanică. Ultima imagine a fost cea a lui Atto Melani şi Pellegrino privind flegmatic cum dispar, ca şi cum ar ignora deosebirea între viață şi moarte. Căzui, covârşit de stupoare şi deznădejde, ca un suflet pierdut ce, prăbuşindu-se în abis, îşi recunoaşte osânda. M-a salvat urletul care părea să vină dintr-un cotlon al Creației; şi care, trezindu-mă, mă smulse din coşmar.

Visasem, şi-n timp ce visam, strigasem. Eram în pat; mă uitai spre cel al stăpânului care, firește, nu se clintise nici o clipă de unde fusese pus. Pe fereastră nu intrau frumoase raze de soare, ca în viziunea onirică, ci luminişul trandafiriu şi totodată azuriu ce vestește zorii. Aerul înțepător al primelor ceasuri mă înfrigurase, şi m-am învelit mai bine, deşi ştiam că n-o să mai adorm curând. De pe scări se auzea o zarvă îndepărtată de paşi şi ciulii urechile spre uşa de la cămăruță. Era vorba, aşa cum şi bănuiam, de unii chiriaşi care coborau în bucătărie sau la primul cat. Am distins glasul lui Stilone Priàso şi al părintelui Robleda, care îl întrebau pe Cristofano despre starea de sănătate a lui Pellegrino. M-am sculat din pat, prevăzând că în scurt timp medicul va veni să-l vadă pe stăpânul meu. În schimb, cel ce a bătut la uşă fu Bedford. I-am deschis.

Am fost izbit de chipul lui palid, cu pronunțate semilune negre sub ochi, având pe umeri o mantie groasă. Bedford era complet îmbrăcat şi cu toate astea era scuturat de frisoane de sus până jos, greu de ascuns şi de stăpânit. Mă rugă să-l las să intre, ca să nu fie, desigur, zărit de ceilalți chiriaşi. I-am dat puțină apă şi pilule recomandate de Cristofano. Englezul refuză, căci, spuse el îngrijorat, existau pilule din care ți se poate trage moartea. Am fost surprins de un asemenea răspuns, dar n-am pregetat să insist.

– O să-ți mai spun că, adăugă cu vocea brusc slăbită, opiul şi curățeniile pentru felurite umori pot aduce chiar moartea, şi amintește-ți că negrii țin ascuns sub unghii o otravă care ucide printr-o simplă zgârietură, şi mai sunt şi şerpii cu clopoței, da, şi-am citit despre un păianjen care a scuipat în ochii celui ce-l chinuia o otravă atât de puternică, încât şi-a pierdut vederea o bună bucată de timp.

Părea să aibă febră.

– Dar Cristofano n-ar face nimic din ce spuneți, protestai.

–...şi aceste substanțe, continuă ca şi cum nu m-ar fi auzit, acționează pe calea virtuților oculte, însă virtuțile oculte nu sunt altceva decât oglinda ignoranței noastre.

Am băgat de seamă cum îi tremurau picioarele şi cum se rezema de uşorul uşii ca să nu se descumpănească. Cuvintele lui chiar aduceau destul de bine cu un delir diurn. Bedford se aşează pe pat şi-mi surâse mâhnit.

– Fecalele usucă corneea, recită el ridicând arătătorul ca un învățător ce-şi dojenește elevii, iarba de-i zice cruciuliță, dac-o porți la gât, e bună de leac pentru frigurile malariei. Pentru istericale însă e nevoie de împachetări cu sare la picioare, repetate de câteva ori. Iar pentru a învăța arta medicală, spune-i-o domnului Cristofano când îl vezi, să citească *Don Quijote* în loc de Galenus sau Paracelsus.

După care se-ntinse pe pat, închise ochii, îşi puse mâinile-n cruce pe piept continuând să tremure uşor. Mă repezii pe scări să cer ajutor.

* * *

Buboiul destul de mare de sub vintre, plus cel oleacă mai mic din golul subsuorii drepte, îl făcură pe Cristofano să nu se-ndoiască prea mult. De data asta, din păcate chiar era vorba de molimă pestilențială, ceea ce evident relansa umbre negre atât asupra morții domnului de Mourai, cât şi a leşinului ciudat ce-l lovise pe stăpânul meu. Nu mai înțelegeam nimic: un abil şi obscur asasin ne dădea târcoale sau mai degrabă faimoasa ciumă?

Vestea bolii lui Bedford aduse printre chiriaşi cea mai adâncă deznădejde. Mai era doar o zi până ce oamenii prefecturii urmau să vină pentru control. Am observat că majoritatea se ferea de mine, de vreme ce fusesem cel dintâi care venise în contact cu Bedford, deja atacat de boală. Se-nstăpâni din nou bănuiala. Cristofano aminti totuşi că noi toți stătusem de vorbă, luaserăm masa şi chiar jucasem cărți cu englezul până mai ieri. Prin urmare, nimeni nu putea să se simtă-n siguranță. Eu, poate dintr-o bună doză de cutezanță tinerească, am fost singurul care nu m-am speriat. În schimb, cei mai fricoşi, adică părintele Robleda şi Stilone Priàso, au dat fuga să-şi ia mâncarea lăsată în bucătărie şi

de-acolo spre odăile lor. I-am oprit, amintindu-mi că trebuia să oficiem şi pentru Bedford taina maslului. De data asta însă, părintele Robleda nu se lăsă înduplecat:

– Este englez, adică al religiei reformate; un excomunicat fără har, răspunse pradă panicii, adăugând că mirul celor bolnavi era menit doar adulţilor botezaţi şi interzis atât copiilor, cât şi nebunilor, excomunicaţilor dovediţi, păcătoşilor impenitenţi, ocnaşilor şi lăuzelor; precum şi soldaţilor în bătălie împotriva duşmanului şi celor în primejdie de naufragiu.

Stilone Priàso se repezi şi el:

– Nu ştii că uleiul sfânt grăbeşte moartea, face să cadă părul, îngreunează durerile naşterii, dă icter pruncului, omoară albinele ce zboară în jurul casei bolnavului, iar cei care l-au primit vor muri dacă vor dansa în cursul anului, şi că e păcat să torci în odaia bolnavului, căci va muri dacă se întrerupe torsul sau se rupe firul, şi că nu te poţi spăla pe picioare decât mult timp după ce-ai primit maslul, şi că trebuie să ţii mereu o lampă sau o lumânare aprinsă în odaia bolnavului pe tot timpul bolii, în caz contrar sărmanul de el se prăpădeşte?

Drept care, lăsându-mă fără grai, dădură fuga să se baricadeze fiecare în camera lui.

După vreo jumătate de oră m-am întors în odăiţa de la primul cat, în care zăcea Bedford, ca să văd cum se mai simte. Nici Cristofano şi nici altcineva nu era de faţă, deşi nefericitul de englez părea, după vorbe, prins într-un dialog. Eram doar eu cu bolnavul, care, de fapt, delira de unul singur. Era teribil de palid, o şuviţă de păr i se lipise de frunte din pricina transpiraţiei abundente, iar buzele neobişnuit de crăpate semnalau arsurile şi durerile din gât.

– În turn... e-n turn, bălmăji el privindu-mă istovit. Vorbea în dodii.

Fără vreun motiv anume, enumeră o seamă de nume mie necunoscute şi pe care le-am memorat doar fiindcă le-a tot repetat de câteva ori, amestecate cu expresii de neînţeles, în graiul său natal. Şoptea neîncetat numele unui oarecare Wilhelm, originar din oraşul Orania, un prieten sau un cunoscut al său, îmi închipuiam.

Eram gata să-l chem pe Cristofano, de teamă ca boala să n-o ia razna brusc şi să atingă deznodământul fatal, când medicul se înfăţişă, adus de gemetele bolnavului. Era însoţit de Brenozzi şi Devizé, ce păstrau totuşi distanţa.

Sărmanul Bedford îşi continua nebunescul monolog citând numele unui Carlo, tălmăcit de Brenozzi drept Charles al II-lea Regele Angliei; venețianul, ce dovedi o apreciabilă cunoaştere a limbii engleze, ne lămuri că, după cum dă de-nțeles, Bedford străbătuse de curând Statele Olandei.

– Şi de ce tocmai Olanda? întrebai.

– Asta n-am cum să ştiu, răspunse Brenozzi făcându-mi semn să tac, şi aplecându-şi din nou urechea la divagaţiile bolnavului.

– Ştiţi bine limba engleză, observă medicul.

– Un văr al meu de departe, născut la Londra, îmi scrie adesea pentru nişte afaceri de familie. Prind iute şi m-ajută şi memoria, şi-n plus am călătorit mult cu negoţul. Uitaţi-vă, pare să-şi revină.

Delirul bolnavului părea să se fi potolit şi Cristofano ne pofti să ieşim pe coridor. Ne aşteptau, dornici de veşti, mulţi dintre chiriaşi.

Cristofano vorbi fără ocolişuri. Mersul bolii îl făcea să se îndoiască până şi de propria meserie. Mai întâi moartea obscură a domnului de Mourai, apoi accidentul domnului Pellegrino, aflat şi-acum într-o stare jalnică, în fine, clarul caz de molimă ce-l lovise pe Bedford: toate la un loc îl descumpăniseră pe medicul toscan, care faţă cu asemenea înlănţuire de nenorociri, îşi recunoştea neputinţa. Ne uitarăm unul la altul, palizi şi înspăimântaţi, preţ de câteva nesfârşite clipe.

* * *

Unii chiriaşi începură să se jeluiască, alţii să se ascundă prin camere. Medicul era asaltat de întrebările unora ce voiau să-şi aline panica, în timp ce alţii amuţiseră cu capul în mâini. Însuşi Cristofano se grăbi spre cameră, unde se-ncuie cu cheia, cerându-ne să-l lăsăm puţin în pace ca să se mai uite prin cărţi şi să cântărească mai bine situaţia. Retragerea sa însă părea mai degrabă o încercare de a se pune la adăpost, decât o tactică de ieşire din impas. Închisoarea noastră silnică îşi schimbă faţa comediei pe cea a tragediei.

La scena de deznădejde colectivă asistase şi abatele Me-lani, palid ca moartea. Dar mai tare decât oricine, eu eram cel mai chinuit. Domnul Pellegrino, mă gândeam lăcrimând, făcuse din hanul ăsta un mormânt, al său şi al meu, precum şi al chiriaşilor. Şi-mi închipuiam deja scenele de durere ce vor urma o dată cu sosirea nevesti-sii, când i se va arăta în ochi lucrarea crudă a morţii în odăile de la Donzello. Abatele mă descoperi trântit pe jos cum eram, pe coridorul camerei lui Cristofano, pradă suspinelor şi lacrimilor şiroin-du-mi pe faţă. Mângâindu-mă pe cap, îmi şopti la ureche un cântec trist:

Piango, prego e sospiro,
E nulla alfin mi giova...[1]

Aşteptă să mă potolesc şi-ncercă să mă consoleze cât de cât. Văzând că toate aceste gesturi sunt zadarnice, mă ridică de jos cu totul şi mă rezemă energic de zid.

– N-am nici un chef să vă mai ascult, m-am îndârjit eu.

I-am repetat cuvintele medicului, la care am adăugat că trebuie să ne-aşteptăm cu toţii la chinuri grele, în câteva zile, dacă nu în câteva ore, asemeni lui Bedford. Abatele Melani mă trase după el sus pe scări până-n camera sa. Dar nimic nu putea să-mi readucă împăcarea, astfel că abatele a fost nevoit să-mi dea un dos de palmă. Urmarea: n-am mai sughiţat şi în câteva minute m-am liniştit.

Atto mă luă frăţeşte pe după gât şi-ncercă în cuvinte alese să mă îmbărbăteze. Cel mai important lucru era să repetăm abila înscenare prin care ascunsesem de oamenii Prefecturii boala lui Pellegrino. A da pe faţă prezenţa unui ciumat (de data asta, unul adevărat) în han, ar fi înăsprit şi mai tare şi ar fi înteţit controalele; n-ar fi fost exclus să fim transferaţi într-un lazaret improvizat într-o zonă mai puţin populată, posibil chiar în insula San Bartolomeo, unde fusese pus pe picioare spitalul în vremea marii molime de-acum treizeci de ani.

Noi doi aveam oricum calea de refugiu subteran, pe care o descoperisem împreună noaptea trecută. Sigur, era deosebit de riscant să scapi de cercetări într-o asemenea situaţie, dar era totuşi o soluţie în cazul în care evenimentele s-ar precipita. Văzând că îmi revenisem aproape complet, abatele rezumă: dacă Mourai fusese otrăvit şi dacă presupusele buboaie ale lui Pellegrino nu erau altceva decât vărsat, singurul bolnav de ciumă era deocamdată Bedford.

Cineva bătu la uşa lui Atto: Cristofano ne poftea pe toţi în sălile de la parter. Avea să ne facă anunţuri urgente. Ajunşi în hol, îi văzurăm pe chiriaşi adunaţi laolaltă lângă piciorul scării, chiar dacă, după ultima întâmplare, mai departe unul de altul. Devizé, retras într-un colţ, îmblânzea climatul apăsător cu notele fermecătorului şi incitantului său rondo.

– Mai trăieşte junele englez? se hazardă Brenozzi în timp ce-şi tot gâdila tiparul.

Medicul negă din cap şi-i pofti pe toţi să ia loc. Încruntarea lui Cristofano sufocă ultima notă pe degetele muzicianului francez.

1 Plâng, mă rog şi suspin/Şi la nimic nu-mi prieşte... (Luigi Rossi) (n.tr.).

Eu am intrat în bucătărie şi, punând oalele la foc, m-am apucat să pregătesc masa de prânz.

Îndată ce lumea s-a liniştit, medicul deschise geanta, scoase din ea o faşă, se şterse bine de transpiraţie (după cum îi era obiceiul, înainte de a ţine un discurs) şi, în cele din urmă, îşi drese vocea.

– Onorabili domni, iertaţi-mă că acum câteva ore v-am lăsat singuri; trebuia însă să ne dăm seama ce e cu noi, şi concluzia am tras-o – concluzia..., repetă Cristofano ghemuindu-şi faşa cu o mână, – e că dacă nu vrem să murim, trebuie să ne-ngropăm de vii.

Venise timpul, explică el, să nu se mai circule brambura prin Donzello, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic. Nu mai aveam voie, de-acum încolo, să ne pierdem în amabile conversaţii, în pofida recomandărilor pe care de câteva zile ni le tot făcuse. Până acum soarta ţinuse chiar prea mult cu noi, şi nenorocirea care-i lovise pe bătrânul domn de Mourai şi pe Pellegrino n-avea de-a face cu molima; dar acum lucrurile se agravaseră, şi ciuma cea mult invocată la început în zadar, iat-o lovind aievea la Donzello. Era timp pierdut socoteala minutelor petrecute de fiecare dintre noi alături de bietul Bedford: nu făcea decât să sporească bănuielile. Unica nădejde de salvare era izolarea voluntară în propria cameră, evitând astfel inhalarea umorilor celuilalt, sau venirea în contact cu îmbrăcămintea celorlalţi colocatari *etcetera*. Va trebui să ni se ungă şi maseze corpul regulat cu uleiuri şi balsamuri purificatoare anume preparate de medic, şi nu ne vom mai strânge laolaltă decât în cazul apelurilor scutierilor, cum e cel de mâine dimineaţă.

– Doamne Dumnezeule Sfânt, se-nfierbântă părintele Robleda, vom sta să aşteptăm moartea pe un colţ de podea, lângă propriile noastre necurăţenii? Dacă-mi îngăduiţi, adăugă iezuitul îmblânzindu-şi tonul, am auzit că al meu confrate Diego Guzman de Zamorra s-a apărat admirabil pe sine şi pe alţi iezuiţi misionari în vremea ciumei din Perpignan în regatul Cataloniei, recurgând la un *remedium* destul de plăcut la gust: un foarte bun vin alb, în care fuseseră dizolvate un dram de piatră vânătă şi oleacă de frăsinel. Se ungeau toţi cu ulei de scorpion, după care mâncau zdravăn. Şi nimeni nu s-a îmbolnăvit. N-ar fi cazul să încercăm şi noi, înainte de a ne zidi de vii?

În timp ce Robleda vorbea, abatele Melani, văzându-şi ancheta grav ameninţată de o posibilă izolare, îl aproba dând viguros din cap.

– Şi eu am auzit că vinul alb de soi ar fi un excelent ingredient contra ciumei şi frigurilor de baltă, confirmă Atto cu convingere, chiar dacă rachiul şi vinul numit malvasia îl întrec. E faimoasă la Pistoia apa pe

care maestrul Anselmo Rigucci a folosit-o cu mare succes pentru a-şi feri concitadinii de molimă. Tatăl meu povestea că episcopii care au păstorit oraşul veacuri în şir beau din ea cu mare poftă, şi nu numai pentru cură. Era vorba de fapt de cinci livre de rachiu aromatizat cu ierburi medicinale care era lăsat să se aşeze, închis ermetic într-o carafă, timp de douăzeci şi patru de ore într-un cotlon al Domului. La sfârşit se adăugau şase livre din nobilul vin malvasia. Rezultatul era un excelent lichior, din care episcopul de Pistoia bea două uncii în fiecare dimineaţă pe stomacul gol, în spatele altarului mare, îndulcit cu o uncie de miere.

Iezuitul îşi plesni limba semnificativ, deşi Cristofano dădea sceptic din cap, încercând zadarnic să-şi reia pledoaria.

– Nu neg că asemenea leacuri ne-ar putea înveseli cugetul, i-o luă înainte Dulcibeni, dar mă îndoiesc că ele ar da naştere unor efecte mai importante. Şi eu am auzit, de pildă, de un savuros electuar întocmit de Giglio Da Cremona în vremea ciumei din Lombardia. Era vorba de un foarte bun condiment din care se puneau câte patru dramuri pe pâine caldă, în fiecare dimineaţă pe stomacul gol: miere cu petale de trandafir şi oleacă de oţet dulce, frecate cu agaric, scamonee, cu turbit şi şofran. De murit, au murit cu toţii, iar Giglio a scăpat de linşaj numai fiindcă foarte puţini din cei trataţi mai supravieţuiseră, încheie lugubru bătrânul gentilom marchigian, lăsând să se-nţeleagă că, după părerea lui, prea multe şanse n-avem nici noi.

– Asta mi-aduce aminte, reveni Cristofano, de atât de lăudatul leac de inimă şi stomac al lui Tiberio Gariotto din Faenza. O nebunie de maestru cofetar: zahăr de trandafir, rachiu aromatizat, scorţişoară, şofran, santal şi coral roşu, totul încorporat în patru uncii de suc de chitră şi apoi lăsat deoparte timp de paisprezece ceasuri, după care se amesteca în miere fiartă, clocotită şi strecurată. Se adăuga apoi puţin mosc, atât cât s-o parfumeze. Acest autor însă n-a scăpat , a fost omorât. Credeţi-mă pe cuvânt, nu ne rămâne decât să ne ţinem strict de ce v-am spus... Devizé nu l-a lăsat să termine:

– *Monsieur* Pompeo şi chirurgul nostru au dreptate. Jean Gutierrez, medicul lui Charles al II-lea de Franţa, susţinea că ceea ce e bun la gust, nu poate curăţa umorile. Totuşi, Gutierrez pusese la punct un electuar pe care ar merita să-l încercăm. Gândiţi-vă, Regele i-a dat, pentru a premia virtuţile preparatului său, o rentă bunicică în ducatul Lorenei. În acel electuar medicul punea pe lângă dulciuri precum mierea fiartă şi strecurată, douăzeci de nuci şi cincisprezece smochine, precum şi mult virnanţ, absint, terra sigillata şi sare gemă. Se administra seara şi dimineaţa, câte o jumătate de uncie, după care se bea o gură de oţet alb foarte tare pentru a spori dezgustul.

Urmă o discuţie aprinsă între susţinătorii leacurilor plăcute la gust, încurajaţi de Robleda, şi partizanii dezgustului ca cea mai potrivită terapie. Îi auzeam şi mă minunam (cu toată gravitatea momentului) de promptitudinea cu care fiecare chiriaş părea să scoată din pălărie cea mai bună reţetă împotriva molimei.

Cristofano însă nu înceta să clatine din cap:

– Dacă vreţi, n-aveţi decât să încercaţi aceste leacuri, dar să nu veniţi la mine la primul caz de molipsire!

– Nu s-ar putea totuşi ca izolarea noastră să fie mai îngăduitoare? propuse timid Brenozzi. Căci în vremea ciumei de la 1556 se putea circula în linişte pe ulicele Veneţiei, doar cu condiţia să ţii în mână bile deodorante, concepute de filozoful şi poetul Girolamo Ruscelli. Spre deosebire de stomac, într-adevăr, nasul trage folos din parfumuri, atât timp cât e asaltat de putoare: mosc de Levant, izmă, cuişoare, nucă tămâioasă, lavandă şi ulei de stirax lichid pentru amalgamat. Acest filozof confecţiona bile groase cât o nucă în coajă, pe care trebuia să le ţii mereu în ambele mâini, zi şi noapte, pe toată durata molimei. Ele n-au dat greş în cazul celor care nu le-au lăsat nici măcar o clipă din mână; câţi au fost aceştia, nu se ştie.

De data asta Cristofano se enervă şi, sculându-se în picioare, spuse sus şi tare că prea puţin îl interesa dacă ne plăcea sau nu izolarea în cameră: era singurul leac posibil, şi dacă nu ne vom învoi, o să se-nchidă el în cameră, unde eu o să-i aduc de mâncare, şi n-o să mai iasă decât atunci când va afla că toţi ceilalţi vor fi morţi, lucru ce nu va întârzia să se petreacă.

O tăcere de mormânt se aşternu. Drept care Cristofano ne anunţă că dacă ne hotărâm să-i urmăm indicaţiile, numai el, ca medic, ar fi circulat liber prin han spre a-i îngriji pe cei bolnavi şi a-i vizita pe ceilalţi; totodată ar fi avut nevoie de un asistent, care să se-ngrijească de hrană şi igiena chiriaşilor, precum şi pentru a-i masa cum se cuvine cu ulei şi balsamuri protectoare. De altfel n-ar fi îndrăznit să ceară nici unuia asemenea risc. Puteam totuşi să ne considerăm norocoşi chiar şi la necaz, de vreme ce printre noi se afla cineva, şi-aici îmi aruncă o privire căci tocmai reveneam din bucătărie, care graţie fiind lunga sa experienţă de medic, avea o fibră foarte rezistentă la boli. Privirile se întoarseră spre mine: medicul mă luase de braţ.

– Condiția deosebită a acestui ucenic, adăugă energic chirurgul din Siena, îl pune pe el si pe cei asemenea lui la adăpost de orice molimă.

În timp ce auditoriul dădea semne de uluire, Cristofano începu să enumere cazurile de imunitate absolută în vremuri de ciumă şi raportate de cei mai mari autori. Aceste *mirabilia,* o succesiune de fapte aproape incredibile, demonstrau că unulca mine ar fi putut chiar să bea puroi de ganglioni infectați (aşa cum pare să se fi întâmplat câtorva indivizi când cu ciuma de acum trei veacuri) fără să pățească nimic, cu excepția unor mici arsuri la stomac.

– Fortunius Licetus apropie uluitoarele lor virtuți de cele ale monopodelor, cinocefalilor, satirilor, ciclopilor, tritonilor şi sirenelor. Conform clasificărilor părintelui Gaspard Schott, cu cât astfel de creaturi au membrele mai proporționate între ele, cu atât le e mai mare imunitatea față de ciumă, încheie Cristofano. Ei bine, după cum se şi vede, acest băiat e, în felul său, bine făcut: umeri vânjoşi, picioare drepte, trăsături regulate, dinți sănătoşi. Face parte, spre norocul său, dintre *mediocres* ai spiței sale, şi nu dintre acei dizgrațioşi *minores* sau, Doamne ferește, dintre nefericiții *minimi.* Putem fi deci liniştiți. Aşa cum spune Nierembergius, cei ca el se nasc cu dinți, cu păr şi genitale de adult. La şapte ani le creşte barba, la zece sunt forțoşi ca uriaşii şi pot face copii. Johannes Eusebius l-ar fi văzut pe unul care, la vârsta de patru ani, avea păr bogat şi barbă. Ca să nu mai vorbim de legendarul Popobawa, care cu enormele sale atribute, atacă şi sodomizează în somn robuşti masculi dintr-o mică insulă africană, care se aleg cu contuzii şi fracturi în urma luptei lor zadarnice.

Părintele Robleda fu cel dintâi care i se alătură medicului, nerăbdător şi asudând încă o dată. Lipsa unor soluții la fel de solide şi teama de a fi lăsați de izbelişte de către Cristofano îi făcu pe ceilalți să accepte, unul după altul, izolarea. Abatele Melani nu suflă o vorbă.

În vreme ce chiriaşii începeau să se ridice spre a roi la caturile de sus, medicul le spuse să treacă pe la bucătărie să-şi primească mâncarea caldă şi pâinea prăjită. Îmi atrase atenția să nu servesc vinul decât bine botezat cu apă, căci aşa îşi croia mai uşor drum prin stomac.

Îmi închipuiam cât de mult l-ar fi preferat nefericiții de chiriaşi în rol de bucătar pe domnul Pellegrino. Eram însă singurul rămas să mă ocup de treburile hanului şi, deşi îmi dădeam toată silința, ajunsesem să încropesc mâncarea din cine ştie ce semințe puse la-nmuiat şi ce mai găseam prin debaraua de lemn din bucătărie, fără să mă ating de bunătățile din pivniță. De obicei, completam meniul cu ceva fructe sau verdețuri sau cu pâinea de un gologan livrată o dată cu burdufurile de apă. Mă consolam la gândul că astfel economiseam proviziile stăpânului meu, şi aşa expuse jafului operat de Cristofano pentru prepararea electuarelor sale, a balsamurilor, uleiurilor, pastilelor, elixirurilor şi bulinelor de tratament.

În seara aceea însă, spre alinarea ceasului rău, mi-am dat şi mai tare silința şi-am făcut o supă cu ou sub aburi şi cu măzăriche; am însoțit-o cu o ruladă de pâine muiată şi ceva sardine sărate tăiate mărunt cu ierburi fine şi stafide; şi în fine, rădăcini de cicoare date-n clocot cu must fiert şi oțet. Pe toate cele am presărat un strop de scorțişoară: prețuitul condiment al bogaților ar fi surprins plăcut cerul gurii şi ar fi înveselit cugetele.

– Sunt fierbinți! i-am prevenit eu bine dispus pe Dulciibeni si pe părintele Robleda, care se apropiaseră mohorâți să tragă cu ochiul la rădăcini. N-am primit însă nici un fel de răspuns, şi nici n-am observat vreo înseninare a grimasei celor doi.

* * *

Ideea că starea mea specială ar putea, conform celor constatate de medic, să devină o armă împotriva răbufnirilor molimei, mă făcu pentru prima oară să cunosc beția orgoliului. Deşi unele amănunte m-au pus pe gânduri (la şapte ani n-aveam nici umbră de păr pe față, firește, şi nici nu mă născusem cu dinți sau mădulare de uriaş), m-am simțit pe neaşteptate cu o treaptă mai sus decât ceilalți. Da, eu eram cel mai nimerit să ajut, mi-am zis amintindu-mi de hotărârea lui Cristofano. Ei însă, chiriaşii adică, depindeau de mine. Iată un motiv în plus pentru care medicul mă lăsase cu uşurință să dorm în aceeaşi cameră cu stăpânul meu, deşi acesta era inconştient! Îmi recâştigai astfel încrederea în viață, fără însă să exagerez.

A chi vive ogn'or contento
ogni mese è primavera...[1]

Îl auzii fredonând pe abate. Era lângă mine.

– Ce feţişoară voioasă, persiflă el. Ține-o tot aşa până mâine: va fi nevoie.

Amintirea apelului de a doua zi dimineața mă aduse cu picioarele pe pământ.

1 Pentru cel ce-şi trăieşte fiecare ceas fericit/în orice lună e primăvară.... (Luigi Rossi) (n.tr.).

– Binevoieşti a mă însoți spre trista mea claustrație? întrebă el surâzând, după ce terminase de mâncat.

– O să vă-ntoarceți în cameră de unul singur, îl apostrofă Cristofano. Am nevoie de acest tânăr, acum.

Debarasându-se atât de brusc de Atto Melani, medicul îmi porunci să spăl vasele şi farfuriile chiriaşilor. Din acea clipă, spuse, trebuia să fac acest lucru cel puțin o dată pe zi. Mă trimise să aduc două ligheane, cârpe curate, coji de nucă, apă limpede şi vin alb, şi mă luă cu el la Bedford. Intră apoi în camera lui de alături, ca să-si aducă trusa de instrumente chirurgicale şi câțiva săculeți.

L-am ajutat să-l dezbrace pe junele englez, care ardea ca un ceaun de pe foc şi când şi când vorbea în dodii.

– Ganglionii sunt prea calzi, observă Cristofano îngrijorat. Ar avea nevoie de o împământare.

– Împământare?

– E vorba de un miraculos secret lăsat pe patul de moarte de către cavalerul Marco Leonardo Fioravanti, ilustru medic din Bologna, pentru lecuirea rapidă de ciuma: cine are deja buboaie, se va vârî cu totul într-o groapă, lăsându-şi afară doar gâtul şi capul, şi va sta aşa douăsprezece sau paisprezece ceasuri, după care va ieşi. E un secret ce poate fi folosit peste tot în lume, fără să coste ceva.

– Şi cum îşi face efectul?

– Pământul este mamă, el primeneşte toate cele, face să dispară petele de pe rufe, frăgezeşte carnea tare în doar patru sau şase ore, ca să nu mai vorbim de băile de nămol de la Padova care vin de hac multor boli. Alt leac de mare autoritate ar fi îmbăierea de la trei la douăsprezece ceasuri în apa sărată a mării. Din păcate însă, noi suntem izolați şi nimic din toate astea nu ne stă în putință. Prin urmare n-avem decât să-i aplicăm bietului Bedford o sângerare menită să-i răcorească buboaiele. Dar mai întâi trebuie să-i liniştim umorile alterate.

Scoase afară un vas de lemn.

– Astea sunt pilulele mele imperiale de mosc, foarte atractive pentru stomac.

– Adică atrag?

– Atrag tot ceea ce e-n stomac ca să-l scoată afară, slăbind rezistența bolnavului ce s-ar împotrivi operațiilor medicului. Luă cu două degete o pastilă, adică unul din acele preparate de diferite forme pe care le fac spițerii. N-a fost usor să-l facem pe Bedford s-o-nghită, după care în doar câ-teva clipe amuți, părând gata să se sufoce. Scuturat de tremurături şi de tuse, începu să facă spume la gură, ca apoi să dea din el un lichid puturos, colectat în ligheanul ce i-l pusesem numaidecât sub nas.

Cristofano cercetă şi mirosi satisfăcut lichidul.

– Pastilele astea cu mosc fac adevărate minuni, vezi? Şi totuşi alcătuirea lor e simplă: o uncie de zahăr candel violet, cinci de stânjenel şi tot atâtea de praf de coajă de ou, un dram de mosc, unul de ambră cenuşie, laolaltă cu cleiuri şi apă de trandafiri puse să se usuce la soare, declama Cristofano încântat, în timp ce avea grijă să colecteze jeturile bolnavului. La cei sănătoşi sunt bune pentru pofta de mâncare, deşi sunt mai slabe decât *aromaticum,* adăugă el. Apropo, să-mi aduci aminte să-ți las câteva, ca să le împarți o dată cu alimentele, în cazul în care vreunul ar refuza să mănânce.

Curățat şi aşezat la locul lui, bietul englez, tăcând acum cu ochii abia deschişi, părea să nu simtă înțepăturile pe care medicul începu să i le facă mânuindu-şi instrumentele.

– Cum ne învață maestrul Eusebio Scaglione din Castello a Mare în Regatul Neapole, sângele se scoate din venele care provin din locurile unde au apărut ganglionii. Vena capului corespunde buboaielor de la gât, iar vâna comună celor de pe spinare, dar aici nu e cazul. Lui o să-i lăsăm sânge din vena de la încheietura mâinii, care vine de la ganglionul situat la subsuoară, apoi din vâna piciorului, care corespunde buboiului de sub vintre. Dă-mi ligheanul curat.

Mi-a poruncit să caut în săculeți flacoanele pe care era scris frăsinel alb şi sclipeți şi să iau două vârfuri din fiecare; după ce le-am amestecat în trei degete de vin alb, i le-am administrat lui Bedford. După aceea mi-a spus să pisez în piuliță o iarbă zisă picior de corb; am umplut cu ea două jumătăți de coajă de nucă pe care medicul le-a folosit, după sângerare, să astupe imediat găurile de la mâna şi glezna sărmanului ciumat.

– Bandajează-i cojile de nucă strâns. O să i le schimbăm de două ori pe zi, până ce vor apărea băşici, pe care le vom sparge ca să eliminăm lichidul otrăvit.

Bedford începu să tremure.

– Nu cumva i s-a luat prea mult sânge?

– Nici vorbă. Ciuma are prostul obicei să înghețe sângele-n vine, ceea ce şi prevăzusem; am pregătit un amestec de urzică, nalbă, agrimonia, dioc, măghiran, busuiocul-cerbului, gențiană, dafin, styrax lichid, smirnă şi obligeană aromatică, numai bune pentru o baie de aburi mântuitoare.

Şi scoase dintr-o teacă de pâslă neagră un flacon de sticlă. Coborârăm din nou în bucătărie, unde m-a pus să fierb conținutul flaconului în multă

apă în cazanul cel mai mare din han. El avea grijă între timp de o fiertură de făină de fân grecesc, semințe de in și rădăcini de nalbă, în care la urmă a pus grăsime de porc luată din pivnița domnului Pellegrino.

Întorși în camera bolnavului, l-am înfășurat pe Bedford cu cinci așternuturi de pat și l-am pus deasupra cazanului fumegos pe care-l căraserăm cu greu și cu riscul să ne opărim.

– Trebuie să transpire cât de mult: transpirația subțiază umorile, deschide porii și încălzește sângele stat, împiedicând astfel ca infecția pielii să devină brusc mortală.

Nefericitul de englez nu părea însă să fie de acord. Începu să geamă tot mai tare, gâfâind și tușind, zgârcindu-și mâinile și degetele de la picioare în spasme dureroase. Dintr-o dată se liniști, ca și cum ar fi leșinat. Ținându-l încă deasupra cazanului, Cristofano începu să-i perforeze buboaiele cu o lanțetă, în trei, patru puncte, după care le unse cu grăsime de porc. Bolnavul fu, în fine, pus în pat. Nu mișca, însă respira. Ce capriciu al destinului, îmi spuneam, tocmai el, dușmanul cel mai înverșunat al practicilor medicale ale lui Cristofano, să aibă parte de ele.

– Acum, să-l lăsăm să se odihnească și să nădăjduim în ajutorul lui Dumnezeu, spuse medicul pe un ton grav.

În camera lui mă dotă cu o sacoșă plină de unguente, siropuri și substanțe pentru fumigații gata pregătite pentru ceilalți chiriași. Mi-a spus cum se folosesc și în ce scop terapeutic, dându-mi și unele însemnări. Unele *remedia* erau mai bune pentru anume constituții decât altele. Pe părintele Robleda, de pildă, pururi neliniștit, îl păștea ciuma cea mai necruțătoare, la inimă și creier. Mai puțin gravă însă, dacă organul lovit ar fi fost ficatul, căci boala ar fi dat înapoi prin ganglioni. Trebuia să încep cât de curând, insistă Cristofano.

* * *

Eram frânt. Urcai scările cărând acele sticluțe pe care deja le uram, cu gândul să nu mă opresc decât în pătuțul meu din mansardă. Dar la al doilea cat îmi făcu semn abatele Melani. Mă aștepta, pândind precaut din ușa crăpată a odăii sale, în fundul coridorului. Mă apropiai. Fără să-mi dea timp să suflu o vorbă, îmi șuieră la ureche că purtarea ciudată a unor colocatari în ultimele ore îl făcuse să se gândească mai bine în ceea ce ne privește.

– E în joc cumva viața unuia din noi? făcui eu, alarmat.

– E posibil și asta, băiete, răspunse în pripă Melani, tră-gându-mă de mână în camera lui.

După ce închise ușa cu cheia, mă lămuri că delirul lui Bedford, la care el însuși trăsese cu urechea, arăta fără urmă de îndoială că englezul ciumat era un fugar.

– Un fugar? Fugind de cine?

– Un surghiunit ce așteaptă vremuri mai bune spre a se întoarce în patrie, dădu sentința abatele cu o mină țanțoșă, ciocănindu-și cu arătătorul adâncitura din bărbie.

Mă puse astfel la curent cu o seamă de întâmplări și circumstanțe care în zilele ce urmară se vor dovedi de mare interes. Misteriosul Wilhelm de care Bedford pomenise nu era altul decât Prințul de Orania, candidat la tronul Angliei.

Și fiindcă discuția se anunța lungă, m-am mai liniștit puțin. Problema, îmi explica Atto, era că actualul rege nu avusese fii legitimi. Prin urmare îl desemnase ca urmaș pe fratele său, care însă era catolic și care ar fi reinstaurat Adevărata Religie pe tronul Angliei.

– Și-atunci unde e problema, intervenii eu luptându-mă cu un căscat.

– Nobilii englezi care sunt reformați nu doresc un Rege catolic și conspiră în favoarea lui Wilhelm, un protestant îndârjit. Hai, lungește-te puțin în patul meu, făcu abatele cu glas tandru, arătându-mi locul.

Dar în felul ăsta Anglia poate să redevină eretică pe veci! exclamai punând jos traista de la Cristofano și întinzându-mă fără alte mofturi, în timp ce Atto se apropia de oglindă.

– Așa și e. Căci în Anglia de azi avem două fracțiuni: una protestantă oranistă, și alta, catolică. Bedford al nostru, chiar dacă n-o s-o recunoască vreodată, aparține desigur primei, explică, în timp ce arcul ascuțit al sprâncenelor lui răsfrânt în oglindă dovedea prea puțina satisfacție pe care abatele o avea examinându-și înfățișarea.

– Cum v-ați dat seama de asta? întrebai privindu-l intrigat.

– După câte am înțeles, Bedford a zăbovit o vreme în Olanda, țară de calviniști.

– Dar sunt și catolici în Olanda, știu de la clienți ai noștri care au stat mult timp la han și care cu siguranță sunt credincioși Bisericii de la Roma...

– De acord. Dar Provinciile Unite ale Olandei sunt și țara lui Wilhelm. Acum vreo zece ani, Prințul de Orania a înfrânt armata cotropitoare a lui Ludovic al XIV-lea. Și acum Olanda este fortăreața conspiratorilor

oranişti, reluă Atto în timp ce, dotat cu un penel şi o cutiuţă, începu să-şi dea cu roşu pe pometii uşor ieşiţi.

– Pe scurt, credeţi că Bedford a fost în Olanda în calitate de conspirator în favoarea prinţului de Orania, comentai fără să mă uit prea fix la el.

– Să nu exagerăm totuşi, se întoarse el spre mine după ce-şi aruncă o privire încântată spre oglindă. Cred că Bedford face parte din cei care l-ar dori pur şi simplu pe Wilhelm pe tron, aceasta şi fiindcă – să nu uităm – în Anglia ereticii sunt numeroşi. Este unul dintre mulţii mesageri între cele două ţărmuri ale Mânecii, riscând să fie mai devreme sau mai târziu arestaţi şi închişi în Turnul Londrei.

– Bedford chiar a pomenit de un turn în divagaţiile lui.

– Înseamnă că suntem pe calea adevărului, continuă el luându-şi un taburet şi aşezându-se lângă pat.

– De necrezut, comentai eu în vreme ce somnul mă părăsea.

Eram intimidat şi agitat de aceste povestiri extravagante şi totuşi cuceritoare. Puternice conflicte de demult între suveranii Europei prindeau contur în acest han, unde eu nu eram decât un biet ucenic.

– Dar cine e de fapt acest prinţ Wilhelm de Orania, domnule Atto? întrebai.

– Of, un mare soldat plin de datorii. Şi cam atât, răspunse el sec. Altfel, viaţa lui e cu totul neinteresantă, ca şi persoana şi spiritul său.

– Un prinţ fără o leţcaie? îmi arătai eu neîncrederea.

– Aşa cum îţi spun. Şi dacă n-ar fi dus veşnic lipsa banilor, Prinţul de Orania ar fi luat poate de mult cu forţa tronul englez.

Pus pe gânduri, tăcui.

– Oricum, n-aş fi crezut pentru nimic în lume că Bedford este un fugar, îmi revenii eu puţin după.

– Şi nu numai el. Este vorba de un individ sosit de departe, dintr-un oraş tot la mare, adăugă abatele surâzând subţire, apropiindu-şi treptat faţa de-a mea, spre a fi şi mai sigur că-l aud.

– Brenozzi cumva, veneţianul?! exclamai eu ridicându-mă brusc din pat şi pocnindu-i fără să vreau nasul încovoiat.

– Chiar el, confirmă sculându-se în picioare şi masându-şi nasul.

– Dar cum puteţi fi atât de sigur?

– Dacă l-ai fi ascultat cu mai mare băgare de seamă pe Brenozzi, şi dacă în plus cunoştinţele tale despre lume ar fi fost mai întinse, ţi-ai fi dat seama de o ciudăţenie în vorbele lui, răspunse vag enervat.

– Parc-a zis ceva de un văr...

– Un văr de departe născut la Londra l-ar fi învăţat engleza la perfecţie doar prin corespondenţă; nu ţi se pare cam curioasă explicaţia?

Mi-am mai amintit cum sticlarul mă trăsese cu forţa pe scări, şi aproape ieşit din minţi, mă supusese unui şir de întrebări legate de asediul turcesc şi de molima care ar fi răpus Viena, după care îmi ceruse acele mărgăritare.

– Dar nu de flori era vorba, continuă Atto, ci de una din cele mai preţioase comori ale Serenissimei Republici Veneţiene, pe care aceasta era gata s-o apere cu orice preţ, şi care era pricina greutăţilor prin care Brenozzi tocmai trecea. în insulele din inima lagunei veneţiene se află într-adevăr o tainică bogăţie păzită cu străşnicie de Dogi, căpeteniile de veacuri în şir ale acelei Serenissime Republici. Este vorba de manufacturile de sticlă şi perle, zise în latină *margaritae;* prelucrarea acestora are la bază secretele unei arte ce se moşteneşte din generaţie-n generaţie, şi în privinţa căreia veneţienii nu sunt doar orgolioşi, ci şi tăinuitori în cel mai înalt grad.

– Atunci mărgăritarele de care-a pomenit şi perlele pe care mi le-a strecurat apoi în mână sunt unul şi acelaşi lucru! exclamai eu năuc. Credeţi că erau valoroase?

– Nici nu poţi să-ţi închipui. Dacă ai fi făcut măcar a zecea parte din călătoriile mele, ai fi ştiut că sângele vene-ţienilor curge şi va mai curge încă mult timp pentru acele frumoase nestemate de Murano, spuse Atto aşezându-se la masă.

Maeştrii sticlari şi ucenicii lor prin tradiţie se bucurau în lunile de toamnă de o perioadă de libertate. Puteau atunci să întrerupă munca în ateliere, să reînnoiască cuptoarele de prelucrare a sticlei şi să plece în străinătate pentru negoţ. Dar nu puţini dintre ei se înglodau în datorii sau dădeau de greu din pricina periodicei stagnări a vânzărilor. Călătoriile lor în afara graniţelor deveneau astfel fericite ocazii de a-şi căuta o soartă mai bună printre străini. Maeştrii fugari găseau la Paris, la Londra, Viena sau Amsterdam, dar şi la Roma sau Genova, patroni mai generoşi şi un negoţ cu mai puţină concurenţă.

Fuga lor însă nu era pe placul magistraţilor din Consiliul celor Zece al Veneţiei, care n-aveau nici cea mai mică intenţie să piardă controlul asupra respectivei arte, aducătoare de bănet în casele de fier ale dogilor.

Astfel, cazuri de acest fel fuseseră încredinţate Inchizitorilor de Stat, consiliul special însărcinat cu supravegherea tuturor secretelor care, o dată dezvăluite, ar prejudicia Serenissima Republică.

Pentru inchizitori nu era deloc greu să priceapă intenţiile unora dintre sticlari de a da bir cu fugiţii. Era de-ajuns să se ştie care era starea de spirit a meşterilor din lagună, precum şi dacă aceştia aveau legături cu angajatorii de sticlari, trimişi de puterile străine să le înlesnească fuga. Angajatorii erau urmăriţi pas cu pas, uliţă după uliţă, conducându-i astfel pe urmăritori direct în poarta celor ce aveau de gând să fugă. Astfel că jocul era riscant şi pentru mai puţin prudenţii emisari ai străinilor, care adesea erau găsiţi în vreun canal cu beregata tăiată.

Şi dacă totuşi mulţi veneţieni reuşeau să se îmbarce, erau iute dibuiţi şi-n străinătate, datorită reţelei de ambasadori şi consuli ai Republicii Veneţiene. Intermediari discreţi, trimişi ai Veneţiei, încercau mai întâi cu promisiuni şi în duhul blândeţii să-i convingă să se întoarcă. Celor ce încălcaseră legea (fie şi prin omoruri) li se oferea iertarea. Celor fugiţi din pricina angaralelor li se acorda o amânare a plăţii.

– Şi sticlarii se-ntorceau?

– Ar trebui să spui „se-ntorc“, căci tragedia se repetă până-n zilele noastre şi cred chiar în acest han.

Cei ce nu acceptau insistentele oferte ale Serenissimei Republici, continuă abatele, erau pe neaşteptate abandonaţi. Nu tu intermediari, nu tu propuneri, ceea ce reuşea să-i pună serios pe gânduri. După un timp oarecare începeau ameninţările, filajele, jefuirea noilor prăvălii puse pe picioare prin grele sacrificii pe pământ străin.

Unii sticlari cedează, alţii fug în alte ţări, ducând cu ei tainele meseriei. Cei ce încă rezistă în locul respectiv şi refuză să se repatrieze devin ţinta inchizitorilor. Le este interceptată corespondenţa. Rudele rămase la Veneţia sunt ameninţate şi li se interzice expatrierea. Soţiile de bijutieri şi sticlari sunt spionate şi pedepsite sever în cazul în care s-ar apropia de un chei.

Când fugarii ajung pe culmile disperării, li se oferă repatrierea şi surghiunul pe viaţă în mica insulă Murano.

Pentru cine nu acceptă, există ucigaşii plătiţi, bine antrenaţi, şi care nu lasă urme. Dacă un rebel a fost lovit, cred inchizitorii, alţi o sută vor trage învăţătură. Armei albe i se preferă adesea otrava, spre a nu se face vărsare de sânge.

– Iată de ce Brenozzi al nostru e-atât de îngrijorat, conchise abatele Melani. Meşterul de perle, de sticlă sau de oglinzi care fuge din Veneţia are parte de iad. Vede ucigaşi şi vânzări pretutindeni, doarme pe sponci, merge uitându-se mereu în spate. Şi nici Brenozzi n-a fost scutit, desigur, de violenţa şi ameninţarea inchizitorilor.

– Şi eu care m-am speriat crezând tot ce-mi spusese Cristofano despre puterile perlelor mele! exclamai oarecum ruşinat. Acum înţeleg de ce Brenozzi m-a întrebat ameninţător dacă mă mulţumeam cu atât. Voia să-mi cumpere cu cele trei perle tăcerea.

– Slavă Domnului că ai înţeles.

– Totuşi, nu vi se pare ciudat că doar în hanul ăsta sunt acum doi fugari? mă gândii eu la Bedford şi Brenozzi.

– Deloc. Cei care fug din Londra şi din Veneţia sunt tot mai numeroşi de câţiva ani încoace. Stăpânul tău nu pare însă tipul care să facă pe spionul cu una cu două, şi poate nici doamna Luigia Bonetti care ţinea hanul înainte. Poate că Donzello e considerat un adăpost liniştit, unde adastă cei care fug de necaz. Despre locuri de acest fel se duce buhul printre surghiuniţi din gură-n gură. Adu-ţi aminte: lumea e plină de indivizi care vor să fugă de propriul trecut.

M-am sculat în fine din pat şi, după ce am scotocit în traistă, am pus un sirop într-o cănuţă, pentru abate. I-am explicat pe scurt despre ce era vorba şi Atto îl bău fără să crâcnească. Se ridică apoi în picioare şi fredonând, începu să aranjeze nişte hârtii pe masă:

In questo duro esilio...[1]

Era de mirare cum ştia Atto Melani să pescuiască în propriul repertoriu melodic aria potrivită cu orice situaţie. Se pare că avea o eternă şi tandră recunoştinţă pentru maestrul său roman: *seigneur* Luigi, cum îi zicea el.

– Bietul Brenozzi e prin urmare la mare ananghie, reluă abatele Melani. Nu e exclus să-ţi mai ceară ajutorul, mai devreme sau mai târziu. Apropo, băiete, ai o picătură de ulei pe frunte.

Mi-o şterse cu vârful degetului şi şi-o duse la buze, sugând-o nepăsător.

– Credeţi că otrava de care ar fi murit Mourai ar avea vreo legătură cu Brenozzi? întrebai.

– Aş exclude această presupunere, surâse. Cred că sticlarul nostru îşi face singur sânge rău.

– Şi de ce m-a întrebat despre asediul Vienei?

– Ia gândeşte-te, unde se află Serenissima Republică?

– Aproape de Imperiu, ba chiar la sud, şi...

– Nu ţi se pare de-ajuns. Dacă Viena capitulează, în câteva zile de marş turcii vor roi mai cu seamă spre sud, pătrunzând în Veneţia.

1 În acest crunt surghiun... (n.tr.).

Brenozzi al nostru, petrecând câtăva vreme în Anglia, a putut să învețe binişor englezeşte, la faţa locului şi nu din scrisori. Acum probabil că ar vrea să se întoarcă la Veneţia, dar şi-a dat seama că momentul nu e prielnic.

– Da, riscă să nimerească în mâinile turcilor.

– Exact. Deocamdată s-a oprit la Roma în speranţa de a pune pe picioare un atelier şi a se pune totodată la adăpost. Dar a băgat de seamă că şi pe-aici frica e mare: dacă turcii câştigă bătălia de la Viena, vor descinde la Veneţia şi apoi în ducatul Ferrara. Vor străbate ţinutul Romagna şi ducatele Urbino şi Spoleto, iar dincolo de blândele coline, umbre vor lăsa în dreapta Viterbo spre a se-ndrepta spre...

– Spre noi, mă-nfiorai eu, înţelegând poate pentru prima dată primejdia care ne păştea.

– Nu cred că mai e nevoie să-ţi explic care-ar fi urmările, spuse Atto. Jefuirea Romei de-acum un veac şi jumătate va fi puţin lucru în comparaţie cu ce s-ar putea întâmpla. Turcii vor devasta Statul pontifical, dându-şi pe faţă sălbăticia naturală. Bazilici şi biserici, începând cu San Pietro, vor fi rase de pe suprafaţa pământului. Preoţi, episcopi şi cardinali vor fi smulşi din casele lor şi gâtuiţi, crucifixurile şi celelalte simboluri ale credinţei vor fi smulse şi puse pe foc; locuitorii vor fi prăduiţi, femeile violate, oraşele şi satele ruinate pentru totdeauna. Iar dacă această catastrofă se va petrece, întreaga Creştinătate va fi în primejdia de a cădea pradă şuvoiului otoman.

Croindu-şi drum prin codrii din Latium, armata păgânilor va invada marele ducat al Toscanei, apoi ducatul de Parma şi, traversând Serenissima Republică a Genovei şi ducatul de Savoia, se va revărsa (şi-aici văzui pe faţa abatelui Melani un semn de spaimă adevărată) în teritoriile franceze pe direcţia Marsilia şi Lyon. Ajunsă aici, cel puţin teoretic, ar putea să ţintească curtea de la Versailles.

Prins din nou în mreaja melancoliei, îmi luai la revedere sub un pretext oarecare. Am urcat în goană scările ţinând bine de traista cu leacuri, şi nu m-am oprit decât pe rampa scurtă care ducea la turnuleţ.

* * *

Venise clipa să-mi vărs tot focul, abandonându-mă unui monolog deznădăjduit. Eram prizonier într-un mic han unde, aşa cum se adeverise, colcăia morbul ciumei. Abia reuşisem să mă consolez auzind cuvintele medicului care îmi anticipa rezistenţa la boli, când iată-mă acum, conform lui Melani, în faţa altei primejdii: să ies de la Donzello şi să găsesc Roma năpădită de sângeroşii mahomedani. Dintotdeauna am ştiut să nu mă bazez decât pe bunătatea câtorva oameni, cum ar fi Pellegrino care mă ferise de primejdiile şi greutăţile vieţii; de data asta însă nu puteam să mă bazez decât pe compania, cu siguranţă interesată, a unui abate castrat şi spion, ale cărui învăţături erau pentru mine un izvor de nelinişte. Dar ceilalţi chiriaşi ai hanului? Un iezuit cu o fire irascibilă, un gentilom marchigian supărăcios şi nestatornic, un chitarist francez cam smucit, un medic toscan cu idei confuze şi poate chiar periculoase, un sticlar veneţian fugit din ţinutul de baştină, un aşa-zis poet napoletan, plus stăpânul meu şi Bedford, zăcând neputincioşi în paturile lor. Nicicând nu mai simţisem atât de adânc singurătatea ce mă-mpresura. Brusc însă, şuşoteala îmi fu curmată de o forţă nevăzută ce mă proiectă la pământ; zării deasupra mea pe colocatarul uitat în inventarul întocmit adineaori.

– M-ai speriat, prostule.

Simţind că dinaintea odăii ei se afla cineva, deschisese brusc uşa (de care într-adevăr mă rezemasem), astfel că mă trezii de-a rostogolul înăuntru. M-am sculat în picioare fără să mai încerc să mă justific şi mi-am şters în grabă faţa.

– Şi să ştii, continuă ea, că există nenorociri şi mai mari decât ciuma sau turcii.

– Mi-aţi auzit gândurile? fui eu surprins.

– Mai întâi că nu gândeai, căci cine gândeşte cu adevărat n-are timp să se jelească. Şi pe urmă ne aflăm în carantină, suspecţi, nu-i aşa, de ciumă, iar la Roma în aceste săptămâni nimeni nu doarme fără să-i viseze pe turci intrând prin Porta del Popolo. Ce motive ai avea tu să te perpeleşti?

Îmi întinse o farfurioară cu un pahar pe jumătate plin cu rachiu şi un covrig cu anason. Dădui să m-aşez pe marginea patului ei înalt.

– Nu, nu acolo.

M-am ridicat ca ars, răsturnând licoarea pe covor, înhăţând printr-o minune covrigul dar umplând patul de fărâmături. Cloridia nu făcu caz. Bălmăjii o scuză, încercând să repar micul dezastru, întrebându-mă totuşi de ce nu mă mustrase, aşa cum făcea domnul Pellegrino, dar şi chiriaşii hanului (cu excepţia, ce-i drept, a abatelui Melani ce cu mine se comportase mai îngăduitor).

Tânăra femeie din faţa mea era singura persoană despre care ştiam pe cât de puţine lucruri, pe atât de nesigure. Legăturile mele cu ea se

mărgineau la mâncarea pe care stăpânul îmi poruncea s-o gătesc şi să i-o duc, la biletele pecetluite pe care uneori mă ruga să le încredinţez unuia sau altuia, la slujnicuţele pe care le schimba deseori şi pe care, când şi când, eu le învăţam cum se foloseşte apa şi magazia hanului. Asta-i tot. Nu ştiam nimic despre cum îşi petrece viaţa în turnuleţ, unde-şi primea oaspeţii prin pasajul care ducea spre acoperiş, şi nici nevoie n-aveam să ştiu.

Nu era însă o prostituată de rând, ci o curtezană: prea bogată pentru a se prostitua, prea lacomă pentru a nu o face. Şi totuşi acest lucru nu era de-ajuns pentru a înţelege cum se cuvine ce însemna o curtezană, cu rafinatele ei meşteşuguri cu tot.

Căci toţi ştiau ce e cu acele etuve, nişte băi de aburi aduse la Roma de un neamţ şi recomandate spre a elimina prin sudoare umorile infecte, băi ţinute mai ales de femei deocheate (era una chiar la doi paşi de Donzello şi care trecea drept cea mai veche şi renumită la Roma, aşa-zisa Etuvă a Femeilor); şi până şi eu ştiam ce negoţ se făcea cu unele femei nu departe de Sant'Andrea delle Fratte, sau aproape de via Giulia sau Santa Maria in Via. Şi se mai ştia că la Santa Maria in Monterone se desfăşoară un comerţ asemănător chiar în apartamentele parohiei; şi că deşi cu veacuri în urmă Pontifii se siliseră să interzică clerului coabitarea ruşinoasă cu acest soi de femei, respectivele popriri fuseseră adesea ocolite sau ignorate. Era foarte clar cine se ascundea în spatele unor nobile nume latineşti ca Lucrezia, Cornelia, Medea, Pentesilea, Flora, Diana, Vittoria, Polisena, Prudenzia sau Adriana; sau cine erau de fapt acele ducese sau mari preotese care furaseră titlul iluştrilor lor protectori, ca să nu mai vorbim de pornirile dezlănţuite de Selvaggia sau Smeralda, de adevărata faţă a lui Fior di Crema, sau de ce Gravida se numea aşa şi cu ce se ocupa Lucrezia Ţepuitoarea.

La ce bun să mai cercetezi? Cu un veac şi mai bine în urmă fuseseră recenzate mai multe categorii: prostituate, curve, de curte, de lampă, de lumânare, de gelozie, de suveică, femei de partidă sau de un soi mai mărunt, în timp ce în unele anecdote burleşti venea vorba şi de dominicale, bigote, osiniene, ghelfe, ghibeline şi câte şi mai câte. Cine să le dea de capăt? Astfel că papa Leon al X-lea s-a gândit, dacă tot trebuia reparat drumul spre Piazza del Popolo, să impună o taxă curvelor care locuiau în număr mare în zonă. Sub papa Clement al VII-lea se dusese buhul că la fiecare zece romani exista o prostituată (cu ai ei peşti şi protectori), drept care avea dreptate şi Sf. Augustin când spunea că dacă ar dispărea curvele, totul ar fi dat peste cap de năravuri şi mai desfrânate.

Or, curtezanele erau cu totul altceva. Căci cu ele desfătarea amoroasă devenea un sublim exerciţiu în care nu-şi avea locul pofta negustorului sau soldatului, ci spiritul ambasadorilor, prinţilor şi cardinalilor. Spiritul: căci curtezana sentrece victorioasă cu bărbaţii în versuri, precum Gaspara Stampa care-i dedică un fierbinte canţonier lui Collatino di Collalto, sau Veronica Franco care-i sfidează în pat sau în versuri pe puternicii familiei Venier. Este şi cazul Imperiei, regina curtezanelor din Roma, care ştia să întocmească madrigale şi sonete pline de graţie, şi care a fost iubită de bogate şi faimoase talente precum Tommaso Inghirami, Camillo Por-zio, Bernardino Capella, Angelo Colocci şi magnatul Agostino Chigi; în plus a fost modelul lui Rafael şi poate a rivalizat cu însăşi Fornarina (Imperia s-a sinucis, dar înainte de moarte, papa Iuliu al II-lea a absolvit-o de păcate, şi Chigi a pus să i se ridice un monument). Faimoasa Mamameanuvrea, astfel poreclită din pricina unui nesăbuit refuz din tinereţe, îi cunoştea pe de rost pe Petrarca şi Boccaccio, dar şi pe Virgil şi Horaţiu, şi încă alţi o sută de autori.

Iată, femeia din faţa mea aparţinea, cum spune Pietro Are-tino, de acel neam de neruşinate al căror lux vlăguieşte Roma, în timp ce nevestele noastre merg îmbrobodite pe stradă bolborosind Tatăl Nostru.

– Vrei şi tu să-ţi afli viitorul? mă întrebă Cloridia. Vestea cea mare, nu? Faptele ce urmează să vină, o spun tuturor celor care intră aici, nu sunt întotdeauna după cum ţi le doreşti.

Mi-a pierit glasul. Credeam că ştiu cam tot despre femeia aceea, şi iată că ignoram darul ei de a prezice viitorul.

– Cu magia n-am de-a face. Aşa că dacă vrei să cunoşti misterele din stele, trebuie să mergi în altă parte. Insă pentru cititul în palmă, ai făcut bine s-o cauţi pe Cloridia. Sau ai visat ceva şi vrei să-i dezlegi înţelesul. Să nu-mi spui că nu vrei nimic din toate astea, căci n-o să te cred. Nimeni nu vine la Cloridia fără să-şi dorească ceva.

Eram nu doar emoţionat şi şovăielnic, ci şi intrigat. Mi-a atras atenţia că şi ei trebuia să-i dau din leacurile medicului, dar am schimbat vorba. Am prins din zbor ocazia şi i-am povestit coşmarul cu căderea mea în întunecatul puţ subteran de la Donzello.

– Ceva nu e clar, clătină din cap Cloridia. Inelul era de aur sau dintr-un material vulgar?

– Asta nu mai ştiu.

– Atunci interpretarea este îndoielnică. Căci un inel de fier înseamnă un bine şi o tristeţe. Un inel de aur, un mare profit. Trâmbiţa mi se pare

interesantă, ea reprezintă secrete, ascunse sau revelate. Poate că Devizé e legat de vreo taină, pe care o cunoaşte sau nu. Ai habar?

– Ştiu doar că e un excelent chitarist, am spus eu, amin-tindu-mi de minunatele melodii izvorâte din corzile instrumentului său.

– Sigur, n-ai cum să ştii, altfel ce secret ar fi secretul lui Devizé, râse Cloridia. În visul tău însă e prezent şi Pellegrino. L-ai văzut ca şi cum ar fi murit şi apoi ar fi înviat, iar morţii care învie înseamnă chinuri şi pagubă. Ia să vedem: inel, taină, mort care învie. Înţelesul, îţi repet, nu e limpede din cauza inelului. Clare sunt doar taina şi mortul.

– Prin urmare visul ăsta prevesteşte o nenorocire.

– Nu neapărat. Fiindcă de fapt stăpânul tău e doar bolnav, grav bolnav, dar nu mort. Iar boala înseamnă lenevie, ca să nu zic trândăvie. Se poate să te temi că ţi-ai neglijat treburile de când Pellegrino a căzut la pat. Nu-ţi fă griji, continuă Cloridia luându-şi lenevoasă încă un covrig din coşuleţ, n-o să-i spun eu lui Pellegrino că eşti cam lasă-mă să te las. Mai bine spune-mi ce se mai zvoneşte pe jos? Cu excepţia nefericitului de Bedford, ceilalţi pare că sunt sănătoşi tun, adevărat? Adăugă apoi pe un ton duios: Pompeo Dulcibeni, de pildă? Te-ntreb fiindcă e mai în vârstă...

Iată că Cloridia mă întreba din nou despre Dulcibeni. Mă ridicai brusc posomorât. A înţeles pe loc:

– De ce te fereşti să stai lângă mine, spuse trăgându-mă la ea şi zburlindu-mi părul. Deocamdată n-am ciumă.

Mi-am amintit atunci de datoria mea de sanitar şi i-am spus că Cristofano îmi încredinţase leacuri preventive pentru cei încă sănătoşi.Îmbujorându-mă, adăugai că trebuia să încep cu unguentul cu violete al maestrului Giacomo Bortolotto da Parma, cu care trebuia să-i dau pe spinare şi şolduri. Tăcu, privindu-mi surâsul subţire:

– Dacă preferaţi, am şi din cel cu flori de cătuşă recomandat de Orsolin Pignuolo da Pontremoli. Putem să începem cu cel din urmă, dacă tot aveţi şemineu în cameră.

Bine, acceptă ea, numai să nu dureze prea mult.

Se aşeză la măsuţa de toaletă. O văzui dezvelindu-şi umerii şi adunându-şi părul într-o bonetă de muselină albă cu panglici. Între timp eu mi-am făcut de lucru aţâţând focul şi luând câţiva cărbuni aprinşi într-o oală, înfiorându-mă la gândul goliciunii pe care ei o vegheaseră în acele totuşi călduţe nopţi de septembrie.

Mă întorsei din nou spre ea. Îşi înfăşurase pe cap o bucată de ţesut dublu de in: ai fi zis că e o apariţie sacră.

– Roşcov, tămâie, smirnă, styrax calamit, amoniac, antimoniu, amestecate cu apă de trandafiri rafinată, recitai eu după notele lui Cristofano, punând iute vasul cu jăratic pe măsuţă şi rupând în el o plantă de cătuşă. Trebuie să trageţi în piept cu gura deschisă.

I-am lăsat în jos pânza de in acoperindu-i faţa. Camera se umplu imediat de un miros înţepător.

– Fumigaţiile pe care le fac turcii sunt mai reuşite decât astea, bolborosi ea de sub pânză.

– Noi nu suntem încă turci, am zis eu ca nătăfleţul.

– Şi dacă ţi-aş spune că eu sunt, m-ai crede?

– Cu siguranţă, nu, dona Cloridia.

– Cum aşa?

– Fiindcă v-aţi născut în Olanda, la Am...

– Amsterdam, bravo. Cum de ştii tu asta?

N-am avut cum să-i răspund, de vreme ce aflasem chestia asta chiar cu câteva zile-n urmă, trăgând cu urechea la uşa Cloridiei şi auzind discuţia între ea şi un invitat necunoscut, înainte de a ciocăni şi a-i da un coş de fructe.

– Ţi-o fi spus poate una din fetele mele. Da, m-am născut în ţara de eretici acum nouăsprezece ani aproape, dar cu Calvin şi Luther n-am avut niciodată de-a face. Mama nu mi-am cunoscut-o, iar tatăl meu era un negustător italian foarte bogat şi oleacă sucit, călător nemântuit.

– Ce norocoasă sunteţi! îndrăznii eu din joasa mea condiţie de copil din flori.

Tăcu, şi din mişcarea pieptului înţelesei că inhala adânc aburii. Tuşi.

– Dacă într-o bună zi vei avea cumva de-a face cu negustători italieni, să-ţi aduci aminte: menirea lor e să-i umple de datorii pe alţii, şi ei să-şi ia profiturile.

Încă n-aveam cum să înţeleg că vorbea în cunoştinţă de cauză. Într-adevăr, mai demult, negoţul fusese o afacere în care lombarzii, toscanii şi veneţienii excelau, cucerind ei, ca să folosesc un jargon militar, bazele cele mai bogate din Olanda, Flandra, Germania, Rusia şi Polonia. Şi nimeni în jur nu-i bătea în lipsa de scrupule.

Aceştia, comentă Cloridia (mai multe în această privinţă aveam să deprind de-a lungul anilor) erau, cei mai mulţi, urmaşii unor familii ilustre ca Buonvisi, Arnolfini, Calandrini, Cenami, Balbani, Balbi, Burlamacchi, Parenzi şi Samminiati, din cele mai vechi timpuri neîntrecuţi în negoţul cu ţesături şi grâne pe piaţa din Anvers, pe-atunci cea mai mare piaţă a Europei, şi apoi ca bancheri şi samsari de schimb

la Amsterdam, Besançon şi Lyon. La Amsterdam, chiar ea, Cloridia, cunoscuse îndeaproape reputaţia unora ca Tensini, Verrazzano, Balbi, Quingetti, ca să nu mai vorbim de Burlamacchi şi Calandrini, deja prezenţi pe piaţa din Anvers: genovezi, florentini, veneţieni, comercianţi, bancheri şi samsari de schimb, câţiva dintre ei şi agenţi ai principatelor şi republicilor italiene.

– Vindeau cu toţii cereale? Am întrebat eu rezemându-mi coatele pe măsuţă, ca să aud şi să mă fac auzit mai bine.

Fapt e că mă lăsasem prins de acele veşti despre ţări depărtate care, pentru unul ca mine lipsit de o imagine precisă a coastelor Nordului, încă nu-şi aveau locul pe globul terestru.

– Nu, ţi-am mai spus. Împrumutau, împrumută şi-acum bani, au afaceri cu nemiluita. Cei din familia Tensini de pildă sunt asigurători şi armatori de nave, cumpără caviar, seu şi blănuri din Rusia, în schimb procură medicamente pentru ţar. Acum aproape toţi sunt foarte bogaţi, deşi unii dintre ei s-au ridicat de jos, din sărăcime, începând ca berari sau vopsitori.

– Berari? făcui eu neîncrezător în faptul că se putea astfel face avere. Îmi apropiasem tot mai mult faţa de a ei, crezând că nu poate să mă vadă, ceea ce mă făcea stăpân pe situaţie.

– Ba bine că nu, este cazul familiei Bartolotti care au casa cea mai frumoasă din oraşul Heerengracht, şi care trec drept cei mai tari bancheri din Amsterdam, acţionari şi finanţatori ai companiei Indiilor.

Mi-a explicat cum din Olanda, sau mai bine zis cele Şapte Provincii Unite, numele oficial al Republicii, plecau de trei ori pe an nave pline ochi cu alimente, mărfuri şi aur. Ele dădeau la schimb încărcătura pe ruta Indiilor şi se-ntorceau după mai multe luni cu mirodenii, zahăr, salpetru, mătase, perle, cochilii, nu înainte de a fi făcut troc cu mătase chinezească pe aramă japoneză, cu stofe pe piper, cu elefanţi pe scorţişoară. Iar pentru recrutarea echipajului şi înarmarea vaselor iuţi folosite de Companie (numite *fluit),* banii erau furnizaţi atât de seniori, cât şi de puternicii oraşului; la întoarcerea vaselor, aceştia trăgeau deseori (dar nu întotdeauna) un venit enorm de pe urma mărfurilor sosite. Dar şi mai mari profituri urmau să vină, căci, conform religiei eretice a acelui popor, cei care munceau şi câştigau cel mai mult erau răsplătiţi cu raiul, chiar dacă risipirea banului nu e văzută cu ochi buni, la mare preţ aflându-se moravurile simple şi cinstea.

– Berarii ăştia, Bartolotti, sunt tot neam de eretici?

– Pe faţada casei lor sunt scrise cuvintele *„Religione et Probitate“,* ceea ce arată clar că sunt de-ai lui Calvin, asta şi fiindcă...

– Mi-era tot mai greu s-o aud; aburii fumigaţiei mă zăpăceau la cap.

– Ce-nseamnă samsari de schimb? întrebai eu într-o doa ră, după ce-mi revenisem, ţinând cont că unii dintre acei ne guţători, cum spusese Cloridia, făcuseră pasul spre acea ocupaţie rentabilă.

– Înseamnă să faci pe intermediarul între cel ce împrumută bani şi cel ce ia cu împrumut.

– E o meserie bună?

– În caz că vrei să ştii dacă oamenii care se ocupă cu aşa ceva sunt de treabă, ei bine, depinde de multe. În schimb, sigur e că meseria respectivă te face bogat. Ba chiar foarte bogat.

– Asigurătorii şi armatorii sunt mai bogaţi?

Cloridia se enervă:

– Pot să mă ridic?

– Încă nu, donna Cloridia, fumul nu s-a terminat! Nu voiam să pun capăt atât de curând discuţiei noastre.

Fără să-mi fi dat seama, mângâiam cu un deget pânza de in ce-o avea pe cap: ea nu putea să vadă.

Oftă. Poate prea marea mea naivitate şi slaba cunoaştere a lumii (precum şi împrejurări pe care în clipa aceea le ignoram) reuşiră să-i dezlege limba Cloridiei. Pe neaşteptate se revoltă în contra negustorilor şi banilor lor, dar mai cu seamă a bancherilor, a căror bogăţie era pricina tuturor ticăloşiilor (cuvintele Cloridiei şi apostrofările fură mult mai aspre) şi obârşia tuturor relelor, în special atunci când cămătarii şi samsarii dădeau cu împrumut, şi destinatarii acestora erau Regii şi Papii.

Acum, când cugetul meu nu mai este cel incult al ucenicului, ştiu câtă dreptate avea. Ştiu că Carol-Quintul şi-a cumpărat tronul de împărat cu banii bancherilor Fugger; că făcând apel la capitalurile creditorilor genovezi, imprudenţii suverani spanioli au fost siliţi să declare o ruşinoasă bancrută, care a dus la ruina multora dintre proprii finanţatori. Ca să nu mai vorbim de controversatul Orazio Pallavicino care plătea datoriile Elisabetei de Anglia, sau de toscanii Fresco-baldi şi Ricciardi care, încă din vremea lui Henric al III-lea, împrumutau bani Coroanei britanice şi, hulpavi din fire, percepeau zeciuiala în contul papilor.

Cloridia îşi ridicase de-acum faţă de pe vasul cu jăratic şi-şi scosese pânza de pe cap, făcându-mă să mă dau înapoi ca ars. Şi când îşi dădu jos şi boneta, pletele lungi cârlionţate îi căzură în evantai pe umeri.

Pentru prima oară mi s-a arătat într-o lumină nouă şi inefabilă, în stare să şteargă ceea ce văzusem la ea – dar mai ales ceea ce nu văzusem, cu atât mai de neşters pentru mine – şi-am văzut cu ochii şi, cred, şi cu sufletul, tenul ei de lucioasă catifea brună care contrasta cu bogatele bucle de un blond venețian, şi prea puțin conta atunci că ele se născuseră din drojdie de vin alb şi ulei de măsline, de vreme ce-i încadrau ochii mari şi negri şi perlele presate ale gurii, nasul rotunjor de mândru ce era, buzele zâmbitoare date cu oleacă de roşu cât să le ia acea vagă paloare, silueta ei mică, dar fină şi armonioasă, pieptul de nea, sărutată de doi sori, pe umeri demni de un bust berninian – cel puțin aşa mi se părea *et satis erat* –, şi vocea ei care, cu toată mânia ei tunătoare, sau poate chiar de aceea, mă umplea de dorință carnală şi languroase suspine, de frenezie rustică şi vise florale, de-nmiresmate deliruri. Mi se părea că pot să mă fac nevăzut ochilor celorlalți, covârşit în aburii dorinței care mi-o arătau pe Cloridia mai sublimă decât o madonă de Rafael, mai inspirată decât un dicton al Teresei d'Avila, mai minunată decât un vers de Cavalerul Marino, mai melodioasă decât un madrigal de Monteverdi, mai senzuală decât un distih de Ovidiu şi mai lecuitoare decât un volum întreg de Fracas-toro. Nu, îmi spuneam, poezia unei Imperii, Veronica sau Ma-mameanuvrea (deşi mi-era sufletul greu aflând de acele josnice femele, la câțiva metri de han în Etuva Femeilor, gata de orice dacă aveam doi scuzi), şi-n vreme ce încă o auzeam vorbind, fulgerător, asemeni cailor cardinalului Chigi, fui străpuns de gândul cu care de-atâtea ori dusesem până-n uşa ei cădița cu apă caldă pentru baie. Eram incapabil să mă dumiresc cum de-a fost posibil ca ea, dincolo de câteva scânduri de lemn, în timp ce slujnica o freca blând pe ceafă cu apă de talc şi lavandă, să-mi fie indiferentă, iar acum să-mi incendieze mintea, simțurile şi cugetul întreg.

Absorbit în asemenea gânduri, pierdeam din vedere (dar mult mai târziu mi-am dat seama) ciudățenia acelei revolte în contra negustorilor din partea unei fiice de negustor, şi mai cu seamă felul surprinzător al invectivei împotriva banilor în gura unei curtezane.

Orb, cum spuneam, la astfel de stranietăți, era cât pe-aci să fiu şi surd la bătăile-n uşă ale lui Cristofano. Cloridia însă auzi şi deschise medicului ce-şi ceruse voie, politicos. Mă căutase peste tot. Avea nevoie să-l ajut la pregătirea unei fierturi:

Brenozzi se plângea de dureri la falcă şi ceruse ceva să-i treacă, în ciuda voinței mele, fui smuls de la prima mea conversație cu unicul oaspete feminin de la Donzello.

Ne luarăm rămas-bun. Am vrut să întrevăd cu ochii speranței pe chipul său o umbră de tristețe din pricina despărțirii, ceea ce nu m-a împiedicat să observ la încheietura mâinii o cicatrice oribilă care-i cuprindea aproape tot dosul palmei.

* * *

Cristofano mă chemă în bucătărie, unde primii sarcina să-i fac rost de nişte semințe, ierburi şi o lumânare nouă. După care mi-a poruncit să pun la încălzit o marmită cu puțină apa, în timp ce el pisa şi cernea ingredientele, iar când apa s-a încălzit destul le-am pus în ea, urmarea fiind c-am simțit pe loc un parfum foarte plăcut. În timp ce aţâţam focul pentru decoct, l-am întrebat dacă, aşa cum auzisem, vinul alb putea fi de folos şi la curățirea şi albirea dinților.

– Sigur că da, rezultatul este excelent, dar asta doar dacă e vorba de clătitul gurii. Dacă însă îl amesteci cu caolin, vei obține un efect foarte agreabil, plăcut *massime* tinerelor femei. Se freacă dinții şi gingiile, cel mai nimerit cu o bucată de mătase stacojie, ca aceea de pe patul Cloridiei unde te-am găsit.

M-am prefăcut că nu pricep aluzia şi schimbai repede vorba întrebându-l dacă auzise vreodată de concetățeni de-ai săi toscani, numiți Calandrini, Burlamacchi, Parenzi ş.a. (adevărul e că la mulți le-am cam pocit numele).

După ce mi-a spus să torn în marmită tocătura de ierburi şi ceară, Cristofano îmi răspunse că da, unele nume erau destul de cunoscute în Toscana (chiar dacă anumite familii erau de mult decăzute), el însuşi avusese ocazia să cunoască în calitate de medic o seamă de secretari, servitori şi slujbaşi în casele acelora.

Era cunoscut mai cu seamă că, acum câteva generații, familiile Burlamacchi şi Calandrini din Lucca trecuseră la religia lui Calvin, iar fiii şi nepoții se expatriaseră la Geneva şi mai apoi la Amsterdam, şi numiții Benzi şi Tensini, deşi nu merseseră atât de departe, erau oricum băgați în afaceri cu Olanda, unde cumpăraseră terenuri, vile şi clădiri, astfel încât în Toscana li se spunea „flamandizați". Era adevărat ce spusese Cloridia: o dată descinşi la Anvers şi Amsterdam, adesea cu buzunarele goale, învățau la fața locului arta grea şi riscantă a negoțului. Unii făcuseră avere, alții se prăbuşiseră sub povara datoriilor, fără să se mai ştie de ei. Alții se prăpădiseră pe vreun vas naufragiat printre ghețurile arctice de la Arhanghelsk sau în apele Malabarului. Cei ce făcuseră

avere însă, au preferat să se-ntoarcă spre bătrânețe în patrie, unde au avut parte de cuvenite onoruri. Este cazul lui Francesco Feroni, un biet vopsitor din Empoli, ce începuse prin a face negoț în Noua Guinee cu postavuri vechi, cu lenaj vinețiu de Delft, pânzeturi de bumbac, mărgăritare de Veneția, rachiu, vin spaniol şi bere straşnică. îmbogățindu-se foarte tare, îşi câştigă mare reputație chiar înainte de a se-ntoarce în marele ducat de Toscana, mai ales că slujise cu osârdie şi ca ambasador al Marelui Duce Cosimo al III-lea de Medici în Provinciile Unite. O dată întors în Toscana, Marele Duce însuşi îl numise Trezorier General personal, stârnind invidia întregii Florențe. Feroni adusese cu el bogății însemnate, îşi cumpărase o splendidă vilă la Bellavista şi, în ciuda duşmăniei florentinilor, putea să se creadă un om norocos că s-a-ntors în patrie teafăr şi nevătămat.

– Adică ocolit de naufragii?

– Dacă ar fi doar atât, băiete! Anumite negoțuri sunt pândite de riscuri enorme.

Aş fi vrut să-mi răspundă mai amănunțit, dar tocmai atunci decoctul fu gata şi Cristofano îmi spuse să i-l duc lui Brenozzi în odaia de la al doilea cat. Repetând indicațiile medicului, l-am pus pe venețian să aspire cu gura larg deschisă aburii calzi: după asemenea tratament, cu siguranță o să-l lase durerea de falcă. Urma să-mi lase vasul afară în fața uşii. Din pricina durerii de dinți, fui scutit de vorbăria aceluia. Aşa că putui să revin imediat în bucătărie, spre a relua conversația cu medicul. Probabil urcase la el în cameră, respectându-şi precaut propriile prescripții; în schimb l-am găsit acolo, din nefericire, pe abatele Melani.

Mi-am ascuns cu greu consternarea. Clipele petrecute cu Cloridia, la sfârşitul cărora mi-a fost dat să-i văd îngrozitoarea cicatrice de la mână, precum şi uimitoarea sa diatribă în contra neguțătorilor, îmi ațâțaseră nevoia de a-i pune întrebări în plus lui Cristofano. Dar iată-l acum pe Melani ca o piază-rea, scotocind nepăsător în debaraua bucătăriei. I-am amintit că încălcarea dispozițiilor medicului ne punea pe toți în primejdie şi că era de datoria mea să-l anunț pe Cristofano; în plus, mai era ceva timp până la cină şi oricum aş fi avut grijă să vin în întâmpinarea poftei de mâncare a domnilor chiriaşi, dacă (aruncai o privire la felia de pâine din mâna lui Melani) aş fi putut dispune nestânjenit de respectiva debara.

Abatele Melani a căutat să-şi ascundă jena, şi mi-a spus că mă căutase ca să-mi vorbească de unele lucruri care-l puseseră pe gânduri, dar i-am tăiat vorba brusc declarându-mă obosit să-i tot dau dreptate în vreme ce toată lumea era grav şi fățiş amenințată. Nu înțelegeam ce voia şi căuta el de zor, şi nu intenționam să mă expun unor manevre al căror țel îmi scăpa. Era momentul ca el să se explice şi să risipească orice îndoială, dat fiind că auzisem în ceea ce-l privește unele zvonuri dezonorante; înainte de a-i fi de folos cu ceva, pretindeam explicațiile cuvenite.

Întâlnirea cu Cloridia se pare că mi-ar fi dat noi şi proaspete talente, căci cutezătoarea mea cuvântare reuşi să-l descumpănească pe abatele Melani. Se arătă uimit de faptul că fitecine din han ar fi îndrăznit să-l calomnieze fără să plătească urmările şi mă rugă fără prea mare convingere să-i spun numele acelui neruşinat.

Apoi jură că nici prin gând nu-i trecuse să abuzeze de serviciile mele, arătându-se de-a dreptul uluit: uitasem cumva că el şi cu mine ne prinsesem să-l descoperim pe necunoscutul hoț al cheilor lui Pellegrino şi al perlelor mele? Şi că, înainte de toate, trebuia să înțelegem dacă fapta respectivă avea legătură cu omorârea domnului de Mourai, şi în ce fel se împletea – dacă într-adevăr era cazul – cu incidentele pătimite de stăpânul meu şi de tânărul Bedford? Nu mă mai temeam oare, mă mustră, pentru viața noastră, a tuturor?

În ciuda elocinței nereținute, abatele bătea câmpii, mi-am dat limpede seama.

Încurajat de succesul ieşirii mele neprevăzute, l-am întrerupt nerăbdător, şi cu inima încă sub vraja Cloridiei, i-am cerut lui Melani explicații imediate despre sosirea lui la Roma şi care erau adevăratele lui intenții.

În timp ce-mi auzeam inima răsunându-mi în tâmple şi mă ştergeam în gând de sudoare din pricina tonului meu categoric, cu greu mi-am ascuns uimirea în fața reacției abatelui Melani. Care, în loc să respingă arogantele pretenții ale unui biet garçon, se schimbă iute la față şi mă invită firesc şi politicos să iau loc lângă el într-un colț al bucătăriei, gata să dea satisfacție reproşurilor mele justificate.

Aşa se face că abatele începu să-mi descrie o seamă de împrejurări care, deşi păreau mai degrabă poveşti, trebuie să le consider, în lumina faptelor care au urmat, adevărate sau în general verosimile, şi pe care le voi consemna cu cea mai mare fidelitate.

* * *

Abatele Melani începu prin a spune că la finele lunii august, Colbert se îmbolnăvise grav, ajungând în scurt timp să agonizeze, şi exista teama ca decesul să survină în câteva zile. Cum se-ntâmplă în asemenea ocazii,

când un om de stat deținător de multe secrete se apropie de sfârșitul vieții obștești, locuința lui Colbert în cartierul Richelieu deveni pe neașteptate ținta unor vizite disparate, unele dezinteresate, altele mai puțin. Printre cele din urmă era și cea a lui Atto Melani în persoană, care, datorită unor optime referințe de care se bucura în fața Maiestății sale Preacreștine, reușise să treacă aproape nestingherit de zidurile casei ministrului regal. Marea vânzoleală de curteni care se prezentau să-l omagieze pe muribund (sau să facă act de prezență pur și simplu) îi îngăduise abatelui să se fofileze dintr-un salonaș și, păcălind o pază deja obosită, să se strecoare în odăile private ale gazdei. Aici riscase să fie surprins cel puțin de două ori de către slujitori, dacă nu s-ar fi ascuns după o perdea sau sub masă.

Scăpând ca prin minune, ajunsese în cele din urmă în cabinetul lui Colbert, unde, simțindu-se în siguranță, începu să scotocească grabnic printre scrisorile și dosarele așezate la vedere. De mai multe ori fusese nevoit să se ferească, alarmat de trecerea unor persoane pe coridorul învecinat. Toate documentele care-i căzuseră sub ochi păreau neînsemnate. Corespondență cu ministerul de Război, afaceri ale Marinei, scrisori legate de manufacturile Franței, note, conturi, minute. Rutină. Și din nou auzi prin ușă apropiindu-se pași. Nu putea să riște să i se ducă buhul că abatele Melani a fost prins, profitând de boala lui Colbert, în timp ce dădea iama prin hârtiile ministrului. Luă de-a valma vârându-și-le în pantaloni câteva teancuri de corespondență și de note din sertarele biroului și din dulapuri, găsirea cheilor nefiind pentru el o treabă prea grea.

– Erați autorizat s-o faceți?

– Pentru a veghea la siguranța Regelui, orice gest este autorizat, replică sec abatele.

Pe când fixa coridorul semiobscur înainte să iasă din cabinet (pentru acea vizită abatele preferase ceasurile dinspre seară, scontând pe o lumină mai slabă), iată că instinctul îl mână spre o mică noptieră, sufocată într-un ungher, între pliurile unei perdele grele și muchiile unui dulap de abanos. Deasupra ei văzu un teanc mare de foi albe, în vârful căruia se cumpănea cu greu un impozant pupitru cu incrustații. Pe acest pupitru trona un dosar legat cu sfoară încă intactă. Părea că nimeni nu se atinsese de el, explica Atto. Adevărul e că boala lui Colbert, o violentă colică renală, se agravase doar în ultimele săptămâni. De câteva zile se spunea că încetase orice activitate; asta însemna că dosarul nu fusese încă răsfoit. Decizia a fost fulgerătoare: se debarasa de tot ce luase înainte, și luă dosarul. Clipă în care ochii îi alunecară din nou pe teancul de hârtii albe, deformat sub greutatea pupitrului.

– Ciudat loc de pus hârtia de scris, bombăni ca pentru mine, punând o astfel de *bêtise* în seama obișnuitului servitor neghiob.

Deplasând pupitrul cât să poată umbla dedesubt, abatele ținu să răsfoiască iute foile încă virgine, în eventualitatea că printre ele s-ar ascunde vreun document interesant. Nimic. Era hârtie de cea mai bună calitate, foarte velină și compactă. Descoperi însă că unele foi fuseseră decupate pe cât de îngrijit, pe-atât de bizar: aveau toate aceeași formă, amintind de o stea cu colțuri neregulate.

– Am crezut mai întâi că e vorba de vreo manie senilă a lui *Colubra*. Apoi mi-am dat seama că anumite foi aveau semne de mototolire și, pe marginea unuia dintre colțuri, foarte ușoare striații ca de grăsime neagră. Eram tot mai dezorientat, continuă Atto, când mi-am dat seama că greutatea pupitrului îmi anchilozase brațul. M-am decis să-l pun pe birou și am văzut atunci cu spaimă că o fâșie din dantela fină ce-mi împodobea mâneca se prinsese într-o groasă despicătură a pupitrului.

Trăgând afară de dantelă, abatele văzu că e mânjită cu negru.

– Ah, viperă fudulă, credeai c-o să m-aranjezi? își spuse Melani într-o fulgerare a intuiției.

Luă iute una din stelele de hârtie încă intacte. Uitându-se atent, o suprapuse peste una veche și o roti până ce dibui colțul just. După care o vârî în despicătură. Dar nu se întâmplă nimic. Încercă din nou, iritat, și din nou nimic. Steaua folosită se mototolise, și trebui să ia alta. O vârî de data asta cu cea mai mare prudență, apropiindu-și urechea asemeni maeștrilor ceasornicari când vor să audă primul tic-tac al pen-dulei aduse la o nouă viață. Abatele auzi un ușor declic abia atunci când vârful foii atinsese fundul fantei: una din extremitățile pupitrului țâșnise în afară în chip de sertar, dând la iveală o mică nișă. În care se afla un plic cu efigia unui șarpe.

– Prea fudulă viperă, repetase pentru sine abatele Melani față-n față cu emblema Colubrei, surprinzătoare ca întotdeauna.

În clipa aceea Atto auzise pe coridor zvon de pași care păreau să se apropie rapid. Luă plicul, își aranja haina astfel încât să mascheze umflătura dată de pachet și-și ținu respirația, dosit după o perdea; îl auzi pe individ oprindu-se în fața ușii cabinetului. Intră și spuse către cineva de-afară:

– O fi intrat deja.

Slujbașii lui Colbert, neauzindu-l pe abatele Melani că a intrat în camera bolnavului, s-au pus să-l caute. Ușa se închise, slujbașul se-ntoarse de unde-a venit. Abatele ieși tiptil și se îndreptă calm spre ieșire. Salută un valet, surâzând dezinvolt:

– Se va face bine cât de curând, spuse privindu-l drept în ochi în timp ce trecu pragul clădirii.

În zilele următoare nici o ştire nu se auzi că ar fi dispărut vreun dosar, încât abatele avu tot răgazul şi liniştea să-l citească.

– Iertați-mă, domnule Atto, l-am întrerupt, dar cum se face c-ați înțeles care era colțul de hârtie potrivit pentru fantă?

– Foarte simplu, toate stelele de hârtie deja folosite aveau pe ele urme de grăsime mereu pe acelaşi colţ. O grosolană eroare a Şarpelui să le lase acolo. Fireşte că în ultimul timp simțurile începuseră să i se înceţoşeze.

Şi de ce sertăraşul secret nu se deschisese imediat?

– Ca un prost, mă gândisem la un mecanism primitiv, oftă Atto, care s-ar fi declanşat când s-ar fi atins fundul fantei cu cheia potrivită, adică cu colțul de hârtie conform gradului de înclinație just. Dar îi nesocotisem pe meşterii ebenişti ai Franței, în stare să conceapă dispozitive tot mai uimitoare, în realitate (iată de ce era important să foloseşti un material nobil, ca acele foi de hârtie excelentă), era vorba de multiple şi sensibile ruaje metalice fixate nu direct la fund, ci de-a lungul ultimului segment al fantei, şi care nu se puneau în mişcare în perfectă succesiune decât printr-o lentă atingere a ambelor laturi.

Plin de admirație, am preferat să tac.

– Ar fi trebuit să înțeleg asta pe loc, conchise Atto cu o grimasă. Stelele folosite, de fapt, erau înnegrite nu la vârf, ci pe marginile colțurilor.

Intuiția nu-l înşelase: îi intrase pe mâini, după spusele sale, un caz cu totul extraordinar. În plicul cu faţa Colubrei (şi-i imită expresia) se afla corespondența în limba latină, trimisă de la Roma de un necunoscut, despre care Melani, judecând după stil şi alte amănunte, înțelese că era un om al bisericii. Hârtia era îngălbenită, părând să dateze de câțiva ani buni. În misive se făcea referire la informații rezervate pe care informatorul însuşi le comunicase înainte destinatarului. Acesta din urmă, cum rezulta din plic, nu era altul decât domnul Supraintendent General al Finanțelor Nicolas Fouquet.

– Şi de ce se aflau la Colbert?

– Ți-am mai spus, adu-ți minte, în clipa arestării şi în zilele care au urmat, lui Fouquet i s-au sechestrat toate hârtiile şi corespondența găsită asupra lui, atât cea particulară, cât şi cea de stat.

Limbajul misteriosului prelat era atât de enigmatic, încât Melani n-a reuşit să înțeleagă nici măcar natura secretului la care se făcea aluzie. Reținu, printre altele, că una din epistole începea cu *mumiarum domino,* dar nu-i dădu de capăt în vreun fel.

Dar partea cea mai interesantă a istoriei abatelui Melani nu venise încă, adică partea de domeniul incredibilului. Plicul pe care Atto îl găsise la vedere pe birou conținea corespondență curentă pe care Colbert, din pricina bolii, nu putuse încă să o rezolve. În afara unor însemnări nesemnificative, mai erau două scrisori de la Roma din luna iulie, adresate aproape sigur (cum reieşea din formulele de protocol) lui Colbert în persoană. Expeditorul era un om de încredere al ministrului şi care semnala prezența în oraş a veveriței pe *arbor caritatis.*

– Adică...

– Ce e greu de-nțeles? Veverița e animalul de pe stema lui Fouquet, *arbor caritatis* nu poate fi decât oraşul mizericordiei, adică Roma. Şi-ntr-adevăr, conform informatorului, fostul Supraintendent Fouquet fusese văzut şi urmărit de trei ori: pe lângă Piazza Fiammetta, în vecinătatea bisericii Sant' Apollinare şi în Piazza Navona. Trei locuri, dacă nu mă-nşel, din Cetatea Sfântă.

– Imposibil, obiectai. Fouquet murise în temnița de la...

– Pignerol, sigur că da, în urnă cu trei ani, în brațele fiului său căruia i se îngăduise accesul în ceasul morții. Şi totuşi scrisorile informatorului lui Colbert, deşi cifrate, mie îmi vorbeau clar: era aici la Roma în urmă cu o lună.

Abatele luase prin urmare decizia să plece imediat la Roma pentru a dezlega misterul. Existau două variante: ştirea despre prezența la Roma a lui Fouquet era adevărată (ceea ce era de domeniul fanteziei, de vreme ce toată lumea ştia că bătrânul Supraintendent murise în urma unei lungi suferințe după ce fusese izolat într-o fortăreață vreme de douăzeci de ani); sau era falsă, şi atunci trebuia să se afle de ce acel cineva, fie el şi un agent infidel, ar fi răspândit zvonuri mincinoase în stare să-l tulbure pe Rege şi Curtea, ajutându-i astfel pe duşmanii Franței.

Încă o dată mi-a fost dat să observ cum, în timp ce povestea astfel de secrete şi întâmplări uluitoare, în ochii abatelui Melani se aprindea parcă o scânteie de bucurie răutăcioasă; mi le istorisea cu un soi de desfătare solitară şi mută, mie, un biet ucenic, cu totul nepriceput în intrigile, comploturile şi tenebroasele afaceri de Stat.

– Şi totuşi Colbert a murit?

– Fireşte, date fiind condițiile în care se afla. Deşi nu înainte ca eu să plec.

Colbert, aşa cum am să aflu mai târziu, a murit pe 6 septembrie, exact cu o săptămână înainte de narațiunea lui Melani despre intruziunea în cabinet.

– În ochii lumii a murit ca un învingător, putred de bogat şi puternic, adăugă Atto după o pauză. A cumpărat cele mai de seamă titluri nobiliare şi funcţii pentru familia sa: fratele său Charles va deveni marchiz de Croissy şi secretar de stat la Externe; un alt frate, Edouard-François, va fi făcut marchiz de Maulévrier şi locotenent general al armatei regale; fiul Jean-Baptiste va deveni marchiz de Seignelay, secretar de stat la Marină. Ca să nu mai punem la socoteală alţi fraţi şi fii pe care i-a sprijinit în strălucite cariere militare şi ecleziastice, sau căsătoriile pricopsite ale celor trei fiice, devenite ducese.

– Dar nu Colbert făcuse scandal, acuzându-l pe Fou-quet că s-a îmbogăţit şi că şi-a plasat oamenii de încredere peste tot?

– Exact, ceea ce nu l-a împiedicat să cultive nepotismul cel mai nerușinat. Ca nimeni altul şi-a strecurat propriii spioni în toate verigile Regatului, prigonind şi ruinând pe cei mai credincioşi prieteni ai Supraintendentului.

Ştiam că Melani se referea aici şi la propriul exil, departe de Paris.

– Şi asta nu-i tot. Colbert a acumulat o avere netă de peste zece milioane de *livres,* despre a cărei proveniență însă nimeni n-a pus întrebări. În schimb, bietul meu prieten Nicolas s-a îndatorat personal ca să strângă fonduri pentru Mazarin şi războiul împotriva Spaniei.

– Un om viclean acest domn Colbert.

– Şi lipsit de scrupule, plusă Melani. A fost tămâiat toată viaţa pentru vastele lui reforme aduse Statului, care-l vor plasa, vai, în istorie. Dar noi, cei de la curte, ştim foarte bine că le-a sustras, una câte una, din planurile lui Fouquet: operaţiile privind rentele şi terenurile, diminuarea amenzilor, scutirile de impozit, marile manufacturi, politica navală şi colonială. Nu întâmplător a avut grijă să fie arse toate documentele Supraintendentului.

Fouquet, îmi explică abatele, fusese primul armator şi colonizator al Franţei, primul care a dus mai departe visul lui Richelieu de a face din coasta atlantică şi din golful Morbi-han centrul reînnoirii economice şi maritime a Regatului. El a fost cel care, după ce a gestionat războiul victorios împotriva Spaniei, i-a descoperit şi organizat pe ţesătorii din satul Mainey, pe baza cărora Colbert va face Manufacturile Gobelins.

– De altfel, lumea a înţeles repede că reforme de felul acesta nu erau din capul lui. Vreme de douăzeci şi doi de ani Colbert a fost Controlor General, nume mai umil cu care a rebotezat, ca să fie pe placul regelui, funcţia de Supraintendent, oficial abolită. Fouquet însă rămăsese în guvern doar opt ani. Şi-aici era problema: cât a putut, Şarpele a călcat pe urmele înaintaşului său, iar succesul i-a surâs. Dar apoi a trebuit să continue de unul singur acel plan de reforme sustras lui Fouquet o dată cu arestarea sa. De-aici înainte Colbert n-a făcut decât să calce strâmb: în politica industrială şi comercială, în care nici nobilii şi nici burghezia nu l-au crezut pe cuvânt, precum şi în politica maritimă, în care nici una din companiile sale navale mult lăudate n-a avut viaţă lungă, nici una n-a reuşit să smulgă supremaţia englezilor şi olandezilor.

– Regele Preacreştin nu şi-a dat seama?

– Regele se fereşte să-şi schimbe propriile judecăţi; se pare însă că, îndată ce medicii l-au declarat pe Colbert pierdut, în urma unor consultări pentru alegerea succesorului, a propus o listă de nume de miniştri cu totul diferiţi ca fire şi formaţie de Colbert. Când cineva a remarcat deosebirea, Maiestatea sa ar fi răspuns: „Chiar aceasta a fost raţiunea alegerii mele.“

– Prin urmare Colbert a murit în dizgraţie?

– Să nu exagerăm. Aş spune mai degrabă că tot ministerul său a fost ţinta neîncetatelor accese de mânie ale Regelui. Colbert şi Louvois, ministrul de Război, intendenţii cei mai temuţi ai Franţei, tremurau şi asudau ori de câte ori erau convocaţi de Rege. Deşi se bucurau de încrederea Suveranului, erau cei dintâi sclavi ai săi. Colbert şi-a dat repede seama cât de greu era să-i iei locul lui Fouquet şi să satisfaci ca el în fiecare zi cererile de bani ale Regelui pentru războaie şi baluri.

– Şi cum s-a descurcat?

– În chipul cel mai practic. *Colubra* începu să concentreze în mâinile unui singur om, Suveranul, toate averile ce până atunci aparţinuseră câtorva. Desfiinţă o mulţime de funcţii şi pensii, pe scurt, despuie Parisul şi regatul de orice lux personal, şi totul sfârşi în casele de fier ale Coroanei. Poporul, care până atunci făcuse foamea, murea pe capete.

– A atins oare Colbert puterea de odinioară a lui Fouquet?

– Atins şi-ntrecut, băiete. Prietenul meu Nicolas instaurase libertăţi de care urmaşul său a beneficiat din plin. Colbert şi-a vârât mâinile pretutindeni, intervenind în domenii de care Fouquet nu se atinsese, şi care avusese şi ghinionul să opereze aproape mereu în vreme de război. Cu toate astea, datoriile lăsate de Şarpe întrec cu mult pe cele pentru care Fouquet va fi arătat cu degetul că ar fi ruinat Statul, el care se ruinase pentru Stat.

– A fost învinuit Colbert de cineva?

– Scandaluri au fost câteva. De pildă, unica afacere de falsificare de bani cunoscută vreodată în Franţa în ultimele veacuri, în care erau impli-

cați oamenii lui *Colubra,* başca nepotul său. Dar şi jefuirea şi traficul ilicit al lemnului de Bourgogne sau exploatarea abuzivă a pădurilor din Normandia, în care este implicat chiar omul lui Colbert, Berryer, cel care măsluise documentele procesului Fouquet. Fărădelegi pentru a-şi îmbogăți familia.

– O viață fericită, prin urmare.

– N-aş spune. Toată viața s-a prefăcut că e curat şi integru, strângând averi de care n-a putut să se bucure. Era ros de o invidie fără margini. A asudat din greu pentru o cât de mică idee care să stea-n picioare. Victimă a râvnei nesăbuite de putere, s-a înhămat în a controla tot ce mişca în țară, petrecându-şi viața la masa cabinetului său. N-a ştiut ce e gluma şi amuzamentul, şi cu toate astea a fost mereu urât de popor. A avut parte zilnic de funestele enervări ale Suveranului, a fost ridiculizat şi disprețuit pentru ignoranța lui, din pricina cărora i s-a tras şi moartea.

– Ce vreți să spuneți? Abatele râse cu poftă.

– Ştii ce l-a doborât pe Colbert?

– O colică renală, mi-ați spus.

– Exact. Şi ştii de ce? Regele, nervos la culme după un chef monstru, îl convocase, ca apoi să-l împroaşte cu insulte şi jigniri.

– Vreo eroare administrativă?

– Mai rău. Pentru a imita competența lui Fouquet, Colbert se amestecase în construirea unei noi aripi a palatului regal de la Versailles, impunându-şi părerile constructorilor. Aceştia nu reuşiseră să-l convingă de riscurile intervenției sale nebuneşti.

– Cum asta? Fouquet dispăruse în temniță de trei ani, iar Colbert încă mai era obsedat de acela?

– Cât timp Supraintendentul a rămas în viață, chiar dacă îngropat de viu la Pignerol, Colbert a trăit cu spaima că Regele o să-l cheme înapoi în locul lui. Dispărând Fouquet, cugetul lui *Colubra* a rămas împovărat de amintirea înaintaşului său, mult prea înzestrat, genial, cult, iubit şi admirat. Colbert a avut mulți copii, sănătoşi şi voinici; i-a făcut pe toți bogați, a dispus de o putere imensă, în timp ce familia adversarului său fusese prigonită departe de capitală şi condamnată să se bată neîncetat cu creditorii. Însă *Colubra* n-a reuşit niciodată să se dezbare de obsesia unicei, originarei înfrângeri din partea Mamei Natură, care i-a refuzat, disprețuitoare, harul, spre a-l dărui, generoasă, rivalului său Fouquet.

– Cum s-a terminat construirea aripii de la Versailles?

– Noua aripă s-a surpat şi întreaga Curte s-a prăpădit de râs. Regele îl făcu cu ou şi cu oțet pe Colbert care, covârşit de batjocură, avu un atac violent de rinichi. După câteva zile de urlete de durere, boala îl aduse în pragul morții.

Îmi pierise graiul, copleşit de puterea răzbunării divine.

– Ați fost într-adevăr un prieten credincios al Suprain-tendentului Fouquet, am mai apucat să spun.

– Mi-ar fi plăcut să fiu unul şi mai destoinic.

Auzirăm o uşă deschizându-se la primul cat, după care se închise: cineva păşea spre scări.

– E mai bine să facem loc Ştiinței, făcu Atto aluzie la apropierea lui Cristofano, dar să nu uiți că mai târziu avem treabă.

Se grăbi să se ascundă pe după rampa care duce spre pivniță; după trecerea medicului, urma să se cațere agil pe scări.

* * *

Cristofano venise să se intereseze cum fusese gătită cina, în urma protestelor din partea chiriaşilor.

– Mi s-a părut c-aud paşii cuiva când coboram. A fost cineva aici?

– Nici vorbă, pe mine m-ați auzit, tocmai aprindeam focurile, mă prefăcui eu ocupat cu marmitele.

Aş fi vrut să-l mai rețin pe medic, dar el, mulțumit cu răspunsul meu, se-ntoarse-n cameră, rugându-mă să servesc mâncarea cât de curând. Din fericire, crezui eu, s-a hotărât să nu fie decât două mese pe zi.

Pusei de-o supă de gris, cu boabe, usturoi, scorțişoară şi zahăr deasupra, la care aş fi adăugat ceva brânză şi ierburi aromate, pesmeți şi o jumătate de clondir de vin tăiat cu apă.

În timp ce-mi făceam de lucru, în mintea mea sărmană de ucenic se-nvârtejeau gânduri peste gânduri. Mai întâi ceea ce-mi povestise abatele Melani. Eram tulburat: iată povara de-acum şi de demult a abatelui, un om capabil să mintă şi să se prefacă (dar cine n-o face, mai mult sau mai puțin?), dar gata să-şi recunoască trecutul. Vechea sa familiaritate cu Supraintendentul Fouquet era pata pe care nici fuga din tinerețe la Roma şi nici umilințele de pe urmă nu reuşiseră să o şteargă, şi care poate şi astăzi îi făcea nesigură favoarea Regelui. El însă continua să apere memoria binefăcătorului său. Poate că vorbea atât de liber doar cu mine, care fireşte n-aveam cum să-l pârăsc la Curtea franceză.

Mi-am amintit apoi de ceea ce descoperise printre hârtiile lui Colbert. Cu toată sinceritatea îmi mărturisise că a sustras din cabinetul

lui *Colubra* documente secrete, forțând nişte mecanisme menite să le protejeze. Dar nu asta era surpriza, ținând seama de caracterul omului, aşa cum îl dibuisem atât din istorisirile altora, cât şi ale sale. Ceea ce mă mirase era misiunea pe care el însuşi şi-o asumase: să-şi găsească la Roma vechiul prieten şi protector, pe Supraintendentul Fouquet. Nu era un lucru uşor pentru abatele Melani, şi asta nu numai fiindcă Supraintendentul până atunci fusese crezut mort, ci şi fiindcă era vorba chiar de acela care, deşi fără să vrea, îl implicase pe Atto Melani în scandal: şi eu, după spusele abatelui, păream să fiu singurul informat despre o asemenea misiune secretă, pe care doar neaşteptata închidere a hanului pentru carantină, crezui eu, o întrerupsese deocamdată.

Când pătrunsesem în galeria de sub han, mă aflam prin urmare însoțit de un agent special al Regelui Franței! M-am simțit onorat că-şi dădea silința din răsputeri să rezolve ciudatele cazuri de la Donzello, între care şi furtul perlelor mele. Ba chiar mai mult, el îmi ceruse insistent să-l ajut. Acum n-aş mai fi şovăit o clipă să-i încredințez abatelui dublura cheilor de la camerele lui Dulcibeni şi Devizé, ceea ce cu o zi înainte n-aş fi făcut nici în ruptul capului. Dar acum era târziu; din cauza dispozițiilor lui Cristofano, cei doi, ca de altfel toți chiriaşii, vor rămâne ferecați în cameră mai tot timpul, făcând imposibilă orice percheziție. Aşa cum mă luminase abatele, nu era bine să li se pună întrebări, care i-ar fi făcut şi mai bănuitori.

Eram mândru să fiu părtaş la atâtea secrete, dar toate astea până la urmă nu erau nimic față de turbionul de sentimente provocat în mine de discuția cu Cloridia.

* * *

După ce le-am dus mâncarea în cameră tuturor oaspeților, m-am oprit mai întâi la Bedford şi apoi la Pellegrino, ca, împreună cu Cristofano să-i hrănim pe cei doi bolnavi. Englezul bodogănea vrute şi nevrute. Medicul părea îngrijorat, încât s-a dus la Devizé în camera alăturată şi, spunându-i cât de rău se simte Bedford, l-a rugat să nu mai cânte la chitară deocamdată: muzicianul tocmai făcea exerciții, repetând la instrumentul său o frumoasă *ciaccona*.

– Voi face o faptă şi mai bună, răspunse laconic Devizé. Şi-n loc să-şi întrerupă muzica, se lansă într-un rondò.

Cristofano tocmai voia să-l dojenească, dar vraja misterioasă a melodiei îl învălui, îi înseninã trăsăturile feței. Dându-se bătut, medicul trecu pragul fără să facă vreun zgomot.

Puțin după aceea, coborând eu dinspre camera lui Pellegrino de la mansardă, auzii că mă cheamă cineva printr-un sâsâit la etajul doi. Era părintele Robleda, a cărui cameră era învecinată cu scările. Din uşă mă întrebă ce mai e cu bolnavii.

– Englezului îi e tot aşa de rău.

– Nu mi se pare, am răspuns.

– Dar medicul nu ne mai spune nimic.

– N-aş crede.

Ultimul ecou al rondòului lui Devizé se înălța până la noi. Auzind acele note, Robleda lăsă să-i scape un oftat languros.

– Muzica e vocea lui Dumnezeu, se justifică el.

Şi fiindcă aveam unguentele la mine, l-am întrebat dacă avea puțin timp ca să-i aplic tratamentul contra molimei.

Mă pofti cu un gest să intru în odaie. Tocmai voiam să-mi pun lucrurile pe un taburet zărit pe lângă uşă.

– Nu, nu, aşteaptă, am nevoie de el.

Puse în grabă pe taburet o cutie de sticlă apărată de o ramă neagră de păr în care se vedeau un Crist, fructe şi flori. Lădița se sprijinea pe picioruşe de argint în formă de ceapă.

– Am cumpărat-o de-aici, de la Roma, e valoroasă şi scaunul e locul ei cel mai sigur.

Pretextul subțire al lui Robleda îmi dovedi că dorința lui de conversație, după lungile ceasuri de singurătate, mergea mână-n mână cu frica lui de a veni în contact cu cel care trebuia zi de zi să se atingă de Bedford. I-am spus că tratamentele o să i le aplic cu mâinile, dar nu era nici un pericol de molipsire, de vreme ce însuşi Cristofano îi asigurase pe toți în privința rezistenței mele la boală.

– Da, da, da, se mulțumi să spună în semn de precaută încredere.

L-am poftit să-şi descopere bustul, fiindcă trebuia să-i dau cu alifie şi să-i fac un plasture în zona inimii şi *massime* în jurul mamelonului stâng.

– Şi de ce acolo? mă-ntrebă iezuitul alarmat.

I-am explicat că aşa recomandase Cristofano luând aminte la firea lui neliniştită ce risca să-i dăuneze chiar la inimă.

Se linişti şi-n timp ce deschideam traista ca să caut ulcelele potrivite, se întinse pe pat, deasupra căruia se arăta un portret al Domnului Nostru Inocențiu al XI-lea.

Robleda începu imediat să se plângă de şovăielile lui Cristofano şi de faptul că după atâta vreme nu se ajunsese încă la o explicație certă a morții lui Mourai, şi nici a leşinului ce-l lovise pe Pellegrino, ca să nu

mai vorbim de nesiguranța privind ciuma care-l doborâse pe Bedford. Suficiente motive, aşadar, pentru ca lumea să se îndoiască de priceperea medicului toscan în a se achita de propria sarcină. Se mai plânse apoi de ceilalți chiriaşi şi de domnul Pellegrino, în-vinuindu-i de situația de față. Stăpânul meu, după spusele lui Robleda, nu avusese suficientă grijă de igiena hanului. Cât despre Brenozzi şi Bedford, cu lungile lor călătorii, ar fi putut foarte bine să aducă în han vreun morb obscur. Ceea ce era valabil şi în cazul lui Stilone Priàso (ce venea de la Napoli, oraş recunoscut pentru aerul său nesănătos), al lui Devizé (venit tot de la Napoli), Atto Melani (a cărui prezență în han şi a cărui faimă mizerabilă impuneau neîndoielnic recursul la rugăciune), femeia din turnuleț (de a cărei prezență în han jura că nu ştiuse nicicând, altfel n-ar fi tras la hanul Donzello nici în ruptul capului); sfârşi prin a-l afurisi pe Dulcibeni, a cărui expresie tulbure de jansenist nu-i plăcuse niciodată.

– Jansenist? repetai eu, stârnit de acel cuvânt pe care-l auzeam pentru prima oară.

Aflai astfel de la Robleda că janseniştii erau o sectă foarte periculoasă şi pernicioasă. Îşi luaseră numele de la Jansenius, fondatorul doctrinei (dacă despre aşa ceva era vorba), iar printre ei se număra chiar şi un nebun, un anume Pasqual sau Pascale, ce purta ciorapi îmbibați în coniac ca să i se-ncăl-zească picioarele şi care scrisese scrisori injurioase privind Biserica, Domnul Nostru IIIisus Cristos, precum şi toți oamenii onești, cumsecade şi cu credință-n Dumnezeu.

Pe neaşteptate iezuitul se întrerupse şi strâmbă din nas:

– Uleiul ăsta al tău are o duhoare fără margini. Eşti sigur că nu e otravă?

L-am asigurat că leacul ăsta se datorează unei autorități, şi anume maestrului Antonio Fiorentino, elaborat în vremea ciumei din Republica Florenței. Ingredientele, cum mă-nvă-ţase Cristofano, nu erau altele decât teriac de Levant fiert cu suc de lămâie, carlină, imperială, gențiană, şofran, frăsinel alb şi sandarac. Abandonându-se blândului masaj cu care-i frecționam pieptul, Robleda începu să se legene parcă în sunetul acelor nume de plante medicinale, uitându-le duhoarea. Cum văzusem şi la Cloridia, aburii înțepători şi digitația cu care aplicam acele *remedia* aduceau linişte chiriaşilor, înseninându-le sufletul şi dezlegându-le limba.

– Pe scurt, janseniştii ăştia sunt nişte eretici? reluai eu.

– Eretici e puțin spus, răspunse Robleda, vădit încântat. Cu atât mai mult cu cât Jansenius scrisese o carte pe care încă papa Inocențiu al X-lea, cu mulți ani în urmă, o condamnase.

– Dar ce vă face să credeți că domnul Dulcibeni e jansenist?

În după-amiaza care precedase declararea carantinei, îmi explică Robleda, îl văzuse pe Dulcibeni întorcându-se la Don-zello cu câteva cărți sub braț, probabil cumpărate în vreo librărie, poate chiar în Piazza Navona din apropiere, unde astfel de chioşcuri sunt numeroase. Robleda putuse chiar să zărească titlul unei cărți interzise, tocmai fiindcă înclina spre asemenea doctrine eretice. Ceea ce, după părerea iezuitului, confirma apartenența neîndoielnică a lui Dulcibeni la janseniști.

– Nu e totuşi ciudat faptul că se poate cumpăra la Roma o carte de acest gen, obiectai eu, de vreme ce papa Inocențiu al XI-lea i-a blamat la rândul său pe janseniști.

Părintele Robleda se schimbă la față. Spre deosebire de ceea ce credeam eu, accentua el, papa Odescalchi dăduse curs unor numeroase gesturi de atenție binevoitoare față de janseniști, astfel că Regele Preacreştin, ce-i bănuia pe janseniştii din Franța de toate relele, îl acuza de mult timp pe Papă de simpatie vinovată în favoarea discipolilor respectivei doctrine.

– Dar cum e cu putință ca Domnul Nostru papa Inocențiu al Xl-lea să simpatizeze cu ereticii? întrebai mirat.

Părintele Robleda, întins cu mâinile sub cap, mă privi pe furiş cu ochii săi mici, scăpărători.

– Ar trebui să ştii că între Ludovic al XIV-lea şi Domnul Nostru papa Inocențiu al Xl-lea de multă vreme mocneşte o supărare.

– Vreți să spuneți că Pontiful îi sprijină pe janseniști numai şi numai ca să-i aducă prejudicii Regelui Franței?

– Nu uita, răspunse Robleda cel şiret, că un Pontif este şi un Prinț al puterii seculare, pe care are datoria s-o apere şi s-o sporească prin orice mijloace.

– Dar toată lumea îl laudă pe papa Odescalchi, protestai. El a desființat nepotismul, a însănătoşit conturile Camerei Apostolice, a făcut tot ce-i sta în putință pentru a sprijini războiul împotriva turcilor...

– E-adevărat ce spui. Fapt e că s-a ferit să-i atribuie anumite funcții nepotului său, Livio Odescalchi, şi nu l-a făcut nici măcar cardinal. Funcțiile însă le-a păstrat pentru sine.

Acest răspuns mi se păru răutăcios, deşi la rigoare nu-mi desmințea afirmațiile.

– Ca toți cei dedați negoțului, cunoaşte foarte bine valoarea banului. N-avem cum să nu-i recunoaştem ştiința de a face bune investiții în întreprinderea lăsată lui de unchiul din Genova. Aproape... cinci sute de mii de scuzi, se spune.

Fără să mai adăugăm alte moşteniri mai mărunte pentru care s-a bătut cu rudele, şopti el cu grăbire.

Înainte chiar de a-mi stăpâni mirarea şi a-l întreba dacă pontiful moştenise cu adevărat o sumă de bani atât de impresionantă, Robleda continuă.

– Bunul nostru Pontif nu e chiar o inimă de leu. Se zvoneşte, dar ia aminte, spuse coborând tonul, astea nu sunt decât bârfe ordinare, că ar fi plecat de tânăr din oraşul Como, de frică să nu fie martor într-o ceartă a unor prieteni.

Tăcu un moment, după care atacă din nou:

– Are însă harul statorniciei şi perseverenţei! Îi scrie aproape zilnic fratelui şi altor rude pentru a i se raporta starea averii familiei. N-are linişte două zile-n şir fără să controleze, să sfătuiască şi să recomande... De altfel, resursele familiei sunt considerabile. Ele au sporit pe neaşteptate după ciuma din 1630, astfel că prin regiunea de unde sunt, Como, se şopteşte că familia Odescalchi ar fi profitat de marea recoltă a morţilor de ciumă, şi că ar fi bătut palma cu notarii dispuşi să le treacă în cont bunurile decedaţilor fără moştenitori. Calomnii, firește, pentru numele lui Dumnezeu, spuse Robleda făcându-şi cruce. Oricum, adăugă el, averea lor e atât de mare încât, după părerea mea, cu greu i se mai ţine socoteala: terenuri, imobile închiriate unor ordine religioase, birouri de vânzări, licitaţii pentru perceptorii de impozite. Fără să uităm de creanţe, sigur că da, mai ales împrumuturile către nenumărate persoane între care câţiva cardinali, încheie iezuitul nepăsător, prefăcându-se interesat de o crăpătură în tavan.

– Familia Pontifului se-mbogăţeşte din creanţe? întrebai eu, uluit. Nu papa Inocenţiu le-a interzis evreilor să dea bani cu împrumut?

– Chiar aşa, răspunse iezuitul pe un ton enigmatic. După care mă pofti să plec, sub pretextul că era timpul rugăciunii lui de seară. Dădu să se scoale din pat.

– Îmi pare rău, dar n-am terminat, mă opusei eu. Trebuie să vă aplic un plasture acum.

Se întinse din nou pe pat, fără să mă bombăne, cu un aer gânditor.

Trăgând cu ochiul la însemnările lui Cristofano, luai oleacă de arsenic cristalin şi-l învelii într-o fâşie de mătase. M-am apropiat de iezuit şi l-am uns cu acel emplastru pe mamelon. După ce se usca, trebuia să dau pe deasupra cu oţet.

– Orice s-ar spune, te rog, nu da ascultare tuturor balivernelor răuvoitoare puse pe seama papei Inocenţiu încă de pe vremea donnei Olimpia, reluă el, lăsându-mă să-mi fac treaba.

– Ce baliverne?

– Nimic, nimic, oh, doar multă otravă. Mai tare chiar decât cea care l-ar fi omorât pe bietul Mourai.

Tăcu, mina lui misterioasă mi se păru de-a dreptul suspectă.

Alarma se declanşase. De ce oare iezuitul adusese vorba despre otrava care l-ar fi ucis pe bătrân? Era doar o comparaţie întâmplătoare cum părea la prima vedere? Nu cumva această insinuare ascundea ceva mult mai grav, cum ar fi subteranele secrete de la Donzello? Ce prost am putut să fiu, mi-am zis, dar cuvântul acela – otravă – continua să-mi dea târcoale.

– Iertaţi-mă, părinte, puteţi fi mai clar?

– E mai bine pentru tine să rămâi neştiutor ca şi până acum, mi-o reteză el distrat.

– Cine este donna Olimpia? insistai.

– Să nu-mi spui că n-ai auzit de vestita Papesă, şopti el întorcându-se spre mine mirat.

– Papesa?

Aşa se face că Robleda, aşezându-se pe-o rână şi spri-jinindu-se-ntr-un cot, începu să-mi povestească aproape în şoaptă, cu aerul că-mi face o enormă concesie, despre papa Odescalchi care fusese făcut cardinal de papa Inocenţiu al X-lea Pamphili, cu aproape patru decenii în urmă. Acesta domnise cu mare fast şi măreţie, ştergând amintirea unor fapte neplăcute care avuseseră loc în vremea pontificatului trecut, şi anume cel al lui Urban al VIII-lea Barberini. Unora nu le-a scăpat totuşi, tonul iezuitului se micşoră cu încă o octavă, că între Inocenţiu al X-lea, din familia Pamphili, şi soţia fratelui său, Olimpia Maidalchini, exista o oarecare atracţie. Se spunea (firește, calomnii, pentru Dumnezeu) că apropierea celor doi era nesăbuită şi suspectă, deşi fiind rude foarte apropiate, afecţiunea, căldura şi alte multe sentimente sunt cu totul naturale, spuse, privindu-mă fulgerător drept în ochi. Papa Pamphili acorda cumnatei sale favoruri nemaiauzite, astfel că ea intra liber în apartamentele lui la orice oră din zi şi din noapte, şi nu pregeta să se amestece în afaceri private şi chiar în cele de stat: ea fixa audienţele, aproba privilegii, lua hotărâri în numele Papei. Donna Olimpia nu se impusese datorită farmecului personal, căci era de-a dreptul respingătoare, ci prin incredibila putere a unui temperament viril. Conştienţi de înrâurirea pe care o avea la Sfântul Scaun, ambasadorii ţărilor străine o copleşeau cu cadouri. Pontiful însă era slab, supus, de umoare melancolică. Bârfele la Roma nu se mai opreau, şi nu fu lucru de mirare când un anonim i-a trimis Papei o medalie pe care cumnata sa apărea

în veşminte pontificale, cu tiară şi toate cele, iar pe revers, Inocenţiu al X-lea, pieptănat ca o femeie, cu ac şi aţă în mână.

Cardinalii se revoltaseră în contra nedemnei condiţii, reuşind o vreme s-o-ndepărteze pe acea femeie, dar în cele din urmă izbuti să urce din nou în şa, însoţindu-l astfel pe Papă până la moarte, fără a-şi dezminţi firea: ascunsese poporului timp de două zile decesul Pontifului, ca să aibă timp să sustragă din odăile papale toate obiectele de valoare. Bietul trup neînsufleţit fusese abandonat într-o încăpere la cheremul şobolanilor, fără ca nimeni să se arate preocupat de îngropăciune. In fine, funeraliile avură loc, marcate de nepăsarea cardinalilor şi jignirile şi farsele gloatei. Ei bine, donna Olimpia, mare amatoare a jocului de cărţi, aşa cum se spune, într-o seară la masa sa înconjurată de voioase dame şi cavaleri, fu văzută faţă-n faţă cu un tânăr cleric care, rămas fără parteneri, îi acceptase amabil sfidarea. Şi se mai spune că în jurul celor doi roia lumea ca la bâlci, spre a vedea acea puţin obişnuită confruntare. Mai mult de un ceas cei doi s-au măsurat, fără să le pese de timp şi nici de bani, spre marea veselie a celor de faţă; în cele din urmă donna Olimpia s-a-ntors acasă cu o sumă despre care nu s-a aflat decât că era enormă. Acelaşi zvon spune că tânărul necunoscut, care de fapt jucase aproape tot timpul mai bine decât adversara lui, se străduise să-şi dezvăluie ca din nebăgare de seamă unui slujbaş al donnei Olimpia, încât să piardă toate mâinile hotărâtoare, fără să-şi dea (galanteria obligă) în vileag gestul, cu atât mai puţin câştigătoarei, ba chiar afişând o magnifică nepăsare în faţa gravei înfrângeri. Ei bine, puţin timp după aceea papa Pamphili îl făcu pe acel cleric cardinal. Nu era altul decât Benedetto Odescalchi, cel ce la prea-verdea vârstă de treizeci şi patru de ani, îmbrăcă straiele de purpură.

Între timp, terminasem frecţia cu unsoare.

– Ţine minte însă, mă preveni în pripă Robleda cu glasul său obişnuit, ştergându-şi pieptul de unguent, tot ce ţi-am spus nu sunt decât nişte bârfe. Dovada materială a episodului nu există de nici un fel.

Părăsind încăperea părintelui Robleda, am încercat un sentiment de jenă pe care nici eu nu mi-l explicam, refăcând firul conversaţiei cu acel preot fleşcăit şi vineţiu. Nu era nevoie de un talent supranatural ca să-ţi dai seama ce gândea iezuitul: că Domnul Nostru papa Inocenţiu al XI-lea nu era un Pontif integru, cinstit şi sfânt, ci prietenul şi părtaşul janseniştilor, asta şi pentru a umbri planurile regelui Franţei cu care era în conflict. În plus, ar fi fost pătruns de pofte materiale, de lăcomie şi zgârcenie, ajungând s-o mituiască pe donna Olimpia pentru a ajunge cardinal. Dar dacă un asemenea portret ar fi fost adevărat, cum ar fi fost cu putinţă ca Domnul Nostru papa Inocenţiu al Xl-lea să fie una şi aceeaşi persoană care reinstaurase austeritatea, demnitatea şi frugalitatea în inima Sfintei Maici Biserica? Aceeaşi persoană care de decenii bune îi miluia pe săracii de pretutindeni? Acelaşi om care îi chemase pe toţi prinţii Europei să-şi unească forţele în contra turcului? Toată lumea ştia că pontifii de dinainte îşi potopiseră nepoţii şi pe cei din familie cu cadouri, în timp ce el abolise această necuvenită tradiţie. Tot el refăcuse bilanţul camerei apostolice şi tot datorită străduniilor sale, Viena rezista înaintării puhoaielor otomane.

Nu, ceea ce-mi povestise acest iezuit nevricos şi flecar nu era cu putinţă. De altfel, individul mi s-a părut imediat suspect după felul de a spune fără să spună, precum şi din pricina trăsnitei doctrine a iezuiţilor care justifica păcatul. Vinovatul însă eram eu, că m-am silit să-l ascult, ba chiar să-l şi îndemn să continue, captivat de întâmplătoarea şi înşelătoarea aluzie a lui Robleda la otrăvirea domnului Mourai. Aici îşi băgase coada, mă gândii eu căindu-mă, şi Atto Melani cu năravul lui de anchetator şi spion, cu care eu, culmea, voiam să mă întrec. Stupidă pasiune, care mă făcuse să cad în mrejele Satanei şi să ciulesc urechile la şoaptele calomnioase.

Întorcându-mă în bucătărie, găsii în dulap un bilet anonim, dar care mi se adresa direct:

TREI CIOCĂNITURI ÎN USĂ – FII PREGĂTIT

A TREIA NOAPTE

Între 13 şi 14 septembrie 1683

În mai puţin de o oră, după ce Cristofano îl examinase pe stăpân, abatele Melani bătu de trei ori în uşa mea. Eu tocmai notam ceva în jurnal; l-am ascuns sub o plapumă şi apoi am deschis.

– O picătură de ulei, spuse enigmatic abatele imediat ce intră.

Mi-am adus aminte pe loc că la ultima noastră întâlnire observase că am o picătură de ulei pe frunte; o luase cu degetul şi-o pusese pe limbă.

– Ce fel de ulei foloseşti pentru lămpi?

– Indicaţiile economilor ordonă folosirea doar a uleiului amestecat cu drojdie, care...

– Eu nu te-am întrebat ce trebuie, ci ce foloseşti tu, în timp ce stăpânul tău (şi mi-l arătă) se odihneşte în pat, neştiutor.

I-am mărturisit încurcat că foloseam de fapt şi ulei bun, fiindcă aveam din belşug, iar din cel necurat, cu drojdie, mai era puţin.

Abatele nu se abţinu să surâdă cu înţeles.

– Să nu mă minţi: câte lămpi ai de toate?

– Din trei câte au fost, una s-a spart când am coborât în galerie. Au rămas două, din care pe una trebuie s-o repar...

– Bine, ia-o pe cea bună şi vino după mine. Şi ia şi chestia aia.

Îmi arătă o trestie rezemată vertical într-un colţ al camerei, cu care domnul Pellegrino obişnuia, în puţinele momente libere, să meargă la pescuit la malul Tibrului, chiar în spatele bisericuţei Santa Maria in Posterula.

Câteva clipe mai târziu ne aflam deja în mica debara, de unde ne-am lăsat prin gaura de acces spre scara care conducea în subteran. Am coborât sprijinindu-ne de barele de fier plantate în zid până ce am simţit sub picioare pavajul de cărămizi, de unde urma s-o luăm pe scara de piatră pătrată. Acolo unde scara fusese săpată în tuf, dădurăm de acelaşi strat de mâl lipit de trepte. Aerul se făcuse mai greu.

În sfârşit, iată-ne în galerie, adâncă şi întunecată ca şi în prima noapte. Mergeam în spatele lui Melani, care păru să perceapă nedumerirea mea ca pe o răsuflare în ceafă.

– O să ştii în fine ce-are în cap acest straniu abate Melani. Se opri.

– Dă-mi trestia.

O puse pe genunchi şi o frânse la mijloc cu un şfichi. Eram gata să-i reproşez, dar Atto mi-o luă înainte.

– Nu-ți face probleme. Dacă o s-apuci să-i spui stăpânului, el va înțelege c-a fost o urgență. Acum faci ce-ți spun.

Îmi spuse să merg eu în față, cu jumătatea de trestie în sus după mine şi să râcâi cu vârful bolta galeriei, ca o pană alunecând pe hârtie.

Astfel înaintarăm câteva zeci de paşi. Timp în care abatele îmi punea întrebări care mai de care mai curioase.

– Uleiul amestecat cu drojdie are cumva un gust deosebit?

– Cum aş putea să-l descriu, i-am răspuns, deşi de fapt ştiam ce gust are, fiindcă de mai multe ori când nu mă săturasem la masă, îmi stropisem pe furiş felia de pâine luată din magazie.

– Ai putea spune rânced, amar şi acru?

– Posibil... cred că da, acceptai eu.

– Bine, făcu abatele.

După câțiva metri, abatele îmi porunci brusc să stau locului.

– Am găsit!

M-am uitat la el uluit.

N-ai înțeles încă? se miră el. Rânjetul îi era desfigurat în luminişul lămpii.

Să vedem atunci dacă asta te-ajută cu ceva.

Îmi luă trestia din mână şi o-mpinse cu putere în tavanul galeriei. Am auzit un soi de geamăt de balama, urmat de un teribil uruit şi în fine rumoarea unei mărunte ploi de moloz şi pietricele.

Apoi ceva înspăimântător: un şarpe mare şi negru se aruncase pe mine ca şi cum ar fi vrut să mă sugrume, rămânând apoi în chip grotesc atârnat de tavan ca un spânzurat.

M-am dat înapoi instinctiv, în timp ce abatele se strica de râs.

– Vino aici şi apropie lumina, îmi spuse triumfător.

În tavan se căsca o gaură largă aproape cât toată cavitatea, din care atârna o funie zdravănă. Care clătinându-se de-a valma când s-a deschis chepengul, se năpăstise peste mine îngrozindu-mă.

– Te-ai speriat degeaba, drept care vei fi pedepsit. O să te urci tu primul, ca să m-ajuți să mă ridic şi eu.

Din fericire, am reuşit să mă descurc. După ce m-am cățărat pe funie, am urcat până am dat de cavitatea de deasupra. L-am ajutat pe abatele

Melani să se ridice; şi-a pus la bătaie toată puterea, riscând de câteva ori să scape din mână lampa, singura pe care-o aveam.

Ne trezirăm într-o altă galerie, ce părea plasată de-a curmezişul celei dintâi.

– Acum tu hotărăşti: la dreapta sau la stânga? Protestai (fără convingere, de speriat ce eram): nu era oare cazul să mi se explice cum ajunsese Melani în acel loc?

– Ai dreptate, dar alegerea o fac eu: la stânga.

Aşa cum îi confirmasem abatelui, uleiul tăiat cu drojdie are un gust mult mai rău decât cel folosit la prăjeli şi gătit. Picătura pe care o găsise pe fruntea mea a doua zi după prima noastră coborâre în galerie (şi care în chip miraculos nu venise în contact cu aşternuturile când m-am culcat), după gustul pe care-l avea, nu putea proveni din lămpile hanului, umplute chiar de mine cu ulei de calitate. Şi nici din unguentele medicale ale lui Cristofano, toate de o altă culoare. Provenea deci dintr-o lampă străină de han, pe care – nu se ştie cum – o avusesem deasupra capului. De-aici abatele trase iute concluzia că trebuia să ne gândim la o deschidere în bolta subteranei. Deschidere care ar fi slujit şi hoţului ca unică ieşire, inexplicabil dispărut în neant.

– Uleiul ce ţi-a căzut pe frunte este posibil să fi picurat din lampa hoţului printr-o crăpătură a scândurilor din care e făcut capacul chepengului.

– Şi trestia? întrebai.

– Eram sigur că chepengul, în cazul în care ar fi existat, era bine ascuns. Dar acest soi de trestie a stăpânului tău e foarte sensibilă la vibraţii, şi am fi auzit-o fără îndoială pocnind la trecerea de la piatra podului galeriei la lemnul chepengului. Ceea ce am şi făcut.

M-am bucurat să-l aud pe abate punând oarecum în seama amândurora meritul de a fi dibuit chepengul.

– Mecanismul e destul de rudimentar, continuă el, dar eficient. Funia care te-a speriat căzând din tavan e prinsă în uşiţa chepengului şi închisă o dată cu ea.

Când din galeria de jos uşiţa e împinsă ca să se deschidă, funia cade-năuntru. Ca să o ai mereu la îndemână, trebuie pusă la fel când faci drumul înapoi.

– Înseamnă că hoţul bântuie prin galeria asta.

– Presupun numai. Şi dacă îţi foloseşte la ceva, mai cred că galeria asta duce şi ea undeva.

– La fel aţi crezut că doar cu ajutorul unei trestii vom descoperi chepengul?

– Fără un dram de noroc, meritul n-ajunge la soroc, se pronunţă abatele.

Explorarea începu la lumina firavă a lămpii.

* * *

În această galerie, ca şi în cea de sub noi, un om de talie mijlocie era silit să înainteze uşor aplecat din cauza bolţii joase. Şi, aşa cum ne-am dat seama pe loc, materialul din care era alcătuită, adică o reţea de romburi de cărămidă, părea identic cu cel al traseului deja parcurs. Primul tronson era alcătuit dintr-o lungă linie dreaptă care părea să se adâncească treptat.

– Dacă hoţul nostru a luat-o pe-aici înseamnă că duce la greu, observă abatele Melani. Să te caţeri pe funia aia nu-i lucru uşor, şi terenul e destul de lunecos.

Brusc, amândoi trecurăm printr-o spaimă soră cu moartea.

Paşii cuiva, uşori dar foarte distincţi, se apropiau de undeva. Atto mă opri strângându-mă de umăr, în semn de extremă precauţie. Un uruit ca şi cel cu care se deschisese chepengul prin care trecusem adineaori ne-ngheţă sângele-n vine. De îndată ce ne revenirăm, privirile ni se încrucişară îngrozite.

– Crezi că venea de sus sau de jos? şopti abatele Melani.

– Mai curând de sus decât de jos.

– La fel mi s-a părut şi mie. Deci nu e vorba de chepengul nostru, ci de un altul.

– Atât de multe să fie?

– Cine poate şti? Trebuia să încercăm în continuare tavanul cu trestia, poate c-am fi dat de o altă deschizătură. Am fost auziţi de cineva care s-a şi grăbit să ne blocheze trecerea spre el. Ecoul a fost prea mare, nu ştiu dacă venea din urma noastră sau mai degrabă dinspre traseul pe care-l mai avem de străbătut.

– Să fie chiar hoţul cheilor?

– Îmi pui întrebări de-a dreptul imposibile. Poate că a avut chef de plimbare şi-n seara asta. Ai supravegheat cumva aseară intrarea spre seif?

Am recunoscut că nu prea.

– Bravo, comentă mustrător abatele, înseamnă că am coborât fără să ştim dacă noi suntem pe urmele cuiva, sau invers, cu atât mai mult că...

Priveşte!

Ne aflam în vârful unui rând de scări. Aplecând lampa spre picioare, văzurăm că treptele erau de piatră şi dăltuite cu meşteşug. După o clipă de cugetare, abatele oftă:

– N-am idee de ce ne aşteaptă mai jos. Treptele coboară în linie dreaptă. Aşa că, dacă e cineva, el ştie deja că sosim. *Nu-i aşa ?* strigă el în josul scărilor stârnind un ecou îngrozitor, care mă făcu să tresar. Înarmaţi doar cu lampa noastră chioară, începurăm coborârea.

După ce se sfârşiră treptele, ne-am dat seama că păşeam pe ceva pavat. Din pricina ecoului provocat de paşii noştri, am înţeles că ne aflăm în ceva asemănător unei grote. Abatele Melani ridică lampa spre tavan. Văzurăm cum se profilează două arcade de cărămizi decupate într-un zid înalt căruia nu i se vedea vârful, iar printre arcade o trecere spre care ne îndreptaserăm fără să ştim.

Îndată ce ne oprirăm, se făcuse din nou tăcere. Atto strănută zgomotos de două, trei ori. Flacăra lămpii filă, mai-mai să se stingă .În aceeaşi clipă simţii un foşnet la stânga noastră.

– Ai auzit? murmură abatele alarmat.

Un nou foşnet, de data asta puţin mai departe. Atto îmi făcu semn să nu mă mişc şi, în loc s-o ia prin pasajul ce-l aveam în faţă, vră în vârful picioarelor sub arcada din dreapta, unde lumina lămpii nu-l mai ajungea. Cu lampa în mână, încremenisem parcă. Din nou tăcere. Şi încă un foşnet, acum mai aproape, în spatele meu.

M-am întors brusc. O umbră ţâşni spre stânga. Mă repezii spre abatele Melani, mai mult ca să mă feresc eu decât să-l pun pe el în gardă.

– Nuuu, făcu el îndată ce l-am luminat cu lampa. Mi-am dat seama că-l trădasem: se retrăsese în tăcere câţiva metri spre stânga, şi se făcu una cu pământul. Din nou se ivi de nu se ştie unde o siluetă cenuşie, care se furişă rapid printre noi, încercând să se îndepărteze de arcade.

– Prinde-l! urlă abatele Melani apropiindu-se şi el.

Avea dreptate, căci acel cineva sau ceva păru să se poticnească şi să cadă. Mă aruncai orbeşte, rugându-l pe Dumnezeu ca Atto să mi-o fi luat înainte.

Dar chiar în acel moment îmi căzu deasupra, şi peste tot în jurul meu, o ploaie asurzitoare şi oribilă de mumii, cranii şi oase de om, mandibule, fălci, coaste şi spate amestecate cu murdării de tot felul. Covârşit de acel puhoi, căzui la pământ. Abia atunci am luat contact cu scârboasa materie, pe jumătate îngropat în ea. Mai mult mort decât viu, am încercat să mă descotorosesc de acea monstruoasă şi pârâitoare mocirlă de mortăciuni, ale cărei infame scurgeri se amestecau cu un dublu muget infernal ieşit din beregate nevăzute. Ceea ce astăzi aş numi o vertebră îmi astupa vederea, iar ceea ce fusese cândva craniul unei fiinţe mă ţintuia ameninţător, suspendat în gol. Deşi voiam să urlu, gura mi se-ncleştase. Simţeam că leşin, şi-n vreme ce ultimele gânduri mi se adunau cu greu într-o rugăciune de pe urmă pentru mântuirea sufletului, ca în vis auzii vocea fermă a abatelui răsunând ca un ecou în vid.

– Gata, te văd. Opreşte-te sau trag.

* * *

Trecu o bună bucată de timp (dar acum ştiu că a fost vorba doar de câteva minute) până ce sunetul ţipător al unei voci necunoscute mă smulse din coşmarul în care mă surpasem.

Încă alarmat, văzui o mână care îmi ţinea capul ridicat, în timp ce cineva (o a treia fiinţă) încerca să mă tragă de mâini şi de picioare din masa înspăimântătoare ce cu puţin înainte mă doborâse. Instinctiv mă ferii de acele atenţii din partea străinului, dar alunecai urât, cu faţa-n jos, turtindu-mi nasul într-un os (imposibil să spun care) cu un damf greţos. Stomacul nu mai rezistă şi în câteva clipe am vomitat tot ce mâncasem seara. L-am auzit pe străin blestemând într-o limbă ce părea să semene cu a mea.

Încă nu reuşisem să-mi revin şi mâna miloasă a abatelui Melani mă ridică, ţinându-mă de subsuori.

– Curaj, băiete.

Mă sculai în picioare cu greu şi la firava flacără a lămpii văzui ca prin ceaţă un individ înfăşurat într-un soi de anteriu, bombănind şi încercând nervos să separe din secreţiile mele gastrice nu mai puţin greţoasa grămadă de resturi umane.

– Fiecare cu comorile lui, zeflemisi Atto.

Abatele Melani avea în mână ceva ca o sculă care, după câte ghiceam, se termina printr-un capăt de lemn lucios şi o garnitură de metal sclipitor. Îl îndrepta ameninţător spre un al doilea individ, îmbrăcat ca şi tovarăşul său şi aşezat pe o piatră dăltuită.

În clipa în care flacăra îl lumină cum se cuvine, fui oripilat de ce faţă avea. Dacă faţă se putea numi, căci altceva nu era decât o simfonie de riduri, un concert de cute, un madrigal de fâşii de piele părând să reziste laolaltă numai fiindcă erau prea bătrâne şi istovite spre a se răscula în contra acestei uniri forţate. Pupilele cenuşii şi abraşe erau vârfuite de

roşul intens al ochilor, dând, una peste alta, una din cele mai groaznice arătări de care am avut parte în viaţă. Tabloul era completat de dinţii maronii şi ascuţiţi, demni de o viziune infernală din Melozzo da Forli.

– Căutători de relicve, şopti abatele ca pentru sine, clătinând din cap a dezgust. Ar fi trebuit să fiţi puţin mai atenţi, adăugă el sardonic. Aţi speriat doi gentilomi.

Lăsă în jos mica sculă cu care-l ţinuse sub tir pe primul individ şi-o băgă în buzunar în semn de pace.

În timp ce mă ştergeam cât de cât de acea imundă mocirlă, încercând să-mi stăpânesc greaţa ce încă o resimţeam, am avut răgazul să mă uit la faţa celui de-al doilea individ, ce se ridicase-n picioare câteva clipe. Mai bine zis s-o ghicesc, căci avea pe el un parpalac jegos cu mâneci prea lungi şi o glugă care-i acoperea aproape cu totul capul, lăsând abia o crăpătură prin care cu greu i se zăreau trăsăturile, şi asta când direcţia luminii o îngăduia. Şi era mai bine aşa, căci după numeroase, răbdătoare încercări de observare, ar fi ieşit la iveală un ochi pe jumătate închis şi alburiu, şi un alt bulb ocular umflat, enorm şi dând pe-afară ca şi cum ar fi fost gata să-i cadă; un nas cât un castravecior diform şi furunculos, şi o piele gălbejită şi unsuroasă, în vreme ce, în privinţa gurii, n-aş fi băgat mâna-n foc că se afla la locul ei, în ciuda unor sunete diforme pe care le scotea când şi când. Din mâneci apăreau, din vreme-n vreme, două mâini ca nişe gheare încovoiate, pe cât de decrepite, pe-atât de prăduitoare.

Abatele se-ntoarse şi-mi ghici în priviri teama, dar şi nedumerirea, îi făcu semn primului individ, nerăbdător să fie eliberat, să i se alăture cumătrului său cu totul absorbit în dezgustătoarea triere a oaselor de terciul vomei.

– E comic, spuse Atto în timp ce-şi scutura de praf mânecile şi umerii, în han mă apucă mereu strănutul în timp ce aici, cu tot praful ăsta adus de cei doi nenorociţi, nici de sămânţă.

Mă lămuri că cele două stranii creaturi cu care ne-am ciocnit făceau parte din cohorta mizerabilă şi vai, înstărită, a celor ce se coborau noaptea în nesfârşitele grote subterane ale Romei la vânătoare de comori. Nu era vorba de bijuterii sau statui romane, ci de Relicvele Preasfinte ale Sfinţilor şi Martirilor de care erau pline catacombele şi mormintele Sfintei Biserici Romane, împrăştiate prin tot oraşul.

– Nu înţeleg, l-am întrerupt eu, e cumva permis să sustragi din morminte aceste relicve sacre?

– Nu numai că e permis, dar, aş spune, necesar, răspunse abatele cu un accent ironic. Adăposturile primilor creştini sunt de fapt un teren fertil de cercetare spirituală, şi uneori chiar şi de vânătoare, *ut ita dicam,* pentru sufletele elevate.

La vremea lor, San Filippo Neri şi San Carlo Borromeo obişnuiau să se roage în catacombe, ţinu să amintească abatele. Iar la sfârşitul veacului trecut, un iezuit curajos, un anume Antonio Bosio, coborâse în adâncurile cele mai ascunse şi întunecate, şi explorase grotele întregii Rome, făcând multe şi mirabile descoperiri. A publicat apoi o carte numită chiar *Roma subterranea,* care i-a adus recunoaşterea deplină şi laudele meritate. Bunul Papă Grigore al XV-lea, pe la 1620, hotărâse să se scoată din catacombe rămăşiţele Sfinţilor, astfel încât să se depună acele preţioase resturi în bisericile întregii creştinătăţi; realizarea unui asemenea Sfânt Program fu pusă în sarcina cardinalului Crescenzi.

Mă întorsei spre cei doi homunculi ce se trudeau în jurul acestor resturi umane, scoţând un soi de grohăit obscen.

Înţeleg, ţi se pare curios că o misiune de înaltă spiritualitate revine unor asemenea creaturi, reluă Atto. Fapt e că descinderea în catacombele şi grotele artificiale de care e plină Roma nu e treabă uşoară. Trebuie să iei în piept pasaje primejdioase, cursuri de apă, surpături de teren şi fundături, în plus, ai nevoie de un stomac pe cinste ca să-ţi bagi mâinile în tot felul de...

– Oase din vechime, de fapt.

– Uşor de spus, dar ai uitat ce-ai păţit adineaori? Cei doi prieteni ai noştri îşi terminaseră rondul, după cum m-au lămurit în timp ce tu erai la pământ, mai mult mort decât viu. În grota asta îşi ţin ei depozitul: catacombele sunt departe de-aici, şi tot atât de departe pericolul ca în zonă să nimerească vreunul din concurenţii lor. Prin urmare nu se aşteptau să dea de noi; iar când s-au simţit încolţiţi, au luat-o care-ncotro. În confuzia şi panica creată, tu te-ai apropiat prea mult de grămada de oase, te-ai izbit de ea şi s-a dărâmat peste tine. Drept care ai leşinat.

Mi-am aplecat ochii şi am văzut că cei doi omuleţi terminaseră de separat oasele de restul şi le curăţaseră cât de cât. Micul munte care mă îngropase, acum împrăştiat pe jos, trebuia să fi fost mult mai înalt ca mine. De fapt, acele câteva rămăşiţe umane (un craniu, ceva oase lungi, trei vertebre) erau puţin lucru în comparaţie cu materia înlăturată: pământ, cioburi, pietre, aşchii, muşchi şi rădăcini, zdrenţe, murdării felurite. Ceea ce, în complicitate cu sperietura mea, îmi păruse un potop mortal era numai conţinutul sacului unui ţăran care şi-a răzuit prea tare micul ogor.

– Pentru munca asta murdară, continuă abatele, e nevoie de creaturi precum cele pe care le ai dinainte. Se numesc căutători de relicve sau de corpuri sfinte. Atunci când căutările lor nu prea dau roade, vând câte-o porcărie nătăfleţului inevitabil. N-ai văzut chiar tu vânzându-se pe stradă, în faţa hanului, clavicula Sf. Ioan sau falca Sfintei Caterina, pene din aripi de înger, aşchii de lemn din adevărata şi unica cruce dusă de Domnul Nostru? Iată cine sunt furnizorii, cei doi prieteni ai noştri sau tovarăşii lor de meşteşug. Dacă totul merge bine, găsesc presupusul mormânt al unui presupus martir. În ceea ce priveşte însă gloria de a vesti strămutarea rămăşiţelor Sfântului Cutare în vreo biserică spaniolă, aceasta revine doar cardinalilor sau acelui bătrân lăudăros Fabretti, preotul numit de Inocenţiu al X-lea, dacă nu mă-nşel *custos reliquiarum ac coemeteriorum*.

– Unde ne aflăm, domnule abate? întrebai eu rătăcit în acele locuri vrăjmaşe şi întunecate.

– Am refăcut drumul în gând şi i-am întrebat şi pe ăştia doi. Ei îi spun locului *arhiva,* fiindcă aici îşi adună scârboşeniile. Cred că ne aflăm mai mult sau mai puţin printre ruinele vechiului stadion al lui Domiţian, unde în vremea Imperiului Roman se ţineau întrecerile navelor de război. Şi ca să-nţelegi şi mai bine, pot să-ţi spun că ne găsim sub Piazza Navona, la capătul cel mai apropiat de Tibru. Dacă am fi străbătut pe sus, adică pe stradă, aceeaşi distanţă de la han până aici, mergând la pas, n-am fi făcut mai mult de trei minute.

– Înseamnă că aceste ruine sunt de la romani.

– Bineînţeles. Vezi arcadele-astea? Ele sunt vechea structură de rezistenţă a stadionului pentru jocuri şi întreceri navale, peste care s-au clădit ulterior palatele ce conturează Piazza Navona, şi care se supun vechiului proiect în formă de cerc alungit.

– La fel e şi Circo Massimo, nu?

– Exact. Numai că în cazul respectiv, totul a rămas la lumină. Stadionul, din păcate, a fost îngropat sub povara veacurilor. Dar mai devreme sau mai târziu, se va săpa şi aici. Anumite lucruri nu pot rămâne îngropate.

În timp ce-mi vorbea de lucruri cu totul noi pentru mine, fui mirat să văd cum îi scapără-n ochi, pentru prima dată, scânteia pasiunii pentru Artă şi Antichitate, cu toate că în acele ceasuri avea cu totul altceva la inimă.

O atracţie de care îmi dădusem seama şi atunci când zărisem în camera lui multe cărţi despre antichităţi şi comori artistice ale Romei. Nu puteam încă să ştiu pe-atunci, dar slăbiciunea asta va să aibă în cele ce-au fost şi au urmat nu puţină importanţă.

– Ei bine, am fi curioşi să aflăm într-o bună zi numele cunoştinţelor noastre nocturne, li se adresă în cele din urmă Melani celor doi căutători de relicve.

– Eu sunt Ugonio, spuse cel mai înalt dintre ei. Atto Melani se uită întrebător la tovarăşul său.

– Gârfâlâh, auzirăm ieşind de sub glugă.

– Iar el e Ciacconio, se grăbi să traducă Ugonio, acoperind în parte gâlgâitul cumătrului său.

– Nu ştie să vorbească? stărui abatele Melani.

– Gârfâlâh! răspunse Ciacconio.

– Înţeleg, spuse Atto stăpânindu-şi nervii. Ne pare rău că v-am deranjat plimbarea. Dar fiindcă tot suntem aici, aţi văzut cumva vreun individ prin zonă, înainte de noi?

– Gârfâlâh! izbucni Ciacconio.

– Da, l-a preazărit pe cineva, anunţă Ugonio[1].

– Spune-i că vrem amănunte, am stăruit eu.

– Gârfâlâh! repetă Ciacconio.

Îl ţintuirăm întrebători pe Ugonio.

– Ciacconio s-a strecurat în galeriţia din care aţi apărut domniţiile voastre, şi cineva ţinând mâna pe o lampioană l-a perspicat, atunci Ciacconio s-a înapoizat pe retropaşii săi în timp ce lampadiferul a zbughit-o printr-un chepeng, disparesând ca-n ceaţă, iar Ciacconio s-a protecţionat aici, foarte speriatizat.

– De ce n-a povestit el cu gura lui? întrebă abatele Me-lani, aproape interzis.

– Zis şi făcut, el însuşi a descritat şi confesat, răspunse Ugonio.

– Gârfâlâh! aprobă Ciacconio, vag lezat.

Atto Melani îmi împărtăşi perplexitatea.

– Gârfâlâh! continuă cu însufleţire Ciacconio, al cărui râgâit păru să-şi revendice mândria de biată fiinţă a tenebrelor, adică şi el putea fi de folos cu ceva.

Aşa cum tălmăci la moment tovarăşul său, Ciacconio, după întâlnirea cu necunoscutul, făcuse încă o inspecţie a subteranei, nu atât de speriat pe cât de curios.

---

1 Acest personaj este pus de autori să vorbească într-o limbă aproape imposibil de tradus – un amalgam de italo-latină medievală, dialecte macheronice şi hiperurbanisme scolastice. Traducătorul s-a străduit să redea în limba română măcar pitorescul şi umorul involuntar al exprimării acestuia, recurgând la soluţii cât de cât compatibile cu originalul (n.tr.).

– Este un mare băgăcios de nas, explică Ugonio, părând să repete un vechi reproş, aduce numai belele şi nenorociuni.

– Gârfâlâh! îl întrerupse Ciacconio scotocindu-şi parpalacul.

Ugonio păru dezorientat.

– Ce-a spus? l-am întrebat.

– Un nimicism, adică doar...

Ciacconio scoase în fine o bucată de hârtie mototolită. Ugonio îi înşfăcă mâna şi i-o smulse cu iuţeala fulgerului.

– Dă-o-ncoace sau îţi găuresc capul, spuse calm abatele Melani, ducându-şi mâna dreaptă la buzunarul în care băgase scula cu care îi somase la început pe căutătorii de relicve.

Ugonio întinse încet mâna, predând călăuzei mele hârtia făcută sul. După care începu să-l ia la şuturi pe Ciacconio, şi să-i care pumni, numindu-l împieliţat, blană jegoasă, nătăfleţ, malac, stricat, şarlatan, cap pătrat, creier pe moaţe, ghebos, colivar, huidumă, scolopendră, catârgiu, făinos, cartofor, boschetar, bicisnic, conopidă, tărtăcuţă, barbacan, strâmbă-lemne, izmenar, licantrop, băşicar, fustangiu, ciocănar, păduchios, pederastru, fuduliţiu, caftangiu, papugiu, linge-bli-de, bleandă, şnapan, limbă-scoasă, borât, băgăcios, sicomoron şi încă alte epitete pe care nu le mai auzisem vreodată şi care totuşi sunau ca nişte grave jigniri.

Abatele Melani nu se sinchisi de acea penibilă scenă şi întinse pe jos foaia, încercând să-i redea forma originară. Reuşii şi eu să citesc. Partea din stânga şi cea din dreapta erau din păcate rupte, şi-n plus titlul lipsea. Din fericire se putea citi fără probleme restul paginii:

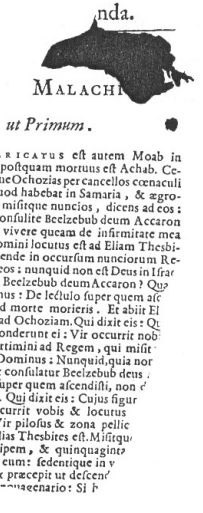

nda.

MALACHI

ut Primum.

VARICATUS eſt autem Moab in
el, poſtquam mortuus eſt Achab. Ce-
ſitque Ochozias per cancellos cœnaculi
, quod habebat in Samaria , & ægro-
it : miſitque nuncios , dicens ad eos :
, conſulite Beelzebub deum Accaron
.rum vivere queam de infirmitate mea
.m Domini locutus eſt ad Eliam Thesbi-
: & aſcende in occurſum nunciorum Re-
.es ad eos : nunquid non eſt Deus in Iſrae
.ulendum Beelzebub deum Accaron ? Qu
dicit Dominus : De lectulo ſuper quem aſc
.eſcendes , ſed morte morieris . Et abiit El
e ſunt nuncii ad Ochoziam. Qui dixit eis : Q
.s ? At illi reſponderunt ei : Vir occurrit nob
.os : Ite & revertimini ad Regem , qui miſit
.is ei : Hæc dicit Dominus : Nunquid, quia nor
in Iſrael , mittis ut conſulatur Beelzebub deus
? Idcirco de lectulo ſuper quem aſcendiſti, non d
, ſed morte morieris. Qui dixit eis : Cujus figur
.is eſt vir ille , qui occurrit vobis & locutus
.ec ? At illi dixerunt ; Vir pilofus & zona pellic
.ctus renibus . Qui ait: Elias Thesbites eſt. Miſitqu
quinquagenarium principem , & quinquagint
ſub eo . Qui aſcendit ad eum : ſedentique in v
tis : ait : Homo Dei , rex præcepit ut deſcend
deſcende Fili .quinquagenario : Si h

– E o pagină din Biblie, spusei eu, sigur de mine.

– Şi eu cred, se asocie abatele Melani, întorcând pe faţă şi pe dos foaia. Pare să fie vorba de...

– Malachia, ghicii eu fără să ezit, datorită numelui cruţat aproape în întregime de împrejurări în partea de sus a foii.

Pe verso însă se distingea doar (zărisem şi în transparenţă) ceva ce mai mult ca sigur era o pată de sânge. Tot sânge, de data asta, acoperea parţial ceea ce trebuia să fie titlul.

– Cred că-nţeleg, spuse abatele Melani cu ochii pe Ugo-nio, care îi căra lui Ciacconio ultimele şuturi cam în silă.

– Adică?

– Cei doi monştri credeau c-au dat lovitura.

Şi începu să-mi explice că pentru căutătorii de relicve prada cea mai preţioasă provenea nu din gropile primilor creştini, ci din glorioasele morminte de sfinţi şi martiri. Recunoaşterea acestora însă nu era lucru uşor. În privinţa identificării unor astfel de morminte se iscase o lungă diatribă, ce adu-sese-n arenă nu puţini învăţaţi ai Bisericii. După Bosio, cutezătorul iezuit explorator al Romei subterane, semnul de recunoaştere a martirilor puteau fi simbolurile, de pildă palmieri, coroane, vase cu grâu sau flăcări de foc gravate pe morminte. Dovezi sigure însă erau *massime* urcioarele de sticlă sau de teracotă – găsite în nişe mortuare sau zidite cu var la marginile exterioare – şi care conţineau un lichid roşcat considerat de multă lume drept Sfântul Sânge al Martirilor. Arzătoarea chestiune fu dezbătută multă vreme, şi o comisie specială făcuse în fine lumină, stabilind că *palmam et vas illorum sanguine tinctum pro signis certissimis habendas esse.*

– Ceea ce înseamnă, tălmăci Atto, că desenele cu palmieri şi mai cu seamă prezenţa micului urcior plin cu lichid roşu, dovedeau cert faptul că era vorba de rămăşiţele unui Erou al Credinţei.

– Urcioarele astea aveau mare valoare.

– Mai e vorbă, şi nu toate sunt încredinţate autorităţilor ecleziastice. Fapt e că orice locuitor al Romei poate să se dedice căutării de relicve; e de-ajuns o autorizaţie din partea Papei (de pildă prinţul Scipione Borghese, poate şi fiindcă Papa era unchiul său), după care poţi să sapi şi să îndupleci un expert să declare autentice resturile date la iveală. Care, dacă nu-ţi dă ghes devoţiunea, sunt scoase la vânzare. Dar un criteriu sigur pentru a deosebi autenticul de fals nu există. Oricine găseşte câte-o ciosvârtă de cadavru o să spună că e vorba de resturile unui martir. Dac-ar fi doar o problemă de bani, treacă-meargă. Fapt e că după aceea

ciosvârtele-alea, după ce sunt binecuvântate, devin obiect de adorație, țintă de pelerinaj ș.a.m.d.

– N-a încercat nimeni să pună la punct lucrurile? întrebai eu neîncrezător.

– Compania lui Iisus s-a bucurat întotdeauna de înlesniri speciale pentru săpături în catacombe și s-a îngrijit să transporte corpuri și relicve în Spania, unde acele resturi sacre au fost primite cu mare pompă. Ele au ajuns astfel în întreaga lume, inclusiv în Indii. Dar chiar discipolii Sf. Ignațiu și-au dat seama în cele din urmă, mărturisind-o Pontifului, că nu exista nici o garanție că acele Sfinte Rămășițe ar fi aparținut cu adevărat Sfinților și Martirilor. În anumite cazuri, de pildă al scheletelor de copil, era într-adevăr greu să bagi mâna-n foc. Încât iezuiții au cerut să fie introdus principiul *adoramus quod scimus,* care va să zică doar relicvele aparținând matematic sau cel puțin logic unui sfânt sau martir vor fi obiecte de venerație.

Iată de ce, mă lămuri Atto Melani, se stabilise că doar urcioarele cu sânge puteau să constituie proba hotărâtoare.

– În felul ăsta, încheie abatele, și urcioarele sunt menite să-i îmbogățească pe căutătorii de relicve și să sfârșească apoi într-o încăpere a miracolelor, sau în apartamentele vreunui negustător foarte bogat și foarte credul.

– Credul, cum așa?

– Fiindcă nimeni nu poate jura că în urcioarele-alea se află sângele Martirilor, și nici măcar că e sânge. Eu am mari îndoieli. Am cercetat un asemenea urcior, pe care l-am cumpărat la un preț exorbitant de la o ființă dezgustătoare, leită cu... Ciacconio.

– Și la ce concluzie ați ajuns?

– Că mâlul roșiatic din urcior, o dată diluat în apă, altceva nu era decât țărână maronie și muște.

Problema, mă lumină abatele Melani revenind în prezent, era că după ce-a dat nas în nas cu faimosul hoț, Ciacconio găsise foaia de Biblie, mânjită cu ceva ce părea sânge.

– Și cine găsește, sau și mai bine, vinde *incipit*-ul unui capitol din biblie mânjit de sângele lui San Callisto, să zicem, e un om făcut. Iată de ce prietenul său îl face cu ou și cu oțet, prietenește, pentru vina de a fi scos hârtia la vedere.

– Dar cum e cu putință, mă ambalai eu, ca sângele de-acum o mie de ani al unui martir să se găsească pe o carte tipărită de curând?

– Iar eu o să-ți răspund cu o istorie pe care am auzit-o anul trecut la Versailles. Un oarecare voia să vândă la târg un craniu, pe care-l garanta a fi fost al faimosului Cromwell. Unul din cei de față îi atrase atenția că acel craniu era prea mic ca să fi aparținut marelui condotier, care, așa cum se știe, avea un cap de dimensiuni considerabile.

– Și vânzătorul?

– Răspunse: aveți dreptate, acest craniu a fost al lui Cromwell pe când era copil! Naratorul m-a asigurat că respectivul craniu s-a vândut totuși, și la mare preț. Imaginează-ți dacă Ugonio și Ciacconio n-ar fi reușit să mărite pagina aia de Biblie cu sângele lui San Callisto.

– Și le mai dăm înapoi foaia, domnule Atto?

– Deocamdată, nu, o păstrăm noi, spuse ridicând vocea, ațintindu-i pe cei doi căutători de relicve, o să le-o dăm înapoi în schimbul unor servicii.

Și le explică de ceea ce aveam nevoie.

– Gârfâlâh! fu de acord Ciacconio.

* * *

După ce le-a spus ce aveau de făcut și căutătorii de relicve dispărură în beznă, Atto Melani crezu de cuviință că era cazul să ne-ntoarcem la Donzello.

L-am întrebat dacă nu i se părea cu totul neobișnuit să descoperim în acele hrube o pagină din Biblie, mânjită de sânge.

– După părerea mea, foaia respectivă a pierdut-o chiar hoțul perlelor tale, ocoli el răspunsul.

– De ce sunteți atât de sigur?

– N-am spus că sunt sigur. Dar gândește-te și tu: foaia pare nouă-nouță. Pata de sânge (dacă de sânge e vorba, și eu cred că e) e prea intensă ca să fie veche. Ciacconio a găsit-o, dacă a spus, *pardon,* a râgâit adevărul, imediat după întâlnirea cu necunoscutul în galeria în care s-a topit hoțul. Nu ți se pare de-ajuns? Și dacă vine vorba de biblii, ce-ți trece prin cap?

– Părintele Robleda.

– Exact. Biblia egal preot.

– Dar unele amănunte nu mi le explic, totuși.

– De pildă?

– „Ut primum“ e ceea ce rămâne din „Caput primum“. Iar „malachi“ este clar rămășița lui „Malachiae“. Asta mă face să cred că sub pată o fi fost cuvântul „prophetia“. Suntem adică la capitolul biblic legat de profetul Malachia, observai amintindu-mi de cele învățate în copilăria

mea aproape monastică. Nu-mi explic însă acel „nda“ din primul rând de sus. Aveți vreo idee, domnule Atto?

Abatele Melani ridică din umeri:

– Nu pot să mă consider, desigur, un expert.

Mi se păru ciudată o asemenea ignoranță în materie de Biblie din partea unui abate. Şi dacă mă gândeam mai bine, inclusiv afirmația „Biblia egal preot“ suna cam grosolan. Ce fel de abate mai era şi ăsta?

O dată ajunşi în tunel, Melani reluă firul discuției:

– Oricine poate să aibă o Biblie, până şi hanul deține măcar un exemplar, nu-i aşa?

– Mai exact două, dar aşa cum le cunosc eu, nu cred că foaia din mâna dvs. să fi provenit de la ele.

– De acord. Dar nu crezi că poate proveni de la Biblia unuia dintre chiriaşii de la Donzello, care n-au avut nici o oprelişte să-şi ia cu ei în călătorie un exemplar din Sfintele Scripturi. Păcat că lipseşte chiar majuscula capitală miniată, care neîndoielnic se afla la începutul capitolului Malachia, şi care ar fi fost de ajutor în determinarea proveniență piesei noastre.

Nu-i împărtăşeam ideea: erau şi multe alte ciudățenii cu foaia aia, drept care i-am spus:

– Ați mai văzut vreodată o pagină de Biblie tipărită doar pe-o parte, cum e asta?

– S-o fi sfârşit capitolul.

– Cum aşa, dacă abia începe!

– Poate că profeția lui Malachia e neaşteptat de scurtă. Sigur nu putem şti, de vreme ce şi ultimele rânduri lipsesc. La fel de bine poate fi vorba de o procedură tipografică sau de o greşeală, cine ştie? Oricum, Ugonio şi Ciacconio or să ne dea o mână de ajutor: se tem prea tare să nu le fie înapoiată hârtia asta soioasă.

– Apropo de teamă, nu ştiam că aveți un pistol, spusei eu, amintindu-mi de arma cu care-i amenințase pe jefuitori.

– Nici eu nu ştiam, răspunse, privindu-mă pieziş cu o grimasă amuzată, şi scoase din buzunar țeava de lemn lucios cu capăt de metal, al cărei mâner mi se păruse că dispare inexplicabil în mâna lui Melani în poziție de tragere cu ciudatul obiect.

– O pipă! strigai eu mirat. Dar cum de nu s-au prins Ugonio şi Ciacconio?

Lumina era prea slabă, iar fața mea prea amenințătoare. Jefuitorii, oricum, n-aveau chef s-o ia pe coajă.

Eram uluit de simplitatea şiretlicului, de firescul cu care abatele îl folosise, şi totodată de succesul neaşteptat.

– Într-o bună zi poate şi tu vei fi pus în situația să te descurci cum am făcut eu.

– Şi dacă adversarii mei îşi dau seama că nu e vorba de un pistol?

– Faci ca mine, atunci când a trebuit să fac față la vreme de noapte unor bandiți parizieni: *„Ceçi n’est pas une pipe!“,* îmi răspunse râzând abatele Melani.

A PATRA ZI

14 septembrie 1683

A doua zi dimineața m-am trezit cu oasele rupte şi cu mintea începătoşată, asta fireşte din pricina somnului pe sponci şi agitat, pe măsura aventurilor de peste zi. Coborârea în subteran, efortul depus prin chepenguri şi scări, ca să nu mai spun de înfiorătoarea ciocnire cu căutătorii de relicve, îmi vlăguiseră trupul şi cugetul. Un lucru însă mă surprindea şi totodată mă bucura: puținele ore de somn nu fuseseră tulburate de nici un fel de coşmar, în ciuda acelor orori pe care întâlnirea cu Ugonio şi Ciacconio mi le adusese în fața ochilor. Şi nici neplăcuta (deşi necesara) căutare a celui ce-mi sustrăsese singurul obiect de valoare pe care-l avusesem vreodată nu reuşise să-mi tulbure odihna de noapte.

După ce-am deschis ochii am fost, dimpotrivă, împresurat în chip plăcut de dulci amintiri onirice: toate păreau să-mi şoptească de Cloridia şi suava ei frumusețe. N-aveam puterea să adun într-un tablou acea fericită împreunare de iluzorii, şi totuşi adevărate impresii ale simțurilor: frumosul chip al Cloridiei mele (o numeam deja astfel!), glasul ei pătrunzător şi ceresc, mâinile ei moi şi senzuale, gândirea ei blândă şi învăluitoare...

Am fost smuls, din fericire, din acea melancolică reverie înainte ca lingoarea să-mi vină de hac, cu ale sale acte solitare ce-ar fi putut să-mi istovească de tot puterile.

Am auzit de fapt un muget venind din dreapta mea. În-torcându-mă, am dat cu ochii de domnul Pellegrino care şedea pe pat, cu spatele sprijinit de perete, şi cu capul între mâini. Din cale-afară de surprins şi fericit să-l văd în condiții mai bune (de când căzuse bolnav, nu mai ridicase capul de pe pernă), m-am repezit spre el cu o mie de întrebări.

Drept răspuns, se aşează cu greu la marginea culcuşului şi mă privi absent, fără să scoată vreo vorbă.

Dezamăgit, dar şi îngrijorat de inexplicabila lui mutenie, mă repezii să-l chem pe Cristofano.

Medicul veni într-o clipă şi, surprins şi el, începu să-l consulte. Dar chiar în timp ce toscanul îi examina ochii, Pellegrino dădu drumul unui exploziv *flatus ventris*. După care un râgâit slab, urmat de încă un vânt. Cristofano n-a avut nevoie de prea mult timp ca să-şi facă o idee.

– Este adormit, aş zice inert, de fapt nu s-a trezit. Coloritul e încă stins. Nu vorbeşte, e-adevărat, dar nu e exclus să-şi revină de tot. Hematomul de la cap pare să fi dat înapoi, şi nu mă mai îngrijorează.

Deocamdată Pellegrino nu ieşise din starea de prostrație, deşi febra îi scăzuse; totuşi cazul său era încă problematic.

– Şi cum vă explicați, întrebai eu, ghicind că medicul pregeta să-mi dea veşti proaste.

– Stăpânul tău e victima unui evident exces de aer în burtă. Fiind el o fire colerică şi ținând seama de căldura de azi, trebuie să fim mai degrabă prudenți. S-ar cuveni să-i facem o spălătură, aşa cum de altfel bănuiam încă de la început.

Mai spuse că de-acum înainte, având în vedere îngrijirile şi tratamentele purgative care i se vor aplica, Pellegrino va avea nevoie să rămână singur în odaie. Hotărârăm aşadar să-mi duc aşternutul în camera de-alături, una din cele trei încăperi aproape neatinse de la moartea fostei hangițe, doamna Luigia.

În timp ce mă pregăteam de mutare, Cristofano scoase dintr-o sacoşă de piele o pompă cu suflătoare cât brațul meu. La capătul pompei introduse un tub la care se racorda perpendicular un alt tubuleț subțire, sfârşind printr-un orificiu. Încercă de câteva ori mecanismul, ca să se asigure că suflătoarea funcționa, adică aerul suflat prin tub ieşea prin acel orificiu terminal.

Pellegrino se uita cu ochi goi la acea pregătire. Mă uitam la el mulțumit că în sfârşit deschisese ochii şi totodată nedumerit de bizara lui stare de sănătate.

– Gata, făcu Cristofano încântat de roadele testului său, poruncindu-mi să aduc apă, ulei şi oleacă de miere.

Când m-am întors cu ingredientele, m-am mirat văzându-l pe medic agitându-se în preajma corpului pe jumătate gol al lui Pellegrino.

– Nu cooperează, ajută-mă să-l țin în loc.

Aşa încât l-am ajutat pe medic să-i dezbrace posteriorul stăpânului care nu prea se lăsă cu una cu două. În lupta corp la corp care urmă (datorată de fapt mai cu seamă lipsei de cooperare a lui Pellegrino, decât rezistenței propriu-zise a acestuia), l-am întrebat pe Cristofano în privința scopului strădaniilor noastre.

– E simplu, îmi răspunse. Vreau ca el să dea afară ceva din aerul nefolositor.

Modelul pe care-l deținea, amănunți el, permitea, datorită unor tuburi aşezate în unghi drept, pacientului însuşi să sufle aer, menajându-i astfel pudoarea. Pellegrino n-avea cum să se descurce singur, aşa că va trebui să i-o facem noi.

– Şi după asta se va simți mai bine?

Aproape mirat de întrebarea mea, Cristofano îmi spuse că clisma (aşa se numea acea procedură) nu face niciodată rău, ci întotdeauna bine: aşa cum spune Redi, evacuează umorile corpului cu mare blândețe, fără să dăuneze viscerelor, şi fără să le îmbătrânească, aşa cum fac medicamentele luate pe gură.

În vreme ce turna preparatul prin suflătoare, Cristofano lăudă spălaturile purgative, dar şi pe cele alterante, anodine, litotropice, carminative, sarcotice, epulotice, curățitoare şi chiar astringente. Ingredientele priincioase erau nesfârşite: de la infuzii de flori, frunze, fructe sau semințe de ierburi, până la folosirea de picioare sau cap de miel castrat, de mațe de animale, precum şi de supă de cocoş bătrân istovit prin biciuire.

– Foarte interesant, încercai eu să-mi ascund dezgustul şi menajându-l pe Cristofano.

– Apropo, adăugă medicul la capătul atât de utilei sale disertații, în următoarele zile convalescentul va avea nevoie de o dietă de supe, zemuri şi fierturi menite să-l scoată din extenuare. De aceea, îi vei servi azi o jumătate de ceaşcă de ciocolată, un pui de găină la oală şi biscuiți cu miere înmuiați în vin. Mâine o ceaşcă de cafea, o ciorbă de limba mielului cu şase perechi de testicule de cocoşel.

După ce i-a aplicat lui Pellegrino câteva straşnice pompări, Cristofano l-a lăsat aşa, cu fundul gol, însărcinându-mă să am grijă de el până ce binefăcătorul efect al spălăturii se va produce corporal. Ceea ce s-a şi întâmplat aproape la moment, şi cu o asemenea violență, încât am priceput pe deplin de ce medicul mă pusese să-mi mut calabalâcul în altă odaie.

* * *

Am coborât la bucătărie să pregătesc de mâncare, aşa cum îmi recomandase medicul: uşoară, dar hrănitoare. Am gătit grâu fiert în lapte de migdale ambrosiene, cu zahăr şi scorțişoară, o supă de agrişe cu zeamă de peşte uscat cu unt, verdeață şi ou bătut, pe care le-am servit cu felii de pâine în chip de crutoane şi scorțişoară. Ducându-le mâncarea în cameră, i-am întrebat pe Dulcibeni, Brenozzi, Devizé şi pe Stilone Priàso dacă aveau puțin timp pentru tratamentul prescris de Cristofano. Însă toți patru, luând acel meniu agasați poate de cum mirosea, îmi spuseră printre dinți că deocamdată voiau să fie lăsați în pace. Crezui că nesuferința şi nervozitatea lor s-ar datora lipsei mele de talent culinar: poate că dulcea mireasmă de scorțişoară era prea slabă pentru gustul lor. Prin urmare, mi-am zis să sporesc doza cu prima ocazie.

După masă, Cristofano mă anunță că părintele Robleda mă căutase ca să-i aduc apă de băut. M-am înarmat cu o carafă plină şi am bătut în uşa iezuitului.

– Intră, fiule, îmi spuse primindu-mă cu o neaşteptată politețe. Şi după ce şi-a răcorit pe cinste gâtlejul, mă pofti să iau loc. Surprins de un asemenea comportament, l-am întrebat dacă avusese o noapte liniştită.

– Oboseală mare, fiule, oboseală, răspunse el laconic, stârnindu-mă şi mai mult.

– Înțeleg, spusei eu neîncrezător.

Robleda era ciudat de palid la față, pleoapele greoaie şi pungi sumbre la ochi. Era clar că nu prea dormise.

– Ieri noi doi am avut o discuție, se decise în fine Robleda, dar te rog să nu dai prea mare importanță vorbelor noastre prea libere. Menirea noastră de păstori ne pune adesea în situația de a folosi figuri retorice nepotrivite, o excesivă filtrare a conceptului, nescutite de o dezordine sintactică. Şi toate astea pentru a îmboldi mințile tinere spre noi şi tot mai rodnice orizonturi. Tinerii însă nu sunt totdeauna pregătiți să primească astfel de fertile stimulări ale cugetului şi inimii, în plus, dificila situație în care ne aflăm cu toții în acest han poate duce atât la interpretarea eronată a gândirii celuilalt, cât şi la formularea nefericită a propriilor gânduri.

Aşa că te-aş ruga să uiți ce-am vorbit, mai cu seamă despre Preafericitul nostru iubit papă Inocențiu al XI-lea. Şi *massime* aş dori din toată inima să nu pomeneşti chiriaşilor din han despre acele disertații, pe cât de uşuratice, pe-atât de efemere. Despărțirea noastră fizică ar putea să ne inducă în eroare, cred că-nțelegi...

– Nu vă faceți griji, am mințit eu. Abia dacă-mi amintesc de acea conversație.

– Chiar aşa? exclamă Robleda, puțin înțepat. Bine, cu atât mai bine. Gândindu-mă la toate cele spuse, m-am simțit aproape împovărat de gravitatea lor. Ca atunci când pătrunzi în catacombe şi apoi, pe neaşteptate, simți că-ți piere suflarea, acolo sub pământ.

În timp ce păşea spre uşă ca să mă conducă, fui fulgerat de fraza din urmă, luând-o drept o mărturisire. Robleda se trădase. Încercai să născocesc iute un pretext care să-l împingă şi mai mult să se descopere.

– Respect făgăduința de a păstra acest secret, dar mai am o singură întrebare despre Preafericitul Inocențiu al Xl-lea, sau mai degrabă despre papi în general, spusei eu exact în clipa când voia să-mi deschidă uşa.

– Spune-mi, hai...

– Ei bine, eu..., mă bâlbâii ca şi cum aş improviza, mă întrebam dacă există un fel de a distinge între Pontifii din trecut, care au fost buni, care foarte buni şi care sfinți.

– E cel puțin curioasă întrebarea ta. Este chiar cea pe care mi-o pusesem noaptea trecută, răspunse aproape ca pentru sine.

– Sunt sigur atunci că o să-mi dați şi mie un răspuns, adăugai, în speranța de a prelungi conversația.

Aşa se face că iezuitul mă pofti din nou să iau loc, explicându-mi că de-a lungul veacurilor au existat numeroase judecăți şi profeții, toate privindu-i pe Pontifii prezenți, trecuți şi viitori.

– Asta fiindcă, ținu el să-mi explice, cu osebire în acest oraş, toți cunosc sau cred că cunosc virtuțile Papei în viață. În acelaşi timp îi regretă pe cei din trecut, sperând ca următorul să fie mai bun, sau, de ce nu, pontiful angelic.

– Pontiful angelic?

– Cel ce va readuce Biserica Romei la sfințenia obârşiilor.

– Nu înțeleg, făcui eu pe naivul. Dacă pontifii din trecut sunt regretați tot timpul, şi de altfel şi aceia pe când erau în viață îşi regretau înaintaşii, înseamnă că papii sunt din ce în ce mai răi. Aşadar, cum se mai poate nădăjdui în venirea unui Papă mai bun?

– Prin dezmințirea profețiilor. Dintotdeauna Roma a fost ținta propagandei eretice a vrăjmaşilor papalității; astfel, cu multă vreme înainte, *Super Hieremiam* şi *Oraculum Cyrilli* au prezis căderea oraşului, iar Tommaso da Pavia a dat la iveală viziunile despre scufundarea palatului Laterano; apoi atât Robert d'Uzès, cât şi Johannes Rupescissa au declarat că locul în care Petru pusese prima piatră devenise cetatea celor două coloane, sediu al Anticristului.

Pe neaşteptate mă simții aproape vinovat de a fi stârnit asemenea abordări, numai şi numai pentru a stoarce informații în plus legate de un furt de chei şi câteva nestemate. Robleda însă de-abia se pornise: susținu că nu trebuie trecută cu vederea a doua profeție a lui Charlemagne. Conform acestei misterioase şi insondabile profeții, împăratul va face în ziua Judecății de Apoi o glorioasă călătorie în Tara Sfântă, unde va fi încoronat chiar de Pontiful Angelic. În fine, viziunile sfintei Brighita dădeau drept sigură devastarea Romei de către rasa germanică.

Dar astfel de vise de nimicire şi purificare a sediului papalității, coruptă de lăcomie şi preacurvie, nu erau decât palide jocuri de imaginație în comparație cu *Apocalipsis nova* al preafericitului Amedeo, în care în fine ni se da de ştire că Domnul va alege pentru turma sa un Păstor care să primenească Biserica de toate păcatele, lămurind toate tainele şi călăuzind năzuințele tuturor. Regii vor veni din lumea întreagă spre a-l adora, iar Biserica Răsăritului şi cea a Apusului vor fi una singură, în vreme ce necredincioşii se vor converti la singura şi unica credință, realizându-se astfel *unum ovile et unus Pastor.*

– Păstorul acesta va fi pontiful angelic, încercai eu să-mi limpezesc ideile, simțind că iezuitul voia s-o ia razna.

– Exact, răspunse el.

– Dvs. împărtăşiți această credință?

– Fiule, ce Dumnezeu, asemenea întrebări nu se pun. Căci mulți dintre aceşti clarvăzători de-mprumut au sfârşit în erezie.

– Prin urmare nu credeți în Pontiful angelic.

– Sigur că nu. Căci cei ce urzeau aşteptarea unui Papă angelic erau eretici, dacă nu şi mai rău. Voiau să strecoare ideea demolării întregii Biserici şi că Papa nu e demn de locul său.

– Care papă?

– Din păcate, atacuri de felul acesta blasfemiator au fost îndreptate în contra tuturor pontifilor.

– Între care şi Preafericitul nostru Inocențiu al XI-lea?

Robleda deveni aproape sever, o umbră de suspiciune învăluindu-i ochii.

– Să zicem că unele predicții dintre cele de care ți-am pomenit ar vrea să discearnă trecutul de la începutul timpurilor, şi viitorul până la sfârşitul lumii. Aşa se face că în ele sunt cuprinşi toți papii, şi deci şi Preafericitul Inocențiu al XI-lea.

– Şi ce prezic ele?

Mi-am dat seama că Robleda revenea la subiect cu un ciudat amestec de reținere şi voluptate. Pe un ton puțin mai grav îmi spuse că exista şi o profeție care pretindea că cunoaşte succesiunea tuturor papilor, începând cam cu anul 1100 până la sfârşitul timpurilor. Şi ca şi cum de ani de zile nu se ocupase cu altceva, începu să recite un lung şir de cuvinte latine:

– *Ex castro Tiberis, Inimicus expulsus, Ex magnitudine montis, Abbas suburranus, De rure albo, Ex tetro carcere, Via transtiberina,*

De Pannonia Tusciae, Ex ansere custode, Lux in ostio, Sus in cribro, Ensis Laurentii, Ex schola exiet, De rure bovensi, Comes signatus, Canonicus ex latere, Avis ostiensis, Leo sabinus, Comes laurentius, Jerusalem Campaniae, Draco depressus, An-guineus vir, Concionatur-gallus, Bonus comes...

– Ce nume de papi sunt astea, l-am întrerupt eu.

– Ai răbdare. Un profet le citise în viitor înainte ca ei să se nască, desemnându-i prin expresiile cifrate pe care ți le-am înşirat. Primul, *Ex castro Tiberius* înseamnă „dintr-un castel pe Tibru". Ei bine, Papa corespunzător acestui nume era Ce-lestino al II-lea, născut la Citta di Castello, pe malul Tibrului.

– Prezicerea era exactă, deci.

– Mai începe vorbă. Următorul, *Inimicus expulsus,* este cu siguranță Lucian al II-lea, din familia Caccianemici, adică tălmăcirea expresiei latine. Al treilea papă, *Ex magnitudine montis,* nu e altul decât Eugenio al III-lea, născut în castelul Grammont, ceea ce în franceză e chiar traducerea exactă a formulei cifrate. Al patrulea Papă...

– Toți papii ăştia sunt din vechime, eu n-am mai auzit de ei.

– Şi asta e adevărat. Dar cu aceeaşi exactitate au fost prevăzuți şi papii moderni. *Incunditas crucis,* numărul 82 al profeției, este Inocențiu al X-lea. Care într-adevăr a devenit papă pe 14 septembrie, sărbătoarea Sfintei Cruci. *Montium custos,* paznicul munților, numărul 83, este Alexandru al VII-lea, care, într-adevăr, a fondat muntele de pietate. *Sydus olorum,* adică steaua lebedelor, numărul 84, este Clement al IX-lea, care locuia în camera Lebedelor din Vatican. Cifrul lui Clement al X-lea, numărul 85, este *Deflumine magno,* adică „de la marele fluviu". El s-a născut, într-adevăr, într-o casă pe malurile Tibrului, chiar la locul unde fluviul îşi ieşea din matcă.

– Prin urmare profeția s-a adeverit în toate cazurile.

– Să zicem că cei mai mulți sunt de acord, răspunse Ro-bleda făcând cu ochiul.

Apoi tăcu, ca şi cum ar fi aşteptat o întrebare. Fapt e că se oprise cu lista papilor prevăzuți de profeție la Clement al X-lea, numărul 85. Pricepuse că n-o să rezist ispitei de a-l întreba despre următorul: Preafericitul Inocențiu al XI-lea, actualul Papă.

– Şi care e deviza numărului 86? întrebai eu nerăbdător.

– Ei bine, pentru că tu m-ai întrebat... spuse iezuitul oftând, deviza este, aş zice, mai degrabă ciudată.

– Şi anume?

– *Belua insatiabilis,* spuse Robleda cu voce albă, „fiară insațiabilă".

Cu greu mi-am ascuns uimirea şi spaima. În vreme ce devizele celorlalți papi erau nevinovate şarade, cea a iubitului nostru pontif era nemiloasă şi înfricoşătoare.

– Poate că deviza Domnului Nostru nu se referă la virtuțile sale morale! obiectai eu pentru a-mi da curaj.

– Tot ce se poate, conveni placid Robleda. Într-adevăr, dacă mă gândesc mai bine, în blazonul familiei Papei figurează un leu leopardat şi un vultur. Două jivine sălbatice, ce-i drept. Aşa că explicația e posibilă sau mai degrabă sigură, adăugă iezuitul cu o nepăsare mai ironică decât orice surâs. Oricum ar fi, nu trebuie să pui la inimă, încheie el, căci, după aceeaşi profeție, vom avea în total 111 papi, iar azi suntem abia la numărul 86.

– Dar cine va fi ultimul Papă? insistai.

Robleda deveni din nou gânditor, încruntându-se.

– Lista cuprinde 111 pontifi, începând cu Celestino al Il-lea. Spre sfârşit va veni acel *Pastor angelicus,* adică pontiful angelic de care-ți pomeneam, dar nu va fi ultimul. Îi vor urma încă cinci papi şi în fine, cum spune profeția, *in extrema persecutione Sacrae Romanae Ecclesiae sedebit Petrus romanus, qui pascet oves in multis tribulationibus; quibus transactis, civitas septicollis diruetur, et judex tremendus judicabit populum.*

– Adică se va întoarce Sf. Petru, Roma va fi distrusă şi va avea loc Judecata de Apoi.

– Bravo, aşa te vreau.

– Şi când se va-ntâmpla?

– Ți-am mai spus, profeția e pe un timp foarte lung. Acum însă e cazul să mă laşi: n-aş vrea să-ți neglijezi treburile ascultând poveşti fără noimă.

Dezamăgit de sfârşitul neaşteptat al convorbirii, trecui pragul camerei fără să-i mai pot smulge lui Robleda alte informații utile. Mi-am dat seama totuşi, mai aveam o ultimă şi, de data asta, sinceră curiozitate.

– Apropo, cine este acest autor al profeției despre papi?

– Of, un sfânt călugăr care a trăit în Irlanda, spuse în grabă Robleda închizând uşa. Se numea parcă Malachia.

* * *

Stârnit de acele uimitoare, vulcanice noutăți, alergai spre odaia lui Atto Melani, la celălalt capăt al palierului, ca să-l pun la curent. Încă de

la uşă văzui că încăperea era inundată de o mare de hârtii, cărţi, stampe vechi şi pachete de scrisori, toate vraişte pe pat şi pe jos.

– Lucram la ceva, mă întâmpină abatele.

– El este, spusei eu, trăgându-mi sufletul.

Şi i-am povestit de convorbirea cu Robleda; acesta pomenise mai întâi, fără vreun motiv anume, de catacombe. După care iezuitul, îmboldit de mine cum şi trebuia, se lansase într-o lungă expunere despre profeţiile vestind venirea Pontifului angelic, precum şi despre o prorocire a sfârşitului lumii după domnia celor 111 pontifi, în care venea vorba şi de o „fiară insaţiabilă“, nu altul decât Domnul Nostru papa Inocenţiu al XI-lea. La sfârşit recunoscuse că predicţia era a profetului irlandez Malachia...

– Stai blând o clipă, mă întrerupse Atto. Mă tem să nu amesteci nişte lucruri. Sfântul Malachia este un călugăr irlandez care a trăit la o mie de ani după Cristos, neavând nimic de-a face cu profetul Malachia din Biblie.

L-am asigurat că ştiam foarte bine şi că nu-i confundam pe cei doi, după care i-am povestit totul amănunţit.

– Interesant, făcu Atto. Doi Malachia, amândoi profeţi, ne ies în cale în răstimp de câteva ceasuri. Prea mult pentru a fi o pură coincidenţă. Părintele Robleda ţi-a spus că meditase la profeţia lui Malachia chiar noaptea trecută, în timp ce noi descopeream capitolul biblic al profetului Malachia în subterane. Se preface că nu-şi aminteşte prea bine numele unui sfânt care e de reputaţie universală. Şi-apoi scoate din pălărie catacombele. Un iezuit care să fure chei nu m-ar surprinde prea tare: acoliţii lui au făcut lucruri şi mai rele. Aş vrea însă să ştiu ce l-a făcut să stea la pândă prin acele galerii; asta chiar e interesant.

– Ca să fim siguri că a fost Robleda, ar trebui să-i frunzărim Biblia din cameră, observai eu, ca să vedem dacă pagina smulsă provine din ea.

– Exact, şi pentru asta avem doar o singură soluţie. Cris-tofano a anunţat că în curând va fi apelul pentru carantină: o să profiţi de ieşirea lui Robleda din cameră ca să te strecori şi să dai de Biblie. Cred că ştii să găseşti în Vechiul Testament cartea lui Malachia.

– După cărţile Regilor, între cei doisprezece profeţi minori, am răspuns eu prompt.

Bravo. Eu n-o să pot face mare lucru, fiindcă ochii lui Cristofano sunt aţintiţi asupra mea. Cred că a mirosit ceva: adineaori m-a întrebat dacă nu cumva am ieşit noaptea din odaie.

Chiar în clipa aceea am auzit glasul medicului strigându-mă. M-am prezentat de îndată în bucătărie, unde mi-a spus că din stradă se auzise chemarea celor de la prefectură pentru al doilea apel. Nădejdea secretă pe care toţi o aveam, şi anume că nesiguranţa în privinţa rezultatului bătăliei de la Viena i-ar fi distras pe controlorii noştri, se risipise.

Cristofano era îngrijorat. Dacă Bedford n-ar fi trecut de această fază, am fi fost cu toţii transferaţi în alt loc şi supuşi unor măsuri şi mai severe. Cine avea asupra lui bunuri de orice fel, trebuia să se despartă de ele, pentru a fi curăţate de miasmele malefice sub aburi de oţet. Şi aşa cum tot Cristofano ne prevenise, cel ce se desparte de propriile bunuri în regim de molimă, dintr-un motiv sau altul, cu greu mai vede înapoi un sfert.

Urmând instrucţiunile lui Cristofano, chiriaşii se adunară cu teama-n suflet la întâiul cat, în faţa odăii lui Pompeo Dulcibeni. Tresării văzând-o pe dulcea Cloridia cum îmi surâde, mâhnită şi ea (sau cel puţin aşa-mi închipuiam) că în acele clipe nu era loc pentru intimităţi verbale sau de altă natură.

Ultimii sosiră medicul împreună cu Devizé şi Atto Melani. Contrar celor sperate, nu-l aduseseră pe Bedford: englezul (aşa cum se citea pe faţa consternată a lui Cristofano) nu era încă în stare să se ţină pe picioare, cu atât mai puţin să răspundă la apel. În schimb, în timp ce se apropiau de grup, Atto şi chitaristul tocmai puseseră capăt unei intense discuţii prin semne de complicitate.

Cristofano ne pofti după el în cameră şi se arătă cel dintâi la fereastra dinaintea căreia oamenii Prefecturii îşi lungeau gâturile să ne vadă. Medicul le făcu semn şi arătă spre figura tânără şi, firească, sănătoasă a lui Devizé. Fură apoi chemaţi şi priviţi pe scurt abatele Melani, Pompeo Dulcibeni şi părintele Robleda. Cei de jos discutară câteva momente între ei. Cristofano şi părintele Robleda erau pur şi simplu speriaţi. Dulcibeni, în schimb, asista nepăsător. Singurul dintre ei care plecase din odaie era Devizé.

Examinatorii (care nici măcar mie, un profan, nu mi se păreau a fi experţi în arta medicală) îl mai întrebară câte ceva pe Cristofano, care se grăbise să mă aducă şi pe mine la fereastră, spre a fi vizionat ca şi ceilalţi. Urmă Cloridia, care stârni pe loc mitocăniile şi aluziile oamenilor Prefecturii la vagi maladii cu putinţă de transmis de către curtezană.

Cel mai mult ne-am temut în clipa când a venit şi rândul domnului Pellegrino. Cristofano îl aduse fără să şovăie, deşi cu duhul blândeţii, în faţa ferestrei. Simţeam cu toţii că medicul nu era în apele lui: însuşi faptul de a-l prezenta pe stăpânul meu autorităţilor, direct şi personal, însemna că-i garantează starea bună de sănătate.

Pellegrino surâse vag celor trei necunoscuţi. Doi dintre ei schimbară priviri interogative. Cristofano şi pacientul său se aflau doar la câţiva metri de aceia. Pellegrino se clătină.

– Dacă nu ți-aș fi spus! exclamă mânios Cristofano, extrăgându-i o sticlă goală din pantaloni. Pellegrino râgâi.

– A zăbovit prea mult cu Grecul, glumi unul din oamenii Prefecturii, făcând aluzie la aplecarea, de-acum pe față, a stăpânului meu pentru vinul grecesc. Cristofano reușise să disimuleze boala lui Pellegrino în spatele beției.

În acel moment (pe care nu-l voi uita vreodată) îl văzui pe Bedford apărând ca printr-un miracol printre noi. Se apropie cu pași mari de fereastră, întâmpinat binevoitor de Cristofano, și se oferi privirilor redutabilului triumvirat. Eram îngrozit și totodată buimăcit, ca și cum aș fi fost martorul unei sculări din morți. Părea în afara oricărei suferințe carnale, încât aveam impresia că mă aflu în prezența spiritului său. Cei trei zbiri n-aveau cum să fie la fel de mirați, căci nu știau de boala agravată ce-l doborâse în ultimele ceasuri.

Bedford rosti ceva în limba lui, spre supărarea celor de jos care nu știau englezește.

– A spus din nou că vrea să plece, explică Cristofano. Cei trei, amintindu-și de protestele lui Bedford cu ocazia

ultimului apel, îl batjocoriră după bunul plac, siguri că acela nu va înțelege o boabă din îngâmfatele lor sudălmi.

Bedford, sau mai bine zis miraculosul simulacru, răspunse totuși cu un simetric puhoi de insulte, ceea ce-l făcu pe medic să-l îndepărteze urgent. Îl urmarăm și noi, mirați peste măsură de inexplicabila vindecare a englezului.

Ajuns pe coridor, l-am căutat pe Atto Melani ca să mă lămurească. Tocmai voia să urce la al doilea cat. S-a uitat la mine amuzat, ghicind pe loc ce doream, și mă persiflă fredonând:

> Fan battaglia i miei pensieri,
> e al cor dan fiero assalto.
> Così al core, empi guerrieri
> fan battaglia, dan guerra i miei pensieri.[1]

– Ai văzut ce repede s-a refăcut Bedford? continuă el să mă ironizeze.

– Așa ceva nu se poate, protestai eu neîncrezător.

Atto se opri la mijlocul scării.

1 Gândurile-mi răzvrătite/împresoară inima/Cruzi războinici, inima/o biruie gândurile (Text de Luigi Rossi) (n.tr).

– Credeai cumva că un agent special al regelui Franței s-ar fi putut lăsa păcălit? șopti el zeflemitor. Bedford e tânăr, mărunt și are tenul deschis. Iar tu ai văzut într-adevăr un tânăr scund și blond. Englezul are ochi albaștri, și Bedford al nostru avea și el ochii ca marea. La ultima chemare, Bedford protestase să i se dea drumul, ceea ce a făcut și de data asta. Bedford vorbește o limbă neînțeleasă de oamenii Prefecturii, așa cum s-a dovedit și de data asta. Unde e misterul?

– Dar nu putea să fie chiar el...

– Sigur că nu era Bedford. El se află încă în patul său, mai mult mort decât viu, și ne rugăm ca într-o bună zi să-și revină. Iar dacă tu ai o memorie bună (obligatorie de altfel pentru un gazetar), o să-ți amintești ce dezordine a fost în timpul ultimului apel. Când am fost chemat eu, Cristofano l-a adus la fereastră pe Stilone Priàso. Când a fost rândul lui Dulcibeni, Cristofano l-a luat pe Robleda ș.a.m.d., prefăcându-se că a greșit. Acum te-ntreb, după tot baletul făcut, cei trei zbiri mai puteau să facă vreo deosebire între chiriașii hanului? Gândește-te că Prefectura nu deține efigia noastră, nefiind nici unul dintre noi papă sau rege al Franței.

Tăcerea mea înlocui orice răspuns.

– Ei nu puteau să deosebească pe nimeni, repetă abatele, cu excepția tânărului gentilom blond ce protestează într-o limbă străină.

– Prin urmare Bedford...

Văzându-l pe Devizé dispărând în odaie, avui o iluminare.

–...Cântă la chitară, vorbește franceza, și uneori se preface că știe englezește, spuse Atto surâzându-i complice lui Devizé, și-n seara asta n-a făcut decât să-și pună niște haine ca acelea ale bietului Bedford. Putea să împrumute chiar de-ale bolnavului, dar amicul Cristofano ne-ar fi expediat direct la lazaret: a nu se folosi niciodată așternuturi sau îm-băcăminte de ciumați.

– Înseamnă că domnul Devizé l-a înlocuit pe Bedford la fereastră, și eu n-am băgat de seamă!

– N-ai băgat de seamă fiindcă era absurd, iar lucrurile absurde, chiar dacă adevărate, sunt cel mai greu de văzut.

– Totuși oamenii Prefecturii, când au închis hanul, ne-au luat la rând, unul câte unul.

– Așa e, dar acea primă chemare a fost mult prea confuză și turmentată, dat fiindcă zbirii trebuiau să blocheze strada și totodată să ferece localul. În plus, au trecut de-atunci mai multe zile. Ca să nu mai vorbim de gratiile de la fereastră care împiedică vederea. Chiar eu, de după acele gratii, peste o zi sau două n-aș fi în stare să recunosc pe nici unul

din temnicerii noştri, fără teama de a greşi. Apropo de ochi, cum sunt cei ai lui Bedford?

M-am gândit o clipă şi cu un surâs involuntar am spus:

– Sunt... zbanghii.

– Exact. Dacă te gândeşti, strabismul e din nefericire trăsătura lui cea mai frapantă. Când cei trei zbiri au văzut două pupile albastre şi convergente aţintite asupra lor (şi aici Devizé s-a întrecut pe sine) n-au mai avut nici o îndoială: e englezul.

Am preferat să rumeg în minte, mirat peste poate.

– Şi-acum, du-te la Cristofano, mă concedie Atto, sigur are nevoie de tine. Nu discuta cu el micile trucuri pe care m-a ajutat să le realizez; îi e ruşine, crezând că şi-a trădat principiile profesiunii. Se-nşală, dar e mai bine să fie lăsat cu convingerile lui.

* * *

Când Cristofano m-a văzut, mi-a dat veşti încurajatoare: vorbise cu cei de la Prefectură, asigurându-i că sănătatea întregului grup era bună. Îşi oferise propria garanţie în privinţa semnalării imediate a oricărei eventuale noutăţi unui emisar, pe care ar urma să-l întâlnească în fiecare dimineaţă în faţa hanului pentru a-i raporta personal. Ceea ce ne dezlega de obligaţia de a ne prezenta la apel, aşa cum făcuserăm până atunci (în chip miraculos).

– O asemenea înlesnire n-ar fi fost cu putinţă în alte perioade, spuse medicul.

– Ce vreţi să spuneţi?

– Ştiu cum s-au petrecut lucrurile la Roma în vremea molimei din 1656. Îndată ce s-a aflat că la Napoli fuseseră cazuri suspecte de molimă, au fost blocate toate drumurile între cele două oraşe, şi s-a interzis orice trecere de persoane sau mărfuri spre localităţile cu care se învecinau. Au fost trimişi în cele patru părţi ale Statului Pontifical tot atâţia comisari pentru a supraveghea măsurile de sănătate, paza pe litoral a fost întărită pentru a limita sau împiedica acostarea navelor. La Roma, unele porţi de intrare au fost imediat blocate, iar la cele care au rămas deschise s-au instalat grilaje cu ţepuşe menite să limiteze trecerea de persoane pe culoarul strict necesar.

– Au fost toate astea de-ajuns ca să oprească molima?

– Era deja prea târziu, recunoscu mâhnit medicul. Un vânzător de peşte napoletan, un anume Antonio Ciothi, sosise de la Napoli la Roma în cursul lunii martie, ca să se sustragă unei învinuiri de omor. Fusese găzduit într-un han din Trastevere, în zona Montefiore, unde se şi îmbolnăvise din senin. Nevasta hangiului (Cristofano aflase aceste amănunte de la câţiva bătrâni, martori ai evenimentelor) pusese să fie imediat dus la spitalul San Giovanni, unde tânărul napoletan muri imediat după internare. Autopsia n-a dat motive de îngrijorare. După câteva zile însă muri şi nevasta hangiului, şi pe urmă mama şi sora femeii. Şi în aceste cazuri medicii n-au depistat urme de ciumă, dar s-a decis totuşi, văzând coincidenţa făţişă, să fie trimişi în lazaret hangiul şi ajutoarele sale. Trastevere fu despărţit de restul oraşului prin grilaje cu ţepuşe şi se convocă speciala Congregaţie a Sănătăţii pentru situaţii de urgenţă. Au fost înfiinţate comisii pentru fiecare raion, formate din prelaţi, gentilomi, medici chirurgi şi notari, care au făcut recensământul tuturor locuitorilor oraşului însemnându-le meseria, nevoile, starea de sănătate, pentru a oferi Congregaţiei Sănătăţii o situaţie clară, în vederea ajutorării caselor vizitate tot la două zile.

Dar acum tot oraşul pare să se gândească doar la bătălia de la Viena, observă Cristofano, iar cei trei inspectori mi-au spus că de curând Papa a fost văzut prostrat la pământ în faţa Crucifixului, plângând de spaimă pentru soarta întregii Creştinătăţi. Şi dacă Papa plânge, chinul e al tuturor. Aşa cred locuitorii Romei.

Medicul mai spuse că răspunderea pe care şi-o luase era foarte gravă şi că ea mă privea şi pe mine. De-acum încolo va trebui să luăm seama cu cea mai mare atenţie orice semn de schimbare a sănătăţii chiriaşilor. Pe de altă parte, orice greşeală a noastră (căci el nu va ezita să dea la iveală eventualele mele slăbiciuni) se va lăsa cu sancţiuni grave. Va trebui în special să veghem ca nimeni şi cu nici un preţ să nu părăsească hanul înainte de sfârşitul carantinei. Oricum, o garanţie a controlului necesar rămâneau cele două ronduri care aveau grijă ca nimeni să nu se-apuce să smulgă scândurile şi să sară de la ferestre.

– Vă voi sluji în tot ce mi-aţi spus, l-am asigurat eu solemn pe Cristofano, deşi aşteptam cu nerăbdare venirea nopţii.

Suspendarea apelului, chiar dacă era o veste bună, compromisese proiectul urzit împreună cu Atto Melani de a răsfoi Biblia părintelui Robleda. L-am informat discret pe abate, trecându-i un bilet pe sub uşă. M-am întors apoi în bucătărie, temându-mă să nu fiu surprins în discuţii cu abatele de către Cristofano, ce-şi începuse vizita pacienţilor, trecând din cameră-n cameră.

Dar chiar Cristofano mă chemă din odaia lui Pompeo Dulcibeni de la primul cat. Gentilomul din Fermo avusese un atac de sciatică. Era la pat, întins pe o rână, chinuit de dureri, rugându-se de medic să-l pună pe picioare cât mai curând.

Cristofano, gânditor, îi palpa gambele; i le ridica în sus câte una, poruncindu-mi să i-o îndoi pe cealaltă. La fiecare mişcare, medicul se oprea să vadă reacţia bolnavului. Când acela urla, Cristofano dădea din cap solemn.

– Am înţeles. Aici e nevoie de o cataplasmă magistrală cu cantaridă. Băiete, în timp ce eu o prepar, tu o să-i ungi şoldul stâng cu balsamul ăsta, spuse şi-mi întinse o ulcică.

– Opt zile! Vreţi să spuneţi că trebuie să rămân nemişcat atâta amar de timp?

– Nici vorbă, durerea o să cedeze mult mai repede, replică medicul. Sigur, de alergat n-aveţi cum. Dar ce mai contează? Dacă tot e carantină, ce v-ar împiedica să leneviţi oleacă?

Dulcibeni bombăni a nesuferinţă.

– Ar trebui să vă consolaţi cu gândul că există persoane mai tinere, dar deja roase de boli, adăugă Cristofano. Părintele Robleda, deşi nu arată, e plin de reumatisme. E o fire mult prea delicată, de vreme ce hanul nu pare umed, iar timpul în aceste zile e frumos şi uscat.

Tresării auzind acele cuvinte. Bănuielile mele despre Robleda se întețiră. Văzui atunci cu spaimă că medicul scosese din geantă un flacon îndesat cu coleoptere moarte. Luă două de culoare verde aurie.

– Cantaride, spuse vânturându-mi insectele pe la nas, moarte şi uscate. La fel de miraculoase ca lipitorile. Şi-n plus, afrodisiace.

Spunând acestea, începu să le toace cu sârg pe un tifon umed.

– Iezuitul are reumatisme, exclamă Dulcibeni cu întârziere. Slavă Domnului, doar aşa n-o să-şi mai bage nasul unde nu-i fierbe oala.

– Ce vreţi să spuneţi? întrebă Cristofano, ciopârţind coleopterele cu un cuţitaş.

– Dar nu ştiţi că acea Companie a lui Iisus este un cuib de spioni?

Inima îmi tresări. Trebuia să aflu cât mai multe. Cristofano însă nu părea să fie atras de acest subiect, şi cele zise de Dulcibeni păreau sortite să rămână fără urmare.

– Vorbiţi serios? mă băgai eu atunci în discuţie.

– Şi-ncă cum! mi-o întoarse Dulcibeni convins.

După părerea lui, nu numai că iezuiţii erau meşteri mari în arta spionajului, dar îşi revendicau acest lucru ca pe un privilegiu al Ordinului lor, şi oricine ar fi cutezat să-i concureze fără îngăduinţa lor expresă, risca să fie pedepsit cu severitate, înainte de apariţia lor în lume, şi alţi oameni ai bisericii luaseră parte la intrigile sediului apostolic. Dar de când urmaşii Sf. Ignaţiu se consacraseră spionajului, toţi amatorii fuseseră înlăturaţi. Aceasta fiindcă toţi pontifii au avut întotdeauna o stringentă nevoie de a se strecura în afacerile cele mai ascunse ale Prinţilor. Ştiindu-se că iezuiţii sunt neîntrecuţi în misiunea de spion, papii au făcut din ei eroi: trimişi în oraşele cele mai importante, fură copleşiţi cu privilegii şi bule şi răsfăţaţi ca nici un alt ordin religios.

– Iertaţi-mă, obiectă Cristofano. Eu totuşi nu-mi explic cum reuşesc iezuiţii să treacă drept cei mai buni spioni, de vreme ce ei nu pot avea de-a face cu femeile, ce spun vrute şi nevrute, şi nici cu indivizi în afara legii sau de joasă condiţie, ca să...

– Explicaţia era simplă, răspunse Dulcibeni: pontifii au acordat iezuiţilor taina spovedaniei, nu numai la Roma, ci în toate oraşele Europei. Care spovedanie le permitea să se insinueze în cugetul tuturor, bogaţi şi săraci, regi şi ţărani, şi mai cu seamă să sondeze orientarea şi capriciile consilierilor sau miniştrilor de stat: prin întrebări elaborate, smulgeau victimelor lor cele mai tainice decizii şi reflecţii nicicând mărturisite.

Pentru a se consacra total spovedaniei şi a-şi mări astfel veniturile, obţinuseră din partea Sfântului Scaun scutirea de alte servicii. Între timp victimele muşcau din momeală. Regii Spaniei, de pildă, s-au slujit mereu de confesori iezuiţi, poruncind miniştrilor lor să facă acelaşi lucru în toate ţinuturile supuse coroanei. Ceilalţi Prinţi, care până la momentul acela trăiseră în credinţă şi nu cunoşteau vicleşugurile iezuiţilor, începură să creadă că acei preoţi ar avea un har special al spovedaniei. Puţin câte puţin se luară după regele Spaniei şi recrutară şi ei iezuiţi în rol de confesori.

– Cineva tot le-o fi venit de hac, obiectă medicul, în timp ce cantaridele pârâiau sub micul său bisturiu.

– Cu siguranţă. Însă din clipa în care jocul le era demascat, se puneau imediat în slujba unui prinţ sau al altuia, după cum cădeau zarurile, mereu gata să trădeze. Iată de ce sunt iubiţi şi totodată urâţi: urâţi, fiindcă sunt spioni, iubiţi, fiindcă mai buni spioni ca ei nu se află; iubiţi, fiindcă se oferă ca spioni de bunăvoie; urâţi, fiindcă îşi trag din meserie mari profituri pentru Ordin, spre marea pagubă a tuturor. Adevărul e că iezuiţii îşi merită exclusivitatea spionajului. Ceilalţi eşuează chiar înainte de a începe. Iezuiţii însă, când se decid să descoasă un nefericit, se prind de el ca smoala şi nu se mai desprind. În vremea revoluţiei de la

Napoli era o plăcere să-i vezi spionând pentru viceregii Spaniei în contra lui Masaniello, dar şi pentru Masaniello în contra viceregilor; atât de iscusiți erau, că nici una dintre părți nu băga de seamă, timp în care ei mâncau şi capra şi varza...

Cristofano îi puse lui Dulcibeni cataplasma magistrală pudrată cu fărâme de coleoptere, după care îl lăsarăm singur, îmi dădeau târcoale tot felul de gânduri: mai întâi reumatismele lui Robleda, semnalate de medic, apoi revelația după care iezuitul spaniol învățase la seminar nu atât să se roage, cât să spioneze, îmi confirmau tot mai mult bănuielile în privința acestuia.

Când, în fine, voiam să mă retrag (fapt e că era nevoie să mă refac, după chinul unei nopți albe) îl zării pe iezuit ieşind din cameră şi, însoțit de Cristofano, se îndrepta spre latrina de lângă bucătărie, unde-şi putea face nevoile. În fața unei astfel de ocazii prielnice, n-am mai stat pe gânduri. Am urcat hoțeşte până la al doilea cat şi deschizând uşor uşa iezuitului, m-am strecurat înăuntru. Prea târziu însă: mi s-a părut că aud paşii părintelui Robleda pe scări.

Țâşnii afară şi mă făcui nevăzut spre camera mea, dezamăgit de nereuşită.

* * *

În drum am trecut să-l văd pe stăpân. L-am găsit pe jumătate lungit în pat. L-am ajutat să-şi deşerte mațele. Îmi puse câteva întrebări încâlcite şi resemnate în privința sănătății lui, căci, bodogăni el, medicul din Siena îl tratase ca pe un nătăfleț, ascunzându-i adevărul. Am încercat să-l liniştesc, după care i-am dat apă să bea, l-am băgat sub aşternuturi şi l-am masat pe frunte până a ațipit.

În fine am putut şi eu să mă-nchid în odaie. Am scos ca-iețelul şi, obosit peste poate, am însemnat – cam dezordonat, ce-i drept, ultimele evenimente.

Când, în fine, m-am întins şi eu în pat, nevoia de odihnă se luă la harță cu puzderia de gânduri ce zadarnic se străduiau să se pună cap la cap, după regula rațiunii şi ordinii. Foaia din Biblie găsită de Ugonio şi Ciacconio aparținuse poate lui Robleda. O pierduse în galeriile subterane de sub piazza Navona. Prin urmare el era hoțul cheilor, având el acces la acele galerii. Ajutorul dat abatelui Melani mă costase o spaimă soră cu moartea, precum şi ciocnirea cu cei doi grețoşi căutători de relicve. Totuşi abatele reuşise să rezolve situația, şi asta doar cu o simplă pipă deghizată în pistol. Succesul s-a repetat şi când a conceput şi pus în scenă păcăleala prin care se evitase pericolul ca trimişii Prefecturii să declare starea de epidemie; drept care inspecțiile se vor rări considerabil. Neîncrederea față de abatele Melani făcea loc în inima mea recunoştinței şi admirației, încât aşteptam oarecum nerăbdător momentul reluării cercetărilor pe urmele hoțului, cu siguranță chiar în acea noapte. Faptul că abatele era bănuit de spionaj şi intrigi politice era cumva în defavoarea noastră? Dimpotrivă, aş zice. Datorită vicleşugurilor lui tot grupul de chiriaşi scăpase de înfiorătoarea perspectivă a internării în lazaret. El mă făcuse părtaş al misiunii sale, ceea ce însemna că are încredere în mine. Sustrăsese hoțeşte scrisorile din casa lui Colbert, dar astfel de gesturi extreme se justificau, spunea el, doar în numele devotamentului față de Suveranul Franței, iar dovezi pentru a susține contrariul nu existau. Alungai cu un frison imaginea ce-mi blocă subit elucubrațiile: acea masă grețoasă de rămăşițe umane ce mi se vărsase în cap din movila lui Ciacconio. Inima îmi fu covârşită de un fluviu de recunoştință pentru abatele Melani. Mai devreme sau mai târziu, mă gândeam eu lăsându-mă dus de somn, n-aş fi rezistat să nu le povestesc şi celorlalți chiriaşi despre şiretlicul cu care îi pusese la punct pe cei doi căutători de relicve, amețindu-i cu promisiuni şi tot atâtea amenințări. Aşa ar fi trebuit să acționeze, îmi închipuiam eu, un agent special al regelui Franței, şi-mi părea rău că n-aveam încă ştiința şi experiența necesare pentru a descrie cum se cuvine acele mirabile fapte. O rețea de secrete subterane în subsolul oraşului; un agent al Regelui Franței vânând, dezinteresat şi temerar, lotri; un grup de gentilomi ferecați din pricina unei morți misterioase, plus suspiciunea de ciumă. în fine, Supraintendentul Fouquet, crezut mort, dar de mai multe ori zărit la Roma de informatorii lui Colbert. Răpus de oboseală, implorai cerul să-mi îngăduie într-o bună zi să scriu, dacă voi fi gazetar, despre asemenea evenimente extraordinare.

Uşa (pe care, ce-i drept, n-o închisesem prea bine) se deschise cu un scârțâit. Întorcându-mi privirea, abia dacă am avut timp să zăresc o umbră ascunzându-se iute în spatele zidului. Am sărit din pat să-l surprind pe intrus. Scoțând capul pe coridor, la câțiva paşi de uşă, l-am zărit pe Devizé, cu chitara în mână.

– Oamenii dorm încă, l-am repezit eu, şi-n plus ştiți bine că Cristofano a interzis ieşirea din camere.

– Priveşte, spuse el arătându-mi pe jos pricina vizitei.

Abia atunci mi-am dat seama că păşisem pe un covor de pietricele. Îmi scârțâiseră sub picioare încă de când mă sculasem din pat. Mi-am trecut palma mâinii pe podea.

– Pare sare, spuse Devizé.

Am pus pe limbă un grăunte cules de pe jos.

– E chiar sare, confirmai eu pe un ton alarmat, dar cine s-o fi risipit pe jos?

– După părerea mea, e vorba de...

În aceeaşi clipă însă îmi întinse chitara şi ultimele lui vorbe se pierdură în tăcerea nopţii.

– Cum aţi spus?

– Asta-i pentru tine, spuse el zâmbind subţire, tot îţi place ţie cum cânt.

M-am simţit vag emoţionat. Îmi închipuiam că ştiu să produc cu acele spire încordate ceva sunete plăcute sau chiar o frumoasă melodie. Şi la o adică de ce n-aş încerca acel cântec fără pereche pe care-l auzisem interpretat de muzicantul francez? Aşa că încercai pe loc, dinaintea lui, ştiind bine că mă fac de râs. Cu mâna stângă umblam pe coadă, iar cu dreapta probam blânda rezistenţă a corzilor acelui instrument atât de îndrăgit de Regele Preacreştin, când fui întrerupt de o atingere pe cât de familiară, pe-atât de neaşteptată.

– A venit să te vadă, comentă Devizé.

O mândreţe de pisică tigrată cu ochi verzi, mieunând să-i dau ceva, îşi freca insistent coada de pulpa mea. Vizită care mă puse şi mai rău pe gânduri. Dacă pisica se strecurase în han înseamnă că exista o altă cale de comunicare cu exteriorul, pe care eu şi abatele Melani n-o ştiam încă. Ridicai ochii să-i împărtăşesc mirarea mea lui Devizé. Dispăruse. O mână îmi scutură blând umărul.

– Nu trebuia să stai în camera ta?

* * *

Când am deschis ochii eram în pat, şi din vis mă trezise Cristofano, care mă poftea să pregătesc şi să distribui cina. Încă adormit şi mofluz, m-am rupt din viziunile mele onirice. După ce-am pus la punct bucătăria, am făcut o supă de cotoare de anghinare în fiertură de peşte uscat cu ulei fain, ceapă, mazăre, precum şi ruladă de ton umplută cu lăptuci. Totul însoţit cu o bucată bună de caş şi o jumătate de clondir de vin roşu botezat.

N-am uitat de astă dată să pun mai multă scorţişoară. Cristofano însuşi m-a ajutat să împart mâncarea, având grijă să-l hrănească el pe Bedford în vreme ce eu îi voi fi servit pe ceilalţi chiriaşi; dar mai cu seamă pe stăpânul meu.

După ce l-am alimentat pe Pellegrino ca pe un copil mic, am simţit nevoia imperioasă de puţin aer curat în plămâni. Lungile zile de izolare, petrecute cel mai mult în bucătărie, cu uşa zăvorâtă şi gratii la fereastră, printre aburii ce ieşeau neîncetat din oale, îmi îngreunaseră respiraţia. Mi-am zis să intru pentru câteva clipe în odăiţa mea. Am deschis fereastra ce da spre uliţă, şi mi-am aruncat un ochi: nici ţipenie în acea însorită după-amiază de sfârşit de vară. Doar santinela somnola paşnică, rezemată în colţul clădirii cu via dell'Orso. Pusei coatele pe pervaz şi inspirai adânc.

– Mai devreme sau mai târziu turcii tot se vor lupta cu prinţii cei mai puternici din Europa.

– Da? Şi cu cine?

– Ce zici de Regele Preacreştin, de pildă.

– În sfârşit vor avea ocazia să-şi strângă mâna, fără să se mai ascundă.

Vocile, pe cât de însufleţite pe-atât de precaute, erau fără nici o îndoială ale lui Brenozzi şi Stilone Priàso. Se auzeau de la al doilea cat, unde odăile lor învecinate aveau ferestrele una lângă alta. M-am aplecat cu grijă, astfel încât să-i văd fără să fiu văzut: aceşti noi Pyrame şi Thisbe născociseră un mod foarte simplu de a comunica, în ciuda strictei supravegheri instaurate de Cristofano. Având amândoi o fire neliniştită şi curioasă, amatori de taifas despre orice, îşi potoleau unul altuia în acest chip panica nemăsurată.

M-am întrebat dacă n-ar fi fost cazul să profit de acea nesperată ocazie şi să prind din zbor alte informaţii despre acele personaje ciudate, între care unul deja se adeverise drept un fugar. Şi, cine ştie, aş fi aflat şi ceva amănunte folositoare complicatelor cercetări în care eu eram ajutorul lui Melani.

– Ludovic al XIV-lea este adevăratul duşman al creştinătăţii. Şi nu turcii, proclamă Brenozzi, aspru şi răstit. Ştiţi foarte bine că la Viena se duce lupta pentru salvarea lumii creştine şi toţi Suveranii ar fi trebuit să sară-n ajutorul oraşului. Din păcate, Regele Franţei n-a binevoit să-şi dea obolul. Şi asta nu e deloc întâmplător, aşa să ştii.

Aşa cum am mai spus, şi cum aflasem şi eu în acele luni, trăgând cu urechea la zvonurile din popor şi la veştile clienţilor hanului, Domnul Nostru Inocenţiu al XI-lea făcuse eforturi nemaipomenite pentru a forma o sfântă Ligă în contra turcului. Acestei chemări îi răspunsese regele Poloniei prin trimiterea a patruzeci de mii de oameni, care se adăugau celor şaizeci de mii adunaţi la Viena de Împărat, înainte de a fugi ruşinos

din oraş. Viteazul duce de Lorena se aliase în această dreaptă cruciadă şi se spunea că unsprezece mii de soldaţi bavarezi se puseseră în marş spre Viena. Turcii însă dispuneau de ajutorul curaţilor, redutabilii eretici unguri care, după ce au încălcat armistiţiul cu împăratul, jefuiau acum satele fără apărare din câmpia dintre Budapesta şi Viena. Fără să mai punem la socoteală sprijinul fatal pe care otomanii îl vor fi dobândit de pe urma molimei: un focar de ciumă, într-adevăr, părea să-i târcolească pe asediaţii deja vlăguiţi de dizenteria roşie.

Ajutorul hotărâtor pentru creştini ar fi putut să vină de la Paris. Însă Regele Franţei, amintea Brenozzi, nu dăduse nici cel mai mic semn.

– Este ruşinos, fu de acord Stilone Priàso. Este totuşi cel mai puternic Suveran al Europei, şi nu-şi bate capul decât pentru propriile planuri. Nu e zi să nu pună la cale vreo nouă incursiune în Lorena, în Alsacia...

– Iar când puterea nu-i de-ajuns, recurge la corupţie. Toată lumea ştie: banii puşi la bătaie de regele Franţei îi cumpără pe ceilalţi regi, între care şi pe molâul de Charles al Angliei.

– Mi se face greaţă. Poate aveţi dreptate: regii creştini se tem mai abitir de Franţa decât de turci, comentă Stilone Priàso.

– Sigur că da! Mai bine Mahomed decât francezii. Care n-au pregetat să pună tunurile pe Genova, pentru simplul fapt că nu li s-a trimis de pe uscat un salut vaselor lor care treceau prin faţa oraşului.

Brenozzi se opri. Savura probabil descurajarea pe care mi-o închipuiam aşternută pe faţa napoletanului. Stilone, la rândul său, nu întârzie să revină cu alte observaţii presante, înteţind astfel conversaţia. Mă aplecai şi mai mult, ştiindu-mă la adăpost de orice bănuială, acolo deasupra capetelor celor doi: înfierbântaţi de discuţie, îşi redobândeau vitalitatea pierdută în baza singurătăţii, iar pasiunea politică le alungase parcă orice teamă de ciumă. Nu se-ntâmpla oare acelaşi lucru cu toţi chiriaşii hanului, ori de câte ori eu sau medicul îi vizitam, uneori tratându-i cu aburi tari, uleiuri condimentate sau masaje uşoare? Li se dezlegau limbile, astfel încât îşi exprimau gândurile cele mai intime.

– În toată Europa, reluă Stilone Priàso, prinţul Wilhelm de Orania, nemântuitul vânător de împrumuturi, este singurul care a reuşit să-i oprească pe francezi, cu grămezile lor de bani cu tot, şi să impună pacea de la Nimègue.

Încă o dată îşi făcea apariţia în discuţiile chiriaşilor noştri olandezul Wilhelm de Orania, al cărui nume apăruse mai întâi în delirul lui Bedford, ca apoi să-mi fie confirmat de abatele Melani. Mă intriga acel David nobil şi sărac, a cărui glorie militară se asocia cu faima datoriilor lui.

– Până ce pofta expansionistă a Regelui Preacreştin nu va fi potolită, insistă Brenozzi, în Europa nu va fi pace. Şi ştiţi când va fi? Atunci când coroana de-mpărat va străluci pe capul Regelui Franţei.

– Vreţi să spuneţi Sfântul Imperiu Roman, îmi închipui.

– Mai încape vorbă! Vrea neapărat să fie împărat. Vrea coroana pe care Carol de Habsburg i-o furase lui Francisc I, strămoşul său, prin manipulări financiare.

– Exact, corupându-i pe prinţii electori, mi se pare...

– Bravo, ai memorie bună. Dacă acel Carol de Habsburg nu i-ar fi cumpărat, azi împăratul ar fi francez. Dar acum el vrea înapoi coroana. Şi totodată să se răzbune pe habsburgi. Iată de ce invazia turcilor e de folos Franţei: presiunea lor asupra Vienei vlăguieşte imperiul, mai precis partea lui de răsărit, în timp ce Franţa se extinde spre apus.

– Clar. Este o manevră de prindere-n cleşte.

– Bine spus.

Iată de ce, continuă Brenozzi, când Inocenţiu al XI-lea convocase puterile europene să se unească în contra turcilor, Regele Preacreştin Cel Dintâi Născut al Bisericii refuzase să trimită trupe, în ciuda rugăminţilor căpeteniilor creştine. Ba mai mult, Regele îi impusese împăratului un acord odios: garanţia neutralităţii Franţei în schimbul recunoaşterii tuturor cuceririlor sale banditeşti.

– A avut chiar tupeul să-şi califice pretenţiile ca fiind „moderate“. Dar împăratul, deşi cu cuţitul la os, a refuzat acel târg. Acum Regele Preacreştin se abţine de la ostilităţi: credeţi că o face din vreun scrupul? Nici vorbă! Tactica lui e să aştepte vlăguirea Vienei, ceea ce-i va uşura enorm jocul. Se auzea încă de la sfârşitul lui august, că trupele franceze sunt gata să se-ndrepte spre Ţările de Jos.

Dacă Brenozzi ar fi putut să-mi citească pe faţă gândurile sumbre pe care mi le stârnea! Trăgând cu urechea la vorbele celor doi, îmi rumegam furia: unui asemenea suveran blestemat îi jurase credinţă Atto Melani? Abatele la care ţineam necondiţionat, n-aveam cum să mai neg; şi pe care îl consideram încă învăţător şi călăuză, în ciuda oricăror bănuieli. Aşa se face că încă o dată, victimă a râvnei mele de a cerceta şi cunoaşte, aflam fără să vreau lucruri despre care aş fi preferat să n-aud nici măcar un cuvânt.

– Şi asta nu-i nimic, adăugă Brenozzi cu un şuierat de viperă. Ultima chestie e că turcii protejează navele comerciale franceze de piraţi. Şi astfel comerţul cu Orientul se află în mâinile Franţei.

– Şi turcii vor ceva în schimb? întrebă Stilone.

– Nimic, rânji ironic Brenozzi, poate doar... victoria asupra Vienei.

După ce vienezii s-au baricadat în incinta oraşului, explică Brenozzi, turcii săpaseră o reţea de tranşee şi galerii ce ajungeau până sub ziduri, sub care au plasat mine dintre cele mai puternice, spărgând în mai multe rânduri centura fortificată. Ei bine, această tehnică nu era alta decât cea în care excelau inginerii şi artificierii francezi.

– Vreţi să spuneţi cumva că francezii sunt înţeleşi cu turcii, insinuă Priàso.

– Nu eu sunt cel care spune aşa ceva; au spus-o toţi experţii militari din tabăra creştină de la Viena. Armatele Regelui Preacreştin deprinseseră folosirea de tranşee şi galerii de la doi soldaţi în serviciul Veneţiei, în timpul apărării Candiei. Secretul ajunse apoi la urechile lui Vauban, un inginer militar al Regelui Preacreştin. Vauban l-a perfecţionat: tranşee verticale, prin care să înainteze minele, şi tranşee orizontale pentru deplasarea trupelor de la un punct la altul al frontului. Iată o armă ucigaşă: breşa potrivită o dată făcută, pătrunderea în oraşul asediat e o certitudine. Şi-acum pe neaşteptate, maeştri în această tehnică sunt turcii aflaţi în faţa Vienei. Credeţi că e vorba de-o-ntâmplare?

– Vorbiţi mai încet, îl preveni Stilone Priàso. Aţi uitat că abatele Melani stă alături?

– Că bine zici. Spionul ăla al Franţei, care e abate tot aşa cum este contele Dönhoff. Aveţi dreptate, ne-ajunge deocamdată, spuse Brenozzi. Cei doi se salutară retrăgându-se de la fereastră.

Alte umbre, prin urmare, planau asupra lui Atto. Ce însemna acea aluzie la un personaj necunoscut mie? În timp ce închideam fereastra, îmi reveni în minte ignoranţa lui Melani în materie de Biblie. Destul de ciudat, crezui eu, pentru un abate.

* * *

– Chitară, pisică şi sare, se amuză Cloridia. De data asta avem semne ceva mai de Doamne-ajută.

Făcusem curat la bucătărie gândindu-mă la un singur lucru: să o văd din nou. Afirmaţiile dure ale lui Brenozzi impuneau desigur o nouă confruntare cu abatele Melani. Pentru asta însă aveam toată noaptea la dispoziţie, când el în persoană o să vină să mă ia la colindat prin cele subterane. Am dus în mare grabă cina chiriaşilor, zăbovind oleacă doar la cei care (ca Robleda şi Devizé) încercaseră să mă reţină sub diverse pretexte. Mult mai urgentă pentru mine era o nouă discuţie cu frumoasa Cloridia. Pretextul a fost dorinţa de a-mi interpreta ciudatul vis, al doilea de când porţile hanului fuseseră ferecate de către oamenii Prefecturii.

– Să-ncepem cu sarea de pe podea, spuse Cloridia, şi te previn că nu e un semn bun. Înseamnă asasinat sau dejucarea planurilor.

Citi bosumflarea de pe faţa mea.

– Trebuie însă avut în vedere fiecare caz în parte, adăugă, fiindcă respectivul înţeles nu-l priveşte neapărat pe cel ce-a visat. În visul tău, de pildă, s-ar putea referi la Devizé.

– Dar chitara?

– Ea înseamnă mare melancolie sau trudă fără faimă. Ca, de pildă, un ţăran care trudeşte din greu tot anul, fără să tragă vreodată foloase. Sau un excelent pictor, arhitect sau muzician, ale cărui lucrări rămânând necunoscute, va fi mereu neglijat. Ceea ce e aproape totuna cu mâhnirea.

Eram cu totul descurajat. În acelaşi vis două semne destul de neprielnice, cărora, spuse Cloridia, li se adăuga al treilea.

– Pisica e un semn foarte clar: adulter şi preacurvie.

– Dar eu n-am nevastă.

– Pentru preacurvie nu e nevoie de căsătorie, mi-o-n-toarse Cloridia, răsucindu-şi maliţioasă o şuviţă de păr pe deget. Iar în privinţa adulterului, ţine minte: orice semn trebuie atent examinat şi cântărit.

– Cum asta? Dacă nu sunt căsătorit, sunt burlac şi basta.

– Chiar că nu ştii nimic, îmi reproşă dulce Cloridia. Visele pot fi interpretate şi în chip contrar aparenţelor. Prin urmare ele nu pot da greş, căci se poate presupune la fel de bine atât pentru, cât şi contra.

– Înseamnă că despre un vis se pot spune tot felul de lucruri şi totodată opusul acelor lucruri..., obiectai eu.

– Aşa crezi? răspunse aranjându-şi pletele pe după ceafă şi înălţându-şi cu un amplu gest circular al braţelor cupele rotunde şi tari ale sânilor.

Se aşeză pe un taburet, pe mine lăsându-mă să stau în picioare.

– Nu te supăra, spuse desfăcându-şi de la gât o panglică de catifea ornată cu o camee, prinde-mi-o bine tu, fiindcă mie nu-mi iese la oglindă. Leagă-mi-o puţin mai jos, dar nu prea tare. Cu blândeţe, pielea mea e aşa de fină.

Ca şi cum ar fi fost nevoie să-mi uşureze sarcina, îşi depărtă excesiv braţele pe după cap, arătându-şi astfel decolteul pieptului, de o sută de ori mai înflorit decât peluzele Quirinalului şi de o mie de ori mai perfect decât bolta de la San Pietro. Văzându-mă cum mă schimb brusc la faţă,

Cloridia uită să-mi răspundă la întrebare. Continuă ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, în timp ce eu mă chinuiam cu acea panglică.

– După unii, visele care preced răsăritul soarelui se referă la viitor; cele care au loc la răsăritul soarelui se referă la prezent; iar cele care urmează după răsăritul soarelui se referă la trecut. Visele sunt mai sigure vara şi iarna decât toamna şi primăvara, şi la răsăritul soarelui mai degrabă decât în oricare din ceasurile zilei. După alţii, visele din perioada Postului de Crăciun şi a Bunei-Vestiri prezic evenimente solide şi statornice; în schimb, visele din perioada sărbătorilor mobile (de exemplu, Paştele) desemnează lucruri schimbătoare, pe care nu se prea pune bază. Dar mai sunt şi... ah, nu, nu e bine, e prea strâns. Şi de când îţi tremură mâinile? îmi zâmbi ea şireată.

– De fapt am şi terminat, nu voiam să...

– Calm, fii calm, avem timp berechet, îmi făcu ea cu ochiul, văzând că zbârcisem a cincea oară nodul. Alţii încă, reluă Cloridia dezvelindu-şi exagerat gâtul şi ridicându-şi şi mai abitir sânii spre mâinile mele, spun că în Bactriana există o piatră pe nume Eumetris care, pusă sub cap în vremea somnului, preface visele în preziceri solide şi sigure. Unii nu folosesc decât preparate himerice: parfum de mătrăgună şi de mirt, apă de verbine sau frunze de dafin făcute pudră şi puse la ceafă. Sunt şi unii ce recomandă creier de motan cu nămol de liliac învechit în piele roşie, sau alţii care umplu smochine cu găinaţ de porumbel şi pulbere de coral. Crede-mă, pentru vedenii nocturne, leacurile astea sunt foarte, foarte excitante...

Pe neaşteptate îmi luă mâinile într-ale ei şi mă privi amuzată: nu izbutisem încă să fac pârdalnicul de nod. Degetele-mi, prinse parcă-ntr-un laţ, erau de gheaţă. Ale ei, fierbinţi. Panglica îi căzu în decolteu şi dispăru. Cineva trebuia s-o recupereze.

– Pe scurt, continuă ea strângându-mă de mână şi fixân-du-mă din ochi, important e să ai vise limpezi, sigure, durabile, adevărate, şi pentru orice ţintă există un mijloc. Dacă visezi că nu eşti însurat poate să-nsemne exact contrariul, adică în curând o să fii. Sau că nu eşti şi gata. Ai înţeles?

– Dar în cazul meu nu e cu putinţă să se înţeleagă dacă semnul visului e cel adevărat, sau contrariul lui? întrebai eu pierit şi cu obrajii ca para focului.

– Sigur că se poate.

– Şi de ce nu mi-o spuneţi? mă rugai eu, lăsându-mi fără să vreau privirile spre înmiresmata genune înghiţitoare de panglici.

– Foarte simplu, dragule. Fiindcă n-ai dat banul.

Surâsul ei păli. Îmi îndepărtă brusc mâinile de la pieptul

ei, îşi trase afară panglica şi şi-o înnodă la gât cât ai clipi, ca şi cum n-ar fi avut nicicând nevoie de vreun ajutor.

Am urcat pradă celei mai adânci mâhniri de care sufletul omului era în stare, blestemând lumea toată, incapabilă să se potrivească dorinţelor mele, şi făgăduindu-mă flăcărilor iadului, căci nu ştiusem câtuşi de puţin să descifrez lumea care mă înjosise. Visele ce mi le destăinuisem Cloridiei, bietul de mine, adăstaseră, sincere şi neapărate, la sânul unei curtezane: cum de uitasem una ca asta? Cum am putut să mă amăgesc, dobitocul de mine, că-i voi dobândi graţiile fără a urma singura cale, cea a plăţii. Şi cum am putut să sper, nătăfleţ ce sunt, că unuia ca mine şi-ar fi deschis ea *liberaliter* spiritul şi chiar mai mult decât atât, mai degrabă decât altora, de o mie de ori mai valoroşi, mai merituoşi şi mai demni de admiraţie. Şi de fapt, n-ar fi trebuit să intru la bănuială în privinţa cererii ei, la cele două şedinţe onirice, de a mă tolăni pe pat, în vreme ce ea ar fi rămas comod aşezată pe un scaun la capul patului, în spatele meu? Asemenea cerere, de neînţeles şi curioasă, ar fi trebuit să-mi amintească de natura, vai, mercenară a scurtelor noastre întrevederi.

Din pricina acestor gânduri triste, a fost o plăcere să-l văd, la capătul scărilor spre camera mea, pe abatele Melani. Care, enervat deja să mai aştepte şi riscând să dea în vileag întâlnirea noastră, mă întâmpină cu un strănut straşnic.

A PATRA NOAPTE

Între 14 şi 15 septembrie 1683

De data asta, străbăturăm cu mai mare siguranţă şi iuţeală şirul de hăuri de sub hanul Donzello. Luasem cu mine trestia de pescuit ruptă a lui Pellegrino, dar abatele Melani nu fu de acord să mai încercăm tavanul, aşa cum făcusem când dibuisem chepengul spre galeria de deasupra. Eram aşteptaţi la o importantă întâlnire, îmi aminti Melani, şi date fiind împrejurările, nu era cazul să întârziem. Se uită la faţa mea posomorâtă şi-şi aduse aminte că mă văzuse coborând din turnuleţul Cloridiei. Surâse amuzat şi fredonă şoptit:

Speranza, al tuo pallore
so che non speri piu.
E pur non lasci tu
di lusingarmi il core...[1]

N-aveam nici un chef să fiu luat peste picior, drept care n-am pregetat să-l reduc la tăcere pe Atto, întrebându-l fără ocol ceea ce auzisem de la Brenozzi. Abatele se opri brusc.

– Dacă sunt abate? Ce-ntrebare mai e şi asta?

Cerându-mi scuze, i-am spus că n-aş fi dorit nicicând să-i pun asemenea întrebări nesăbuite, însă domnul Angiolo Brenozzi avusese o lungă conversaţie cu Stilone Priàso, prilej cu care depănase povestiri şi felurite opinii privitoare la multe treburi între care atitudinea Regelui Preacreştin faţă de Sublima Poartă şi Sfântul Scaun. În plus, veneţianul, în toiul discuţiilor strecurase şi părerea că Melani era abate la fel cum era şi contele Dönhoff.

– Contele Dönhoff... bună găselniţă! şuieră sardonic Atto Melani, grăbindu-se apoi să mă lămurească. Tu habar n-ai cine e acest Dönhoff, fireşte. Ţi-e de-ajuns să afli că e vorba de rezidentul diplomatic al Poloniei la Roma, care în aceste luni de război cu turcul e foarte, foarte ocupat. Şi ca să fiu bine înţeles, banii pe care Inocenţiu al XI-lea îi trimite Poloniei pentru războiul împotriva turcilor trec şi prin mâinile lui.

– Şi ce legătură are asta cu dvs.?

– Este doar o insinuare josnică şi agresivă. Contele Jan Kazimierz Dönhoff n-are cum să fie abate, de vreme ce este comandor al Ordinului Sfântului Duh, episcop de Cesena şi cardinal al bisericii parohiale San Giovanni a Porta Latina. La rândul meu, eu sunt abate de Baubec prin decretul Maiestăţii sale Ludovic al XIV-lea, confirmat de consiliul regal. Cu alte cuvinte, Brenozzi crede că eu sunt abate numai datorită voinţei regelui Franţei, şi nu a Papei. Dar în ce fel au ajuns ei să discute despre abaţi? întrebă el pornind din loc.

I-am făcut o scurtă prezentare a conversaţiei în care Brenozzi insistase asupra puterii crescânde a Regelui Franţei, a faptului că Suveranul ar fi dispus să se alieze cu Sublima Poartă spre a-l pune în dificultate pe împărat şi a avea libertate de mişcare în dorinţele sale expansioniste, plan care i-a atras inimiciţia Pontifului.

– Interesant, comentă el, sticlarul nostru urăşte coroana Franţei şi, judecând după aprecierile lui duşmănoase, nu are o prea mare simpatie în ceea ce mă priveşte. Este bine de ştiut.

Se uită apoi la mine pieziş, semn de supărare. Ştia că-mi datorează o explicaţie despre titlul de abate.

– Ştii ce-nseamnă prerogativa regală?

– Nu, domnule Atto.

– Este dreptul de a numi episcopi şi abaţi, şi de a dispune de averile lor.

– Este prin urmare un drept al papei.

– Nu, nu, şi iar nu, o clipă! mă opri Atto. Deschide bine urechile, căci acest lucru îţi va fi de folos în viitor, când o să fii gazetar. Chestiunea e delicată: cine dispune de bunurile bisericii dacă ele se află pe pământul Franţei? Papa sau Regele? Atenţie, nu e vorba doar de dreptul de a numi episcopi, de a acorda beneficii şi prebende bisericeşti, ci şi de proprietatea materială a mănăstirilor, abaţiilor şi terenurilor.

– Într-adevăr... e greu de spus.

– Ştiu. Fapt e că pontifii şi regii Franţei se înfruntau pe această chestiune încă de acum patru sute de ani, căci, evident, nici un rege nu cedează de bunăvoie papei fie şi cea mai mică parte din regatul său.

– Problema asta a fost rezolvată?

1 „Speranţă, paloarea ce-o vădeşti/ştiu că nu mai nădăjduieşti/Şi totuşi nu-ncetezi/inima să-mi consolezi...“ (n.tr.).

– Da, dar înțelegerea a fost încălcată de când cu acest papă Inocențiu al XI-lea. În veacul trecut, de fapt, juriștii ajunseseră în fine la concluzia că prerogativa regală revenea regelui Franței. Drept urmare nimeni n-a mai pus la îndoială această hotărâre. Numai că doi episcopi francezi (întâmplător, jansenişti), apăruți din senin, au redeschis cauza, iar Inocențiu al XI-lea n-a pregetat să-i sprijine. Disputa cea veche, firește, a reînceput.

– Pe scurt, dacă n-ar fi fost domnul nostru Papa, nu s-ar fi iscat nici o discuție în privința prerogativei regale.

– Bineînțeles! Numai el a avut ideea să tulbure atât de necugetat relațiile între Sfântul Scaun şi Cel Dintâi Fiu al Bisericii.

– Înțeleg că dvs., domnule Atto, ați fost numit abate de către regele Franței, şi nu de Papa, am tras eu concluzia ascunzându-mi cu greu surprinderea.

Îmi răspunse printr-un mormăit părând o confirmare şi acceleră pasul.

Am avut impresia limpede că Atto Melani se cam codea să aprofundeze subiectul. Eu însă mă eliberasem în fine de orice îndoială în ceea ce-l privea, deşi îi auzisem în bucătărie pe Cristofano, Stilone Priàso şi Devizé povestindu-şi unul altuia trecutul obscur al lui Atto. Îndoială ce se întărise când examinasem foaia ruptă din Biblie găsită de căutătorii de relicve. Lipsa lui de pregătire în privința Sfintelor Scripturi îşi dădea mâna acum cu revelațiile asupra prerogativei regale, care-i permitea regelui Franței să numească abați după bunul plac. Era clar că nu mă aflam în fața unui adevărat om al bisericii, ci a unui simplu cântăreț castrat care primise un titlu şi o pensie din partea lui Ludovic al XIV-lea.

– Nu te-ncrede prea tare în venețieni, reveni Atto. Ca să le-nțelegi firea e de-ajuns să vezi cum se comportă ei față de turci.

– Ce vreți să spuneți?

– Adevărul e că venețienii, cu galerele lor burdușite de condimente, stofe şi tot felul de mărfuri, au avut dintotdeauna relații solide cu turcii. Acum negoțul lor e în cădere liberă din pricina unor concurenți mai buni decât ei, între care şi francezii. Aşa că pot să-mi închipui foarte bine ce-ai mai auzit din gura lui Brenozzi: că Regele Preacreştin speră în prăbuşirea Vienei, spre a avea răgazul să invadeze electoratele germane şi Imperiul, înainte să împartă totul cu Sublima Poartă. Iată de ce Brenozzi a adus vorba de Dönhoff: voia să insinueze că eu însumi mă aflu la Roma cu scopul de a da o mână de ajutor francezilor şi complotului lor. Fapt e că de la Roma, din voința lui Inocențiu al XI-lea, pleacă spre Viena banii meniți să-i susțină pe asediați.

– Şi de fapt nu-i nimic adevărat, adăugai ca şi cum aş fi cerut o confirmare.

– Băiete, eu nu mă aflu aici să întind curse creştinilor. Iar Regele Preacreştin nu complotează cu Divanul, răspunse el grav.

– Divanul?

– Aşa i se mai spune Sublimei Porți, adică turcilor. Ținu să adauge: aminteşte-ți, corbii se-nhaită în pâlcuri, vulturul zboară singur.

– Şi care-i morala?

– Morala e să gândeşti cu capul tău. Dacă toată lumea îți spune s-o iei spre dreapta, tu fă-o la stânga.

– Dar dvs. credeți că e sau nu e moral să te aliezi cu turcii?

După câteva clipe de ezitare, Melani, fără să mă privească, spuse ritos: nici un scrupul n-ar trebui să-l împiedice pe Maiestatea sa să reînnoiască aliațele, pe care regii creştini de dinaintea sa le-au făcut cu Poarta.

Regii şi prinții creştini ce încheiaseră pacte cu Poarta otomană se numărau de-acum cu zecile, îmi explică el. Astfel, Florența îi ceruse ajutorul lui Mahomed al Il-lea în contra lui Ferdinand I, regele Neapolelui. Veneția, spre a-i alunga din Levant pe portughezii incomozi pentru rutele sale comerciale, se slujise de forțele sultanului din Egipt. Împăratul Ferdinand de Habsburg nu fusese doar aliatul, ci şi vasalul plătitor de tribut al lui Soliman, căruia îi ceruse, printr-o nedemnă supunere, să-i acorde învestitura la tronul Ungariei. Când Filip al Il-lea a purces la cucerirea Portugaliei, a oferit domenii vecinului său, regele Marocului, spre a-l îmbuna, punând astfel în mâinile necredincioşilor pământuri creştine. Şi asta doar cu scopul de a spolia un rege catolic. Până şi papii Paul al III-lea, Alexandru al VI-lea şi Iuliu al II-lea au recurs la ajutorul turcului, ori de câte ori fusese nevoie.

Sigur, cazuiştii şi şcolile catolice s-au întrebat adesea dacă acei prinți creştini comiseseră un păcat acționând astfel. Însă aproape toți autorii italieni, germani şi spanioli credeau că nu, mergând până acolo încât să admită că un prinț creştin are voie să ajute în război un necredincios în contra unui alt prinț creştin.

– Opinia lor, scandă abatele, se sprijină pe autoritate şi pe rațiune. Autoritatea provine din Biblie. Avram s-a luptat de partea regelui Sodomei, iar David împotriva regilor Israelului. Ca să nu mai vorbim de alianța dintre Solomon cu regele Hiram, a Macabeilor cu Lacedemonienii şi Romanii, care erau popoare păgâne.

Ce bine ştia Atto Biblia, mă mirai eu, când aceasta are de-a face cu politica...

– În schimb, raţiunea, continuă abatele cu convingere, se bizuie pe faptul că Dumnezeu e autorul naturii şi al religiei. Aşadar este imposibil să spui că ceea ce e just pentru natură nu e just pentru religie, asta numai dacă vreun precept divin nu ne constrânge să credem. Or, în cazul nostru, nu există precept divin care să condamne astfel de alianţe, mai cu seamă când ele sunt necesare, iar dreptul natural garantează onestitatea tuturor mijloacelor raţionale de care depinde apărarea integrităţii noastre.

Terminându-şi acea intervenţie doctrinală, abatele Melani catadicsi să mă privească, încruntându-se profesoral.

– Vreţi să spuneţi că regele Franţei se poate alia cu Divanul în legitimă apărare? întrebai eu oleacă şovăielnic.

– Sigur că da, pentru a-şi proteja Statele şi religia catolică în contra împăratului Leopold I, ale cărui meschine planuri încalcă toate legile divine şi umane. Leopold, de fapt, s-a aliat cu eretica Olandă, trădând astfel primul adevărata credinţă. Dar atunci toată lumea a tăcut chitic. în schimb aceeaşi lume e mereu gata să acuze Franţa, a cărei singură vină a fost cea de a se fi răsculat în contra ameninţării statornice din partea Habsburgilor şi a altor prinţi europeni. Ludovic al XIV-lea, încă de la începutul domniei sale, se luptă ca un leu, spre a nu fi strivit.

– Strivit de cine?

– În primul rând de Habsburgi, care-l împresoară de la răsărit la apus. Pe de-o parte împărăţia Vienei, pe de alta cea a Madridului, Flandrele şi posesiunile spaniole din Italia. Iar la nord presează Anglia şi Olanda, eretice stăpânitoare de mări. Şi colac peste pupăză, Papa; care-l duşmăneşte şi el.

– Dar dacă atâtea State spun că Regele Preacreştin este un pericol pentru libertatea Europei, un sâmbure de adevăr trebuie să existe. Chiar dvs. mi-aţi spus că...

– Ce ţi-am spus eu despre rege acum nu mai contează. Judecata ta trebuie să fie mai suplă, şi fiecare caz trebuie să-l priveşti ca şi cum ar fi primul din viaţa ta. Aminteşte-ţi că în relaţiile dintre state nu există răul absolut. Şi mai cu seamă, să nu condamni niciodată un lucru numai şi numai ca să scoţi basma curată alt lucru. De cele mai multe ori, vina se află de ambele părţi. Şi victimele, de îndată ce iau locul călăilor, vor comite aceleaşi fărădelegi. Ţine minte asta, altfel faci jocul Mamonei.

Abatele se opri ca şi cum i-ar fi venit o idee, apoi oftă melancolic.

– Nu alerga după soarele înşelător al justiţiei oamenilor, reluă cu un surâs amar, căci atunci când îl vei fi ajuns din urmă, vei afla doar lucrul de care ai crezut că fugi. Drept e doar Dumnezeu. Fereşte-te cât poţi de cel ce te asurzeşte cu dreptatea şi mila sa, în timp ce-şi acuză adversarii de demonie Acela nu e un rege, ci un tiran, un despot, iar nu un suveran. El nu crede în Evanghelia lui Dumnezeu, ci în cea a urii.

– E-atât de greu să-i deosebeşti! exclamai eu neconsolat.

– Mai puţin decât crezi. Doar ţi-am spus: corbii se-nhăitează în pâlcuri, vulturul zboară singur.

– Toate astea îmi vor fi de folos când voi fi gazetar?

– Nu. Îţi vor fi piedici.

Câtva timp n-am mai deschis gura. Maximele abatelui avură darul să mă buimăcească şi nu-mi ieşeau din minte cu una cu două. Mă uimise în special patosul cu care Melani îl apăra pe Regele Preacreştin, deşi atunci când mi-a povestit afacerea Fouquet, portretul aceluiaşi rege fusese întunecat şi arogant. Îl admiram pe Atto, chiar dacă vârsta nu-mi îngăduia încă să pricep în totul valoroasele învăţături cu care mă răsfăţa.

– Mai află, adăugă abatele Melani, că regele Franţei n-are neapărat nevoie să comploteze în contra Vienei. Imperiul, dacă se va prăbuşi, va fi din cauza poltroneriei împăratului însuşi. Când turcii s-au apropiat prea tare de Viena, Leopold a dat bir cu fugiţii, pe-ntuneric, ca un hoţ, în vreme ce poporul disperat şi mânios îi lua la şuturi trăsura. Brenozzi al nostru ar trebui să ştie acest lucru, căci la acea scenă penibilă asistase şi ambasadorul veneţian la Viena. Dă-i dreptate lui Brenozzi, n-ai decât, dar nu uita că atunci când papa Odescalchi a convocat Europa împotriva otomanilor, o singură putere, în afara Franţei, a dat înapoi, şi anume Veneţia.

Eram silit să tac de două ori. Atto Melani nu numai că demontase în chip convingător acuzaţiile lui Brenozzi faţă de Franţa, îndreptându-le împotriva lui Leopold I şi a Veneţiei, ci şi dezvăluise clar bănuielile pe care sticlarul le strecurase în privinţa sa. N-am avut însă cum să mai zăbovesc asupra dovezii în plus de iscusinţă date de însoţitorul meu: ajunseserăm deja în peştera întunecoasă unde stătuseră la pândă, cu o zi în urmă, Ugonio şi Ciacconio. În câteva minute, conform înţelegerii, aceştia apărură.

Aşa cum îmi va fi dat să remarc şi alte dăţi, era imposibil să înţelegi exact de unde se iveau cele două fiinţe ale întunericului. Venirea lor era în general prevestită de un pătrunzător miros de capră, sau de mâncare mucegăită, de fân jilav sau, mai simplu, de putoarea tipică a cerşetorilor ce se târâiau pe străzile Romei. După care li se contura cu greu în beznă profilul cocârjat; văzuţi pentru prima oară, păreau nişte arătări ieşite de-a dreptul din iad.

* * *

– Asta numeşti tu plan? izbucni furios abatele Melani. Animale, asta sunteţi. Băiete, ia asta ca să-l ştergi la fund pe Pellegrino.

Eram strânşi toţi patru împrejurul lămpii ca să încheiem afacerea stabilită cu o noapte în urmă. Abatele însă se făcu foc. Îmi trecu bucata de hârtie primită de la Ciacconio, care, după ce m-am uitat la ea, mi-a trezit şi mie oarecare dezgust.

Făcuserăm cu căutătorii de relicve o învoială: să le dăm înapoi foaia de Biblie ce-i interesa atât de tare, în schimbul unui plan cât de cât exact al galeriilor care se desfăşurau în măruntaiele oraşului, începând chiar de la subsolul hanului. Eram gata să ne onorăm obligaţia (asta şi fiindcă Atto credea că jefuitorii ne-ar fi fost de folos şi în alte ocazii), drept care aveam la noi foaia mânjită de sânge. În schimb, primiserăm doar un fel de petic jegos, care doar cu mult timp înainte trebuia să fi fost o hârtie. Pe care se putea distinge doar o puzderie dementă de linii tremurate şi de nepătruns; doar începutul lor era mai clar, dar nu şi sfârşitul, ca să nu mai vorbim de faptul că nu prea se deosebeau de pliurile naturale ale peticului, sortit de altfel în scurt timp să se destrame în mii de fărâme. Atto îşi ieşise din fire şi mi se adresa ca şi cum cei doi, măturaţi de dispreţul său, nici n-ar fi existat.

– Credulitatea se plăteşte. Cine grohăie tot timpul sub pământ ca animalul nu poate fi în stare de altceva. Acum, o să avem nevoie de ei ca să ne orientăm, asta e.

– Gârfâlâh! protestă Ciacconio, fâţiş jignit.

– Gura, animalule. Ascultaţi bine ce vă spun: o să căpătaţi înapoi foaia de Biblie numai dacă vreau eu. Vă ştiu numele, iar eu sunt prieten cu cardinalul Cybo, secretarul de stat al Papei. Dacă-i spun o vorbă, relicvele voastre n-or să mai fie declarate autentice în vecii vecilor, şi nimeni n-o să vă mai cumpere necurăţeniile pe care le şterpeliţi prin galerii. Aşa că mai bine e să ne slujiţi, cu sau fără Malachia. Şi-acum arătaţi-ne pe unde se iese la suprafaţă.

O tresărire de spaimă îi scutură pe căutătorii de relicve. După care Ciacconio o luă abătut înaintea noastră, arătându-ne un punct vag în întuneric.

– Nu ştiu cum fac, şopti Atto Melani, înţelegându-mi îngrijorarea, dar întotdeauna dibuie drumul, precum şobolanii pe-ntuneric. Ne ţinem după ei, nu-ţi fie teamă.

Ieşirea din galeria de sub piazza Navona, spre care ne-au dus căutătorii de relicve, se afla aproximativ la capătul opus şirului de scări pe care trebuia să le coborâm venind dinspre Donzello. Ca să dăm de acea ieşire trebuia însă să ne vârâm printr-o gură de puţ sufocant de strâmtă. Chiar Ugonio şi Ciacconio, deşi încovoiaţi de cocoaşa oribilă, trebuiau să se ghemuiască la pământ ca naiba spre a trece. Atto afurisi chinul, dar şi faptul că-şi murdărise manşetele şi frumoşii ciorapi roşii de mâzga prin care călcasem.

Eram martorul ciudatei vieţi duble a abatelui, care-şi petrecea zilele închis în odaia sa, iar nopţile în subterane, îmbrăcat în aceleaşi stofe scumpe: satin de Genova, serj, lână de Spania şi de Flandra, calotă reiată, pânză de Irlanda. Toate astea dotate cu broderii, lamele metalice, paftale, fireturi, şi împodobite cu franjuri, dantele, canafuri, panglici şi galoane. Adevărul era că nu avea haine obişnuite în cuferele sale, şi purtând acele splendide veşminte, nu făcea decât să le grăbească sfârşitul.

Ieşiţi din acea groapă strâmtă, ne trezirăm într-o galerie asemănătoare celor prin care se trecea pornind de la Donzello. Chiar în clipa în care scoteam capul (mai uşor decât ceilalţi) prin gura acelui puţ, fui asaltat de-o-ntrebare. Abatele Me-lani se arătase până atunci foarte dornic de a-l prinde pe hoţul cheilor şi perlelor, care e posibil să fi avut de-a face şi

cu moartea domnului Mourai. Mie însă îmi mărturisise ulterior că se afla la Roma pentru a dezlega misterul prezenței lui Fouquet în oraș. Primul motiv, mă întrebai eu subit, era oare suficient ca să-i justifice zelul în peregrinările nostre nocturne? Şi puțin lipsi să nu mă-ndoiesc şi de cel de-al doilea. Fascinat de apropierea acestui individ, extraordinar ca şi împrejurările în care îl întâlnisem, crezui că încă nu venise momentul să dau un răspuns acelor întrebări. Intre timp ne miş-cărăm în beznă, ajutați cât de cât de firava lumină a celor două lămpi.

După câteva zeci de paşi făcuți în noul tunel, am dat de o bifurcație: la stânga noastră un alt tunel, de aceeaşi mărime, pleca din cel principal. După câțiva paşi, o altă răscruce: un fel de cavernă se deschidea în dreapta, fără să se vadă ce ascundea.

– Gârfâlâh, spuse Ciacconio, rupând tăcerea în care ne scufundasem încă de la începutul explorării noastre.

– Explică, îi porunci sec Atto lui Ugonio.

– Ciacconio spune că se poate uşchi şi prin această scăpătoare.

– Bine. De ce n-am încerca?

– Ciacconio are neştiință de vreți a ne uşchi prin clisura scăpătoarei, sau, împuținând bulinele ca să nu se mărească splinele, doriți o ieşitură mai puțin primejdioasă.

– Vrei să ştii dacă alegem stânga sau dreapta, nu? Facem aşa: aruncăm un ochi dedesubt şi încercăm să ne dumirim. Nu cred că e-atât de complicat să-ți faci o idee despre blestematele astea de tunele.

– Gârfâlâh? îşi întrebă Ciacconio tovarăşul.

– Ciacconio e dubios că ar fi comprensat rectamente, traduse Ugonio pentru Atto.

– Repet: să aruncăm iute un ochi în galeriile de sub noi, ceea ce nu mi se pare prea complicat. De acord?

În clipa aceea Ugonio şi Ciacconio izbucniră într-un gros, animalic şi aproape drăcesc hohot de râs, întărit de obscene şi voioase rostogoluri şi răsuciri prin mâzga de sub picioarele noastre, de grohăituri guturale şi de vânturi care mai de care. Lacrimi groteşti şi aproape dureroase completau tabloul căutătorilor de relicve, incapabili de a se stăpâni.

– Foarte amuzant, comentă acru abatele Melani, convins ca şi mine că o asemenea mascaradă animalică era prețul plătit pentru felul cum i-am afurisit pentru acel plan al Romei subterane, dat nouă de ei.

O dată potoliți, cei doi vânători de relicve catadicsiră să ne dea ceva lămuriri.

În acelaşi grai colorat, Ugonio spuse că ideea de a explora *breviter et commoditer* subteranele din împrejurimi şi probabil din întreg oraşul, lor le păruse de mirare căci, ca şi alți nenumărați căutători de relicve, ei se întrebau de o groază de ani dacă potecile oraşului îngropat au un început, un centru şi un sfârşit, dacă vreo minte omenească ar putea cuprinde oraşul după criteriile rațiunii sau, mai modest, dacă, o dată rătăcit în adâncuri, te-ai putea salva. Iată de ce, continuă Ugonio, planul Romei subterane pe care ei ni-l pregătiseră ar fi trebuit să ne fie de folos şi chiar să ne placă. Nimeni până atunci nu cutezase să reprezinte întreaga Romă subterană, şi puțini în afară de Ugonio şi Ciacconio puteau să se laude cu o cunoaştere atât de amănunțită a rețelei de galerii şi caverne. Dar fiindcă o atât de prețioasă colecție de cunoştințe subterane (de care evident nimeni altcineva nu dispunea, accentuă Ugonio) nu era din păcate pe placul nostru... După un schimb de priviri, îi întrebarăm amândoi deodată:

– Unde e planul?

– Gârfâlâh, făcu Ciacconio, desfăcându-şi brațele a descurajare, aproape sufocat.

– Ciacconio respectează colerica refuzanță a vostrisimei deciziuni fudulizante şi cosmice, spuse nepăsător Ugonio, în vreme ce cumătrul său dădea din cap şi cu un spăimos râgâit vomita în palmă un cocoloş în care, vai, se mai zăreau fărâme din peticul de hârtie al fostei hărți.

Nimeni nu mai putea salva nimic.

– Când Ciacconio nu aprovizează, fiind mai mult părinte decât paricid, sfârşeşte totdeauna prin a mancariza, explică Ugonio.

Eram dezolați. Planul (a cărui însemnătate abia acum ne era clară) fusese devorat de Ciacconio care, aşa cum spunea colegul lui, obişnuia să înghită tot ceea ce nu-i convenea, lui sau cunoscuților. Valorosul desen, gata digerat, era pierdut pentru totdeauna.

– Altceva ce mai mănâncă? întrebai eu buimac.

– Gârfâlâh, făcu Ciacconio ridicând din umeri, semn că nu prea dădea atenție la ce-i trecea dincolo de beregată.

Ciacconio ne informă că a doua bifurcare, cea care începea printr-un soi de mică peşteră şi cotea spre dreapta, ducea spre suprafață, dar traseul era mai degrabă lung. Atto fu de părere că e mai bine să cercetăm primul cot, spre stânga. Ne-am întors înapoi şi o apucarăm prin tunel. După câteva zeci de metri însă, Ugonio îl făcu atent pe Atto printr-un brânci.

– Ciacconio a adulmecizat o prezență în galericolă.

– Monştrii cred că e cineva prin preajmă, şopti Atto.

– Gârfâlâh, confirmă Ciacconio arătând spre galeria din care ieşisem.

– Se poate să fim urmăriţi. Eu şi Ciacconio ne oprim aici, în întuneric, hotărî abatele Melani. Voi doi mergeţi înainte cu ambele lămpi aprinse. O să-l prindem când o să se ia după lumina voastră.

Nu prea îmi convenea să mă însoţesc cu Ugonio, dar m-am supus fără să crâcnesc. Melani şi Ciacconio rămaseră pitiţi în beznă. Brusc îmi simţii inima luând-o razna şi răsuflarea tăiată.

Ugonio şi cu mine, după vreo douăzeci sau treizeci de metri, ne oprirăm cu urechile ciulite. Nimic.

– Ciacconio a adulmecizat o prezenţie şi o răsfoiciune, îmi murmură Ugonio.

– Adică o frunză?

Ugonio dădu din cap că da.

O siluetă se desprinse vag din tunel. Îmi încordai toţi muşchii, deşi nu ştiam pentru ce: să atac, să fac faţă la un atac sau, mult mai probabil, să fug.

Era Atto. Ne făcu semn cu mâna să ne-ntoarcem.

– Necunoscutul nu ne urmărea, ne dădu el de veste, merge în treaba lui şi a luat-o pe canalul principal, cel ce duce drept înainte după puţul îngust. Aşa că o să ne luăm noi după el. Să-i dăm bătaie, altfel îl pierdem.

Ciacconio ne aştepta neclintit ca o statuie, pipăind bezna cu nasul.

– Gârfâlâh.

– Masculifer, juneţ, salutifer, temorind, debită Ugonio.

– Bărbat, tânăr, sănătos şi fricos, traduse Atto ca pentru sine. M-am săturat de indivizii ăştia.

Am cotit la stânga, apucând-o din nou pe canalul de bază şi ţinând aprinsă o singură lampă. După câteva minute de drum zărirăm în fine în faţa noastră ceva ca o lumină firavă şi îndepărtată. Era lumina celui urmărit de noi. Atto îmi făcu semn să sting lampa. Mergeam în vârful picioarelor, stră-duindu-ne să nu facem nici un zgomot. L-am urmărit o bună bucată de drum pe misteriosul călător, fără însă să-l distingem, căci traseul galeriei se curba uşor spre dreapta. Dacă am fi înaintat prea tare, el ar fi putut să ne vadă, caz în care ne-ar fi scăpat.

Pe neaşteptate sub piciorul meu pârâi ceva. Călcasem pe o frunză uscată.

Ne oprirăm cu răsuflarea tăiată. Individul se oprise şi el. În tunel se aşternu tăcerea cea mai adâncă, drept care auzirăm un foşnet ritmic tot mai aproape. O umbră se îndepărta de lumina urmăritului, apropiindu-se de noi. Eram gata de luptă. Cei doi vânători de relicve rămaseră pe loc, ascunşi în glugile lor. În penumbră zării o scurtă sclipire în mâna lui Atto. Deşi înspăimântat, izbutii să surâd: cu siguranţă era vorba de pipă. După care, la un cot al galeriei, se produse surpriza.

Urmărisem un monstru. Pe partea stângă a cavernei lumina urmăritului dădu la iveală umbra unui oribil braţ încovoiat. Urma o ţeastă-ascuţită şi prelungă, din care răsărea o blană deasă şi groasă. O fiinţă infernală, pe care ne închipuisem c-o prindem, se căţăra ameninţătoare, venind spre noi. Eram ca împietriţi. Spectrul monstrului făcu un pas, doi, trei. Era gata să iasă din cotul galeriei. Se opri.

– Du-te-nvârtindu-te!

Tresărirăm cu toţii, şi eu fui cât pe-aci să leşin. Cineva strigase. Umbra de pe zid, enormă, se deformă dincolo de orice aşteptare şi logică. Apoi se dezumflă, luând o mărime normală chiar în clipa în care creatura, în carne şi oase, ni se ivea dinainte.

Era un şobolan de dimensiunile unui căţeluş, cu mers şovăielnic şi neghiob. În loc s-o zbughească la vederea noastră (ca şoarecele de canal cu care Atto şi cu mine ne-am întreţăiat la prima noastră descindere subterană), şobolanul înainta agale, nepăsător la ce se-ntâmpla în jur. Părea să fi fost rănit. Lampa îi răsfrânsese conturul, mărindu-l enorm, pe peretele galeriei.

– Scârba dracului, de tine m-am speriat, mai spuse vocea. Lumina o luă din nou din loc, îndepărtându-se. Înainte ca bezna să ne învăluie, schimbai o privire cu Atto. Nici mie şi nici lui nu ne-a fost greu să recunoaştem glasul lui Stilone Priàso.

* * *

Întorcând spatele şobolanului în agonie, ne-am continuat resemnaţi urmărirea. Vocea lui Stilone Priàso îmi declanşă în cuget un vârtej de ipoteze şi bănuieli. Prea puţin ştiam despre napoletan, în afara celor lăsate să-i scape. Spunea că e poet, deşi era clar că nu numai din poezii trăia el. Îmbrăcămintea lui, chiar dacă nu bătea la ochi, trăda bunăstare şi siguranţa unor mijloace cu mult superioare oricărui poetastru de ocazie. Bănuisem încă de la-nceput că adevărata sa sursă de bani era cu totul alta. Iar acum inexplicabila lui prezenţă în subterane stârnea toate bănuielile.

Urmărirea n-a mai durat mult. La un moment dat văzurăm un rând de trepte ce pe măsură ce urcau se făceau tot mai strâmte şi înăbuşitoare. Ascunşi în beznă, ne-am aşezat în şir indian, căpetenie fiindu-ne Ciacconio care n-avea nici o problemă să-i ia urma lui Stilone Priàso.

Totodată, ghicea variațiile de teren pe care mi le spunea, eu fiind al doilea în rând, atingându-mă iute pe umăr.

Brusc, Ciacconio se opri, după care reîncepu marşul. Scările se sfârşiseră. Am simțit pe față o altfel de adiere a aerului. Luându-mă după ecoul produs de paşii noştri, am înțeles că ne găseam într-un spațiu destul de larg. Ciacconio şovăia. Atto îmi spuse să aprind lampa. Mare mi-a fost mirarea când, pe jumătate orbiți de lumină, am aruncat o privire în jur. O enormă peşteră artificială cu pereții acoperiți pe de-a-ntregul de fresce. În centru trona un mare obiect de marmură, pe care nu reuşeam încă să-l disting clar. Ugonio şi Ciacconio păreau ei înşişi dezorientați de acel loc necunoscut.

– Gârfâlâh, se plânse Ciacconio.

– Odoroțiul simulisează prezențiantul, explică Ugonio. Se referea la mirosul acru de urină râncedă din jur. Atto privea fascinat picturile de deasupra noastră. Păsări, chipuri de femei, atleți, bogate decorații florale şi ornamente îmbietoare. Totuşi Melani se smulse iute din contemplare.

– N-avem timp, nu putem să-l lăsăm să ne scape.

Repede dădurăm de două ieşiri. Ciacconio îşi revenise şi, după cum îi dicta nasul, ne-o arătă pe cea bună. Ne conduse cu paşi siguri printr-un labirint de săli, la care n-am apucat să ne uităm, fie din grabă, fie din pricina luminii slabe a lămpii. Lipsa ferestrelor, a aerului proaspăt şi a oricărei prezențe umane dovedea totuşi că ne aflam încă sub pământ.

– Sunt ruine romane, declară Atto cu o brumă de sentiment, am putea să ne aflăm sub palatul Cancelariei.

– După ce vă dați seama?

– Străbatem, cum se vede, un mare labirint, ceea ce mă face să mă gândesc la o construcție de mari proporții. Nu uita că o parte din Colosseum şi tot arcul lui Giordano au fost demolate pentru a se obține material suficient menit înălțării Cancelariei.

– Ați fost vreodată înăuntru?

– Sigur că da. Îl cunoşteam pe vicecancelarul cardinal Barberini, care mă rugase să-i fac un serviciu. Palatul este splendid, sălile spațioase, iar fațadele de travertin nu sunt urâte, deşi...

Trebui să se întrerupă căci Ciacconio ne punea să ne că-țărăm pe o scară abruptă şi parcă anume lipsită de balustradă, deasupra vidului sinistru şi întunecat al unei alte peşteri. Ne țineam toți patru de mână. Scara părea să nu se mai sfârşească.

– Gârfâlâh, exclamă în fine victorios Ciacconio, împingând o poartă ce dădea în stradă. Aşa se făcu că, mai mult morți decât vii, ieşirăm la aer liber. Cu care îmi umplui plămânii, după cele cinci zile de carantină la Donzello, reconfortat de văzduhul primenit şi subtil al nopții.

Am putut să fiu şi eu de folos de data asta. Mi-am dat seama imediat unde ne aflam, căci venisem aici de mai multe ori cu Pellegrino ca să cumpărăm de-ale gurii pentru Donzello. Era vorba de l'Arco degli Acetari, aproape de Campo di Fiore şi de piazza Farnese. Ciacconio şi-a pus încă o dată nasul la bătaie şi ne-a târât spre vasta privelişte de la Campo di Fiore. O ploicică măruntă făcea mai solemnă tăcerea. În preajmă nu erau decât doi cerşetori chirciți pe jos între bietele lor lucruri şi un băiat ce împingea un căruț spre o uliță. Ajungând noi la capătul opus al pieței, Ciacconio ne arătă o mică clădire. Strada mi-era familiară, dar nu-mi aminteam numele.

Nici o lumină nu se zărea la ferestrele clădirii, totuşi o poartă a acesteia, spre stradă, părea deschisă. Deşi strada era pustie, Ugonio şi Ciacconio se puseră drept santinele de-o parte şi de alta. Ne apropiarăm: un glas se auzea, de departe şi abia perceptibil. Cu mare băgare de seamă am împins poarta. Câteva trepte duceau în jos, unde, în spatele unei uşi întredeschise, se ghicea o odaie luminată.

De-aici provenea vocea, discutând acum cu cineva.

Atto mi-o luă înainte pe scară. Curând băgarăm de seamă că mergeam pe un adevărat covor de foi de hârtie risipite pe jos. Atto se aplecă după una, moment în care glasurile se apropiară, chiar de după uşa întredeschisă.

– ...ai aici patruzeci de scuzi, spunea unul din vorbitori. Ne-am repezit în sus pe scară şi o dată ajunşi la ieşire, am avut grijă totuşi să închidem uşa de la stradă pentru a stinge orice bănuială. După care, ne-am ascuns toți patru după colțul clădirii.

Punct ochit, punct lovit. Stilone Priàso ieşi pe portiță, aruncă un ochi jur împrejur, şi o luă iute spre l'Arco degli Acetari.

– Şi-acum?

– Acum deschidem colivia, îmi răspunse Atto. Şopti ceva lui Ugonio şi Ciacconio, care-i răspunseră cu un surâs sordid şi crud.

O zbughiră tropăind pe urmele lui Stilone.

– Şi noi? făcui eu pierit.

– Facem cale-ntoarsă, calm însă. Ugonio şi Ciacconio or să ne-aştepte prin cele galerii, după ce-şi vor fi împlinit oarece misiune.

Am ocolit puțin ca să evităm trecerea prin Campo di Fiore, unde se putea să fim zăriți. Eram în apropiere de ambasada franceză, observă exact Atto, şi riscam să fim opriți de vreo gardă de noapte. Sigur, grație cunoştințelor sale, ar fi putut cere chiar găzduire. Dar la ora aia gărzile

corsicane ale ambasadei ar fi preferat mai degrabă să ne jefuiască şi să ne ia gâtul, decât să ne aresteze.

– Cum probabil ştii, la Roma există ceea ce se numeşte libertatea de cartier: poliția papală şi prefectura n-au dreptul să aresteze pe nimeni în cartierele ambasadelor. Sistem care, dovedindu-se prielnic hoților şi asasinilor de pripas, nu le permite gărzilor corsicane să stea prea mult pe gânduri. Din păcate, fratele meu Alessandro, capelmaistrul cardinalului Pamphili, nu se află la Roma de câteva zile. Altfel ne-ar fi pus la dispoziție o escortă.

Ne-am întors în subterane. Grație Cerului, lămpile noastre rezistaseră. Ajunşi în labirint în căutarea sălii cu fresce, eram cât pe-aci să ne rătăcim dacă căutătorii de relicve nu apăreau de după un cot ascuns.

– Ați avut o discuție agreabilă? întrebă Atto.

– Gârfâlâh! răspunse Ciacconio cu un rânjet de satisfacție.

– Ce i-ați făcut? întrebai eu interzis.

– Gârfâlâh.

Râgâitul mă linişti. Aveam ciudata impresie că încep să-nțeleg, fără să-mi explic cum, limbajul monocord al acestuia.

– Ciacconio l-a speriatizat doar, ne asigură Ugonio.

– Închipuie-ți că nu i-ai mai văzut vreodată pe prietenii noştri, îmi explică Atto, şi că-ți sar la gât, urlând, pe-ntuneric, într-o galerie. Dacă tipii ăştia îți cer o favoare în schimbul vieții tale, tu ce faci?

– Le fac acea favoare, obligatoriu!

– Bravo, ei l-au întrebat pe Stilone doar cu ce treburi umblă noaptea şi de ce.

Rezumatul lui Ugonio ne dădu de ştire următoarele: bietul Stilone Priàso se dusese în atelierul unui oarecare Komarek, lucrător periodic în tipografia congregației De Propaganda Fide, şi care nopțile lucra pe cont propriu spre a-şi rotunji veniturile. Komarek tipărea gazete, scrisori anonime, poate chiar şi cărți puse la Index. Lucrări clandestine, prin urmare, pentru care era plătit gras. Stilone Priàso îi comandase unele scrisori cu prognoze politice pentru un prieten din Neapole. Câştigul urma să fie împărțit între ei doi. Iată cum se explica prezența lui la Roma.

– Şi cu Biblia cum rămâne? întrebă Atto.

În nici un fel, spuse Ugonio, fiindcă Stilone habar n-are de vreo Biblie. Şi nu luase nimic din atelierul lui Komarek, nici măcar o foaie de hârtie.

– Prin urmare altcineva a pierdut pagina mânjită de sânge în galerie. Sunteți siguri că n-a mințit?

– Gârfâlâh, ricană Ciacconio.

– Prezențiantul sperietizat s-a spişatizat pe el, ne lămuri vesel nevoie mare Ugonio.

Pentru a-şi desăvârşi misiunea, cei doi îl percheziționaseră pe Stilone Priàso, găsind la el o broşură cam hârtănită de care, evident, nu se despărțea niciodată. Atto o apropie de lampă, nemaiavând răbdare să ajungem la han:

TRATAT
ASTROLOGIC
DESPRE INFLUENȚA STELELOR CERULUI
în favoarea şi în paguba lucrurilor inferioare pe tot parcursul
anului 1683
CALCULAT LA LONGITUDINEA ŞI LATITUDINEA
Sereniss. Cetăți a Florenței
DE BARTOLOMMEO ALBIZZINI FLORENTIN
Şi de acelaşi Dedicat
Ilustrissimului Domn şi maestru preacinstit
GIO: CLAUDIO BUONVISI
Ambasador al ilustriss. şi excelentiss. Republici Lucca
pe lângă Sereniss. Cosimo al IlI-lea. Mare duce de Toscana

– Ce mai, o gazetă astrologică, exclamă Atto amuzat.

Son faci le Stelle
che spirano ardore...[1]

Accentele melodioase cu care cântă, treziră grohăituri de admirație din partea lui Ciacconio.

– Oho-oho, canterist castrizat, aplaudă servil Ugonio.

– Gazetar da, am înțeles, continuă Atto fără să-i bage-n seamă pe căutătorii de relicve. Dar că Stilone Priàso ar fi şi un astrolog judiciar, n-aş fi crezut în ruptul capului.

– Dar de ce gazetar?

– Intuiția, fiule. Oricum, poet în nici un caz. Poeții sunt melancolici, şi dacă nu dispun de ocrotirea unui prinț sau cardinal, îi recunoşti imediat. Încearcă sub orice pretext să-ți citească maculatura lor, sunt

1 Versuri de Luigi Rossi: „Stelele sunt torțe/ce izvorăsc ardoare (n.tr).

prost îmbrăcați, se invită negreşit la masa ta. Stilone însă se îmbracă, vorbeşte şi are privirea celui „ce are burta plină“, cum se spune-n popor. Totodată e o fire retrasă, ca Pompeo Dulcibeni, de pildă, şi spre deosebire de Robleda, nu vorbeşte vrute şi nevrute.

– Ce înseamnă astrologie judiciară?

– Astrologii, ştii cu ce se ocupă, nu?

– Mai mult sau mai puțin: prezic viitorul prin mijlocirea stelelor.

– În mare, aşa e. Dar mai e ceva. Ține minte tot ce-ți spun, dacă vrei să te faci gazetar. Astrologii se împart în două categorii. Pe de-o parte astrologii propriu-zişi, pe de alta, astrologii judiciari. Toți sunt de acord când admit că stelele şi planetele, în afară că emană lumină şi căldură, au virtuți oculte, prin care produc unele efecte asupra corpurilor inferioare.

Străbăteam acum în sens invers lunga galerie curbă în care ne speriaserăm de umbra şoarecelui de canal.

– Astrologii judiciari însă țintesc mai sus, dedându-se la un joc foarte periculos, spuse abatele Melani. Ei nu se mulțumesc de fapt să admită influența stelelor şi planetelor doar asupra lucrurilor naturale, ci cred că ea se extinde şi asupra omului. Astfel, cunoscând doar locul şi data naşterii unui om, încercau să prezică efectele cerului asupra vieții lui, cum ar fi caracterul, sănătatea, norocul sau nenorocirile, ziua morții şi câte altele.

– Ce legătură au toate astea cu gazetarul?

– Legătura e că unii astrologi sunt şi gazetari, şi pe baza influențelor astrelor dau la iveală preziceri politice. Unul din ei e Stilone Priàso, ce circulă neînfricat cu o publicație de horoscoape în buzunar, şi nopțile dă la tipar prognoze.

– E cumva interzis?

– Mai e vorbă? Pedepsele aplicate astrologilor judiciari sau prietenilor acestora, fie ei şi oameni ai bisericii, sunt foarte numeroase. Acum câțiva ani problema m-a preocupat şi citisem câte ceva în materie. Papa Alessandro al III-lea, de pildă, a suspendat un preot timp de un an pentru faptul de a fi recurs la astrologie, deşi acesta o făcuse în scopul sacrosanct de a recupera odoarele furate din biserică.

Îngrijorat, am început să răsfoiesc lângă lampă broşura luată de căutătorii de relicve lui Stilone.

– Zeci de almanahuri ca ăsta mi-au căzut în mână, îmi spuse Atto. Unele se intitulează *Glume astrologice* sau *Fantezii astrologice,* anume ca să alunge bănuiala că ar fi vorba de lucruri mai serioase, de felul astrologiei judiciare, care e capabilă să influențeze deciziile politice. Sigur, e vorba de manuale nevinovate de sfaturi şi presupuneri pentru anul în curs, dar la fel de sigur e că Stilone al nostru nu e deloc precaut cu meseria asta periculoasă de a alerga prin tipografii clandestine, având asupra lui lucruri de genul ăsta!

Timorat, i-am întins lui Atto imediat cărțulia.

– Ce faci, poți s-o păstrezi, mă asigură.

Prudent cum eram, am strecurat-o-n pantaloni, pe sub cămaşă.

– Dvs. credeți că astrologia ajută cu adevărat la ceva? întrebai.

– Eu nu cred. Ştiu însă că mulți medici o țin la mare preț. Ştiu că Galenus a scris o carte întreagă *De diebus chriticis,* despre îngrijirile aplicate bolnavilor în funcție de poziția aştrilor. Eu nu sunt astrolog, dar ştiu că unii afirmă, de pildă, că bila se tratează când luna se află...

– În Rac.

Furăm luați prin surprindere de intervenția lui Ugonio.

– Luna fiind în Rac, cu zodie de triadă, sau Mercur, continuă căutătorul de relicve într-un mormăit susținut, bila se primeneşte de minune. Cu sextil sau triadă în Soare, flegma. Cu apariția lui lupiter, melancolia. În zodia Dragonului, Capricornului, Berbecului, semne rumegătoare, ea va provoca tulburări, cu atât mai mari cu cât se va apropia de stirpea septentrională, australă, căci umorile alterate curg câte două, iar borealii antrenează mai ales prin impresie şi compresie curgerea şi distilarea, fiind interzisă evacuarea la cei expuşi fluxurilor. Va fi prin urmare necesar să se ia seama la aspectele numite simptome pentru a nu fi cotat drept medic de țară, şi pentru a reieşi mai mult bine decât rău, părinte decât paricid, a linişti conştiința, căci prin împlinirea datoriilor creşte bucuria creştinului, micşorând bulinele ca să se mărească splinele, aplicând evacuările cuvenite şi nevoiaşe, *verbi gratia,* dacă se va folosi magisteriul lui Scialappa. Amuțiserăm, interzişi.

– Ia te uită, un adevărat expert în astrologie medicală, rupse tăcerea abatele Melani. Şi cum de te-ai pricopsit cu chestiile astea prețioase?

– Gârfâlâh, interveni Ciacconio.

– Am multificat conștiințele prin lepturi de foitable.

– Foitable? întrebă Atto. Ciacconio arătă cărțulia din mâna mea.

– Aha, cărți, vasăzică. Gata, băiete, la drum. Teamă mi-e ca Cristofano să nu inspecteze camerele. Ar fi cam greu să ne explicăm absența.

– Dar şi Stilone Priàso ar fi fost absent.

– Nu şi acum, căci după ce s-a întâlnit cu cei doi monstruleți ai noştri, mai mult ca sigur că şi-a luat picioarele la spinare spre han.

Stilone Priàso, întregi tabloul Atto, a venit la Roma în calitate de astrolog judiciar. Pentru planurile lui prea puțin curate avea nevoie de o ieşire discretă de la Donzello pe timp de noapte. Calea asta subterană trebuie s-o fi ştiut mai demult, având în vedere spusele lui că mai fusese chiriaşul hanului.

– Credeți totuşi că Stilone are de-a face cu uciderea lui Mourai şi furtul perlelor mele?

– E prea curând să mă pronunț. Trebuie să mai insistăm. Sigur e că el a bătut galeriile astea de nu ştiu câte ori. Ceea ce nu e cazul nostru. Fir-ar să fie, dacă am fi păstrat planul lui Ugonio şi Ciacconio, oricât de jegos şi încurcat era, am fi avut un mare avantaj.

Din fericire, un avantaj tot aveam: ştiam despre Stilone că fusese în subterane, fără ca el să se prindă că şi noi fusesem.

– Oricum, adăugă abatele, e bine să-ți arunci o privire în odaia lui înainte de a te culca. Prea mare încredere n-am în aceste creaturi, se întoarse el arătând spre rânjetele vânătorilor de relicve care veneau în urmă.

Străbăturăm tot pasajul subteran până la gura puțului care dădea spre ruinele stadionului lui Domițian de sub piazza Navona. Atto îi expedie pe cei doi căutători de relicve, dându-le întâlnire în noaptea următoare, după apusul soarelui, şi promițându-le o recompensă.

– Gârfâlâh, protestă Ciacconio.

Cei doi voiau înapoi foaia de Biblie. Atto nu le-o dădu, căci nu se lămurise încă asupra provenienței, aşa că mi-o dădu mie să am grijă de ea. Căutătorilor de relicve se gândi să le ofere totuşi ceva bani.

– Ce-i drept, e drept, spuse Atto împăciuitor în timp ce scotea banii. În fond ați muncit la planul ăla.

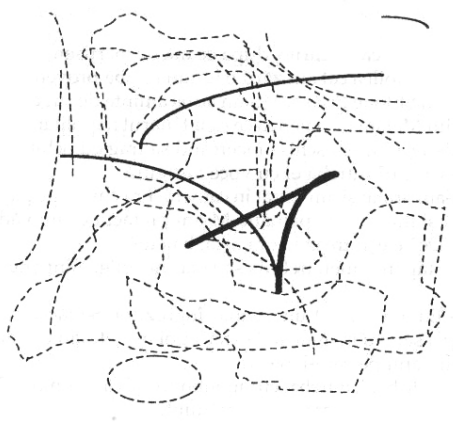

Pe neaşteptate abatele Melani holbă ochii. Luă de jos o mână de țărână şi i-o aruncă pe umăr lui Ciacconio, care înlemni. Luă apoi pagina de Biblie, o deschise şi o lipi de par-palacul lui Ciacconio, chiar în locul presărat cu praf.

– Jivine murdare ce sunteți, spuse uitându-se la ei mâniat. Cei doi rămaseră neclintiți, aşteptându-şi pedeapsa. Pe hârtie se întipărise un soi de labirint încâlcit, pe care parcă-l mai văzusem undeva.

– Să nu care cumva să-mi mai faceți mie una ca asta, ați auzit?

Tăcu apoi, punând banii înapoi în buzunar.

– Înțelegi? îmi spuse după plecarea lui Ugonio şi Ciacconio. Voiau să ne tragă pe sfoară ca pe doi idioți. N-au făcut decât să apese foaia pe grozăvia aia de piele de capră pe care o au pe ei. Au mai adăugat câteva mâzgăleli, şi gata planul subteranelor Romei. Cu mine însă şi-au găsit naşul. Mi-a sărit în ochi figura din mijlocul planului, leită cu o cârpitură de pe umărul lui Ciacconio. Aşa le-am descoperit vicleşugul!

Istoviți, ne întoarserăm tăcuți la Donzello, în toiul nopții.

* * *

Tocmai urcam scările, după ce mă despărțisem de Atto, când la al doilea cat am zărit o lumină slabă provenind din odaia lui Stilone Priàso. Mi-am adus aminte de rugămintea abatelui Melani de a vedea ce e cu tânărul napolitan. M-am lipit de uşa întredeschisă încercând să trag cu ochiul.

– Cine e? întrebă el cu voce nesigură.

M-am arătat şi am intrat în cameră. Era chircit pe pat, alb la față şi murdar de pământ. M-am prefăcut că nu văd.

– De ce eşti treaz la ora asta, băiete?

– Stăpânul meu trebuia să-şi fac nevoile, minții eu, dar dvs.?

– Eu am... avut un coşmar îngrozitor. Se făcea că doi monştri săreau la mine în beznă, apoi mă jefuiau de cărți şi de toți banii pe care-i aveam.

– Şi de bani, întrebai eu, amintindu-mi că Ugonio şi Ciacconio nu pomeniseră acest amănunt.

– Da, după care mă tot întrebau... pe scurt, mă torturau şi mă chinuiau.

– Îngrozitor. Trebuie să vă odihniți.

– Cu neputință, îi văd încă în fața ochilor, spuse el scu-turându-se, cu ochii într-un punct fără adresă.

– Şi eu am visat de curând ceva curios, am spus ca să-l consolez cât de cât, dar n-am înțeles nimic.

– Înțelesul..., repetă Stilone Priàso ca de pe altă lume, înțelesul viselor ne scapă. E nevoie de un expert în oniromanție. Unul adevărat însă, nu şarlatani sau curve care să te uşureze de bani.

La acele cuvinte, roşii şi încercai să schimb discuția.

– Dacă tot n-aveți somn, pot să stau cu dvs. puțin. Nici mie nu-mi prea dă ghes somnul, îmi încercai eu norocul de a-l trage de limbă pe napolitan, doar doar i-o scăpa vreo vorbă numai bună pentru cercetările abatelui Melani.

– Nu m-ar deranja. Cu atât mai mult cu cât mi-ai fi de mare ajutor dacă mi-ai curăța hainele în timp ce eu o să mă spăl puțin.

Se sculă din pat şi după ce se dezbrăcă, folosi ligheanul ca să-şi clătească mâinile şi capul plin de praf. Pe patul unde-mi lăsase hainele şi o perie, zării un carnet cu semne bizare. Lângă el, câteva cărți vechi, pe al căror frontispiciu se putea citi: *Myrotecium, Protolumină chimică răsunătoare* şi, în fine, *Antilumină fizică horoscopantă.*

– Vă interesează alchimia şi horoscoapele? întrebai eu, frapat de acele titluri cu înțeles obscur.

– Nici vorbă, exclamă Stilone puțin bruscat. Fiind ele scrise cu rimă, îmi sunt de folos să mă inspir. Doar sunt poet, ştii asta!

– Sigur că da, mă prefăcui eu că-l cred, periind de zor hainele. Unde mai punem că astrologia e interzisă.

– Inexact, făcu el nervos. Numai cea judiciară.

Ca să nu-i dau de bănuit, m-am prefăcut că n-aveam habar de acea materie, drept care Stilone Priàso, frecându-se cu spor pe cap, îmi repetă pe un ton doctoral tot ceea ce aflasem deja de la Atto.

– În urmă cu vreo jumătate de veac, încheie el, papa Urban al VIII-lea, în plin pontificat, îşi dezlănțui furia în contra astrologilor judiciari, care se bucuraseră totuşi vreme de trei decenii de o toleranță şi de o faimă crescândă, mai cu seamă în rândul cardinalilor, prinților şi prelaților dornici de a li se face prognoze favorabile. Un adevărat cutremur, încât şi azi cei ce citesc soarta în stele riscă foarte mult.

– Păcat, ne-ar prinde bine acum să ştim ce ne-aşteaptă la Donzello; vom sfârşi într-un lazaret, sau vom ieşi teferi.

Era o provocare la care Stilone Priàso n-a răspuns.

– Cu ajutorul unui astrolog am putea să ne lămurim şi dacă domnul Mourai a murit de ciumă sau a fost otrăvit, aşa cum susține Cristofano, încercai eu a doua oară. Ne-am pune şi noi la adăpost de primejdia de a fi omorâți.

– Imposibil. Otrava, mai abitir decât orice armă mortală, scapă ochiului treaz al aştrilor. Ea e mai puternică decât orice tentativă de divinație sau prezicere. Dacă ar fi să omor pe cineva, aş alege otrava fără să clipesc.

La vorbele astea, mă făcui alb la față. Bănuielile mele păreau să se confirme.

Astrologi şi otravă; mi-am amintit pe loc de discuțiile privitoare la otrăvuri în care se lansaseră chiriaşii adunați la cadavrul bietului domn Mourai în chiar seara ferecării hanului. Nu se semnalase oare că cei mai iscusiți în pregătirea poțiunilor otrăvite erau chiar astrologi şi parfumieri? Iar Stilone Priàso, mă-nfiorai eu, era un gazetar astrolog, după cum abatele Melani descoperise de curând.

– Sunteți chiar sigur? reacționai eu, simulând acelaşi interes naiv. Ați auzit vorbindu-se de otrăviri pe care stelele n-au fost în stare să le prezică?

– Un exemplu ca la carte e abatele Morandi. Cazul cel mai faimos.

– Şi cine era acest abate? întrebai, disimulându-mi cu greu curiozitatea.

– Un călugăr. Şi cel mai mare astrolog al Romei, răspunse el laconic.

– E cu putință să fii şi călugăr şi astrolog? făcui eu pe credulul.

– Este şi chiar mai mult decât atâta. La sfârşitul veacului trecut, episcopul Luca Gaurico a fost astrologul oficial la curtea a patru papi. Vremuri de aur! Acum, vai, apuse pentru totdeauna, oftă el.

Limba începea să i se dezlege.

– După povestea cu părintele Morandi? îi cântai eu în strună.

– Exact. Părintele Orazio Morandi, abate la mănăstirea Santa Prassede, avea, acum vreo şaizeci de ani, cea mai bună bibliotecă astrologică din Roma. Un veritabil far pentru astrologii epocii. El era în corespondență cu cei mai renumiți literați din Roma, Milano, Florența, Napoli şi alte oraşe, dar şi din afara Italiei. Mulți dintre ei, oameni de litere sau de ştiință, îi cereau părerea despre astre. Până şi nefericitul de Galileo Galilei, venit cu treburi la Roma, i-a fost oaspete.

În vremea acelor fapte, abatele Morandi, continuă Stilone, trecuse de cincizeci de ani. Era neîmtrecut la vorbă, vesel mereu, mai degrabă înalt, cu o barbă mândră de culoarea castanei şi părul abia atins de cărunțeală. Pe-atunci astrologia era îngăduită. Legile împotriva ei existau, dar toată lumea le ignora, însă pe seama abatelui Morandi circulau zvonuri denigratoare. Era bănuit, şi nu pe nedrept, că practică gazetăria, punând la

bătaie numeroase relații pe care le-avea în afara Romei. Fapt e că circulau multe opuscule anonime, tipărite în alte localități, colportând informații rezervate despre curtea de la Roma. Se credea că asemenea bârfe erau adunate și răspândite de către Morandi, al cărui interes pentru urzelile politice și jocurile de la palatul Vatican era notoriu. Și asta nu doar fiindcă autorul gazetelor era într-adevăr greu de identificat, ci și pentru că gazetarii și redactorii erau atunci cu larghețe tolerați, în ciuda legilor și interdicțiilor. De altfel, dat fiind caracterul informațiilor cuprinse în cele scrieri injurioase, era clar că sursele părintelui Morandi nu puteau fi decât cugete rafinate ca acelea ale unor secretari ai Prinților și Cardinalilor. Dacă nu chiar stăpânii înșiși.

Faima lui Orazio Morandi atinsese culmea când (era prin anul 1630) abatele și-a pus în cap să susțină, în baza calculelor astrologice, că papa Urban al VIII-lea Barberini va muri până la sfârșitul anului. Înainte de a răspândi o asemenea prezicere, el se consultase cu alți astrologi renumiți. Aceștia calculaseră și ei și obținuseră aceleași rezultate.

N-a existat decât un singur dezacord, cel al părintelui Raffaello Visconti, profesor de matematici la Roma. După opinia lui, dacă Papa ar fi evitat să se expună primejdiilor, ar mai fi avut de trăit încă treisprezece ani, adică până în 1643 sau 1644. Profesorul însă nu fu luat prea în serios de colegi, care erau cu toții de acord în privința iminentei dispariții a papei Barberini. Prezicerea abatelui de la Santa Prassede făcu înconjurul Romei și al altor capitale cu iuțeala fulgerului. Ca astrolog se bucura de un credit atât de mare, încât câțiva cardinali spanioli se grăbiră să vină la Roma pentru a lua parte la Conclav, care n-ar fi întârziat să aibă loc. Zvonul ajunse și în Franța, astfel că Richelieu a trebuit să roage curtea de la Roma să intervină urgent pentru a pune capăt unei situații atât de regretabile.

Zarva ajunse în fine și la urechile lui Urban al VIII-lea. Sfântul Părinte n-a fost prea mulțumit să afle că astrologia stabilise că sfârșitul său era o chestiune de zile. Pe 13 iulie el decretă să se deschidă un proces în contra abatelui Morandi și a complicilor săi. Două zile mai târziu, Morandi fu închis în carcera de la Tor di Nona, în timp ce biblioteca și casa i-au fost percheziționate și sigilate.

– Surpriza vine de-abia acum. S-au găsit doar diverse tratate astrologice, dar nici o urmă de gazete sau preziceri astrologice, care doar ele ar fi dovedit voința reală a abatelui de a comite infracțiuni sau chiar nelegiuiri. Abatele Morandi și ai săi fuseseră precauți. Rușinea fu imensă. Papa riscă să devină calul de bătaie al întregii Europe, hohoti Stilone Priăso.

– Urmarea? îl îmboldii eu, nerăbdător să aflu și ceva interesant pentru descinderile mele prin subterane.

– Urmă intrarea în scenă a avocatului său. Cine oare reușește să trădeze și să ruineze până și pe cel mai prevăzător, pregătit și inteligent dintre oameni? Avocatul acestuia. Așa să știi, băiete, mereu a fost așa și tot așa o să fie.

Ilustrisimul avocat Teodoro Amayden, continuă Stilone Priàso, ascunzându-și cu greu sarcasmul, de mult timp juristul mănăstirii Santa Prassede, sări în ajutorul Papei. Amayden, la câteva zile după arestarea lui Morandi, se duse la librăria Luna în piazza Pasquino, și cu aerul cel mai nevinovat din lume, dădu de-nțeles în fața mai multor persoane că, într-adevăr, nu se găsise nimic la percheziție, asta însă deoarece călugării intraseră imediat în cabinet printr-un pasaj secret la care se ajungea desferecând un perete despărțitor (descris de avocat cu lux de amănunte). Toate scrierile acuzatoare fură luate și puse care pe foc, care la păstrare. Împrejurarea, adăugă avocatul, îi fusese povestită de un servitor al lui Morandi.

După ce și-a golit sacul cu asemenea noutăți spuse cu tupeu în fața unei asistențe năucite, Amayden se duse liniștit acasă.

Întâmplarea, firește, ajunse urgent pe masa judecătorului, care nu ezită să-i aresteze pe cei doisprezece călugări de la Santa Prassede.

– Șarpele de avocat, șuieră Stilone scârbit, avu curajul satanic să confirme în procesul-verbal că a dezvăluit public secretul peretelui fals: „La două zile după întemnițarea abatelui Morandi, venind acasă la mine Alessandro, servitorul numitului abate, mi-a spus că preoții ridicaseră o parte a cabinetului, din care sustrăseseră documente, ulterior arse. Mi-a mai spus zâmbitor că nici o probă nu era de găsit în contra abatelui, fiindcă nu mai rămăsese nimic, scrierile toate fiind puse pe foc“, spuse Stilone, imitând vocea nazală a avocatului felon.

Ultimul act fu jucat. Toți călugării mărturisiră și Morandi însuși recunoscu că a întocmit horoscopul în cauză pe adresa Papei, și-n plus, a făcut gazetărie. Strâns cu ușa de judecător, el își denunță confrații și prietenii, care la rândul lor băgară pe alții în capcană.

– Și-așa s-a terminat procesul, am anticipat eu.

– Nu încă, a continuat Stilone Priàso, abia acum lucrurile încep să se complice.

Jocul citațiilor de complicitate risca să dea în vileag nume incomode: mai cu seamă ale unor cardinali, secretari și apropiați care, aflând de predicția morții grabnice a lui Urban al VIII-lea, consultaseră aștri cu privire la șansele lor de a dobândi Tiara. Încă de la primul interogatoriu,

Morandi îşi momi acuzatorii cu nume sus-puse: o cărţulie de satire, pe care i-o dăduse secretarul Concistorului, ar fi trecut şi prin mâinile secretarului sfântului palat Vatican. Dăduse bibliotecarului înălţimii sale cardinalului de' Medici un discurs în formă de scrisoare despre datele naşterii Papei, pe care discurs îl copiase în prezenţa părintelui Raffaello Visconti, şi fusese citit şi de secretarul cardinalului nepot Antonio Barberini...

Papa înţelese repede ce se putea alege din asemenea urzeală: un scandal care ar fi făcut de ruşine întregul Concistor şi în primul rând întreaga familie. Urban al VIII-lea recurse la măsuri de urgenţă, silind autorităţile judiciare să omită numele de pontifi, cardinali, prelaţi şi chiar laici în procesele-verbale, şi urmând ca el însuşi să decidă dacă se cuvenea să fie menţionaţi în limbaj cifrat pe margine, sau pur şi simplu lăsaţi în alb în text. Pe măsură ce ancheta înainta cât de cât, interveneau acei *omissis* ai papei: „Eu cunosc mulţi oameni care se pricep la astrologie. Vincenzo Bottelli a fost maestrul meu. El mi-a spus că mulţi oameni de la Palat se ocupau cu astrologia, de pildă Cardinalii xxx, xxx şi xxx, dar şi xxx, xxx, xxx, precum şi xxx.

– Pe scurt, cardinali peste tot, exclamă Stilone. Judecătorul, tresărind la auzul ilustrelor nume, ştia foarte bine că tot acel viespar astrologic se datora celor în purpură. Care riscau, dacă servii lor nu şi-ar fi ţinut gura, să se acopere de ruşine. Şi de interdicţia de a fi aleşi, într-o bună zi, Papă.

– Şi până la urmă, mă grăbii eu să aflu dacă toată tărăşenia are vreo legătură cu otrava.

– Pronia cerească... a avut ultimul cuvânt, răspunse Stilone, boţindu-şi faţa cu-nţeles. Pe 7 noiembrie 1630, abatele Morandi a fost găsit mort în celula sa, răsturnat pe pat, în modesta lui rasă si cu sandalele purtate de-o viaţă.

– Ucis!

– Ei bine, moartea i-a fost constatată de unul din călugării săi, care n-a avut nici o îndoială: nu a văzut vreun semn care să contrazică „moartea naturală, adică de febră, şi ştiu asta fiindcă l-am asistat tot timpul cât a fost închis". Abatele, a adăugat călugărul, „de câteva zile se îmbolnăvise".

Şase zile mai târziu, medicul închisorii Tor di Nona îşi întocmeşte raportul: Morandi a murit la sfârşitul a douăsprezece zile de boală. Avusese mai întâi o febră virală, care a evoluat în febră malignă şi apoi letală. „N-am şi nici n-am văzut vreo bănuială sau semn de otrăvire", certifică medicul, confirmat de încă doi colegi. Toţi ascund însă faptul că cu două zile înainte murise, în urma aceloraşi chinuri, un alt deţinut, tovarăş de celulă cu Morandi, care mâncase împreună cu el o prăjitură de origine necunoscută. Zvonurile şi presupunerile de otrăvire au circulat luni în şir.

Dar ce mai conta acum? Părintele Morandi murise, ducând cu sine în mormânt îngrozitoarea povară de vicii ale întregii Curţi pontificale. Spre uşurarea tuturor, vălul, ridicat cu nesăbuinţă, fu grabnic lăsat să cadă.

Urban al VIII-lea ordonă judecătorului ca printr-un scurt comunicat de mână să suspende hotărârile procesului, acordând iertare copiştilor, astrologilor şi călugărilor, precum şi încetarea oricăror altor acuzaţii penale în contra lor.

Stilone Priàso tăcu şi mă privi-n ochi. Se băgă în pat, aşteptându-mi replica la istorisirea sa.

Prin urmare, în cazul abatelui Morandi, ca şi în cel al domnului Mourai, mă gândii eu aranjând hainele periate pe scaun, otrava se ascunsese sub falsele aparenţe ale unei boli.

– Dar toţi oamenii aceia nu erau şi ei vinovaţi? obiectai eu, captivat de tristul sfârşit.

– Dacă stăm şi ne gândim, copiştii copiaseră, călugării ascunseseră probele, iar astrologii puseseră pariu pe moartea Papei. Şi mai cu seamă, cardinalii sprijiniseră întreaga tevatură. Prin urmare se cuvenea să fie pedepsiţi. Dar pentru aceasta ar fi trebuit să se dea o sentinţă, care ar fi provocat scandal. Ceea ce nu-i convenea Papei.

– Aşadar Urban al VIII-lea n-a murit în anul prezis.

– Nici vorbă. Morandi greşise complet calculele.

– Şi când a murit?

– În 1644.

– Nu era chiar anul calculat de părintele Visconti, matematicianul?

– Exact, răspunse Stilone Priàso. Dacă abatele de la Santa Prassede ar fi ascultat de prietenul său profesor, ar fi prevăzut cu adevărat moartea lui Urban al VIII-lea. A preferat însă să rămână fidel propriei predicţii.

– Ce s-a mai întâmplat cu astrologii după moartea lui Morandi? întrebai, posomorât de lugubra observaţie.

– Lista nu întârzie să apară: abjurarea lui Galileo, surghiunul lui Argoli, fuga lui Campanella, rugul lui Centini. Toate astea doar în câţiva ani.

Stilone se reculese parcă pentru cele rostite.

– Aşa sfârşi astrologia, strivită sub povara decretelor papale, încheie el.

– Morandi, dacă tot a simţit că i se hotărâse sfârşitul, de ce nu s-a pus la adăpost, întrebai, renunţând de-acum la dublele mele intenţii cu care-l povocasem pe Stilone Priàso.

– Vrei să ştii de fapt dacă te poţi opune influenţelor aştrilor, îndrăzneaţă întrebare! Un călugăr dominican, Tommaso Campanella, om foarte învăţat şi de mare curaj, a scris *De Fato Siderali vitando,* în care susţine chiar arta de a ocoli calea ce ne-o rezervă astrele. Pe de altă parte însă, prin chiar acele pagini, Campanella pare să sugereze că, în cazurile extreme, nu e nici o cale de scăpare nici măcar pentru astrologi.

– Cum asta, nici pentru cel ce citeşte în stele mai înainte şi mai bine decât toţi? Înseamnă că voinţa aştrilor e de neocolit! exclamai eu înfiorat.

– Poate că da. Poate nu, surâse îndoielnic Stilone Priàso.

– Atunci, Domnul Nostru Iisus de ce a mai venit pe pământ? Dacă puterea sferelor cereşti stăpâneşte pretutindeni, nu există mântuire, tresării eu auzindu-mă vorbind în acel fel.

– Ce-ai spune dacă ţi-aş povesti că până şi Preasfântului Mântuitor, râse Stilone Priàso deloc tulburat, i s-a făcut horoscopul.

Îmi arătă cum cohorte de glorioşi învăţaţi, de pildă Albert cel Mare, Pierre d'Ailly sau Albumasar se aplecară asupra horoscopului Domnului Nostru. Le urmară, în exerciţiul acestei injurioase desfătări, spirite tot mai joase, între care totuşi excelentul Girolamo Cardano, precum şi neînsemnaţi preoţi de ţară.

– Şi ce se poate citi în horoscopul lui Cristos?

– Nu puţine lucruri, crede-mă. Naşterea sa e sub una din cele mai bune zodii. După Girolamo Cardano, cometa care apare la naşterea sa înseamnă strălucirea eternă a faimei; Jupiter explică firea sa blândă, esenţa dreaptă şi paşnică. Spicul Fecioarei înseamnă graţie, elocvenţă şi clarviziune. Ascendentul care leagă cele două capete ale Balanţei din a opta şi a noua sferă, şi punctul Echinocţiului de toamnă, conferă întregului tablou caracterul excepţiei divine. După Campanella însă, tabloul astral al lui Mesia n-ar fi atât de singular cum îl zugrăvesc unii. Aşa cum va spune, propriul horoscop era la fel de excepţional, dacă nu chiar mai presus.

– Cum adică, se punea Campanella mai presus de Cristos?

– Mai mult sau mai puţin. Inchiziţia chiar l-a acuzat de a-l fi imitat pe Mesia, datorită invocării aceleiaşi singulare poziţii a planetelor sub care se născuse Iisus.

– Acuzaţia era întemeiată?

– În parte era falsă căci, după câte ştiu, Campanella nu s-a identificat nicicum cu Cristos, mărginindu-se doar a crede că este un profet. Pe de altă parte era întemeiată, căci făcuse greşeala să susţină, şi pe când era întemniţat, că prezenţa a şapte planete în ascendent (mulţi regi şi împăraţi n-aveau mai mult de trei) era atât de excepţională încât, aşa cum îl asiguraseră astrologi evrei şi germani, el va să fie înălţat la rangul de monarh al lumii. O prezicere puţin cam îndrăzneaţă, nu crezi?

– Cum s-a terminat?

– Într-un fel foarte diferit de aşteptările lui Campanella. Lungii ani petrecuţi în temniţă pentru ideile lui i-au fost uşuraţi de Urban al VIII-lea, care n-a pregetat să se slujească de iscusinţa astrologică a învăţatului calabrez. Prezicerile abatelui Morandi asupra morţii iminente a Papei se răspândeau tot mai mult, şi lui Urban îi era frică.

– Deci chiar Urban al VIII-lea credea în astrologie, deşi o combătea atât de ardent!

– Mai încape vorbă. Doar ţi-am spus că toţi, fără vreo excepţie, în toate timpurile au omagiat-o pe doamna Astrologia, ricană Stilone Priàso. Până şi Galileo, când avea nevoie de bani, se cobora la calcularea ascendentului unuia sau altuia.

Când prezicerea morţii sale se răspândi din gură-n gură, papa Barberini, reluă Stilone, căzu pradă celei mai negre spaime. Deşi pe faţă îşi arăta disprețul pentru horoscopul abatelui Morandi, îl aduse în mare taină pe Campanella şi-i ceru să exorcizeze acea ameninţare. Dominicanul se străduí din toate puterile: se folosi de arome şi miresme în contra emanaţiilor malefice, invitându-l pe pontif să îmbrace haine albe, care ar fi alungat efectele eclipselor, aprinzând făclii pentru fiecare din cele şapte planete ş.a.m.d.

Soarta părea mai întâi să-i fie prielnică lui Campanella. Pericolul fu îndepărtat şi, murind abatele Morandi, dominicanul ar fi putut în fine să se bucure de recunoştinţa Papei.

Dar soarta maşteră a mai lovit o dată: fu trădat şi, măcar în această privinţă, Campanella l-a egalat pe Iisus. Fără ştirea sa, îi fu trimis în Franţa, la tipograful obişnuit, unul din manuscrisele secrete: *De Fato Siderali vitando.* Trădătorii erau doi dominicani de-ai lui, invidioşi foc pe rangul la care se zvonise că ar ajunge confratele lor, cel de consultant al Sfântului Oficiu. Tipograful francez căzu şi el în cursă: crezu că învăţatul (aflat în ultimii ani mai mult în închisoare decât în libertate) n-ar fi avut cum să însoţească acel tratat cu o scrisoare. Fapt e că *De Fato Siderali vitando* fu publicat.

– Dar acest *De Fato Siderali vitando* nu ne învaţă cum să ne ferim de influenţa malignă a stelelor?

– Ba da, şi tocmai de aceea pentru Campanella a fost lovitura de graţie. Erau descrise acolo cu lux de amănunte practicile apotropaice la care Campanella îl supusese pe Papă. Ceremonii despre care se tot vorbea

la Roma, şi despre care nimeni nu avea probe, dar care se spunea că disimulau rituri demonice. Acest *De Fato* părea scris anume pentru a ruina Sfântul Scaun. Pentru a potoli scandalul şi mânia Papei, Campanella fu nevoit să scoată de grabă o nouă cărţulie, în care încerca să demonstreze că ritualurile respective nu erau nici pe departe superstiţii sau concesii făcute diavolului, şi că ele ţineau de criteriile filozofiei naturale şi de experienţa simţurilor, în cele din urmă dominicanul fu constrâns să fugă în Franţa, unde persecutatul găsi ocrotire şi fu invitat să predea la Sorbona. Mai mult, regina îi ceru să facă horoscopul delfinului, care tocmai venise pe lume.

– Adică Ludovic al XIV-lea.

– Exact. Din fericire ultima mare predicţie din viaţa lui Campanella a fost fără greş. Spusese că viitorul rege va să domnească mulţi ani, cu autoritate şi totodată cu succes. Ceea ce s-a şi întâmplat. Dar cred că e momentul să tac. Mulţumită cerului, simt că mi-a revenit somnul.

Se luminase de ziuă. Sfârşitul discuţiei a fost şi pentru mine o bine venită uşurare. Cu toate că, pentru a câta oară, chiar eu o provocasem. Fapt e că nu mi-a fost dat să aflu nici despre otrăvirea lui Mourai, şi nici despre furtul perlelor mele, iar la sfârşitul acelei lungi convorbiri ideile îmi erau tot mai şovăielnice. Mă întrebam dacă nu cumva dorinţa mea de a intra în rândurile gazetarilor nu era aducătoare de prea mari primejdii: asemănarea prea mare cu personaje ca abatele Morandi, care-şi încredinţa previziunile gazetelor şi afişelor, te expunea primejdiei de a fi confundat cu un astrolog şi chiar cu un necromant sau eretic. Totodată fui cuprins de o îndreptăţită revoltă: era oare drept să fii pedepsit, ca în cazul abatelui de la Santa Prassede, pentru un păcat la care cardinalii şi chiar pontifii păreau să fi recurs? Dacă astrologia era doar un joc nevinovat, un delir născut din lenevie, de ce o astfel de înverşunare în contra abatelui Morandi şi a lui Campanella? Dacă însă, dimpotrivă, era vorba de un păcat demn de o grea pedeapsă, cum era cu putinţă ca o mare parte a Curţii de la Roma să fie implicată?

Cu toate astea, mi-era foarte greu să pun la-ncercare ştiinţa planetelor şi constelaţiilor. Pentru propriul meu horoscop ar fi fost neapărat nevoie chiar de ceea ce eu duceam lipsă, ca orice copil de suflet: data şi ora naşterii.

A CINCEA ZI

15 septembrie 1683

Despărţindu-mă de Stilone Priàso, m-am întors stors de vlagă în odaia mea. Nu ştiu cum am mai avut totuşi putere să aduc la zi jurnalul. Am răsfoit paginile deja scrise. Rezultatele timidelor mele cercetări despre chiriaşii de la Donzello mă descurajară. Ce descoperisem? Practic, nimic. Fiecare ocazie se dovedise o falsă alarmă. Fapte şi împrejurări ce aveau prea puţin sau deloc legătură cu moartea domnului Mourai, şi care mai degrabă îmi încâlciseră ideile.

Dar de fapt ce ştiam despre Mourai? m-am întrebat, stând încă la masă, deşi mort de somn. Noaptea, sub pătură, gândurile aţipeau, dar nu se dădeau bătute. Mourai era un francez bătrân şi bolnav, cu vederea foarte slăbită. Avea între şaizeci şi şaptezeci de ani. Călătorise însoţit de tânărul muzicant francez Devizé şi de Pompeo Dulcibeni. Părea de origine nobilă şi de o condiţie mai mult decât înstărită. Ceea ce nu se potrivea cu decăderea gravă a sănătăţii sale: ca şi cum ar fi fost la capătul unor lungi suferinţe. Şi de ce oare un gentilom ca el să tragă la hanul Donzello.

Ştiam de la Pellegrino că zona Ponte, unde se afla hanul nostru, nu mai era de mult un cartier al marilor hoteluri, situate acum în apropiere de piazza di Spagna. Întrebarea era dacă clienţii care trăgeau la Donzello dispuneau de prea puţini bani sau voiau să se ferească de compania unor vecini de obârşie nobilă. Şi de ce?

În plus, Mourai nu ieşea din local decât la căderea nopţii, şi doar pentru scurte plimbări în preajmă, desigur nu mai departe de piazza Navona sau Fiammetta.

Piazza Navona, piazza Fiammetta. în timp ce rosteam în minte acele denumiri, tâmplele începură să-mi zvâcnească dureros. Mă ridicai cu greu de pe scaun şi, ca o păpuşă de cârpă, mă lăsai să cad în aşternut.

În aceeaşi poziţie m-am trezit dimineaţa. Se luminase de mult când Cristofano bătu la uşă, supărat că la ceasul acela nu mă apucasem de treabă. M-am sculat în capul oaselor încă dornic de somn. Mi-am dat seama că aveam încă sub haine gazeta cu horoscoape sustrasă lui Stilone

Priàso de căutătorii de relicve. Eram încă sub efectul evenimentelor extraordinare din noaptea trecută: traseul plin de bâjbâieli şi surprize din subterane, urmărirea lui Stilone şi în fine teribilele întâmplări ale abatelui Morandi şi ale lui Campanella, povestite de napolitan până-n zori. Această recoltă îmbelşugată de impresii privind simţurile şi deopotrivă cugetul era încă vie, în pofida oboselii ce mă târcolea, când mi-am aruncat un ochi leneş pe tipăritură. Poate că şi din cauza unei puternice dureri de cap, n-am rezistat ispitei de a mă lungi din nou; fie şi pentru câteva minute, crezui. Începui să răsfoiesc lucrarea.

Era mai întâi o lungă şi doctă dedicaţie către un oarecare ambasador Buonvisi, şi apoi o nu mai puţin rafinată introducţie a cititorului. Urma o planşă intitulată *Calculul intrării Soarelui,* peste care-am trecut. În fine m-am oprit la *Discurs general asupra anului 1683:*

> *El va începe după uzul sfintei Biserici catolice a Romei vineri, întâi ianuarie, şi după stilul vechi astronomic, când Soarele, după ce va fi făcut înconjurul celor douăsprezece semne ale Zodiacului, se va întoarce la prima limită a zodiei Berbecului, căci Fundamentului* principale in revolutionibus annorum mundi et introitus Solis in pri-mum punctum Arietis. *Aşadar cu ajutorul sistemului tychonian...*

Trecui nerăbdător peste acea paradă de ştiinţă astronomică, oprindu-mă la cele patru eclipse din cursul anului (nici una însă observabilă din Italia). Urma o planşă cu o grămadă de numere obscure, intitulată *Ascensiunea dreaptă a figurii cereşti a Iernii.*

Prea complicat pentru cineva care caută doar câteva preziceri pentru acel an, şi în plus nu are mult timp. Când eram să renunţ, am dat în fine de un titlu promiţător: *Lunaţii, Combinaţii* şi *alte înfăţişări ale planetelor pentru tot anul 1683.* Era vorba de ipoteze amănunţite, împărţite pe anotimpuri şi luni, privind acel an. Am răsfoit broşura până am găsit cele patru săptămâni ale lui septembrie:

> *A opta casă e guvernată de Saturn, care* ameninţă şi pe vârstnici cu primejdii de moarte.

Prezicerea respectivă, tulburătoare, se referea la prima săptămână a lunii, iar bătrânul Mourai se stinsese în chip misterios cu câteva zile mai târziu. M-am dus iute mai departe, la a doua săptămână, ştiind că Mourai murise pe 11 septembrie. Iată ce-mi fu dat să citesc:

> *În privinţa bolilor, casa a şasea e guvernată de jupiter, care va încerca să aducă sănătate la mulţi bolnavi; dar Marte, în semnul de foc opus Lunii, pare să supună* multă lume febrei maligne şi bolilor otrăvitoare, *căci stă scris la această poziţie* Lunam opposito Martis morbos venenatos inducit, sicut in signis igneis, termina-turque cito, & raro ad vitam. *A opta casă este guvernată de Saturn, care* mult primejduieşte vârsta senectuţii.

Autorul scrierii prevăzuse nu numai că bătrânii erau din nou ameninţaţi de Saturn, confirmând astfel pe deplin moartea domnului Mourai, ci şi suferinţele stăpânului meu şi ale lui Bedford, munciţi de „febră malignă şi boli otrăvitoare". Fără să mai punem la socoteală că aluzia la otravă îl privea mai cu seamă pe bătrânul francez.

M-am întors înapoi la rândurile despre prima săptămână, decis să continuu chiar dacă medicul ar fi venit din nou să bată la uşă.

> *Primejdiile urgente care decurg din scrutarea astrelor în cursul săptămânii ne vor fi trimise de Jupiter în calitate de stăpân al casei regale, care, regăsindu-se în a patra casă cu Soarele şi Mercur, încearcă printr-o frumoasă isteţime* să descopere o comoară ascunsă; *acelaşi Mercur, ajutat de jupiter în semnul de pământ, înseamnă* izbucnire de focuri subterane, cutremure grozave, spaime ale omenirii; iată de ce stă scris: eo item in terrae cardine, & in signo terreo fortunatis ab eodem cadentibus dum Mercurius investigat eumdem, terraemotus nunciat, ignes de terra producit, terrores, & turbationes exauget, minerias & terrae sulphura corrumpit. *Saturn în a treia casă, stăpân peste a şaptea, promite o* mare mortalitate provocată de luptele şi atacurile în contra Oraşelor, *şi, flancat de Marte, vesteşte predarea de teritoriu considerabil, aşa cum zic Ali şi Leopold austriacul.*

În ciuda unor dificultăţi (mai cu seamă evocările savante ale maeştrilor doctrinei astrologice) am reuşit, nu fără emoţie, să pricep. N-am avut nici cea mai mică îndoială să recunosc în „descoperirea unei comori ascunse şi izbucnirea de focuri subterane, cutremure grozave şi spaime ale omenirii" evenimentele recente de la Donzello. Ce altceva putea să

fie „comoara ascunsă“ care va să iasă la iveală în primele zile ale lunii, dacă nu enigmaticele scrisori pe care Atto le dibuise şi sustrăsese din cabinetul lui Colbert, chiar înaintea morţii ministrului, survenite chiar pe 6 septembrie. Totul părea cât se poate de limpede şi totodată îngrozitor prin felul ineluctabil al faptelor. Mai ales, data morţii lui Colbert, care nu murise desigur la tinereţe, coincidea cu „primejdiile vieţii celor în vârstă“ de care pomenea gazeta. În ceea ce priveşte acele „cutremure şi focuri subterane“, n-aveam decât să-mi aduc aminte de bubuitul pe care îl simţisem venind din pivniţă pe la începutul lunii. Îngrozitorul răsunet ne dusese cu gândul la un cutremur, dar, spre norocul nostru, nu lăsase în urmă decât o fisură în zidul scărilor de la primul cat şi o sperietură soră cu moartea a domnului Pellegrino.

Iar despre „marea mortalitate provocată de luptele şi atacurile în contra Oraşelor“, aşa cum prevăzuseră „Ali şi Leopold Austriacul“, ce se putea spune? Cine n-ar fi recunoscut aici bătălia cu turcul şi asediul Vienei? Numele înseşi ale celor doi mari astrologi aminteau în chip flagrant de împăratul Leopold de Austria şi de urmaşii lui Mahomed. Mi-a fost teamă să mai citesc în continuare, aşa că am dat câteva pagini înapoi la luna iulie. Aici, cum mă şi aşteptam, se prevedea înaintarea otomanilor şi începutul asediului:

> *Soarele în a zecea casă înseamnă...* supunere de popoare, republici şi de apropiaţi unui vecin superior de la graniţă, cum zice Ali...

Chiar în clipa aceea Cristofano bătu la uşă. Am ascuns repede gazeta astrologică sub saltea şi am ieşit afară. Apelul medicului venise ca o eliberare: precizia cu care evenimentele păreau să fie prezise de autor (şi *massime* cele triste şi violente) mă cutremurase.

Emoţia nu-mi dădu pace nici în bucătărie, în timp ce pregăteam prânzul şi totodată îl ajutam pe Cristofano la elaborarea de leacuri pentru Bedford. Îmi venea greu să cred că într-un fel eram în stăpânirea planetelor, că viaţa tuturor, a celor de la Donzello ca şi de la Viena, părea să se depene zadarnic într-o fundătură fatală, alunecând pe un tobogan invizibil prin care n-aveam cum să ne alegem drumul, în vreme ce rugăciunile noastre îndurerate şi pline de speranţă rătăceau în uitarea unui cer negru şi pustiu.

– Ce-i cu cearcănele-astea, băiete, nu cumva faci nopţi albe? întrebă Cristofano. Nu e bine deloc să nu dormi, căci dacă mintea şi inima sunt mereu treze, porii nu se deschid şi nu dau voie să se evapore umorilor alterate de eforturile de peste zi.

Am recunoscut că n-am prea dormit de câteva nopţi. Dojana medicului se lega şi de faptul că avea nevoie neapărat de serviciile mele, mai ales acum când reuşise, cu ajutorul meu, să-i menţină pe chiriaşi perfect sănătoşi. Adevărul e, adăugă el spre a mă încuraja, că toţi mă lăudaseră pentru strădania mea de asistent. Medicul nu ştia pesemne că n-ajunsesem cu tratamentul nici la Pompeo Dulcibeni, şi nici la tânărul Devizé, ca să nu mai vorbesc de Stilone Priàso, cu care totuşi petrecusem aproape o noapte-ntreagă. Şi prin urmare, sănătatea acestor trei chiriaşi se datorase mamei Natură, iar nu leacurilor sale.

Cristofano însă nu renunţă aşa de uşor la ideea lui, fiind gata să-mi prescrie un preparat de dormit.

– Întreaga Europă l-a încercat de mii de ori. Este prielnic somnului şi multor slăbiciuni ale trupului, dar vindecă şi tot felul de răni. Dacă ţi-aş povesti minunile pe care le-a făcut, n-o să mă crezi, mă asigură medicul toscan. Se numeşte marea licoare, şi se face şi la Veneţia, în Spiţeria dell'Orso, din piaţa Santa Maria Formosa. Prepararea acestui leac durează cam mult, dar e obligatoriu să fie desăvârşit în septembrie.

Scoase surâzând din sacoşele lui cu care umpluse masa din bucătărie o curioasă butelcă de pământ.

– Obiceiul vrea ca prepararea marii licori să înceapă primăvara, prin fierberea a douăzeci de livre de ulei obişnuit cu două de vin alb vechi...

În vreme ce Cristofano enumera ca de obicei, cu obsedanta lui minuţie, compoziţia şi miraculoasele virtuţi ale preparatului, mintea mea continua s-o ia razna.

– ...acum că e septembrie, o să adăugăm iarbă balsamică şi o porţie bună de rachiu fin de-al domnului Pellegrino.

Vestea că medicul se înfruptase încă o dată din pivniţa stăpânului meu în scopuri terapeutice reuşi să mă aducă cu picioarele pe pământ, ceea ce nu-i scăpă lui Cristofano.

– Ia spune-mi, ce te frământă, fiule?

I-am povestit că mă trezisem în dimineaţa aceea copleşit de gânduri negre: dacă, aşa cum spun unii, viaţa noastră e guvernată de planete şi stele, atunci totul e-n zadar, chiar şi medicamentele pe care el se străduia să le prepare. Imediat însă mi-am cerut scuze, punându-mi rătăcirea pe seama oboselii.

Cristofano mă privi uluit, dar şi cu o umbră de nelinişte.

– Nu înțeleg de unde ți-au trecut prin cap întrebările astea care sunt orice, dar nu rătăcire. Căci eu însumi prețuiesc mult astrologia. Știu că numeroşi medici ridiculizează această ştiință, cărora eu le răspund cu cuvintele lui Galenus: *medici Astrologiam ignorantes sunt peiores spiculatoribus et hotnicidis.* Cu alte vorbe, medicii care ignoră astrologia sunt mai răi decât şarlatanii şi ucigaşii. Şi să nu uităm ce-au spus Hipocrat, Schott şi mulți alți experți autori, cu care eu mă însoțesc în a-i persifla la rândul meu pe colegii sceptici.

Astfel Cristofano, fără să uite a desăvârşi conform rețetei acea mare licoare, îmi povesti că până şi ciuma neagră, după părerea unora, fusese rodul unei conjuncții a lui Saturn, Jupiter şi Marte, întâmplate la 24 martie 1345. Tot aşa, prima molimă de sifilis ar fi fost cauzată de conjuncția lui Marte şi Saturn.

– *Membrum ferro ne percutito, cum Luna signum tenuerit, quod membro illi dominatur,* declamă el. Chirurgul se va abține să taie mădularul corespunzător semnului zodiacal în care se află Luna în ziua respectivă, mai ales dacă ea este contrată de Saturn şi Marte, planetele malefice sănătății. Exemplu:dacă datele naşterii bolnavului prevăd lipsa de şanse în privința unei boli, medicul va încerca să-l salveze tratându-l în zilele recomandate de aştri a fi cele mai priincioase.

– Trebuie să înțeleg că fiecărei constelații a zodiacului îi corespunde o parte a trupului?

– Exact. Când Luna se află în Berbec, şi Marte şi Saturn îi sunt contrare, e bine să fie amânate operațiile la cap, față şi ochi; în Taur, cele la gât, ceafă şi beregată; în Gemeni, cele de umeri, brațe şi mâini; în Rac, de piept, plămâni şi stomac; în Leu, de inimă, spinare şi ficat; în Fecioară, de pântece; în Balanță, de tibie, rinichi, buric şi mațe; în Scorpion, de vezică, de pubis, coloană, organe genitale şi fese; în Săgetător, de coapse; în Capricorn, de genunchi; în Vărsător, de picioare; în Peşti, dacă nu greşesc, de tălpi şi călcâie.

Nu uită să adauge că cel mai potrivit pentru o bună pur-gație era atunci când Luna e în Scorpion sau în Peşti. In schimb ar fi bine să se evite medicația când Luna se află în semne rumegătoare, alături de o planetă retrogradă, fiindcă pacientul se expune riscului de a voma, precum şi altor alterări dăunătoare.

– „Luna în semne de rumegătoare, pentru bolnavi accidente uimitoare“, cum ne învață ilustrul Hermes. Cu atât mai abitir anul acesta, căci au fost primăvara şi toamna patru planete retrograde, din care trei în semne rumegătoare, încheie el.

– Înseamnă oare că viața noastră se reduce la o luptă între planete!

– Nicidecum. De fapt se dovedeşte că alături de aştri, ca parte a întregii Creații, omul poate să-şi clădească propriul noroc sau propria ruină. Lui îi revine să-şi folosească cât mai bine intuiția, inteligența şi înțelepciunea date de la Dumnezeu.

Îmi precizează că pentru experiența lui de medic, influențele planetelor arătau o înclinație, o tendință, o chemare, dar niciodată calea obligatorie.

Interpretarea lui Cristofano nu nega influența stelelor, însă punea accent pe judecata oamenilor şi în special pe supremația voinței divine. Puțin câte puțin îmi simții sufletul împăcat.

Între timp îmi terminasem şi eu treburile. Gătisem o supă cu unt şi făină de orez, bucățele de sturion afumat, suc de lămâie, totul presărat cu multă scorțişoară. Dar fiindcă mai era mult până la ora prânzului, Cristofano îmi dădu liber. Nu înainte de a-mi da totuşi o sticluță cu licoarea de care îmi vorbise, recomandându-mi să beau câte o picătură şi să-mi dau pe piept înainte de a mă culca, astfel încât, respirând eu vaporii salutari, să am un somn bun.

– Nu uita că e bună şi pentru răni şi dureri. Dar nu şi pentru rănile de pe urma sifilisului care, o dată unse cu acea licoare, provoacă spasme acute.

* * *

Tocmai urcam scările când, în dreptul întâiului cat, am auzit ecoul notelor ciupite de Devizé: executa încă o dată ron-dòul ce atât de mult mă fermecase şi care părea să însenineze în chip miraculos sufletul tuturor.

Ajuns la al doilea cat, îmi auzii numele şoptit de cineva. Am luat-o pe coridor şi am zărit în fund ciorapii roşii ai abatelui Melani ițindu-se prin uşa crăpată.

– Am nevoie de sirop. Data trecută mi-a făcut bine, scandă el, ca şi cum Cristofano ar fi prin apropiere gata să-l audă, în vreme ce prin gesturi îmi dădea de înțeles să vin la el în odaie unde de fapt nu era vorba de nici un sirop, ci de veşti importante.

Înainte de a închide uşa după mine, abatele mai trase cu urechea un pic la delicioasa melodie a ròndoului.

– Ah, puterea muzicii, oftă el vrăjit.

Se îndreptă apoi cu vioiciune spre masă.

– Să revenim la ale noastre, băiete. Vezi asta? Câteva hârtii care cuprind o muncă greu de închipuit.

Teancul de foi manuscrise pe care-l ascunsese cu oarecare teamă la precedenta mea vizită era acum la vedere pe masă. De multă vreme, îmi spuse, lucra la un ghid al Romei pentru vizitatorii francezi, având în vedere că cele deja existente în comerț nu se mai potriveau cerințelor călătorilor, şi nici nu acordau importanța cuvenită antichităților şi operelor de artă demne de admirat la Vatican. Îmi arătă ultimele pagini pe care le scrisese la Paris. Caligrafia era măruntă şi deasă. Capitolul respectiv era dedicat bisericii Sant'Attanasio dei Greci.

– Şi cum rămâne? întrebai eu contrariat.

– Am sperat să folosesc ceasurile de răgaz ale acestei călătorii la Roma pentru a-mi termina îndreptarul. Azi-dimineață chiar m-am apucat de scris. Brusc însă am avut o iluminare.

Îmi povesti că prin 1679, cu patru ani în urmă, chiar în biserica Sant'Attanasio, avusese o întâlnire neaşteptată. După ce contemplase nobila fațadă datorată lui Martino Longhi, pătrunsese în interior. Pe când admira o frumoasă pânză de Trabaldesi într-o capelă laterală, îşi dădu seama brusc de prezența unui străin care-l făcu să tresară.

În acel clarobscur întrezări un preot în vârstă, care după acoperământ aparținea de iezuiți. Era adus de spate, iar pieptul şi brațele îi erau străbătute de un tremurat uşor dar fără oprire. Se sprijinea într-un toiag, şi-n plus două tinere slujitoare îl țineau la braț, uşurându-i truda mersului. Barba albă îi era atent îngrijită, iar fruntea milos brăzdată de riduri, ca şi pometii. Ochii albaştri şi tăioşi ca două pumnale lăsau să se-nțeleagă că fusese un spirit viu şi talentat la vorbă.

Iezuitul îl fixase pe Atto în ochi şi abia surâzând n-a ezitat să recunoască:

– Ochiul dvs.... da, este magnetic.

Vag alarmat, abatele Melani se uită întrebător spre cele două însoțitoare ale bătrânului prelat. Dar acestea n-au spus nimic, ca şi cum nu şi-ar fi îngăduit să vorbească fără permisiunea stăpânului.

– Arta Magnetică este foarte importantă în această lume vastă, continuase iezuitul, şi dacă devii maestru în Gnomo-nica Catoptrică sau în Orologiografia Nouă Specular*ă,* vei putea să eviți toate Prodroamele Copte.

Cele două slujnice amuțiră, ca şi cum acea situație stânjenitoare se mai repetase şi alte dăți.

– Iar dacă ai parcurs Drumul Extatic Ceresc, reluă bătrânul cu glas răguşit, nu vei avea nevoie de observatoare astronomice malteze sau de analize fizico-medicale, căci marea artă a luminii şi a umbrei, asimilată de Diatriba Prodigioaselor Cruci şi de Polygraphia Nouă, îți va dărui întreaga Aritmologie, Musurgia şi Phonurgia de care vei avea nevoie. Abatele Melani rămăsese ca o statuie fără grai.

– Totuşi arta magnetică nu poate fi învățată, fiindcă ea face parte din natura omului, argumentă prelatul. Magnetul e magnetic şi basta. Dar *Vis Magnetica* izvorăşte şi de pe chipul omului. Şi din muzică, ştii bine.

– Ştiți cumva cine sunt? întrebase Atto Melani, crezând că bătrânul îl ştia de pe când fusese cântăreț.

– Puterea magnetică a muzicii poate fi observată în cazul tarantulelor, continuă necunoscutul, ca şi cum Atto n-ar fi fost demn de luat în seamă. Ea poate să-l vindece pe cel muşcat de tarantulă, precum şi pe alți suferinzi. Ai înțeles?

Fără să-l lase însă pe Atto să-i răspundă, bătrânul izbucni într-un râs cloncănitor care-l scutura din toate cele. Tremuratul puse stăpânire pe tot trupul său şi tinerele însoțitoare tre-buiră să-l țină strâns ca să nu-şi piardă echilibrul.

Nebunească izbucnire în hohote a acestuia părea uneori să se învecineze cu suferința, deformându-i monstruos trăsăturile feței podidite de lacrimi.

– Dar atenție, îşi continuă el anevoie delirul, magnetul se cuibăreşte şi-n eros, şi de-aici poate să țâşnească păcatul. Tu ai ochiul magnetic, dar Domnul refuză păcatul, Domnul refuză!

Ridică toiagul cu intenția nereuşită de a-l croi pe abate.

De data asta slujnicele interveniseră, una dintre ele reuşind să-l calmeze şi să-l ducă spre ieşirea din biserică. Deranjați de la rugăciunile lor, câțiva credincioşi priveau scena intrigați. Abatele nu ezitase s-o chestioneze pe una din fete. Învingându-şi timiditatea omului din popor, ea îi explicase că bătrânul se lua adesea de necunoscuți şi le turna tot felul de elucubrații.

– E german. A scris o groază de cărți, iar acum că şi-a pierdut mințile, repetă neîncetat titlurile. Spre ruşinea confraților săi, el îi confundă adesea pe cei vii cu cei morți, de aceea nu prea are voie să iasă în lume. Dar nu e mereu în halul ăsta. Eu şi sora mea îl însoțim de obicei şi câteodată pare cu totul altă persoană. Scrie chiar scrisori pe care ni le dă nouă să le expediem.

Abatele Melani, la început iritat de agresiunea bătrânului, fu înduioşat totuşi de acea poveste tulburătoare.

– Care este numele său?

– Este foarte cunoscut la Roma. Părintele Athanasius Kircher.

Surpriza avu forța să mă cutremure din cap până-n picioare.

– Kircher? Omul de știință iezuit care pretindea că a aflat secretul ciumei? exclamai eu înfierbântat, amintindu-mi cum despre Kircher discutaseră cu însuflețire chiriașii hanului chiar la începutul izolării noastre.

– Exact, confirmă Atto. Dar poate că e momentul să știi cine era cu adevărat acest Kircher. Altfel n-o să înțelegi restul istoriei.

Așa se făcu că Atto Melani mă ajută să înțeleg cât de strălucitor a fost odinioară astrul lui Kircher și al învățăturii sale, și de ce ani în șir fiecare cuvânt al său fusese considerat drept cel mai înțelept oracol.

Părintele Athanasius Kircher fusese invitat la Roma de papa Urban al VIII-lea Barberini, care auzise cuvinte de laudă despre erudiția sa din partea celor care frecventau universitățile de la Wurzburg, Viena și Avignon. Părintele vorbea douăzeci și patru de limbi, între care multe învățate în lungile sale popasuri în Orient. Adusese cu el la Roma numeroase manuscrise arabe și caldeene, precum și o atotcuprinzătoare expoziție de hieroglife. Cunoștea multe științe la perfecție: Teologie, Metafizică, Fizică, Logică, Medicină, Matematică, Etică, Ascetică, Jurisprudență, Politică, Interpretarea Scripturilor, Controversă, Teologie morală, Rretorică și artă combinatorie. Nimic nu e mai frumos decât cunoașterea întregului, obișnuia el să spună, și într-adevăr cu toată umilința și *ad maiorem Dei gloriam* revelase tainele cuprinse în Gnomonică, în Poligrafie, în Magnetism, Aritmologie, în *Musurgie* și *Phonurgie,* limpezise prin recurs la secretele simbolului și analogiei cețoasele enigme ale cabalei și hermetismului, aducându-le la măsura universală a științei primordiale.

Mai făcea de asemeni și uimitoare experiențe cu mecanisme și minunate mașini născocite de el. Adunase astfel la muzeul fondat chiar de el la Colegiul Roman un orologiu acționat cu o rădăcină vegetală, și care umărește traseul soarelui, o mașină care transformă lumina unei candele în forme miraculoase de oameni și animale și, în fine, numeroase instrumente catoptrice, mașini de gătit parastatice, perdele mezoptice și cadrane sciaterice.

Atotînvățatul iezuit se mândrea pe drept cuvânt că ar fi inventat și o limbă universală prin care se putea vorbi cu toată lumea, o limbă atât de clară și fără de cusur încât episcopul de Vigevano îi adresase o scrisoare entuziastă, asigurându-l că o învățase în mai puțin de un ceas. Venerabilul profesor de la Colegiul Roman arătase până și ce formă avusese cu adevărat Arca lui Noe, reușind să stabilească câte și ce animale conținuse, locul și felul coliviilor, adăpătoarelor, iesle-lor și troacelor, precum și cel al ușilor și ferestrelor. În plus mai demonstrase *geometrice et mathematice* că dacă turnul Babei ar fi fost construit, el ar fi fost atât de greu încât pământul s-ar fi înclinat într-o rână.

Dar mai cu seamă, Kircher era învățatul expert în limbi vechi și necunoscute, despre care publicase multe lucrări, dezlegând astfel taine străvechi, între care obârșia religiilor antichității. Pentru prima dată găsise cheia de acces spre chineză, japoneză, coptă și egipteană. Descifrase hieroglifele de pe obeliscul lui Alexandru care se înălța acum lângă fântâna ridicată, în piazza Navona, de cavalerul Bernini. Povestea obeliscului, pe care chiar Bernini îl restaurase urmând instrucțiunile lui Kircher, era una dintre legendele extraordinare ce circulau pe seama iezuitului.

Când enormul vestigiu de piatră fusese descoperit printre ruinele de la Circo Massimo, iezuitul fusese imediat adus la fața locului. Deși vizibile erau doar trei din cele patru fețe ale obeliscului, descrisese simbolurile care ar fi apărut pe fața încă îngropată. Previziunea lui s-a adeverit, exactă până în cele mai obscure detalii.

– Dar atunci când l-ați întâlnit era... cum pot să spun, întrerupsei eu narația.

– Poți s-o spui: dăduse-n mintea copiilor, confirmă Atto.

Ei bine, în ultimii săi ani, geniul se senilizase. Cugetul său, explică Atto, se evaporase și-n curând trupul va să aibă aceeași soartă. Părintele Kircher n-a mai trăit decât un an după întâlnirea cu pricina.

Nebunia e una și aceeași pentru toți, pentru rege și pentru plugar, decretă abatele Melani. În zilele următoare, adăugă el, se dusese să discute cu oameni avizați care-i confirmară starea jalnică a lui Kircher, cu toate că iezuiții încercaseră s-o ascundă pe cât a fost cu putință.

Să vin însă la subiect, o tăie scurt abatele. Îți mai aminteşti desigur cum am găsit eu în cabinetul lui Colbert nişte scrisori provenind de la Roma și adresate de fapt Suprain-tendentului Fouquet, scrise într-un stil amintind de un om al bisericii, și în care era vorba de o informație rezervată, din păcate, fără alte detalii.

– Sigur că-mi amintesc.

– Ei bine, scrisorile erau de la Kircher.

– Și ce vă face să fiți atât de sigur?

– Este dreptul tău să te-ndoiești. N-am ajuns încă să-ți explic iluminarea pe care-am avut-o azi. Sunt încă emoționat. Iar emoția e fiica haosului, în timp ce noi avem nevoie de ordine și fapte. Îți aduci aminte că, uitându-mă eu mai bine la acele misive, observasem că una din ele începe cu *mumiarum domino,* lucru pe care la început nu l-am înțeles.

– Adevărat.

– *Mumiarum domino* înseamnă stăpânului mumiilor, şi se referă sigur la Fouquet.

– Ce sunt alea mumii?

– Sunt leşurile vechilor egipteni depuse în sarcofage şi ferite de putrezire datorită unor bandaje şi misterioase tratamente.

– Tot nu-nţeleg de ce Fouquet ar fi fost stăpânul mumiilor?

Abatele luă o carte şi mi-o întinse. Era o culegere de poezii a domnului La Fontaine, acelaşi care preamărise în versuri vocea lui Atto Melani. Deschise la o pagină unde pusese un semn şi subliniase câteva rânduri.

Je prendrai votre heure et la mienne.
Si je vois qu'on vous entretienne,
J'attendrai fort paisiblement
En ce superbe appartement
Ou l'on a fait d'etrange terre
Depuis peu venir a grand-erre
(Non sans travail et quelques frais)
Des rois Céphrim et Kiopès
Le cercueil, la tombe ou la bière:
Pour les rois, ils sont en poussière.
...
Je quittai donc la galerie,
Fort content parmi mon chagrin,
De Kiopès et de Céphrim,
D'Orus et de tout son lignage
Et de maint autre personnage.

– E o poezie dedicată lui Fouquet. Ai înţeles?

– Nu prea, făcui eu enervat de acel dezlânat şi obscur poem.

– E simplu totuşi. Céphrim şi Kiopès sunt două mumii achiziţionate de Supraintendentul Fouquet. La Fontaine, un mare admirator al acestuia, pomeneşte faptul în glumeaţă lui versificaţie. Acum vin şi te-ntreb: cine era interesat la Roma de Egiptul antic?

– Asta ştiu. Kircher.

– Exact. Fapt e că Kircher examinase personal mumiile lui Fouquet ducându-se la Marsilia, unde tocmai fuseseră debarcate. Rezultatele analizei le publicase apoi în tratatul OEDIPUS AEGIPTIACUS.

– Înseamnă că Kircher şi Fouquet se cunoşteau.

– Evident. Îmi amintesc că tratatul cuprindea şi un desen al celor două sarcofage, executat de un confrate iezuit al lui Kircher. Autorul scrisorilor şi Kircher sunt deci una şi aceeaşi persoană. De-abia azi însă am pus totul cap la cap şi-am înţeles.

– Până şi eu încep să înţeleg. Într-una din scrisori Fouquet este numit *dominus mumiarum,* adică „stăpânul mumiilor", fiindcă a achiziţionat cele două sarcofage citate de Kircher.

– Bravo, ai prins pontul.

Fapt e că situaţia nu era deloc simplă. Pe scurt, abatele Melani dedusese că Kircher şi Supraintendentul Fouquet se cunoscuseră datorită mumiilor pe care acesta le luase de la Marsilia spre a le duce cu sine la Paris. Întâlnindu-l fie personal, fie pe alte căi, Kircher îi încredinţase lui Fouquet un secret. Dar corespondenţa pe care cei doi o avuseseră şi pe care Atto Melani o sustrăsese de la Colbert, se mărginea doar să-l menţioneze, şi nu să-l explice.

– Înseamnă că aţi venit la Roma nu doar ca să-l găsiţi pe Fouquet, ci şi ca să înţelegeţi secretul acelor scrisori.

Abatele deveni gânditor, ca şi cum ceva sâcâitor nu i-ar da pace.

– La început nu, dar acum nu pot nega că afacerea m-a pus pe jar.

– Şi nu întâmplător aţi tras dvs. la hanul Donzello, e-ade-vărat?

– Bravo. Cum ţi-ai dat seama?

– M-am gândit că, aşa cum spuneau scrisorile pe care le-aţi dibuit, Supraintendentul fusese văzut de spionii lui Colbert în piazza Fiammetta, aproape de biserica Sant'Apollinare şi în piazza Navona. Adică la doi paşi de noi.

– Bravo, înseamnă că nu m-am înşelat deloc cu privire la calităţile pe care le ai.

Încurajat de acea preţuire, am îndrăznit în fine să pun întrebarea care mă rodea, făcându-mi glasul să tremure.

– Domnul Mourai nu era altul decât Fouquet, nu-i aşa?

Atto Melani nu se grăbi să-mi răspundă, căci chipul său fu prin el însuşi un răspuns. Această acceptare mută fu urmată, firește, de explicaţiile mele. Cum ajunsesem să-i dau de capăt? Nici eu nu ştiam prea bine. Poate înmănunchierea de mai multe fapte, aparent neînsemnate, m-a condus pe calea adevărului. Fouquet era francez, la fel şi Mourai. Mourai era bătrân şi bolnav, aproape orb. După douăzeci de ani de închisoare, Supraintendentul n-avea cum să aibă o sănătate mai bună. Cei doi aveau cam aceeaşi vârstă: în jur de şaizeci, şaptezeci de ani. Mourai era însoţit de tânărul domn Devizé, care nu cunoştea totuşi Italia ca pe propria

țară, și în plus nu se pricepea decât la muzică. Un fugar avea nevoie de o călăuză mai pricepută în ale vieții; și acesta nu putea fi decât Pompeo Dulcibeni. Bătrânul gentilom, într-adevăr, părea să se priceapă foarte bine la comerț, dovadă stând informațiile lui despre prețul țesăturilor la Roma, taxa pe măcinat, aprovizionarea cu alimente din câmpia romană etc. Și asta nu era tot. Dacă Fouquet într-adevăr se ascundea sau era în trecere prin Roma, era normal să nu se prea îndepărteze de adăpostul în care locuia. Și dacă ar fi fost oaspetele hanului nostru, unde oare ar fi ieșit să facă doi pași la apusul soarelui, dacă nu în piazza Navona sau în piazza Fiammetta, trecând prin fața bisericii Sant'Appollinare? în plus, așa cum îmi trecuse vag prin minte chiar în dimineața aceea, a poposi la Donzello era mai potrivit celor ce nu dispun de mulți bani; fapt e că zona noastră, care odinioară se mândrea cu cele mai bune locande, se afla acum într-un declin iremediabil. Dar bătrânul francez nu părea lipsit de bani, ba dimpotrivă. Prin urmare se temea probabil să dea cu ochii de unii gentilomi de rangul lui. Poate chiar francezi, care în pofida trecerii anilor, puteau să recunoască un chip inconfundabil ca cel al Supra-intendentului.

– De ce mi-ați ascuns acest adevăr? l-am întrebat cu glas nesigur la capătul expunerii mele, încercând să-mi alung emoția.

– Fiindcă nu venise încă momentul. Dacă ți-aș fi spus de fiecare dată tot ce știu, te-aș fi zăpăcit de cap, răspunse el în batjocură.

Dar pe neașteptate își îmblânzi tonul.

– Mai ai multe de-nvățat de la mine, dar nu și meșteșugul deducțiilor, spuse el mișcat.

Pentru prima oară am fost sigur că abatele Melani nu se prefăcea, ba chiar își mărturisea durerea pentru trista soartă a prietenului său. Astfel, abia stăpânindu-și lacrimile, îmi spuse că nu venise la Roma numai să constate dacă semnalarea prezenței lui Fouquet era adevărată, și deci să stabilească dacă fuseseră răspândite dinadins zvonuri false menite să-l tracaseze pe Regele Preacreștin și întreaga Franță. Abatele Melani luase în piept lunga călătorie din Franța în Italia nutrind speranța de a-și revedea prietenul de odinioară, cu toate amintirile din care rămăsese doar tristețea și despărțirea. Dacă într-adevăr Fouquet se afla la Roma, se gândise el, era desigur în primejdie: același informator care-i semnalase lui Colbert prezența Supraintendentului în Urbe va să primească mai devreme sau mai târziu ordine de la Paris. Cum ar fi cel de a-l captura pe Fouquet sau, în caz de nereușită, de a-l suprima.

Iată de ce Melani, după propriile explicații, ajunsese la Roma sfâșiat de sentimente contradictorii: nădejdea de a-și revedea prietenul pe care-l crezuse mort după ani de temniță chinuitoare, dorința de a-și servi cu credință Regele și, în fine, teama, în cazul în care ar fi dat de Fouquet, de a fi antrenat în ceea ce ar fi fost deznodământul.

– Puteți fi mai clar?

– Toată lumea Parisului știe că Regele n-a urât pe nimeni altul mai mult ca pe Supraintendent. Și dacă ar fi aflat că Fouquet era încă în viață și liber, și nu mort la Pignerol, mânia sa ar fi fost necruțătoare.

Atto îmi explică apoi că un om al lui de încredere îl ajutase, ca de fiecare dată, să i se tăinuiască plecarea.

– Este un copist extraordinar de talentat care știe să-mi imite scrisul la perfecție. Un om și jumătate, acest Buvat. De câte ori plec din Paris pe-ascuns, el se ocupă de corespondență. Mi se scrie de la toate curțile Europei pentru a avea cele mai noi informații, iar prinții vor răspunsuri imediate, spuse el semeț.

– Și Buvat cum știe el ce trebuie să le scrie?

– Înainte de a pleca, i-am lăsat informațiile cele mai previzibile în materie de politică. În privința noutăților de la curte, și le procură singur, plătind câțiva servitori, cel mai bun sistem de informație din Franța.

Voiam să-l întreb cum reușise să-i ascundă călătoria până și regelui, dar Atto nu se lăsă întrerupt. Ajuns la Roma, spuse el, dăduse de urma lui Fouquet și a hanului nostru. Dar chiar în dimineața în care pusese el piciorul la Donzello, cel ce încă se numea domnul Mourai deceda în chip tragic. Astfel, abatele Melani nu mai apucase decât să-l vadă pe fostul său binefăcător, regăsit în condiții atât de bizare, murindu-i în brațe.

– El v-a recunoscut?

– Din păcate, nu. Când am dat de el în cameră, abia de-și trăgea sufletul, îngăimând lucruri fără noimă. M-am străduit din răsputeri să-l aduc la viață, l-am scuturat de umeri, i-am vorbit, degeaba. În acest han s-a stins un mare om.

Abatele Melani își întoarse privirea, căutând parcă să-și ascundă o lacrimă. Îl auzii intonând cu glas tremurător o melodie sfâșietoare:

Ma, quale pena infinita
sciolta hai ora la vita[1]

Graiul îmi pierise, copleșit de emoție. Atto se retrăsese într-un ungher al încăperii, ca pentru a se reculege. Îmi veniră în minte trăsăturile și

1 Dar ce chin nemărginit/viața te-a părăsit (Luigi Rossi) (n.tr.).

gesturile bătrânului Mourai, aşa cum îl cunoscusem eu în zilele de la Donzello. Încercai să-mi amintesc cuvinte, expresii, accente care ar putea să-l lege de marea şi nefericita figură a Supraintendentului, aşa cum eu mi-l închipuisem din istorisirile abatelui Melani. Mi-am adus aminte de ochii lui albaştri, dar deja stinşi, de bătrânul trup alburiu şi tremurător, de buzele lui crăpate şi febrile. Nimic însă, nimic care să-mi sugereze proverbiala vioiciune a Veveriței. Şi totuşi... iată-l pe Mourai revenindu-mi în amintire cu silueta sa măruntă şi delicată, cu pomeții săpați, dar nu încă lemnoşi, în ciuda vârstei. Şi-apoi profilul său curbat şi mâinile fine şi nervoase... o bătrână Veveriță, da, iată cu ce semăna domnul Mourai. Nici un gest, nici o frază, nici o fulgerare din ochi: Veverița se resemna cu odihna eternă. Îşi dăduse ultima suflare pentru a escalada arborele libertății: era de-ajuns.

În fine, cugetai eu copleşit de lacrimile ce mă podidiseră, ce importanță mai avea felul cum murise Fouquet? Murise liber.

Abatele se întoarse spre mine, vădit cutremurat de emoție.

– Prietenul meu stă acum la dreapta Tatălui, între drepți şi martiri, exclamă el patetic. Află că mama lui Fouquet privea cu teamă ascensiunea fiului ei, care îl făcea puternic peste lucrurile lumeşti, dar îi slăbea sufletul. Şi-n fiecare zi se ruga la Dumnezeu să schimbe soarta Supraintendentului şi să-l aducă pe calea mântuirii şi a sfințeniei. Când credinciosul servitor La Forêt îi aduse funesta veste a arestării, mama lui Fouquet îngenunche fericită şi-i mulțumi Domnului exclamând: „Da, acum va fi un sfânt!“

Atto se întrerupse o clipă pentru a scăpa de nodul din gât ce-i sufoca vorbele.

– Predicția acelei bune femei, reluă el, s-a adeverit. După cele spuse de un confesor al său, Fouquet, în ultima parte a detenției, îşi primenise de minune sufletul. Pare să fi scris chiar o seamă de meditații spirituale. În scrisorile către soția sa, nu uita niciodată să-şi arate recunoştința pentru acea rugăciune a mamei, în speranța că îi va fi împlinită de Atotputernicul. Abatele oftă: Oh, Nicolas! Cerul a pretins de la tine prețul cel mai scump, dar te-a şi răsplătit pe măsură. Te-a smuls din acel mizerabil destin de glorie pământească, nu mai mult decât un inexorabil, zadarnic cenotaf.

După câteva minute de reculegere şi împăcare a sufletelor noastre, am încercat să schimb vorba.

– Ştiu că nu veți fi de acord, dar poate e cazul să-l descoasem puțin pe Pompeo Dulcibeni. Sau pe Devizé.

– Nu cred că e bine, făcu el cu vioiciune, lăsând la o parte orice urmă de deznădejde. Dacă cei doi au ceva de ascuns, orice întrebare va avea darul să-i pună-n gardă.

Se ridică să-şi şteargă fața. Apoi umblă în hârtiile de pe masă şi-mi întinse o foaie.

– Avem o treabă mai urgentă, deocamdată. Trebuie să dăm de capăt probelor pe care le-am adunat până acum. Îți aduci aminte că atunci când am intrat în tipografia clandestină a lui Komarek, podeaua era presărată cu foi de hârtie. Ei bine, am reuşit să iau câteva. Spune-mi dacă îți aminteşte de ceva.

Caracter Text Comparație Cursiv
LIBER JOSVE
HEBRAICE JEHOSHUA
Caput Primum

Et factum est post mortem Moysi servi Domini, ut loqueretur Dominus ad Josue filium Nun, ministrum Moysi, & diceret ei; Moyses seruus meus mortuus est surge & transi jordanem istum tu & omnis populus tecum, in terram, qouam ego dabo filiis Israel. Omnem locum, quem calcaverit vestigium pedis vestri, vobis tradam, sicut locutus sum Moysi. A deserto & Libano usque ad fluvium magnum contra Solis occasum erit terminus vester. Nullus poterit vobis resistere cunctis diebus vitae tuae: sicut fui cum Moyse, ita ero tecum: non dimittam, nec derelinquam te. Confortare & esto robustus: tu enim sorte divides populo huic terram...

– Pare începutul unui alt fragment din Biblie.

– Şi altceva?

Am întors textul pe față şi pe dos.

– Şi ăsta e tipărit pe-o singură parte a paginii!

– Exact. Întrebarea e: nu cumva la Roma există moda de a tipări Biblii pe o singură față a hârtiei? Eu cred că nu. Cantitatea de hârtie ar fi dublă. Iar cărțile ar cântări de două ori mai mult, şi poate şi prețul s-ar dubla.

– Şi-atunci?

– Atunci paginile astea nu fac parte dintr-o carte.

– Atunci ce sunt?

– Nişte eşantioane de performanţă, ca să zic aşa.

– Adică probe tipografice?

– Nu numai; se demonstrează ceea ce tipograful e în măsură să ofere clientului. Ştim de la căutătorii de relicve via Stilone Priàso, că acel Komarek are nevoie de bani şi, în afară de umila slujbă la tipografia congregaţiei de Propaganda Fide, execută mici lucrări clandestine. Pentru asta însă trebuie să facă rost de clienţi, ca să zic aşa, siguri. Se prea poate să fi cerut chiar autorizaţie pentru a lucra pe cont propriu. Aşa se explică eşantioanele pentru viitorii comanditari. Şi ca să arăţi o probă de caractere tipografice, o singură pagină e de-ajuns.

– Cred că aveţi dreptate.

– Iată o dovadă-n plus: ce se spune în primul rând al paginii? „Caracter Text Comparaţie Cursiv“. Nu sunt de meserie, dar cred că „Paragone“ este numele caracterului tipografic folosit în acel text. Pe cealaltă pagină, în acelaşi loc, se citeşte „nda“. Probabil numele unei scrieri ronde.

– Asta-nseamnă că trebuie să revenim la pista Stilone Priàso?

– Poate da, poate nu. Sigur e că, spre a-l găsi pe hoţ, trebuie să căutăm un client al lui Komarek. Iar Stilone Priàso este unul. În plus, hoţul perlelor tale nu e un nabab, la fel şi gazetarul nostru. Şi pe deasupra e din Napoli, acelaşi oraş din care bătrânul Fouquet plecase spre a ajunge la Donzello. Straniu, nu? Însă...

– Însă?

– Totul e mult prea evident. În schimb, cel care l-a otrăvit pe bietul meu prieten este prea viclean şi iscusit ca să se dea de gol şi să iasă din anonimat. Poţi să ţi-l închipui în acest rol pe anxiosul Stilone Priàso? Dacă el ar fi ucigaşul, crezi că s-ar plimba de zor cu o gazetă astrologică sub braţ? A se da drept astrolog nu e desigur cel mai bun alibi pentru un asasin. Cu atât mai puţin să facă pe găinarul, furându-ţi ţie acele *margaritae*.

Aşa era. Iar Stilone părea într-adevăr să fie astrolog. I-am povestit lui Atto cu câtă mâhnire şi durere îmi relatase napoletanul istoria abatelui Morandi.

Părăsind odaia lui Atto, m-am hotărât să-i pun întrebarea ce i-o copsesem de-atâta vreme.

– Domnule Atto, credeţi că există vreo legătură între misteriosul hoţ şi moartea Supraintendentului Fouquet, da sau nu?

– Nu ştiu.

* * *

Mintea. Eram sigur. Pe când eram deja în pat (după ce distribuisem mâncarea chiriaşilor) şi-mi adunam ideile, am simţit că o perdea de gheaţă se lasă între mine şi abatele Melani. Sigur îmi mai ascundea ceva, aşa cum făcuse cu prezenţa lui Fouquet în han sub o falsă identitate, şi înainte de asta, cu scrisorile descoperite în cabinetul lui Colbert. Şi cu câtă neruşinare îmi povestise istoria lui Fouquet! Vorbise de acesta ca şi cum nu l-ar fi văzut de ani de zile, deşi chiar el împreună cu domnul Pellegrino îl văzuse murind (teribila împrejurare mi-era bine întipărită-n minte) de câteva ceasuri. Avusese chiar obrăznicia să insinueze apoi că Dulcibeni şi Devizé ar ascunde ceva în legătură cu Mourai, *alias* Fouquet. Tocmai el vorbea! El, preotul minciunii, virtuozul prefăcătoriei, acest abate Melani! M-am afurisit pentru faptul de a fi trecut cu uşurinţă peste informaţiile despre el auzite de mine din gura lui Cristofano, Devizé şi Stilone Priàso. M-am afurisit şi pentru că m-am lăsat măgulit atunci când mi-a lăudat agerimea.

Nervos din cale-afară, doream şi mai mult să mă măsor cu abatele pentru a-mi pune la-ncercare calitatea de a-i anticipa mişcările, de a-i demasca omisiunile, de a-i descifra tăcerile şi de a-i zădărnici limbaria.

Legănându-mă astfel în subtila şi ranchiunoasa pizmă pentru Melani, am adormit ca un prunc, istovit de noaptea albă. Pradă somnului, am alungat până şi gândul la Cloridia.

Pentru a doua oară în cursul aceleiaşi zile, fui trezit de Cristofano. Dormisem cam patru ceasuri în şir. Mă simţeam bine, nu ştiu dacă din pricina acelei scurte odihne sau a marii licori din care nu uitasem să beau şi să-mi dau pe piept înainte de a aţipi. Văzând că arăt bine, medicul plecă liniştit. Mi-am adus atunci aminte că trebuie să-mi continuu colindul cu leacurile în contra molimei. M-am îmbrăcat şi mi-am luat traista cu sticluţele de medicamente. Voiam să administrez mai întâi un teriac stomacal şi un decoct de dumbeţ cu sirop lui Brenozzi, precum şi o fumigaţie lui Stilone Priàso, după care să cobor la primul cat la Devizé şi Dulcibeni. Am trecut prin bucătărie să încălzesc puţină apă în ceaun.

Cu venetianul m-am silit să termin cât mai repede: nu-mi plăcea insistenţa cu care mă interoga, punând întrebări la care el însuşi răspundea scurt şi pe loc, împiedicându-mă să deschid gura. În plus, mi se făcea rău doar văzându-l cum îşi tot ciupea părţile ruşinoase, nervos nevoie mare, aşa cum se vede la tinerii care, pierzându-şi de curând inocenţa dar încă netrecuţi prin viaţă, îşi biciuie puţica cu zadarnice şi digitale înverşunări. Am observat că nu se atinsese de mâncare, dar nu l-am întrebat de ce, temându-mă să nu stârnesc un nou val de vorbe.

Bătui deci la uşa napolitanului. Mă lăsă să intru şi, în timp ce-mi aranjam catrafusele, văzui că nici el nu se atinsese de farfurie. L-am întrebat dacă se simte bine.

– Ştii tu de unde vin? îmi zise în loc de răspuns.

– Da, domnule, făcui eu perplex, din regatul Neapolelui.

– Ai fost vreodată acolo?

– Din păcate, nu, n-am prea văzut oraşe la viaţa mea.

– Ei bine, află că Cerul n-a fost nicicând mai darnic în pronia sa cu vreun alt oraş în orice anotimp, începu el pe un ton emfatic, în timp ce eu îi pregăteam fumigaţia. Napoli, capitală gentilă şi populată a celor douăsprezece provincii ale Regatului, tronează pe ţărmul mării ca un teatru maiestuos, împrejmuită de dulci coline şi blânde câmpii. înălţată de o sirenă pe nume Partenope, ea se bucură, graţie şesului din preajmă numit Poggio Reale, de roade nenumărate şi de izvoare limpezi, de vestita molură şi tot soiul de ierburi ale căror vârfuri formează în aceste locuri uluitoare arcade. Iar pe rodnica luncă Chiaia, ca şi pe colinele de la Posillipo, cresc cât vezi cu ochiul roade de conopidă, mazăre, cardon şi anghinare, ridichi, rădăcinoase, precum şi delicioase salate şi fructe. Şi nu cred că există loc mai fertil şi mai atrăgător prin belşug de frumuseţe ca ţărmurile mândre de la Mergellina, mângâiate doar de suavul zefir, îndreptăţite pe deplin să găzduiască nemuritoarea cenuşă a marelui Virgil şi a incomparabilului Sannazzarro.

Nu degeaba, crezui eu, Stilone Priàso se credea poet. El îşi continua de zor descrierea, de sub cearşaful cu care-i acoperisem faţa, cufundat în aburii balsamici.

– Mai încolo se află străvechiul oraş Pozzuoli, îndestulat de sparanghel, anghinare, mazăre şi dovleci în afara anotimpului, iar în luna martie, aguride, spre uimirea tuturor.La Procida, fructe, la Ischia, fructe de păducel albe şi roşii, dar şi excelente vinuri şi fazani cu nemiluita. La Capri, juninci preafrumoase şi prepeliţe dolofane. Cărnuri de porc la Sorrento, vânat la Vico, ceapă dulce la Castell'a Mare, chefali la Torre del Greco, barbuni la Granatiello, vii lăcrimoase pe Monte di Somma, odinioară numit Vezuviu. Şi pepeni şi cârnaţi la Orta, vin de-i zice Vernotico la Nola, nuga la Aversa, pepeni galbeni la Cardito, miei la Arienzo, caş proaspăt la Acerra, cardon la Giugliano, lamprete la Capua, măsline la Gaeta, legume la Venafro. Şi păstrăvi, vin, ulei şi vânat la Sora...

În cele din urmă m-am dumirit.

– Nu cumva vreţi să spuneţi că stomacul dvs. nu prea agreează mâncarea de la han?

Se sculă şi mă privi oarecum jenat.

– Adevărul e că aici altceva nu se mănâncă decât fierturi. Dar n-ar fi asta totul... îşi căută el cuvintele. Pe scurt, mania ta de a pune scorţişoară în toate cele, rasoluri, ciorbe, afumături şi supe, va sfârşi prin a-i termina pe toţi, înainte de orice molimă! râse el zgomotos.

Eram încurcat şi umilit. L-am rugat să vorbească mai încet, ca să nu-l audă şi ceilalţi chiriaşi. Era însă prea târziu. Din camera de-alături Brenozzi prinsese din zbor reproşul lui Stilone, şi râsul lui frenetic nu întârzie să răsune. Ecoul ajunse la uşa părintelui Robleda, care se-ntâlni cu veneţianul pe coridor. La rândul său, Stilone Priàso deschise uşa, antrenat de acel hohot coral. În zadar l-am rugat să nu iasă. Fui prins într-o reţea de persiflări şi râsete cu lacrimi pe adresa felului pretins scârbos al mâncărurilor mele care, după toate aparenţele, fără acompaniamentul caritabil al notelor lui Devizé nu se puteau digera. Până şi părintele Robleda cu greu şi-a putut stăpâni zeflemeaua.

Nici unul dintre ei nu-mi spusese până atunci adevărul, mă lămuri napolitanul, deoarece aflaseră de la Cristofano că Pellegrino şi-ar fi revenit; prin urmare contau pe întoarcerea stăpânului meu şi-n plus altele erau urgenţele în acele zile. Dar recentul spor de scorţişoară fusese picătura care umpluse paharul. Văzând cât eram de umilit şi jignit, Priàso schimbă vorba, în timp ce ceilalţi doi se făcură nevăzuţi.

– Haide, fiule, n-o lua în serios, vezi bine că izolarea nu face casă bună cu bunele maniere, mă-ncurajă cu o mână pe umărul meu.

Mi-am cerut iertare pentru faptul de a-l fi chinuit până atunci cu scorţişoara mea, mi-am luat borcănaşele şi-am închis uşa. Eram mânios şi nefericit, dar hotărât deocamdată să nu dau vreun semn de slăbiciune.

Am coborât la primul cat. Eram gata să bat la uşa lui Devizé, dar brusc m-am oprit. Dinăuntru se auzeau notele încă neclare ale instrumentului. Îl acorda. Atacă în fine un dans, poate o sătească, urmată de ceea ce azi aş recunoaşte fără să mă-nşel, ca pe o gavotă.

Am preferat să bat la uşa lui Pompeo Dulcibeni, aflată alături: dacă gentilomul din Fermo ar fi fost de acord cu masajul, eu aş fi putut totodată să savurez ecourile chitarei lui Devizé.

Dulcibeni îmi acceptă oferta. Mă primi ca întotdeauna, ursuz şi obosit, cu voce calmă dar fermă, cu privirea lui verde-albastră pătrunzătoare.

– Intră, dragule. Pune-ţi acolo desaga.

Aşa îmi zicea el, cum se obişnuieşte cu servitorii. Nici unul dintre chiriaşii de la Donzello nu mă intimida ca el. Tonul său, paşnic când se adresa celor de jos dar şi total lipsit de căldură, părea mereu să trădeze

o nervozitate sau un gest de dispreț, care totuși nu se manifestau niciodată, dar îl făceau pe cel de față să se inhibe și chiar să tacă. De aceea, credeam, era cel mai solitar dintre toți. Niciodată nu intrase în vorbă cu mine în timpul mesei. Nu părea să se teamă de singurătate, ba chiar dimpotrivă. Și totuși, se putea observa pe fruntea lui îngustă și pometii roșietici o cută amară, adâncă și chinul celor ce au ceva de ispășit în singurătate. O singură notă de seninătate: slăbiciunea lui pentru felurile alese gătite de stăpânul meu. Doar ele îi mai smulgeau câte un rar, dar sincer surâs sau vreun spirit de glumă. Cine știe cât o fi pătimit și el din pricina scorțișoarei mele, mă întrebai, renunțând însă pe loc la acel gând. Iată-mă acum, pentru prima dată, obligat să petrec alături de el un ceas sau chiar mai mult. Mă simțeam tare încurcat.

Am desfăcut desaga și am scos afară sticluțele trebuincioase. Dulcibeni mă întrebă ce conțineau și cum se foloseau, afișând un politicos interes față de lămuririle mele. I-am spus apoi să se dezbrace până la brâu și să se așeze călare pe scaun.

În timp ce-și desfăcea haina neagră și-și scotea caraghiosul guler de dantelă, am observat cum o lungă cicatrice i se întindea pe gât: iată de ce, cugetai eu, Dulcibeni nu se despărțea niciodată de acel demodat grumăjer. După ce luase loc în felul în care îl rugasem, începui să-i arăt uleiurile lui Cristofano. Primele minute trecură cu acele discuții nevinovate. Savuram amândoi notele lui Devizé: o alemandă, apoi o gigă parcă, o ciaconă și un menuet *en rondeau*. Îmi adusei aminte de câte-mi spusese Robleda despre doctrina jansenistă de care Dulcibeni era legat.

Pe neașteptate îmi ceru să-l las să se ridice. Părea să nu fie în largul său.

– Vă simțiți rău? Poate vă supără mirosul uleiului?

– Nu, nu, dragule. Vreau numai oleacă de tabac.

Întoarse cheia comodei și scoase trei cărticele frumos legate în piele roșie cu arabescuri daurite, toate la fel. Luă apoi tabachera de cireș încrustată. O deschise, luă un dram de pulbere și-l duse la nas, inhalând puternic de două, trei ori. Rămase o clipă neclintit, apoi răsuflă adânc. Se uită la mine schițând o înfățișare mai cordială. Părea satisfăcut. Mă întrebă despre cum se simt ceilalți chiriași. Apoi conversația lâncezi. Când și când ofta, închidea ochii și-și trecea mâna prin părul alb, care trebuia să fi fost odinioară blond.

Privindu-l, mă-ntrebai ce-ar putea ști despre adevărata istorie a răposatului său tovarăș de cameră. Nu puteam să depășesc șocul informațiilor pe care Atto mi le dăduse mai devreme în privința subiectului Mourai-Fouquet. Fui ispitit să-i pun o întrebare oarecare legată de bătrânul francez pe care (fără să-i cunoască poate identitatea) îl însoțise spre Roma. Și dacă cei doi se cunoscuseră înainte și poate chiar avuseseră legături serioase, contrar celor pretinse de Dulcibeni în fața medicului și a oficialilor Prefecturii? Iar dacă așa ar fi, foarte greu aș fi obținut o asemenea mărturie din gura marchigianului. Era mai bine deci, mă gândii eu, să-l fac să vorbească, indiferent ce și cât mai mult cu putință, în speranța că tot mă voi alege cu ceva, fie și cea mai mică probă.

Exact la fel procedasem și cu ceilalți chiriași, deși rezultatele au fost mai degrabă puține.

M-am străduit să-i cer părerea despre un eveniment important, așa cum se face pentru a intra în discuție cu bătrâni care te intimidează. L-am întrebat deci, pierzându-mă și eu în presupuneri, ce credea el, Dulcibeni, despre asediul Vienei, locul unde se juca soarta creștinătății și dacă împăratul îl va învinge până la urmă pe turc.

– Împăratul Leopold de Austria nu poate să învingă pe nimeni, de vreme ce și-a luat tălpășița, răspunse sec și apoi tăcu, semn că discuția a luat sfârșit.

Am crezut totuși c-o să mai spună ceva, timp în care mă chinuiam să găsesc eu o replică în măsură să salveze dialogul. Nu-mi trecu însă nimic prin cap, astfel că se așternu din nou o tăcere apăsătoare.

Sfârșii atunci iute ce-aveam de făcut și dădui să ies. Dulcibeni tăcea în continuare. Când să deschid ușa, mi se învederă totuși întrebarea. Eram curios să știu dacă și el mă învinuia pentru felul cum găteam.

– Nici vorbă, dragule, răspunse el tot mai obosit. Aș spune chiar că ai stofă.

I-am mulțumit din inimă și pe când trăgeam ușa după mine, l-am auzit bolborosind ca din stomac:

– Mai ales cu ciorbele alea de căcat și blestemata aia de scorțișoară. Slugă nemernică ce ești!

Asta umplu paharul. Niciodată nu mă simțisem atât de umilit. Ceea ce credea Dulcibeni despre mine era totuși adevărat. Chiar dacă m-aș fi dat peste cap, n-ar fi ajutat cu nimic să cresc în ochii cuiva, și nici măcar ai Cloridiei, din păcate. Mă încercară deopotrivă furia și mândria. Eu care năzuiam atât de departe (să fiu într-o bună zi gazetar), nu eram capabil să fac nici măcar pasul de la rândaș la bucătar!

În timp ce mă jeluiam în felul ăsta în spatele ușii lui Dulcibeni, mi s-a părut că aud un zvon de glasuri. Mi-am apropiat urechea ca să aud mai bine și mare mi-a fost surpriza auzindu-l pe Dulcibeni discutând cu cineva.

– Vă simțiți rău? Poate vă supără mirosul uleiului? întreba binevoitor celălalt glas.

Uluirea îmi era cu atât mai mare cu cât îmi recunoscusem propria întrebare pusă lui Dulcibeni acum câteva minute. Fusese cumva cineva pitit în odaie ca să tragă cu urechea? Şi de ce acum repeta cuvintele? Dar un amănunt mă făcu să tresar mai cu seamă: era un glas de femeie. Dar nu cel al Cloridiei.

Urmară câteva clipe de tăcere.

– Împăratul Leopold de Austria nu poate să-nvingă pe nimeni, de vreme ce şi-a luat tălpăşiţa! exclamă subit Dulcibeni.

Era exact fraza pe care mi-o mai spusese. Continuai să ascult, suspendat între buimăceală şi frica de a fi descoperit.

– Sunteţi nedrept, n-ar trebui..., răspunse timid glasul feminin cu un timbru ciudat de firav şi răguşit.

– Tacă-ţi gura, o întrerupse Dulcibeni. Dacă Europa sare-n aer, nu putem decât să ne bucurăm.

– Nădăjduiesc că nu vorbiţi serios.

– Ia ascultă la mine, reluă Dulcibeni pe un ton mai împăciuitor. Pământurile noastre sunt în prezent, ca să spun aşa, o singură şi mare casă. O casă care adăposteşte o singură şi mare familie. Dar ce se va întâmpla dacă fraţii se înmulţesc prea tare? Ce se va întâmpla dacă şi nevestele lor sunt surori, iar fiii lor sunt cu toţii veri? Nu vor înceta să se certe, să se urască şi să se vorbească de rău între ei. Aliaţele lor sporadice vor fi prea fragile. Fiii lor se vor contopi carnal într-un festin obscen, şi vor da naştere la rândul lor la odrasle demente, slabe şi corupte. În ce poate să mai spere o familie atât de nefericită?

– Nu ştiu, poate că... îi va sări cineva în ajutor. Şi în primul rând copiii n-or să se mai căsătorească între ei, răspunse nesigur glasul feminin.

– Ei bine, dacă turcul cucereşte Viena, reluă Dulcibeni râzând mânzeşte, poate vom avea în fine pe tronurile Europei oleacă de sânge nou. Evident, după aceste fluvii de sânge învechit.

– Iertaţi-mă, dar nu-nţeleg, se hazardă, sfioasă, interlocutoarea.

– E simplu. Regii creştini sunt cu toţii înrudiţi între ei.

– Cum adică înrudiţi? repetă glăsciorul.

– Am înţeles, ai nevoie de ceva exemple. Ludovic al XIV-lea, Regele Preacreştin al Franţei este de două ori vărul soţiei sale, Maria Tereza, infantă a Spaniei. Părinţii lor, de fapt, erau fraţi şi surori. Căci mama Regelui Soare, Ana de Austria, era soră cu tatăl Mariei Tereza, Filip al IV-lea, regele Spaniei. Iar tatăl Regelui Soare, Ludovic al XIII-lea, era fratele mamei Mariei Tereza, Elisabeta de Franţa, prima nevastă a lui Filip al IV-lea.

Dulcibeni se întrerupse câteva clipe. Îşi luă tabachera de pe comodă, şi-i amestecă grijuliu conţinutul în timp ce-şi urma expunerea.

– Respectivii socri ai regelui şi reginei Franţei, aşadar, sunt totodată şi unchiul şi mătuşa lor prin alianţă de sânge. Acum te-ntreb: cum se simte cineva care este nepotul propriilor socri, sau dacă preferi, ginerele şi nora propriului unchi sau mătuşi?

Simţeam că nu mai pot; trebuia să aflu neapărat cine era femeia cu care discuta Dulcibeni. Cum dracu' intrase ea la Donzello, sfidând carantina? Şi de ce Dulcibeni i se adresa cu atât elan?

Încercai să crăp puţin câte puţin uşa, pe care la ieşire n-o trăsesem cu prea mare convingere. Rămăsese o fantă prin care mi-am strecurat un ochi, având grijă să-mi ţin răsuflarea. Dulcibeni era în picioare, cu coatele rezemate pe comodă, şi-şi făcea de lucru cu tabachera. În timp ce vorbea se întorcea spre dreapta, spre perete, acolo unde trebuia să se afle misteriosul oaspete. Din păcate n-am putut să-l ajung cu privirea. Căci dacă aş fi crăpat mai tare uşa, aş fi riscat să mă dau de gol. După ce şi-a prizat cu nădejde tabacul, Dulcibeni începu să tragă aer în piept, ca şi cum şi-ar fi pregătit plămânii pentru o scufundare sub apă.

– Englezii îl au pe regele Carol al doilea Stuart, urmă el. Tatăl lui se căsătorise cu Henriette de Franţa, soră cu tatăl lui Ludovic al XIV-lea. Aşa se face că regele Angliei este de două ori văr cu regele Franţei şi cu nevasta lui spaniolă. Care, aşa cum ai văzut, sunt de două ori veri între ei. Ca să nu mai vorbesc de Olanda! Henriette de Franţa, mama lui Carol al doilea, nu era doar mătuşa paternă a Regelui-Soare, ci şi bunica maternă a tânărului prinţ olandez Wilhelm de Orania.

Într-adevăr, o soră a regelui Carol şi a ducelui Iacob, Maria, s-a măritat în Olanda cu Wilhelm de Orania, şi din unirea lor se născu prinţul Wilhelm al III-lea, care a luat-o de nevastă, spre surprinderea tuturora, acum şase ani, pe fata cea mai mare a lui Iacob, verişoara sa bună. Aşadar, nu mai puţin de patru suverani şi-au amestecat de opt ori sângele, unul şi acelaşi.

Mai scociorî o dată în tabacheră şi şi-o duse la nas. Trase în piept cu frenezie, ca şi cum fusese silit să amâne prea mult acea plăcere. Îşi reluă apoi pledoaria, deşi chipul i se înveniţise şi vocea îi era tot mai gâjâită: „O altă soră a lui Carol al II-lea se căsători cu vărul ei, frate al lui Ludovic al XIV-lea. Acelaşi sânge se amestecă încă o dată.

Un acces de tuse îl făcu să-şi ducă la gură batista ca şi cum ar fi fost cât pe-aci să vomite.

– Să mergem dar şi la Viena, reveni Dulcibeni, stăpânindu-şi cu greu senzaţia de sufocare. Burbonii Franţei şi Habsburgii Spaniei sunt de patru şi şase ori veri cu Habsburgii de Austria. Mama împăratului Leopold I de Austria este soralui Ludovic al XlV-lea. Dar e şi soră cu tatăl soţiei acestuia Maria Tereza, regele Filip al IV-lea de Spania. Ea este totodată fiică a surorii defunctului împărat Ferdinand al IlI-lea, tată al soţului ei. Sora lui Leopold I s-a măritat cu unchiul ei dinspre mamă, nu altul decât Filip al IV-lea de Spania. Iar Leopold I a luat-o de nevastă pe nepoata lui, Margareta Tereza, fiică a aceluiaşi Filip al IV-lea şi soră cu nevasta lui Ludovic al XIV-lea. Aşadar, regele Spaniei e unchiul, cumnatul şi socrul împăratului austriac. Trei familii de suverani şi-au amestecat de o mie de ori sângele.

Vocea i se ascuţise pe măsura privirii ce părea de pe altă lume.

– Ce crezi? strigă el pe nepusă masă. Ţi-ar plăcea să fii mătuşa şi cumnata ginerelui tău?

Furios nevoie mare, mătură printr-un gest cele câteva obiecte de pe comodă (o carte şi o lumânare), proiectându-le-n perete şi apoi pe jos. Tăcerea se aşternu în odaie.

– Aşa au stat lucrurile întotdeauna? bâlbâi în fine vocea de femeie.

Dulcibeni îşi reluă poza severă obişnuită şi atacă sarcastic.

– Nu, scumpa mea, reluă el profesoral. În vremurile de demult casele domnitoare îşi asigurau urmaşii aranjând căsătorii între propriile odrasle şi cea mai aleasă nobilime feudală. Fiecare nou rege era sinteza cea mai curată a sângelui ales din propria ţară. În Franţa, suveranul era cel mai francez între francezi. În Anglia, cel mai englez între englezi.

Împins de prea marea mea curiozitate, îmi pierdui echilibrul chiar în clipa aceea, şi uşa se crăpă bine. Doar printr-o minune izbutisem să mă reazem de canaturi şi să nu intru cu totul în odaie. Dulcibeni nu simţise nimic, deşi fanta se lărgise cât de cât. Asudat şi îngrozit de ceea ce era să se-n-tâmple, aruncai un ochi în dreapta gentilomului marchigian, acolo unde trebuia să se afle femeia.

Surpriza, peste puterile mele şi din care îmi revenii cu greu, fu imensă: nici o fiinţă umană, ci doar o oglindă pe perete. Dulcibeni vorbea de unul singur.

În momentele ce-au urmat mi-a fost şi mai greu să-i urmăresc acea vărsare a focului despre regi, prinţi şi împăraţi. Ascultam oare un nebun? Cu cine se prefăcea Dulcibeni că vorbeşte?

Poate că era, crezui eu, persecutat de amintirea unei fiinţe dragi (o soră, o nevastă) în prezent răposată. O amintire sfâşietoare deci, dacă se preta la acel scenariu trist şi neliniştitor. Jenat şi totodată înduioşat de acea secvenţă de intimă şi solitară suferinţă, mă acuzai de furt calificat. Deşi atunci când eu îi cerusem lui Dulcibeni să discutăm ca doi oameni, el mă refuzase. Preferase, poate, compania cuiva dispărut celei a unui om viu.

– Şi-apoi? reluă marchigianul, mimând glăsciorul de tinerică inocentă şi emoţionată.

– Apoi, apoi..., îngână Dulcibeni. Apoi a învins pofta de dominaţie, care i-a făcut pe toţi să se înrudească cu ceilalţi suverani de pe Terra. Să luăm casa de Austria. Astăzi sângele ei rânced profanează mormintele unor vajnici înaintaşi: Albert Înţeleptul, Rudolf cel Bun, Leopold cel Viteaz şi fiul său Ernest I cel Groaznic, până la Albert cel Răbdător şi Albert cel Vestit. Un sânge care încă de-acum trei veacuri a prins să se strice, o dată cu odrăslirea nefericitului Frederic Buzunare Goale, a lui Frederic Buzatul şi a fiului său Maximilian I, cu toţii morţi în chip mizerabil din pricina îmbuibării cu pepeni. Şi chiar începând de la ultimii doi se născu dorinţa nesănătoasă de a aduna la un loc toate posesiunile habsburgice, pe care Leopold cel Viteaz le împărţise înţelept cu fratele său. Era vorba de ţinuturi răzleţe şi care nu se puteau împreuna, asemeni unui corp căruia un chirurg nebun ar fi vrut să-i aplice trei capete, patru picioare şi opt braţe. Pentru a-şi potoli setea de pământ, Maximilian I se însoară de trei ori: nevestele îi aduc drept zestre Ţările de Jos şi Franche-Compte, dar şi sinistra bărbie moştenită de toţi urmaşii lui. Fiul său Filip cel Frumos, în cei douăzeci şi opt de ani de viaţă, anexează Spania prin căsătorie cu Ioana cea Nebună, fiica şi moştenitoarea lui Ferdinand de Aragon şi a Isabelei de Castilia, şi mamă lui Carol Quintul şi Ferdinand I. Carol Quintul încoronează şi totodată falimentează planul bunicului Maximilian I: abdică şi-şi împarte regatul, peste care soarele nu apunea niciodată, între fiu, Filip al II-lea, şi frate, Ferdinand I. Împarte regatul, fără însă să separe sângele. Printre urmaşii săi nebunia îşi va face de cap, inexorabilă. Fratele îşi va dori sora, şi amândoi vor dori să se contopească cu proprii fii. Fiul lui Ferdinand I, Maximilian al Il-lea împărat al Austriei, s-a căsătorit cu sora tatălui său, şi din nevasta-mătuşă se născu o fată, Ana-Maria de Austria, ce-l luă de bărbat pe Filip al Il-lea rege al Spaniei, nu altul decât unchiul şi vărul ei, fiind acela fiu al lui Carol Quintul. Din asemenea nefastă căsătorie se născu Filip al III-lea, regele Spaniei, ce-o luă de nevastă pe Margareta de Austria, fiica fratelui bunicului său Maximilian al II-lea; se vor naşte astfel regele Filip al IV-lea şi Maria-Ana de Spania, care l-a luat de bărbat pe Ferdinand

al III-lea împăratul Austriei, vărul său bun, fiind el fiu al fratelui mamei sale, aducând pe lume pe actualul împărat, Leopold I de Austria, şi pe sora lui Maria-Ana...

Subit fui îngreţoşat. Orgia aceea de inceste mă zăpăcise. Scârboasa urzeală de căsătorii între unchi, nepoţi, socri, cumnaţi şi veri avea în ea ceva monstruos. După ce descoperisem că Dulcibeni vorbea la oglindă, nu l-am mai ascultat cu aceeaşi curiozitate. Dar una peste alta, tainica şi lugubra expunere izbuti să mă stârnească şi totodată să mă dezguste.

Dulcibeni, înfierbântat şi vânăt la faţă, părea să se fi rătăcit pe acea lume, ca şi cum prea aprinsa mânie l-ar fi sufocat.

– Nu uita, reuşi în fine să geamă, cu faţa spre însoţitoarea lui închipuită: Franţa, Spania, Austria, Anglia şi Olanda, ţări iubitoare de veacuri a unor descendenţe de naţii diferite, sunt acum subjugate stăpânirii unui singur neam fără de ţară şi legământ. Un sânge *autàdelphos,* de două ori frate lui însuşi, ca odraslele lui Edip şi Iocasta. Un sânge străin de istoria fiecărui popor în parte, dar care dictează istoria tuturor popoarelor. Un sânge fără ţară şi fără legământ. Un sânge trădător.

* * *

Ciorbe de căcat: întors în bucătărie, mi-am amintit cuvintele cu care Dulcibeni mi-a înfierat strădaniile culinare, condimentate cu preţioasa scorţişoară.

Uitând de dezgustul pe care doctele şi solitarele consideraţii ale gentilomului marchigian mi-l provocaseră, am încercat să-mi închipui greaţa, pe care fără să-mi dau seama, eu însumi o provocasem chiriaşilor hanului. Mi-am promis să repar greşeala.

Coborâi în pivniţă. Mai mult de un ceas am zăbovit în acel subsol adânc, cât pe-aci să m-aleg cu un guturai din pricina răcorii permanente. Am trecut în revistă acel spaţiu cu tavanul jos, explorând la lumina lămpii ungherele cele mai ascunse, în care nu mă mai aventurasem până atunci, etajerele prinse sus de tot, lăzile cu gheaţă până la fund. Într-o despărţitură largă, ascunsă după şiruri de urcioare cu vin, ulei, şi tot felul de legume şi seminţe uscate, fructe glasate, conserve de zarzavat şi saci de macaroane, de *gnochetti,* tăi-ţei şi alte alea, am descoperit tot felul de cărnuri sărate, afumate, uscate şi la borcan, adăpostite sub pânze de iută sau puse la gheaţă. Domnul Pellegrino pusese la păstrare acolo, precum un amant gelos, limbi fierte şi purcei de lapte, precum şi părţi de felurite animale: măruntaie de cerb şi de ied, burtă de viţică, picioare, rinichi şi creier de porc ghimpos, ţâţe de vacă şi de capră, limbi de berbec şi de mistreţ, pulpe de căprioară şi de capră neagră, ficat, labe, gât şi beregată de urs, şold, coaste şi fileuri de căprior. Nu lipseau soiuri de iepure, cocoş de munte, curci de India, găină de pădure, pui, porumbei, columbe sălbatice, fazani şi făzănei, potârnichi şi prepeliţe, sitari, păuni, păunite şi păunaşi, raţe şi lişiţe, boboci de gâscă, gâşte, pitpalaci, turturele, sturzi, ortolani, rân-dunele, granguri, vrăbii, pitulici de Cipru şi de Candia.

Cu inima strânsă, îmi imaginai cum le-ar fi pregătit stăpânul meu: rasol, fripte, supe, consomeuri, la proţap, prăjite, pateuri simple sau cu foitaj, fierturi, bucate la tavă, cu sosuri, oţet, cu fructe şi vase de cristal.

Atras de mirosul puternic de afumătură şi alge uscate, mi-am continuat inspecţia. Sub gheaţă şi pânze de iută, aşa cum m-aşteptam, puse-n butoiaşe cu sare sau atârnate în mici buchete sau în plase cu cârlige, am găsit: zărgani, scoici şi soleni, chefali, melci, corbi, creveţi, raci, crabi, sardine, ţipari, albitură, limbă-de-mare, ştiuci, merluciu, ombrine, patele, fileuri de peşte-spadă, calcan, peşti goi, broaşte, porci-de-mare, scrumbii, sturioni, ţestoase, lini.

Până atunci avusesem cunoştinţă doar de proviziile proaspete pe care furnizorii ni le aduceau de fiecare dată când le deschideam uşa de serviciu. În schimb, nu zărisem decât în fugă cea mai mare parte a minunăţiilor (rareori, din păcate) şi asta când stăpânul mă trimitea să aduc alimente din pivniţă, şi de curând, când trebuise să-l însoţesc pe Cristofano.

O îndoială mi se strecură în suflet. Când şi pentru cine avea de gând Pellegrino să pregătească acele alimente? Spera el cumva să găzduiască unul din acele somptuoase convoaie de episcopi armeni cu care, aşa cum încă se povestea prin vecini, se mândrise Donzello în vremea răposatei doamne Luigia? L-am bănuit pe stăpân că înainte de a fi concediat din postul de ajutor de sufragiu, avusese grijă să secătuiască la meserie cămara cardinalului.

Am luat cu mine o putinică de ugere de vacă şi m-am întors în bucătărie. Le-am curăţat de sare, le-am legat capetele şi le-am pus la fiert. După care le-am tăiat, câteva din ele, în felii subţiri, le-am dat prin făină. După ce le-am rumenit şi prăjit, le-am înecat în sos după gustul meu. Din altele am făcut o tocană cu verdeţuri aromate şi condimente, puţină supă grasă şi ouă. Un al treilea fel l-am băgat la cuptor, cu vin alb, boabe de aguridă şi suc de lămâie, câteva fructe proaspete, struguri negri şi ceva şuncă. Al patrulea fel l-am făcut din bucăţi călite în vin fiert şi

învelite în aluat fraged cu condimente, jambon, miez de pâine, fiertură şi zahăr. Ce-a mai rămas, le-am împănat cu slăninuţă şi cuişoare, le-am înfăşurat într-o plasă şi le-am pus la proţap.

Eram stors de vlagă. Cristofano, intrând în bucătărie spre sfârşitul lungii mele trude, mă găsi pe jumătate leşinat, lac de sudoare, ghemuit într-un ungher al vetrei. Examină şi adulmecă fiecare fel expus pe masă, apoi mă privi încântat ca un părinte.

– Băiete, am eu grijă să duc mâncarea oaspeţilor. Tu du-te să-ţi tragi sufletul.

Sătul de pe urma repetatelor şi serioaselor degustări ce mi le îngăduisem în timp ce găteam, urcai scările până la mansardă, fără să intru însă în odaie. Aşezat pe trepte, mă bucurai de unul singur de succesul repurtat: în timpul mesei de seară, mai bine de o jumătate de ceas coridoarele de la Donzello răsunară de clinchete, gemete şi clefăituri de plăcere. Un cor de stomacuri ce regurgitau zgomotos aerul hăpăit anunţă că se putea trece la strânsul vaselor. Revanşa pe care mi-o luasem mă făcu aproape să plâng.

* * *

Eram gata să fac ocolul camerelor: nu voiam să mă lipsesc de complimentele chiriaşilor de la Donzello. Ajungând însă în faţa uşii abatelui Melani, îi recunoscui melosul trist. Fui frapat de tonul sfâşietor al vocii, încât n-am putut să nu ascult:

Ahi, dunqu'è pur vero;
dunque, dunqu' è pur vero...[1]

Repeta această strofă cu un farmec blând în mereu alte şi alte surprinzătoare variaţiuni melodice. Eram emoţionat de acele cuvinte pe care parcă le mai auzisem cândva şi undeva, fără însă să-mi amintesc. Subit avui o iluminare: stăpânul meu, Pellegrino, nu-mi spusese el oare că înainte de a-şi da sufletul, bătrânul domn de Mourai, alias Fouquet, într-un ultim efort îngăimase o frază în italiană? Îmi aminteam acum: muribundul rostise chiar cuvintele din aria pe care Atto o fredona: *„Ahi, dunque'è pur vero"*.

Cum se face că bătrânul Fouquet pronunţase ultimele sale cuvinte în italiană? Mi-am amintit şi că Pellegrino îl văzuse pe Atto, aplecat peste faţa bătrânului, vorbindu-i în franceză. De ce atunci Fouquet şoptise fraza aceea în italiană?

Între timp Melani zicea înainte:

Dunque, dunqu' è pur vero,
anima del mio cor,
che per novello Amor
tu cangiasti, cangiasti pensiero...[1]

Terminând de cântat, l-am auzit înghiţindu-şi cu greu suspinele. Oscilând între jenă şi milă, n-am îndrăznit să fac vreo mişcare şi nici să vorbesc. Mă inundă un val de tristeţe pentru acel eunuc acum deja în vârstă: mutilarea trupului de copil, datorată lăcomiei părintelui său, îi dăruise Faima, dar îl condamnase la o singurătate ruşinoasă.

Fouquet n-avea poate nici o legătură cu suferinţa lui. Fraza aceea rostită de Supraintendent cu limbă de moarte putea fi pur şi simplu o buimacă exclamaţie în faţa trecerii dincolo, ceea ce, după câte auzisem, nu era deloc rar în rândul muribunzilor.

Între timp abatele atacase altă arie, cu accente şi mai funeste.

Lascia speranza, ohimé,
ch'io mi lamenti,
lascia ch'io mi quereli
Non ti chiedo mercé,
no, no, non ti chiedo mercé.[2]

Rămânea pe ultima frază, reluând-o la infinit. Ce oare îl chinuia, mă întrebai, în vreme ce prin blânda şi discreta melodie tot exclama că nu vrea să ceară milă? Chiar în clipa aceea mă trezii cu Cristofano în spatele meu. Îşi vizita pacienţii.

– Bietul de el, îmi şopti arătând spre uşa lui Atto. E pradă unui moment de mare cumpănă. Ca noi toţi de altfel, în această infamă izolare.

– Chiar aşa, făcui eu cu gândul la vorbirea de unul singur a lui Dulcibeni.

1 Ah, aşadar, adevărul/ aşadar,/ aşadar e-ade-vărat... (Versuri de Luigi Rossi) (n.tr.).

1 „Aşadar, aşadar e-adevărat/duh al inimii mele,/ că pentru o nouă Iubire/gândul ţi l-ai schimbat... (ibi-dem N.tr.)

2 Speranţă, vai, îngăduire/lasă-mă să mă plâng./ Nu-ţi cer să mă ierţi,/nu, nu nu-ţi cer să mă ierţi. (Versuri de Luigi Rossi) (n.tr.)

– Să-l lăsăm să-şi verse focul. O să trec pe la el mai târziu ca să-i dau un ceai calmant.

Ne-am îndepărtat, în timp ce Atto relua fraza.

Lascia ch'io mi disperi...[1]

1 Lasă-mă să deznădăjduiesc... (ibidem n.tr.)

A CINCEA NOAPTE

Între 15 şi 16 septembrie 1683

Sufletul mi-era tare abătut în clipa în care abatele veni să mă cheme pentru o nouă descindere în subterane. Cina cu ugere de vacă înveselise sufletul chiriaşilor, dar vai, nu şi pe al meu, împovărat de seria de revelaţii şi descoperiri privitoare la Mourai şi Fouquet, ca să nu mai vorbesc de sumbrele cugetări ale lui Dulcibeni. Şi nici măcar scrisul în jurnalul meu nu mă înseninase. Abatele şi-a dat seama imediat de starea mea posacă, căci în timp ce înaintam, n-a încercat în nici un fel să deschidă vreo conversaţie. De altfel nici el nu era în apele lui, deşi evident mai împăcat decât atunci când îl auzisem, după masa de seară, gemând şi deznădăjduind. Părea împovărat de o nemărturisită îngrijorare, ce-l făcea şi pe el ciudat de tăcut. De schimbarea acelei stări avură grijă, cum era uşor de ghicit, Ugonio şi Ciacconio. Cei doi căutători de relicve ne aşteptau de ceva vreme la întâlnirea pe care-o fixasem în subterana de sub piazza Navona.

– În noaptea asta trebuie să ne limpezim oleacă ideile despre oraşul subteran, anunţă Melani.

Scoase o foaie de hârtie pe care trasase o schemă din câteva linii.

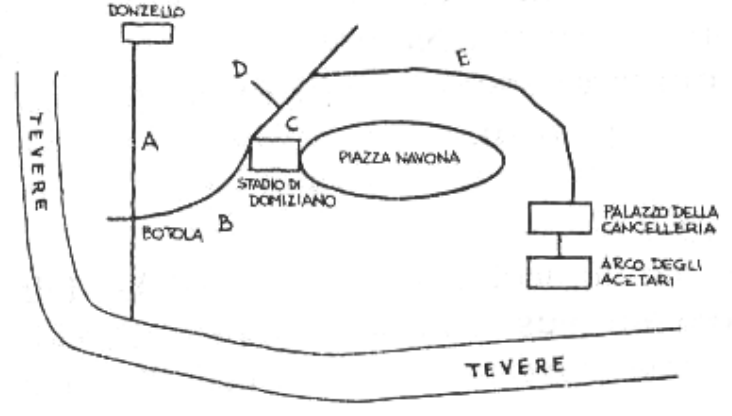

– Iată ce le ceream eu acestor nenorociți, dar e cazul să ne descurcăm singuri.

Era vorba de un plan minim al subteranelor parcurse până atunci de noi doi. Prima noapte coborâsem de la Donzello până la ieşirea spre Tibru, printr-o galerie însemnată de Atto cu litera A. În tavanul acestei galerii am dibuit ulterior chepengul prin care am nimerit în pasajul spre ruinele stadionului lui Domițian, în subsolul din piazza Navona, şi care corespundea literei B. Din piazza Navona, am urmat traseul C, strecurându-ne cu greu printr-o gură strâmtă. În acel loc începea lunga galerie curbă (notată cu litera E) în care îl urmărisem pe Stilone Priàso şi care ne adusese până la subteranele cu fresce, deasupra cărora se înălța probabil palatul Cancelariei. De-aici ajunseserăm la Arco degli Acetari. În fine, tronsonul D demara în punctul C pe stânga.

– Cunoaştem prin urmare începutul a trei subterane, B, C şi D, dar nu şi sfârşitul lor. înțelept ar fi să le străbatem pe acestea, înainte de a ataca alte fronturi. Mai întâi ar fi brațul stâng al galeriei în care se ajunge urcând prin chepengul din tavan. Tot ce ştim despre el e că duce mai mult sau mai puțin spre Tibru. A doua galerie pleacă din piazza Navona şi-o ține drept înainte. A treia este cotul spre stânga ce-l avem chiar aici. Noi vom începe cu a treia, galeria D.

Înaintarăm cu precauție până cam în punctul unde Ugonio şi cu mine poposiserăm noaptea trecută în timpul urmăririi lui Stilone Priàso. La un gest al lui Atto ne oprirăm pentru aprecierea, cu ajutorul planului, a poziției în care ne aflam.

– Gârfâlâh, spuse Ciacconio, atrăgându-ne atenția.

La câțiva paşi de noi pe jos se afla un obiect. Abatele Melani ne spuse să nu ne clintim şi se apropie el mai întâi să vadă despre ce e vorba. Ne arătă, fără să o ridice, o carafă de teracotă din care se vărsaseră şiroaie şi apoi picături (acum uscate) de sânge roşu.

* * *

– Ăsta da miracol, nu glumă, gâfâi sfârşit abatele Melani.

Cu greu am reuşit să-i potolim pe căutătorii de relicve, siguri că respectiva carafă era una din acele relicve după care ei alergau cu limba scoasă. Ciacconio începu să-i dea ocol cu paşi mărunți, chiorăind frenetic. Ugonio încercase chiar s-o şterpelească, dar Atto îl cumințì pe loc prin câteva darnice şuturi. De-abia după pacificarea acestora, am putut să ne adunăm gândurile. Evident, nici vorbă de sângele unui martir: galeria D în care dădusem de acea carafă, nu era nici mormânt şi nici columbar, aminti abatele invitându-i la calm pe cei doi căutători de comori. Şi înainte de toate, sângele din ea se închegase de puțină vreme şi chiar se scursese pe jos, prin urmare aparținea unei ființe în viață, sau uneia decedate de câteva ore, şi nu cuiva care trăise cu veacuri în urmă. Atto înfăşură carafa într-o pânză fină şi şi-o vârî la pieptar, ştergând cu piciorul urmele de lichid negricios. Continua-răm să înaintăm în speranța că vom găsi mai încolo dezlegarea misterului.

Melani tăcea, dar nu era prea greu să i se ghicească gândurile, încă o descoperire neaşteptată, încă un obiect a cărui proveniență era greu de descifrat. Şi încă o dată, sânge. Ca şi în noaptea trecută, traseul subteran părea să vireze spre stânga.

– Tot mai ciudat, comentă abatele Melani. La asta chiar nu mă aşteptam.

În fine, galeria dădea semne că se-apropie de o ieşire. Dar nu printr-un urcuş abrupt, ci printr-o pantă dulce, de data asta. Pe neaşteptate însă ne trezirăm în fața unei scări în spirală, cu trepte de piatră zdravăn fixate în sol. Căutătorii nu păreau prea încântați să le urce. Ugonio şi Ciacconio erau demoralizați: după pagina de Biblie, iată că acum li se suflase şi carafa.

– Bine, atunci stați aici şi aşteptați-ne, le spuse Melani în silă.

În timp ce urcam, l-am întrebat pe abate de ce se mirase că galeria D, prin care tocmai trecuserăm, vira spre stânga.

– Simplu. Dacă te-ai uitat atent la planul pe care ți l-am arătat, ți-ai dat poate seama că ne-am întors de unde-am plecat, adică în apropiere de han.

Parcurserăm încet treptele. Curând auzii un zgomot sec şi apoi pe abatele Melani care se văita. Se lovise cu capul de un capac de chepeng. A trebuit să-l ajut să împingă în sus scândurile de lemn, în locul de unde se desprinseseră.

Ajunserăm în fine într-un spațiu închis, cu miros acru şi jilav de urină şi putoare de animale. Un şopron de cai care adăpostea o caleaşcă pe două roți, trasă mai la o parte. Avea acoperişul de piele protejată cu pânză cerată şi întinsă pe o montură de metal cu măciulii strunjite. Înăuntru, un frumos cer trandafiriu orna plafonul, iar cele două scaune erau aşternute cu perne. Mai era şi o căruță de toată mâna şi mai încăpătoare, pe patru roți, acoperită şi ea cu un coviltir de toval. Alături, o pereche de cai, mai degrabă bătrâni şi munciți, alarmați de prezența noastră. Ridicai lampa ca să mă uit înăuntru, şi în lumina firavă zării,

atârnat în spatele scaunului, un crucifix masiv. O cruce de lemn din care spânzura un soi de colivie de fier cu un bol de sticlă în ea. în acel bol se putea vedea ceva ca o pastă maronie. Atto însuşi se apropiase să lumineze mai bine interiorul căruţei.

– Asta seamănă cu o relicvă, spuse. N-avem timp de pierdut. Jur-împrejurul căruţelor erau câteva găleţi (de care era cât pe-aci să mă-mpiedic), ţesale, piepteni, perii. Grijulii să nu zăbovim mai mult decât trebuie, înaintarăm spre o uşă care ducea probabil în interiorul unei locuinţe. Încercai s-o deschid. Era închisă. Semnalai ghinionul abatelui Melani, care la rândul lui părea să ezite. Sigur că nu puteam să forţăm încuietoarea, riscând să fim surprinşi de locatari şi să fim de două ori condamnaţi: pentru evadare din carantină şi pentru tentativă de furt.

Avusesem deja mare noroc că n-am dat cu ochii de nimeni în şopron, mă gândeam eu, când brusc am zărit o mână monstruoasă cu unghii ca nişte gheare punându-se pe umărul lui Melani. Printr-o minune am izbutit să nu urlu, în timp ce abatele, înlemnit, era gata să se dezlănţuie în contra necunoscutului agresor pe la spate. Eu însumi eram gata să înşfac orice – o bâtă, o găleată sau alt obiect – cu care să-l lovesc pe inamic. Prea târziu: individul se strecurase între noi.

Era Ugonio. Atto se speriase în aşa hal încât, pălit de ameţeală, a trebuit să se aşeze preţ de câteva minute.

– Idiotule, era cât pe-aci să-mi stea inima-n loc. Ţi-am spus să nu te mişti din galerie?

– Ciacconio a mironosit un prezentant. Pretendează că este un instrucţionat.

– Bine, coborâm şi noi şi... ce-ai în mână?

Ugonio întinse braţele şi-şi inspectă mâinile cu surprindere, ca şi cum n-ar fi priceput despre ce vorbise Atto. În mâna stângă însă ţinea crucifixul cu relicva, văzut de noi înlăuntrul căruţei.

– Pune-l imediat de unde l-ai luat, îi porunci abatele Melani. Nimeni nu trebuie să afle că am trecut pe-acolo. După aia întoarce-te jos la Ciacconio şi spune-i că o să venim şi noi curând, de vreme ce pe-aici mare lucru nu e de făcut, adăugă arătând spre uşa inaccesibilă.

După ce a pus la loc crucifixul, Ugonio se apropie şi el de uşa cu pricina ca să tragă cu ochiul prin gaura cheii.

– Ce tot o lungeşti, animalule? Nu vezi că e-nchisă şi că de partea cealaltă e beznă? îl bruftului Atto.

– Ipotizând, portelul poate fi descheizat. Bineînţeles, mai benefice decât malefice, răspunse Ugonio netulburat, scoţând ca un scamator, de sub parpalacul jegos, un enorm inel de fier cu zeci, poate sute de chei de forme şi mărimi felurite.

Atto şi cu mine eram uluiţi. Imediat Ugonio începu să pipăie cu iuţeala unei feline acel colier clincănitor. În câteva clipe ghearele i se opriră la o cheie aproape ruginită.

– Acum Ugonio descheizează şi, pentru că nu e orice medic de ţară, făcându-şi datoria sporeşte botezatului bucuria, spuse cu un rânjet în timp ce-nvârtea cheia-n broască. Mecanismul cedă cu un declic.

* * *

Mai târziu, cei doi căutători de relicve ne vor explica şi surpriza cu cheile. Pentru a avea acces la subteranele oraşului, ei trebuiau deseori să pătrundă în subsoluri prin pivniţe, antrepozite sau porţi blocate cu lacăte sau broaşte. Pentru a rezolva problema („micşorând bulinele ca să nu se mărească splinele“, subliniase Ugonio), cei doi se perfecţionaseră în a corupe metodic zeci de servitori, slujnice şi valeţi. Ştiind că stăpânii vilelor sau caselor nu le-ar fi dat nici în ruptul capului dublura cheilor, cei doi căutători de relicve au recurs la ispitirea personalului de serviciu. În schimb, furnizau acestuia exemplare din marfa lor preţioasă, având totuşi grijă ca prin acest trafic să nu-şi înstrăineze cele mai bune piese. Uneori însă, au trebuit să accepte sacrificii dureroase. Pentru cheia de la o grădină din care se intra într-o catacombă în apropiere de via Appia, de pildă, cedaseră un fragment din clavicula Sfântului Petru. Nu era uşor să pricepi în ce fel se vor fi desfăşurat asemenea complicate trocuri pe fundalul chiăiturilor lui Ciacconio şi al circumvoluţiunilor verbale ale lui Ugonio. Sigur era însă că cei doi posedau cheile pivniţelor şi antrepozitelor majorităţii clădirilor romane. Iar acolo unde nu făcuseră rost de dublură, deschideau cu una din zecile de chei mai mult sau mai puţin potrivite.

O dată uşa deschisă cu cheia lui Ugonio, am fost siguri că ne aflăm în interiorul unei case locuite. Se auzeau, atenuate de distanţă, glasuri şi rumori de la caturile de sus. Înainte de a stinge singura noastră lampă încă aprinsă, aruncarăm un ochi jur împrejur. Ne aflam într-o vastă bucătărie plină de vase, cazane şi căzănele, tigăi de fier, cuve, marmite, crătiţi de aramă, oale cu mâner de fier, carafe, încălzitoare de pat, ibrice. Tot acel inventar de bucătărie era atârnat pe perete sau păstrat într-un dulap deschis de lemn alb şi într-un bufet, ustensile de cea mai bună calitate, cum aş fi vrut să am şi eu la Donzello. Am străbătut acel local, grijulii

să nu ne împiedicăm în vreo tingire uitată pe jos. La capătul celălalt al bucătăriei era o altă uşă prin care intrarăm într-o altă cameră. A trebuit să aprindem câteva clipe lampa, acoperind-o cât de cât cu mâna. În faţa noastră se ivi un pat cu baldachin, îmbrăcat într-o cuvertură de satin reiat galben cu roşu. De-o parte şi de alta, câte o măsuţă de lemn, iar într-un colţ, un scaun fără braţe şi garnisit cu piele cam tocită. Judecând după acel mobilier vechi, precum şi după mirosul de stătut, trebuia să fie vorba de o încăpere părăsită.

I-am făcut semn lui Ugonio să se-ntoarcă şi să ne-aştepte în şopron; în caz că ar fi trebuit să dispărem rapid, doi intruşi ar mai fi mers, trei însă cu siguranţă ne-am fi aflat la ananghie.

Şi această încăpere avea o a doua uşă. După ce-am stins lampa, ne-am oprit să tragem cu urechea. Glasurile locatarilor păreau destul de depărtate ca să riscăm: am împins uşa şi iată-ne în altă încăpere, a patra. Eram acum în vestibulul casei. Uşa de intrare, aşa cum mai mult am intuit din pricina beznei, se afla în stânga noastră. Dinainte, la capătul unui scurt coridor, începea o scară în spirală, încastrată în zid, ducând la catul de sus. De unde venea un licăr de lumină, care ne îngăduia cât de cât să ne orientăm. Cu mare precauţie ne apropiarăm de scară. Zvonurile şi glasurile pe care le auziserăm ca prin vată încetaseră acum aproape de tot. În ciuda nesăbuinţei şi a ideii trăsnite de care abia acum îmi dau seama, Atto începu să urce treptele, şi eu după el.

La jumătatea scării, între parter şi primul cat, dădurăm de un salonaş luminat de un candelabru, cu felurite şi frumoase obiecte. M-a uimit luxul decoraţiilor, cum nu-mi fusese dat să mai văd până atunci. Era vorba de casa unui domn înstărit. Abatele se apropie de o măsuţă sculptată de nuc, acoperită cu postav verde. Ridică ochii şi desluşi o seamă de tablouri de bună execuţie: o Bunăvestire, o Pietà, un Sfânt Francisc înconjurat de îngeri într-o ramă de nuc daurită, apoi un alt tablou cu Sfântul Ioan Botezătorul, un tablouaş de hârtie cu ramă de baga şi aur, şi în fine un basorelief de ghips de formă octogonală, reprezentând-o pe Maria Magdalena. Am mai văzut şi un lavoar pentru mâini, pe un trepied de lemn de păr, strunjit cu mare artă şi iscusinţă. Deasupra atârna un mic crucifix de aramă şi aur, cu cruce de abanos. Micul salon mai avea şi o măsuţă de lemn alb cu sertăraşe, şi două scaune.

După încă vreo câteva trepte, am ajuns la primul cat, care aparent părea pustiu şi scufundat în întuneric. Atto Melani îmi arătă treptele următoare spre partea de sus a casei, de unde lumina se simţea radiind mai intens. Puturăm astfel să distingem pe peretele de-a lungul scării o aplică cu patru lumânări mari, dincolo de care bănuiam a fi al doilea cat, unde trebuiau să se afle locatarii.

Am rămas o clipă nemişcaţi, ciulind urechile. Nici un zgomot. Urcarăm mai departe. Brusc însă o bufnitură ne-a făcut să tresărim. O uşă fusese deschisă la primul cat şi apoi trântită la loc, lăsând să se audă, prea confuze totuşi ca să se înţeleagă ceva, două voci bărbăteşti. Auzirăm în schimb paşi apropiindu-se dinspre odăi spre scară. Ne privirăm panicaţi: dintr-un salt am mai urcat alte patru sau cinci trepte. Depăşind aplica, am dat de un al doilea salonaş, unde ne-am oprit în speranţa că paşii nu vor urca sus pe scări spre ascunzătoarea noastră de moment. Soarta ne-a fost prielnică. Am auzit închizându-se o uşă, şi apoi alta, după care paşii încetară complet, ca şi cele două voci, de altfel.

Ghemuiţi ca vai de lume în salonaşul de la jumătatea scării, schimbarăm o privire de uşurare. Şi aici un candelabru oferea destulă lumină. După ce uitarăm de sperietură, aruncarăm o privire în jur. Pereţii erau îmbrăcaţi de o mare şi bogată bibliotecă, plină de volume frumos aranjate. Abatele Melani luă unul, îl deschise şi citi frontispiciul. Era o *Viaţă a Preafericitei Margarita di Cortona,* a unui autor necunoscut. Atto închise cartea imediat, punând-o la locul ei. După care luă primul tom din cele opt de *Theatrum Vitae Humanae,* o *Viaţă a Sf. Filippo Neri,* un *Fundamentum Doctrinae motus gravium Vitali Iordani,* un *Tractatus de Ordine Iudiciorum,* apoi o frumoasă ediţie de *Institutiones ac meditationes in Graecam Linguam* şi în fine o gramatică franceză şi o lucrare în care se explica *Arta învăţării de a muri frumos.* După ce răsfoi rapid şi acest din urmă curios volum cu noimă morală, abatele clătină din cap iritat.

– Ce căutaţi? întrebai cu glasul cel mai scăzut de care fui în stare.

– Nu ţi-ai dat seama, îl caut pe stăpânul casei. În ziua de azi toată lumea se semnează pe cărţi, mai ales pe lucrările de valoare.

Începui şi eu să-l ajut pe Atto, aşa că îmi trecură prin mână *De arte Gymnastica* de Gerolamo Mercuriale, un *Vocabularium Ecclesiasticum* şi o *Pharetra divini Amoris,* în timp ce Atto dădea la o parte cu un oftat *Opere* de Platon, *Teatrul Omului* de Gaspard da Villa Lobos, preţuind în schimb cu un surâs un exemplar din *Bachus în Toscana* al preaiubitului său Francesco Redi.

– Nu înţeleg şi pace, susură el în cele din urmă, avem aici de toate: istorie, filozofie, doctrină creştină, limbi antice şi moderne, cărţi de devoţiune, curiozităţi felurite şi chiar oleacă de astrologie. Uite-aici: *Arcanele*

stelelor de un anume Antonio Carnevale, precum şi *Ephemerides Andreae Argoli*. Numai numele proprietarului, nu şi nu.

Considerând că norocul ne însoţise până în acea clipă şi că primejdia de a fi surprinşi plutea totuşi în aer, voiam să-i propun lui Atto s-o ştergem, când îmi căzură ochii pe o carte de medicină, prima de acest fel.

Scotocisem pe un alt raft şi aşa dădusem de un volum al lui Vallesius, şi apoi de *Medicina Septentrionalis* şi *Anatomia practică* de Bonetus; răsfoisem apoi o *Selecţie romană de antidoturi,* un *Liber observationum medicarum Ioannes Chenchi* un *De Mali Ipocondriaci* de Paolo Tacchia, un *Commentarium Ioannis Casimiri in Hippocratis Aphorismos,* o *Enciclopedia Chirurgica Rationalis* de Giovanni Doleo şi multe alte valoroase texte de medicină, chirurgie şi anatomie. Fui mai cu seamă mirat de patru volume ale ediţiei în şapte tomuri a operei lui Galenus, cu o frumoasă legătură de piele carmin şi ornată cu arabescuri de aur; celelalte trei lipseau din raft. Luai unul şi după ce i-am savurat eleganţa copertei, l-am deschis. O inscripţie mică, pe dreapta, sub frontispiciu, anunţa: *Ioannis Tiracordae.* Acelaşi lucru, după cum am şi verificat la iuţeală, era scris pe toate celelalte cărţi de medicină.

– Ştiu! şoptii eu năvalnic. Ştiu unde ne aflăm.

Tocmai voiam să-l fac părtaş la descoperirea mea, când furăm încă o dată speriaţi de zgomotul unei uşi deschise la primul cat şi de o voce bătrânească.

– Paradisa! Coboară! Prietenul nostru pleacă.

O altă voce de femeie răspundea de la primul cat că o să vină imediat.

Ne aflam acum prinşi între două focuri: femeia care trebuia să coboare de la al doilea cat şi stăpânul casei ce-o aştepta la primul. Salonaşul n-avea uşă şi în plus era prea mic ca să trecem neobservaţi. Eram pierduţi.

Ca nişte şopârle prigonite de un animal de pradă, ne-am prăvălit jos pe scară, nădăjduind să ajungem la parter înaintea celor doi bărbaţi. În caz contrar, n-am fi avut scăpare.

Momentul adevărului nu întârzie să sosească: tocmai co-borâserăm câteva trepte când îl auzirăm pe stăpânul casei:

– Şi mâine nu uitaţi să-mi aduceţi lichioraşul ăla, spuse el în şoaptă dar pe un ton jovial, adresându-se firește oaspetelui, în timp ce se apropiau de piciorul scării.

Timpul nostru expirase. Eram pierduţi.

De fiecare dată când mi-aduc aminte de acele clipe de groază, îmi repet că doar Divina Clemenţă ne-a scutit de numeroasele pedepse pe care le meritam cu prisosinţă. Dar totodată nu pot să uit că dacă abatele Melani n-ar fi recurs la una din maşinaţiunile sale, lucrurile ar fi luat cu totul altă întorsătură.

Atto avusese într-adevăr fulgerătoarea idee de a sufla cu putere în cele patru lumânări ce luminau partea aceea de scară, după care ne refugiasem din nou în mica bibliotecă. Aici am tras amândoi aer în piept şi am suflat în candelabru până s-a stins. Când stăpânul casei dădu să coboare scara, fu izbit de subitul întuneric, precum şi de vocea femeii rugându-l să aprindă lumânările. Acest vicleşug ne îngăduise să ne pitim, în vreme ce cei doi bărbaţi făceau cale-ntoarsă, dotaţi doar cu o lampă cu ulei, în căutarea unei lumânări. În acest scurt interval, ţâşnirăm mai mult pe dibuite spre ieşire.

Ajunşi la parter, năvălirăm în dormitorul părăsit şi de-a-colo în bucătărie şi în fine în şopronul cu trăsuri. Eu, în marea grabă, mă împiedicai, şi căzui cu burta-n sus pe anemicul covor de fân, stârnind una din cele două mârţoage. Atto deja trăsese după noi uşa, pe care Ugonio o închise la iuţeală cu o cheie.

Nemişcaţi în beznă, cu inima-n gât şi cu urechea lipită de uşă, ni se păru că auzim două sau trei persoane coborând în curte. Paşi răsunară pe pavaj în direcţia porţii dinspre stradă. Greoiul batant se deschise, după care se-nchise cu o bufnitură. Alţi paşi reveniră spre a se pierde pe trepte. Tăcerea de mormânt care-a urmat era semn că primejdia încetase.

Am aprins o lampă şi ne-am dat drumul prin chepeng. Imediat ce capacul greu de lemn se izbi sufocat de tavan, putui în fine să-i dezvălui abatelui descoperirea mea. Pătrunse-serăm în casa lui Giovanni Tîracorda, bătrânul medic primar al papilor.

– Eşti sigur? mă întrebă abatele Melani în timp ce ne înfundam din nou prin cele subterane.

– Bag mâna-n foc, fu răspunsul meu.

– Tiracorda, ce coincidenţă, comentă Atto surâzând.

– Îl cunoaşteţi?

– O întâmplare ieşită din comun. Tiracorda era medicul conclavului care l-a ales Papă pe concitadinul meu Rospigliosi sub numele de Clement al XI-lea. Eram şi eu de faţă.

Eu, în schimb, nu discutasem niciodată cu bătrânul medic primar. După ce fusese medicul a doi papi, Tiracorda era cu osebire respectat de locuitorii cartierului, care continuau să-i spună medic primar, deşi el nu

mai era decât pe post de suplinitor. Locuia într-un mic imobil aparținând ducelui Salviati, situat în via dell'Orso, cam la două case de Donzello, colț cu via della Stuf a delle Donne. Planul subteranelor pe care Atto Melani îl concepuse se dovedise adevărat: din galerie în galerie, poposind la șopronul cailor lui Tiracorda, reveniserăm de fapt la punctul de plecare. Nu știam foarte multe lucruri despre Tiracorda: era însurat (poate cu acea Paradisa cum auzisem că o numește), avea o casă mare și frumoasă în care se mai aflau două sau trei tinerele pentru treburile domestice, își făcea meseria la Spitalul Santo Spirito in Sassia.

Era mai degrabă grăsan decât înalt, umerii aduși și aproape fără gât, avea burta ieșită în față numai bună să-și odihnească mâinile-mpreunate, părând să întrupeze prin acel gest virtuțile răbdării și toleranței, dându-și în vileag temperamentul flegmatic și sperios. Când și când îl observasem de la fereastră în timp ce străbătea via dell'Orso, tropăind în lunga robă până la picioare. Stătea de vorbă cu prăvăliașii, netezindu-și mustățile și musca de pe bărbie. Cum nu-i prea plăceau perucile, în ciuda calviției de care suferea, își ținea tot timpul pălăria în mână, iar țeasta cam plină de cucuie îi lucea în soare, pe deasupra frunții înguste și brăzdate și a urechilor ascuțite. încrucișându-mă o dată cu el, fusesem frapat de pometii lui joviali și de privirea de om cumsecade, de sprâncenele lăsate pe ochii lui scăpătați, de pleoapele obosite de medic hârșit, dar nicicând resemnat în a examina suferințele celuilalt.

Partea cea mai grea a drumului spre casă fiind depășită, abatele Melani îl întrebă pe Ugonio dacă putea să-i facă rost de cheia cu care deschisese ușa de la șopron.

– Asicurez vostrisima deciziune că nu voi omisiona această pretenție mereu ca întâiași dată. Chiar dacă, pentru a fi mai mult părinte decât paricid, ar fi fost mai perfecțioasă faptuizarea în cursul nocturnei trecute.

– Adică ar fi fost mai bine să faci dublura cheii ieri noapte? Și unde?

Ugonio păru surprins de-ntrebare.

– Naturismente în stradicola dei Chiavari, acolo unde tiparizează Komarek.

Atto se încruntă. Își duse mâna la buzunar și scoase pagina de Biblie. O netezi cu palma de câteva ori, apoi o apropie de lampa pe care-o purtam. Examină atent umbrele produse de îndoituri la lumina lămpii.

– Să mă ia naiba, cum de mi-a scăpat? se afurisi abatele.

Îmi arătă cu degetul o formă pe care doar în clipa aceea mi se păru că o disting în mijlocul paginii.

– Dacă te uiți mai bine, deși hârtia arată cum arată, se poate observa în centru conturul unei mari chei cu capătul alungit, exact ca cea de la cămăruța casei de bani. Uite-o, chiar aici unde hârtia e mai netedă.

– Prin urmare acest petic de hârtie nu este decât ambalajul unei chei? trăsei eu concluzia.

– Exact. Fapt e că pe via dei Chiavari unde se află toate atelierele de chei și zăvoare, am dibuit tipografia clandestină a lui Komarek, al cărei client e Stilone Priàso.

– Am înțeles. Stilone Priàso a furat cheile, după care s-a dus să-și comande o dublură pe via dei Chiavari, în vecinătatea tipografiei.

– Nu, dragul meu. Trei dintre chiriași, tu mi-ai spus, îți mai amintești? povesteau că ar mai fi poposit cândva la hanul Donzello.

– Așa e, Stilone Priàso, Bedford și Angiolo Brenozzi, pe vremea răposatei doamne Luigia.

– Până aici, e bine. Asta înseamnă că foarte probabil Stilone avea deja cheia cămăruței care leagă hanul de subterane. În plus avea un motiv mai mult decât suficient de a se duce la Komarek, adică tipărirea vreunei publicații clandestine. Nu, nu mai e nevoie să căutăm un client al lui Komarek, ci un chiriaș al hanului. Unul care avea nevoie de o dublură a cheii de la cămăruță și pe care o sustrăsese temporar din mănunchiul lui Pellegrino.

– Atunci hoțul e părintele Robleda! Aluzia lui la Mala-chia n-avea altă menire decât să-mi vadă reacția. Știa probabil că pierduse pagina cu profeția respectivă prin galerie, și a născocit un truc, demn de cei mai buni spioni, cum ar spune Dulcibeni, pentru a mă da de gol, exclamai, rezumându-i apoi lui Atto discursul lui Dulcibeni în contra vocației de spioni a iezuiților.

– Și asta-i adevărat. Atunci, hoțul poate fi chiar părintele Robleda, de vreme ce...

– Gârfâlâh, interveni politicos Ciacconio.

– Argumentize erorante și înșelăcioase, traduse Ugonio.

– Cum ai spus, poftim? se-ntrerupse neîncrezător abatele Melani.

– Ciacconio securizează că foița nu e clarvegența lui Ma-lachia, așa cum vostrissima deciziune credențională, și micșorând bulinele ca să nu se mărească splinele, evidamente.

Simultan Ciacconio trase de sub bulendre o Biblie mică, pământie și tocită, dar lizibilă.

– O ții mereu la tine? întrebai.

– Gârfâlâh.

– E foarte religiofon, aproape trigot, întări Ugonio.

Căutarăm la sumar profetul Malachia. Era ultima carte a celor doisprezece profeți minori, şi prin urmare se găsea chiar spre sfârşitul Vechiului Testament. Găsii rapid titlul şi începui să citesc, deşi cu mare greutate, din pricina literelor microscopice ale textului:

PROPHETHIA
MALACHIA
CAPVT I.

Onus verbi Domini ad Israel in manu Malachiae.

Dilexi vos, dicit Dominus, & dixistis: in quo dilexisti nos? Nonne frater erat Esau Iacob, dicit Dominus, & dilexi Iacob, Esau autem odio habui? & po-sui montes ejus in solitudinem, & hereditatem ejus in dracones deserti.

Quod si dixerit Idumaea: Destructi sumus, sed revertentes aedificabimus quae destructa sunt: Haec dicit Dominus exercituum: Isti aedificabunt, & ego destruam: & vocabuntur terminis impietatis, & po-pulus cui iratus est Dominus usque in aeternum.

Et oculi vestri videbunt: & vos dicetis: Magnifi-cetur Dominus super terminum Israel.

Filius honorat patrem, & servus dominum suum: si ergo Pater ergo sum, ubi est honor meus? & si Dominus ego sum, ubi est timor meus? dicit Dominus exercituum ad vos, & sacerdotes, qui despicitis nomen meum, & dixitis: In quo despeximus nomen tuum?...

Mă oprii. Melani îmi întinse peticul de hârtie găsit de Ugonio şi Ciacconio şi îl confruntarăm cu textul din Biblie. În primul apăreau, deşi mutilate, numele de Ochozias, Accaron şi Beelzebub, absente în Biblia dată de Ciacconio. De fapt nici un cuvânt nu era la fel.

– De fapt... e un alt text de Malachia, observai eu şovăielnic.

– Gârfâlâh, replică Ciacconio clătinând din cap.

– Foița, aşa cum sugestionează Ciacconio în apelul la scalpelul vostrisimei deciziuni, auspicând mai mult decât haruspicând, şi spre a fi mai mult medic decât mediocru, e al doilea capitol din Cartea Regilor.

Adăugă apoi că „Malachi“, cuvântul amputat care se citea pe peticul de Biblie, nu era ceea ce rămânea din „Malachia“, ci din „Malachim“, care în ebraică însemna „a Regilor“. Asta fiindcă, explică răbdător Ugonio, în multe Biblii titlul e scris şi în versiune iudaică, care nu corespunde totdeauna celei creştine: evreii, de pildă, nu acceptă cele două cărți ale Macabeilor ca parte a Sfintelor Scripturi. Prin urmare, schema completă a titlului, mutilat din pricina rupturii şi a petei de sânge, conform căutătorilor de relicve, era la origine astfel:

<u>Caracter Lectură Rondă</u>
LIBER REGUM
SECUNDUS MALACHIM
Caput Primum

„Liber Regum“ însemna „Cartea Regilor“, în timp ce „Secundus Malachim“, „A doua Carte a Regilor“ şi nicidecum a lui Malachia. Căutarăm A doua Carte a Regilor în Biblia căutătorilor de relicve. Într-adevăr, titlul şi textul corespundeau perfect atât cu pagina smulsă, cât şi cu schema lui Ugonio şi Ciacconio. Abatele Melani se posomorâse.

– Doar o-ntrebare: de ce nu ne-ați spus asta de la-nceput? întrebă el, în timp ce deja îmi închipuiam răspunsul celor doi.

– N-am avut onorația să fim chestificați, răspunse Ugonio.

– Gârfâlâh, confirmă Ciacconio.

Prin urmare nu Robleda furase cheile şi perlele, nu coborâse în subterane, nu el pierduse pagina de Biblie, prin urmare, habar n-avea de via dei Chiavari sau de Komarek. Şi cu atât mai puțin de domnul Mourai, alias Nicolas Fouquet. Cu alte cuvinte, nimic nu ne îngăduia să-l bănuim mai cu osebire decât pe oricare altul, de vreme ce lungul său discurs despre profeția Sf. Malachia fusese rodul întâmplării. Iată-ne, pe scurt, la punctul de unde plecasem.

În schimb, descoperisem că galeria D dădea într-o mare şi spațioasă locuință, al cărei stăpân era medicul Papei. Dar încă un mister sporise prețul aventurii noastre nocturne. Pagina de Biblie nu era nimic față de descoperirea bolului de sânge, pierdut de cineva, intenționat sau nu, în galeria spre casa Tiracorda.

– Credeți că bolul a fost uitat de hoț, îl întrebai eu pe abate.

Chiar în acel moment Melani se poticni într-o piatră şi căzu rău de tot. Îl ajutarăm să se ridice, deşi ne refuza vehement. Se scutură de praf, iritat de întâmplare şi începu să afurisească nu numai pe constructorii galeriei, ci şi ciuma, medicii, carantina, fără să-i uite pe cei doi căutători care, sub tirul nemeritatelor (de data asta) injurii, schimbară priviri de adâncă umilire.

Datorită acestui incident, aparent neînsemnat, am putut să înțeleg mai limpede schimbarea neaşteptată pe care de câtăva vreme o observasem

la abatele Melani. Dacă în primele zile ochii săi tunau şi fulgerau, acum erau cel mai adesea gânditori. Comportamentul său temerar devenise prudent, gesturile, cândva sigure, deveniseră şovăielnice. Judecăţile lui pătrunzătoare şi insinuante făceau loc când şi când îndoielilor şi reticenţei. Sigur, reuşiserăm să ajungem în casa lui Tiracorda, expunându-ne unor primejdii foarte grave. Sigur, cutezam să explorăm în continuare noi galerii aproape orbeşte, ajutaţi, ce-i drept, mai mult de nasul lui Ciacconio decât de lămpile noastre. Cu toate astea, aveam uneori sentimentul că văd cum abatelui îi tremură uşor mâna şi că uneori ochii i se-nchid pe jumătate într-o mută rugăciune de mântuire.

Această nouă stare sufletească, care deocamdată se arăta doar când şi când ca o epavă pe jumătate scufundată, se adeverise de curând, sau chiar de foarte curând. Era greu să se stabilească precis momentul debutului, căci ea nu-şi avea obârşia într-un eveniment anume, ci în întâmplări mai vechi sau mai noi care acum se împreunau ostenitor într-una singură, într-o formă încă nelămurită, de fapt. Substanţa însă era întunecată şi sângerie, ca spaima care, eram convins, îi chinuia gândurile.

* * *

Din galeria D ne întorsesem în tunelul C, care fără-ndoială se cuvenea şi el să fie străbătut până la capăt. Deocamdată, lăsând în dreapta derivaţia E, care ducea spre palatul Cancelariei, eram gata să înaintăm în linie dreaptă.

Expresia de reculegere şi mai cu seamă tăcerea abatelui Melani mă mirară. Crezând eu că îşi bătea capul cu descoperirile noastre, am îndrăznit să-l întreb cu curiozitatea pe care el însuşi cu câteva ceasuri în urmă mi-o strecurase.

– Aţi spus că Ludovic al XIV-lea n-a urât pe nimeni mai abitir decât pe Supraintendentul Fouquet.

– Exact.

– Şi că, dacă ar fi aflat că Fouquet nu murise defel, dimpotrivă, era viu şi liber la Roma, mânia sa s-ar fi dezlănţuit şi mai aprigă.

– Chiar aşa.

– Dar ce atâta înverşunare?

– Şi asta nu-i nimic în comparaţie cu furia ce l-a cuprins pe Suveran în zilele arestului şi în timpul procesului.

– Înlăturarea lui Fouquet nu îi era de-ajuns regelui?

– Nu eşti singurul care-şi pune asemenea întrebări. Şi nu trebuie să te miri dacă nimeni n-a găsit încă răspunsul. Nici măcar eu. Deocamdată.

Misterul care hrănea ura lui Ludovic al XIV-lea faţă de Fouquet, explică abatele Melani, era la Paris subiectul unor discuţii fără sfârşit.

– Există lucruri pe care, din lipsă de timp, încă nu ţi le-am povestit.

M-am prefăcut că dau crezare acelei justificări. Dar ştiam că, din pricina noii sale stări sufleteşti, Atto era dispus să-mi împărtăşească multe lucruri despre care preferase să tacă până atunci. Aşa se făcu că îmi istorisi zilele teribile când ştreangul conjuraţiei se strânsese în jurul gâtului Supraintendentului.

Colbert începe să-şi ţească intriga încă din ziua morţii cardinalului Mazarin. Ştie că va trebui mereu să acţioneze sub paravanul interesului Statului şi al gloriei monarhiei. Mai ştie şi că nu are prea mult timp. Trebuie să se grăbească până ce Regele e încă nepriceput în materie de finanţe. Ludovic nu ştie ce s-a petrecut cu adevărat sub guvernul lui Mazarin, ale cărui mecanisme oculte îi scapă. Fiind singurul care a manevrat hârtiile cardinalului, Colbert este stăpân peste o mie de secrete. Şi-n timp ce deja sustrage documente şi falsifică probe, Şarpele nu pierde ocazia de a-i strecura Suveranului, ca pe o subtilă otravă, neîncrederea faţă de Supraintendent, având totodată grijă să-l măgulească pe acesta din urmă prin false garanţii de fidelitate.

Malversaţiunea are succes deplin. Cu trei luni înainte de serbarea de la Vaux, regele deja se gândeşte să-l lovească pe Supraintendentul de la Finanţe. Un singur obstacol încă persistă: Fouquet, care are funcţia de procurator general, se bucură de imunitate parlamentară.

Invocând nevoia urgentă de bani a regelui, *Colubra* convinge Veverița să-şi vândă funcţia.

Bietul Nicolas cade la fix în cursă: obţine preţul de un milion patru sute de mii de *livres,* şi imediat ce primeşte avansul de un milion, îl cedează regelui.

– Şi primind banii regele, ar fi zis: "Şi-a legat lanţurile cu propriile mâini", aminti cu amărăciune Atto, scuturându-şi mânecile de pământ şi uitându-se supărat la dantela pătată a manşetelor.

– Dar e oribil ce-mi spuneţi!

– Nu pe cât crezi tu, băiete. Tânărul rege descoperise pentru prima oară gustul arbitrariului regal, totuna cu injustiţia. Ce dovadă de putere ar fi fost cea de a-i favoriza pe cei mai buni, deja meniţi culmilor datorită propriilor calităţi? În schimb, frapantă va fi puterea celui ce reuşeşte să-l

plaseze pe cel mediocru şi pe cel rău în fruntea celor buni şi învăţaţi, răsturnând doar de dragul unui capriciu cursul firesc al lucrurilor.

– Dar Fouquet nu şi-a dat seama de nimic?

– Mister şi aici. Deşi a fost prevenit în mai multe rânduri că ceva se urzea în culise împotriva lui. El însă, simţindu-se fără pată, îmi răspundea mereu citându-şi un înaintaş: „Supraintendenţii sunt făcuţi pentru a fi urâţi.“ Urâţi de regi, ce pretindeau tot mai mulţi bani pentru războaie şi baluri, urâţi de popor care trebuie să-şi plătească angaralele.

Fouquet, continuă Atto, a aflat chiar că urma să aibă loc un eveniment important la Nantes, unde nu peste mult timp va sfârşi în cătuşe, dar a refuzat să privească realitatea în faţă: era convins că regele voia să-l aresteze pe Colbert şi nicidecum pe el.

Ajuns la Nantes, prietenii îl sfătuiră să locuiască într-o casă dotată cu un pasaj subteran. Un vechi apeduct ce dădea spre ţărmul mării, unde un vapor complet echipat ar fi fost oricând gata să ridice ancora pentru a-i salva viaţa. În zilele ce urmară Fouquet văzu cum, într-adevăr, străzile din jurul locuinţei lui erau tot mai pline de muşchetari. Începe să se dumirească, dar rămâne ferm în hotărârea de a nu recurge la fugă: „Trebuie să-nfrunt riscul, nu pot să cred că însuşi regele vrea să mă ruineze.“

– Eroare fatală, exclamă Atto. Supraintendentul nu cunoştea decât politica fidelităţii. Şi nu băgase de seamă că vremurile lui fuseseră măturate de brutala politică a suspiciunii. Mazarin murise şi totul se schimbase.

– Dar înainte de moartea lui Mazarin, cum era Franţa?

Abatele Melani oftă.

– Cum să fie, cum... Era vechea şi buna Franţă a lui Ludovic al XIII-lea. O lume, cum să-ţi spun? mai deschisă şi mai mobilă, în care libertatea cuvântului şi a gândului, originalitatea zâmbitoare, cutezanţa manierelor şi echilibrul moral păreau să domnească pentru totdeauna. în cercurile mondene ale doamnei Sevigne şi ale prietenei sale doamna de Lafayette, precum şi în maximele unui La Rochefoucauld sau în versurile lui Jean de La Fontaine. Nimeni nu putea să prevadă stăpânirea glacială şi absolută instaurată de noul rege.

Şase luni îi fură de-ajuns Şarpelui pentru a ruina Veverița. Arestat, Fouquet zăcu trei luni în temniță, și abia apoi i se îngădui un proces. În fine, în decembrie 1661 fu instituită camera de Justiție care-l va judeca. Făceau parte cancelarul Pierre Seguier, preşedintele Lamoignon, precum şi douăzeci şi şase de membri aleşi în parlamentele regionale şi dintre referendari.

Preşedintele Lamoignon deschise prima şedinţă descriind cu tragică emfază mizeria care chinuia poporul, tot mai împovărat de noi şi noi impozite, şi vlăguit de foame, boli şi disperare. Situaţie agravată şi mai mult de proastele recolte din ultimii ani. În multe provincii se murea pur şi simplu de foame, în vreme ce mâna rapace a perceptorilor ameninţa fără milă şi înşfăca satele sărace cu o lăcomie de nedescris.

– Ce legătură avea mizeria poporului cu Fouquet? întrebai.

– Avea, sigur că avea. Slujea ca să introducă şi să confirme o teoremă: se murea de foame la ţară, fiindcă el se îmbogăţise cu neruşinare din banii statului,

– Şi nu era adevărat?

– Bineînţeles că nu. Mai întâi, Fouquet nu era, la drept vorbind, un om bogat. În al doilea rând, după întemniţarea lui la Pignerol, mizeria în satele franceze va spori şi mai tare. Dar ascultă ce-a urmat.

În timpul procesului, cetăţenii fură poftiţi printr-un anunţ citit în toate bisericile regatului, să denunţe pe vămuitorii, perceptorii şi agenţii fiscali care comiseseră abuzuri. Un al doilea anunţ le interzicea acestora să-şi părăsească oraşele. In cazul în care nu s-ar supune, vor fi acuzaţi pe loc de delapidare, o vină pedepsită cu moartea.

Efectul stârnit fu enorm. Toţi financiarii, samsarii şi perceptorii de taxe deveniră imediat, în ochii poporului, criminali. Foarte bogatul Supraintendent al Finanţelor Nicolas Fouquet devenea automat căpetenia unei bande de briganzi care au înfometat ţăranii.

Nimic mai fals, de vreme ce Fouquet insistase mereu pe lângă Coroană, chiar dacă zadarnic, asupra pericolului unor taxe prea mari. Când fusese trimis în Daufine în calitate de intendent al Finanţelor, cu scopul de a stoarce cât mai mulţi bani de la acea populaţie refractară, sfârşi prin a fi destituit de Mazarin. Căci, de fapt, în urma unor anchete serioase, Fouquet trăsese concluzia că în acea regiune impozitele erau insuportabile, şi cutezase să înainteze la Paris o întâmpinare oficială de scutiri. Parlamentarii din Dauphine îi luară apărarea trup şi suflet.

Dar despre acele vremuri nimeni nu mai era dispus să-şi amintească. Împotriva Supraintendentului se formulară capetele de acuzare, la început nouăzeci şi şase, reduse apoi de judecătorul raportor la vreo zece: înainte de toate, acordarea de false împrumuturi regelui, la care percepuse pe nedrept dobândă. În al doilea rând acuzaţia de a fi confundat ilegal banul Regelui cu banul propriu, folosindu-l în scopuri personale. Al treilea, primirea din partea samsarilor a sumei de peste trei sute de mii de *livres* pentru favorizare şi prioritate în unele afaceri, de la care

ar fi încasat personal, sub nume de împrumut, suma provenind din taxe. Patru, păcălirea statului cu vechi polițe expirate în schimbul unor sume de bani peșin.

La începutul dezbaterilor, mânia poporului se dezlănțuie violent în contra lui Fouquet. Imediat după arestare, gărzile de escortă trebuiseră să evite trecerea prin anumite sate unde gloata sălbăticită era gata să-l jupoaie de viu.

Supraintendentul, închis în minuscula lui celulă, izolat de toate și de toți, nici măcar nu-și va da seama de profunzimea genunii în care a alunecat. Simțind că starea i se înrăutățește, cere să i se trimită un confesor. Face memorii de desvinovățire către rege. Cere zadarnic de patru ori la rând să fie primit în audiență. Pune în circulație scrisori în spiritul cauzei sale, amăgindu-se că incidentul încă poate fi soluționat onorabil. Toate plângerile îi sunt respinse, și abia atunci începe să-și dea seama că nici o breșă nu se va crea în zidul de ostilitate înălțat de rege și de Colbert.

În tot acest timp, Colbert trage sforile în culise: îi convoacă pe membrii Camerei de Justiție în fața regelui, spre a-i supune unor influente presiuni și amenințări. Cu martorii procedează și mai rău, mulți dintre ei fiind anchetați.

Furăm întrerupți de Ugonio. Ne arătă un chepeng, prin care chiar el împreună cu Ciacconio se lăsaseră acum câteva săptămâni, descoperind astfel galeria prin care înaintam.

– Unde se deschide chepengul?

– În spătarele subpanteoniului.

– Ține minte, băiete, îmi spuse Atto. Chepengul ăsta duce, dacă am înțeles bine, într-o galerie din spatele Panteonului. Se iese apoi într-o curte de oameni, după care se folosește una din cheile voastre pentru a deschide grilajul și a ieși în stradă, așa-i?

Cu un surâs care voia să pară uman, Ugonio confirmă, precizând totuși că nu era nici o nevoie de cheie, de vreme ce grilajul era totdeauna deschis. Înregistrând acele informații, ne-am continuat marșul toți patru, și abatele Melani, istorisirea.

La proces, Fouquet se apără singur, fără avocat. Elocința sa fu torențială, reflexele prompte, argumentele, subtile și insinuante, memoria impecabilă. Actele îi fuseseră confiscate și probabil curățate de tot ceea ce putea fi de folos cauzei sale. Dar Supraintendentul se apără cum nimeni altcineva n-ar fi putut s-o facă. Avu răspuns pentru orice fel de suspiciune. Imposibil să fi fost descumpănit.

– Așa cum ți-am mai spus, s-a descoperit că unele probe fuseseră falsificate de către Berryer, un om al lui Colbert. La sfârșit însă dosarul procesului (un munte de hârtii) n-a putut să aducă dovezi pentru *nici un* capăt de acuzație în contra lui Fouquet! Ieșiră la iveală, în schimb, răspunderile și implicarea lui Mazarin, a cărui memorie trebuia totuși să rămână imaculată.

Colbert și regele, care contau pe o justiție în întregime aservită, rapidă și necruțătoare, nu prevăzuseră deloc faptul că mai mulți judecători ai camerei, vechi admiratori ai lui Fouquet, vor refuza să transforme acel proces într-o simplă formalitate. Timpul trecu iute: între o audiență și alta se scurseseră deja trei ani lungi. Pledoariile pasionate ale lui Fouquet deveniseră o atracție pentru toți parizienii. Poporul care odinioară voise să-l linșeze începuse treptat să-l deplângă. Colbert nu se dăduse în lături de la nimic pentru a stoarce dările menite unor noi războaie, precum și terminării castelului regal de la Versailles. Țăranii fuseseră și mai tare înglodați, persecutați și chiar duși la spânzurătoare. Șarpele sporise presiunea fiscală dincolo de cât cutezase să facă Fouquet. În plus, inventarul bunurilor posedate de Fouquet la momentul arestării dovedea clar: conturile Supraintendentului erau în deficit. Întreaga splendoare în care trăia servise doar să arunce praf în ochii creditorilor, alături de care se expusese personal, nemaiștiind cum să facă față cheltuielilor de război ale Franței. Contractase astfel în nume propriu datorii în valoare de șaisprezece milioane de *livres,* pentru proprietăți funciare, case și sarcini, estimate doar la cincisprezece milioane.

Mai nimic, în comparație cu cele treizeci și trei de milioane pe care Mazarin le lăsase moștenire nepoților, comentă Atto înfierbântat.

– Atunci Fouquet ar fi putut să scape, observai.

– Da și nu, răspunse abatele în timp ce ne opriserăm pentru a mai pune ceva ulei într-una din lămpi. Înainte de toate, Colbert a reușit să-i împiedice pe judecători să vadă inventarul bunurilor lui Fouquet. Supraintendentul a invocat zadarnic includerea lui în dosarul procesului. Și pe urmă, imediat după arest, survenise descoperirea care-l pierdu.

Era vorba de ultimul capăt de acuzare, care n-avea de-a face cu malversațiunea financiară sau alte afaceri bănești. Apăruse un document în timpul percheziției la casa Fouquet de la Saint-Mandé, ascuns după o oglindă. Era o scrisoare din 1657, cu patru ani înainte de arestare, adresată prietenilor și familiei. În acea misivă Supraintendentul își exprima preocuparea față de tot mai marea neîncredere a lui Mazarin și manevrele cu care dușmanii încercau să-l ruineze. Fouquet dădea apoi

câteva recomandări pentru cazul în care Mazarin ar fi dispus întemnițarea sa. Nici vorbă de răzmeriță, ci de subtilă agitație politică menită să-l pună pe gânduri pe cardinal, spre a-l aduce la negocieri, Mazarin fiind cunoscut pentru obiceiul de a da înapoi ori de câte ori venea vorba să iasă basma curată. Cu toate că din acel document nu reieșea nici cea mai mică tentativă de revoltă în contra Coroanei, acuzarea îl prezentă ca pe un plan de lovitură de stat. Ceva în genul Frondei, de care toți francezii își aminteau, și încă foarte bine. Conform aceleiași acuzații, rebelii ar fi fost găzduiți în insula fortificată Belle-Île, proprietate a lui Fouquet. Anchetatorii și-au trimis deci pe coasta bretonă emisari care se străduiră să prezinte drept probe de învinuire lucrările de fortificație, tunurile și magaziile de praf de pușcă și de muniții.

– Dar de ce fortificase Fouquet insula aceea?

– Era un geniu al mării și al strategiei maritime, avea de gând să facă din Belle-Île o bază de sprijin în contra Angliei. Și chiar să ridice un oraș, al cărui port natural, aflat într-o poziție deosebit de favorabilă, trebuia să deturneze tot traficul comercial al nordului monopolizat de Amsterdam, aducând astfel un mare serviciu Regelui și Franței.

Arestat pentru delapidare, Fouquet a fost judecat de fapt pentru subversiune. Și asta nu era totul. La Saint-Mandé fusese găsită și o lădiță de lemn cu lacăt, în care se păstra corespondența secretă a Superintendentului. Comisarii regelui au descoperit în ea numele tuturor celor fideli acuzatului, între care mulți au început să tremure. Cea mai mare parte a scrisorilor fu încredințată regelui și, în cele din urmă, lui Colbert. Acesta păstră câteva, știind foarte bine la câte șantaje i-ar fi fost de folos. Restul corespondenței triate de Colbert în liniște a fost pus pe foc, pentru a nu compromite cumva vreun nume ilustru.

– Credeți așadar că și scrisorile lui Kircher pe care le-ați dibuit în cabinetul lui Colbert proveneau din acea lădiță?

– Poate.

– Și cum s-a sfârșit procesul?

Fouquet ceruse recuzarea câtorva judecători. De pildă, a lui Pussort, unchiul lui Colbert, care se încăpățâna să-și califice nepotul drept „partida mea“. Pussort îl ataca pe Fouquet cu atâta grosolănie încât îl împiedica să răspundă, enervându-i totodată pe ceilalți judecători.

Cancelarul Seguier, cel care în timpul Frondei luase apărarea răsculaților împotriva coroanei, era și el prezent în instanță. Fouquet făcu observația următoare: cum era posibil ca Seguier să judece o crimă împotriva statului? A doua zi întreg Parisul aplaudă strălucita replică a acuzatului, căruia totuși nu i se aprobă recuzarea cerută.

Publicul începu să vocifereze: noi și noi acuze erau formulate în sarcina lui Fouquet. Procurorii lui întinseseră atât de mult coarda, încât, de subțire ce era, ar fi putut oricând străpunge gâtul condamnatului.

Sosi în fine și ceasul hotărâtor. Regele în persoană îi pofti pe unii judecători s-o lase mai moale cu procesul. Talon însuși, care se dovedise extrem de zelos, în ciuda modestelor rezultate ale rechizitoriului, a trebuit să lase locul unui alt avocat general, Chamillart. Acesta, la 14 noiembrie 1664, își expuse concluziile la Camera de justiție, condamnându-l pe Fouquet la spânzurătoare și la înapoierea sumelor ilicit sustrase statului. Fu rândul raportorilor să-și țină pledoaria. Judecătorul Olivier d'Ormesson, în ciuda intimidărilor lui Colbert, vorbi cinci zile la rând cu același elan, dezlănțuindu-se în contra măsluitorului Berryer și a mandatarilor lui. Încheie prin a cere condamnarea la surghiun: cea mai bună soluție pentru Fouquet.

Al doilea raportor, Sainte-Hélène, pleda pe un ton mai resemnat și docil, cerând și el pedeapsa cu moartea. Urmă apoi verdictul dat de fiecare judecător.

Ceremonia fu lungă, chinuitoare, și chiar fatală pentru unii. Judecătorul Massenau fu condus în aulă, în ciuda stării grave de sănătate: „mai bine mor aici“, șopti el și votă pentru surghiun. Judecătorul Pontchartrain rezistase atât avansurilor, cât și amenințărilor lui Colbert: votă și el pentru surghiun, ruinându-și cariera, a sa, dar și a fiului său. Judecătorul Roquesante își sfârși cariera în surghiun, de vreme ce nu votase pentru pedeapsa capitală.

Doar nouă din cei douăzeci și șase de comisari votaseră pentru condamnarea la moarte. Capul lui Fouquet era salvat, îndată ce Parisul află verdictul salvator care pentru Fouquet însemna libertate, chiar dacă în afara Franței, ușurarea și bucuria au fost imense.

Este clipa în care intră în joc Ludovic al XIV-lea. Covârșit de mânie, se opuse din răsputeri sentinței de surghiun, drept care o și anulă, reducând la neant cei trei ani lungi ai procesului. Printr-o decizie fără precedent în istoria regatului francez, Regele Preacreștin aplică pe dos dreptul regal de comutare a sentințelor, până atunci folosit pentru a grația: îl condamnă pe Fouquet la închisoare pe viață, care va fi ispășită în totală izolare în îndepărtata fortăreață de la Pignerol.

– Parisul fu îngrozit. Nimeni n-a priceput vreodată motivul acelui gest. Ca și cum regele ar fi copt o ură oarbă și implacabilă în contra lui Fouquet, spuse abatele Melani.

Ludovic al XIV-lea nu se mulțumi să-l destituie, să-l umilească, să-l spolieze pe Fouquet de toate bunurile și să-l întemnițeze la hotarele

Franței. Jefui el însuși castelul de la Vaux și reședința de la Saint-Mandé, transferând în propriul palat mobilierul, colecțiile, tapiseriile, goblenurile și aurăria lui Fouquet, și înglobând în Biblioteca Regală cele treisprezece mii de prețioase volume cu dragoste adunate de Supra-intendent de-a lungul multor ani de studii și cercetări. Toate nu valorau mai puțin de patruzeci de mii de *livres*.

Creditorilor lui Fouquet, care brusc și-au făcut apariția de peste tot, nu le-au revenit decât fărâmăturile. Unul din ei, un fierar numit Jolly, pătrunse la Vaux și în celelalte reședințe, și smulse cu furie toate căptușelile de piele prețioasă; dezgropă apoi modernele conducte hidraulice de plumb, fără de care parcurile și grădinile de la Vaux nu mai însemnau nimic. Stucaturi, decorații și lampadare fură degrabă smulse de alte sute de mâini turbate. La sfârșitul acelei devastări, glorioasele reședințe ale lui Nicolas Fouquet semănau cu niște cochilii goale: dovada minunăților-ilor de odinioară mai exista doar în inventarele percheziților. Posesiunile lui Fouquet din Antile avură aceeași soartă, dovadă că angajații săi de dincolo-de-mări nu se lăsaseră mai prejos.

– Castelul de la Vaux era la fel de frumos ca palatul de la Versailles? întrebai eu.

– Vaux se construise cu cinci ani înainte de Versailles, răspunse Atto cu calculată exagerare. Și, sub multe aspecte, îi este modelul. Dacă ți-ai putea închipui măhnirea celor care l-au cunoscut pe Fouquet și care, străbătând azi palatul regal de la Versailles recunosc tablourile, statuile și celelalte odoare care au aparținut Supraintendentului, fără să poată uita gustul rafinat și sigur al acestuia...

Tăcu, iar eu fui cât pe-aci să cred că-l trec lacrimile.

– Acum câțiva ani, madame de Sevignè s-a dus în pelerinaj la castelul de la Vaux, reluă Atto. A fost văzută plângând pe ruina fostelor comori și a stăpânului lor.

Supliciul lui Fouquet fu agravat de regimul de carceră. Regele porunci să i se interzică să scrie sau să comunice cu altcineva decât temnicerii săi. Ceea ce prizonierul avea în minte sau pe vârful buzelor va să rămână o taină, a sa și numai a sa. Singurul care putea să-i știe vorbele, încuibărite în urechile paznicilor, era regele. Iar dacă Fouquet nu dorea să vorbească cu călăul său, n-avea decât să tacă. La Paris lumea începea totuși să întrevadă o explicație. Dacă Ludovic al XIV-lea ar fi vrut să-și reducă definitiv prizonierul la tăcere, n-ar fi lipsit ocazia să i se servească o supă anume condimentată...

Dar vremea trecea și Fouquet era încă în viață. Afacerea era, pesemne, mai complicată. Poate că suveranul aștepta să capete ceva pe care întemnițatul, în glaciala tăcere a celulei, continua să-l păstreze pentru sine. Într-o bună zi, își închipuia, chinurile închisorii l-ar fi făcut să vorbească.

Ugonio ne făcu atenți. Luându-ne cu vorba, uitaserăm că, pe când ne aflam în casa Tiracorda, Ciacconio mirosise o prezență străină. Acum nasul căutătorului de relicve simțise din nou ceva.

– Gârfâlâh.

– Prezențiant asudizat, înveterat, speriatizat, explică Ugonio.

– Știi cumva și ce-a mâncat la prânz? întrebă sarcastic Atto Melani.

Mi-a fost teamă ca nu cumva Ciacconio să i-o ia în nume de rău, căci mirosul lui ieșit din comun ne fusese de folos, și probabil ne va mai fi.

– Gârfâlâh, răspunse însă Ciacconio după ce-și împlântase în aer nasul diform și furunculos.

– Ciacconio a narizat uger de vacă, traduse cumătrul lui, probabilazat cu ouă, șuncă și vin alb, poate cu supiță și zacăr.

Ne aruncarăm priviri uluite. Era chiar mâncarea pe care cu atâta tragere de inimă o servisem chiriașilor de la Donzello. Ciacconio n-avea de unde să știe, și totuși fusese în stare să distingă, în amprenta olfactivă a necunoscutului, nu doar mirosul de uger de vacă, ci până și aroma unor ingrediente. Dacă nările căutătorului nu se înșelau însemna că ne aflam pe urmele unui locatar de la Donzello.

Istoria procesului lui Fouquet se cam lungise și între timp străbătuserăm galeria C aproape în întregime. Era greu să spunem cât de mult ne îndepărtaserăm de subsolul pe care se afla Piazza Navona, și unde ne aflam acum. Însă, cu excepția unor ușoare cotituri, traseul nu avusese nici un fel de deviații: urmaserăm, așadar, singura direcție cu putință. Pe neașteptate însă totul luă o altă înfățișare.

Terenul deveni umed și alunecos, aerul și mai încărcat și mai greu, în timp ce obscura tăcere a galeriei era tulburată de un foșgăit înfundat. Înaintarăm prudenți, cu ochii pe Ciacconio, care tot clătina din cap a scârbă. Se simțea o duhoare grețoasă cu care parcă mă mai întâlnisem.

– Canal de scurgere, spuse Atto Melani.

– Gârfâlâh, confirmă oțărât Ciacconio.

Ugonio ne lămuri că apele de canal îl deranjau foarte tare pe coleg, împiedicându-l totodată să deosebească alte mirosuri.

Nimerirăm puțin mai departe într-o adevărată băltoacă. Putoarea suportabilă de la început se făcu acum groaznică. Descoperirăm și

motivul. Pe peretele din stânga se afla un şanţ larg şi adânc din care ţâşnea un curs de apă puturoasă şi neagră. Şuvoiul se scurgea apoi pe panta galeriei, în parte pe margini şi în parte fiind înghiţit de întunericul, aparent fără sfârşit, al galeriei noastre. Peretele opus, mi-am dat seama, era şi el umed şi mâlos dacă puneai mâna. Atenţia ne fu atrasă de un amănunt. În faţa noastră, un şobolan mare zăcea în apă, nepăsător la prezenţa noastră.

– Mortiferat, decretă Ugonio dându-i un şut.

Ciacconio luă şobolanul de coadă cu unghiile a două degete şi-l lăsă să spânzure. Din gură i se scurse un fir de sânge în apa cenuşie. Ciacconio se aplecă să vadă mai bine fenomenul neaşteptat.

– Gârfâlâh, comentă el pe gânduri.

– Mortiferat, sângerizat, insanizat, explică Ugonio.

– De ce credeţi că era bolnav? întrebai.

– Ciacconio are o slăbiciune pentru jivinele-astea, nu-i aşa? interveni abatele Melani.

Ciacconio aprobă din cap, descoperindu-şi într-un surâs nevinovat şi bestial oribilii dinţi gălbejiţi.

Ne continuarăm expediţia dincolo de partea de galerie îmbibată de conducta de canal. Totul făcea să credem că infiltraţia respectivă era de dată recentă, şi că în condiţii normale n-ar fi trebuit să dăm de apă. În privinţa şobolanului, surpriza nu se terminase. Fapt e că mai găsirăm încă trei şoareci morţi, mai mult sau mai puţin de dimensiunile celui dintâi. Ciacconio se convinse: toţi prezentau aceeaşi scurgere de sânge, datorată, după ştiinţa jefuitorilor, unei boli necunoscute, încă o dată sângele ni se arătase: mai întâi pata pe pagina de Biblie, apoi bolul din colivie şi, în fine, şobolanii.

Înaintarea ne fu întreruptă brusc de un nou fapt neprevăzut. De data asta nu mai era vorba de o infiltraţie, ci de un adevărat puhoi de apă ce curgea impetuos şi oarecum adânc printr-o galerie perpendiculară pe a noastră. Era vorba probabil de un râu subteran, în care se scurgeau dejecţii venite prin canale. Dar mirosul urât care-l deranjase pe Ciacconio mai înainte dispăruse.

Chiar dacă dezamăgiţi, a trebuit să ne declarăm învinşi. Nu se putea trece mai departe, şi în plus trecuse prea mult timp de la plecarea noastră de la Donzello. Nu se cuvenea să stăm atâta vreme în afara hanului, căci riscam ca absenţa noastră să fie descoperită. Aşa se făcu că, obosiţi şi ca vai de capul nostru, luarăm drumul întoarcerii. Ciacconio nu ratã prilejul să mai adulmece o dată, bănuitor, aerul. Atto Melani strănută.

A ŞASEA ZI

16 septembrie 1683

Drumul înapoi la Donzello, parcă nesfârşit, fusese trist şi istovitor. Mâinile, feţele şi m-am aruncat în pat, vlăguit, scufundându-mă aproape instantaneu într-un somn de plumb.

Când m-am trezit, a doua zi de dimineaţă, mi-am dat seama că mă aflam în aceeaşi poziţie în care adormisem. Îmi simţeam picioarele străpunse de mii de săbii. Am întins un braţ ca să mă scol în capul oaselor, şi palma mi se opri pe un obiect cu o suprafaţă foşnitoare şi rugoasă, cu care, evident, împărţisem patul. Era publicaţia astrologică a lui Stilone Priàso, pe care o lăsasem din mână cu aproape douăzeci şi patru de ore în urmă, ca să-l însoţesc pe Cristofano.

Noaptea ce tocmai se sfârşise mă ajutase, spre norocul meu, să uit de înfiorătoarele evenimente prezise pe căi oculte, atât de exact: moartea lui Colbert, a lui Mourai (de fapt a lui Fouquet) şi prezenţa unei otrăvi; „febra malignă“ şi „boala veninoasă“ de care avuseseră parte stăpânul meu şi Bedford; „comoara ascunsă“ ieşită la lumină în primele zile ale lunii, adică scrisorile ascunse în cabinetul lui Colbert şi sustrase de Atto; „cutremurele şi incendiile subterane“ ce se făcuseră simţite în pivniţă. Şi, în fine, prezicerea asediului Vienei, sau aşa cum scria la gazetă, „bătăliile şi atacurile în contra Cetăţii“ datorate lui „Ali şi Leopold Austriacul“.

Doream oare să aflu ce-o să se mai întâmple în zilele ce vor urma? Nu, mă gândii eu, deşi cu o strângere de inimă, deocamdată nu. Am dat câteva pagini în urmă şi mi-au căzut ochii pe ultima săptămână a lunii iulie, între 22 şi 31.

Depeşele lumii în această săptămână vor fi trimise de Ju-piter, stăpânilor al casei regale, care, aflându-se în a treia casă, pune-n mişcare numeroşi curieri; poate datorită bolii unui suveran, un regat devine vacant, în plânsul tuturor.

Prin urmare, la sfârşitul lui iulie ar fi trebuit să moară un cap încoronat. N-aveam cunoştinţă de aşa ceva, încât am fost bucuros să-l văd intrând în odaie pe Cristofano, căruia i-am şi pus întrebarea.

Cristofano însă nu ştia nici el. Încă o dată se întrebă şi mă întrebă de unde-mi veneau asemenea griji atât de străine de situaţia noastră actuală: mai întâi astrologia, apoi destinele suveranilor. Slavă Domnului, avusesem inspiraţia să ascund la repezeală printre pături gazeta astrologică. Mă simţeam mândru de a fi sesizat o eroare, cu atât mai relevantă cu cât toate celelalte predicţii ale gazetei erau fără cusur. O profeţie nu se adeverise, ceea ce înseamnă că stelele nu sunt infailibile. Mi-am îngăduit un tainic oftat de uşurare.

Cristofano, în tot acest timp, nu-şi luase ochii de la cearcănele mele. Tinereţea, începu el, este o perioadă fericită a vieţii omeneşti, întrucât duce la înflorirea tuturor puterilor sufletului şi corpului. Totuşi, nu trebuia să se facă abuz de acea înflorire subită şi uneori în răspăr, menind risipei acele noi şi aproape de nestăpânit energii. Şi pipăindu-mi îngrijorat pungile de sub ochi, îmi atrase atenţia că risipirea era mai cu seamă un păcat, asemeni legăturilor cu femeile uşoare (arătă cu capul în sus, spre turnuleţul de deasupra al Cloridiei), din care te puteai alege chiar şi cu boala franţuzească. Cine să ştie mai bine decât el care tratase atâţia bolnavi cu ale sale leacuri, cum ar fi marele unguent sau lemnul sfânt. Şi cu toate astea, acele legături erau mai puţin primejdioase pentru sănătate decât risipirea solitară.

– Iertaţi-mă, spusei eu pentru a deturna conversaţia de la acel subiect spinos, aş vrea să vă-ntreb altceva. Ştiţi cumva de ce boli pot suferi şoarecii?

– Asta-i bună, hohoti scurt Cristofano, îmi închipui deja totul. Cineva dintre chiriaşi te-a întrebat dacă în han sunt şoareci, nu-i aşa?

M-am mărginit să surâd şovăielnic, preferând să nu confirm şi nici să neg.

– Bun, atunci te-ntreb eu: sunt sau nu sunt şoareci în han?

– Doamne apără, nu, fiindcă nu e ungher unde să nu fi curăţat...

– Bineînţeles, ştiu asta. Altfel, dacă până acuma aş fi găsit vreun şoarece mort, aş fi fost primul care să dea alarma.

– Din ce cauză?

– Băiete dragă, ar trebui să ştii că şoarecii sunt primii purtători de ciumă. Hipocrat recomanda să nu-i atingem, ca şi Aristotel, Pliniu şi Avicena. În timpul romanilor, consemnează geograful Strabon, toată lumea ştia că apariţia unor şoareci bolnavi pe străzi prevesteşte o molimă aducătoare de moarte. Tot Strabon aminteşte că italienii şi spaniolii îi premiau pe cei care omorau cel mai mare număr de şoareci. În Vechiul Testament, filistenii, torturaţi de o cruntă infecţie a părţilor posterioare, împingându-le pe anus maţele putrezite, au luat seama la invazia de şobolani pe câmpuri şi prin oraşe. S-au adresat astfel ghicitorilor şi preoţilor, care le-au spus că şoarecii devastaseră pământul şi că trebuia să i se ofere Dumnezeului Israelului un *ex-voto* reprezentând anusuri şi şoareci, spre a-i potoli mânia. Apollo însuşi, zeitate care dezlănţuia ciuma când se mânia, şi o oprea când se îmbuna, era chemat în Grecia şi Sminteul, adică omorâtor de şoareci. Fapt e că în *Iliada,* Apollo Sminteul îi seceră prin ciumă pe aheii asediatori ai Troiei. Ca să nu mai vorbim de Esculap care, în vremuri de ciumă, era reprezentat cu un şoarece mort la picioare.

– Prin urmare, şoarecii provoacă ciuma! exclamai eu, terorizat de micile cadavre pe care le văzusem noaptea trecută în subterane.

– Ia-o-ncet, băiete. Eu n-am spus asta. N-am făcut decât să-ţi expun credinţele celor din vechime. Azi din fericire suntem în 1683, şi ştiinţa medicală modernă a făcut paşi enormi înainte. Ciuma nu se datorează măruntului şoarece, ci aşa cum ţi-am mai spus, alterării umorilor naturale şi mai cu seamă mâniei lui Dumnezeu. La fel de adevărat e că şoarecii şi şobolanii se îmbolnăvesc de ciumă şi mor ca şi oamenii. E de-ajuns însă să nu-i atingi, cum zicea Hipocrat.

– După ce se cunoaşte un şoarece lovit de ciumă?

– Eu n-am prea văzut aşa ceva, dar tatăl meu, care a avut ocazia, mi-a spus că au spasme, ochii roşii şi umflaţi, şi chi-ţâie amarnic.

– Şi cum se-nţelege că nu e vorba de o altă boală?

– Simplu. În scurt timp crapă scuipând sânge şi făcând o piruetă. Leşurile li se umflă, iar mustăţile le rămân ţepene.

Pălii. Şoarecii pe care-i văzusem prin galerii lăsau în urma lor o dâră roşie ce li se scurgea din botul ascuţit. Iar Ciacco-nio ridicase unul de coadă, ca să-l studieze mai îndeaproape! Nu mă temeam pentru mine, căci eu eram imun, ci de faptul că apariţia acelor mici cadavre ar fi putut însemna că molima era prezentă în oraş. Poate că deja fuseseră ferecate şi alte case sau hanuri, în care nefericiţi ca şi noi aveau aceeaşi soartă, închişi în carantină, nu puteam şti nimic sigur. Îl întrebai pe Cristofano dacă ştia ceva legat de răspândirea molimei.

– Nu-ţi face griji. Chiar zilele-astea am cerut informaţii în mai multe rânduri de la santinelele ce fac de gardă în faţa hanului. Mi-au spus că nu există alte cazuri suspecte în oraş. Şi n-am nici un motiv să cred că nu-i aşa.

În timp ce coboram, medicul îmi recomandă să mă odihnesc câteva ceasuri după prânz, nu înainte de a-mi da pe piept, evident, cu a sa mare licoare.

Cristofano venise de fapt în odaia mea ca să-mi spună că o să aibă el grijă să pregătească de-ale gurii, ceva simplu şi purgativ. Numai că acum avea nevoie de mine, căci auzise că mulţi dintre chiriaşi, după cina pe bază de ugere de vacă, începuseră să râgâie din greu.

Ajungând noi în bucătărie, văzui pe foc un clopot mare de sticlă cu cioc, în formă de alambic, din care începuse să se scurgă ulei. Mai jos ceva se perpelea într-o tigăiţă, cu duhoare de sulf. Medicul luă de pe plită un vas în formă de lăută, pe care-l ciocăni cu băgare de seamă, producând un clinchet fin.

– Auzi? Acordat la perfecţie. Slujeşte la calcinat uleiul de vitriol cu care îi ung furunculele sărmanului Bedford. Trag nădejde că se vor coace şi se vor sparge. Vitriolul este deosebit de coroziv, un lichid negru şi untos, menit să refrigereze arsurile interne. Varietatea romană, pe care din fericire o cumpărasem înainte de carantină, este cea mai bună, fiindcă este stinsă cu fier, spre deosebire de vitriolul german, stins cu cupru.

Mare lucru nu înţelesesem, în afara faptului că Bedford era tot bolnav.

– Pentru buna digestie a chiriaşilor noştri, continuă medicul, tu o să mă ajuţi să pregătesc electuarul meu angelic, care, datorită virtuţii sale atractive şi neinteractive, rezolvă toate deranjamentele de stomac, golindu-l, curăţând plăgile ulceroase, relaxează corpul şi linişteşte umorile alterate. Este recomandat şi pentru catar şi durere de dinţi. Îmi întinse doi desagi de pâslă maronie, din care am scos două recipiente de sticlă prelucrată.

– Sunt foarte frumoase, apreciai eu.

– Pentru a-şi păstra calitatea după arta spiţerilor, elec-tuarele trebuie păstrate în sticlă foarte fină. Recipientele ordinare nu sunt pe potriva acestui leac, explică el cu mândrie.

Primul conţinea a cincea esenţă, amestecată cu un elec-tuar de foc de roze, explică medicul. Al doilea, coral roşu, şofran, scorţişoară, oriolă, precum şi *lapis filosoforum Leonardi* sub formă de pudră.

– *Misce,* îmi porunci, şi dă-le câte două dramuri la fiecare. Du-te acum, căci n-au voie să mănânce decât după patru ore.

* * *

După ce am vărsat electuarul angelic într-o sticlă, am trecut prin fiecare cameră. L-am lăsat dinadins la urmă pe Devizé, singurul care-mi mai rămăsese pentru tratamentul în contra ciumei.

Apropiindu-mă de uşă, cu desaga de ulcele în spinare, am auzit un contrapunct de sunete graţioase, în care am recunoscut pe loc bucata în mai multe rânduri cântată, şi a cărei dulceaţă nesemuită mă vrăjise. Bătui la uşă timid. Muzicianul mă primi bine dispus, drept care i-am expus motivul vizitei. Dădu din cap că e de acord, fără să se oprească din cântat. Fără să scot vreun cuvânt, mă ghemuii pe jos. Devizé lăsă chitara, şi încercă corzile unui alt instrument mai mare şi mai lung, cu o coadă mai lată şi multe corzi grave de ciupit în gol. Se întrerupse spre a mă lămuri că era vorba de o teorbă: Pentru acest instrument, continuă el, compusese câteva *suites* de dansuri din viguroase secvenţe de preludii, alemane, gavote, sarabande, menuete, gighe, pasacalii şi ciacone.

– Tot dvs. aţi compus bucata aceea pe care o interpretaţi mai mereu? De-aţi şti ce succes are la chiriaşii hanului!

– N-am compus-o eu, răspunse el absent. Mi-a dăruit-o regina, ca să o cânt pentru ea.

– Înseamnă că o cunoaşteţi personal pe regina Franţei?

– O cunoşteam. Maiestatea sa Maria Tereza de Austria a murit.

– Îmi pare rău, nu...

– Cântam adesea pentru ea, spuse fără să se întrerupă, dar şi pentru rege, căruia chiar i-am predat câteva noţiuni simple de chitară. Regele a iubit-o dintotdeauna.

– Pe cine, pe regină?

– Nu, chitara, răspunse Devizé cu o grimasă.

– Bineînţeles, de vreme ce regele voia s-o ia de nevastă pe nepoata lui Mazarin, recitai eu căindu-mă subit, căci mă dădusem de gol ca spion al conversaţiei între Priàso şi Cristofano.

– Văd că ştii oarece lucruri, îmi spuse aproape surprins, îmi închipui că abatele Melani n-a stat degeaba.

Deşi luat prin surprindere, am reuşit să înlătur bănuielile lui Devizé.

– Vă rog eu mult, domnule. De acel straniu individ, iertaţi-mi expresia, încerc să mă ţin cât mai departe de când, de când, ce să mai zic..., făcui eu pe ruşinosul.

– Am înţeles, bine, nu e nevoie de alte vorbe, mă întrerupse cu un surâs în vârful buzelor Devizé, nici mie nu-mi plac pederaştii.

– Şi dvs. aţi avut vreo pricină cu acest Melani? întrebai eu, cerând în sinea mea iertare pentru nelegiuita calomniere a onoarei abatelui.

– Devizé râse.

– Din fericire, nu. Pe mine n-a avut tupeul să mă... hâm, deranjeze. Adevărul e că la Paris n-am stat de vorbă niciodată. Se spune că Melani

a fost o soprană excepțională, pe vremea lui Luigi Rossi, Cavalli... A cântat pentru Regina mamă, căreia tare mult îi plăceau vocile melancolice. Acum nu mai cântă: limba şi-o foloseşte pentru minciună şi pârâ, din păcate, spuse el cu acreală.

Era clar ca bună ziua: Devizé nu-l simpatiza pe Atto şi-i cunoştea reputația de intrigant. Dar permițându-mi eu o bârfă pe seama abatelui, şi prefăcându-mă mai naiv decât eram, iată-l pe chitarist gata să-mi fie oarecum complice. Printr-un masaj făcut la meserie, voi reuşi să-i dezleg şi mai tare limba, aşa cum s-a întâmplat şi cu ceilalți chiriaşi, în speranța că voi scoate de la el ceva informații legate de bătrânul Fouquet. Ceea ce conta, mi-am spus, era ca el să mă creadă un ucenic naiv, fără creier şi fără memorie.

Am scos din desagă esențele cele mai înmiresmate: san-tal alb, cuişoare, aloe, smirnă. Le-am amestecat după rețeta maestrului Nicolo dalia Grotaria Calabrese, cu siminoc, sti-rax magnetic, laudanum, nucă tămâioasă, mastic, lavandă, stirax lichid şi oțet slab distilat. Din toate am făcut un bulgăre mirositor cu care l-am frecat pe spinare şi pe coaste, până n-a mai rămas nimic din el, neuitând să masez şi muşchii tânărului muzician.

Dezbrăcându-se până la brâu, Devizé încălecase scaunul, cu fața spre grilajul ferestrei: scrutarea luminii soarelui, spuse, era singura uşurare în acele zile triste. În timp ce-l trăgeam, începui să fredonez ca vai de lume motivul care îmi plăcea atât de tare.

– Ați spus că acest cântec vi l-a dăruit regina Maria Tereza. Ea l-a şi compus, nu-i aşa?

– Nici vorbă, ce-ți trece prin cap? Maiestatea sa nu se ocupa cu aşa ceva. Iar acel rondò nu e joacă de copii. Este al maestrului meu Francesco Corbetta, care îl adusese în urma unei călătorii şi înainte de a muri îl dăruise Mariei Tereza.

– Deci maestrul dvs. era italian, comentai eu vag. Din ce oraş? Ştiu că domnul Mourai venise de la Napoli, ca şi celălalt chiriaş, domnul Stilone...

– Până şi un ucenic ca tine, mă-ntrerupse Devizé, ştie de dragostea dintre Regele Preacreştin şi nepoata lui Mazarin. E o ruşine. În schimb, nimeni nu ştie nimic despre regină, cu excepția faptului că Ludovic o înşela. Culmea nedreptății ce i se poate face unei femei, mai ales Mariei Tereza, este să te iei după aparențe.

Cuvintele acelea, rostite de tânărul muzician poate cu sinceră amărăciune, m-au marcat adânc: când e să prețuieşti sexul femeiesc, să nu te mărgineşti niciodată la prima impresie. Cu toate că rana ultimei noastre întâlniri încă mă ardea necruțător, gândul mă duse la Cloridia, femeia care fără a se ruşina, mă mustrase că nu i-am dat obolul aşteptat. Totuşi, vorbele lui Devizé nu erau valabile şi în cazul ei? M-am jenat pentru îndrăzneață apropiere ce-o făcusem între cele două femei, Regină şi curtezană, dar mai mult şi mai mult am simțit cum mă roade dorința, singurătatea şi îndepărtarea crudă de Cloridia mea. Incapabil pe moment să mă dezbar de ele, m-am resemnat cu nerăbdarea de a afla cât mai multe despre consoarta Regelui Preacreştin, a cărei soartă, după spusele lui Devizé, ar fi fost tristă şi chinuitoare. Într-un fel nădăjduiam în taină că acea poveste mă va împăciui cu obiectul lingoarei mele.

– Este adevărat, i-am întins eu nada unei minciuni ve-niale, am auzit vorbindu-se de Maiestatea sa Maria Tereza. Doar conversațiile unor chiriaşi în trecere pe la han. Poate...

– Nici un poate, ci sigur ai nevoie de o mai bună învățătură, mă-ntrerupse brusc, şi e mai bine să uiți cleveteala de care doar curtenii sunt în stare, dacă vrei cu adevărat să-nțelegi cine a fost Maria Tereza şi ce-a însemnat ea pentru Franța, dacă nu pentru întreaga Europă.

Devizé muşcase momeala, drept care se puse pe istorisit.

Intrarea în Paris a tinerei mirese Maria Tereza, infantă a Spaniei, începu Devizé în timp ce eu îi topeam bulgărele mirositor pe umeri, fusese unul din cele mai fericite evenimente din istoria Franței. într-o senină zi de sfârşit de august a anului 1660, Ludovic şi Maria Tereza sosiră la Vincennes. Tânăra regină se afla într-un car triumfal mai frumos decât al lui Apollo însuşi. Părul ei bogat şi buclat avea strălucirea razelor de soare şi sclipea deasupra frumoasei rochii negre brodate cu aur şi argint şi presărate cu nestemate care valorau o avere. Bijuteriile de argint din păr şi albeața tenului se logodeau de minune cu albastrul ochilor mari, făcând din ea o splendoare ce nu se mai arătase până atunci privirilor, şi nici nu se va mai arăta de-atunci încolo. înflăcărați de chipul tinerei suverane, însuflețiți de bucuria şi iubirea devotată pe care doar supuşii credincioşi le încearcă, francezii o binecuvântară de o mie de ori. Ludovic al XIV-lea, regele Franței şi al Navarei, era la rândul său aşa cum doar poeții ni-i zugrăvesc pe muritorii deja divinizați. Hainele sale cu fir de aur şi argint nu erau întrecute decât de cel ce cu demnitate le purta. Călare pe un cal superb, era urmat de un mare număr de prinți. Pacea între Franța şi Spania pe care regele o dăruise țării sale printr-o căsătorie atât de fastă, reînsufleți în inima poporului zelul şi credința. Şi toți cei care în acea zi avură norocul să-l vadă, se simțiră fericiți să-l

aibă drept Domn şi Suveran. Regina mamă, Ana de Austria, a asistat la această intrare a mirilor de la balconul din rue Saint-Antoine. Doar privindu-i chipul se putea ghici bucuria pe care o simţea. Cei doi tineri suverani îşi uneau vieţile pentru a da şi mai multă măreţie regatelor lor, în fine împăciuite.

Dar era şi o victorie a cardinalului Mazarin. Lucrarea sa de politician rafinat, care prin pacea din Pirinei adusese Franţei calmul şi prosperitatea, era astfel magnific încoronată. Au urmat luni de serbări, baluri, opere, iar Curtea n-a fost nicicând mai plină de veselie, toleranţă şi opulenţă.

– Şi ce-a urmat? făcui eu prins de naraţiune.

– Urmat, urmat... mă-ngână Devizé.

Au fost de-ajuns câteva luni, reluă el, pentru a o face pe Maria Tereza să-nţeleagă care îi va fi adevăratul destin şi de ce soi de fidelitate era capabil soţul său.

Primele pofte ale tânărului rege fuseseră potolite de domnişoarele de companie ale Mariei Tereza. Şi ca să se dumirească şi mai bine din ce aluat era făcut Ludovic, îi veniră în ajutor alte întâlniri erotice ale regelui, nici măcar de taină, cu doamna La Vallière, domnişoara de onoare a cumnatei sale Henriette Stuart. Veni apoi rândul doamnei de Montespan, care-i dărui lui Ludovic nu mai puţin de şapte fii. Această intensă activitate adulterină avea loc la lumina zilei, încât poporul nu se sfii să scoată porecla „cele trei regine“, adică Maria Tereza, doamna de La Vallière şi doamna de Montespan.

Regele nu se mai putea opri. Îl îndepărtase de la curte, după ce-l ameninţase în mai multe rânduri cu puşcăria, pe bietul soţ al doamnei Montespan, Louis de Gondrin; avusese proasta inspiraţie să protesteze, îmbrăcând haine de doliu şi punând coarne la vedere la fiecare colţ al trăsurii sale. În schimb, Ludovic ridică pentru amanta lui două splendide castele, cu grădini şi fântâni din belşug. În 1674 doamna de Montespan nu mai avea rivale. Louise de La Vallière se retrăsese la mănăstire. Noua favorită dispunea pentru călătorii de două trăsuri cu şase cai, întotdeauna urmate de un car cu provizii şi de o suită de zeci de servitori. Racine, Boileau şi La Fontaine o celebrau în versurile lor, şi toţi curtenii erau onoraţi de a fi primiţi în apartamentele ei, în timp ce nici unul nu-şi omagia adevărata regină, cu excepţia simplelor convenienţe de etichetă.

Norocul doamnei de Montespan asfinţise însă de îndată ce ochii regelui zăboviseră pe Marie-Angélique de Fontan-ges, frumoasă ca un înger şi proastă ca o gâsculiţă. Fapt e că Marie-Angélique accepta cu greu limitele pe care poziţia ei i le impunea. Avea pretenţia să apară în public alături de rege şi să nu salute pe nimeni, nici măcar pe regină, cu toate că făcuse parte din suita sa.

În fine, regele căzu în mrejele doamnei de Maintenon, căreia îi încredinţă la nimereală atât copiii legitimi, cât şi numeroşii bastarzi căpătaţi de la celelalte amante. Dar insultele pe care avea să le sufere Maria Tereza nu s-au oprit aici. Regele Preacreştin îşi prefera copiii nelegitimi şi-l nesocotea pe delfin, primul fiu dat de regină. Îl însurase cu Maria Ana Victoria, fiica electorului Bavariei, urâţică şi fără vino-ncoa. Femeile frumoase, nu-i aşa, se cuveneau doar Maiestăţii sale.

Devizé se opri fără vreun motiv anume.

– Şi suverana ce-a făcut? întrebai, buimăcit de acel ameţitor turbion de femei şi totuşi curios să aflu reacţia Mariei Tereza.

– A suferit toate cele tăcând, răspunse mâhnit muzicianul. Ce se întâmpla-n sufletul ei, nimeni nu va şti nicicând.

Adulterele, umilinţele, ironiile nemiloase ale curţii şi ale gloatei; cu timpul Maria Tereza învăţase să înghită tot răul cu zâmbetul pe buze. Regele o înşela? Ea devenea şi mai miloasă şi mai smerită. Regele se lăuda public cu cuceririle sale? Ea devenea tot mai cuvioasă şi devotată. Regele îi făcea curte domnişoarei de Théobon sau domnişoarei de La Mothe, dame de companie ale soţiei sale? Maria Tereza se întrecea în a dărui surâsuri, sfaturi de cuminţenie, priviri mângâietoare.

Pe vremea când regina mamă Ana de Austria mai trăia, Maria Tereza cutezase într-adevăr să-l înfrunte pe Ludovic, fie şi câteva zile. Puţin lucru faţă de ocările de care va avea parte. Cu toate astea, regele a avut nevoie de câteva săptămâni bune, pentru a catadicsi s-o bage-n seamă, şi asta datorită reginei mamă ce se silise zi şi noapte să-l îmbuneze. Încă de-atunci Maria Tereza, înţelese că trebuia să accepte toate umilinţele căsniciei, totul, îndeosebi cele rele. Fără să mai spere nimic altceva decât puţinul pe care soţul i-l îngăduia.

Ludovic învinsese şi în dragoste. Şi fiindcă ştia pe de rost şi venera arta de a învinge, născocise în cele din urmă ceea ce însemna în ochii lui conduita cea mai bună şi cea mai confortabilă. O trata pe soţia sa, regina Franţei, cu toate onorurile rangului: lua masa şi dormea alături de ea, îşi îndeplinea toate obligaţiile familiale, conversa cu ea ca şi cum amantele lui n-ar fi existat niciodată. Maria Tereza, în afara practicilor religioase, nu-şi îngăduia decât rare şi timide desfătări. Se înconjurase de o jumătate de duzină de bufoni pe care-i numea Băieţică, Inimioară sau Copilaş, şi de câţiva câini cărora le arăta o

tandrețe excesivă, uneori nefirească. Pentru plimbările ei poruncise ca acei absurzi însoțitori să fie înzestrați cu o trăsură specială. Adesea pitici și cățelandri mâncau la masă cu regina, și pentru întreținerea lor Maria Tereza cheltuia sume ametițoare.

– Dar n-ați spus că era o femeie smerită și cu simțul măsurii? intervenii eu interzis.

– Desigur, dar acesta era prețul singurătății.

Între orele opt și zece seara, continuă Devizé, Maria Tereza se dedica jocului de cărți, așteptându-l pe rege să vină s-o ia la masă. Atunci când regina juca, prințese și ducese se așezau în jurul ei în semicerc, în vreme ce în spatele ei se călca în picioare nobilimea inferioară, înfierbântată și gâfâitoare. Jocul preferat al reginei era *hombre,* dar prea naivă fiind, pierdea întotdeauna. Când și când prințesa d'Elbeuf se sacrifica pe față și o lăsa să câștige: un spectacol trist și jenant, în cele din urmă regina se simți pe zi ce trecea tot mai singură, lucru recunoscut în fața puținilor prieteni intimi. Și înainte de a muri, ea își gravă într-o frază pătimirea: „Regele nu se înduioșează, decât acum când sunt gata să mă duc."

Povestea, nu numai că m-a emoționat, dar m-a făcut și mai nerăbdător, căci altele erau informațiile pe care sperasem să le aflu prin viu grai de la muzician. În timp ce-i tot masam spinarea, îmi aruncai ochii pe masa din apropiere. Din nebăgare de seamă pusesem câteva sticluțe de medicamente pe foile unor partituri muzicale. I-am cerut iertare, dar Devizé sări pur și simplu de pe scaun ca să controleze hârtiile, temându-se că au fost pătate. Găsi până la urmă o pată mică de ulei pe una din ele, drept care se făcu foc.

– Ești un animal, asta și nimic mai mult. Ai distrus rondòul maestrului meu.

Mă îngrozii: mânjisem ca un dobitoc chiar minunatul rondò la care țineam atât de mult. I-am propus să presar peste foaie o pulbere uscată pentru absorbit grăsimea. In timp ce Devizé continua să mă facă albie de porci, m-am străduit din toate puterile să restaurez acea pagină de partitură cu semnele sunetelor ce mă încântaseră. Prilej cu care am remarcat o însemnare scrisă în partea de sus: „à Mademoiselle".

– Este o dedicație de iubire? mă bâlbâii eu, jenat încă de ceea ce se-ntâmplase.

– Dar cine crezi tu c-a iubit-o pe Mademoiselle... mai tristă și mai singură pe lume chiar decât regina!

– Cine e Mademoiselle?

– Nimeni alta decât o biată verișoară a Maiestății sale. Fusese de partea rebelilor Frondei, și regele n-a cruțat-o, ba dimpotrivă. Închipuie-ți că această Mademoiselle pusese tunurile Bastiliei pe trupele regale.

– Și-au condamnat-o la spânzurătoare?

– Mai rău. La celibat, rânji Devizé. Regele a împiedicat-o să se mărite. Mazarin obișnuia să spună: „Tunurile-alea i-au îngropat bărbatul."

– Regele nu s-a îndurat nici măcar pentru rude, remarcai.

– Asta e. Când Maria Tereza a murit, în iulie trecut, știi ce-a spus Maiestatea sa? „Este cea dintâi mâhnire pe care mi-o provoacă." Basta. Nepăsător a fost până și la moartea lui Colbert, omul care-l slujise cu credință vreme de douăzeci de ani.

Devizé continua să bată câmpii, și nu-l mai ascultam. Căci o singură vorbă îmi răsuna în creier: iulie.

– Spuneați că regina a murit în iulie? l-am întrerupt eu pe neașteptate.

– Ce spui? Da, așa e, pe 30 iulie, secerată de boală.

Altceva n-am mai vrut să aud. Terminasem de scos pata de pe pagină. Mai aveam să-l șterg pe Devizé de unsoarea în exces de pe spate, ceea ce și făcui la iuțeală. Mi-am luat rămas-bun și am ieșit din odaie cu răsuflarea tăiată de atâta frământare. Am tras ușa după mine și iată-mă rezemat de perete, gata să tai firul în patru.

O suverană, regina Franței, murise în urma unei boli în ultima săptămână a lunii iulie, exact cum prezisese publicația astrologică. Era ca și cum prin gura lui Devizé mi s-ar fi dat un avertisment: o informație de-acum câteva luni (necunoscută doar mie, sărman ucenic) venea să confirme infailibilitatea publicației astrologice și iminența Destinului sideral.

Cristofano mă asigurase că astrologia nu era neapărat opusă credinței, ba mai mult, de mare ajutor în medicină. Dar în acea clipă avu câștig de cauză amintirea mea despre indescifrabilele reflecții ale lui Stilone Priàso despre întunecata istorie a lui Campanella și tragica soartă a preotului Morandi. Invocai Cerul să-mi dea un semn care să mă dezlege de frică și să-mi arate calea.

Tocmai atunci auzii din nou sunetele minunatului rondò înălțându-se pe tonurile grave ale teorbei. Devizé își reluase exercițiile. Cu mâinile-mpreunate a rugăciune și ochii-nchiși, rămăsei nemișcat, nădăjduind și totodată temându-mă, până la sfârșitul melodiei.

Târându-mă-n odaie, mă prăbușii în pat, cu sufletul golit de orice vrere și putere, pradă unor evenimente al căror înțeles și mers îmi scăpau. In timp ce mă cufundam în apele somnului, îngânam dulcile

sunete care mă urmăreau, ca şi cum ele ar fi fost cheia tainică a labirintului suferinţelor mele.

* * *

Mă treziră nişte zgomote venind dinspre via dell'Orso. Aţipisem doar câteva minute. Primul meu gând a fost şi de data asta la gazeta astrologică, deşi amestecat cu un sentiment dulce-amar de dorinţă şi privaţiune, a cărui cauză nu mi-a fost greu s-o discern. Pentru a găsi alinare şi dezlegare, trebuia să bat la o anume uşă. De câteva zile lăsam mâncarea în faţa camerei Cloridiei, mărginindu-mă să bat doar ca să-i dau de ştire. Numai Cristofano avusese acces în odaia ei. Acum însă discuţia cu Devizé stârnise în mine rana acelei absenţe. Ce mai conta acum că mă jignise cu venala ei pretenţie? Dacă tot eram împresuraţi de ciumă, ea ar fi putut să moară într-o zi sau două, îmi spuneam cu strângere de inimă. Mândria, în momentele extreme, este cel mai rău sfătuitor. Aveam destule pretexte de a-i face o vizită, slavă Domnului, aveam ce-i povesti, şi tot pe-atâtea întrebări să-i pun.

– Dar nu mă pricep deloc la astrologie, ţi-am mai spus, se apără Cloridia, de îndată ce i-am arătat gazeta, explicân-du-i cât de precise şi exacte se dovedeau acele preziceri. Eu ştiu să citesc visele, numerele şi liniile mâinii. În privinţa stelelor, trebuie să te adresezi altcuiva.

M-am întors în cameră şi mai tulburat. Dar nu era grav. Un singur lucru conta: zeul într-aripat îmi străpunsese din nou inima. Puţin conta că Cloridia nu-mi mai oferea nici o speranţă. Puţin conta că dându-şi seama de iubirea mea, şi-ar fi râs de mine. Oricum mă credeam norocos, căci puteam s-o văd şi chiar să discut cu ea când şi cât aveam chef, cel puţin cât dura carantina. O ocazie unică pentru un amărât de ucenic ca mine. Clipe irepetabile de care cu siguranţă îmi voi fi amintit, încercat de dor tot restul zilelor mele serbede. Mi-am promis să mă întorc cât mai curând s-o văd.

În cameră am găsit ceva răcoritor lăsat pentru mine de Cristofano. Pradă beţiei amoroase, am băut pe-ndelete un pahar de vin ca pe cel mai curat nectar al lui Eros, îmbucând un codru de pâine cu brânză ca pe o mană suavă stropită peste mine de duioasa Afrodita.

După ce mi-am întremat stomacul şi binecuvântata aură a făgăduitei întâlniri cu Cloridia s-a făcut, vai, nevăzută, gândul mi s-a-ntors la discuţia cu Devizé. Nu reuşisem să-i smulg nimic legat de moartea Supraintendentului Fouquet. Abatele Melani avea dreptate: Devizé şi Dulcibeni nu se vor lăsa traşi de limbă în acea afacere bizară. Reuşisem totuşi să nu-i dau de bănuit tânărului muzician. Ba chiar, cu întrebările mele nevinovate, şi prin stricăciunea pe care fără să vreau o pricinuisem partiturii, îmi întărisem indelebila imagine de servitor necioplit şi imbecil.

M-am dus să văd ce mai face stăpânul meu. Starea i se ameliorase cât de cât. Cristofano era şi el acolo, tocmai terminase să-l hrănească. Pellegrino începuse să vorbească oleacă mai clar şi părea să înţeleagă cam tot ce i se spunea. Sigur, nu-şi revenise complet şi dormea încă o bună parte a zilei, dar, decretă Cristofano, nu era exclus ca în câteva zile să poată merge pe propriile picioare.

După ce am mai zăbovit puţin cu medicul şi cu Pellegrino, m-am întors în odaie, şi în fine mi-am dăruit un somn demn de acest nume. M-am trezit tocmai pe seară, la ceasul cinei. M-am grăbit să pregătesc masa chiriaşilor: câteva felii de lămâie presărate cu zahăr, ca aperitiv pentru stomac; o cremă milaneză din gălbenuşuri de ou, vin tămâios îndoit cu struguri negri storşi, zahăr, scorţişoară după gust (am preferat să nu mai risc) şi puţin unt. Amestecul se pisa într-o piuliţă, se strecura şi se punea apoi în apă clocotită ca să scadă. La sfârşit am mai adăugat câteva pere bergamote.

După ce am terminat de dus mâncarea în camere, m-am întors în bucătărie să fac o ceşcuţă de băutură pe bază de cafea prăjită. Cu care am urcat spre turnuleţ, în vârful picioarelor, ca să nu mă audă Cristofano.

– Mulţumesc! exclamă zâmbitoare Cloridia, deschizând larg uşa.

– Am făcut-o special pentru dvs., avui eu curajul să-i spun, roşind îngrozitor.

– Ador cafeaua! spuse, închizând ochii şi adulmecând îmbătată mireasma ce se răspândea din ceaşcă în odaie.

– Se bea multă cafea acolo de unde veniţi dvs., în Olanda?

– Nu. Dar aşa cum ai făcut-o tu, diluată şi abundentă, îmi place foarte mult. Îmi aminteşte de maică-mea.

– Sunt bucuros. După câte am înţeles, n-aţi cunoscut-o.

– S-ar putea spune şi aşa, răspunse ea în pripă. Vreau să spun că nu-mi amintesc nici măcar chipul ei, ci doar mireasma de cafea, pe care, aşa cum am aflat după aceea, ştia s-o facă nemaipomenit.

– Era italiancă şi ea, ca tatăl dvs.?

– Nu. Ai de gând să mă chinuieşti iar cu întrebările? Cloridia se posomorâse, semn că stricasem totul. Dar pe neaşteptate îmi căută ochii şi-mi surâse, după care mă pofti să stau jos, arătându-mi un scaun.

Scoase dintr-un sertar două păhăruțe și câțiva biscuiți uscați cu anason, apoi îmi puse și mie puțină cafea. Se așeză în fața mea pe marginea patului, sorbind cu poftă. Graiul îmi dispăruse parcă, pentru a umple tăcerea. Iar întrebări mi-era rușine să mai pun. Cloridia, în schimb, nu se codi să înmoaie un colț de prăjitură în băutura caldă, din care mușca grațios și lacom. Duioșia mă copleși și, privind-o, îmi simții ochii în lacrimi la gândul că aș putea să-i adulmec părul și să-i ating fruntea cu buzele. Cloridia își ridică privirea.

– De zile-n șir vorbesc doar cu tine, fără însă să știu mare lucru despre viața ta.

– E-atât de puțin interesantă, domniță Cloridia.

– Nu cred. De pildă, de unde vii, ce vârstă ai, cum și când ai ajuns aici.

I-am istorisit pe scurt trecutul meu de copil de suflet, învățătura pe care am primit-o datorită bătrânei călugărițe și bunăvoinței domnului Pellegrino.

– Prin urmare ai ceva școală. Întrebările pe care mi le-ai pus m-au făcut să bănuiesc acest lucru. Ai avut mult noroc. Spre deosebire de mine care, rămasă fără tata la doisprezece ani, a trebuit să mă mulțumesc cu puținul pe care abia apu case să mi-l împărtășească, spuse fără să-și piardă zâmbetul.

– Înțeleg că italiana ați deprins-o doar de la tatăl dvs. Totuși o vorbiți foarte bine.

– Nu, au mai fost și alții. Trăiam încă la Roma când am rămas singură. Am fost dusă din nou în Olanda de niște negustori italieni.

– Trebuie c-a fost tare trist.

– De aceea mă aflu acum aici. Ani în șir am plâns la Amsterdam, amintindu-mi cât de fericită am fost la Roma. Citeam și învățam de una singură în puținul timp ce-mi rămânea între...

Nu era nevoie să sfârșească fraza. Se referea desigur la suferințele prin care trec orfanii și care o aduseseră pe Clo-ridia pe calea abominabilei prostituții.

– În felul ăsta însă am izbutit să mă eliberez, continuă ea ca și cum mi-ar fi ghicit gândurile, și am putut în cele din urmă s-o iau pe făgașul unei vieți tăinuite în numerele mele...

– Numerele dvs.?

– Bineînțeles, n-ai auzit de numerologie, spuse ea cu afectată politețe, punându-mă subtil la colț. Ei bine, află că numerele datei noastre de naștere, precum și celelalte date importante ale vieții cuprind în ele toată existența ce ni s-a dat. Filozoful grec Pitagora spunea că prin numere totul poate fi explicat.

– Și numerele datei dvs. de naștere vă îmboldeau spre Roma? întrebai eu cam neîncrezător.

– Nu numai. Eu și Roma suntem unul și același lucru. Destinele noastre sunt legate unul de altul.

– E posibil așa ceva?

– Numerele vorbesc limpede. Sunt născută la 1 aprilie 1664. Iar aniversarea Romei...

– Cum așa, și orașele își serbează aniversarea?

– Bineînțeles. Nu ai auzit de istoria lui Romulus și Re-mus, de lupoaică și de zborul păsărilor, și cum a fost întemeiată cetatea?

– Ba da, astea le știu.

– Prin urmare, Roma a fost întemeiată într-o zi anume: 21 aprilie din anul 753 înainte de Cristos. Iar cele două date de naștere, a Romei și a mea, dau același rezultat. Cu condiția să fie scrise corect conform numerologiei, adică numărând lunile începând cu luna martie, lună de primăvară și deci de început al noii vieți, după cum făceau vechii romani și cum a rămas și acum în calendarul astrologie, care începe tocmai cu Berbecul.

Mi-am dat seama că înainta pe un teren alunecos, în care granița care ne desparte de erezie și vrăjitorie se subțiază tot mai mult.

– Aprilie e deci a doua lună a anului, continuă Cloridia luând hârtie și toc de scris, iar cele două date se scriu așa: 1/2/1664 plus 21/2/753. Dacă aduni cele două grupuri de numere ai mai întâi 1+2+1+6+6+4=20. Și apoi: 2+1+2+7+5+3=20. Înțelegi? Același număr.

Fără să răspund, am scrutat acele cifre grifonate în pripă pe hârtie. Coincidența era într-adevăr surprinzătoare.

– Și asta nu-i totul, plusă Cloridia, vârând pana în căli mară și reîncepând socotelile. Adunând ziua, luna și anul fără însă să despart cifrele, am 21+2+753=776. Dacă adun cifrele acestui total, 7+7+6, obțin tot 20. Dar și dacă adun 1+2+1664 obțin 1667, număr ale cărui cifre dau de asemenea 20. Și știi ce înseamnă numărul 20? Judecata, arcanul major al tarotu- lui, având numărul 20 și însemnând reparația nedreptăților îndurate și dreapta judecată a urmașilor.

Cât de iscusită era Cloridia, cu toate că nu înțelesesem mare lucru din calculele ei predictive, și nici de ce le dădea atâta importanță. Dar puțin câte puțin neîncrederea mea fu copleșită de ingeniozitatea ei. Eram extaziat pur și simplu. Nurii Venerei se luau la întrecere cu inteligența Minervei.

– După câte înțeleg, vă aflați la Roma pentru reparația unei nedreptăți îndurate, nu-i așa?

– Nu mă-ntrerupe, replică ea brusc. Știința numerelor spune că reparația nedreptăților îi va face într-o bună zi pe urmași să-și corecteze propria judecată. Nu mă întreba însă ce înseamnă asta, căci nici măcar eu nu știu.

– Era cumva scris în cifre și faptul că veți trage la hanul Donzello? întrebai eu atras de ideea predestinării întâlnirii mele cu Cloridia.

Nu, în cifre, nu. După sosirea mea la Roma, am ales acest han urmând acea *virga ardentis,* nuia arzătoare, tremurătoare sau proeminentă, cum vrei să-i spui. Știi despre ce vorbesc? spuse ea sculându-se în picioare și aținându-și brațul la nivelul pântecelui în chip de ciomag.

Chestia asta mirosea de departe a ceva obscen. Umilit, mi-a pierit graiul.

– Dar o să mai vorbim noi doi și altă dată, bineînțeles dacă dorești, mă expedie ea cu un surâs ce mi s-a părut îndoielnic.

Mi-am luat rămas-bun, mâhnit și de ceea ce m-așteptam: turul camerelor pentru a recupera farfuriile în care servisem cina. Ce oare voise Cloridia să spună prin acel gest neruşinat? Nu cumva era o invitație la desfrânare și, ceea ce e mai grav, pe bani? Nu eram atât de tâmpit. Știam foarte bine că umila mea condiție de biet servitor și atâta nu-mi îngăduia să-mi fac iluzii în privința ei. Cum de nu înțelegea totuși Cloridia că eu n-am un sfanț? Trăgea oare nădejde că pentru ea aș fi fost în stare să fur bani de la stăpânul meu? Alungai îngrozit acel gând. Făcuse aluzie la o nedreptate de care avusese parte, legată de revenirea ei la Roma. Nu, nu era cu putință să fi vorbit de preacurvie într-un moment atât de grav pentru ea. Probabil că am înțeles eu greșit.

M-am bucurat văzându-i pe chiriașii hanului vizibil încântați de cină. Când am bătut la ușă, Pompeo Dulcibeni încă se înfrupta din cremă, deși se răcise, plesnindu-și limba de cerul gurii.

– Stai jos, dragule. Iartă-mă, dar pofta de mâncare mi-a venit cu întârziere azi.

M-am supus, așteptând să-și termine sosul. Rătăcind cu privirea printre obiectele risipite pe scrinul de lângă scaun, ochii mi s-au oprit pe trei volumașe cu coperte roșii și cu arabescuri de aur. Frumoase, făcui eu, dar parcă le-am mai văzut undeva!

Dulcibeni, între timp, mă fixa intrigat. Își terminase crema și voia să-mi paseze farfuria. O luai cu cel mai nevinovat surâs și ieșii cu ochi plecați.

În loc să cobor spre bucătărie, am luat-o-n sus spre al doilea cat. Bătui, cu răsuflarea tăiată, la ușa lui Atto Melani, având în brațe vase peste vase.

– Pompeo Dulcibeni? exclamă neîncrezător abatele, în timp ce eu m-apropiam de sfârșitul istorisirii.

Într-adevăr, cu o zi înainte fusesem în odaia lui Dulcibeni ca să-i fac masajul, și în timpul tratamentului el avusese poftă să tragă puțin tabac. Așa că desfăcuse dulapul să-și ia tabachera de cireș încrustat, și ca să facă oleacă de ordine, scosese câteva cărțulii frumos legate în piele roșie și cu arabescuri de aur. Ei bine, în biblioteca lui Tiracorda zărisem aceleași cărți. Era vorba de o ediție a operelor lui Galenus în șapte volume, din care însă trei lipseau. Trei erau și exemplarele pe care abia le văzusem în odaia lui Dulcibeni. Pe cotor era imprimat *Galeni opera,* adică în mod sigur *opera omnia* în șapte volume, din care patru se aflau acasă la Tiracorda.

– Sigur că da, începu să lege firul abatele, e foarte posibil ca Dulcibeni și Tiracorda să se fi văzut înainte de caran tină, ocazie cu care, cred eu, Tiracorda i-a împrumutat acele cărți lui Dulcibeni.

Cu toate astea, își impută abatele, am fost împreună martorii faptului că medicul primar primise un oaspete în toiul nopții: o oră cel puțin ciudată pentru o vizită! Și asta nu era totul. Cei doi își dăduseră întâlnire pentru a doua zi la aceeași oră. Misteriosul oaspete al lui Tiracorda bântuia prin oraș deci cam la aceleași ore când puteam și noi să ieșim, fără să fim văzuți, de la Donzello. Oaspetele nu putea fi altul decât Dulcibeni.

– Cum se face că Tiracorda și Dulcibeni se cunosc?

– Întrebarea ți-o pui, răspunse Atto, fiindcă îți lipsește un element. Tiracorda e marchigian.

– La fel și Dulcibeni!

– Ba mai mult, Dulcibeni e născut la Fermo, și cred că și Tiracorda are aceeași obârșie.

– Prin urmare sunt concitadini.

– Chiar așa. Roma a găzduit dintotdeauna medici vestiți, proveniți din acel vechi și nobil oraș: Romolo Spezioli de pildă, medicul personal al reginei Cristina de Suedia, pro-tomedicul general Giovan Battista Benci, precum și Cesare Macchiati, dacă nu greșesc, medic al Conclavului, ca și Tiracorda. Cei din Fermo locuiesc aproape toți în același cartier, pe lângă biserica San Salvatore in Lauro, unde se întrunește și breasla lor.

– Dar Tiracorda locuieşte la câţiva metri de Donzello, observai eu, prin urmare ştie sigur de carantina noastră. Nu se teme oare să ia boala de la Dulcibeni?

– Faptele spun că nu. Poate că Dulcibeni i-a spus că Cris-tofano nu crede că e vorba de ciumă, ascunzându-i îmbolnăvirea lui Bedford şi straniul accident de care a avut parte stăpânul tău.

– Înseamnă că Pompeo Dulcibeni este hoţul de chei. Chiar el care pare atât de integru!

– Să nu te iei niciodată după aparenţe. Se prea poate ca însuşi Pellegrino să-l fi iniţiat în străbaterea subteranelor.

– Iar eu care n-am băgat de seamă nimic. De necrezut...

Noi siam tre donzellette
semplicette semplicette,
oh, oh, senza fallo'...[1]

Îşi râse de mine, subţiindu-şi vocea într-o atitudine bufă.

–Trezeşte-te, băiete. Secretele sunt făcute pentru a fi vândute. Cu ceva timp în urmă Pellegrino trebuie să-i fi arătat pasajul secret contra plată. Apoi însă, la începutul carantinei, stăpânul tău s-a îmbolnăvit. Dulcibeni n-avea altă soluţie decât furtul cheilor pentru a-şi face o dublură a celei de la cămăruţă la un meşteşugar din via dei Chiavari, strada unde, cum zice Ugonio, imprimează Komarek.

– Ce rol are Komarek în povestea asta?

– Nici unul, ţi-am mai spus. O pură coincidenţă care ne-a dezorientat.

– Desigur, făcui eu covârşit de puzderia de surprize, dezminţiri, intuiţii şi false piste ce se întretăiau în ultimele zile. Dar de ce Pellegrino nu i-a dat o dublură a cheii respective lui Dulcibeni?

– Fiindcă, aşa cum ţi-am mai zis, stăpânul tău îl taxa de fiecare dată pe clientul doritor s-o ia pe calea subteranelor. Prin urmare cheile aparţin exclusiv posesorului de drept.

– În schimb, Stilone Priàso posedă o dublură, nu?

– Să nu uităm că ultima oară când s-a găzduit la han era pe vremea doamnei Luigia. Fie că i-a cerut-o, fie că a furat-o de la răposata.

– Şi totuşi nu înţeleg de ce Dulcibeni ar fi trebuit să-mi fure mie perlele, ţinând seama că sărac nu e deloc.

1 „Noi suntem trei domnişoare/simpluţe, vai, simpluţe/ oh, fără pată...“ (citat din Luigi Rossi) *(n.tr.)*

– Iar eu am o întrebare şi mai grea. Dacă el este misteriosul hoţ pe care ne-am spetit noi să-l urmărim, cum de-a reuşit mai mereu să fie de o sută de ori mai iute şi să-şi piardă urmele?

– Probabil cunoaşte galeriile mai bine decât noi. Totuşi, dacă stau să mă gândesc, i s-a-nfundat de-acum. Cu două zile în urmă a avut un atac de sciatică. Chiar Cristofano i-a spus că o să mai aibă dureri câteva zile.

– Bine de ştiut. Dacă adăugăm însă şi faptul că Dulci beni nu mai este un tinerel tras prin inel şi că începe să gâfâie din te miri ce, cum dracu' face să se cţere noapte de noapte pe funie până la chepeng? încheie Atto acrit, el însuşi enervându-se şi asudând de fiecare dată când trebuia să apeleze la acel mijloc prin galerii.

I-am povestit apoi lui Atto şi ce mai aflasem de curând despre Pompeo Dulcibeni. După spusele părintelui Robleda, vârstnicul marchigian aparţinea sectei janseniste. I-am relatat şi judecata severă a lui Dulcibeni în contra îndeletnicirii de spioni a iezuiţilor, precum şi înfocatul său solilocviu în contra căsătoriilor între consângeni, de veacuri practicate familiile domnitoare ale Europei. Gentilomul din Fermo, accentuai eu, era atât de scandalizat de acel obicei, şi se înfierbântase atât de tare, încât îşi dorea sus şi tare – într-o închipuită conversaţie cu o femeie în faţa oglinzii – victoria turcilor la Viena. Doar aşa, profeţea el, oleacă de sânge proaspăt şi primenit ar fi putut să moştenească tronurile Europei.
– Iată o cuvântare, *pardon,* un solilocviu demn de un jan-senist. Fie el şi în parte, comentă abatele Melani încruntân-du-se. Da, căci a dori contopirea turcească în Europa doar din pizmă pe Burboni şi Habsburgi, mi se pare cam exagerat chiar şi din partea celui mai fanatic partizan al lui Jansenius. Oricum, încheie Atto, descoperirea mea era un motiv în plus de a ne întoarce în casa lui Tiracorda. Aşa cum auzisem noaptea trecută, şi Dulcibeni urma să se întoarcă.

A ŞASEA NOAPTE

Între 16 şi 17 septembrie 1683

Am aşteptat, ca de obicei, până ce toți chiriaşii, inclusiv Cristofano, s-au retras definitiv în camerele lor, după care ne-am afundat în puțul ce ne ducea spre meandrele de sub han.

Am străbătut fără probleme traseul până la punctul de întâlnire cu Ugonio şi Ciacconio în subteranele pieței Na-vona. Stând de vorbă cu căutătorii de relicve, Atto Melani a fost nevoit să facă față unor revendicări, precum şi unei discuții aprinse.

Cele două stranii creaturi, din pricina aventurilor în care îi antrenasem, se plângeau că n-au putut să-şi mai facă meseria. În plus, după spusele lor, eu păgubisem o parte din prețioasele lor oase grijuliu vrăfuite de ei şi care se revărsaseră pe mine cu ocazia primei întâlniri. Lucru greu de crezut, însă Ciacconio începuse să vânture cu neruşinare pe sub nasul abatelui Melani un os enorm şi împuțit de la fărâma de carne care încă rămăsese pe el, pretinzând că s-a crăpat din cauza incidentului. Ca să scape de vederea acelui soios fetiş puturos, Atto preferă să cedeze.

– Bine, de-acord. Dar nu vreau să mai aud nimic legat de treburile voastre.

Scoase din buzunar o grămăjoară de monede şi le întinse lui Ciacconio. Căutătorul de relicve înşfăcă iute banii cu degetele lui încovoiate, mai-mai să-i zgârie mâna abatelui Melani.

– Indivizii ăştia mă termină, şopti Atto ca pentru sine, frecându-şi palma dezgustat.

– Gârfâlâh, Gârfâlâh, Gârfâlâh... începu să scandeze încet Ciacconio, trecându-şi monedele dintr-o mână în cealaltă.

– Socotizează valoratia bănetului, îmi spune Ugonio la ureche, cu un surâs murdar şi evocator. E zgârcitonom...

– Gârfâlâh, comentă în fine încântat Ciacconio, lăsând banii să alunece într-o desagă jegoasă şi unsuroasă, peste altă grămadă de monede care se ghicea destul de consistentă.

– De fapt, monştrii ăştia ne sunt de folos, îmi spuse abatele Melani, în timp ce Ugonio şi Ciacconio se topeau în beznă. Chestia aia vomitivă pe care Ciacconio mi-a pus-o sub nas era în realitate adunată de prin gunoiul vreunei măcelării. Nici vorbă de relicvă. Dar câteodată e mai bine să nu forțezi coarda şi chiar să plătești. Altfel i-am fi avut de dușmani. Ține minte de la mine: la Roma trebuie să învingi mereu, dar niciodată de tot. Acest sfânt oraş îi cinsteşte pe cei puternici şi totodată se bucură de nimicirea lor.

După ce şi-au primit banii, căutătorii de relicve i-au dat lui Atto ceea ce ne trebuia: dublura cheii cu care se deschidea uşa dintre grajdul de cai şi bucătăria lui Tiracorda. Îndată ce ieşirăm prin chepeng în pomenitul grajd, n-a mai fost o problemă să intrăm în locuință. Ora înaintată ne făcea să credem pe bună dreptate că doar bătrânul medic papal era treaz, în aşteptarea oaspetelui.

Din bucătărie intrarăm în odaia cu patul cu baldachin şi apoi în vestibulul de la intrare. Înaintam pe întuneric, orien-tându-ne doar din amintiri şi la lumina firavă a lunii. Ne-am cățărat apoi pe scara în spirală. Aici ne întâmpină prielnica lumină a lumânărilor mari pe care cu o seară în urmă Atto trebuise să le stingă pentru a ne asigura retragerea. Trecurăm de salonaşul de la jumătatea catului, unde admiraserăm colecția de obiecte ce păreau şi mai frumoase. Primul cat, ca şi noaptea trecută, părea cufundat în întuneric. De data asta însă uşa ce da spre el era deschisă. Tăcerea devenise aproape tangibilă. Schimbai cu abatele o privire complice. Treceam de acel prag fatidic aproape, şi mă simții plin de curaj, pe cât de neobişnuit, pe-atât de prostesc. Dacă noaptea trecută nu se lăsase cu probleme, de ce nu ne-am descurca şi de data asta?

Pe neaşteptate răsunară trei lovituri venind dinspre vestibulul de la parter. Înghețaserăm. Cineva bătuse în uşa de la intrare. Aproape în aceeaşi clipă ne-am refugiat pe treptele dintre primul şi al doilea cat, în preajma celuilalt salonaş, cel cu biblioteca.

Auzirăm un zvon de agitație deasupra şi apoi, dedesubt, un târşit de paşi îndepărtați. Încă o dată ne aflam între două focuri. Atto era cât pe-aci să sufle din nou în lumânări (ceea ce de astă dată ar fi putut trezi bănuielile stăpânilor casei), când glasul lui Tiracorda ne răsună limpede în urechi.

– Mă duc eu, Paradisa, mă duc.

Îl auzirăm coborând scările, străbătând vestibulul, deschizând uşa şi scoțând o exclamație de surprindere. Vizitatorul intră fără a scoate vreo vorbă.

– A intra pe muteşte, spuse jovial Tiracorda închizând uşa, patru numere.

– Scuzaţi-mă, Giovanni, în seara asta n-am nici un chef. Cred că am fost urmărit, drept care de data asta m-am folosit de alt pasaj.

– Haideţi, veniţi, dragul meu.

Lipiţi de peretele scării ca doi culbeci, Atto şi cu mine ne-am ţinut răsuflarea. Dialogul, oricât de scurt fusese, se dovedi suficient să recunoaştem glasul lui Pompeo Dulcibeni.

* * *

Tiracorda îl conduse pe oaspete la primul cat. I-am auzit îndepărtându-se şi, în fine, deschizând o uşă. Rămaşi singuri, ieşirăm din ascunzătoare şi ne pripăşirăm la rândul nostru în marea încăpere de la întâiul cat. Aş fi avut mii de întrebări de pus şi comentat, dar tăcerea era singura soluţie de a nu ne da de gol.

Intrarăm într-o odaie încăpătoare în care, în penumbră, izbutii să disting două paturi cu baldachin şi mai multe mobile. Atenuată de distanţă, auzeam totuşi conversaţia între Tiracorda şi Dulcibeni. Puţin a lipsit să nu mă poticnesc într-un cufăr cât toate zilele. Iar când pupilele mi s-au obişnuit cu întunericul, mi-am dat seama brusc şi îngrozit că două chipuri înghețate şi oţărâte ne pândeau în tăcerea beznei.

Terorizat, mi-au trebuit câteva clipe bune să înţeleg că era vorba de două busturi, unul de bronz şi altul de piatră, aşezate la înălţimea mea pe două piedestale. Alături se zăreau un Hercule de ghips şi un gladiator.

Cotind la stânga, dădurăm într-o primă anticameră, cu un lung şir de scaune pe lângă pereţi, şi de-aici într-o altă anticameră mai mare, cufundată în beznă. Vocea lui Tiracorda şi a concetăţeanului său se auzeau dintr-o cameră alăturată. Cu mare băgare de seamă ne apropiarăm de uşa care nu era nici închisă, dar nici deschisă. Străpunşi de subţirea rază de lumină venind prin uşă, ascultarăm o conversaţie cel puţin stranie.

– A intra pe muteşte; patru numere, scandă Tiracorda, reluând fraza cu care îşi întâmpinase oaspetele la uşă.

– Patru numere, patru numere..., repetă Dulcibeni.

– Asta e: gândiţi-vă mai bine, n-aţi venit special pentru asta?

Medicul se ridică şi păşi tropăind spre stânga, ieşind astfel din câmpul nostru vizual. Dulcibeni continuă să stea jos, cu spatele spre noi.

Încăperea era luminată de două lumânări mari de ceară aurită, puse pe masa în jurul căreia cei doi luaseră loc. Fastul decorului, cum nu mi-a fost dat să văd până atunci, mă umplu încă şi mai mult de admiraţie. Lângă lumânări, pe masă, se mai afla un coş argintiu plin cu fructe de ceară. Tot pentru a lumina încăperea mai erau încă două candelabre, unul pe o măsuţă de santal, şi celălalt pe un birouaş de abanos cu borduri negre şi blazoane de bronz aurite. Pereţii erau acoperiţi cu o scumpă tapiserie de satin cărămiziu. Pretutindeni, tablouri cu subiecte pline de graţie, peisaje, animale, flori şi personaje. Între acestea am recunoscut o Fecioară cu pruncul, o Pietâ, o Bună-Vestire, un Sf. Sebastian şi parcă un Ecce Homo. Dar piesa care domina încăperea, pe o jumătate a peretelui din faţă, era un impresionant portret al Domnului Nostru Inocenţiu al XI-lea, pus într-o ramă masivă aurită, cu arabescuri şi mici ghirlande de viţă de vie de cristal gravat. Dedesubt, pe un piedestal înalt, văzui un relicvariu oc-togonal de bronz argintat şi poleit, pe care-l crezui plin de sfinte relicve. Mai la stânga se întrezărea un pat şi un scaun îmbrăcat în imitaţie de brocart roşu. Acest din urmă amănunt îmi păru semnificativ: ne aflam fără îndoială în cabinetul lui Tiracorda, unde îşi primea pacienţii.

Îl auzirăm pe medic revenind în mijlocul încăperii, după ce deschisese şi închisese uşa.

– Că prost mai sunt, am pus-o în altă parte.

Se duse spre peretele pe care era atârnat, enorm şi ameninţător, portretul Sanctităţii sale. Spre mirarea noastră, chiar în acel perete deschise o altă uşă: două canaturi invizibile, îmbrăcate în aceeaşi stofă cărămizie. Uşa tainică ascundea o debara conţinând sculele meseriei. Pense, forcepsuri, bisturiuri, precum şi borcanele cu ierburi medicinale, cărţi şi teancuri de hârtii, poate chiar fişele consultaţiilor.

– Tot acolo le ţineţi? întrebă Dulcibeni.

– Mai încape vorbă, fiţi fără grijă, spuse Tiracorda scotocind în debara, vreau însă să vă arăt ceva frumos, special pentru noi doi. Ah, uite c-am găsit.

Ieşi din debara vânturând triumfător o bucată de hârtie mototolită, închise uşa tainică şi luă loc.

– Ia ascultaţi. Dacă un tată are şapte fete...

Chiar în clipa aceea, spre uimirea mea, Atto îşi duse fulgerător mâinile la gură. Închise ochii, şi ridicându-se pe călcâie, trase aer în piept. Se îndoi apoi de mijloc, deznădăjduit, ascunzându-şi faţa la subsuoară şi astupându-şi gura cu amândouă mâinile. Eram pur şi simplu consternat, neştiind dacă-l apucase vreun junghi, râsul sau mânia.

Ochii panicați și neputincioși cu care m-a privit, m-au lăsat să înțeleg că Atto fusese cât pe-aci să strănute.

Am mai avut ocazia să constat că abatele Melani avusese în această perioadă, scurte dar irezistibile, accese de strănut. De data asta, spre norocul nostru, a reușit în chip memorabil să se controleze. Cât pe-aci să-și piardă echilibrul și să cadă chiar peste ușa întredeschisă, se sprijini în ultima clipă de perete și primejdia fu conjurată. Rataserăm astfel câteva momente din conversația lui Tiracorda cu Dulcibeni, dar nu atât încât să nu ne dăm seama că ceea ce urmă era la fel de lipsit de noimă ca la început.

– Paisprezece? întrebă Dulcibeni blazat.

– Opt! Și știți de ce? Un frate e fratele tuturor fetelor. Ha, ha, ha, ha! Ha, ha, ha!

Tiracorda plonjase într-un râs astmatic și nestăpânit, chiar dacă neîmpărtășit de oaspete. Îndată ce medicul se potoli, Dulcibeni încercă să schimbe vorba.

– Spuneți-mi, azi ce impresie v-a făcut?

– Ei, așa și-așa. Dacă o să se chinuie în continuare, n-o să mai avem cum să-l lecuim, ceea ce el știe foarte bine. Poate c-ar trebui să renunțăm la lipitori și să găsim alte metode, spuse Tiracorda trăgând pe nas și ștergându-și lacrimile pricinuite de hohotele de adineaori.

– Adevărat? Eu credeam că...

– Și eu aș fi mers înainte cu metodele obișnuite, replică medicul arătând spre ușa de taină din spatele său, dar acum nu mai sunt atât de sigur de ele...

– Îngăduiți-mi să spun, Giovanni, îl întrerupse Dulcibeni, cu toate că eu n-am profesia dvs.: trebuie să acorzi timpul trebuincios fiecărui leac.

– Știu, știu, vom trăi și vom vedea... răspunse Tiracorda cam absent. Din păcate, domnul Santucci e și el destul de bolnav și nu mai poate să facă față ca pe timpuri. Mi s-a propus să-l înlocuiesc, dar eu însumi sunt prea în vârstă. Din fericire, are cine să ne ia locul într-o bună zi. De pildă tânărul Lancisi, pe care am să-l sprijin din răsputeri.

– Tot marchigian de-al nostru?

– Nu, e născut la Roma. Însă eu, ca să zic așa, l-am adoptat. După ce-a absolvit colegiul nostru marchigian, l-am făcut asistentul meu la Spitalul Santo Spirito in Sassia.

– În concluzie, o să schimbați tratamentul?

– Vom vedea, o ameliorare ar putea veni și printr-o cură de aer de țară. Apropo, spuse uitându-se din nou pe hârtia mototolită. La o fermă...

– Giovanni, ascultați-mă, îl întrerupse Dulcibeni enervat, știți cât de mult îmi plac întâlnirile noastre, dar...

– Nu cumva v-ați visat iar fata? spuse celălalt, îngrijorat. Nu e vina dvs., v-am spus-o de-o mie de ori.

– Nu, nu e vorba de așa ceva. Ci de...

– Am înțeles, carantina vă pune pe jar. E pur și simplu o prostie, v-am spus. Dacă lucrurile au mers cum le-ați descris, nu e nici cel mai mic pericol de molimă, cu atât mai puțin de a fi închiși în lazaret. Are dreptate acel cum îl cheamă...

Cristogeno.

– Cristofano, îl cheamă Cristofano. Vorba e că am fost urmărit în timp ce veneam spre dvs. prin galerii.

– În privința asta, prietene, n-am nici o îndoială. Ați fost urmărit de vreun șobolan de apă, ha, ha, ha! Apropo, alaltăieri am găsit unul chiar în grajd. Cam așa de mare, spuse Tiracorda deschizându-și exagerat brațele scurte și rotofeie.

Deși nu-i puteam privi fața, mi s-a părut că tăcerea lui Dulcibeni prevestea enervarea.

– Știu, știu și că, interveni Tiracorda, istoria aia nu vă dă pace. Însă nu înțeleg de ce atâta frământare după atâta amar de timp. Sunteți cumva vinovat? Nu. Și totuși credeți că da, și vă faceți gânduri: ah, dacă măcar aș fi slujit altui stăpân! Ah, dacă aș fi fost pictor, dregător la ospețe, poet, fierar sau grăjdar! Orice, dar nu negustor.

–Ei bine, uneori chiar îmi spun asta, confirmă Dulcibeni.

– Știți care-i părerea mea? Dacă așa ar fi fost, n-ați fi avut cum s-o cunoașteți pe mama fiicei dvs., Maria.

– Adevărat. Mi-ar fi fost de-ajuns mult mai puțin: să nu-mi iasă în cale Francesco Feroni.

– Mă faceți să râd! Sunteți încredințat că el a fost?

– El a fost complice la poftele necurate ale porcului de Huygens.

– Și de ce n-ați dat în vileag faptele, de ce n-ați pretins o anchetă....

– Anchetă? Cine s-ar fi sinchisit de soarta unei copile din flori a unei roabe mahomedane, vă dați seama? În cazuri ca astea ajutorul nu poate veni din partea zbirilor de la Prefectură, ci mai degrabă a hoților și geambașilor.

– Până si tâlharii v-au spus că nu era nimic de făcut.

Exact, nimic, zero. Feroni și Huygens o luaseră cu ei în nord, unde locuia nenorocitul ăla. Eu însumi am căutat-o peste tot. Zero. Vedeți tunica asta neagră și tocită de pe mine? O port de-atunci, de când am

cumpărat-o din port, istovit şi fără vreo nădejde. N-o să mă mai despart de ea... n-am încetat să caut, am tocmit informatori şi spioni în lumea largă. Doi dintre ei, cei mai buni de fapt, mi-au spus în cele din urmă că Maria a dispărut fără urmă. Vândută sau, Doamne fereşte, moartă.

Cei doi tăcură câteva clipe. În ochii lui Atto am putut să citesc surprinderea şi nenumărate întrebări identice cu ale mele.

– V-am mai spus, povestea asta n-are dezlegare şi nici consolare, reluă posomorât Dulcibeni. Un păhăruţ, ca de obicei? întrebă el tam-nisam, scoţând din buzunar o sticlă şi punând-o pe masă.

– Asta da întrebare, făcu Tiracorda, şi faţa i se lumină brusc.

Se ridică, deschise din nou uşa secretă şi intră în debara. Ridicându-se cu un geamăt pe vârful picioarelor, se aplecă spre un raft aproape de tavan şi degetele lui grăsuţe dibuiră două păhăruţe de sticlă verzuie.

– O adevărată minune: Paradisa n-a descoperit încă noua mea ascunzătoare, explică el în timp ce închidea debaraua. Dacă ar da de păhăruţele mele, ar fi o tragedie. Ştiţi cum e cu ideile ei fixe despre vin, păcatele ghiftuirii, Satana... Dar să revenim. Cu mama Mariei ce s-a întâmplat? întrebă Tiracorda.

– Cred că v-am spus că fusese vândută înainte ca Maria să fie răpită. Şi nici de ea nu s-a mai ştiut nimic.

– N-aţi putut împiedica vânzarea ei?

– Aparţinea familiei Odescalchi, fata mea de asemeni, eu n-aveam nici un drept.

– De ce n-aţi luat-o de nevastă?

– O roabă, în poziţia în care mă aflam, în fine, bombăni Dulcibeni.

– Aţi fi putut prin căsătorie să dobândiţi dreptul de paternitate asupra copilei.

– E-adevărat, dar gândiţi-vă că...

Un zgomot ca de sticlă spartă ne făcu să tresărim. Dulcibeni şopti ceva de dulce.

– Regret, regret nespus, făcu Tiracorda. Să sperăm că Paradisa n-a auzit nimic, mamma mia, ce tătăboi s-ar dezlănţui...

Mişcând din loc una din cele două lumânări de pe masă, medicul lovise sticluţa lui Dulcibeni, care ajungând jos, se făcu cioburi.

– Nu contează, mai am ceva rezerve la han, spuse Dulcibeni împăciuitor, şi începu să strângă de pe podea cioburile mai mari.

– Fiţi atent să nu vă răniţi. Mă duc să iau o cârpă, făcu Tiracorda, nu vă osteniţi prea tare, ca atunci când îi slujeaţi pe Odescalchi, ha, ha, ha!

Fără să-şi strunească râsul, o luă spre uşa întredeschisă în spatele căreia eram ascunşi.

Aveam doar câteva secunde şi nici un fel de alternativă, în timp ce Tiracorda deschidea uşa, ne-am lipit spinarea de peretele de lângă ea. Medicul trecu printre noi, ţepeni şi drepţi ca două santinele îngrozite. Străbătu toată anticamera şi ieşi pe uşa de la celălalt capăt.

Era timpul să intervină geniul abatelui Melani sau poate nesănătoasa lui înclinaţie pentru ambuscade. îmi făcu un semn şi o luarăm la goană înainte spre peretele opus, tăcuţi şi iuţi ca doi şoricei. Din nou ne lipirăm de peretele din dreapta şi din stânga uşii, având de data asta avantajul de a ne putea ascunde pe după canaturile deschise ale uşii.

– Am găsit-o, îl auzirăm pe Tiracorda, care evident se referea la o cârpă pentru cioburi.

Medicul-şef reveni în anticameră, trecând încă o dată printre mine şi Atto. Dacă am fi rămas pe partea opusă, ne-ar fi apărut direct în faţă şi n-am mai fi avut scăpare. După ce intră în încăperea unde-l aştepta oaspetele, Tiracorda trase uşa după el. În timp ce ultima fâşie de lumină dispărea, am mai apucat totuşi să-l zăresc pe Dulcibeni, încă pe scaun, întor-cându-se spre uşă. Cu o suspicioasă încruntare scrută întunericul din anticameră, aşternându-şi privirea, fără să mă vadă, pe chipul meu îngrozit.

* * *

Câteva minute nu ne-am clintit din loc, eu necutezând nici măcar să mă şterg de sudoare. Dulcibeni spuse că e din cale-afară de obosit şi că vrea să-şi ia rămas-bun. Ca şi cum o dată cu incidentul risipirii tăriei din sticlă se risipise şi rostul vizitei sale. Cei doi se sculară în picioare. N-am avut altceva mai bun de făcut decât să alergăm spre prima cameră, cea care dădea spre scări, şi să ne ascundem după statuile de ghips. Tiracorda şi Dulcibeni trecură pe lângă noi, nebănuin-du-ne prezenţa. Dulcibeni o luase înainte, având în mână o lampă numai bună pentru drumul de întoarcere prin subterane, în timp ce medicul nu prididea să se scuze pentru spargerea sticlei şi compromiterea acelei întâlniri nocturne.

O apucară pe scări şi coborâră în vestibul. N-am auzit însă deschizându-se uşa de la intrare. Cu siguranţă, îmi şopti Atto, Dulcibeni se întorcea la Donzello prin cele subterane, singura cale posibilă din pricina gărzilor de veghe noapte şi zi.

Puțin după aceea Tiracorda urcă scările şi se topi la al doilea cat. Din bezna cea mai adâncă în care ne aflam, cu mare băgare de seamă am coborât în bucătărie, şi apoi în grajd. Eram gata să-l urmărim pe Dulcibeni.

– N-avem cum să-l pierdem. L-am dibuit noi pe Stilone Priàso, nu văd de ce ne-ar scăpa Dulcibeni, murmură Atto.

Lucrurile însă luară, din păcate, cu totul alt curs. În galeria D am distins foarte curând lampa lui Dulcibeni. Gentilomul marchigian, greoi şi corpolent, mergea la pas. Surpriza veni la racordul cu galeria C: în loc să cotească la dreapta, în direcția hanului, Dulcibeni o apucă spre stânga.

– De necrezut, îmi sugeră prin gesturi abatele Melani.

Am mers noi ce-am mers, şi iată-ne ajunşi lângă o apă curgătoare ce practic închidea galeria. Înaintea noastră, beznă totală, ca şi cum Dulcibeni ar fi stins lampa cu ulei. Lipsiți de orice punct de orientare, înaintarăm pe dibuite. Temându-ne să nu ne izbim de cel urmărit, ne-am oprit să tragem cu urechea. Nu se auzea decât ropotul acelui râuleț subteran. Făcurăm din nou câțiva paşi şi abatele Melani se împiedică şi căzu, din fericire fără să se lovească.

– La dracu', dă-mi blestemata aia de lampă, înjură el. O aprinse chiar el. Îngroziți, văzurăm că galeria se sfârşea puțin mai încolo, tăiată transversal de cursul de apă. Dulcibeni dispăruse.

* * *

– De unde vrei să începem? întrebă oțărât abatele Melani în timp ce ne întorceam, încercând să găsim o ordine logică ultimelor întâmplări. Am expus pe scurt cam tot ceea

ce aflasem.

Pompeo Dulcibeni fusese în mai multe rânduri la Gio-vanni Tiracorda, medic al Papei şi concitadin ferman, ca să discute lucruri al căror înțeles ne scăpase. Tiracorda semnalase nişte chestii confuze cu frați, surori, ferme, patru numere şi altele de felul acesta. În plus, pare-se că Tiracorda îngrijea un pacient cu probleme, dar pe care spera să-l însănătoşească curând. Informații importante am auzit şi despre Pompeo Dulcibeni. Avea (sau, cum spunea chiar el, avusese) o fată numită Maria. Mama acesteia era o roabă de care nu mai ştia nimic. Femeia fusese vândută.

Copila lui Pompeo Dulcibeni fusese răpită, după cum auzirăm, de un anume Huygens, brațul drept al unui oarecare Feroni (nume de care parcă mai auzisem). Dulcibeni nu putuse să se împotrivească răpirii şi credea că fata era probabil moartă.

– Cu siguranță că ei i se adresa Dulcibeni, observai eu înduioşat, atunci când, bietul de el, vorbea de unul singur cu imaginea unei femei.

Abatele însă nu mă mai asculta.

– Francesco Feroni, şopti. Numele mi-e cunoscut. Îmbogățit din comerțul de sclavi în coloniile spaniole din Lumea Nouă, s-a întors la Florența în serviciul marelui duce Cosimo.

– Un negustor de sclavi, prin urmare.

– Exact. Fără scrupule. Demn de acuzele ce i se aduc la Florența. Dacă mi-aduc bine aminte, chiar despre el şi acel Huygens circula o istorioară satirică, spuse Atto zâmbind. Feroni se da de ceasul morții ca să facă rost de vreo rudă simandicoasă din nobilimea florentină, în timp ce fiica şi moştenitoarea lui îşi pierduse capul pentru acel Huygens. Problema era că acesta era omul lui de încredere, care avea în mână cele mai importante şi sensibile afaceri.

– Ce s-a-ntâmplat? Feroni l-a gonit?

– Nici vorbă de aşa ceva. Bătrânul negustor nu voia şi nu putea să renunțe la el, încât Huygens a continuat să lucreze pentru Feroni, care, la rândul lui, se străduia aproape frenetic să-i satisfacă orice capriciu. Şi ca să-l țină departe de fiica sa, îi făcea rost de toate femeile la care ar fi râvnit. Chiar şi de cele mai costisitoare.

– Şi cum s-a terminat?

– Nu ştiu şi nu ne interesează. Dar cred că fetița lui Dul-cibeni a încăput pe mâna acestor Huygens şi Feroni, biata de ea, oftă Atto.

Dulcibeni, intervenii eu, şi asta era şi dezvăluirea cea mai surprinzătoare, fusese negustor în serviciul familiei Odes-calchi, al Papei, adică.

– Şi acum treci la întrebări, spuse Melani, ghicindu-mi lunga înlănțuire de nelămuriri ce-mi stăteau pe limbă.

– În primul rând, am început eu, în timp ce după o mică alunecare, ne-am trezit în fața galeriei D, ce fel de slujbă să fi avut Dulcibeni pe lângă familia Papei?

– Sunt mai multe posibilități, răspunse Atto. Dulcibeni a spus „negustor". Termenul însă nu mi se pare exact. Negustorul lucrează pe cont propriu, pe când Dulcibeni avea un stăpân. Ar fi putut deci să fie secretar, contabil, vistiernic sau procurator la familia Odescalchi. Este probabil chiar să fi călătorit în slujba lor, căci respectiva familie, decenii la rând a cumpărat şi vândut cereale şi țesături în întreaga Europă.

– Părintele Robleda mi-a spus că aceşti Odescalchi împrumută bani cu dobândă.

– Ai vorbit şi cu Robleda despre asta? Află, băiete, că ţi-a spus purul adevăr. Familia Odescalchi s-a retras la un moment dat din comerţ, spre a se dedica cu osebire împrumuturilor. Am aflat că până la urmă au investit totul în cumpărarea de funcţii publice şi titluri de economii.

– Domnule Atto, cine să fie pacientul de care vorbea Ti-racorda?

– Este chestiunea cea mai uşoară. Gândeşte-te că e vorba de un pacient a cărui boală trebuie să rămână secretă, iar Tiracorda nu e altul decât medicul papal...

– Doamne Dumnezeule, nu cumva..., cutezai eu o deducţie, Domnul Nostru Inocenţiu al XI-lea.

– Chiar el în persoană. M-am mirat totuşi, ştiind eu că atunci când Pontiful se îmbolnăveşte, vestea se răspândeşte cu iuţeala fulgerului. Dar Tiracorda vrea s-o ţină sub obroc. Este clar că la Vatican se apreciază că momentul e mult prea delicat, de vreme ce încă nu se ştie de partea cui va fi victoria la Viena. Aflându-se că Papa nu e în deplinătatea puterilor, există primejdia unor răfuieli şi zavere la Roma. În afară, există riscul să se dea apă la moară turcilor şi să se slăbească moralul aliaţilor creştini. Necazul, aşa cum a spus Tiracorda, e că dacă Pontiful nu se însănătoşeşte, e musai să se schimbe tratamentul. Iată de ce lucrurile nu trebuie să răsufle.

– Dar Tiracorda nu şi-a ţinut gura faţă de prietenul său, observai.

– Este clar că a scontat pe discreţia lui Dulcibeni. In plus, Dulcibeni este izolat ca şi noi într-un han aflat în carantină, şi n-ar avea prea multe ocazii să dea în vileag secretul. Dar lucrul mult mai interesant este altul.

– Şi anume?

– Dulcibeni a călătorit alături de Fouquet. Acum îl vizitează pe medicul Papei, ca să discute fel de fel de chestii misterioase: ferme, fraţi, patru numere... Ce n-aş da să pot înţelege ce puneau la cale.

Pe când eram aproape de Donzello, ne-am întâlnit cu căutătorii de relicve la locul Arhivei lor, printre ruinele de sub piazza Navona. Cei doi îşi refăcuseră dezgustătorul lor morman de oase, acum parcă şi mai înalt şi mai vârtos. Căutătorii nu ne-au întâmpinat în nici un fel. Vârâţi până peste cap într-o discuţie, păreau să-şi dispute un obiect. Ciacconio puse capăt tocmelii smulgând ceva din mâna lui Ugonio şi întinzându-l cu un surâs servil lui Atto Melani. Nişte frunze rupte şi uscate.

– Ce mai e şi asta? spuse Atto. Crezi că o să capeţi bani pentru orice prostii?

– Sunt frunze stranize, spuse Ugonio. Pentru că este mai mult medic decât mediator, Ciacconio le-a scarpinizat în apropierea şobolizilor mortiferaţi şi sângerizaţi.

– O plantă ciudată găsită lângă şoarecii morţi... curios, comentă Atto.

– Ciacconio spune că duhnizează forte a stupidiţie, continuă Ugonio, că e o plantă stârnicioasă, curiozantă, alieni-că... Insomnia: pentru a fi mai *benefice* decât *malefice,* v-o atri-buează, căci făcându-şi datoria, sporeşte botezatului bucuria.

Atto Melani luă o frunză şi în timp ce-o apropia de lampă ca s-o examineze, mi-am adus brusc aminte de ceva.

– Dacă mă gândesc bine, domnule Atto, cred că şi eu am zărit ceva frunze uscate prin galerie.

– Asta-i bună, comentă el amuzat, de unde atâtea frunze sub pământ. De când cresc copaci în subterane?

I-am spus că în timp ce-l urmăream pe Stilone Priàso căl-casem pe frunze; îmi aminteam acum, fiindcă foşnetul lor m-a făcut atunci să mă tem de a nu ne fi dat de gol.

– Prostule ce eşti, trebuia să-mi spui imediat. In situaţii de acest fel, nimic nu e de neglijat.

Luai un pumn din acele friabile fragmente vegetale, pro-miţându-mi să repar acea nebăgare de seamă. Fiindcă nu eram în stare să-l ajut pe Atto să dezlege cuvintele acelea, ferme, fraţi şi patru numere, rostite de Tiracorda şi Dulcibeni în încâlcita lor conversaţie, o să încerc să aflu măcar din ce plantă proveneau acele frunze uscate. Astfel aş fi ajuns probabil la persoana care le-a risipit prin subterane.

* * *

Îi lăsarăm pe căutătorii de relicve cu oasele lor cu tot. Pe drumul ce mai rămăsese până la han mi-am adus aminte că nu-i spusesem abatelui Melani de conversaţia între mine şi Devizé. În vârtejul recentelor descoperiri, uitasem complet de ea, cu atât mai mult cu cât mare lucru nu aflasem de la muzician. I-am povestit aşadar şi lui Atto, omiţând, fireşte, faptul că pentru a câştiga încrederea chitaristului, trebuise să-l bârfesc bine pe abate.

– Nimic important, aşa crezi tu? exclamă acesta înainte să închei. Îmi spui că regina Maria Tereza s-a cunoscut cu celebrul Francesco Corbetta, dar şi cu Devizé, şi crezi totuşi că n-are nici o valoare?

Reacția lui Atto Melani mă luă prin surprindere, căci era o adevărată criză de nervi. În timp ce-i relatam, Atto se oprea, holba ochii şi îmi cerea să repet, apoi mergea din nou tăcut şi din nou se oprea îngândurat. La sfârşit mă puse să reiau povestea de la început.

I-am repetat, aşadar, că îndreptându-mă eu spre odaia lui Devizé pentru masajul cuvenit, auzisem acel rondo pe care-l cânta deseori şi care stârnise şi admirația celorlalți chiriaşi de la Donzello chiar înainte de carantină. L-am întrebat dacă era el autorul, iar el îmi răspunsese că maestrul său, un anume Corbetta, aflase de acel rondo într-una din frecventele sale călătorii. Corbetta îl prelucrase întru câtva şi-l oferise reginei; aceasta încredințase partitura lui Devizé, care, la rândul său, o retuşase. Pe scurt, nu se mai ştia cu precizie cui aparține muzica, chiar dacă era clar cel puțin prin ce mâini trecuse.

– Dar tu ştii cine a fost Corbetta? mă întrebă abatele cu emfaza unui orator.

Italianul Francesco Corbetta a fost cel mai mare chitarist, îmi explică. Mazarin l-a chemat în Franța ca să-l învețe pe tânărul Ludovic al XIV-lea, îndrăgostit de sunetul chitarei. Faima sa se răspândi curând şi regele Angliei Carol al II-lea (el însuşi pasionat de chitară) îl adusese la Londra, aranjân-du-i o căsătorie avantajoasă şi ridicându-l la rangul de pair al Angliei. Corbetta nu era doar un muzician rafinat, ci şi un cifrator foarte abil, ceea ce aproape nimeni nu ştia.

– Scria scrisori codificate?

– Mult mai mult. Compunea muzică cifrată, care colporta mesaje ascunse.

Corbetta era un tip ieşit din comun: fascinant şi învăluitor, şi-n plus jucător înveterat, el călătorise o mare parte a vieții între Mantova, Veneția şi Bologna, între Bruxelles, Spania şi Olanda, având parte şi de câteva scandaluri. Murise acum doi ani, la vârsta de şaizeci de ani.

– Poate că meseria de muzician nu-l mulțumea pe deplin, şi nu ezita să facă pe... consilierul?

– Ei bine, fapt e că se implicase mult în politica țărilor de care-am pomenit, spuse Atto Melani, admițând astfel că muzicianul n-ar fi fost străin de o oarecare afacere de spionai.

– Şi pentru asta se slujea de partiturile de chitară?

– Da, deşi, la drept vorbind, nu era invenția lui. În Anglia, faimosul John Dowland, liutistul reginei Elisabeta, îşi compunea muzica astfel încât, prin mijlocirea ei, stăpânii să poată expedia informații de taină.

Atto Melani se strădui să mă convingă că notația muzicală putea să cuprindă înțelesuri total străine de arta sunetelor. Practica aceasta era totuşi foarte veche: atât capetele încoronate, cât şi Statul Bisericii recurgeau de veacuri la criptografia muzicală. Acest subiect era bine cunoscut oamenilor învățați: pentru a cita un exemplu la îndemâna tuturor, Della Porta ilustrase în *De furtivis litterarum notis* o mulțime de sisteme prin care erau disimulate în grafia muzicală mesaje secrete de orice tip sau lungime. Încât, grație unei chei potrivite, de pildă, era uşor să asociezi fiecare literă a alfabetului cu o notă muzicală. Succesiunea de note, înscrisă în pentagramă, va fi furnizat cuvinte şi fraze întregi celui ce deținea cheia.

– În felul ăsta apare totuşi o problemă, cea a unor *saltus indecentes,* disonanțe şi enarmonii neplăcute, care *ictu oculi* pot să trezească bănuiala celui ce citeşte întâmplător acea muzică. Aşa se face că s-au născocit sisteme şi mai rafinate.

– De către cine?

– Chiar de Kircher al nostru, de pildă, în *Musurgia uni-versalis*. în loc să atribuie câte o literă fiecărei note, el a distribuit alfabetul între cele patru voci ale unui madrigal sau ale unei orchestre, astfel încât să poată stăpâni mai bine materia muzicală şi să salveze compoziția de tonalități grosiere: ceea ce, în cazul în care mesajul ar fi fost interceptat, ar fi făcut suspicios pe oricine. Există apoi infinite posibilități de manipulare a textului interpretat şi a notelor intonate. Exemplu: dacă nota muzicală – „fa“, „la“, sau „re“ – coincide cu textul, atunci se iau în considerație numai acele silabe. Dimpotrivă, e posibil să nu fie păstrat decât textul interpretat, care îşi va dezvălui atunci înțelesul ascuns. Corbetta cunoştea cu siguranță invenția lui Kircher.

– Credeți că Devizé a învățat de la Corbetta nu numai chitara, ci şi această... artă de comunicare secretă?

– La curtea din Paris circula şi acest zvon. Cu atât mai mult cu cât Devizé nu era doar elevul preferat al lui Corbetta, ci şi prietenul său bun.

Dowland, Melani, Corbetta şi poate şi elevul său Devizé: iată-mă gata să bănuiesc, o dată cu aceia, că muzica s-ar fi însoțit neapărat cu spionajul.

– Ca să nu mai vorbim de faptul că, reluă abatele Melani, Corbetta îl cunoştea bine pe Fouquet, în rolul său de chitarist la curtea lui Mazarin până în 1660, an în care, într-a devăr, Corbetta a emigrat la Londra. Ceea ce nu înseamnă că n-a făcut naveta între Londra şi Paris, unde se va fi întors definitiv cam după zece ani.

– Nu cumva, îndrăznii eu, fără să cred prea tare în propriile-mi cuvinte, şi rondoul nostru ar putea să ascundă un

mesaj secret.

– Nu te-nflăcăra din prima, să vedem ce mai ştim. Mi-ai spus că rondoul a fost dăruit de Corbetta reginei Maria Tereza, care la rândul ei l-ar fi dat lui Devizé. Ei bine, asta îmi oferă o informaţie preţioasă: nu ştiam că regina i-a cunoscut pe cei doi chitarişti. Un lucru atât de neobişnuit, încât parcă nici nu-mi vine să cred.

– Vă înţeleg, l-am întrerupt eu. Ştim că Maria Tereza ducea o viaţă aproape monahală...

I-am relatat cum într-un lung monolog Devizé îmi descrisese umilinţele la care Regele Preacreştin şi-a supus biata consoartă.

– Monahală? spuse Atto la sfârşit. N-aş folosi acest ter men, mă preveni Atto cu un aer viclean.

Devizé, îmi explică el, îmi oferise un portret cu totul şi cu totul imaculat al răposatei regine a Franţei. La Versailles, chiar şi în clipa de faţă, putea fi văzută o tânără mulatră care semăna în chip straniu cu delfinul. Explicaţia acestei minuni trebuie căutată cu douăzeci de ani în urmă, când ambasadorii unui stat african locuiseră la curtea de la Versailles. Pentru a-şi arăta recunoştinţa faţă de soţia lui Ludovic al XIV-lea, ambasadorii îi oferiseră reginei un paj negru numit Nabo.

Câteva luni mai târziu, în 1664, Maria Tereza adusese pe lume o frumoasă şi vioaie fetiţă cu pielea neagră. Chirurgul Felix jură în faţa regelui că acea culoare a pruncului era ceva trecător, un inconvenient datorat congestiei naşterii. Timpul trecu, dar pielea fetiţei nu dădea semne să se deschidă. Chirurgul regal declară atunci că e posibil ca sarcina reginei să fi fost păgubită de privirile prea insistente ale vreunui ne-grişor de la curte. „O privire“, replicase regele. „Cam pătrunzătoare privirea asta!“

După câteva zile, Ludovic al XIV-lea porunci discret ca tânărul paj Nabo să fie omorât.

– Şi Maria Tereza?

– N-a spus o vorbă. N-a fost văzută nici plângând, nici râzând. Fapt e că n-a fost văzută deloc. Oricum, tot ce s-a putut afla de la regină n-au fost decât cuvinte de bunătate şi iertare. Ea a lăsat întotdeauna să se creadă că e gata să-i spună regelui până şi cel mai mărunt lucru, spre a-l încredinţa de fidelitatea ei, cu toate că el cuteza să-i plaseze amantele drept cameriste. S-ar fi spus că Maria Tereza ţinea la rolul ei de femeie ştearsă, opacă, fără voinţă. Pe scurt, o întruchipare a bunătăţii.

Mi-am amintit de fraza lui Devizé: era greşit s-o judeci pe Maria Tereza doar după aparenţe.

– Credeţi că se prefăcea? întrebai.

– Era o habsburgă. Şi, pe deasupra, spanioloaică. Două rase din cale-afară de mândre şi vrăjmaşe soţului ei. Cum crezi că se simţea Maria Tereza de Austria văzându-se umilită pe pământ francez? Tatăl ei, deşi ţinea la ea foarte mult, acceptase s-o piardă numai de dragul păcii din Pirinei. Eu mă aflam, băiete, în insula Fazanilor când Franţa şi Spania au semnat tratatul şi s-a decis nunta între Ludovic şi Maria Tereza. Când regele Filip de Spania a trebuit să-şi ia rămas-bun de la fiica sa, ştiind că n-o s-o mai revadă niciodată, o luă în braţe şi plânse ca o muiere. O scenă aproape jenantă. La banchetul ce avu loc după semnarea tratatului, unul dintre cele mai fastuoase la care mi-a fost dat să asist, regele nu s-a atins de mâncare. Iar seara, înainte de a se retrage, a fost auzit gemând printre lacrimi:„Sunt un om sfârşit“ şi alte chestii de felul ăsta.

Cuvintele lui Melani mă uluiră: nicicând nu-mi trecuse prin minte că suveranii cei puternici şi stăpâni pe destinele Europei pot şi ei să sufere atât de tare când vine vorba de vreo fiinţă dragă.

– Şi Maria Tereza?

–Mai întâi se prefăcu nepăsătoare, după obiceiul ei. Dăduse imediat de înţeles că viitorul soţ îi e pe plac: surâdea, discuta binevoitoare, arătându-se mulţumită că pleacă. Dar noaptea cu toţii am auzit-o strigând deznădăjduită din odaia sa: „Ay, mi padre, mi padre!“

– Atunci e clar, e vorba de o prefăcută.

– Exact. Îşi disimula la fel de bine ura şi iubirea, mila şi fidelitatea. Aşa că nu mă miră deloc faptul că nimeni nu ştia de graţioasele schimburi de partituri dintre Maria Tereza, Corbetta şi Devizé. Chiar dacă totul s-a petrecut probabil

sub ochii regelui!

– Credeţi că regina Maria Tereza s-a slujit de chitarişti pentru a ascunde mesaje în conţinutul muzicii lor?

– Imposibil nu e. Cred că am şi citit ceva de genul ăsta într-o gazetă olandeză. O publicaţie de joasă speţă, apărută la Amsterdam, dar scrisă în franţuzeşte pentru a împroşca venin contra Regelui Preacreştin, povestea despre un tânăr valet de la curte, pe nume Belloc, dacă nu mă-nşel, versificator de scenete care se adăugau baletelor. În versurile respective erau introduse cifrat reproşurile şi suferinţele reginei cauzate de amantlâcurile regelui. Comanditarul nu era altcineva decât Maria Tereza în persoană.

–Domnule Atto, făcui eu, dar Mademoiselle cine mai e?

– De unde ştii acest nume?

– L-am văzut scris pe partitura lui Devizé. Ca un fel de dedicaţie: „À Mademoiselle“.

Îl văzui pe abatele Melani albindu-se brusc la faţă, deşi lumina lămpii nu-mi îngăduia mare lucru. Şi, pe neaşteptate, am citit în ochii săi teama care de câteva zile începuse să-l macine mocnit.

A fost nevoie să-i povestesc şi restul întâlnirii mele cu Devizé: cum pe nepusă masă pătasem cu unsoare partitura rondòului şi cum, încercând să scot pata, citisem acea dedicaţie, „à Mademoiselle“. Despre care Devizé însuşi îmi spusese câte ceva: că era o verişoară a regelui pe care acesta, din pricina trecutului ei de răsculată, o condamnase să rămână fată bătrână.

– Cine este Mademoiselle, domnule Atto? reluai.

– Important nu e cine e, ci cu cine s-a măritat.

– Măritat? dar nu fusese pedepsită să rămână fată bătrână?

Lucrurile erau puţin mai complicate decât cum mi le zugrăvise Devizé, mă lămuri el. Mademoiselle, pe numele ei Anne Marie Louise şi ducesă de Montpensier, era femeia cea mai bogată din Franţa. Banii însă n-o mulţumeau: dorea nebuneşte să se mărite cu un rege, iar Ludovic al XIV-lea se amuzase să-i distrugă viaţa, interzicându-i căsătoria. În cele din urmă Mademoiselle se răzgândi, spunând că nu mai vrea să devină regină şi să sfârşească asemeni Mariei Tereza, la cheremul unui rege abraş dintr-o îndepărtată ţară străină. La patruzeci şi patru de ani bătuţi pe muchie s-a îndrăgostit de un obscur gentilom de provincie: un biet cadet gascon scăpătat, care avusese odinioară norocul să intre în graţiile regelui, să-i devină tovarăş de distracţii şi în cele din urmă să fie numit conte de Lauzun. Care Lauzun, seducător de doi bani, spuse Atto disprețuitor, îi făcuse curte lui Mademoiselle, pentru banii ei. Surpriză: Regele Preacreştin îngăduise nunta. Lauzun însă, fudul nevoie mare, voia serbări pe măsura unei căsătorii regale. „Ca de la Coroană la Coroană“, repeta el prietenilor, inflamat de semeţie. Aşa se făcu că, în timp ce căsătoria întârzia din pricina prea multor pregătiri, Ludovic al XIV-lea avu vreme să se răzgândească şi o interzise. Cei doi logodnici se rugară, implorară, ameninţară. Nici un răspuns, drept care căsătoria s-a făcut în secret. Regele descoperi fapta şi astfel începu ruinarea lui Lauzun, întemniţat într-o fortăreaţă departe de Paris.

– Fortăreaţă..., repetai eu, făcând o legătură.

– La Pignerol, completă abatele.

– Împreună cu...

– Exact, împreună cu Fouquet.

Până în acel moment, explică Melani, Fouquet fusese unicul prizonier în acea imensă fortăreaţă. Pe Lauzun însă îl ştia, căci îl însoţise pe rege la Nantes să-l aresteze. Nouă ani ispăşise Supraintendentul la Pignerol, când fu adus Lauzun.

– Dar Lauzun câţi ani a stat închis?

– Zece ani.

– Enorm!

–Putea să fie şi mai rău. Întemniţându-l pe o durată nedeterminată, regele putea să-l ţină acolo cât avea chef.

– Şi cum se face că l-a eliberat după zece ani?

– Rămâne până azi un mister. Singurul fapt cert e că Lauzun a fost eliberat la doar câteva luni după dispariţia lui Fouquet.

– Domnule Atto, nu mai înţeleg nimic, am spus, incapabil să-mi stăpânesc tremurul mădularelor. De-acum eram la doi paşi de han, jegoşi şi înfrigurați.

– Bietul de tine, mă compătimi abatele Melani, căci în câteva nopţi te-am silit să înveţi jumătate din istoria Franţei şi a Europei. Totul însă cu folos! Dacă acum ai fi gazetar, ai avea ce să scrii vreme de trei ani.

– Şi totuşi, cu toate misterele astea, nici măcar dvs. nu mai înţelegeţi cum stăm, îndrăznii eu să-l contrazic, nemângâiat şi ameţit de oboseală. Cu cât ne străduim să înţelegem mai mult, cu atât lucrurile se complică. Un singur lucru ştiu: pe dvs. vă interesează doar să pricepeţi de ce Regele Preacreştin l-a condamnat acum douăzeci de ani pe prietenul Fouquet. Perlele mele însă sunt pierdute pentru totdeauna.

– În ziua de astăzi toată lumea se întreabă asupra mis terelor trecutului, mă linişti sever abatele Melani, fiindcă cele ale prezentului înspăimântă prea tare. Eu şi cu tine însă le vom da de capăt şi unora şi altora. Îţi făgăduiesc.

De promis e uşor, îmi spusei eu. Dar de fapt, ce aflasem noi în doar cele şase zile de forţată convieţuire la hanul Donzello? Cu câteva săptămâni în urmă, Supraintendentul Fouquet trăsese la hanul nostru, însoţit de doi gentilomi. Primul, Pompeo Dulcibeni, cunoştea sistemul de galerii subterane şi se slujea de el pentru a-l vizita pe medicul Tiracorda, marchigian de-al său şi medic al Papei. În plus, Dulcibeni, pe când se afla în slujba familiei Odescalchi, adică a Papei, avusese o fată cu o roabă mahomedană care-i fusese răpită de un oarecare Huygens, sprijinit de numitul Feroni.

Al doilea însoțitor al lui Fouquet, Robert Devizé, chitaristul, care avea legături nu prea clare cu regina Franței, Maria Tereza, era de asemeni elevul lui Francesco Corbetta, personaj dubios care scrisese şi, înainte de a muri, dăruise Mariei Tereza rondoul pe care-l tot cânta Devizé la han. Partitura rondoului avea însă drept dedicate „à Mademoiselle“, nu alta decât verişoara Regelui Preacreştin şi nevasta contelui de Lauzun. Acesta din urmă fusese vreme de zece ani tovarăş de temniță cu Fouquet la Pignerol, înainte ca Suprainten-dentul să moară...

– Vrei să spui „să evadeze“, mă corectă Atto, dacă ținem seama că a murit la Donzello.

– Exact. Şi-apoi...

– Mai avem între noi un iezuit, un venețian prigonit, o curvă, un hangiu bețiv, un astrolog napolitan, un refugiat englez şi un medic din Siena ucigaş de bieți indivizi fără apărare, ca toți colegii lui de breaslă.

– Dar şi doi căutători de relicve, adăugai.

– Ai dreptate, duetul de monştri. Şi noi doi care ne stoar-cem creierii, în timp ce la han unul zace lovit de ciumă, iar prin cele galerii se găsesc pagini de Biblie murdare de sânge, sticluțe de sânge, şoareci care sângerează... prea mult sânge, nu crezi?

– Şi toate astea la ce bun, domnule Atto?

– Întrebare de o mie de puncte. De câte ori să-ți mai repet? Aminteşte-ți mereu de fabula cu corbii şi vulturul. Şi comportă-te ca vulturul.

Iată-ne cățărându-ne pe scara care dădea în odăița secretă de la Donzello; în câteva momente ne luarăm rămas-bun şi ne dădurăm întâlnire pentru a doua zi.

A ŞAPTEA ZI

17 septembrie 1683

Chiar şi în zilele acelea agitate îmi revenea când şi când în minte o povață pe care obişnuia să mi-o şoptească la ureche, aşa cum se face cu copiii, bătrânica ce cu dăruire mă educase şi mă învățase: să nu laşi din mână niciodată o carte începută.

Cred că ascultând cu gândul de acest înțelept precept, iată-mă dis-de-dimineață terminând de citit gazeta astrolo-gică a lui Stilone Priàso. Scrupuloasa mea educatoare nu se înşela. Mai bine nu citeşti o carte decât s-o citeşti în parte, amintindu-ți-o pe jumătate şi judecând-o greşit. Poate că paginile ce vor urma mă vor ajuta să dau o măsură mai justă obscurelor forțe ce până atunci le atribuisem misterioasei publicații. Mă trezisem de data asta parcă mai în putere decât în alte dimineți. Reuşisem să dorm şi eu ca lumea, după tot acel carusel de urmăriri şi retrageri care din casa Tiracorda ne pusese pe urmele lui Dulcibeni; drept care am străbătut din nou toată galeria C, până la râulețul subteran. Dar mai ales după surprinzătoarele dezvăluiri despre Devizé (şi misteriosul lui rondo), la care eu şi abatele ajunseserăm pe traseul întoarcerii la han.

Mintea încă refuză să amănunțească toată acea istorie încâlcită. Ocazia de a uita de ea mi-o oferea lectura acestei gazete astrologice, sustrasă de căutătorii de relicve lui Stilone Priàso. O pusesem la păstrare sub plapuma pătuțului meu. Cărțulia cu pronosticuri părea să fi prevăzut cu exactitate evenimentele lunilor trecute. Ia să vedem acum şi ce ne rezerva viitorul.

M-am oprit la previziunile pentru a treia săptămână a lunii septembrie, adică zilele ce urmau să vină.

Profețiile pe care astrele ni le dictează în această săptămână ne vor fi date mai întâi de Mercur, receptor al celor doi Aştri în domiciliile lor care, regăsindu-se în a treia casă în conjuncție cu Soarele, vesteşte călătorii ale Prinților, întețirea unor solii şi ambasade regale.

Jupiter şi Venus în conjuncţie vor încerca să întrunească alături de trigonul de foc o adunare de virtuoşi pentru a se înţelege asupra unei ligi sau păci de mare importanţă.

Atenţia mi-a fost imediat atrasă de acele „călătorii ale Prinţilor, întemeierea unor solii“ precum şi de „ambasade regale“. N-aveam nici o îndoială că era vorba de depeşe anunţând rezultatul bătăliei de la Viena, care în acele momente intrase în faza decisivă.

Foarte curând, pâlcuri de mesageri călare, călăuzite poate chiar de suveranii şi prinţii care luaseră parte la luptă, vor fi străbătut Europa pentru a face cunoscut verdictul în trei zile la Varşovia, în cinci la Veneţia, în opt sau nouă la Roma şi Paris, şi puţin mai târziu la Londra şi Madrid.

Încă o dată autorul însemnărilor lovise ţinta: el prevăzuse nu numai marea încleştare, ci şi frenetica răspândire a veştilor imediat după bătălia finală.

Iar „adunarea de virtuoşi pentru a se înţelege asupra unei păci de mare importanţă“, de care vorbea aceeaşi gazetă astrologică, ce altceva putea fi decât tratatul de pace care urma să fie semnat între învingători şi învinşi?

Continuai cu veştile din a patra şi ultima săptămână:

Veşti rele despre bolnavi *s-ar putea auzi în această a patra săptămână, a şasea casă fiind guvernată de Soare, care i-a dat în grija lui Saturn, din care pricină vor domina* frigurile, scurgerile, Hydro-pizia, umflăturile, sciatica, podagra şi durerile de rinichi. *Totuşi a opta casă e guvernată de Jupiter, care va aduce curând sănătate multor pacienţi.*

Iată că sănătatea va fi încă şi mai ameninţată de alte boli: friguri, deranjamente de circulaţie a umorilor, excese de apă în stomac, dureri de oase, picioare şi măruntaie. Ameninţări grave şi totuşi, spune gazeta, surmontabile. Ce e mai rău urmează să vină:

Avertismentele din această săptămână ar putea să fie foarte violente, *căci vor fi trimise de Marte, stăpân pe Ascendentul care, regăsindu-se în a opta casă, ar putea răspândi* moarte de om prin mijlocirea otrăvurilor, fierului şi focului, sau a armelor de foc. *Saturn în a Şasea casă, guvernator în a Douăsprezecea, făgăduieşte* moartea unor nobili închişi.

Ultimele cuvinte îmi tăiară răsuflarea. Am aruncat cât colo gazeta şi, strângând din pumni, m-am rugat Cerului, plin de mâhnire. Poate că nici o altă lectură din viaţa mea nu-mi va mai fi tulburat sufletul ca acele rânduri enigmatice.

Aşadar ar fi urmat evenimente „violente“, de pildă „moartea de om prin mijlocirea otrăvurilor, fierului şi focului, sau a armelor de foc“. Moartea îi păştea pe unii „nobili închişi“: printre chiriaşii de la Donzello erau şi câţiva gentilomi, şi desigur, eram cu toţii „închişi“ din cauza carantinei.

Dacă aş mai fi avut cumva nevoie de vreo dovadă că publicaţia respectivă (lucrarea diavolului) prevestea adevărul, acum o aveam. Ce mai, era vorba despre noi, cei închişi la Donzello din pricina molimei, şi despre moartea unor gentilomi. Moarte violentă, inclusiv prin otrăvire: oare Supraintendentul Fouquet nu fusese otrăvit?

Ştiam că un bun creştin nu trebuie să se lase pradă deznădejdii, nici măcar în cea mai tragică nenorocire. Aş minţi însă dacă aş spune că în faţa acelor nemaipomenite revelaţii m-am purtat ca un vajnic bărbat. Nicicând, cu toată singurătatea la care mă menise condiţia mea de orfan, nu m-am simţit atât de al nimănui, la cheremul astrelor care cine ştie de câte veacuri, poate încă de la începutul mersului lor, mi-au pecetluit soarta.

Copleşit de spaimă şi deznădejde, mi-am căutat vechile mătănii primite în dar de la pioasa femeie care mă crescuse, şi le-am sărutat cu fervoare. Am rostit de trei ori Tatăl nostru şi mi-am dat seama că, temându-mă de stele, am pus la îndoială divina providenţă pe care orice bun creştin ar trebui s-o aibă drept singura stăpână. Simţii dorinţa fierbinte de a-mi primeni sufletul şi de a primi mângâierea credinţei. Venise momentul să mă spovedesc dinaintea lui Dumnezeu. Şi, slavă Domnului, la han aveam la cine să apelez.

– Intră, fiule, hai, faci bine să-ţi primeneşti sufletul în clipe grele ca acestea.

Îndată ce auzi motivul vizitei mele, Robleda mă primi în odăiţa lui cu multă tragere de inimă. Taina spovedaniei îmi dezlegă inima şi graiul, străduindu-mă eu cu ardoare să onorez acea clipă sacră.

După ce m-a iertat de păcate, Robleda mă întrebă care era pricina acelor vinovate îndoieli ale cumpenei mele. Trecând sub tăcere gazeta, i-am amintit cum el, cu ceva timp în urmă, îmi povestise despre predicţiile privitoare la papa angelicul, ceea ce mă făcuse să meditez asupra destinului şi predestinării. Tot cugetând eu astfel, mi-amintisem că după unii autori influenţa aştrilor poate determina lucrurile pământeşti, care,

aşadar, pot fi prevăzute întocmai. Ştiam că Biserica respingea asemenea afirmaţii, ba chiar le înfiera. Însă medicul Cristofano susţinea că astrologia poate veni în ajutorul practicii medicale, şi prin urmare e un lucru bun şi folositor. Iată de ce eu, prins între verdicte atât de contradictorii, m-am gândit să-i cer lui Robleda lămuriri şi sfaturi.

– Bravo, băiete, mereu trebuie să ne adresăm Sfintei Maici Biserica, spre a lua în piept puzderia de incertitudini ale vieţii, înţeleg că aici la han, datorită acestui du-te-vino de călători, tu ai auzit vorbindu-se mult de iluziile vândute celor mai simpli şi creduli de către magi, astrologi şi necromanţi de toate soiurile. Baliverne, la care tu nu trebuie să iei seama. Există două feluri de astrologii: falsă şi adevărată. Cea dintâi încearcă să prorocească, în baza datei naşterii oamenilor, faptele şi comportările viitoare. Este o doctrină mincinoasă şi eretică, după cum ştii, este de mult timp interzisă. în schimb, adevărata astrologie încearcă să cerceteze puterea stelelor prin studierea naturii în scopul cunoaşterii, iar nu al predicţiei. Iar faptul că stelele influenţează lucrurile de pe pământ e în afara oricărei îndoieli.

Pe primul loc, argumentă Robleda bucuros să-şi dea drumul şi să-şi etaleze ştiinţa, se aflau fluxul şi refluxul mare-elor, cunoscute de toată lumea şi generate de oculta virtute a lunii. Acelaşi lucru se putea spune despre metalele din abisalele măruntaie ale Terrei, unde nu pătrunde nici lumină şi nici căldură solară şi care deci sunt produse datorită înrâuririi stelelor. Cu greu pot fi explicate şi alte numeroase experienţe (pe care el e gata să le descrie *ad abundantiam)* dacă nu se admite intervenţia influenţelor cereşti. Până şi o modestă plantă ca busuiocu-cerbilor, după cum consemnează Cicero în *De divinatione,* înfloreşte doar în ziua solstiţiului de iarnă, cea mai scurtă a anului. Meteorologia, şi ea, demonstrează puterea obiectelor cereşti asupra obiectelor terestre: răsăritul şi apusul celor şapte stele din constelaţia Taurului, pe care grecii le-au numit Hyades, corespund de fiecare dată unor ploi abundente. Ce să mai spunem de animale? Este cunoscut că la apusul şi răsăritul Lunii, stridiile, racii şi alte creaturi de acest fel îşi pierd forţa vitală şi vigoarea. Cristofano are dreptate, de vreme ce însuşi Hipocrat şi alţi medici iluştri ştiau că la vreme de solstiţiu şi echinox bolile evoluează dramatic. Toate astea, spuse iezuitul, şi-au găsit confirmarea la doctorul angelic Sf. Toma, la Aristotel în *Meteori* şi la mulţi filozofi şi autori, între care Domenico Soto, Iavello, Domenico Bagnes, Capreolo ş.a., şi mult mai multe aş fi putut să aflu doar dacă aş fi citit *Adevărata şi falsa astrologie,* înţeleaptă şi veridică lucrare a confratelui său Giovanni Battista Grassetti, ce a văzut lumina tiparului abia acum câteva luni.

– Dar dacă, aşa cum spuneţi, astrologia cea bună nu contravine învăţăturilor religiei creştine, cutezai eu, atunci ar trebui să existe o astrologie creştină.

– Fapt e că ea există, răspunse Robleda, încântat de propriul tur de forţă bibliografic, şi-mi pare rău că n-am la mine *Zodiacul Creştin îmbogăţit sau cele douăsprezece zodii ale Divinei Predestinări,* carte de o impecabilă doctrină, datorată spiritului confratelui meu Jérémie Drexel şi publicată în acest sfânt oraş acum patruzeci de ani.

Cele douăsprezece zodii din tradiţia astrologică, explică Robleda, erau în fine înlocuite cu tot atâtea simboluri din adevărata şi unica religie: o lumânare aprinsă, un craniu, un ar-tofor de aur de împărtăşanie, un altar destăinuit, un tufiş de trandafiri, un smochin, o plantă de tutun, un chiparos, două suliţi sub o coroană de măsline, un bici împletit, o ancoră şi o ţiteră.

– Astea sunt semnele zodiacului creştin? făcui eu pe miratul.

– Ba chiar mai mult. Fiecare din ele reprezintă valoarea eternă a credinţei. Lumânarea aprinsă simbolizează lumina lăuntrică a sufletului neamurilor, cum şi scrie *Lucerna pedi-bus meis verbum tuum el lumen semitis meis,* craniul înseamnă meditaţia morţii, artoforul de aur indică spovedania şi împărtăşania, altarul... ia te uită, ţi-a căzut ceva.

Scoţând eu din buzunar mătăniile, îmi căzuse pe jos o frunză din cele găsite de Ugonio şi Ciacconio.

– Nu-i mare lucru, încercai eu să mint. E o... un condiment ciudat pe care mi l-a dat acum câteva săptămâni un vânzător din piazza Navona.

– Dă-mi să văd, făcu Robleda, aproape smulgându-mi din mână o frunză. O-ntoarse pe faţă şi pe dos, cu mare mirare. Ciudat, cum de-o fi nimerit prin părţile-astea?

– De ce?

– E o plantă care nu creşte în Europa. Vine din Indiile Occidentale, din Peru.

– Şi cum se numeşte?

– *Mamacòca.*

Părintele Robleda îmi povesti astfel surprinzătoarea poveste a acelei insolite plante, *mamacòca,* care va să aibă o mare importanţă în zilele ce-au urmat. După cucerirea Indiilor occidentale şi înfrângerea sălbaticilor locali (închinători ai unor false religii şi blasfemii), pe vremea când misionarii iezuiţi începuseră sfânta lucrare de evanghelizare, s-a

trecut şi la studierea nenumăratelor specii vegetale din Lumea Nouă. Un univers fără sfârşit: în timp ce vechea şi autorizata *Materia medica* a lui Discorides menţiona cam trei sute de plante, medicul Francisco Hernández în cele şaptesprezece volume din a sa *Historia natural de las Indias* ajunsese să denumească peste trei mii de specii. Aceste minunate descoperiri cuprindeau însă şi primejdioase capcane. Fapt e că pentru colonizatori era cu neputinţă să discearnă între plante şi droguri, între ceaiuri medicinale şi otrăvuri, între medicii şi necromanţii băştinaşi. Satele mişunau de vrăjitori care se jurau că, prin puterea ierburilor şi rădăcinilor, pot să-l invoce pe diavol sau să prezică viitorul.

– Ca astrologii! exclamai eu, sperând să aflu vreo legătură cu faptele ce se petrecuseră la Donzello.

– Nici vorbă, astrologia n-are a face aici, mă dezamăgi Robleda. Eu vorbesc de lucruri mult mai grave...

Vrăjitorii spun că orice plantă poate fi folosită în două feluri: pentru a îngriji o boală sau pentru a-l vedea pe diavol. Iar în Indii părea să fie belşug mai ales de plante menite celui de-al doilea scop.

Conform indigenilor care-l numeau „ciuperca miraculoasă“, *donanacal*-ul (dacă ţin bine minte felul cum a pronunţat Robleda acest nume exotic) te făcea să comunici cu Satana. Aceeaşi bănuială plana şi în privinţa semînţelor de *oliuchi* sau ale unei alte ciuperci numită *peyote*. O plantă cu numele de *pate* era folosită de vrăjitori ca să asculte oracolul amăgitor al iadului. Inchiziţia hotărî aşadar să fie date flăcărilor câmpurile cultivate cu plante interzise, şi, când şi când, câte un vrăjitor. Cu toate astea, câmpurile erau mult prea întinse, iar vrăjitorii, mult prea numeroşi.

Integritatea doctrinei creştine era în primejdie! şuieră Robleda cu mare mâhnire, agitând frunzuliţa de *mamacòca* sub nasul meu, ca pentru a mă feri de ispită.

Din pricina plantelor blestemate, îşi reluă el istoria, până şi sălbaticii creştinaţi şi botezaţi blestemau numele sfânt al Doctorilor Bisericii. Unii spuneau că Sf. Bartolomeu venise în America doar ca să descopere plante cu puteri miraculoase, şi că Sf. Toma predicase până şi în Brazilia, unde dăduse de arbori cu frunze otrăvitoare, dar pe care, prăjindu-le pe foc, le transformase într-un leac miraculos. Aceşti indigeni convertiţi la credinţa noastră foloseau unele droguri puternice în timpul rugăciunii, faptă interzisă cu străşnicie de doctrină. Pe scurt, în felul ăsta se răspândiră noi erezii, pe cât de stupefiante pe-atât de periculoase.

– Au apărut chiar şi născocitori de noi Evanghelii, spuse Robleda cu glas tremurat, dându-mi înapoi cu dezgust frunza, ca şi cum ar fi fost ciumată. Acele Evanghelii blasfe-miatoare, continuă el închinându-se, spuneau că Cristos, de îndată ce a devenit adult, a trebuit să fugă, căci diavolii l-au împresurat spre a-i lua sufletul. Maria, întorcându-se acasă şi negăsindu-şi fiul, a încălecat pe un măgăruş şi a plecat să-l caute. Curând însă se rătăci, o apucă printr-o pădure unde din pricina foamei şi deznădejdii fu cât pe-aci să moară. Iisus o văzu în acea stare şi-i sări în ajutor: binecuvântă un copăcel de *mamacòca* din apropiere. Măgăruşul fu atras de arbust şi se aţinu tot în preajma lui. Maria înţelese atunci că îi fusese menit şi mestecă câteva frunze. Foamea şi oboseala îi trecură pe loc. Se aşternu din nou la drum şi ajunse într-un sat unde i se oferi de mâncare. Maria răspunse că nu îi e foame şi arătă miloaselor femei acea ramură binecuvântată de *mamacòca.* Le dărui o frunză, spunându-le: „Semănaţi-o, căci va da rădăcini din care va creşte un arbust.“ Zis şi făcut. După patru zile se născu un copăcel înţesat de fructe. Din fructe se iviră semînţe pentru recolta viitoare de *mamacòca,* căreia de atunci i s-au devotat femeile.

– Dar e pur şi simplu monstruos, comentai eu, să afuriseşti în halul ăsta pe Fecioară şi pe Domnul nostru Iisus Cris-tos, spunând că se hrăneau cu plantele vrăjitorilor...

– Ai dreptate, de-a dreptul monstruos, spuse Robleda, ştergându-se de sudoare pe obraji şi pe frunte, şi asta nu-i tot.

Speciile interzise erau, într-adevăr, atât de numeroase, încât colonizatorii (şi chiar şi iezuiţii, recunoscu resemnat Robleda) n-au mai înţeles nimic. Cine oare putea să recunoască între atâtea şi să spună: astea sunt *oliuchi* şi *donanacal, peyote* şi *cocoba, pate* şi *cola,* sau *maté, guaraná* şi *mamacòca.*

– *Mamacòca* era şi ea folosită la rugăciuni?

– Nu, nu, răspunse uşor jenat, la altceva folosea.

Frunzele acelui arbust cu înfăţişare nevinovată, spuse iezuitul, aveau uimitoarea putere de a alunga oboseala şi foamea, de a-i face fericiţi şi vârtoşi pe cei ce le mestecau. În plus, *mamacòca,* aşa cum întăriseră chiar iezuiţii, alină durerile, împuterniceşte oasele rupte, încălzeşte mădularele şi vindecă rănile vechi, în putrefacţie. Dar, ceea ce conta cel mai mult, spuse Robleda, muncitorii, pălmaşii şi robii, datorită acestei *mamacòca,* erau în stare să lucreze ore în şir, fără să simtă vreo oboseală.

Unii conchistadori au avut prin urmare ideea de a exploata flagelul, în loc să-l extirpe. *Mamacòca* îngăduia indigenilor să reziste la eforturi

incredibile, iar misiunile iezuite în Indii, observă Robleda, aveau nevoie permanent de o mână de lucru. Drept urmare, consumul acestei plante a fost legalizat. Muncitorii indigeni au fost plătiți cu frunzele respectivei plante, mai valoroasă pentru ei decât banii, argintul și chiar aurul. Clerul căpătă dreptul de zeciuială pe recolte, de unde și numeroasele rente preoțești și episcopale, plătite din vânzarea miraculoasei *mamacòca.*

– Dar nu era un instrument al Satanei? obiectai.

– Ăă, pe scurt..., șovăi Robleda, situația era încâlcită rău, și trebuia să se-aleagă într-un fel. A da mai multă libertate băștinașilor de a folosi *mamacòca* însemna instalarea altor misiuni, o și mai sporită civilizare, adică tot mai multe suflete câștigate pentru cauza lui Cristos.

Cercetai frunza pe toate părțile, după care, crestând-o, am dus-o la nas s-o adulmec. O plantă ca toate celelalte.

– Și cum de-a nimerit așa ceva la Roma? întrebai.

– E posibil ca vreun vas spaniol să fi transportat o încărcătură spre Portugalia. De-acolo ar fi putut să ia calea Genovei sau a Flandrei. Și cam atât. Planta asta o știu fiindcă mi-a arătat-o un confrate de-al meu, pentru ca apoi s-o recunosc în câteva rânduri, după desene incluse în scrisorile misionarilor din Indii. Mai multe știe poate cel ce ți-a dăruit-o.

Voiam tocmai să-mi iau rămas-bun, când mi-a venit în minte o ultimă întrebare.

– Părinte, știți cumva cum se consumă *mamacòca?*

– Băiete, nu cumva ai de gând să te înfrupți?

– Nu, părinte, eram doar curios să știu.

– În general, sălbaticii o mestecă, nu înainte de a fi plămădit frunzele cu salivă și oleacă de cenușă. Dar e posibil să fie consumată și într-alt fel.

Înainte de a pregăti prânzul, am dat o fugă până-n odaia abatelui Melani, ca să-i spun ce aflasem de la Robleda.

– Interesant, foarte interesant, comentă Atto gânditor.

Chiar dacă în clipa asta nu pricep unde ne poate duce acest fir. Vom vedea.

În bucătărie l-am găsit pe Cristofano, făcând naveta, ca de obicei, între pivniță și plite. Urma să dea la iveală felurite leacuri și, la drept vorbind, cam ciudate, în contra ciumei care-l chinuia pe Bedford. Asistasem în cursul ultimelor zile la tot mai spornice inițiative farmaceutice din partea medicului toscan. încercând totul și toate, nu cruțase nici chiar proviziile de vânat ale stăpânului meu, sub pretextul că s-ar strica și că a le disimula putoarea prin condimente, așa cum făcea Pellegrino, era un obicei fatal pentru sănătate. Fapt e că înșfăcase ceva potârnichi, porumbițe, becațe și prepelițe, doar spre a le umple cu prune damaschine sau vișine, și a le tescui apoi carnea fragedă (îndesată într-un săculețe de pânză albă), obținând un sirop care, spera el, să-l pună pe picioare pe bietul englez. Până atunci încercările sale de a elabora un *remedium* de succes păreau să fi eșuat. Oricum, tânărul Bedford supraviețuia.

Cristofano mă anunță că ceilalți chiriași i se păruseră sănătoși, cu excepția lui Domenico Stilone Priàso și Pompeo Dulcibeni: napolitanul se trezise cu primele semne de furnicături ale buzelor, în timp ce bătrânul din Fermo avusese o criză de hemoroizi, provocată cu siguranță de felurile cu ugere de vacă. Leacul, mă liniști medicul, era unul și același pentru amândoi: urma să pregătim ceva caustic.

– Închide ulcerele infecțioase și gastrice, și tot astfel her- pesul de furnicătură și hemoroizii, decretă, după care îmi ordonă: *„Recipe* oțet concentrat".

Amestecă apoi oțetul cu arsenic cristalin, cu săruri de amoniac și argint viu sublimat. Măcină amestecul și-l puse la fiert într-un recipient.

– Așa! Acum trebuie să așteptăm ca oțetul să se evapore pe jumătate. O să mă duc apoi la Stilone Priàso să-i usuc băşicuțele cu acest preparat. Intre timp tu poți să faci mâncarea: ți-am scos deja din pivniță câțiva curcani numai buni pentru starea chiriașilor. Fierbe-i cu rădăcini de pătrunjel, până capătă culoarea leonină, și însoțește-i cu o supă de crutoane.

Zis și făcut. Când preparatul caustic fu gata, Cristofano îmi dădu ultimele dispoziții înainte de a urca la Stilone Priàso.

– Când vine rândul lui Dulcibeni, o să am nevoie de tineLa rândul meu o să te ajut să duri mâncarea, așa că o să scapi și tu mai repede, ferindu-te să mai fii reținut la taclale, după cum obișnuiesc chiriașii hanului, încheie el pe un ton plin de aluzii.

După prânz ne-am dus să-l hrănim pe Bedford, apoi pe stăpânul meu. Pellegrino părea să nu agreeze mirosul mâncării purgative pe care i-o pregătise medicul în persoană. într-adevăr avea aspectul unei ciudate papare cenușii. Bolnavul, cel puțin, părea mai vioi. Ameliorările lente și neîntrerupte din ultimele ore nu-mi dezmințeau nădejdea că se va însănătoși complet. Adulmecă papara, apoi se uită jur-împrejur, închise pumnul drept țintind ritmic cu degetul mare întins spre gură. Era gestul tipic prin care Pellegrino mima pofta unui pahar de vin bun.

Mă pregăteam să-l poftesc să fie oleacă mai precaut și să mai aibă puțintică răbdare, dar Cristofano mă opri cu mâna.

– Nu observi că şi-a mai revenit şi ca spirit? Spiritul cheamă spiritul. De ce să nu-i dăm o jumătate de pahar de vin roşu?

– Dar n-a băut pe săturate până-n ziua în care a căzut la pat!?

–Exact. Fapt e că vinul trebuie băut cu cumpătare. Hrăneşte, ajută digestia, produce sânge, întăreşte, înveseleşte, limpezeşte şi înviorează. Du-te şi ia din pivniţă oleacă de vi-nişor roşu, băiete, spuse cu oarece nerăbdare în voce, un păhărel îi va fi de mare ajutor lui Pellegrino.

Pe când coboram scările, l-am auzit pe medic strigându-mi:

– Ai grijă să fie rece! La Messina, folosirea zăpezii pentru păstrarea la rece a vinului şi mâncării a pus capăt frigurilor pestilenţiale care provocau obstrucţia venelor. De atunci mor cu o mie de oameni mai puţin pe an!

L-am liniştit pe Cristofano spunându-i că în afară de pâine şi burdufuri de apă ni se furniza regulat şi gheaţă.

M-am întors din pivniţă cu o carafă de vin roşu şi un pahar. De îndată ce l-am umplut, medicul mă lămuri că vina stăpânului meu fusese abuzul de vin, care îl face pe om nebun, zăpăcit, desfrânat, limbut şi chiar criminal. Băutori temperaţi au fost de pildă Augustus şi Cezar, spre deosebire de beţivi ca Nero sau Alexandru cel Mare, care din pricina băuturii dormea chiar şi două zile în şir.

Luă paharul şi golind dintr-o înghiţitură mai mult de jumătate, adulmecă puţinele picături rubinii de pe fund.

– Nu e rău deloc, ba chiar e robust şi alunecos. Şi aşa cum spuneam, vinul băut cu măsură preface viciile naturii în contrariul lor, din care cauză omul rău se face milos; avarul, darnic; fudulul, smerit; leneşul, săritor; timidul, îndrăzneţ; taciturnul şi nepăsătorul, isteţ şi elocvent.

Dădu peste cap iute alt pahar plin.

– Dar vai de cel ce bea după ce-şi face nevoile sau după actul sexual, mă atenţionă el, ştergându-şi buzele cu dosul mâinii şi totodată umplându-şi al treilea pahar. Cel mai bine e să bei după ce-ai mâncat înainte migdale amare, varză, sau, după masă, gutui, dulceaţă de gutui, grăunţe de mirt şi alte chestii astringente.

În cele din urmă îşi aduse aminte de Pellegrino care avu parte şi el de câteva înghiţituri.

Ne-am dus apoi la Dulcibeni, care păru uşor surprins de prezenţa mea alături de Cristofano. Am înţeles repede şi motivul: medicul îl rugase să-şi descopere părţile ruşinoase. Bătrânul oaspete mă privi pieziş şi bombăni ceva. înţelegând că-i tulburam intimitatea, m-am întors cu spatele. Cristofano îl linişti în privinţa mea, spunându-i că de el, care era medic, n-avea de ce să se ruşineze. După care îl rugă să se pună pe pat cu fundu-n sus şi sprijinit pe coate, astfel încât să i se vadă hemoroizii. Dulcibeni se supuse, chiar dacă silnic, nu înainte însă de a-şi lua tabachera lângă el. Cristofano mă puse să mă aplec dinaintea lui Dulcibeni şi să-l ţin bine de umeri. Căci în clipa în care el o să-i aplice substanţa caustică pe hemoroizi, orice mişcare bruscă a pacientului ar fi putut să ducă la scurgerea lichidului pe noadă sau pe testicule, urmările fiind deosebit de dăunătoare. Avertisment care-l făcu pe Dulcibeni să tresară nervos şi să ducă la nas un dram din inseparabila sa tocătură de tabac.

Cristofano trecu la treabă. La început, cum era şi firesc, Dulcibeni se smucea din pricina usturimii şi scotea gemete scurte şi totuşi reţinute. Pentru a-l distrage, medicul încercă sa-i vorbească, întrebându-l din ce parte e, de ce trăsese la Donzello când sosise de la Napoli şi altele de acest fel, întrebări pe care eu, din precauţie, nu i le pusesem. Dulcibeni (aşa cum abatele Melani prevăzuse) n-a răspuns decât monosilabic, lăsând să moară în faşă orice subiect de conversaţie care ar fi putut să-mi fie de folos. Referindu-se de pildă la tema fierbinte a zilei, adică asediul Vienei, medicul îl întrebă ce părere aveau napolitanii.

– N-am cum să ştiu, răspunse laconic Dulcibeni.

– Dar se vorbeşte de luni de zile în toată Europa. Dvs. cine credeţi c-o să învingă: credincioşii sau păgânii?

– Şi unii şi alţii, şi de fapt nici una din cele două tabere, răspunse el vădit iritat.

M-am întrebat dacă şi de data aceea, după plecarea noastră, Dulcibeni va să se lanseze într-un înflăcărat solilocviu pe tema care, chipurile, îl lăsa nepăsător.

– Vreţi să fiţi mai clar? insistă totuşi Cristofano, în timp ce manevrele sale îi smulgeau un urlet răguşit lui Dulcibeni. Ştiţi foarte bine că într-un război, dacă nu se ajunge la un tratat, există totdeauna un învingător şi un învins.

Pacientul se încordă atât de tare încât a trebuit să-l apuc de gât ca să-l fac să stea locului. N-am înţeles dacă durerea îl făcuse să-şi piardă controlul, sau alt motiv. Fapt e că Dulcibeni preferă de data asta să se adreseze unei fiinţe în carne şi oase, iar nu propriei imagini răsfrânte în oglindă.

– Ce tot spuneţi! Lumea nu mai conteneşte să vorbească de creştini şi otomani, de catolici şi protestanţi, de credincioşi şi păgâni, ca şi cum aceştia ar exista cu adevărat. în schimb toţi, fără deosebire, împrăştie sămânţa urii în rândurile Bisericii: aici romano-catolicii, acolo galicanii, şi aşa mai departe. Dar lăcomia şi setea de putere n-au altă credinţă decât puterea însăşi.

– O clipă! interveni Cristofano. De ce-i puneți în aceeași oală pe turci și pe creștini... dacă v-ar auzi părintele Robleda!

Dulcibeni însă nu-l auzea. În timp ce trăgea iritat pe nări conținutul tabacherei, din care o parte cădea pe jos, glasul i se făcea tot mai furios, ca și cum ar fi ripostat la dureroasele usturimi pricinuite de Cristofano. În timp ce-l țineam pe loc, încercam cât de cât să-l ocolesc cu privirea, lucru deloc ușor din poziția în care mă chinuiam să stau.

Pe neașteptate, austerul pacient începu să-i înfiereze pe Bourboni și pe Habsburgi, dar și pe cei din familiile Stuart și Orania, cum îmi mai fusese dat să aud din aspra și solitara invectivă în contra căsătoriilor incestuoase. Medicul, ca un bun toscan, încercă să-i apere pe Bourboni (înrudiți cu Marele Duce de Toscana, suveranul său), dar Dulcibeni îi tăie orice elan, îndârjindu-se și mai tare în contra Franței.

– Unde este acum vechea nobilime feudală, mândria și slava acelei națiuni? Nobilii care se-nghesuie azi la Versailles nu sunt altceva decât bastarzii regelui! Condé, Conti, Beaufort, ducele de Maine, ducele de Vendôme, ducele de Toulouse... Sunt numiți prinți de sânge. Dar despre ce sânge e vorba? Cel al cocotelor care s-au culcat cu Regele Soare sau cu bunicul său, Henric de Navarra!

Acesta din urmă, continuă Dulcibeni, n-a atacat Chartres decât pentru a pune mâna pe Gabrielle d'Estrées, care pretinse, înainte să-i cedeze regelui, ca tatăl ei să fie numit guvernator al orașului, și fratele ei, arhiepiscop. Gabrielle d'Estrées izbuti să se vândă regelui la prețul aurului, cu toate că trecuse și prin patul lui Henric al III-lea (ceea ce-i adusese bătrânului d'Estrées șase mii de scuzi), ca să nu mai vorbim de bancherul Zamet, de ducele de Guise, de ducele de Longueville sau de cel de Belleguarde. Și asta, în ciuda reputației echivoce a bunicii ei, amanta lui Francisc I, a papei Clement al VI-lea și a lui Charles de Valois.

De ce să ne mire atunci, se-nfierbântă Dulcibeni, că marii feudali ai Franței au vrut să curețe regatul de porcăriile acelea, înjunghiindu-l pe Henric de Navarra? Prea târziu, însă! Puterea oarbă a suveranilor ce vor veni la tron îi vor spolia și strivi fără milă.

– Nu vi se pare că exagerați, replică Cristofano, ridicând puțin ochii de la delicata lui operație, spre a-l observa, nu fără îngrijorare, pe mâniosul pacient.

Și mie de fapt mi se părea că Dulcibeni sărise calul. Sigur, chinurile și usturimile își spuneau cuvântul. Dar totuși, obiecțiile pașnice și aproape nevinovate ale medicului nu meritau acel clocot de furie. Frisoanele care-l scuturau erau semn că Dulcibeni era pradă unei singulare stări de agitație nervoasă, din care nici repetatele prize de tutun nu-l mai scoteau. Toate astea trebuia să le știe neapărat și abatele Melani.

– Ascultându-vă, adăugă Cristofano, s-ar spune că nimic nu e de preț la Versailles, și nici la alte curți.

– Versailles, mie-mi vorbiți de Versailles, locul unde în fiecare zi se batjocorește nobilul sânge al părinților! Unde sunt vechii cavaleri? Iată-i acolo, puși la grămadă de Regele Preacreștin și de al său cămătar Colbert, într-un singur palat, ocupați să-și exhibe apanajele la baluri și partide de vânătoare, în loc să apere moșiile glorioșilor lor străbuni.

– Dar numai așa a reușit Ludovic al XIV-lea să pună capăt conjurațiilor, protestă Cristofano. Să nu uităm că bunicul său a fost înjunghiat, tatăl său a fost otrăvit, și el însuși, copil fiind, a fost primejduit de nobilii revoltați ai Frondei!

– Adevărat. In felul ăsta însă a pus mâna pe averile lor, fără să priceapă că nobilii de pe tot cuprinsul Franței erau într-adevăr o amenințare pentru suveran, dar totodată și cea mai bună protecție.

– Puteți fi mai clar?

– Fiecare monarh își poate controla regatul doar dacă are un vasal în fiecare provincie. Regele Preacreștin a procedat invers: a adunat toată aristocrația într-un singur corp. Iar un corp n-are decât o singură beregată. În ziua în care poporul va dori s-o taie, o singură lovitură va fi de-ajuns.

– Să fim serioși! N-are cum să vină acea zi, spuse Cristofano, poporul Parisului n-o să taie niciodată vreun cap, nici de nobili și nici de regi...

Dulcibeni continuă, fără să-și mai asculte interlocutorul.

– Istoria, strigă el, făcându-mă să tresar, nu va avea milă de acești șacali încoronați, hrăniți dintotdeauna cu sânge de om și de prunci, acești asupritori ai unui popor de robi, pe care i-au trimis la măcel de fiecare dată când furia lor ucigașă e zgândărită de vreo măruntă patimă incestuoasă.

Rostise fiecare silabă cu aprindere, buzele i se învinețiseră, iar nările i se pudraseră de multele prize de tabac. Cristofano renunță să-l mai provoace, dându-și seama că nu există leac pentru un cuget întunecat ce-și varsă focul. De altfel, își isprăvise dureroasa intervenție, drept care trecu câteva fețe de pânză printre fesele marchigianului; oftând ușurat, cu ultimele puteri, acesta se lăsă pe-o rână și așa stătu, dezvelit, până ce-l lăsarăm singur.

* * *

De îndată ce-i relatai lunga pledoarie a lui Dulcibeni, Atto nu mai avu nici o îndoială.

– Părintele Robleda a avut dreptate, Dulcibeni e un jan-senist sadea.

– Şi de ce sunteţi atât de sigur?

– Din două motive. Întâi: janseniştii nu-i suportă pe iezuiţi. Iar discursul lui Dulcibeni pe care mi l-ai relatat, în contra Companiei lui Iisus, e clar ca bună ziua. Iezuiţii sunt spioni, trădători, favoriţi ai Papei şi celelalte: obişnuita propagandă în contra Ordinului Sf. Ignaţiu.

– Vreţi să spuneţi că nu e adevărat?

– Dimpotrivă. Totul e foarte adevărat, numai că curajul de a-l spune public îl au doar janseniştii. Fapt e că Dulcibeni nu ştie ce e frica, cu atât mai mult cu cât singurul iezuit din preajmă e poltronul de Robleda.

– Şi janseniştii ce susţin?

– Janseniştii spun că Biserica era curată la obârşii, ca un pârâu abia desprins de izvor. După ei, adevărurile Evangheliilor nu mai sunt atât de făţişe ca odinioară. Întoarcerea la Biserica originară presupune trecerea unor probe foarte severe: penitenţe, umilinţe, renunţări. Şi în vreme ce îndurăm toate astea, trebuie să ne încredinţăm milostiveniei lui Dumnezeu, renunţând pentru totdeauna la lume şi sacrificându-ne pe altarul iubirii divine.

– Părintele Robleda mi-a spus că janseniştii preferă singurătatea...

– Exact. Asceza, moravurile severe şi canoanele. Ai văzut şi tu cum se enervează Dulcibeni ori de câte ori Cloridia se apropie de el..., ricană abatele. Se-nţelege de la sine că janseniştii nu-i suportă pe iezuiţi, de vreme ce aceştia din urmă îşi îngăduie libertatea de conştiinţă şi acţiune. Ştiu că la Napoli exista un important grup de discipoli ai lui Jansenius.

– Poate şi din cauza asta s-a stabilit Dulcibeni în acel oraş.

– Posibil. Păcat că încă de la început, din pricina unor

chestiuni teologice pe care nu mai stau acum să ţi le explic, janseniştii au fost acuzaţi de erezie.

– Ştiu şi eu. Dulcibeni ar putea trece drept un eretic.

– Nu asta mi se pare important. Să nu uit al doilea argument.

– Adică?

– Toată ura aceea faţă de prinţi şi suverani. E un sentiment, cum să zic, mult prea jansenist.

Obsesia regilor care se dedau la incest, se însoară cu cocote, dau naştere la bastarzi, şi-apoi nobilii care-şi trădează vocaţia şi se ramolesc. Iată tot atâtea teme care îndeamnă la rebeliune, dezordine, încăierare.

– Şi-atunci?

– Nimic. Curios e de unde provin şi mai cu seamă unde pot să ducă acele vorbe? Despre el ştim multe şi totodată prea puţin.

– Poate că ideile astea au vreo legătură cu cele patru numere, fraţii şi ferma.

– Te referi la ciudatele formule pe care le schimba cu Tiracorda? Poate: o să le dăm noi de capăt la noapte.

A ŞAPTEA NOAPTE

Între 17 şi 18 septembrie 1683

Lumina pâlpâitoare a lumânărilor se revărsa din cabinetul lui Tiracorda, în vreme ce Dulcibeni lua loc şi punea pe masă o sticlă plină cu un lichid verzui. Medicul aşează cu un pocnet pe lemn păhăruţele care rămăseseră goale data trecută, când se spărsese sticla.

La fel ca în prima noapte, Atto şi cu mine ne pitisem în umbra odăii alăturate. Intrarea noastră în casa Tiracorda s-a dovedit mai complicată decât prevăzusem: mai bine de un ceas una din tinerele servitoare ale casei făcuse curăţenie în bucătărie, împiedicându-ne să ieşim din şopron. După ce tinerica a urcat la primul cat, am mai zăbovit ceva timp pentru a fi siguri că toată lumea s-a retras în odăi. În cele din urmă l-am auzit bătând la uşă pe Dulcibeni, care fu întâmpinat şi condus în cabinetul de la primul cat, de unde acum îi spionam.

Începutul conversaţiei ne scăpase. Iată-i pe cei doi bărbaţi reînnodând un dialog la fel de fără noimă. Tiracorda gusta placid din băutura verzuie.

– Ei bine, mai repet o dată, spuse medicul. Un câmp alb, o sămânţă neagră, cinci seamănă şi doi poruncesc. E limpede.

– Nu-mi vine şi pace, se codi Dulcibeni.

Aflat lângă mine, Atto Melani tresări uşor, după care l-am văzut înjurând pe mutește.

– Atunci o să vă spun, nu e altceva decât scrisul.

– Scrisul? făcu Dulcibeni.

– Ba bine că nu! Câmpul alb e hârtia, sămânţa e cerneala, cei cinci care trudesc sunt degetele mâinii, iar cei doi ce poruncesc sunt ochii. Nu-i rău deloc, ce zici? Ha, ha, ha! Haaaa, ha, ha!

Bătrânul medic se lăsase dus din nou de hohotele lui mâloase.

– Remarcabil, se mărgini să aprobe Dulcibeni.

În clipa aceea am înţeles până şi eu. Tiracorda şi Dulcibeni se distrau cu şarade. Inclusiv frazele misterioase pe care le auzisem noaptea trecută ţineau de aceeaşi nevinovată desfătare. Uitându-mă la Atto, am citit pe chipul său aceeaşi dezamăgire. Pentru a câta oară ne-am bătut capul pentru fleacuri? Dulcibeni însă părea să nu agreeze acel joc la fel de mult ca Tiracorda, drept care încercă să schimbe vorba, exact ca data trecută.

– Bravo, Giovanni, bravo, spuse el, umplând din nou paharele. Dar spuneţi-mi, cum se mai simţea azi?

– Nici o noutate. Dar dvs. cum aţi dormit?

– Cât s-a putut, spuse Dulcibeni pe un ton grav.

– Înţeleg, vă înţeleg foarte bine, făcu Tiracorda, terminând păhăruţul şi umplându-şi-l la loc. Sunteţi atât de frământat, continuă medicul. Dar mi-aţi rămas dator cu câteva lucruri. Scuzaţi-mă dacă revin tot la trecut, dar de ce n-aţi cerut ajutorul familiei Odescalchi, ca să vă găsiţi fata?

– Am cerut, răspunse Dulcibeni, v-am mai spus asta. Răspunsul lor a fost că nu pot face nimic. Şi-apoi...

–Da, au urmat, vai, acele lucruri groaznice, ciomăgeala, căzătura... îşi aminti Tiracorda.

– Nu a fost nici o căzătură, Giovanni: m-au pocnit în ceafă şi m-au aruncat de la al doilea cat. A fost o minune c-am scăpat, spuse Dulcibeni uşor iritat, având totuşi grijă să umple paharul amicului.

– Scuze, sigur că da, grumăjerul pe care-l purtaţi ar fi trebuit să-mi aducă aminte de asta. Oboseala îşi spune cuvântul, recunoscu Tiracorda cu limba încleiată.

– N-aveţi de ce să vă scuzaţi, Giovanni. Mai bine ascultaţi-mă. Acum e rândul dvs. Eu am trei.

Dulcibeni scoase o cărţulie, şi cu voce caldă şi plină începu să citească:

Vreau să vă spun de la A la Z
ceea ce presupun mereu a numi;
şi de pretind că am pentru toate cuvântul,
din mine nu rămâne decât zăcământul.
Dar mai presus de toate am grijă de copii,
căci ei sunt raţiunea pasiunii mele.
Iar voi, Maeştri, ce-mi daţi oblăduirea
veţi şti, a unui fiu de călugăr mi-e firea.

Lectura continuă cu alte două, trei poeme, la fel de bizare, întrerupte de scurte pauze.

– Ce părere aveți, Giovanni? întrebă în cele din urmă Dulcibeni, după ce termină de citit toate acele șarade.

Singurul răspuns fu un murmur îmbufnat și ritmic, Tiracorda adormise.

Spre mirarea noastră, în loc să-și trezească prietenul, care, se vede treaba, băuse prea multe păhărуțe, Dulcibeni își băgă la loc în buzunar cartea și merse în vârful picioarelor spre ușa secretă din spatele lui Tiracorda, care, așa cum văzusem în noaptea trecută, dibuise într-un dulap cele două păhărуțe. Dulcibeni o deschise și zăbovi ceva timp printre felurite recipiente și flacoane cu substanțe aromate. Scoase afară un vas de ceramică, pe care erau pictate plante acvatice, un lac și niște animăluțe bizare, pentru mine necunoscute. În câteva puncte pereții vasului erau găuriți, ca pentru a permite aerului să circule. Dulcibeni apropie vasul de lumânare, ridică capacul, se uită înăuntru, după care îl duse înapoi în debara.

– Giovanni!

O voce de femeie, stridentă și grosolană, răsună de pe scări, părând să se apropie. Paradisa, temerara nevastă a lui Tiracorda, își anunța sosirea. Dulcibeni, câteva clipe, înțepeni. Medicul, ce părea să doarmă de-a binelea, avu o tresărire. Dulcibeni reușise probabil să închidă debaraua secretă înainte ca Tiracorda să se trezească și să-l surprindă scotocindu-i în lucruri. Atto și cu mine însă n-am avut cum să vedem scena, căci pentru a nu știu câta oară eram prinși între două focuri.

Fără ieșire.

– Giovanni! repetă Paradisa, din ce în ce mai aproape, băgând panica în cei doi bărbați din cabinet. Auzirăm o discretă, dar frenetică mișcare de scaune, mese, uși, sticle și pahare: medicul ascundea probele fărădelegii alcoolice.

– Giovanni, declamă în fine Paradisa, cu un glas de culoarea cerului înnorat, în timp ce-și făcea intrarea în anticameră. Chiar în aceeași secundă, eu și abatele Melani ne culcasem la pământ, printre picioarele unui șir de scaune date la perete.

– Ah, păcătoși și nenorociți, suflete pierdute, începu să recite Paradisa, apropiindu-se solemnă ca o preoteasă de cabinetul lui Tiracorda.

– Soțioară dragă, sunt cu prietenul Pompeo...

– Tacă-ți gura, odraslă diavolească! urlă Paradisa. Nasul nu mă înșală.

Din incomoda poziție o auzirăm totuși scotocind și trântind, mutând scaune și mese, deschizând și închizând uși și sertare, izbind bibelouri și ornamente, în căutarea dovezilor fărădelegii. Tiracorda și Dulcibeni încercau zadarnic s-o îmblânzească, asigurând-o că nici prin gând nu le-a trecut să bea altceva decât apă.

– Gura, deschide gura! țipă Paradisa. Refuzul soțului atrase după sine alte țipete și mare zarvă.

Chiar în acele momente izbutirăm să țâșnim din locul unde ne ascunseserăm, și s-o ștergem englezește.

* * *

– Femeile astea, Doamne iartă-mă. Dar și noi, mai răi decât ele.

Abia trecuseră două sau trei minute, și iată-ne deja în cele galerii, comentând faptele la care fuseserăm martori. Atto era furios.

– Vrei să-ți spun eu ce enigme învârt Tiracorda și Dulcibeni? Îți amintești de șarada aia cu „a intra aici mut“ și „patru numere“. Soluția e în anagramă.

– Anagramă?

– Adică aceleași litere dintr-o frază, aranjate altfel, pentru a forma o frază nouă. A doua șaradă era o probă de inteligență: un tată are șapte fete; dacă fiecare are un frate, câți copii are respectivul tată?

– Șapte ori doi, paisprezece.

– Profund greșit. Are opt: cum a zis și Tiracorda, fratele uneia e frate cu toate șapte. După cum vezi, numai prostii. Iar ceea ce a citit Dulcibeni în seara asta, textul care începe cu „Vreau să vă spun de la A la Z“, e foarte ușor de dezlegat: dicționarul.

– Dar celelalte? întrebai, uluit de ingeniozitatea abatelui.

– N-avem nici o treabă! N-am talente de clarvăzător. Pe noi ne interesează de ce Dulcibeni a vrut să-l îmbete pe Tiracorda și de ce a scotocit prin debaraua secretă. Și dacă nebuna aia de Paradisa n-ar fi venit, acum totul ne era clar.

Într-adevăr, mi-am adus aminte că despre doamna Paradisa nu se știa mare lucru în via dell'Orso. În lumina celor văzute și auzite în casa Tiracorda, poate nu era o întâmplare că femeia nu ieșise aproape niciodată din casă.

– Și-acum ce facem? întrebai eu, văzându-l pe Atto cât de iute o luase la picior spre han.

– Singurul lucru care poate face un pic de lumină: ne vom arunca un ochi prin camera lui Pompeo Dulcibeni.

Singurul risc al unei asemenea operații era, firește, întoarcerea neașteptată a lui Dulcibeni. Dar ne bazam pe iuțeala pașilor noștri mai

degrabă decât pe încetineala vârstnicului gentilom marchigian, căruia de altfel nu i-a fost prea uşor să părăsească domiciliul lui Tiracorda.

– Scuzaţi-mă, domnule Atto, l-am abordat eu după câteva minute de alergare silnică, şi cam ce-ar trebui să găsim în odaia lui Pompeo Dulcibeni?

– Întrebările tale sunt de-a dreptul idioate, uneori. Ne confruntăm cu unul dintre cele mai teribile mistere din întreaga istorie a Franţei, iar tu mă-ntrebi ce-o să găsim! Ştiu şi eu? Ceva în plus, oricum, despre această încâlceală în care ne aflăm acum: Dulcibeni, amicul lui Tiracorda, Tiracorda, medicul Papei, Papa, duşmanul lui Ludovic al XIV-lea, Devizé, elevul lui Corbetta, Corbetta, amicul Mariei Tereza şi al lui Mademoiselle, Ludovic al XIV-lea, duşmanul lui Fouquet, Kircher, amicul lui Fouquet, Fouquet, amicul lui Dulcibeni, Fouquet care călătoreşte alături de Devizé, Fouquet, amicul abatelui care-ţi vorbeşte... îţi e de-ajuns?

Atto avea nevoie să-şi verse focul, drept care trebuia să vorbească.

– Şi dacă ne gândim bine, odaia lui Dulcibeni, continuă, a fost şi odaia Supraintendentului. Ai uitat, spune drept?

Nu-mi dădu voie să răspund.

– Bietul Nicolas, ce soartă să fie percheziţionat chiar şi după moarte.

– Ce vreţi să spuneţi?

– Ludovic al XIV-lea a poruncit să i se scotocească fără încetare şi prin orice mijloace în celulă, vreme de douăzeci de ani, cât a fost închis la Pignerol.

– Se căuta ceva anume? întrebai surprins.

Melani se opri brusc şi fredonă îndurerat o foarte tristă arie din maestrul Rossi:

Infelice pensier,
chi ne conforta?
Ohimé!
Chi ne consiglia?[1]

Oftând, îşi aranjă vestonul, îşi şterse fruntea şi-şi trase ciorapii roşii.

– Dac-aş şti ce mai căuta regele! răspunse el dezolat. Dar e mai bine să-ţi explic unele lucruri pe care nu ţi le-am spus, şi e musai să le ştii, adăugă recăpătându-şi aplombul.

1 „Cuget nefericit,/cu cine mă mângâi/Vai!/Cu cine mă sfătui?“ (n.tr.)

Aşa se făcu că Atto mă puse la curent cu ultimul capitol din istoria lui Nicolas Fouquet.

Pe 27 decembrie 1664, după terminarea procesului şi pronunţarea sentinţei de închisoare pe viaţă, Fouquet părăseşte definitiv Parisul şi ia drumul fortăreţei de la Pignerol, aclamat de o mulţime în lacrimi. Îl însoţeşte muşchetarul d'Artagnan. Pignerol se află în teritoriul piemontez, la hotarele Regatului. Multă lume şi-a pus întrebarea de ce a fost ales un loc atât de îndepărtat, şi în plus primejdios de aproape de graniţa cu Statele ducelui de Savoia. Fapt e că, mai mult decât de evadarea lui Fouquet, regele se temea de prietenii acestuia, iar Pignerol însemna singura posibilitate de a-l sustrage pentru totdeauna ajutorului acelora. Drept temnicer i s-a ales un muşchetar din escorta ce-l însoţise pe Fouquet de la o carceră la alta în vremea procesului: Benigne d'Auvergne, senior de Saint-Mars, pe care d'Artagnan în persoană îl recomandase regelui. Saint-Mars va dispune de optzeci de soldaţi pentru a asigura paza unui singur prizonier: Fouquet. Va raporta direct ministrului de Război, François-Michel Le Tellier, marchiz de Louvois.

Regimul de detenţie este extrem de dur: lui Fouquet i se interzice orice comunicare cu lumea din afară, prin viu grai sau în scris. Nici vorbă de vizite, sub nici un motiv. Nu este nici măcar scos la aer în incinta fortăreţei. De citit, poate să citească, dar numai lucrări permise de rege, şi doar o carte de fiecare dată. De scris, nici atât: când era restituită fiecare carte citită de prizonier, era răsfoită pagină cu pagină chiar de credinciosul Saint-Mars, ca nu cumva Fouquet să fi notat sau subliniat ceva. Nimic care putea fi folosit la scris nu trebuia să ajungă în celula deţinutului. De îmbrăcămintea care-i va fi trimisă la Pignerol, o dată cu schimbarea anotimpului, va avea grijă însăşi Maiestatea sa.

În acea dtadelă de la margine de lume, clima e aspră. Condamnat la imobilitate, Fouquet n-are nici măcar dreptul să-şi dezmorţească picioarele; sănătatea Supraintendentului se înrăutăţeşte rapid. Cu toate astea, i se refuză îngrijirile medicului personal, Pecquet. Fouquet face rost totuşi de ierburi pentru a se trata de unul singur. În fine i se îngăduie să fie însoţit de doi din valeţii săi, care au acceptat, din devotament, să împărtăşească soarta stăpânului Lor.

Ludovic al XIV-lea cunoaşte farmecul spiritului lui Fouquet asupra celor cu care vine în contact. Nu poate să-i refuze mângâierea credinţei, în schimb reco mandă schimbarea cât mai frecventă a confesorului, astfel încât Fouquet să nu-l poată atrage de partea sa şi să intre în legătură cu

lumea de-afară. În iunie 1665 un fulger se abate asupra citadelei, provocând explozia unui depozit de pulbere. Un adevărat masacru. Fouquet şi valeţii săi se aruncă de la o fereastră. Probabilităţile de a supravieţui acelui salt în gol sunt minime, şi totuşi cei trei scapă teferi. De îndată ce vestea se răspândeşte în Paris, sunt puse-n drculaţie texte poetice ce proclamă miracolul: Dumnezeu a binevoit să-l cruţe pe Supraintendent şi să dea totodată regelui un semn al vrerii sale. Lumea strigă: elibe-raţi-l pe Fouquet. Dar regele nu cedează, ba dimpotrivă: îi persecută pe cei ce strigă prea tare. Fortăreaţa trebuie refăcută. Fouquet stă vreme de un an în casa comisarului de război din Pignerol, apoi într-o altă închisoare.

În timpul lucrărilor, în cenuşa mobilierului din celula lui Fouquet, Saint-Mars descoperă până unde merge inteligenţa Supraintendentului. Sunt expediate imediat atât lui Louvois, cât şi regelui micile comori de ingeniozitate la care a recurs Veverița: bilete scrise de Fouquet, folosind în loc de peniță oscioare de clapon şi în loc de cerneală vin roşu amestecat cu funingine. Deținutul a reuşit chiar să fabrice un soi de cerneală simpatică, ascunzându-şi scrierile în spătarul scaunului.

– Încerca să scrie ceva anume? întrebai eu uimit şi tulbu-rat de acele înduioşătoare găselnițe.

– Nu s-a ştiut niciodată, răspunse Atto. Ceea ce a fost interceptat, a fost transmis regelui în regim secret.

De-atunci, continuă Melani, regele a dat poruncă să fie percheziționat zilnic. Lui Fouquet nu-i mai rămâne decât lectura. I se îngăduie o Biblie, o istorie a Franței, unele cărți italieneşti, un dicționar de rime franțuzeşti şi operele Sfântului Bonaventura (dar i se refuză Sf. Girolamo şi Sf. Augustin). începe să-l învețe pe unul din valeți limba latină şi elemente de farmacie. Fouquet rămâne totuşi o veveriță: viclenia şi fantezia lui nu stau pe loc. Îmboldit de către Louvois, care, cunoscân-du-l bine pe Supraintendent, nu crede-n ruptul capului că s-ar fi dat bătut, Saint-Mars îi inspectează deținutului lenjeria intimă. Se găsesc asupra acestuia panglici de ceaprazărie umplute cu scrisul său mărunt, ca şi căptuşeala vestei. Regele porunceşte pe loc ca Fouquet să nu poarte decât haine şi lenjerie de culoare neagră. Fețe de masă şi şervețele, toate îi vor fi date la număr, ca nu cumva să şi le însuşească.

Saint-Mars are grijă să-i pună la respect şi pe cei doi valeți care-l bat la cap cu tot felul de cereri şi încearcă să-şi ocrotească stăpânul, căruia i s-au devotat trup şi suflet.

Anii trec, dar frica aproape bolnăvicioasă a regelui ca Fou-quet să nu-i scape este la fel de neadormită. Şi nu fără rost: spre sfârşitul lui 1669 este dejucată o tentativă de evadare. Nu se ştie cine a pus-o la cale; probabil familia, dar s-a dus buhul că de acel lucru n-ar fi fost cu totul străine madame de Sevigne şi domnişoara de Scudéry. Cel ce se sacrifică e un fost servitor al său, emoționantă pildă de fidelitate. Se numea La Forêt şi-l însoțise pe Supraintendent când cu arestarea sa la Nantes. După arestare, mărşăluise ore-n şir ca să scape de muşchetarii care baricadaseră oraşul, şi să ajungă astfel la cel mai apropiat releu de poştă, de unde gonise călare până la Paris. Şi toate astea pentru a fi cel dintâi care să aducă jalnica veste a arestării cuvioasei mame a lui Fouquet. Apoi, La Foret se va duce să aştepte, fie şi-n stradă, trăsura care-i va purta stăpânul la Pignerol, numai şi numai să-l salute pentru ultima dată. Acest lucru îl emoționase până şi pe d'Ar-tagnan, care opri din mers convoiul, astfel încât să îngăduie celor doi să schimbe câteva cuvinte.

La Foret rămâne singurul aliat care nu-şi pierde speranța. Soseşte la Pignerol sub o falsă identitate şi reuşeşte să-şi facă rost de o iscoadă chiar din interiorul închisorii, precum şi să comunice prin semne cu adoratul său stăpân, aflat în dreptul ferestrei. Este în cele din urmă descoperit şi spânzurat degrabă. Pentru Fouquet viața se înăspreşte: ferestrele îi sunt oblonite şi cerul refuzat privirilor. Sănătatea i se înrăutățeşte. În 1670, Louvois în persoană soseşte la Pignerol, trimis de rege. După şase ani de interdicție, Ludovic se consultă cu medicul Supraintendentului, Pecquet.

– Nu e ciudat acest lucru, nu-l voia regele mort pe Fouquet?

– Singurul lucru cert e că, din momentul respectiv, Ludovic pare îngrijorat de sănătatea bietei Veverițe. Amicii Supraintendentului, necăzuți încă în dizgrație, de pildă Pom-ponne (de curând numit secretar de stat), Turenne, Chequi, Bellefonds şi Charost, reiau atacul şi înaintează petiții Regelui Preacreştin. Cotitura afacerii însă se lasă încă aşteptată.

La 1671 deținuții speciali de la Pignerol sunt doi. În fortăreață îşi face apariția pe nepusă masă un alt prizonier de vază: Contele de Lauzun.

– Pe motivul că se însurase pe-ascuns cu Mademoiselle, verişoara regelui, mi-am amintit eu din episodul trecut al povestirii.

– Bravo, văd că ai ceva memorie. Şi-acum ține-te bine, căci lucrurile se fac tot mai interesante.

După ce îl silise pe Fouquet la atâția ani de izolare, hotărârea de a-i da un tovarăş de temniță pare inexplicabilă. Cu atât mai ciudat e faptul că în acea imensă citadelă, celula lui Lauzun era chiar alături de cea a lui Fouquet.

Despre Lauzun se puteau spune tot felul de lucruri, dar nu şi că era un personaj de trecut cu vederea. Cadet gascon la origine, pierde-vară

dar lăudăros nevoie mare, avusese norocul să-i fie simpatic regelui, pe-atunci foarte tânăr, şi să-i devină tovarăş de distracţii. Berbant de două parale, izbutise totuşi s-o cucerească pe Mademoiselle, prea bogata şi urâta verişoară de patruzeci şi trei de ani a regelui. Este un deţinut dificil, ceea ce lasă să se-nţeleagă imediat. Comportările lui sunt rebele, zgomotoase, insultătoare. Abia sosit, îşi dă foc la celulă, păgubind cu acea ocazie şi o bârnă a odăii lui Fouquet. În continuare, simulează feluri te boli şi chiar nebunia, în scopul de a încerca evadarea. Saint-Mars, a cărui experienţă de temnicer se mărginea doar la Supraintendent, nu e în stare să-l îmblânzească pe Lauzun şi, confruntat cu furiile acestuia, îl porecleşte pe Fouquet „mieluţul“.

Curând (ceea ce însă se va descoperi mult mai târziu), Lauzun va reuşi să comunice cu Fouquet printr-o deschizătură săpată în zid.

– Dar cum a fost posibil ca nimeni să nu-şi fi dat seama? protestai eu neîncrezător, cu toată supravegherea strictă la care era supus Fouquet?

– M-am întrebat şi eu în mai multe rânduri, conveni abatele Melani.

Trecu încă un an. În octombrie 1672 Maiestatea sa îl autorizează pe Fouquet să corespondeze cu consoarta sa. Scrisorile celor doi însă vor fi citite mai întâi de către rege, care îşi arogă dreptul de a le da curs sau a le distruge. Şi asta nu-i tot. Fără vreo logică aparentă, după alte douăsprezece luni regele pune să i se trimită lui Fouquet câteva cărţi despre situaţia politică recentă. După câtva timp Louvois îi trimite lui Saint-Mars o scrisoare pentru Supraintendent, cu precizarea că, în cazul în care deţinutul va cere hârtie de scris pentru a răspunde, să i se dea. Zis şi făcut. Supraintendentul a scris şi i-a expediat lui Louvois două memorii.

– Ce subiect aveau?

– Nimeni n-a putut să afle, chiar dacă la Paris s-a răspândit zvonul că cele două scrieri ajunseseră în oraş. La puţin timp însă s-a aflat că Louvois le trimisese înapoi lui Fouquet, sub motivul că nu prezentau nici un fel de interes pentru rege.

Un gest fără noimă, comentă Melani. Întâi, fiindcă dacă un memoriu nu interesa, era pur şi simplu aruncat la coş; doi, fiindcă e cu neputinţă ca Fouquet să nu-i fi dat vreun sfat bun regelui.

– Poate că s-a vrut încă o dată umilirea lui Fouquet, am presupus eu.

– Sau poate că regele voia un lucru pe care Fouquet nu i l-a dat.

Totuşi concesiile regale continuă. In 1674 Ludovic îi autorizează pe soţii Fouquet să-şi scrie de două ori pe an, chiar dacă scrisorile respective trec mai întâi prin mâna sa. Sănătatea Supraintendentului se agravează şi mai tare şi regele se sperie: nu-i permite să iasă din celulă, dar îi trimite un medic de la Paris să-l consulte.

Din noiembrie 1677 i se îngăduie, în fine, să iasă la aer câte o oră pe zi. În compania lui Lauzun, bineînţeles, cu care poate chiar să vorbească! Cu condiţia ca Saint-Mars să-i asculte şi să raporteze fidel cui trebuie.

Graţioasele concesii regale se înmulţesc. Fouquet primeşte în celulă până şi gazete, cum ar fi *Mercure galant*. Ca şi cum Ludovic ar vrea să-l ţină la curent cu tot ce se întâmplă mai important în Franţa şi Europa. Louvois îi recomandă lui Saint-Mars să insiste cu deţinutul cu osebire asupra victoriilor militare ale Regelui Preacreştin. În decembrie 1678, Louvois îi comunică lui Saint-Mars intenţia de a întreţine cu Fouquet un liber schimb de epistole. Scrisorile vor fi riguros sigilate şi secrete, drept care Saint-Mars va trebui să aibă grijă numai ca ele să ajungă la destinaţie.

O lună mai târziu, spre totala sa uluire, temnicerul primeşte un memorial scris de rege cu mâna sa în privinţa condiţiilor de detenţie speciale pentru Fouquet şi Lauzun. Cei doi vor fi liberi să se întâlnească şi să discute după bunul plac, precum şi să se plimbe prin toată citadela, nu numai în curtea închisorii. Vor putea să citească tot ce-şi doresc, iar ofiţerii garnizoanei vor avea obligaţia, în cazul în care cei doi vor avea plăcerea, să le ţină companie. De asemeni vor putea cere şi obţine orice joc de societate sau de noroc. Trec doar câteva luni, şi iată o altă deschidere: Fouquet poate să corespondeze liber cu toată familia.

– La Paris toată lumea trecea prin mari emoţii, spuse Atto Melani, căci acum eram aproape siguri că mai devreme sau mai târziu Supraintendentul va fi eliberat.

După câteva luni, în mai 1679, încă o veste mult aşteptată: în curând regele va permite familiei lui Fouquet să vină să-l vadă. Prietenii lui Fouquet sunt în al nouălea cer. Lunile trec în goană, se-mplineşte anul. Cu răsuflarea tăiată, se aşteaptă eliberarea Veveriţei, dar care totuşi nu se întâmplă. Lumea se teme acum de-o capcană, întinsă probabil de acelaşi Col-bert. Graţierea nu are loc. În schimb, soseşte vestea, ca un fulger năprasnic, a morţii subite a lui Nicolas Fouquet în celula de la Pignerol, în braţele fiului său. Era 23 martie 1680.

– Şi Lauzun? întrebai eu, în timp ce urcam prin puţul vertical care dădea în odăiţa de la han.

– Da, Lauzun, tipul a mai stat la răcoare doar câteva luni. A fost eliberat...

– Nu înţeleg, e ca şi cum Lauzun ar fi fost închis doar ca să-i ţină de urât lui Fouquet.

– Perfect. Dar vin şi mă-ntreb, cu ce scop?

– Nu prea îmi dau seama, deşi... ca să-l facă să vorbească. Ca să-i spună Fouquet acel ceva pe care regele voia să-l ştie, ceva care...

– De-ajuns. Ai înțeles acum de ce trebuie să inspectăm odaia lui Pompeo Dulcibeni.

Percheziția s-a dovedit a fi mai lesnicioasă decât ne-am fi închipuit. Eu am stat de pază pe coridor, în vreme ce Atto a intrat în camera marchigianului, înarmat doar cu o lumânare. L-am auzit scotocind cu nădejde, făcând când şi când pauze. După câteva minute am intrat şi eu, măcinat de teama de a fi surprinşi, dar şi de curiozitate.

Atto deja trecuse prin ciur mare parte din obiectele personale ale lui Pompeo Dulcibeni: haine, cărți (între care cele trei volumaşe luate din biblioteca lui Tiracorda), resturi de mâncare, un paşaport de trecere din regatul Neapolelui în Statul Bisericii şi câteva gazete. Una din acestea purta titlul *Raport asupra înfruntărilor dintre armatele împăratului şi ale Otomanului la 10 iulie 1683.*

– E vorba de asediul Vienei, murmură abatele Melani.

Şi celelalte gazete, peste o duzină, erau pe aceeaşi temă. Terminarăm inspecția în mare grabă: nimic deosebit nu ne sărise în ochi. Când tocmai voiam să-i spun abatelui Melani că n-are rost să mai zăbovim, acesta se opri în centrul odăii, scărpinându-şi gânditor bărbia.

Pe neaşteptate se repezi spre dulap şi dibuind raftul cu rufe murdare, se cufundă cu totul acolo, pipăind şi controlând lenjeria intimă. Scoase în fine o pereche de izmene de muselină şi începu să le palpeze în mai multe puncte, oprin-du-se cu mâinile la o cusătură tighelită prin care trecea panglica de legat la brâu.

–Asta e. Duhneau, dar merită, spuse încântat abatele Melani extrăgând din izmenele lui Dulcibeni o mică serpentină plată. Câteva foi de hârtie îndoite şi presate. Abatele le desfăcu şi, punându-le la lumina lumânării, începu să le citească.

L-aş minți pe cititorul acestor pagini dacă i-aş ascunde că icoana acelor clipe mi-a rămas în amintire, pe cât de vie, pe-atât de confuză. Am parcurs cu lăcomie, aproape la unison, scrisoarea cuprinsă în acele foi. Era un lung discurs în latină, scris de o mână senilă şi şovăielnică.

«Optimo amico Nicolao Fouquet... mumiarum domino... tri-butum extremum... secretum pestis... secretum morbi... ut lues debelletur... incredibil, într-adevăr, şopti ca pentru sine abatele Melani.

Câteva din acele cuvinte mi se părură ciudat de familiare. Mă pofti imediat după aceea să stau de pază pe coridor, ca să nu fim surprinşi de locatar. M-am postat în fața uşii, trăgând cu ochiul la scările pe care ar fi trebuit să urce, dintr-un moment într-altul, Dulcibeni. Atto citea în continuare şi-l auzeam bombănind neîncetat că nu-i vine să creadă şi altele de felul acesta.

Dar vai, de ceea ce mă temeam cel mai mult, n-am scăpat. Astupându-şi nasul şi gura, cu ochii ieşiți din orbite, abatele Melani se repezi afară din odaie şi-mi puse în mână scrisoarea. Se răsuci de mai multe ori, încercând din răsputeri să-şi stăpânească un strănut deosebit de primejdios. Din sfârşitul scrisorii pe care el n-apucase să-l citească, am înțeles prea puțin, asta şi din cauza agitației şi zecilor de piruete stranii prin care Atto Melani încercă să se opună beneficei izbucniri. Ultimul rând m-a făcut totuşi să pricep de ce cuvintele *mumiarum domino* îmi sunau cunoscute; necrezându-mi ochilor, descifrai semnătura: *Athanasius Kircher I.H.S.*

Cu ultimele puteri, Atto arătă spre izmenele lui Dulcibeni, în tivul cărora m-am grăbit să ascund acele foi de hârtie. Nu puteam, firește, să le sustragem: Dulcibeni şi-ar fi dat seama, iar urmările ar fi fost greu de prevăzut. Părăsind odaia lui Dulcibeni şi închizând-o cu cheia, Atto Melani explodă în cele din urmă într-un tunător, eliberator, triumfal strănut. Uşa lui Cristofano se deschise.

O luai pe scări în jos şi nu m-am oprit decât în pivniță. L-am auzit pe medic apostrofându-l pe abatele Melani de ce nu stă în cameră. Abatele trebui să recurgă la întreaga sa elo-cință spre a găsi cât de cât o scuză: tocmai voia să-l consulte pe medic, spuse, fiindcă era cât pe-aci să se sufoce din pricina unei crize de strănutat.

– Aha, atunci cum de-aveți pantofii atât de murdari? îl chestionă Cristofano ridicând tonul.

– Oh, de..., mda... vedeți, călătorind eu de la Paris şi până... nu i-am mai curățat, cu toate astea care au venit pe capul nostru, se bâlbâi Atto. Totuşi, ar fi bine să nu vorbim aici, să nu-l trezim cumva pe Bedford. într-adevăr, camera englezului era la doi paşi.

Medicul bombăni ceva, după care am auzit uşa închizân-du-se.

Cu siguranță îl invitase pe abate în odaia lui. După câteva minute i-am auzit ieşind din nou.

– Povestea asta nu-mi place deloc, o să vedem acum cine se mai distrează făcând pe somnambulul, şopti Cristofano bătând la o uşă.

Din interior răspunse vocea pe jumătate adormită a lui Devizé.

– Nu e nimic, scuzați-mă, doar un control de rutină, spuse medicul.

Pe mine mă treceau sudori reci. Era acum rândul lui Dulcibeni. Cristofano bătu la uşă. Se deschise: „Da?“

Pompeo Dulcibeni se-ntorsese.

* * *

Îndată ce apele s-au liniştit, am urcat să-l aştept în odaia mea pe Atto Melani. Ceea ce refuzam să credem, vai, se întâmplase. Cristofano îl descoperise pe Atto târcolind prin han, dar şi mai grav era faptul că la acel du-te-vino nocturn asistase şi Dulcibeni. Care se întorsese din voiaj chiar în momentul în care Atto se afla în odaia lui Cristofano. Eu mă aflam pe scări, jos de tot, şi nu l-am auzit pe Dulcibeni întorcându-se. Gentilomul marchigian avusese grijă să coboare treptele dintre debaraua secretă şi camera lui de la primul cat cu paşi de pisică, deşi bezna era totală. Ceea ce era un caz destul de curios, chiar dacă nu imposibil.

De necrezut însă era faptul că Dulcibeni a reuşit să se întoarcă la timp după ce rătăcise prin cele subterane, se întreţinuse cu Tîracorda şi străbătuse din nou galeriile, cățărân-du-se fără alt ajutor prin chepeng, umblând pe întuneric şi urcând scări abrupte. Dulcibeni era într-o formă de zile mari. Prea multă vână, crezui eu, pentru un om de vârsta lui.

Prea mult n-am avut de aştepat ca să-l revăd pe abatele Melani deschizându-mi uşa. Era nervos din cale-afară din pricina felului ridicol în care ne-am lăsat surprinşi de Cristofano, trezindu-i bănuieli şi lui Dulcibeni.

– Şi dacă Dulcibeni evadează?

– Nu cred. Îi e frică să nu dea alarma Cristofano, dar şi de faptul ca noi, sub ameninţarea celor de la Prefectură, să nu pactizăm cu medicul, dezvăluind pasajul subteran şi chepengul prin care se ajunge direct la casa prietenului Tîracorda. Ceea ce ar duce de râpă misterioasele lui planuri. Cred mai degrabă că, începând de mâine, Dulcibeni se va grăbi să-şi ducă la îndeplinire planurile, drept care trebuie şi mai bine supravegheat.

– Descoperind totuşi acea scrisoare din izmene, am repurtat un mare succes, adăugai eu recăpătându-mi buna dispoziţie. Apropo, cum de v-a trecut prin minte ascunzătoarea respectivă?

– Văd că nu-ţi place să faci legăturile. Cu cine se-nsoţea Dulcibeni când a tras la han?

– Cu Devizé. Şi cu Fouquet.

– Bine. Şi unde-şi ascundea Fouquet biletele când era întemniţat la Pignerol?

Mi-am adus aminte atunci de ce-mi povestise acum o oră abatele Melani.

– În scaune, în căptuşeala hainelor şi în lenjerie!

– Exact.

– Ceea ce înseamnă că Dulcibeni ştie totul despre Fouquet.

Abatele încuviinţă din plin.

– Prin urmare nu e adevărat ceea ce Dulcibeni le-a spus celor de la Prefectură în dimineaţa când ne-au închis, şi anume că-l cunoscuse de curând pe bătrânul francez.

– Exact. Un asemenea grad de intimitate dovedeşte de fapt, că Dulcibeni şi Supraintendentul se cunoscuseră cu mult timp înainte. Să nu uităm că Fouquet, aproape ruinat la finele celor douăzeci de ani de închisoare, n-a avut cum să mai bată şi alte drumuri înainte de a se stabili la Napoli. Cu siguranţă a căutat un adăpost anonim într-un cerc de jansenişti, duşmani înrăiţi ai lui Ludovic al XIV-lea şi înrădăcinaţi de multă vreme în acel oraş.

– Acolo l-a şi cunoscut pe Dulcibeni, căruia apoi şi-a dat pe faţă adevărata identitate, rezumai eu.

– Chiar aşa. Prin urmare prietenia lor era veche de trei ani, iar nu de două luni, aşa cum Dulcibeni a dat de înţeles.

Drept care, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom da de capăt acestei afaceri.

A trebuit atunci să-i mărturisesc abatelui Melani că nu prea înţelesesem conţinutul scrisorii pe care o citisem pe furiş în odaia lui Dulcibeni.

– Bietul de tine, cât o să mai ai nevoie de cineva care să-ţi deschidă mintea? Dar nu contează. O să aibă nevoie chiar şi viitorul gazetar.

Aşa cum îmi povestise zilele trecute, Atto îl întâlnise pe Kircher acum patru ani pe când acesta deja era nebun. Scrisoarea cu pricina părea să ateste jalnicele condiţii mintale ale marelui om de ştiinţă: era adresată Supraintendentului de la Finanţe Nicolas Fouquet, ca şi cum bietului Fouquet nu i se întâmplase nimic.

– Pierduse noţiunea timpului, spuse Atto, ca acei moşi care cred că sunt copii şi întreabă de mama lor.

Cu toate astea, conţinutul scrisorii era în afara oricărei îndoieli. Kircher, simţind că-i fuge pământul de sub picioare, adresa prietenului său Fouquet un ultim semn de mulţumire, într-adevăr, amintea iezuitul, Fouquet fusese singurul demnitar căruia îi făcuse cunoscută teoria sa. La rândul său, Su-praintendentul se aruncase la picioarele lui Kircher plin de admiraţie atunci când acesta îi împărtăşise amănunţit marea descoperire a vieţii: *secretum pestis*.

– Se pare că m-am dumirit! mă grăbii eu să confirm, este vorba de tratatul lui Kircher despre ciumă. Dulcibeni a pomenit de el la începutul carantinei: Kircher a scris că ciuma nu depinde de miasme şi de umori nesănătoase, ci de mici fiinţe, *vermiculi animaţi,* sau aşa ceva. Poate chiar secretul ciumei: aceşti *vermiculi* invizibili.

– Ai luat-o razna, mă bloca Atto. Teoria acestor *vermiculi* n-a fost nicicând secretă. Kircher însuşi a publicat-o cu aproape treizeci de ani în urmă în *Scrutinium phisico-medicum conta-giosae luis quae pestis dicitur.* În scrisoarea posedată de Dulcibeni se află mult mai mult: Kircher anunţă că ştie trei lucruri: *praevenire, regere e debellare.*

– Cu alte cuvinte, să prevină, să controleze şi să-i vină de hac ciumei.

– Bravo. Ăsta e *secretum pestis.* Şi ca să nu uit ce-am reuşit să citesc, înainte să vin la tine, am trecut prin cameră şi rni-am notat frazele mai importante.

Îmi arătă câteva cuvinte şi fraze eliptice în latină, transcrise în grabă pe o hârtie:

secretum morbi
morbus crescit sicut mortales
augescit patrimonium
senescit ex abrupto
per vices pestis petit et regreditur
ad infinitum renovatur
secretum vitae arcanae obices celant

– După Kircher, explică Atto, morbul ciumei se naşte, îmbătrâneşte şi moare ca şi oamenii. Dar se hrăneşte pe cheltuiala lor: când e tânăr şi viguros, îşi sporeşte patrimoniul cât mai mult, aşa cum face un prinţ nemilos cu supuşii săi, şi prin molimă face nenumărate victime şi seamănă moarte. Pe neaşteptate însă slăbeşte şi decade asemeni unui biet bătrân la capătul puterilor; în cele din urmă, moare. Epidemia e ciclică: atacă popoare-ntregi, se odihneşte, atacă din nou după câţiva ani, şi tot aşa *ad infinitum*.

– Adică e un fel de... un ceva care se-nvârte neîncetat într-o horă.

– Exact. Un lanţ circular.

– Prin urmare ciuma nu poate fi răpusă în veci, deşi Kircher era optimist.

– Nu e aşa, căci ciclul poate fi modificat, recurgând tocmai la acel *secretum pestis.*

– Şi cum acţionează?

– Am citit că se-mparte în două: *secretum morbi,* pentru a răspândi molima, şi *secretum vitae,* pentru a lecui.

– Adică o vrăjitorie aducătoare de ciumă şi antidotul ei!

– Exact.

– Şi cum se întâmplă în realitate?

– N-am înţeles, fiindcă însuşi autorul n-a dat lămuriri. A insistat mult, după câte-am citit, asupra unui singur punct. Ciclul ciumei are în ultimele lui zbateri ceva neaşteptat, misterios, străin de ştiinţa medicală: morbul, după ce-a ajuns la apogeu, *senescit ex abrupto,* adică se sfârşeşte brusc.

– E-atât de ciudat totul. Şi de ce Kircher nu şi-a publicat descoperirile?

– Se temea poate să nu li se dea o folosinţă primejdioasă. Nimic mai uşor decât să ţi se fure un lucru atât de valoros, de îndată ce-ai predat manuscrisul la tipar. Poţi să-ţi închipui dezastrul pentru lumea-ntreagă, dacă acele secrete ar fi încăput pe mâini rău intenţionate.

– Înseamnă că ţinea mult la Fouquet, dacă i s-a încredinţat numai lui!

– Pot să-ţi garantez că era de-ajuns să stai de vorbă cu Veverița, fie şi o singură dată, şi erai pe deplin cucerit. Kircher adaugă însă că *secretum vitae* este disimulat de *arcanae obices.*

– *Arcanae obices?* Asta înseamnă „misterioase piedici". La ce se referă?

– N-am nici cea mai mică idee. Probabil face parte din jargonul alchimiştilor, al spagiricilor sau al necromanţilor. Kircher cunoştea tot felul de religii, rituri, superstiţii şi drăcovenii din lumea largă. Totodată *arcanae obices* poate fi şi o expresie codificată pe care Fouquet ar fi ştiut s-o descifreze citind scrisoarea.

– Care scrisoare nu putea să-i parvină lui Fouquet, îmi amintii eu, de vreme ce se afla în închisoarea de la Pignerol.

– Observaţia e isteaţă. Şi totuşi cineva trebuie să i-o fi încredinţat, altfel n-am fi găsit-o la Dulcibeni. Sunt ispitit să cred că hotărârea de a-l pune în posesia scrisorii a fost luată de cel ce controla personal întreaga corespondenţă.

Tăcui, necutezând să mă lansez în presupuneri.

– Iar acest om nu e altcineva decât Maiestatea sa regele Franţei, spuse Atto înecându-se parcă de teama propriilor cuvinte.

– Înseamnă că, ezitai eu, *secretum pestis...*

– Era exact ceea ce regele voia de la Fouquet.

Asta mai lipsea, mi-am spus. Rostindu-i-se numele, mi s-a năzărit brusc că Regele Preacreştin, Fiul cel mare şi preaiubit al Bisericii, s-ar fi strecurat printr-o lucarnă în han, ca o rafală de vânt rece şi

mânios, gata să mătură de la Donzello orice lucru rămas de pe urma bietului Fouquet.

– *Arcanae obices, arcanae obices,* fredona îngândurat Me-lani, zdrăngănind cu degetele pe genunchi.

– Domnule Atto, l-am întrerupt, credeți că până la urmă Fouquet i-a livrat regelui *secretum pesti?*

– *Arcanae...* ce spui? Nu știu, din păcate chiar nu știu.

– Nu cumva Fouquet a fost eliberat tocmai fiindcă a mărturisit?

– Fapt e că dacă ar fi evadat, s-ar fi auzit imediat. Probabil că lucrurile s-au desfășurat așa: când Fouquet a fost arestat, s-au găsit asupra lui scrisori de la un misterios prelat, în care se face vorbire despre secretul ciumei, scrisori care ar fi ajuns la Colbert. Dacă aș fi avut mai mult timp atunci când am pătruns în cabinetul lui Colubra, poate că le-aș fi dibuit.

– Și pe urmă?

– Apoi a început procesul lui Fouquet. Acum știm de ce regele, inspirat de Colbert, s-a opus din răsputeri ca Fouquet să se aleagă doar cu surghiunul. Îl voiau în temniță, ca să-i smulgă acel *secretum pestis.* In plus, neștiind cine e misteriosul prelat, nu puteau afla decât tot de la Supraintendent. Dacă ar fi știut de Kircher...

– Și la ce le-ar fi fost de folos secretul ciumei?

Era la mintea cocoșului, spuse Atto înfierbântându-se: controlul asupra ciumei i-ar fi permis lui Ludovic al XIV-lea să regleze conturile o dată pentru totdeauna cu dușmanii săi. Visul de a exploata ciuma în scopuri militare era vechi de secole, încă Tucidide, precizează Atto, povestea că atenienii, atunci când orașul le-a fost decimat de molimă, i-au bănuit pe dușmanii lor din Peloponez de răspândirea bolii prin otrăvirea fântânilor. Mai aproape de noi, turcii încercaseră (deși cu slabe rezultate) să folosească molima pentru cucerirea orașelor asediate, catapultând înăuntru leșuri infectate. Fouquet avea în mână arma secretă pe care Regele Preacreștin ar fi putut s-o folosească pentru a pune la punct Spania și Imperiul, și, în fine, pentru a nimici Olanda lui Wilhelm de Orania.

Întemnițarea fusese deci atât de necruțătoare, tocmai spre a-l sili pe Fouquet să vorbească, și totodată pentru a avea siguranța că n-o să transmită secretul unuia din mulții lui amici. Iată de ce i s-a interzis să scrie. Dar Fouquet nu s-a resemnat și pace.

De ce? se întrebă retoric abatele Melani. Fiindcă știa că secretul pe care-l păstra era singura garanție că rămâne în viață!

Poate că Supraintendentul negase pur și simplu ani în șir c-ar fi știut cu adevărat cum se răspândește molima; se poate la fel de bine să fi sugerat doar jumătăți de adevăr menite să-l facă să câștige timp și-n plus să obțină un regim carcerar mai puțin intolerant.

Atunci de ce a fost eliberat?

Scrisoarea bătrânului Kircher, deja senil, sosise la Paris, iar Fouquet nu mai avusese cum să nege, amenințate fiindu-i viața, a lui și a familiei. Este posibil ca Supraintendentul să fi cedat și să-i fi făgăduit regelui *secretum pestis* în schimbul libertății. Se pare însă că n-ar fi respectat înțelegerea. Iată de ce... de ce informatorii lui Colbert i-au luat urma.

Și dacă de fapt a fost invers?

Ce vrei să spui?

Poate că regele a fost cel care n-a respectat înțelegerea.

Să păstrăm măsura. Nu pot să-mi permit să cred că Maiestatea sa...

Atto nu-și termină fraza, pradă nu se știe cărui subit vârtej de gânduri și meditații. Am înțeles că mândria sa nu tolera să-mi asculte ipoteza: anume că regele ar fi putut să-i promită Supraintendentului eliberarea în schimbul secretului, cu gândul ascuns însă să-l elimine imediat după aceea. Lucru ce nu avusese loc numai fiindcă, conform imaginației mele încinse, Fouquet probabil anticipase mișcarea și cum-necum, ajutat desigur de cineva, reușise în chip rocambolesc să scape. În timp ce fantezia mea se făcea tot mai năvalnică, abatele, ațin-tindu-și privirile, părea să-mi urmeze raționamentul întocmai, eram sigur de asta.

...Un singur lucru e totuși sigur, spuse el pe neașteptate.

Și anume?

În fuga lui Fouquet și în *secretum pestis* sunt implicați și alții. Mulți alții. În primul rând Lauzun, care cu siguranță a fost trimis la Pignerol pentru a-l trage de limbă pe Fouquet, nu înainte de a i se făgădui revenirea grabnică la sânul bogatei soțioare, zisă Mademoiselle. Apoi Devizé, care l-a însoțit pe Fouquet la Donzello. Și poate chiar maestrul lui Devizé, Corbetta, care ca și elevul său era devotat bietei regine Maria Tereza, dar și un expert în criptografie. Să nu uităm faptul că *secretum vitae* a fost într-un fel ocultat prin acele *ar-canae obices.* Iar Devizé a ținut-o tot în minciuni: ți le amintești pe cele legate de teatrele din Veneția? În fine, îl avem pe Dul-cibeni, confident al lui Fouquet, și care ascunde în tivul izmenelor scrisoarea ce vorbește despre *secretum pestis;* este un negustor oarecare, spune el, dar când descrie ciuma, parc-ar fi Paracelsus în persoană.

Se opri să-și tragă sufletul. Gura i se uscase.

Credeți că Dulcibeni cunoaşte *secretum pestis?*

Posibil. Acum însă s-a făcut târziu, s-o lăsăm pentru altă dată.

–Toată povestea asta mi se pare absurdă, încercai eu să-l calmez, prea multe presupuneri care nu se leagă.

– Cred că ți-am mai spus. Afacerile de stat nu se înțeleg decât privind faptele din cu totul alt punct de vedere. Nu contează ce gândeşti, ci cum. Nimeni nu ştie totul, nici măcar regele. Şi când nu ştii, trebuie să-nveți să presupui, chiar şi adevăruri care la prima vedere par absurde: o să ai surpriza să descoperi că totul e dramatic de adevărat.

Pământiu la față, ieşi cercetând coridorul la dreapta şi la stânga, ca şi cum cineva ar fi stat să-l pândească. Teama lui Atto Melani, ce se învederase în fine pe deplin, nu mai era pentru mine un mister. Nu-l mai invidiam pentru misiunea lui secretă, pentru relațiile lui la curțile europene, pentru iscusința lui de om de acțiune şi uneltire.

Venise la Roma spre a-l sluji pe regele Franței şi să dezlege un mister. Ştia acum că dezlegarea acelui mister presupunea anchetarea regelui însuşi.

A OPTA ZI

18 septembrie 1683

A doua zi m-am trezit agitat şi febril. În ciuda îndelungilor dezbateri pe care le-avusesem cu Atto noaptea trecută, şi a somnului pe sponci, eram perfect refăcut şi numai bun de acțiune. În realitate, nu prea ştiam ce trebuia să fac: prea multele mistere care cutreierau hanul ne împiedicau să luăm fie şi cea mai mică hotărâre. Prezențe amenințătoare sau inaccesibile (Ludovic al XIV-lea, Colbert, regina Maria Tereza, Kircher însuşi) îşi făcuseră intrarea în han şi în viața noastră. Flagelul ciumei nu încetase încă să ne chinuie şi să ne îngrozească; în plus, câțiva din chiriaşi vădeau de câteva zile înfățişări şi comportamente indescifrabile sau suspecte. Ca şi cum n-ar fi fost de-ajuns, gazeta astrologică sustrasă lui Stilone Priaso promitea pentru zilele următoare evenimente dezastruoase şi aducătoare de moarte.

În timp ce coboram scările spre bucătărie, l-am auzit pe abatele Melani cântând în şoaptă, dar sfâşietor:

Infelice pensier, chi ne conforta?
Ohimé! Chi ne consiglia?...

Atto, aşadar, se simțea şi el dezorientat şi abătut. Poate chiar mai rău decât mine! Mă grăbii să trec mai departe, evitând să mai aud asemenea mâhnite ieşiri. Ca de obicei, l-am ajutat cu sârg pe Cristofano la bucătărie şi la împărțirea bucatelor. Pregătisem melci fierți şi rumeniți în ulei, peste care pusesem usturoi pisat, mentă, pătrunjel, condimente şi felii de lămâie. Plăcură tare mult chiriaşilor.

Mi-am pus toată priceperea la bătaie, înrâurit parcă de un exces de vitalitate. Benefica mea dispoziție sufletească şi trupească fu încoronată de un eveniment pe cât de îmbucurător, pe-atât de neaşteptat.

– Cloridia a-ntrebat de tine, îmi dădu de veste Cristo- fano după-masă, trebuie neapărat să urci la ea.

Motivul pentru care mă chemase (ceea ce Cristofano ştia) era cu totul banal. Cloridia tocmai se spăla pe cap într-o căditã, cu corsajul desfăcut. Odaia era inundată de fel de fel de miresme. Luat prin surprindere, am auzit-o spunându-mi să-i torn pe păr oțetul dintr-o sticluță de pe toaletă. Aşa cum voi afla mai târziu, ea îl folosea ca să-i facă pletele cât mai lucioase.

În timp ce-i împlineam cererea, mi-am amintit îndoielile pe care cuvintele de pe urmă ale Cloridiei mi le lăsaseră în suflet cu ocazia ultimei noastre întrevederi. Vorbindu-mi de extraordinarele coincidențe numerologice între data sa de naştere şi cea a Romei, făcuse aluzie la o nedreptate ce i se făcuse, legată de întoarcerea ei în acest oraş. După care îmi explicase că trăsese la Donzello urmând o anume *virga ardentis,* o nuia arzătoare, zisă şi tremurătoare sau proeminentă. Ceea ce, datorită şi gestului echivoc cu care-şi însoțise cuvintele, luasem drept o aluzie neruşinată. Îmi făgăduisem atunci să pricep ce e cu povestea asta. Şi iată că acum Cloridia îmi oferea ea însăşi ocazia prin neaşteptata invitație.

– Dă-mi prosopul. Nu, nu acela, celălalt mai mic, de in, îmi porunci ea, în timp ce-şi răsucea în fel şi chip părul.

Făcui întocmai. Îşi înfăşură capul în acea pânză cu care-şi ştersese mai întâi umerii.

– Vrei să mă piepteni tu? făcu ea cu cea mai mieroasă voce. E atât de-ncrețit că dacă m-apuc eu să-l descurc, n-am cum să nu rup din fire.

Am fost fericit să fiu pus la o astfel de treabă plăcută. Stătu jos cu spatele la mine, cu baierele corsetului tot desfăcute, şi-mi spuse că va trebui să încep cu vârfurile de la care să urc în sus până la rădăcina părului. Era momentul potrivit s-o rog să-mi povestească ce-o adusese la Donzello, şi i-am amintit unde rămăsese data trecută. Cloridia fu de acord.

Aşadar, ce e această nuia arzătoare sau tremurătoare, domnişoară Cloridia? întrebai.

„Nuiaua şi toiagul dvs. mi-au adus mângâierea“, declamă ea. Psalmul 22.

Oftai uşurat.

– Chiar nu ştii? E o simplă nuia de alun bifurcată, lungă de un picior şi jumătate şi groasă cât degetul, nu mai veche de un an. I se mai spune şi varga lui Pallas, caduceul lui Mercur, bagheta lui Circe, varga lui Aaron, toiagul lui Iacob. Şi, de asemenea, varga sfântă, lucioasă, proeminentă, transcendentă, căzătoare, superioară, nume pe care i le-au dat italienii, lucrători în minele de mercur din Trento şi Tirol. Este comparată cu bastonul augural al romanilor folosit drept sceptru, cu toiagul de care s-a slujit Moise ca să facă apa să țâşnească din stâncă, cu sceptrul lui Assur, regele perşilor şi mezilor, de la care Esther obținea tot ce dorea, îndată ce-i săruta capătul.

Ea se lansă astfel într-o savantă şi lucidă interpretare, căci cum bine-mi aminteam, Cloridia nu era pur şi simplu o prostituată, ci o curtezană; şi nu erau pe lume femei mai iscusite în a însoți meşteşugul iubirii cu erudiția.

– Nuiaua se foloseşte de peste două sute de ani la descoperirea metalelor, şi de o sută, a apelor, lucru ştiut de altfel de toată lumea. În schimb, din cele mai vechi timpuri se foloseşte la prinderea criminalilor şi asasinilor într-un mare număr de țări şi locuri îndepărtate: Idumea, Sarmația, Getulia, Goția, Reția, Raphia, Iberia, Silesta, Cirenaica de Jos, Marmarida, Manțiana, Confluența, Prufuik, Alexandria, Argenton, Frigia, Galația, Cuspia, Livonia, Casperia, Sérique, Brixia, Trapezunt, Siria, Cilicia, Mutina, Arabia fericită, Malignes în Brabant, Liburnia, Schiavonia, Ossiana, Pamfilia, Garamantes şi, în fine, Lidia, care se numea *olim* Meonia, unde curg râurile Hermes şi Pactol, ridicate în slăvi de poeți. În Gedrocia, un ucigaş a fost urmărit peste patruzeci şi cinci de leghe pe uscat şi peste treizeci pe mare, până ce a fost, în cele din urmă, capturat. Cu nuiaua i s-a dibuit chiar patul în care dormise, masa la care mâncase, farfuriile şi cana de băut.

De la Cloridia am aflat că misterioasa nuia acționează în virtutea porozității corpurilor, din care se tot desprind particule impalpabile ca nişte emanații continue. Între corpurile vizibile şi ființele care scapă închipuirii şi înțelegerii noastre există într-adevăr un soi intermediar de agenți volatili, deosebit de subtili şi activi, numiți corpusculi, sau particule de materie, atomi, materie atomizată. Corpusculii aceştia sunt deosebit de misterioşi, dar foarte folositori. Uneori e vorba de o emanație a substanței înseşi din care se trag; sau a unei terțe substanțe, care călăuzeşte virtutea materiei iradiante spre materia absorbantă. Spiritele animale, de pildă, au o terță substanță, pe care creierul (receptacul al ei) o distribuie nervilor şi de-acolo muşchilor pentru a produce feluritele mişcări. Alteori, în schimb, asemenea corpusculi se află în aerul din jurul materiei iradiante, care exploatează acel aer ca pe un vehicul care să-i transfere propria amprentă în materia absorbantă.

– În felul ăsta, de pildă, acționează clopotul şi limba clopotului, care agită aerul din preajmă, care la rândul său izbeşte aerul învecinat, şi tot aşa până se izbeşte de urechea noastră, care se alege cu senzația de sunet, mă lămuri Cloridia.

În plus, tot corpusculii cu pricina dădeau naştere simpatiei şi antipatiei, şi chiar şi iubirii.

– Fapt e că urmărirea hoţului sau a ucigaşului se bazează pe antipatie. În târgul din Amsterdam am văzut o turmă de porci grohăind furios la un măcelar ce se apropiase de ei şi încercând, pe cât le îngăduia frânghia cu care erau legaţi de gât, să sară pe el. Asta fiindcă porcii simţiseră corpusculii de la alţi porci de curând tăiaţi de măcelar: corpusculi care pătrunseseră în hainele omului şi care acum, prin aerul dislocat de acela, iritaseră turma de porci vii.

Din acelaşi motiv, aflai cu surprindere, sângele unui om ucis sau chiar numai rănit (sau al unei femei siluite) se pune în mişcare şi se scurge din rană în direcţia răufăcătorului. Spiritele şi corpusculii ce ţâşnesc din sângele victimei îl împresoară pe călău şi se zbuciumă din cauza ororii pricinuite de un om atât de crud şi sângeros, înlesnind astfel celui cu nuiaua să-i urmărească şi să le vină de hac.

Dar chiar dacă fărădelegea s-a comis indirect sau la distanţă, de exemplu la comandă, sau prin acte şi hotărâri provocatoare de moarte sau rănire, varga poate să le dea de urmă făptuitorilor, cu condiţia să se plece de la locul crimei. Adevărul e că spiritul celor vinovaţi intră în panică sub alarma grozăviilor săvârşite, şi se înfricoşează de judecata de apoi care, aşa cum spune Sfânta Scriptură, veghează mereu pragul sufletului scelerat.

„Fugit impius nemine persequente: nelegiuitul fuge, chiar dacă nimeni nu-i ia urma“, cită Cloridia cu un neaşteptat aplomb, ridicându-şi ochii săgetători.

În acelaşi fel, tot din antipatie, o coadă de lup spânzurată pe peretele unui grajd îi împiedică pe boi să mănânce; vița de vie nu se-mpacă cu varza; cucuta se ține departe de vir-nanț şi cu toate că sucul de cucută e o otravă mortală, nu face nici un rău dacă după ce l-ai băut înghiţi suc de virnanț. La fel e antipatia de neîmpăcat dintre crocodil şi scorpion, elefant şi porc, leu şi cocoş, corb şi bufniță, lup şi oaie, broască râioasă şi nevăstuică.

Dar aşa cum am mai spus, corpusculii produc şi simpatie şi iubire, continuă Cloridia, după care recită:

Există noduri tainice, există simpatii
al căror dulce acord dă sufletelor armonii,
încât se-ndrăgesc duşi de un sacru rit
de-acel nu se ştie ce în veci nelămurit.

Ei bine, dragul meu, ceea ce nu reuşim să explicăm sunt tocmai aceşti corpusculi. După Giobatta Porta, există o mare simpatie între palmierul mascul şi palmierul femelă, între vița de vie şi măslin, între smochin şi mirt. Şi tot din simpatie, un taur înfuriat se potoleşte pe loc dacă e priponit de un smochin; sau un elefant se îmblânzeşte la vederea unui berbec. Află că, după Cardanus, şopârla are simpatie pentru om, şi-i place să se uite la el şi să-i soarbă saliva de pe jos.

În timp ce vorbea, întinse un braț la spate şi luându-mi mâna cu care o pieptănam, mă trase mai aproape de ea.

– Tot aşa, continuă ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, afecţiunea sau atracţia secretă, pe care o simţim ca pe o poruncă pentru cineva încă din primul moment, se datorează unei emisii de spirite sau corpusculi ai respectivei persoane, care reuşesc să ni se întipărească drăgăstos în ochi şi nervi, ajungând astfel la creier şi dându-ne o senzaţie de plăcere.

Mâinile mele tremurătoare ajunseră cu pieptănul la tâmple.

– Şi ştii ceva? adăugă sigură de sine. Atracţia asta are marea putere de a face din obiectul dorinţelor noastre ceva fără cusur şi plin de merite.

Pe mine, cu siguranță, numai un chior m-ar putea vedea perfect, îmi spuneam în gând, încercând să-mi stăpânesc emoţia violentă. De fapt, amuţisem.

Cloridia îşi rezemă uşor capul la pieptul meu şi oftă.

– Acum trebuie să-mi descurci părul de la ceafă, dar ai grijă să nu mă doară; acolo şuviţele sunt pe cât de încâlcite, pe-atât de sensibile şi delicate.

Mă puse să stau jos în faţa ei, pe pat, şi-şi puse capul în poala mea, cu faţa în jos, oferindu-mi gâtul. Încă zăpăcit şi confuz, simţii pe la vintre căldura răsuflării Cloridiei. Reîncepui să mă ocup de buclele ei. Simţeam cum mi se goleşte capul definitiv.

– Încă nu ţi-am explicat felul cum se foloseşte cu succes nuiaua, reluă ea calmă, aşezându-se cât mai bine în poala mea. Află înainte de toate, că natura n-are decât un singur mecanism în toate operaţiile ei, şi ea e singura care poate desluşi mişcarea nuielei. Trebuie mai întâi să înmoi vârful nuielei în oarece materie, pe cât posibil umedă şi caldă (ca sângele sau alte umori) care are de-a face cu ceea ce se doreşte. Asta fiindcă atingerea descoperă uneori ceea ce ochii nu pot. Se ia apoi nuiaua între două degete, punând-o la înălţimea pântecelui. Ea poate să fie ţinută în echilibru şi pe dosul mâinii, dar după părerea mea nu dă rezultat. Se înaintează apoi încet-încet, în direcţia în care credem că se află ceea ce căutăm. Trebuie mers înainte şi înapoi, în sus şi-n jos, de mai multe

ori, până când nuiaua se ridică; așa ai siguranța că direcția angajată e cea bună. Înclinarea nuielei, de fapt, e comparabilă cu înclinarea acului busolei: răspunde unei atracții magnetice. Important e ca nuiaua să evite mișcările bruște, altfel se strică volumul de aburi și damfuri provenite din locul căutat, și care, impregnând nuiaua, o fac să se ridice în direcția potrivită. Când și când, e bine să iei în mână cele două coarne de la rădăcina nuielei, fără însă să strângi prea tare, așa încât dosul palmei să fie întins în jos și având grijă ca vârful nuielei să fie tot timpul ridicat spre atingerea țintei. Mai trebuie să știi că nuiaua nu se mișcă decât în anumite mâini. E nevoie de un dar special și de multă pricepere. De pildă, nu se mișcă în mâinile cuiva care asudă mult și urât, căci cor-pusculii acelei transpirații brutale alterează coloana de vapori, damfuri și aburi. Dar se-ntâmplă uneori ca nuiaua să nu se miște chiar în mâinile cuiva care a folosit-o cândva cu succes. Mie, slavă Domnului, nu mi s-a-ntâmplat niciodată. Dar poate să intervină ceva care să modifice firea celui ce trebuie să manevreze nuiaua și să-i facă sângele să fermenteze mai abitir. Ceva din mâncare sau aer poate produce săruri acre sau acide. Sau o muncă prea grea, nopți fără somn sau învățătură pot da o transpirație acră și brutală, care de pe mâini trece în țesutul nuielei și încurcă drumul coloanei de aburi, împiedicând-o să se miște. Asta fiindcă nuiaua acționează asupra corpusculilor invizibili, ca un microscop. Dacă ai vedea ce spectacol are loc atunci când, în fine, nuiaua ajunge la...

Cloridia tăcuse. Bătea la ușă Cristofano.

Mi s-a părut mie, sau a strigat cineva? Totul e-n regulă la voi? întrebă medicul cu răsuflarea tăiată de cursa făcută pe scări.

Nimic îngrijorător. Bietul nostru băiețaș s-a lovit de ceva, dar nu e decât un fleac. La revedere, domnule Cristofano, și mulțumesc, răspunse Cloridia zâmbind subțire.

Urlasem, ăsta era adevărul. Și-acum zăceam, vlăguit de plăcere și rușine, răsturnat pe patul Cloridiei.

Nu mai știu după cât timp și în ce fel ne-am despărțit. Îmi amintesc doar surâsul Cloridiei și tandra pălmuță după ceafă înainte să trag ușa după mine. Pradă celor mai felurite sentimente, am zbughit-o spre camera mea să-mi schimb izmenele: nu puteam risca să fiu găsit în halul acela de mânjit.

Era o frumoasă după-amiază, și aproape fără să-mi dau seama, am ațipit pe jumătate dezbrăcat.

* * *

M-am trezit după un ceas. Am trecut pe la abatele Me-lani să-l întreb dacă are nevoie de ceva: în realitate, amintindu-mi de mâhnirea din cântecul lui matinal, mi se făcuse milă și doream să-i țin de urât. În schimb, iată-l în cea mai bună formă:

A petto ch'adora
è solo un bel guardo.
È solo un bel guardo!...

La acel salut fredonat cu care mă întâmpină, îl privii întrebător.

Mi se pare că te-am auzit de departe, hâm, suferind mai de dimineață. Până și Cristofano s-a speriat, știi? Era în dreptul ușii cu mine când te-am auzit de-acolo, din turnulețul Cloridiei...

Oh, domnule Atto, cred că nu v-ați gândit la altceva, mă apărai eu roșind, domnița Cloridia nu...

Desigur, bineînțeles, făcu abatele cu bruscă seriozitate, blonda Cloridia n-a făcut nimic: „unei inimi îndrăgostite" îi e de-ajuns o privire vrăjitoare, cum bine a zis *seigneur* Luigi, maestrul meu.

Am plecat de-acolo negru de rușine, urându-l pe Melani de moare.

La bucătărie l-am găsit pe Cristofano palid și foarte îngrijorat.

Englezul se simte rău. Foarte rău, silabisi el îndată ce mă văzu.

Dar tratamentele pe care i le-ați aplicat...

– Nimic. Mister. Miraculoasele mele *remedia:* inutile. S-a-nțeles? Bedford moare. Iar noi nu vom mai ieși de-aici.Toți, până la unul, spuse el sacadat, de parcă nu era vocea lui.

O pereche de cearcăne îngrozitoare i se vedeau pe față, iar privirea îi era a unui om rătăcit gata să-și piardă judecata.

Fapte că starea englezului nu se îmbunătățise deloc, și nici pacientul nu-și recăpătase cunoștința. Aruncând o pri-vire-n jur, văzui că în bucătărie nimic nu mai era la locul lui.

Vase, căni, cuptoraşe aprinse, alambicuri și pahare de toate soiurile ocupau tot mobilierul și toate ungherele și locurile de trecere, inclusiv dușumeaua. Pe plită fierbeau două ceaune, precum și câteva tigăi. Cu groază am văzut puse la foc cele mai valoroase provizii de untură, carne, pește și poame aduse din pivniță, oribil amestecate cu preparate alchimice, scoțând un miros respingător. Pe masa mare, pe etajera veselei, pe scrin și pe rafturile debaralei se așternea o puzderie de castronașe cu uleiuri și grămăjoare de pulberi în culori diferite. Lângă fiecare castronaș și grămăjoară se afla un bilețel: zedoaria, galanga, piper alb,

piper negru, semințe de ienupăr, scoarță de chitru şi de portocal, salvie, busuioc, maghiran, bacarale de dafin, busuiocul-cerbilor, gențiană, izma pădurilor, frunze de soc, trandafiri roşii şi albi, lavandă, arbore de piper, rozmarin, mentă, scorțişoară, calamatus odo-ratus, dumbeț, cham epythis, maris, thuris albi, aloe hepatic, semințe de pelinariță, lemn de aloe, cadamom, ulei de dafin, galbanum, gumă de iederă, tămâie, cuişoare, tătănească mare, nucă tămâioasă, ghimbir, frăsinel alb, smirnă, ceară galbenă, terebentină fină şi cenuşă de foc.

M-am întors spre medic să-i cer explicații, dar n-am mai făcut-o: alb la față şi cu privirea pierdută, Cristofano rătăcea de la un capăt la altul al camerei, adâncit în mii de operații, însă fără să sfârşească vreuna.

Trebuie să mă ajuți. Încercăm imposibilul. Blestemați să fie ganglionii lui Bedford, nu s-au deschis şi pace. Nici măcar nu s-au copt, scârbele. Iar noi, ce facem? Țac, şi le retezăm.

Asta nu! exclamai, ştiind că incizarea buboanelor necoapte poate fi mortală pentru ciumat.

Cu sau fără, tot o să crape, tăie scurt cu nefirească cruzime. Planul ar fi cam aşa: mai întâi, trebuie să vomite. Dar nu cu pastile de mosc imperial. Îi dăm ceva mai tare, de pildă, diaromaticul meu pentru boli interne, dar şi pentru cele externe. Două dramuri pe stomacul gol şi-ncepe vomitatul. Dezleagă corpul, uşurează capul şi provoacă salivarea. Semn că atacă toate bolile. *Recipe!* strigă el pe neaşteptate, făcân-du-mă să tresar. Zahăr fin, perle măcinate, mosc, şofran, lemn de aloe, scorțişoară şi piatră filozofală. *Misce* toate astea până obții tablete, care nu pot da greş: sunt miraculoase în contra ciumei. Subțiază umorile groase şi alterate care dau naştere la buboane. Întăresc stomacul şi bucură inima.

Vai de capul lui Bedford, mă gândii eu. Pe de altă parte însă, ce alternativă aveam? Orice nădejde de salvare era în mâinile lui Cristofano, pe lângă cele ale Domnului Dumnezeu. Medicul, covârşit de emoție, îmi repeta porunci după porunci, fără să-mi dea şi timpul să le duc la împlinire, turu-ind rețete pe care le tot citise în textele de practică medicală.

– Punctul doi: *elixir vitae* pentru refacere. Mare succes aici la Roma, când cu ciuma din ‘56. Mare virtute: vindecă de numeroase boli grave şi maligne. Prin însăşi natura sa, foarte pătrunzător. Are calitatea de a usca, revigorează toate locurile atacate de indiferent ce morb. Fereşte toate lucrurile de la denaturare; rezolvă catarul, tusea şi durerea de piept, precum şi altele de aceeaşi natură. Îngrijeşte şi vindecă orice soi de ulcer infecțios, şi ia cu mâna toate durerile cauzate de frigiditate *etcetera*.

La un moment dat păru să se clatine, cu privirea-n gol. Dădui să-l ajut, dar îşi reveni brusc.

– Punctul trei: pilule în contra ciumei datorate maestrului Alessandro Cospio da Bolsena. Imola, 1527: mare succes. Humă armeană. Terra sigillata. Camfor. Sclipeți. Aloe hepatic. Patru dramuri din fiecare. Totul amestecat cu suc de varză. Şi un dram de şofran. Punctul patru: medicamentul de gură al maestrului Roberto Coccalino da Formigine. Mare medic la Reggio di Lombardia la 1500. *Recipe!* urlă din nou cu vocea sufocată.

Îmi porunci un decoct de spânz negru, siena, coloquint şi revent.

– Medicamentul pentru gură al maestrului Coccalino o să i-l administrăm prin anus. Se va întâlni astfel la mijloc de drum cu pilulele maestrului Cospio. Şi împreună vor înfrunta scârboasa de ciumă. Şi vor ieşi victorioase, aşa să ştii.

Urcarăm în odaia lui Bedford, care era mai mult mort decât viu, şi dădui o mână de ajutor, chiar dacă îngrozit, la punerea în practică a ceea ce elaborase Cristofano.

La sfârşitul înfiorătoarelor operații, odaia semăna cu un abator: vomă, sânge şi fecale ofereau, amestecate ca pe un şevalet, un spectacol de groază, ca să nu mai vorbim de mirosurile aferente. Am început să tăiem buboanele, ungând plăgile cu sirop acetic şi ulei *filosoforum,* care, după spusele medicului, ar fi alinat durerea.

– Iar la urmă bandajăm totul cu plasturele *gratiadei,* încheie Cristofano, gâfâind sacadat.

Şi chiar că era nevoie de *gratia dei,* milostivirea lui Dumnezeu, căci tânărul englez nu reacționase în nici un fel la terapie. Indiferent la toate, nu se clintise nici măcar sub bis-turiu. Ne-am tot uitat la el, aşteptând zadarnic un semn de viață.

Tot mai înverşunat, Cristofano mă luă cu el în bucătărie. Asudând şi bombănind, începu să macine mai multe substanțe aromate. Le amestecă şi le puse la fiert în rachiu rafinat, dând totul în clocot într-o retortă pusă la foc mic.

– Acum vom obține apă, ulei şi flegmă, separate una de alta! anunță el cu convingere.

În scurt timp din recipient începu să picure o apă lăptoasă, care apoi se făcu fumegoasă şi gălbuie. Cristofano o vărsă într-o ulcică de fier, acoperind-o cu grijă.

– Inima balsamului e gata, vesti Cristofano scuturând vasul cu bucurie exagerată şi puțin grotescă.

Înteți focul de sub retorta, unde mai rămăsese să fiarbă ceva lichid care se transformă într-un ulei negru precum cer-neala.

– Mama balsamului e gata! anunță el, turnând acel suc într-o sticlă.

Ațâță focul şi mai mult, până ce toată substanța picură din retortă.

Licoare de balsam, miraculos! se bucură el din cale-afa-ră, întinzându-mi-o împreună cu celelalte două leacuri.

Le duc în odaia lui Bedford?

Nu! urlă el ca apucat, țintind cu arătătorul în sus, aşa cum se face cu un câine sau un copil, măsurându-mă din cap până-n picioare. Ochii îi erau holbați şi injectați de sânge.

Nu, băiete, nu e pentru Bedford, ci pentru noi. Trei ra-chiuri foarte bune pentru noi toți. Rafinate.

Îmi puse în brațe retorta încă fierbinte şi-şi turnă cu o neobişnuită frenezie un pahar de inimă de rachiu.

– Dar la ce foloseşte asta? întrebai intimidat.

În loc de răspuns, umplu un pahar din al doilea preparat, şi-l dădu şi pe acesta pe gât.

– Ca să speriem frica, ha, ha! râse el, în timp ce dădea peste cap o porție din al treilea rachiu şi umplea şi al patrulea pahar.

Mă sili astfel să ciocnesc şi eu, nebuneşte, cu retorta goală pe care o țineam în mână.

– Aşa că, atunci când ne vor duce să crăpăm în lazaret, nici n-o să băgăm de seamă! Ha, ha, ha!

Spunând asta, zvârli paharul peste umăr şi râgâi viguros. Încercă să păşească, dar picioarele nu-l mai ascultau. Se prăbuşi la pământ, înspăimântător de palid, pierzându-şi cunoştința.

Îngrozit, mi-am zis să cer ajutor, dar am renunțat în ultimul moment. Dacă panica s-ar fi răspândit, situația de la han ar fi fost tot una cu haosul, riscând să ajungă la urechile santinelei de serviciu. Am dat fuga atunci să mă sfătuiesc cu abatele Melani. Cu mare precauție (şi efort pe măsură), am reuşit să-l cărăm pe medic până în camera lui, la primul cat, aproape fără să fim auziți. L-am pus la curent şi pe abate cu agonia tânărului englez, precum şi cu starea de şoc a lui Cristofano înainte de a leşina.

Medicul, alb la față şi nemişcat pe patul său, gâfâia de mama focului.

– Horcăie, domnule Atto? întrebai cu un nod în gât.

Abatele Melani se aplecă să-i vadă mai bine fața.

– Nu, sforăie, răspunse amuzat. Personal, am avut întotdeauna bănuiala că în poțiunile medicilor îşi strecoară coada Bachus. Care nu se-ncurcă cu una cu două. Să-l lăsăm să doarmă, dar să nu-l pierdem din vedere. Prudența nu strică nicicând.

Zăbovirăm câtva timp lângă patul medicului. Melani îmi ceru în şoaptă amănunte despre Bedford. Părea foarte îngrijorat: perspectiva lazaretului devenise cu adevărat amenințătoare. Posibilitățile noastre de fugă prin galeriile subterane erau ca şi nule. Mai devreme sau mai târziu tot am fi fost prinşi.

Descurajat şi ca să nu mai gândesc la ce ne aştepta, mi-am adus aminte că odaia lui Bedford rămăsese murdară de mizeriile sărmanului ciumat. I-am spus lui Melani unde mă poate găsi, şi m-am dus să m-achit de acea sarcină ingrată. Când am revenit, Atto ațipise fericit pe un scaun. Dormea cu brațele la piept, picioarele întinse pe scaunul pe care stătusem. Am aruncat un ochi şi spre Cristofano: dormea din greu, iar fața părea să-şi recapete culoarea firească.

Cât de cât liniştit, abia mă ghemuisem şi eu într-un colț la marginea patului, când îl auzii pe Atto bolborosind ceva. Încovrigat pe cele două scaune, se agita în somn. Capul îi atârna, clătinându-se ritmic. Mâinile îndoite pe piept strângeau bine dantelele mânecilor. Geamătul neîntrerupt amintea de un copil îmbufnat, care tocmai fusese certat de părinți.

Respirând din greu şi nesigur, ca şi cum ar fi fost gata să sughită, Atto vorbea în franceză.

– *Les barricades, barricades...,* gemu el în somn.

Mi-aminteam că Atto, la nici douăzeci de ani, fusese silit să fugă din Paris, în vremea revoltelor Frondei, împreună cu familia regală şi maestrul său, *seigneur* Luigi Rossi. Acum, iată-l aiurând despre baricade: cu siguranță retrăia în vis evenimentele din zilele acelea.

M-am întrebat dacă nu se cuvenea să-l trezesc şi să-l feresc astfel de acele urâte amintiri. M-am dat jos din pat şi m-am apropiat de fața lui. Pentru prima oară puteam să mă uit la Atto atât de aproape, fără să fiu expus ochiului său ager şi necruțător. Chipul abatelui, tumefiat şi pătat de somn, mă impresiona: pometii, spâni şi aproape căzuți, erau mărturia singurătății şi melancoliei eunucului. O străveche mare de suferință în mijlocul căreia gropița fudulă şi capricioasă a bărbiei, încerca încă, asemeni naufragiatului, să se țină la suprafață, pretinzând respect şi considerație pentru diplomatul Maiestății sale Preacreştine. Avui o strângere de inimă, dar fui brusc deturnat din acea stare.

– *Barricades... mystérieuses, mystérieuses. Barricades. Mystérieuses. Les barricades...,* murmură pe nepusă masă abatele Melani.

Aiura. Fără să ştiu de ce, acele cuvinte mă emoţionară. Oare ce însemnau în mintea lui Melani baricadele-alea? Baricade *mystérieuses*. Misterioase. Cele două cuvinte îmi aduceau aminte de ceva? Ca şi cum înţelesul n-ar fi pentru mine ceva nou... Chiar în acea clipă Atto dădu semne că se trezeşte. Nici urmă din suferinţa pe care i-o citisem adineaori pe chip. Văzându-mă, faţa i se lumină într-un surâs, drept care începu să fredoneze:

Chi giace nel sonno
non speri mai Fama.
Chi dorme codardo
e degno che mora...[1]

– În felul ăsta m-ar fi suduit *seigneur* Luigi, maestrul meu, glumi el, întinzându-se şi scărpinându-se. Am ratat ceva? Cum se simte medicul? întrebă el, văzându-mă îngândurat.

– Nimic nou, domnule Atto.

– Cred că-ţi sunt dator scuze, băiete, spuse după o clipă.

– Pentru ce, domnule Atto?

– Ei bine, poate că n-ar fi trebuit să te jignesc în halul ăla, când eram sus în camera mea. Povestea cu Cloridia, la ea mă refer.

I-am spus că scuzele nu erau neapărat necesare; de fapt, am fost foarte surprins şi totodată mulţumit să le-aud. Oleacă mai bine dispus, i-am povestit tot ce-mi explicase Cloridia, insistând asupra magicei şi uluitoarei ştiinţe a numerelor, în care este pecetluit destinul fiecăruia. Am continuat apoi cu puterile de căutare ale nuielei arzătoare.

– Înţeleg. Nuiaua arzătoare e un subiect, cum să spun, insolit şi pasionant, comentă Atto, în care cu siguranţă Cloridia e tare pricepută.

– De fapt, se spăla pe cap şi a trimis după mine ca să-i descurc părul, am ţinut eu să resping ironia subtilă a lui Atto.

O *biondi tresori*
inanellati,
chiome divine, cori,
labirinti dorati...[2]

1 „Cel ce-n somn zace/e ocolit de Faimă/Cel ce doarme ca laşul/Se cuvine să moară...“ (n.tr.).

2 „Oh blonde comori/inele-nsorite/plete divine, inimi/labirinturi aurite...“ (n.tr.).

Mă mustră cântând în şoaptă. Am roşit la început de furie şi ruşine, dar brusc am fost cucerit de frumuseţea acelei arii, primenită de data asta de orice accent de batjocură.

...tra i vostri splendori
m'è dolce smarrire
la vita e morire[1]

Mă lăsai dus de valul melodiei pe aripile dragostei: legănat de imaginea pletelor blonde şi creţe ale Cloridiei, mi-am amintit de glasu-i dulce. Oare ce o adusese pe Cloridia la Don-zello? Nuiaua arzătoare, asta mi-o spusese chiar ea. Dar tot ea adăugase că nuiaua se mişcă prin „antipatie“ sau „simpatie“. În ceea ce-o priveşte, care din cele două? Venise cumva la han pe urmele cuiva care-i făcuse o gravă nedreptate şi pe care voia să se răzbune? Sau, o tandră presupunere!, ajunsese la han călăuzită de acel magnetism care ne face să descoperim dragostea la care nuiaua părea să fie cu osebire sensibilă? Începui să-mi închipui că aşa şi era...

Su tutte allaciate,
legate, legate
gioir e tormento!...[2]

Cântecul lui Atto, omagiind dauritele plete ale brunei curtezane, ţinea hangul gândurilor mele. De altfel, încă dus de acele cugetări amoroase, iată-mă jubilând: Cloridia îmi dăruise acele momente de... destindere, fără să mai pomenească de bani, aşa cum făcuse (vai!) la sfârşitul ultimei consultaţii onirice.

În timp ce eu despicam firul în patru, iar Atto se lăsase prins în vârtejul melodiei dându-şi drumul la voce, Cristo-fano deschisese ochii.

Se uită încruntat la abate, dar nu-l întrerupse. După o clipă de tăcere, îi mulţumi chiar că-i sărise în ajutor. Răsuflai uşurat: judecând după privire şi culoare, medicul părea refăcut. Vorbirea, redevenindu-i curgătoare şi normală, mă întări în privinţa stării lui de sănătate. Fusese vorba de o criză trecătoare.

– O voce încă fermecătoare, domnule abate, comentă medicul sculându-se şi aranjându-şi hainele. Deşi nu-i o probă de precauţie din parte-vă

1 „...în strălucirea voastră/e dulce rătăcirea/vieţii şi stingerea.“ (n.tr.).

2 „...împletite în toate,/legate laolaltă/bucuria şi chinul!...“ (n. tr.)

față de chiriașii de pe etaj. Să nădăjduim că Dulcibeni și Devizé n-or să-mi pună întrebări despre cum se face că dvs. ați cântat în camera mea.

După ce i-a mai mulțumit încă o dată abatelui Melani pentru ajutorul dat, Cristofano mă luă cu el să-l vizităm pe bietul Bedford, în timp ce Atto cobora la el în cameră. Bed-ford zăcea nemișcat, ca de obicei. Medicul clătină din cap.

– Mă tem că e cazul să le spunem și celorlalți chiriași despre starea acestui tânăr nefericit. Dacă e să moară, trebuie să prevenim din față orice sămânță de panică.

Căzurăm de acord să-l anunțăm mai întâi pe părintele Robleda, astfel încât să poată să-i citească maslul. M-am ferit să-i spun lui Cristofano că Robleda deja refuzase să-l miruiască pe englez de teama molipsirii, invocând faptul că Bedford era protestant, adică excomunicat.

Am ciocănit la ușa iezuitului. Prevedeam cum nu se poate mai bine reacția fricosului Robleda la vestea cea proastă: agitație, bâlbâială și zgomotoase reproșuri pe adresa incompetenței lui Cristofano. Curios însă, nimic din toate astea.

– Bine, bine, dar n-ați încercat până acum leacul cu magnetismul? îl întrebă Robleda pe medic, îndată ce acesta sfârșise să-i prezinte jalnica situație.

Cristofano rămase interzis. Drept care Robleda îi aminti că după părintele Kircher, întreaga creație era stăpânită de magnetism, așa că învățatul iezuit dedicase o carte respectivei doctrine, și lămurise o dată pentru totdeauna, că lumea nu e altceva decât un mare lanț magnetic în centrul căruia se află Dumnezeu, întâiul și unicul Magnet Originar, spre care orice obiect și orice ființă vie tinde ireversibil. Iubirea (atât cea divină, cât și cea umană) nu e oare expresia unei atracții magnetice, ca orice alt tip de fascinație? Planetele și stelele, după cum se știe, se supun magnetismului reciproc; corpurile cerești, la rândul lor, sunt pătrunse lăuntric de puterea magnetică.

– De fapt, interveni Cristofano, știu și eu exemplul busolei...

–...care-i ajută pe navigatori și călători să se orienteze, sigur că da, îl puse la punct Robleda, dar asta nu-i tot.

Ce să mai spunem de magnetismul exercitat de Soare și Lună asupra apelor, atât de fățiș în producerea mareelor? Și în rândul plantelor universala *vis attractiva* e lesne de observat. Este suficient să ne uităm la discontinuitatea vinelor și inelelor trunchiurilor de copaci, ce probează înrâurirea unor puteri din afară asupra creșterii lor. Datorită magnetismului, plantele, prin intermediul rădăcinilor, absorb din pământ hrana care le ține în viață. Această putere magnetică vegetală triumfă în *boramez,* spuse Robleda, scontând mai ales pe efectul acelui cuvânt exotic.

Fapt e că... șoväi Cristofano.

Despre ce e vorba? întrebai eu.

Ei bine, băiete, spuse patern iezuitul, este vorba de celebra plantă din pământurile tartarilor, care în chip magnetic simte prezența oilor și scoate pe loc mirabile flori în formă de oaie.

Asemănător se comportă plantele heliotrope care urmează în chip magnetic drumul soarelui (floarea soarelui, de pildă, cu care părintele Kircher realizase un extraordinar orologiu heliotropic) și plantele selenotrope, ai căror muguri urmează luna. Și animalele sunt magnetice: lăsând la o parte exemplele mult prea cunoscute, torpila și broasca-pescar, care-și atrag și paralizează prăzile, magnetismul animal este fățiș prezent la *anguis stupidus,* enormul șarpe american ce viețuiește nemișcat sub pământ și-și atrage cât mai aproape prăzi, mai ales cerbi, pe care fără nici o grabă îi înfășoară în spirele lui și-i înghite, mistuindu-le carnea bob cu bob, cu coarne cu tot. Nu e oare tot magnetică virtutea cu care peștii antropomorfi, zișii și sirene, îi atrag în larg pe nefericiții marinari?

– Înțeleg, pară Cristofano încă șovăielnic, dar noi trebuie să-l facem sănătos pe Bedford, iar nu să-l devorăm sau capturăm.

– Și credeți că leacurile medicale acționează altcumva decât în virtutea magnetismului? întrebă Robleda ca un maestru al retoricii.

– Eu n-am mai auzit niciodată de acest fel de vindecare,

făcui eu pe scepticul.

– Ăăă..., fireşte că terapia se aplică acolo unde celelalte leacuri au dat greș, se apără Robleda. Important e să nu se piardă din vedere legile magnetismului. *Primum,* se îngrijește boala cu acea iarbă, piatră, metal, fruct sau sămânță care seamănă la culoare, formă, calitate, figură etc. cu mădularul în suferință. Să se observe înrudirile cu aștri: plante heliotrope pentru tipurile solare, plante lunare pentru lunatici și tot așa. Apoi avem *principium similitudinis:* pietrele la rinichi, de pildă, se tratează cu pietricele din vezica porcului, sau alte animale adaptate la ambianțe stâncoase, cum sunt crustaceii și stridiile. Idem pentru plante: cicoarea, ale cărei rădăcini au noduli și proeminențe, vindecă de minune hemoroizii. În fine, chiar și otrăvurile pot fi folosite ca antidot; și în același fel, mierea e foarte bună pentru înțepătura de albină, labele de păianjen sunt folosite în contra muşcăturii de păianjen...

Înțeleg acum, minți Cristofano, îmi scapă totuşi ce terapie magnetică s-ar potrivi în cazul lui Bedford.

Dar e foarte simplu, muzica.

Părintele Robleda n-avea nicio-ndoială. Aşa cum Kircher făcuse lumină, şi arta sunetelor făcea parte din legea magnetismului universal. Cei din vechime ştiau că stilurile muzicale, datorită magnetismului, încălzesc sufletul: stilul doric inspiră cumpănire şi moderație; stilul lidian, potrivit înmormântărilor, stârneşte plânsul şi jalea; stilul mezolidian trezeşte compătimirea, mila şi alte asemenea; eolianul sau ionicul induce somn sau amorțeală. Iar dacă frecăm buza unui pahar cu buricul degetului umezit, se emite un sunet care se propagă magnetic la toate paharele identice din apropiere, provocând o rezonanță corală. În plus, *magnetismus musicae* are puternice virtuți terapeutice, care ies la iveală mai ales în vindecarea de tarantulism.

Tarantulism? făcui eu spre Cristofano, care aprobă din cap.

În oraşul Taranto din regatul Neapolelui, explică medicul, poți adesea să ai de-a face cu un soi de păianjeni foarte nocivi, numiți chiar aşa, tarantule.

Muşcătura lor, povesti Cristofano, produce efecte de-a dreptul înspăimântătoare: victima, la început, izbucneşte în hohote de râs fără să se mai poată opri, răsucindu-se şi ros-togolindu-se fără odihnă. Apoi sare în picioare şi ridică brațul drept în sus ca şi cum ar trage o sabie, ca un gladiator care se pregăteşte solemn de luptă, şi se dedă la o seamă de gesturi ridicole, aruncându-se apoi din nou la pământ în hohote. Şi iar se închipuie mare general sau condotier, după care i se face o sete îngrozitoare de apă. Şi dacă i se dă un lighean plin cu apă, îşi afundă capul plin de călduri, scuturându-l frenetic ca vrăbiile ce se scaldă la fântâni. Aleargă pe urmă la un copac, se urcă în el şi rămâne acolo zile-n şir. În fine, îşi dă drumul la sol, şi stoarsă de putere, victima se pune pe vine şi-ncepe să geamă şi să ofteze, izbind cu pumnii în țărână ca un epileptic sau lunatic, şi invocând să fie lovit de pedeapsă şi necaz.

Dar e îngrozitor, comentai eu speriat foarte. Şi toate astea dintr-o muşcătură de tarantulă?

Exact, confirmă Robleda, ca să nu mai vorbesc de alte nemaipomenite efecte magnetice. Muşcătura de tarantulă roşie înroşeşte ca focul fața victimei, tarantula verde i-o înverzeşte, cea în dungi idem, cea de apă induce dorința de apă, cea din locurile calde induce mânia ş.a.m.d.

Şi cum se lecuieşte? întrebai eu, tot mai curios.

Perfecționând cunoştințele primitive ale unor țărani din partea locului, spuse Robleda căutând într-unui din sertare şi arătându-ne apoi cu mândrie o foaie. Părintele Kircher a elaborat un antidot:

TONUM FRIGIUM

Acest piept este un chimval de iubiri
Clapele sunt simțuri mobile, si iscusite
Corzi plânsul, suspinul, durerea
Trandafir mi-e inima rănită de moarte
Săgeată e fierul, limpede mi-e înflăcărarea
Ciocan e cugetarea, şi a mea soartă
Stăpână-i doamna mea, care la toate orele
Cântând, cântă fericită a mea moarte.

Citirăm cu uimire şi bănuitori acele cuvinte de neînțeles. Robleda pricepu pe loc neîncrederea noastră.

– Nu, nu e vorba de magie. E doar o poezie pe care localnicii o cântă, acompaniindu-se cu felurite instrumente, pentru a alunga magnetic efectul veninului de tarantulă. Antidotul principal nu e poezia, ci muzica: o numesc *tarantela* sau ceva asemănător. Părintele Kircher însă a fost cel care a găsit, după lungi cercetări, melodia cea mai potrivită.

Îmi arătă o altă jumătate de foaie mototolită, umplută cu note şi pentagrame.

– Şi cu ce se cântă?

– Țăranii din Taranto folosesc timpane, lire, țitere, chimvale şi flaute. Şi, bineînțeles, chitare, ca aceea a lui Devizé

– Pe scurt, păru întrucâtva uluit medicul, vreți să spuneți că Devizé l-ar putea vindeca pe Bedford cu acest fel de muzică.

– Nici vorbă. Ea din păcate e bună numai în contra tarantulelor. E nevoie de altceva în cazul de față.

– O altă muzică? întrebai.

– E nevoie de mai multe încercări. Devizé va fi lăsat si aleagă. Țineți însă minte, fiii mei, în cazurile disperate, singurul şi adevăratul ajutor vine de la Domnul. Căci, adăugă părintele Robleda, nimeni n-a descoperit până acum antidotul ciumei.

– Aveți dreptate, părinte, îl auzii spunând pe Cristofano, amintindu-mi ca prin ceață de *arcanae obices.* Vreau să am deplină încredere în teoriile confratelui dvs. Kircher.

Aşa cum el însuşi recunoscuse, medicul nu ştia cărui sfânt să se mai devoteze. Şi în speranța că leacurile sale ar fi avut mai devreme sau mai târziu un efect asupra lui Bedford, nu-si putea permite să-l lipsească pe muribund de această ultimă soluție. Astfel îmi spuse că deocamdată vom păstra doar pentru noi ştirea despre disperatele condiții ale englezului.

Mai târziu, în timp ce eu distribuiam cina, Cristofano mă înştiința că a fixat o întâlnire cu Devizé pentru mâine. Muzicianul francez, a cărui odaie era alături de cea a lui Bedford, n-ar fi avut altceva de făcut decât să cânte la chitară la uşa englezului.

– Atunci pe mâine dimineață, domnule Cristofano?

– Nu, întâlnirea cu Devizé are loc înainte de prânz. Este ora cea mai potrivită: soarele e sus, iar energia vibrațiilor muzicale poate să pătrundă în cel mai înalt grad. Noapte bună, băiete.

A OPTA NOAPTE

Între 18 şi 19 septembrie 1683

– E-nchis! E-nchis, fir-ar să fie.

Era de aşteptat, crezui eu, în timp ce Atto Melani forța fără folos chepengul care ne ducea spre şopronul lui Tiracorda. Încă de pe când păşeam prin galerii, escortați de bombănitul lui Ugonio şi Ciacconio, acea a nu ştiu câta expediție nocturnă spre casa lui Tiracorda mi se părea deja sortită eşecului. Dulcibeni îşi dăduse seama că-l urmăream. Nu-şi închipuia poate că-l surprinsesem chiar în cabinetul lui Tiracorda; dar n-ar fi vrut în ruptul capului să rişte să fie văzut punând la cale stranii afaceri cu (sau împotriva) vechiului său prieten. Aşa că, după ce trecuse dincolo, nu uitase să închidă bine chepengul.

– Iertați-mă, domnule abate, făcui eu în timp ce Atto se ştergea nervos pe mâini, dar poate că-i mai bine aşa. Dacă în noaptea asta Dulcibeni nu observă nimic ciudat în timp ce se joacă de-a ghicitorile cu Tiracorda, e posibil ca mâine să găsim calea liberă.

– Nici vorbă de aşa ceva, răspunse Atto tăios, el ştie că este urmărit. Dacă trebuie să ducă la capăt ceva, o va face cât de curând: dacă nu noaptea asta, sigur mâine.

– Şi-atunci?

– Şi-atunci trebuie să găsim o cale de acces spre Tiracorda, chiar dacă habar n-am cum. Ar fi nevoie...

– Gârfâlâh, îl întrerupse Ciacconio venind mai în față. Ugonio se uită la el încruntat, gata să-l certe.

– În sfârşit, un voluntar, comentă satisfăcut abatele Melani.

Câteva minute mai târziu, grupul nostru se împărțise în două părți inegale. Atto, Ugonio şi cu mine am luat-o prin galeria C, în direcția pârâului subteran. Ciacconio urcase din nou la suprafață prin puțul care ducea din galerie spre piaz-za della Rotonda, nu departe de Pantheon, fără să ne spună însă în ce fel o să intre în casa lui Tiracorda. Îi descrisesem amănunțit aşezarea casei medicului, dar la sfârşit, căutătorul de relicve spuse sincer că nu-i era de nici un folos. Îi

dădusem chiar şi o schiţă a casei, cu amplasarea ferestrelor. De îndată însă ce ne despărţiserăm, am auzit răsunând în galerie un frenetic şi bestial rumegat. Viaţa schiţei noastre, cu care Ciacconio se înfrupta nestingherit, fusese scurtă.

Credeţi că va reuşi? îl întrebai pe abate.

N-am nici cea mai palidă idee. I-am descris fiecare ungher al casei, pare-se însă că am vorbit cu cineva care ştia cum stau lucrurile. Ăştia doi mă scot din sărite, nu alta.

Iată-ne deja ajunşi la micul râu subteran în apropierea căruia, în urmă cu două nopţi, l-am văzut dispărând în chip misterios pe Dulcibeni. Trecurăm pe lângă recile şi scabroasele leşuri de şobolani şi percepurăm susurul apei subterane. De data asta eram echipaţi ca lumea: la cererea lui Atto, căutătorii aduseseră o frânghie lungă şi solidă, cuie de fier, un ciocan şi o prăjină. Ne vor fi de folos pentru operaţia primejdioasă şi cam nesăbuită pe care Atto voia s-o facem cu orice preţ: să traversăm apa.

Rămaserăm câtva timp pe gânduri privind acel curs de apă care părea şi mai negru, mai puturos şi mai ameninţător ca de obicei. Mă trecură fiorii la gândul că aş fi putut să cad în acea murdărie. Până şi Ugonio părea îngrijorat. Mi-am făcut curaj rugându-mă în tăcere Domnului.

Pe neaşteptate însă, îl văd pe Atto înaintând şi îndreptân-du-şi privirea spre punctul în care peretele din dreapta făcea unghi cu canalul în care curgea râul. Atto rămase câteva clipe neclintit în faţa muchiei dintre cele două planuri, după care îşi trecu mâna peste peretele galeriei.

Ce tot faceţi, întrebai eu alarmat, văzându-l prea tare aplecat peste apă.

Gura, şuieră el, pipăind şi mai spornic peretele, ca şi cum ar fi căutat ceva.

Eram gata să-i sar în ajutor, temându-mă că se dezechili-brează. Chiar în clipa aceea îl văzui dându-se înapoi şi strân-gând ceva în mâna stângă: capătul unei mici funii, ca acelea de care se foloseau pescarii pentru a-şi lega bărcile la malul Tibrului. Atto începu să tragă de ea, rulând-o ca pe un ghem. Când păru să fi ajuns la capătul celălalt al funiei, Atto ne pofti pe Ugonio şi pe mine să privim în apă. Chiar in faţa noastră, slab luminată de lampă, plutea o luntre.

* * *

– Acum cred c-ai înţeles şi tu, îmi spuse puţin după aceea abatele Melani, în vreme ce navigam în tăcere, împinşi de curent.

– Recunosc că nu. Cum de-aţi descoperit barca?

– Simplu. Dulcibeni avea două posibilităţi: să treacă râul pe jos sau în barcă. Pentru a naviga, avea însă nevoie de o ambarcaţiune ancorată la răscrucea dintre galerii. Când am sosit noi acolo, nu se vedea nici o barcă; dacă ar fi fost vreuna, cu siguranţă ar fi fost în bătaia valului.

– Prin urmare, legată fiind cu o funie, ghicii eu, ea ar fi fost împinsă în galerie la dreapta noastră din pricina curentului apei care curge de la stânga la dreapta şi de-acolo spre Tibru.

– Exact. De aceea funia ar fi trebuit să fie legată undeva în dreapta faţă de galeria C, adică pe sensul de curgere. În caz contrar, am fi văzut-o chiar în faţa noastră, întinsă de la stânga la dreapta, spre barcă adică. Iată de ce am căutat-o la dreapta. Era legată de un cârlig de fier, bătut cine ştie când şi de către cine.

În timp ce preţuiam noua probă de iscusinţă a abatelui Melani, Ugonio accelera înaintarea luntrei cu cele două rame din dotare. Priveliştea ce ni se oferea în lumina lămpii era mohorâtă şi monotonă. În rotunjita boltă de piatră a galeriei răsuna clătitul valurilor despicate de fragila noastră ambarcaţiune.

– Dar nu eraţi sigur că Dulcibeni s-ar fi folosit de o barcă, obiectai eu pe neaşteptate, aţi spus „dacă ar fi fost vreuna“.

– Uneori, pentru a merge la adevăr, trebuie să-l presupui.

– Adică?

– Asta e valabil chiar în chestiunile de stat: în prezenţa unor fapte inexplicabile sau ilogice, trebuie să ne închipuim care este condiţia obligatorie care le provoacă, oricât de greu de crezut ar fi.

– Nu înţeleg.

– Adevărurile cele mai absurde, băiete, care sunt şi cele mai îngrozitoare, nu lasă niciodată urme, ţine minte de la mine.

– Adică nu vor putea fi descoperite niciodată?

– N-aş zice asta. Există două versiuni. Prima: există cineva care ştie sau care a înţeles, dar n-are probe.

– Şi-atunci? întrebai eu tot mai departe de noima cuvintelor abatelui.

– Şi-atunci, neavând probele, le construieşte, încât adevărul să iasă la suprafaţă, răspunse Atto cu candoare.

– Vreţi cumva să spuneţi că poţi să ai de-a face cu probe false pentru fapte adevărate? întrebai eu mirat.

– Bravo. Dar nu te mira. Nu trebuie nicicând să cazi în greşeala pe care toţi o fac, şi anume – dacă s-a descoperit că un document sau o probă sunt falsificate – de a considera fals şi conţinutul lor, ajungând astfel să crezi adevărat contrariul. Să-ţi aduci aminte când o să fii gazetar: deseori

adevărurile cele mai înspăimântătoare şi inacceptabile sunt pecetluite chiar în documentele false.

– Şi dacă nici acestea nu există?

– În cazul ăsta, iată a doua versiune acum, nu-ţi rămâne decât să faci presupuneri, cum îţi spuneam la început, şi să verifici apoi dacă judecata ţine.

– Asta mi se pare valabil şi pentru a înţelege *secretum pestis.*

– Deocamdată nu, răspunse Melani. Mai întâi trebuie înţeles rolul fiecărui actor, şi mai cu seamă piesa care se joacă. Iar eu cred că am dibuit-o.

– Mă uitai la el tăcut, trădându-mi nerăbdarea.

– Este vorba de un complot în contra Regelui Preacreştin, scandă solemn Atto.

Şi cine l-o fi urzit?

Clar ca bunăziua: soţia lui, Regina.

* * *

Văzându-mă neîncrezător, Atto a trebuit să-mi împrospăteze memoria. Ludovic al XIV-lea îl întemniţase pe Fou-quet spre a-i stoarce secretul ciumei. Dar în jurul lui Fou-quet roiau personaje care, ca şi Supraintendentul, fuseseră umilite sau ruinate de suveran. În primul rând Lauzun, închis la Pignerol împreună cu Fouquet şi folosit drept spion; apoi Mademoiselle, bogata verişoară a Maiestăţii sale, căreia regele îi interzisese să se mărite cu Lauzun. Pe de altă parte, Devizé, însoţitorul lui Fouquet la Donzello, era deosebit de credincios reginei Maria Tereza, care, la rândul său, pătimise de pe urma trădărilor, abuzurilor şi jignirilor lui Ludovic al XIV-lea.

– Dar asta nu-i de-ajuns pentru a susţine că toţi au complotat împotriva Regelui Preacreştin, l-am întrerupt eu, pradă îndoielii.

– E-adevărat şi asta. Dar judecă şi tu: regele dorea secretul ciumei. Fouquet i-l refuză, spunând probabil că habar n-are de aşa ceva. Când deliranta scrisoare a lui Kircher, găsită de noi asupra lui Dulcibeni, îi parvine lui Colbert, Fouquet nu mai poate nega, fiindu-i ameninţată viaţa, a lui şi a familiei. La sfârşit face o înţelegere cu regele şi este eliberat de la Pignerol în schimbul acelui *secretum pestis.* Până aici eşti de acord?

– De acord.

– Bun, prin urmare regele a învins. Crezi tu că după douăzeci de ani de carceră dură şi ruinat, Fouquet este un om mulţumit?

– Nu.

– Ideea de a-şi lua o cât de mică revanşă, înainte să dispară, nu ţi se pare, în acest caz, omenească?

– Să zicem că da.

– Bun. Ia închipuie-ţi: un puternic duşman al tău te jumuleşte de secretul ciumei. Îl vrea cu orice preţ, râvnind el să devină şi mai puternic. Dar n-a înţeles că tu eşti în posesia şi a antidotului, *secretum vitae.* Dacă tu nu te poţi folosi de el, ce faci?

– Îl dau cuiva care... să zicem, un duşman al duşmanului meu.

– Excelent. Fouquet dispunea din belşug de asemenea tipi, gata toţi să se răzbune pe Regele Soare. Începând cu Lauzun.

– Dar de ce n-a înţeles Ludovic al XIV-lea că Fouquet avea şi antidotul ciumei?

– Aici nu pot decât să presupun. Aşa cum ţi-am spus, în scrisoarea lui Kircher eu citisem şi *secretum vitae arcanae obices celant,* adică secretul vieţii este ascuns în misterioase obstacole, în vreme ce secretul molipsirii de ciumă, nu. Ei bine, eu cred că Fouquet n-a mai putut să nege că nu cunoaşte *secretum morbi,* în schimb, secretul antidotului nu l-a divulgat, invocând acea frază şi pretinzând că Kircher i-l ascunsese până şi lui. Supraintendentul n-a avut mari dificultăţi, ţinând seama că regele era interesat în primul rând de felul cum se răspândeşte ciuma, iar nu de cum se combate, dacă-n-ţeleg bine.

– E cam complicat.

– Da, dar funcţionează. Urmăreşte-mă: având secretul ciumei, cui putea Ludovic al XIV-lea să-i dea dureri de cap?

– Cred că Imperiului mai ales, mi-am amintit eu de câte-mi povestise Brenozzi.

– Foarte bine. Să adăugăm însă şi Spania, aflată în război cu Franţa de veacuri. De acord?

– Se prea poate, am admis eu, fără însă să înţeleg unde bătea Atto.

– Imperiul, nu-i aşa, e al Habsburgilor, ca şi Spania. Regina Maria Tereza cărei case îi aparţine?

– Habsburgilor!

– Ca să vezi! Pentru a pune ordine în fapte, se cuvine să ne gândim că Maria Tereza a primit şi s-a folosit de *secretum vitae* în contra lui Ludovic al XlV-lea. Este posibil ca Fouquet să-i fi dat *secretum vitae* lui Lauzun, care l-a dat la rândul său iubitei Mademoiselle, şi aceasta, reginei.

O regină care acţionează din umbră împotriva regelui şi soţului său, gândii eu cu voce tare. E nemaipomenit.

– Te-nşeli şi de data asta, spuse Atto, fiindcă există un precedent.

În 1637, istorisi abatele, cu un an înainte de naşterea lui Ludovic al XlV-lea, serviciile secrete ale Coroanei franceze au interceptat o scrisoare a ambasadorului Spaniei la Bruxelles. Scrisoarea era adresată reginei Ana de Austria, sora regelui Spaniei, Filip al IV-lea, şi soţie a regelui Ludovic al XIII-lea. Mama Regelui Soare, adică. Din respectiva epistolă reieşea că Ana de Austria avea o corespondenţă secretă cu fosta sa patrie. Şi asta chiar când Franţa şi Spania se aflau într-un dur conflict. Regele şi cardinalul Richelieu porunciră începerea unor discrete, dar amănunţite cercetări. Astfel ieşi la iveală că regina frecventa cam des o anumită mănăstire din Paris: oficial, spre a se ruga, în realitate însă, spre a face schimb de scrisori cu Madridul şi cu ambasadorii spanioli în Anglia şi în Flandra. Ana negă orice intenţie de spionaj. Fu chemată atunci la o convorbire particulară cu Richelieu: regina risca să fie întemniţată, o preveni glacial cardinalul, şi doar o simplă recunoaştere nu era de-ajuns s-o salveze. Ludovic al XIII-lea ar fi iertat-o numai în schimbul unui amănunţit memoriu de informaţii, pe care le aflase prin a sa secretă corespondenţă cu spaniolii. Fapt e că scrisorile Anei de Austria nu făceau vorbire despre trista sa viaţă la Curtea din Paris (ca şi Maria Tereza, Ana a fost destul de nefericită). Regina Franţei făcea schimb cu spaniolii de preţioase informaţii politice, crezând că ar putea să grăbească sfârşitul războiului. Ceea ce era împotriva interesului propriului regat. Ana a mărturisit tot.

La 1659, în timpul negocierilor păcii Pirineilor pe insula Fazanilor, continuă Atto, Ana îşi revăzu în cele din urmă fratele, pe regele Filip al IV-lea de Spania. Nu se mai văzuseră de patruzeci şi cinci de ani. Se despărţiseră cu mare durere, pe când ea, tânără prinţesă în vârstă de şaisprezece ani, urma să se stabilească definitiv în Franţa. Ana îşi îmbrăţişă şi sărută fratele. Însă Filip îşi feri faţa de buzele surorii sale, privind-o în ochi. Ea spuse: „Mă veţi ierta oare pentru că am fost o atât de bună franţuzoaică?“. „Toată preţuirea mea“ răspunse el. De când Ana, silită fiind, renunţă să mai spioneze pe cont propriu, fratele încetase s-o mai iubească.

– Dar era regina Franţei, nu putea deci să...

– Ştiu, ştiu asta, mă repezi Atto, eu ţi-am povestit istoria respectivă numai ca să te fac să pricepi cum se poartă Habs-burgii, chiar şi când se căsătoresc cu un rege străin: rămân Habsburgi.

– Negrapa galopizează.

Fuseserăm întrerupţi de Ugonio, care dădea semne de nervozitate. Relativ calm până atunci, râuleţul se făcuse tot mai năvalnic. Căutătorul vâslea tot mai vârtos, încercând de fapt să încetinească înaintarea. Vâslind împotriva curentului, rupsese deja o vâslă în matca dură a cursului de apă. Iată însă că situaţia se complică şi mai tare: puţin mai la vale, râul se bifurca în două braţe, unul de două ori mai mare decât celălalt. Zgomotul şi iuţeala apei sporiseră între timp.

– Dreapta sau stânga? îl întrebai pe căutătorul de relicve.

– Micşorând bulinele ca să nu se mărească splinele, şi ca să iasă mai mult benefice decât malefice, ignorizez compresiunea şi timonizez direcţia, spuse Ugonio, în ciuda protestelor lui Atto.

– Rămâi pe braţul mai mare, nu vira, spuse abatele, ramificaţia asta ar putea să fie o fundătură.

– Dar Ugonio o luă hotărât pe canalul mai mic, unde iuţeala apei se dovedi curând a fi mult mai redusă.

– De ce nu m-ai ascultat? se enervă Atto.

– Canaletul e conductiv, cănăloiul spurcativ, fiindcă doar făcându-şi datoria sporeşte botezatului bucuria.

Frecându-se la ochi ca şi cum l-ar fi durut aprig capul, Atto renunţă să mai înţeleagă lămuririle încifrate ale lui Ugonio şi se-nchise într-un mânios mutism.

Iată însă că mânia reprimată a abatelui Melani avu ocazia să se manifeste. După câteva minute de lentă plutire, bolta noii galerii începu să se facă tot mai joasă.

– E o conductă de canal secundar, dracu’ să te ia, cu creierul tău de găină cu tot, făcu Atto ţintă spre Ugonio.

– Şi totuşi nu e atât de spurcativ ca cealaltă rămuroaică acvestră, răspunse Ugonio imperturbabil.

– Poţi să fii mai clar? Am întrebat tot mai îngrijorat de bolta care se tot îngusta.

– Nu e spurcativ, în ciudiţia strâmtăciunii.

Renunţarăm deci să mai traducem hieroglifele vorbirii lui Ugonio, asta şi fiindcă galeria coborâse atât de tare încât a trebuit să ne ghemuim pur şi simplu. Ugonio de-abia mai putea să vâslească, iar Atto însuşi trebui să împingă luntrea dinspre pupă cu unul din beţe. Putoarea apelor negre, insuportabilă, se făcu şi mai groaznică din cauza poziţiei şi a spaţiului sufocant în care ne aflam. Mă gândii cu tristeţe şi regret la Cloridia, la metehnele domnului Pellegrino, la zilele însorite şi la patul meu.

Brusc, barca noastră fu împroşcată de ciudate jeturi de apă venind din toate părţile. Fiinţe de origine necunoscută păreau să se agite în jurul nostru.

– Cioareci, anunţă Ugonio, alergizează.

– Groaznic, comentă abatele Melani.

Bolta coborâse atât de mult încât Ugonio fu silit să tragă vâslele în luntre. Atto însă nu renunţase s-o împingă înainte de la prova, cu ajutorul aceluiaşi băţ sprijinit ritmic pe fundul canalului. Apele pe care le brăzdam, deşi erau stătătoare, nu se bucurau de liniştea lor firească: peste tot în preajmă, în straniu contrapunct cu vâslirea abatelui Melani, se auzeau sinistrele ţâşniri şi chiţăituri ale şoarecilor.

– Dacă n-aş şti că sunt viu, aş putea jura că ne aflăm pe Styx, spuse Atto gâfâind de osteneală. Cu condiţia să nu mă-nşel la primul punct, fireşte.

Eram întinşi cu faţa-n sus, înghesuiţi unu-ntr-altul pe fundul luntrei. Acustica galeriei se schimbă brusc, ca şi cum canalul s-ar fi lărgit treptat. Şi-atunci ni se arătă pe bolta galeriei un cerc de foc scăpărător, ale cărui limbi galbene şi roşietice păreau să ne înghită.

Trei magi dispuşi în evantai ocupau cercul, neclintiţi şi fatali. Înfăşuraţi în tunici cărămizii şi lungi capişoane conice, se uitau la noi cu ochi de gheaţă. Două găuri anume făcute în capişoane lăsau să se întrevadă uităturile lor săgetătoare, înfocate şi atotştiutoare. Unul din cei trei ţinea în mână o hârcă.

Uluiţi de surpriză, furăm toţi trei scuturaţi ca de un cutremur. Barca se abătu uşor de la cursul ei natural şi se opri de-a curmezişul; prova şi pupa se frecară de coastele canalului şi barca se înţepeni chiar sub cercul de foc.

Unul din cei trei magi (sau santinele ale iadului?) se aplecă uitându-se la noi cu răutate. Avea în mână o torţă pe care o învârti de câteva ori, încercând să ne lumineze mai bine feţele. Cumetrii lui se sfătuiau în şoaptă.

– E posibil să mă fi-nşelat la primul punct, bombăni Atto. Al doilea mag, având în mână o lumânare groasă şi albă, se aplecă şi el. Îl auzii atunci pe Ugonio scoţând un urlet de groază infantilă, bălăbănindu-se nebuneşte şi dându-mi fără să vrea un picior în burtă şi abatelui Melani un cot în nas. Înlemniţi de frică până atunci, ne molipsirăm şi noi, clătinân-du-ne haotic. Între timp barca se eliberase, astfel că, înainte să ne fi dat seama, trepidaţiile noastre de groază îşi spuseră cuvântul. Am auzit un zgomot surd, ba chiar două, de-o parte şi de alta.

Lumea se retrase în ea însăşi, şi totul fu dintr-o dată rece şi întunecos, în vreme ce creaturi ţâşneau din diabolice vârtejuri, alunecându-mi pe faţă, împroşcându-mă cu murdării nelegiuite. Urlai şi eu, dar glasul mi se frânse şi se surpă asemeni lui Icar.

Nu mai ştiu cât timp (secunde? ore?) a durat acest coşmar din canal. Ştiu doar că Ugonio m-a salvat, trăgându-mă cu puterea lui de animal din valuri şi aruncându-mă fără prea multe complimente pe nişte scânduri numai bune să-mi frângă spinarea. Terorizat de toate cele, îmi pierdusem memoria. Cred că m-am târât prin canal, când tăvălindu-mă prin apă (până şi eu atingeam fundul cu vârful picioarelor), când făcând pluta, ca în cele din urmă să fiu scos de Ugonio. Acum zăceam în luntre, din nou redresată şi trasă pe uscat.

Mă durea îngrozitor spinarea, frigul şi frica încă mă ţineau în diabolica lor încleştare. Cu greu am izbutit să-mi cred ochilor că mai eram încă în viaţă.

– Puteţi amândoi să-i mulţumiţi abatelui Melani, îl auzii spunând pe Atto. Dacă atunci când am căzut în apă, aş fi dat drumul lămpii, acum am fi hrană pentru şoareci.

Firava lumină continua eroic să ne fie de folos, oferind ochilor noştri cel mai neaşteptat peisaj. În ciuda întunericului, am putut să disting că ne aflam în mijlocul unui vast lac subteran. Deasupra noastră se deschidea, învederată de ecoul ce-l auzeam, o grotă mare şi impunătoare. Jur-împre-jur, ape subterane, negre şi ameninţătoare. Dar trupurile noastre scăpaseră tefere: nimeriserăm pe o insulă.

* * *

– Ca să iasă mai mult benefice decât malefice, şi mai mult mumă decât ciumă, îl ororizez pe artificierul acestei însceni-zări revoltizante şi merdilocvente. Un scârbovnic genocidar!

– Ai dreptate. Oricine-ar fi fost, e monstruos, spuse Atto, pentru prima oară de acord cu Ugonio.

Explorarea insulei lacustre pe care soarta (mai bine spus nesăbuinţa şi absenţa fricii de Dumnezeu) ne aruncase, cru-ţându-ne, nu era o treabă prea grea. Puteam s-o străbatem pe jos în câteva clipe, căci nu mi s-a părut mai mare, să zic aşa, decât modesta bisericuţă Santa Maria in Posterula. Atenţia lui Atto şi Ugonio fu totuşi atrasă de centrul insulei, unde se aflau strânse obiecte de diverse mărimi, pe care încă nu reuşeam să le deosebesc.

Hainele îmi erau ude leoarcă, iar eu tremuram de frig. Încercând să-mi pun sângele-n mişcare, am coborât şi eu din barcă, pipăind cu piciorul, neîncrezător, solul cenuşiu al insulei. I-am ajuns din urmă pe Atto şi Ugonio, ce se tot fâţâiau de colo până colo, îngânduraţi şi scârbiţi.

– Trebuie să-ţi spun, băiete, că talentul tău în materie de leşinat se rafinează văzând cu ochii, mă luă în primire Atto. Eşti cam palid. Te-ai speriat, nu glumă.

– Dar cine erau indivizii? Iisuse, păreau nişte...

– Nu, nu erau paznicii iadului, ci compania Rugăciunii şi Morţii.

– Cuvioasa confrerie care îngroapă cadavrele abandonate?

– Chiar ei. Tot ei au venit la han să ridice corpul bietului Fouquet, ţi-aduci aminte? Din păcate, uitasem că atunci când se strâng în procesiune sunt dotaţi cu tunici, capişoane, torţe, hârci ş.a.m.d. Pitoresc, ce mai.

– Până şi Ugonio s-a speriat, observai.

– L-am întrebat de ce, dar n-a vrut să-mi răspundă. Am impresia că respectiva companie este unul din puţinele lucruri de care se tem căutătorii de relicve. Membrii ei se deplasau printr-o galerie, din care se deschidea un chepeng spre canalul prin care chiar în acel moment, din păcate, înainta barca noastră. Ne-au simţit şi s-au arătat la faţă, panica fă-cându-ne o glumă proastă. Apoi ştii ce s-a-ntâmplat?

– Eu... nu-mi aduc aminte nimic, recunoscui.

Atto îmi povesti pe scurt ce-a urmat: el şi Ugonio căzuseră în apă şi luntrea, brusc descumpănită, s-a răsturnat. Eu rămăsesem prizonierul ambarcaţiunii, cu numai capul deasupra apei. Iată de ce strigătele mi se sufocau ca în interiorul unui clopot. Şoarecii care infestau apele canalului, înspăimântaţi de cataclism, mi se urcaseră în cârcă şi pe faţă, mânjindu-mă cu excrementele lor.

Mi-am atins faţa: era adevărat. M-am şters cu mâneca. Stomacul mi se întorcea pe dos de scârbă.

– Am avut noroc, continuă Atto arătându-mi drumul prin insulă, căci printre urlete, Ugonio şi cu mine am izbutit să ne descotorosim de jivinele-alea scabroase.

– Cioareci, nu bestioze, îl corectă încruntat Ugonio, aţin-tindu-şi privirea spre un soi de colivie de la picioarele noastre.

– Şoareci, şobolani, cum vrei tu! Pe scurt, ţinu să-şi sfârşească relatarea abatele Melani, te-am scos pe tine şi apoi barca din blestematul de canal, şi ne-am trezit pe acest lac. Cei trei capişonaţi nu ne-au urmărit, spre norocul nostru, şi acum iată-ne întregi. Curaj! Şi mie mi-e frig, şi eu sunt ud leoarcă şi plin de noroi. Cine ar fi bănuit că voi face de ocară atâtea haine tot una şi una la blestematul tău de han... Hai, mai vedem noi.

Îmi arătă ciudatul atelier situat în centrul insulei.

Două mari blocuri de piatră albă erau culcate la pământ, slujind drept piedestal pentru două mese de lemn întunecat şi putred. Pe una se afla o mulţime de instrumente: pensete, cuţitaşe cu vârf şi cuţitoaie de măcelar, foarfece şi felurite lame fără mâner; apropiind lampa, observai că toate erau mânjite de sânge-nchegat, cu nuanţe care mergeau de la carmin la negrul cojilor prinse. Masa puţea îngrozitor a cadavru. Printre cuţite se afla o pereche de lumânări mari pe jumătate consumate. Abatele Melani le aprinse.

Pe cealaltă masă, alte obiecte şi mai misterioase: un vas de ceramică, prevăzut cu capac şi în întregime gravat, cu câteva găuri pe laturi, care îmi era ciudat de familiar; o sticluţă transparentă, nici ea nouă ca aspect. Lângă ea o strachină mare de pământ portocalie, evazată, cu diametrul cam de un braţ, având în mijloc o ciudată unealtă de metal. Aducea cu o mică furcă de spânzurătoare: o tijă verticală fixată pe un trepied şi terminată prin două braţe curbe care puteau fi strânse după trebuinţă cu ajutorul unui şurub, numai bune de sugrumat vreun nefericit de homuncul. Vasul era pe jumătate plin cu apă, încât mica spânzurătoare (nu mai înaltă decât o carafă) era în întregime scufundată, până la cercul sugrumător de la vârful ei.

Pe jos însă se afla piesa ce sărea cel mai mult în ochi: o colivie de fier, de înălţimea unui copilaş, şi care, judecând după gratiile foarte dese, era menită să întemniţeze creaturi minuscule, vivante şi zburătoare, cum ar fi fluturi sau canari. Şi iată că oarece se mişca în colivie, şi când m-am apropiat mai tare, o mică fiinţă cenuşie mă privea la rândul său, pe furiş şi speriată în culcuşul ei: o lădiţă de lemn căptuşită cu paie.

Atto apropie lampa ca să văd şi mai bine ceea ce el şi Ugonio deja recunoscuseră. Nu fără surprindere am distins ca unic ostatic al insulei, vizibil înspăimântat de prezenţa noastră, un biet şoricel.

În jurul coliviei, una lângă alta, se arătau alte sinistre scule, examinate de noi cu reţinere şi dezgust: urne pline de pulberi gălbui, scursori, secreţii, umori bilioase, scuipaţi şi nămoluri; mici ulcioare de grăsime animală (sau umană?) amestecată ca într-o scamatorie cu cenuşă şi piele moartă, precum şi alte compuse respingătoare; retorte, alambicuri, flacoane de sticlă, o găleată plină de oase cu siguranţă de animale (pe care Ugonio nu renunţă să le examineze minuţios), o bucată de carne stricată, coji râncede de fructe, coji de nucă; un vas de ceramică plin de

şuviţe de păr, un alt vas de sticlă conţinând şerpişori încâlciţi şi conservaţi în spirt; o mreajă de pescuit, un vas de încălzit cu foaie, lemne de foc, foi de hârtie aproape putrezite, cărbuni şi pietre; în fine, o pereche jegoasă de mănuşi mari, un purcoi de zdrenţe unsuroase şi alte rămăşiţe de mobilier sordid şi de ultimă speţă.

– Parc-ar fi adăpostul unui necromant, spusei eu uluit.

– Mai rău, replică Atto în vreme ce încă ne învârteam prin acea dementă şi barbară spiţerie. Este cuibul lui Dul-cibeni, oaspetele hanului tău.

– Şi ce-ar putea face el aici? exclamai îngrozit.

– Nu se prea-nţelege. Sigur însă e că face şoarecilor ceva care nu-i place lui Ugonio.

Căutătorul de relicve nu-şi dezlipea ochii de la masa de măcelar, deloc deranjat de damful de cadavru.

– Detenţionează, strangulifică, bisturizează... dar în ce scop nu se comprende, dădu el sentinţa.

– Mulţumesc, asta am înţeles şi eu, făcu Atto. Întâi şi-n-tâi prinde şoarecii cu mreaja de pescuit, şi-i pune-n colivie. Îi foloseşte-apoi pentru nu ştiu ce vrăjitorie şi-i strangulează cu spânzurătoarea aia diavolească. După care-i tranşează, de ce, nu se ştie, spuse Atto cu un surâs acid. Toate astea oricum, ca ofrandă pioaselor principii ale janseniştilor de la Port-Royal. Exemplarul din colivie pare a fi unicul supravieţuitor.

– Domnule Atto, spusei eu scârbit de acel triumf al obscenităţii, nu vi se pare că ceva de-aici aţi mai văzut şi-n altă parte?

I-am arătat sticluţa de pe masă pusă alături de spânzurătoarea în miniatură.

În loc de răspuns, Atto scoase din buzunar un obiect de care eu uitasem. Desfăcându-l din batista în care-l ţinea, dădu la iveală ciobu-rile sticlei pline de sânge pe care-o găsisem în galeria D. Le compară cu sticla de pe masă.

– Sunt gemene! fui surprins eu să constat.

Sticluţa spartă era într-adevăr identică; aceeaşi formă şi aceeaşi culoare verde o avea şi sticla de pe insulă.

– Dar şi vasul gravat cu capac l-am mai văzut undeva, insistai eu. Era, dacă nu greşesc...

– ...în debaraua secretă a lui Tiracorda, mă ajută Atto.

– Exact!

– Ei bine, nu. Tu te gândeşti la vasul cu care umbla Dulcibeni, când prietenul său adormise. Ăsta însă e mai mare, iar desenele sunt mai apropiate. Motivul decoraţiei şi găurile pe laturi, da, sunt identice, poate e chiar lucrarea aceluiaşi meşter.

Într-adevăr, şi vasul de pe insulă avea răsuflători laterale, si era împo-dobit cu plante de baltă şi mici creaturi înotătoare, probabil mormoloci, ce se vânturau de pe-o frunză pe alta. Am deschis capacul, am apropiat vasul de lampă şi am băgat degetul: în vas era apă tulbure în care pluteau fragmente de pânză subţire. Pe fund, oleacă de nisip.

– Domnule Atto, Cristofano mi-a spus că este periculos să te atingi de şoareci în vreme de ciumă.

– Ştiu şi eu asta. Chiar m-am gândit noaptea trecută, după ce-am văzut şobolanii ăia muribunzi scuipând sânge. Cu siguranţă însă Dulci-beni nu are astfel de temeri.

– Este o insuliţie non benefiţia, non iustiţia, non propi-ţia, ne preveni Ugonio cu voce gravă.

– Am înţeles, măgăria ta, mergem, gata. În loc să te tot plângi, ai face bine să ne spui unde ne aflăm, dacă tot ne-ai adus aici.

– Aşa e, i-am zis şi eu lui Ugonio, dacă la bifurcarea aia ai fi luat-o pe celălalt braţ, n-am fi descoperit insula lui Dulcibeni.

– Nu e operiţie de deliţie căci tristiţia insuliţiei, exersată pe altar cu mare periţie.

– Ca să vezi, în seara asta toate îi vin în *iţie,* murmură ca pentru sine abatele Melani, ridicându-şi ochii la cer cu disperare.

După o clipă de tăcere, izbucni: Să-mi spună şi mie cineva ce dracu' e cu insuliţia asta piripiripiţia! urlă el, făcând să bubuie grota cât era de mare.

Ecoul se stinse. Fără să scoată o vorbă, Ugonio mă pofti să-l urmez. Arătă spre partea din spate a blocului de piatră pe care era aşezată una din mese, şi clătină din cap scoţând un grohăit de mulţumire, ca şi cum ar fi răspuns sfidării de adineaori a abatelui. Atto veni şi el. Pe piatră se putea vedea un altorelief, cu figuri de oameni şi animale. Melani se apropie şi mai mult şi începu să pipăie nervos cu buricele degetelor suprafaţa sculptată, ca pentru a-şi confirma ceea ce-i vedeau ochii.

– Extraordinar. Un templu mithraic, murmură el. Uite, uită-te-aici. Un caz ca la carte, cu tot ce trebuie: taurobolul, scorpionul...

Ne aflam aşadar pe locul unde odinioară se înălţase un templu subteran în care vechii romani îl adorau pe zeul Mi-thra. Era vorba de o zeitate orientală, explică Atto, care ajunsese să concureze în popularitate la Roma cu Apollo, căci amândoi simbolizau Soarele. Imaginea sculptată pe una din cele două pietre era dincolo de orice îndoială: ea îl înfăţişa pe zeu în timp ce ucidea un taur, căruia un scorpion îi încleştase testiculele,

o tipică reprezentare a lui Mithra. În plus, adoratorii lui Mithra aveau o predilecție pentru subterane, admițând că locul era cel originar.

– Au rămas doar cele două blocuri de piatră pe care Dul-cibeni își face experiențele, poate fiindcă restul templului a fost îngropat de lac, riscă abatele Melani o concluzie.

– Și cum a fost posibil?

– Cu toate apele astea subterane, pământul se mai și mișcă din vreme-n vreme, reașezându-se. Ai văzut și tu: nu sunt doar galerii, ci și grote, caverne, peșteri, palate romane înglobate cu totul de clădirile mai recente. Apa râurilor și a haznalelor sapă orbește, și când și când o grotă se surpă, alta se inundă, și tot așa. Este natura acestei *Urbs subterranea*.

Din reflex mă gândii la fisura ce se căscase în zidul scărilor hanului, acum câteva zile, urmată de un huruit din adâncuri.

Ugonio dădea din nou semne de nerăbdare. Împinserăm luntrea în apă, hotărâți să ne-ntoarcem. Atto abia aștepta să-l vadă pe Ciacconio, ca să afle roadele strecurării acestuia în casa Tiracorda. Din fericire, ambarcațiunea noastră n-avusese de suferit mari stricăciuni și eram gata să parcurgem în sens invers canalul îngust care ne condusese la templul mithraic.

Ugonio nu era în apele lui. Brusc, chiar înainte de a ieși în larg, sări din barcă și, stârnind o rafală de stropi, se-ntoar-se pe insulă.

– Ugonio, ce faci? făcui eu uluit.

– Lasă-l, nu durează mult, spuse Atto Melani. Ghicise deja pricina întoarcerii lui Ugonio.

Într-adevăr, peste câteva clipe Ugonio se-ntoarse și sări agil în barcă. Părea ușurat.

Tocmai voiam să-l întreb ce Doamne iartă-mă îl făcuse să se-ntoarcă înapoi, când brusc m-am dumirit.

– Insulița non justiția, bombăni Ugonio ca pentru sine.

Dăduse drumul din colivie ultimului șoarece.

* * *

Întoarcerea prin sufocantul canal, de fapt un meandru al lacului, avu loc fără prea multe peripeții, dar fu la fel de obositoare. Înaintarea ne era încetinită și complicată atât de lipsa noastră de vlagă, cât și de curentul contrar, chiar dacă slab. Nimeni nu vorbea: Atto și Ugonio împingeau de la pupa cu bețele, în timp ce eu la prova echilibram luntrea și țineam lampa aprinsă.

Simții dorința să sparg acea tăcere apăsătoare, bruiată doar de vâscosul clipocit al canalului.

– Domnule Atto, apropo de alunecările de teren pricinuite de râurile subterane, mi s-a întâmplat ceva straniu.

I-am povestit că gazeta astrologică sustrasă de la Stilone Priaso prevăzuse pentru luna septembrie fenomene naturale, printre care și cutremure. Acum câteva zile se auzise un soi de frământare a măruntaielor pământului, și o crăpătură se căscase în zidul scărilor. Era asta doar o predicție întâmplătoare? Sau autorul ei știa că în luna septembrie asemenea fenomene ar fi fost foarte posibile?

– În ceea ce mă privește, nu cred în astfel de prostii, surâse disprețuitor abatele Melani, altfel de mult aș fi alergat la un astrolog să-mi recite prezentul, trecutul și viitorul. Chiar nu cred că dacă sunt născut pe 31 martie, s-ar putea să...

– Aries, bombăm Ugonio.

– Ah, cum am putut să uit că tu ești, ce mai, te pricepi la..., spuse Atto stăpânindu-și cu greu râsul.

Căutătorul de relicve nu se dădu bătut. După marele astrolog Arcandam, prezise imperturbabil Ugonio, cel născut în Berbec, cu o natură caldă și uscată, va fi stăpânit de mânie. Va avea părul roșu sau blond, și mai totdeauna semne pe spate și pe piciorul stâng, va fi păros și va avea barba tare, ochii colorați, dinții albi, fălcile puternice, nas frumos și pleoapele mari. Va scruta și cerceta cuvintele și faptele celuilalt pecetluite de taină. În privința cugetului, va fi cutezător, studios, elevat, maleabil și viguros. Va avea mulți prieteni și se va feri de cele rele. Bolile îl vor ocoli, nu și necazurile pricinuite de durerea de cap. Va fi bun vorbitor, singuratic în felul de a trăi, risipitor în cele trebuincioase: va născoci înșelăciuni, și adesea se va deda la amenințări. Va avea noroc în orice soi de dispute, ca și în negocierea oricărui lucru.

La tinerețe va fi bătăios și repede la mânie. Suferind de mânie lăuntrică, abia dacă și-o va da pe față. Va fi mincinos, fals și sub cuvinte amăgitoare va ascunde prefăcătorie și plăsmuire, spunând una și făcând alta, făgăduind câte-n lună și-n stele, fără să-și țină cuvântul. Parte din viața sa și-o va trăi slujind o autoritate. Va fi avar și de aceea se va-ngriji să cumpere și să vândă. Va fi invidios și de aceea lesne la supărare, dar va fi și mai pizmuit de ceilalți, din care pricină va avea parte de mulți dușmani și uneltitori. În privința nenorocului, va fi păscut de felurite calamități, astfel că se va bucura doar pe jumătate de bunurile sale. Moștenirea primită va fi schim-băcioasă, adică va pierde imediat ceea

ce ar fi dobândit, şi va recupera imediat ceea ce ar fi risipit. Mare parte a bogăţiei îi va fi dăruită.

Va călători mult şi-şi va părăsi ţara şi părinţii. Cam pe la douăzeci şi trei de ani va da de afaceri şi va manipula sume de bani. Va fi bogat la patruzeci şi va dobândi înalte demnităţi. Va împlini ceea ce va năzui, iar serviciile lui vor fi dorite. Nu se va însura cu femeia menită dintru început, ci cu alta, pe care o va iubi şi de la care va avea fii nobili. Va cunoaşte oameni ai Bisericii. În general, dacă se va naşte în timpul zilei, va fi norocos şi mult preţuit de Prinţi şi Domni. Va trăi optzeci şi şapte de ani şi trei luni.

Departe de a-l mai ironiza pe Ugonio, iată-ne ascultân-du-l într-o tăcere religioasă până la sfârşit. Abatele Melani se oprise până şi din vâslit, ritmul fiind totuşi ţinut de căutătorul de relicve.

– Ei, ia să vedem, făcu Atto. Bogat, e-adevărat. Priceput la negocieri, adevărat. Părul blond, cel puţin până mi s-a albit, adevărat. Mare călător, cercetător cu cuvintele şi faptele celuilalt, desigur. Barba tare, ochi frumoşi, dinţi albi, fălci puternice, nas frumos: în regulă. Bun vorbitor, studios, elevat, maleabil şi viguros. Iertată-mi fie lipsa de modestie, dar nu e deloc greşit. Şi ce mai era: preţuirea prinţilor, relaţiile cu prelaţii, durerea de cap. Nu ştiu de unde are Ugonio datele astea despre zodia Berbecului, dar cu siguranţă au un temei. Nu l-am întrebat pe Atto Melani dacă îşi acceptă şi altele, precum avariţia, mânia, înşelătoria, invidia, recursul la minciună şi ameninţare de care pomenea portretul astrologie. M-am ferit de asemeni să-l întreb pe Ugonio de ce, între multele defecte ale nativilor în Aries, nu indusese şi vanitatea. Cât despre prezicerea legată de însurătoare şi odrasle, era clar că ea nu-l privea pe abate.

– Cunoşti ceva astrologie, l-am complimentat eu pe Ugonio, amintindu-mi şi de elocventul său *excursus* în astrologie medicală de-acum câteva nopţi.

– Lecturizat, auzitat, verbizat.

– Să ştii de la mine, băiete, interveni abatele Melani, în acest sfânt oraş, fiecare casă, fiecare zid, fiecare piatră este impregnată de magie, superstiţie, de o ascunsă înţelepciune ermetică. Cele două creaturi e posibil să fi citit vreun manual de consultaţii astrologice. Se găsesc în tot locul, deşi nimeni n-o spune cu voce tare. Scandalul legat de astrologie e doar teatru pentru naivi: aminteşte-ţi istoria abatelui Morandi.

În clipa aceea zgomotul apei curgătoare ne curmă conversaţia. Ajunseserăm la confluenţa cu canalul principal.

– E momentul să folosim vâslele, spuse Atto în vreme ce ambarcaţiunea noastră se lăsa în voia apelor mult mai iuţi ale pârâului subteran.

În clipa următoare ne privirăm toţi trei, cu graiul pierit.

– Vâslele, mi-am luat eu inima-n dinţi, au fost scăpate în apă când s-au arătat cei trei de la Compania Morţii.

Atto îl fixă pe Ugonio cu încrâncenare, ca şi cum i-ar fi pretins o explicaţie.

– Aries mai este şi distractibil, se apără Ugonio, învinuindu-l indirect pe abate de pierderea vâslelor. Luntrea, pradă uşoară a curentului, începu s-o ia la goană, în ciuda încercărilor noastre de a-i pune frână cu beţele înfipte pe fundul pârâului.

Înaintarăm aşa câtva timp, dar iată că un afluent vărsân-du-se din stânga făcu un val care ne sili să ne prindem zdravăn de luntrea noastră, altfel riscam să fim zvârliţi cât colo. Vuietul apelor crescuse peste măsură; pereţii canalului nu ofereau nici un punct de sprijin. Amuţiserăm cu toţii. Ugonio încercă să folosească funia pe care o avea la el, ca s-o agaţe de vreo ieşitură din pereţi; zadarnic însă, pietrele şi cărămizile erau netede ca-n palmă.

Mi-am amintit brusc că căutătorul de relicve explicase la dus, chiar dacă enigmatic, pricina pentru care, atunci când ajunseserăm la răscrucea de pe lac, nu voise s-o ia prin canalul principal.

– N-ai zis tu că apa asta e „spurcativă“, l-am întrebat.

– Duhnizează a latriniţie.

Brusc ne trezirăm în faţa unui soi de cumpănă a apelor: de la stânga şi de la dreapta, doi afluenţi potrivnici dădură năvală în râul nostru.

A fost începutul sfârşitului. Luntrea, parcă luată pe sus de acea încălecare de confluenţe acvatice, începu să se-nvârtească din ce în ce mai tare. Noi ne ţineam din răsputeri nu numai de luntre, ci şi unul de altul. Vârtejul bărcii ne făcu să nu mai ştim unde ne aflam, astfel că pentru o clipă avui absurda senzaţie că plutesc în contra curentului, salvându-mă.

Auzeam din ce în ce mai clar un pârâit asurzitor. Singura noastră busolă era lampa pe care Atto, cu un imens efort, continua s-o ţină deasupra capului, ca şi cum de ea ar fi atârnat soarta lumii; în jurul acelui punct luminos totul se învârtea nebuneşte. Parcă ne pregăteam să ne luăm zborul, crezui eu, beat de spaimă şi de zăpăceală.

Iată-mă ascultat. Apa de sub luntre dispăru şi valurile le-am auzit clocotind sub noi ca şi cum o forţă magnetică ne-ar fi ridicat şi tocmai ne-ar fi depus miloasă pe un prund salvator. În cele câteva clipe de nebunie mi-am adus aminte de cuvintele părintelui Robleda despre

magnetismul universal al lui Kircher, care emană de la Dumnezeu şi toate lucrurile le ține împreunate.

Brusc însă, o forță oarbă şi colosală izbi fundul bărcii, fă-cându-ne să ne prăvălim care-ncotro, şi totul se-ntunecă. M-am pomenit în apă, împresurat de vârtejuri reci şi primejdioase, lins de spume spurcate, urlând deznădăjduit.

Fuseserăm zvârliți de o cascadă într-un alt râu şi mai jegos si scârbos. Ciocnindu-se de apă, luntrea se răsturnase, iar lampa dispăruse. Rareori atingeam fundul apei cu picioarele, dibuind vreo stâncă. Dacă lucrurile n-ar fi stat astfel, cu siguranță m-aş fi înecat. Putoarea era irespirabilă, şi doar gâfâielile de frică şi oboseală îmi mai țineau în viață plămânii.

– Sunteți în viață? urlă Atto în beznă, în vreme ce vuietul cascadei ne chinuia auzul.

– Eu, da, făcui ca de pe alt tărâm, orbecăind prin apă.

Ceva contondent mi se puse ca un junghier în piept, lăsându-mă fără grai.

– Prindeți-vă de barcă, e lângă noi, spuse Atto. Printr-o minune reuşii să dibui marginea luntrei, gata-gata să fiu iar înghițit de curent.

– Ugonio, mai strigă o dată Atto din răsputeri. Ugonio, unde eşti?

Nu mai eram decât noi doi. De-acum siguri că ne-aşteaptă moartea, ne lăsarăm târâți de biata epavă, plutind printre fel de fel de lichide şi alte fecale înfiorătoare.

– Spurcativ... acum înțeleg, spuse Atto.

– Ce-ați înțeles?

– Că ăsta nu e un canal oarecare, ci Cloaca Maxima, cea mai mare hazna a Romei, construită de vechii romani.

Înaintarea noastră se făcu şi mai iute şi după ecou ghicirăm că ne aflam acum într-o galerie largă dar cu bolta destul de joasă, probabil suficientă pentru a îngădui bărcii noastre răsturnate să treacă. Datorită îndepărtării de cascadă, vacarmul apelor se mai potolise. Dintr-o dată însă barca se opri. Bolta coborâse atât de jos încât barca ni se înțepenise. Cu greu reuşii să rămân agățat de marginea ei; ridicai o mână şi simții cu groază cât de aproape şi apăsătoare era suprafața bolții. Aerul era tot mai greu şi-mpuțit, imposibil de respirat.

– Ce facem? răsuflai eu, încercând cu disperare să-mi țin buzele peste firul apei.

– De-ntors înapoi, nici vorbă. Mergem unde ne duce curentul.

– Dar eu nu ştiu să înot.

– Nici eu. În schimb apa e vâscoasă, trebuie doar să te ții la suprafață. Dă-te pe spate şi ține capul drept, spuse scuipând ca să-şi curețe buzele, şi din când în când dă din mâini, dar fără mişcări bruşte, altfel te duci la fund.

– Şi pe urmă?

– Dăm noi de o ieşire.

– Şi dacă bolta se-nchide de tot?

N-a mai răspuns.

Istoviți din cale-afară, ne-am lăsat duşi de valuri (dacă aşa se putea numi acea mocirlă scârboasă), până ce profeția mea s-a adeverit. Curentul se iuți din nou, ca şi cum am fi fost în coborâre. Aerul se rarefiase atât de tare încât alternam clipele când îmi țineam respirația cu inspirații agitate şi bruşte. Gazele otrăvite pe care le inhalam îmi provocau spasme şi amețeli violente. O genune înfiorătoare era gata să ne înghită.

Pe neaşteptate, creştetul capului mi se izbi de bolta galeriei. Valurile erau din ce în ce mai rapide. Sfârşitul era aproape.

Simțeam nevoia să vărs. M-am stăpânit totuşi, ca şi cum eliberarea trebuia să vină dintr-o clipă-ntr-alta, şi cu ea, pacea. Pentru ultima oară i-am auzit glasul lui Atto, sugrumat dar foarte aproape.

– Ah, şi totuşi e-adevărat, murmură el ca pentru sine.

A NOUA ZI

19 septembrie 1683

– Ia vino să vezi, ăsta de-aici e tânăr. Mâini şi ochi de îngeri miloşi mă luaseră-n primire şi mă-ngrijeau. Pentru mine, lunga călătorie luase sfârşit. Eu însă nu mai existam: corpul meu trebuia să se afle în altă parte, în timp ce mă bucuram de binefăcătoarea căldură care din Cer se răspândeşte peste sufletele bune. Aşteptam să mi se arate drumul.

Câteva clipe în afara timpului trecură până ce mâinile unui înger mă atinseră cu blândeţe. Şoapte uşoare şi nelămurite reuşeau încet-încet să mă trezească. În cele din urmă chiar am înţeles o fărâmă din acea dulce convorbire cerească: „Con-trolează-l mai atent pe celălalt."

La capătul câtorva fugare, dar poate eterne clipe, pricepui că întraripaţii soli ai cerului m-au abandonat. Posibil ca deocamdată să nu mai fi avut nevoie de caritabila lor asistenţă. Aşa că mă oferii sfintei lumini aşternute de Cer deasupra şi în preajma mea şi a altor biete suflete rătăcitoare.

Deşi nu m-aşteptam, aveam încă ochi de văzut, urechi de auzit şi carne spre a mă bucura de sfânta şi calda aurora ce mă pătrundea. Când am deschis pleoapele, îmi apăru dinainte simbolul divin al Domnului Nostru, în folosinţa primilor creştini de-acum câteva veacuri: un magnific peşte argintiu, ce mă privea milostiv.

În fine, ochii mei priviră văpaia, dar în aceeaşi clipă a trebuit să-mi acopăr faţa cu o mână.

Era lumină, eram întins pe o plajă, sub soare. Atunci mi-am dat seama că sunt viu, deşi mă dureau toate cele. Zadarnic îi căutai din ochi pe cei doi îngeri (sau ce-or fi fost) care mişunaseră în jurul meu. Capul mi-era ca-njunghiat, iar pupilele nu îndurau lumina zilei. Mi-am dat seama brusc că mă pot ţine pe picioare, deşi îmi tremurau genunchii, iar mâlul pe care păşeam era numai bun să alunec ca vai de capul meu.

Privind printre gene jur-împrejur, am înţeles că mă aflam pe malul Tibrului. Se luminase de ziuă şi câteva bărci pescăreşti brăzdau paşnice apele fluviului. Pe celălalt mal zăream ruinele vechiului Ponte Rotto. La dreapta, conturul nepăsător al insulei Tiberina, încoronată de cele două braţe ale apelor ce de mii de ani o mângâiau duios. La stânga, dealul Santa Sabina se decupa pe silenţiosul cer al zorilor. Ştiam, da, unde nimerisem: puţin mai la dreapta era gura de ieşire din Cloaca Maxima, care ne vomitase, pe mine şi pe Atto în fluviu. Spre norocul nostru, curentul nu ne târâse la vale. Mi-aminteam vag cum am ieşit din apă şi m-am trântit, stors de vlagă, la pământ. Era o minune, într-adevăr, că mai eram încă în viaţă; căci dacă toată aventura asta s-ar fi petrecut iarna, de mult sufletul meu ar fi fost la ceruri.

Soarele de septembrie pe cerul curat mă făcu să uit pentru o clipă prin ce trecusem, dar îndată ce mintea mi se limpezi, mi-am dat seama cât de murdar şi zgribulit eram, şi scuturat de friguri din cap până-n picioare.

– Dă-mi drumul, netrebnicule, ajutor, săriţi.

Glasul venea din spate. M-am întors, însă drumul era astupat de un gard viu înalt. Dintr-un salt am fost dincolo şi l-am văzut pe abatele Melani trântit la pământ, plin şi el de noroi, la capătul puterilor: vărsa ca ultimul beţiv. Doi bărbaţi, mai bine zis două figuri suspecte, păreau să-l cotrobăie, dar la apropierea mea o luară la fugă, dispărând după movila care domina plaja. De pe bărcile ce pluteau în apropiere, pescarii păreau să ignore scena.

Chinuindu-se îngrozitor, Atto vomita apa înghiţită în timpul dezastruosului nostru naufragiu. L-am ţinut de cap, nădăjduind ca lichidul dat afară să nu-l sufoce. Puţin după aceea fu din nou în stare să vorbească şi să respire normal.

– Ticăloşii ăia doi...

– Domnule Atto, nu vă forţaţi.

– ...tâlhari. Le vin eu de hac.

N-aveam şi n-am avut nici după aceea curajul să-i mărturisesc lui Atto, că în ticăloşii ăia eu văzusem îngerii binecuvântaţi ai trezirii mele la viaţă. Nici vorbă să fi avut grijă de noi: ne controlaseră cu grijă, ca să ne tâlhărească. Peştele argintiu pe care-l aflasem lângă mine nu era o sfântă epifa-nie, ci un exemplar aruncat de vreun pescar.

– Oricum, nu s-au ales cu nimic, reluă Atto scuipând de zor. Puţinul ce l-am avut s-a dus pe Cloaca Maxima.

– Cum vă mai simţiţi?

– Cum ai vrea să mă simt după toate astea, la vârsta mea? spuse el deschizându-şi vestonul şi cămaşa năclăite de mâzgă. De-ar fi după mine, aş sta la soarele ăsta până mi-ar ieşi frigul din oase. Dar nu e cu putinţă.

Tresării. Curând Cristofano trebuia să facă rondul de dimineaţă prin camere.

Sub privirile curioase ale unui pâlc de pescari care se pregăteau să debarce în apropiere, am luat-o din loc. Ne-am strecurat pe o străduţă paralelă cu prundişul fluviului, având pe dreapta Monte Savello. Jegoşi şi deznădăjduiţi cum arătam, eram luaţi la ochi de puţinii trecători. Eu îmi pierdusem pantofii şi mergeam şchiopătând şi tuşind întruna. Atto părea mai bătrân cu vreo treizeci de ani, iar hainele stăteau pe el ca şi cum le-ar fi furat dintr-o groapă de cimitir. Înjura din pricina reumatismelor şi a junghiurilor pricinuite de înfiorătoarele eforturi nocturne şi de umezeală. Când s-o luăm spre Portico d'Ottavia, se răzgândi brusc.

– Pe-aici mă cunoaşte prea multă lume, schimbăm. Am străbătut piazza Montanara, apoi piazza Campitelli.

Trecătorii se-nmulţeau. În labirintul de străduţe înguste şi întortocheate, umede şi întunecate, unele fără pavaj, aveam parte din nou, vai, de tot acel etern amestec de noroi şi praf, de mirosuri grele şi strigăte. Tot felul de porci şi purceluşi scormoneau în gunoaiele îngrămădite în jurul unor marmite de macaroane aburinde şi tigăi mari de peşte pus la frigare încă din zori, în dispreţul recomandărilor şi edictelor de sănătate publică.

Îl auzii pe Atto bolborosind ceva, scârbit şi nervos, cuvintele fiindu-i acoperite de uruitul subit al unei căruţe.

După ce s-a făcut linişte, abatele Melani îşi reluă impresiile.

– Este oare cu putinţă ca noi, laolaltă cu porcii, să ne căutăm tihna printre gunoaie, seninătatea printre necurăţenii, liniştea în vacarmul străzilor desfundate? La ce bun să mai trăieşti într-un oraş ca Roma, dacă trebuie să ne mişcăm ca animalele, iar nu ca oamenii? Te implor, Sfinte Părinte, scoate-ne din căcat!

Mă uitai la el întrebător.

– Astfel s-a exprimat Lorenzo Pizzati da Pontremoli, îmi răspunse. Un parazit de la curtea papei Rospigliosi; dar câtă dreptate avea scriind această suplică fără perdea către Clement al IX-lea, acum vreo douăzeci de ani.

– Înseamnă că Roma a fost mereu la fel, exclamai eu uimit, căci mi-o închipuisem pe cea a trecutului într-o cu totul altă şi fabuloasă ramă.

– Cum ţi-am mai spus, în acea vreme eram la Roma. Te asigur că şi pe-atunci nu era zi de la Dumnezeu să nu se repare (rău) străzile. Şi dacă mai punem la socoteală canalizarea şi conductele de apă, şantierele se ţineau lanţ. Ca să mergi prin băltoacele lăsate de ploi şi prin gunoaie trebuia să porţi cizme până prin luna august. Avea dreptate Pizzati: Roma e un Babel în care vacarmul n-are leac. Nu mai e vorba de un oraş, ci de un grajd, scandă abatele cu accentul pe ultimul cuvânt.

– Dar papa Rospigliosi n-a făcut ceva să îmbunătăţească situaţia?

– Ba da, băiete. Ştii însă ce capete tari sunt romanii. S-a încercat, de pildă, un sistem public de colectat gunoaiele, cetăţenii fiind obligaţi să-şi cureţe porţiunea de stradă din faţa porţii, mai cu seamă vara. Totul a fost zadarnic.

Brusc, abatele mă împinse cât colo, silindu-mă să mă culc o dată cu el pe îngustul trotuar; scăpai astfel la mustaţă de roţile unei enorme şi luxoase trăsuri. Abatele se enervă şi mai tare.

– Carlo Borromeo spunea că la Roma, ca să ai succes, îţi trebuie două lucruri: iubire de Dumnezeu şi o trăsură. Ştii tu că în acest oraş sunt mai mult de o mie?

– Poate de-aceea aud eu un vuiet îndepărtat, chiar şi atunci când nu trece nimeni pe stradă. Dar unde merg toate trăsurile-astea?

– Oh, nicăieri. Nobilii, ambasadorii, medicii, avocaţii celebri şi cardinalii romani se folosesc de trăsură chiar şi pentru traseuri foarte scurte. Mai nou, nu se mulţumesc doar cu una, ci cu câteva în convoi.

– Familie numeroasă, nu?

– Ce familie, râse Atto. Se iese la plimbare cu o suită de patru sau cinci trăsuri spre a-şi da cât mai mare lustru. Cardinalii şi ambasadorii în vizită oficială scot în stradă chiar şi trei sute de trăsuri. De unde şi inevitabilele blocaje şi norii de praf.

– Acum îmi explic eu certurile pentru parcaje, ţinui eu hangul, la care am fost martor acum câtva timp în piazza in Posterula. Birjarii de la două trăsuri de nobili îşi cărau la pumni cu nemiluita pentru un loc.

Atto coti din nou pe o stradă lăturalnică.

– Şi-aici aş putea să fiu recunoscut. Un tânăr preot care... S-o luăm spre piazza San Pantaleo.

Sfârşit cum eram, îi reproşai toate acele ocolişuri.

– Stai cuminte şi nu atrage atenţia, spuse Atto aranjân-du-şi într-o doară coama de păr alb şi veşted.

Slavă Domnului că în această bestială confuzie nu suntem băgaţi în seamă, şuieră el. Mai ales că arăt ca dracu', adaugă aproape neauzit.

Era mult mai înţelept, şi Atto o ştia prea bine, să ne stre-curăm prin marea aglomeraţie din târgul aflat în piazza Na-vona, decât să fim văzuţi, singuri şi ai nimănui, prin piazza Madama sau pe via Parione.

– Nu mai e mult şi-ajungem la casa lui Tiracorda, spuse Atto, trebuie însă să ne-ascundem de santinelele Prefecturii din faţa hanului.

– Şi pe urmă?

– Intrăm în grajd şi-o luăm prin galerii.

– Şi dacă ne vede cineva, se duce totul de râpă.

– Ştiu. Ai o idee mai bună?

Apropiindu-ne de piazza Navona, nici vorbă de mulţime venită la târg. Dezamăgirea fu şi mai mare când am văzut că acel spaţiu pe jumătate gol era animat doar de mici găşti izolate, între care, de la înălţimea unei loji sau a unui scaun, oratori bărboşi şi asudaţi dădeau din mâini perorând şi moralizând trecătorii. Nu tu târg, nu tu vânzători, nici vorbă de tarabe cu fructe şi verdeţuri, şi nici mulţime.

– Drace, azi e duminică, ne-amintirăm amândoi în acelaşi moment.

Duminica nu se ţinea târg şi deci lumea nu prea ieşea.

Carantina şi multele aventuri ne făcuseră să pierdem şirul zilelor.

Ca în toate zilele de sărbătoare, stăpânii locului erau preoţii, predicatorii şi cuvioşii care prin mustrări şi pilde atrăgeau, care datorită judecăţii rafinate, care datorită glasului tunător, mici pâlcuri de curioşi, studenţi, eruditi, gură-cască, cerşetori şi, firește, pungaşi gata să profite de neatenţia celorlalţi spectatori. Voiosul talmeş-balmeş cotidian al târgului lăsase locul unei atmosfere apăsătoare; potrivindu-se parcă acelui climat, norii acoperiră brusc soarele.

Trecurăm de respectiva piaţă cu sentimentul de a fi încă şi mai expuşi şi dezarmaţi decât crezusem. Părăsind iute centrul, o luarăm pe latura dreaptă, târâş-grăpiş, sperând să nu fim luaţi la ochi. Am tresărit în clipa în care un copilandru, desprins dintr-un grup, ne-a arătat cu degetul adultului care-l însoţea. Acesta ne aruncă o privire scurtă, după care, spre norocul nostru, ignoră mizeria şi clandestina noastră prezenţă.

– Până la urmă o să se ia de noi, drace. Trebuie să ne amestecăm printre ceilalţi, spuse Atto, arătând spre o adunare mai aproape de noi, strânsă în jurul a ceva încă invizibil.

Ne aflam chiar la câţiva paşi de marea fântână a celor patru fluvii, operă a cavalerului Bernini. Cele patru titanice statui antropomorfe de divinităţi acvatice, cu puterea lor mar-moreană şi profetică, păreau să ia parte la atmosfera sacră din acel spaţiu. În centrul fântânii, un leu de piatră mi se uita în ochi, cu un aer feroce dar maiestuos. Deasupra monumentului în schimb ţâşnea un obelisc gravat cu hieroglife şi dominat de o mică piramidă aurită, în chip firesc avântată spre Cel de Sus. Nu cumva era chiar obeliscul descifrat de Kircher, despre care mi se povestise de curând? Fui însă distras de la presupunerile mele de mulţimea care se îngrămădi să audă mai bine o predică nouă.

În pădurea de capete, spinări şi umeri abia l-am zărit pe predicator. După pălărie era iezuit: un omuleţ rotunjor şi vineţiu, cu fruntea acoperită de un tricorn prea mare pentru capul său, şi care, printr-o vorbire torenţială ţinea pe loc micul, dar înţesatul grup de spectatori.

– ...Şi ce se-nţelege prin viaţă cuvioasă? declară el. Eu vin şi va zic: să vorbeşti puţin, să plângi mult, să fii hărţuit când de unul, când de altul; să trăieşti în sărăcie, în boală trupească, să ţi se-ncalce onoarea şi interesele. Iar o asemenea viaţă poate fi ea oare fericită? Eu vin şi vă zic: da!

Mulţimea fu străbătută de un murmur de neîncredere şi scepticism.

– Ştiu! continuă vehement predicatorul. Cugetele tari sunt obişnuite cu toate relele, şi chiar vor să le pătimească în chip spontan. Şi dacă nu dau de rele în calea lor, se duc să le vâneze!

Un alt murmur rebel străbătu mulţimea.

– Asemeni lui Simeon cirenaicul care s-a prefăcut că e nebun, ca să fie batjocorit de popor. Asemeni lui Bernard de Clairvaux, care deşi suferind, s-a refugiat în sihăstriile cele mai reci şi sălbatice! Ar fi putut să se cruţe, dar n-a făcut-o! Şi de aceea îi credeţi nişte nenorociţi? Nu se cade, căci iată ce-a spus marele prelat Salviano...

Abatele Melani mă făcu atent printr-un ghiont.

– Drumul mi se pare liber acum, haidem.

Ne îndreptarăm spre ieşirea din piazza Navona, cea mai apropiată de Donzello, sperând că acei ultimi paşi n-or să ne fie cu ghinion.

– Să zică ce-o vrea marele Salviano, dar eu abia aştept să mă schimb de hainele-astea, izbucni Atto, la capătul puterilor.

Deşi nu îndrăznisem să mă uit înapoi, am avut neplăcuta impresie că cineva ne luase urma. Când tocmai credeam c-am scăpat teferi şi de data asta, inevitabilul se produse. Atto mergea înaintea mea, pe lângă zidul unei clădiri, când din-tr-un portic o pereche de mâini robuste au apărut fulgerător apucându-l şi trăgându-l cu forţa. Văzând acest lucru teribil, dar şi din cauza oboselii, era cât pe-aci să leşin. Am rămas locului, neştiind ce să fac, să fug sau să cer ajutor, riscând în ambele cazuri să fiu recunoscut şi arestat.

Din încurcătura fatală mă scoase un glas cunoscut, cum nu mi-aş fi închipuit vreodată de ceresc: „Repedeşte-te şi tu în ascundeală."

Oricât de mare ar fi fost nesuferinţa abatelui faţă de căutătorii de relicve, cred că în acea împrejurare cu greu a reuşit să-şi ascundă recunoştinţa pentru intervenţia acelora. Nu numai că Ugonio supravieţuise printr-o minune, dar găsin-du-se cu Ciacconio, ne-a dat de urmă şi – chiar dacă speri-indu-ne oleacă – ne-a pus la adăpost.

Atto fusese tras sub portic chiar de Ciacconio, iar Ugonio mă îmboldise să-l urmez. Imediat, cei doi cumetri ne conduseră la o altă ieşire, de unde se cobora pe o scăriţă abruptă până la un mic coridor îngust şi fără ferestre. Ciacconio scoase o lampă gata aprinsă de sub soiosul său parpalac. Salvatorul nostru părea la fel de ud ca şi noi, ceea ce nu-l împiedica să-şi facă numărul de trap, săltăreţ şi ţanţoş.

Unde ne duceţi? întrebă Atto, de data asta depăşit de situaţie.

Piaţera Navonium pericolata, spuse Ugonio, şi ca să fie mai mult mumă decât ciumă, e mai salubric subpanteo-niul.

Mi-am amintit că atunci când mai trecusem odată prin galeria C, căutătorii ne arătaseră gura unei ieşiri care dădea în curtea unei clădiri din spatele Panteonului, în piazza Rotonda. Un sfert de oră străbăturăm pivniţă după pivniţă, trecând prin uşi, scăriţe, depozite părăsite, scări de piatră în spirală şi galerii. Când şi când, Ugonio îşi scotea legătura de chei şi deschidea şi închidea uşi după noi. Atto şi cu mine, abia ţinându-ne pe picioare, păşeam mai mult împinşi de la spate, ca două învelişuri mortale gata să-şi dea duhul.

Ajunserăm în cele din urmă în faţa unui fel de portal de lemn, ce se deschise scârţâind spre o curte. Lumina zilei ne răni din nou pupilele. Din curte ieşirăm într-o ulicioară, şi de-aici într-o altă curte aproape pustie, în care se intra dând într-o parte un grilaj fără lacăt.

– Repediţi-vă în galeriţie, ne îmboldi Ugonio, arătând spre un chepeng de lemn la picioarele noastre. Ridicarăm capacul de scândură şi ni se arătă un puţ înăbuşitor şi întunecat; ne agăţarăm de funia care atârna de o bară de fier prinsă la nivelul solului şi ne dădurăm drumul în jos. Ştiam deja unde urma să aterizăm: în reţeaua de galerii ce duceau la Donzello.

În timp ce capacul chepengului se închidea deasupra noastră, am mai apucat să văd feţele capişonate ale lui Ugonio şi Ciacconio dispărând în lumina zilei. Aş fi vrut să-l întreb pe Ugonio cum făcuse de scăpase din naufragiul de la Cloaca Maxima, şi cum dracu' ieşise la suprafaţă. In timp ce coboram, ţinându-mă de funie, mi se păru că privirea lui Ugonio, pentru o clipă, se întretaie cu a mea. Am fost sigur, fără însă să înţeleg cum, că el bănuieşte ceea ce gândeam: eram bucuros că reuşise să scape teafăr.

* * *

Imediat ce m-am întors în odaia mea, m-am schimbat iute şi am dosit hainele murdare de noroi. M-am dus la Cristo-fano, gata să-mi motivez absenţa prin faptul că zăbovisem mai multă vreme în pivniţă. Prea istovit ca să-mi fac griji, eram gata să accept întrebări şi obiecţii la care n-aş fi făcut faţă în nici un fel.

Cristofano însă dormea. Poate că încă se resimţea după criza de ieri şi se culcase fără să închidă măcar uşa. Zăcea răsturnat pe pat, doar pe jumătate dezbrăcat. M-am ferit să-l trezesc. Soarele încă n-avea putere; aveam încă timp să mai fac câte ceva până la întâlnirea cu Devizé, în odaia lui Bed-ford: să dorm, de pildă.

Contrar aşteptărilor, somnul nu mi-a priit. Căci am avut parte de vise chinuitoare, în care retrăiam nenorocirile sub-pământene: mai întâi întâlnirea cu cei de la Compania Morţii şi teribilele momente petrecute pe luntrea răsturnată; apoi, îngrijorătoarele descoperiri de pe insula templului mithraic şi, în fine, lungul coşmar de la Cloaca Maxima, când am crezut că n-o să mai am scăpare. Iată de ce, atunci când bătăile lui Cristofano răsunară la uşă, m-am trezit mai obosit decât mă culcasem.

Dar nici medicul nu părea prea în formă. Două cearcăne albăstrui îi marcau faţa lăsată, privirea îi era apoasă şi absentă, iar statura pe care i-o ştiam solidă şi dreaptă, i se curbase uşor. Nu mă salută, dar nici nu mă-ntrebă, slavă Domnului, unde-am fost noaptea trecută.

A trebuit chiar să-i amintesc că peste puţină vreme urma să ne ocupăm de masa chiriaşilor. Dar mai întâi de toate, urgenţa era Bedford. Era cazul aşadar să punem în practică teoriile lui Robleda: ciuma englezului urma să fie tratată, de data asta, cu notele chitarei lui Devizé. Trecui pe la iezuit să-l anunţ cu privire la încercarea noastră. Toată lumea îl aştepta acum pe Devizé.

Tânărul muzician aduse cu el un taburet pe care să stea şi să cânte pe coridor, evitând astfel odaia bolnavului şi pericolul de a se molipsi. Uşa urma să rămână deschisă, astfel ca binefăcătoarele (speram) sunete ale chitarei să pătrundă nestingherite. Cristofano în schimb, se aşeză chiar lângă patul lui Bedford spre a-i ţine sub observaţie eventualele reacţii.

Eu m-am postat discret pe coridor, la câțiva pași de interpret. Devizé se așează pe taburet, căută poziția cea mai comodă, apoi își acordă puțin instrumentul. Își făcu mâna la început cu o alemandă, atacă apoi o sarabandă severă. Pentru o clipă dădu pace corzilor, întrebându-l pe Cristofano despre starea bolnavului.

– Nici o schimbare.

Concertul fu reluat printr-o gavotă și o gigă.

– Nici o tresărire. Ca și cum n-ar auzi nimic, anunță medicul, descurajat și pierzându-și parcă răbdarea.

În cele din urmă Devizé trecu la ceea ce speram, adică la singurul dans capabil să farmece atenția și inima tuturor chiriașilor din han: superbul rondo pe care Maestrul său, Francesco Corbetta, îl scrisese pentru Maria Tereza, regina Franței.

Așa cum bănuiam, nu eram singurul care tânjeam după acele note de-a dreptul seducătoare. Devizé execută rondoul de trei ori la rând, ca și cum ar fi dat de înțeles că și pentru el – din motive obscure – notele acelea erau o delicioasă desfătare. Ca și pentru noi toți de față.

Ascultasem melodia de-atâtea ori, dorindu-ne-o tot de-a-tâtea ori. Auzind-o pentru a patra oară, bucuria sunetelor lăsă loc unui eveniment cu totul neașteptat. Legănat de refrenul ce revenea ciclic, m-am trezit spunând: ce afirmase Devizé acum câteva zile? Strofele alternate ale rondoului „cuprind motive armonice mereu înnoite care se sfârșesc în chip neașteptat, ca și cum s-ar abate de la canoanele muzicale. Iar după ce ajunge la apogeu, rondoul își începe subit sfârșitul“. Și ce oare citise abatele Melani în scrisoarea lui Kircher? Că ciuma e și ea ciclică, și „are în replicile ei finale ceva surprinzător, misterios, incompatibil cu știința medicală: boala, după ce-a ajuns la apogeu, *senescit ex abrupto,* adică începe brusc să dispară.

Cuvintele lui Devizé pentru descrierea rondoului erau aproape identice cu cele prin care Kircher vorbise despre ciumă...

Când melodia s-a terminat, am pus în fine întrebarea pe care voisem de mult să i-o pun:

– Domnule Devizé, ce nume poartă acest rondo?

– *Les Barricades mystérieuses,* scandă el calm.

Tăcui, în timp ce el traducea acest nume în italiană. Baricadele misterioase, aceleași vorbe tainice, bălmăjite doar cu o zi înainte de Atto în somn? N-am mai avut timp să-mi răspund: cugetul meu nărăvaș o luase razna spre alte misterioase baricade, cum ar fi *arcanae obices* din scrisoarea lui Kircher.

Gândurile îmi fură alungate cât colo. Zvârlit în marea de bănuieli și de iluzii produse în mintea mea de exasperantul bâzâit al celor două cuvinte latine, mă trecură toate amețelile. Mă sculai brusc, gonind spre odaia mea, sub privirile uluite ale lui Cristofano și Devizé, care tocmai relua același motiv melodic.

M-am închis înăuntru, strivit de povara acelei descoperiri și a tuturor urmărilor care, asemeni celei mai devastatoare avalanșe, le-ar fi antrenat după ea. Teribilul mister sau misterioasele piedici, *arcanae obices,* care ascundeau *secretum vitae,* mi se înfățișase în cele din urmă chiar mie.

Am avut nevoie de un răgaz de gândire în singurătate. Și nu pentru că aș fi avut nevoie să-mi limpezesc ideile, ci mai degrabă fiindcă trebuia să mă decid cui să le împărtășesc.

Atto și cu mine eram pe urmele acelor *arcanae obices,* sau „misterioasele baricade“ ce au suprema virtute de a înfrânge ciuma, pomenită de Kircher în deliranta sa scrisoare către Supraintendentul Fouquet; după care îl auzisem pe abate rostind în somn, în limba țării natale, *barricades mystérieuses.* Și iată că, întrebându-l pe Devizé cum se numea rondoul cântat pentru însănătoșirea ciumatului Bedford, aflam că se numea chiar *Les Barricades mystérieuses.* Cineva știa mult mai multe decât era dispus să recunoască.

* * *

– Tu chiar nu-nțelegi nimic! exclamă abatele Melani.

Tocmai îl trezisem dintr-un somn adânc ca să mă lămurească, și flacăra noutăților îi inflamă pe loc cuvintele și gesturile. Mă puse să-i repet scenariul cuvânt cu cuvânt: Devizé care cânta rondoul pentru sănătatea lui Bedford, și-mi mărturisea cu cea mai mare naturalețe că acea melodie se intitula Les *Barricades mystérieuses.*

– Iartă-mă, dar am nevoie de un răgaz de gândire, spuse, aproape copleșit de noutate.

– Știți doar cât am dorit să aflu...

– Bine, bine, de-acord, dar lasă-mă să rumeg toate astea.

Silit să-l las singur, urma să-i bat la ușă oleacă mai târziu. Luându-mă după privirile lui, vioaie și mușcătoare, aș fi putut să cred că nu dormise nici o clipă.

– Chiar acum când suntem aproape de adevăr, te-ai hotărât să mi te faci dușman, începu el aproape abătut.

– N-aş zice duşman, m-am grăbit eu să-l corectez. Trebuie însă să înţelegeţi că...

– Haida-de, mă-ntrerupse, vino-ţi în fire.

– Dacă îmi îngăduiţi, domnule Atto, de data asta sunt cât se poate de limpede la cap. Şi-mi spun: cum a fost cu putinţă ca dvs. să cunoaşteţi titlul rondoului, de fapt traducerea acelor *arcanae obices?*

Eram mândru de a-l fi pus, în fine, pe acel individ atât de iscusit cu spatele la zid. Ochii mei încărcaţi de bănuială şi învinuire îl pironiră.

– Ai terminat?

– Da.

– Ei bine, iată ce-am de spus. M-ai auzit murmurând în somn „barricades mystérieuses“, aşa e?

– Exact.

– Bine. Aşa cum ştii, asta înseamnă mai mult sau mai puţin în traducere *arcanae obices*.

– Adevărat. Chiar de aceea aş vrea să mă lămuriţi o dată pentru totdeauna cum de-aţi aflat...

– Dar nu asta contează, nu-nţelegi?

– Dar dvs...

– Ai încredere pentru ultima oară. Ce-o să-ţi spun acum o să te facă să-ţi schimbi părerea.

– Domnule Atto, toate misterele astea mi-au ajuns până peste cap şi...

– Gata cu misterele. Le-am dat de capăt. Secretul numit *arcanae obices* e-al nostru, mai bine zis al tău.

– Ce vreţi să spuneţi?

– Că l-ai văzut, sau mai exact, l-ai auzit mai abitir decât mine.

– Adică...

– *Secretum vitae* ce ocroteşte omul de ciumă e înlăuntrul acelui rondò.

Ideea era copleşitoare şi de data asta eu am avut nevoie de timp să mă obişnuiesc cu ea. In acea miraculoasă melodie ce mă fermecase se cuibărea, prin urmare, misterul lui Kircher şi Fouquet, al Regelui Soare şi al Mariei Tereza.

Subjugat de acea revelaţie, m-am îngălbenit la faţă şi cu greu am reuşit să mai bolborosesc:

– Credeam... nu e cu putinţă.

– La început tot aşa am reacţionat şi eu, dar dacă te gândeşti mai serios, înţelegi? Urmăreşte-mă: nu eu ţi-am spus că Corbetta, maestrul lui Devizé, era as tocmai în arta cifrării mesajelor în compoziţiile lui?

– Adevărat.

– Vezi. Pe urmă chiar Devizé ţi-a spus că rondòul *Barri-cades mystérieuses* a fost compus de Corbetta, şi dăruit de el înainte de a muri Mariei Tereza de Spania.

– Aşa e.

– Bine. Dedicaţia rondòului, văzută cu ochii tăi, era *à Mademoiselle,* adică nevasta lui Lauzun. Lauzun era în închisoare împreună cu Fouquet. Iar Fouquet primise secretul ciumei de la Kircher. Fapt e că Fouquet, pe când era încă Supraintendent, trebuie să-l fi însărcinat, de acord cu Kircher, pe Corbetta să cifreze melodic *secretum vitae,* sau *arca-nae obices* sau misterioase baricade cum vrei să-i spui, care salvează omul de ciumă.

– Dar mi-aţi spus că şi Kircher ştia să cifreze mesaje muzicale.

– Sigur că da. De fapt, se prea poate ca Kircher să-i fi încredinţat lui Fouquet *secretum vitae* gata cifrat în partitură, chiar dacă într-o fază brută. Îţi aminteşti ce ţi-a povestit Devizé? Corbetta a creat rondoul, rescriind o melodie deja existentă. Sunt sigur că se referea la Kircher. Şi nu numai: chiar Devizé, cântând-o de zor la chitară, ar fi putut la rândul lui s-o perfecţioneze, făcând-o şi mai greu de bănuit că dincolo de sublima ei armonie se poate ascunde un mesaj cifrat. Incredibil, nu-i aşa? Eu însumi abia am reuşit să cred una ca asta.

– Supraintendentul a trebuit să apere acel *secretum vitae* sub formă de rondò.

– Aşa e. Partiturile respective, nu se ştie prin ce minune, au supravieţuit nenorocirilor de care a avut parte bietul meu prieten Nicolas.

– Până ce la Pignerol...

– ...le-a încredinţat lui Lauzun. Care Lauzun a şi scris dedicaţia *à Mademoiseîle,* înmânând respectivele pagini de note soţiei sale, pentru a fi transmise reginei Maria Tereza.

– Dar Devizé mi-a spus că era vorba de un dar al lui Corbetta către regină.

– Baliverne. Un fel de a înzorzona o poveste simplă. Adevărul e că după Corbetta, şi înainte de a ajunge în mâinile Mariei Tereza, rondòul a trecut pe la Fouquet, Lauzun şi Mademoiselle.

– Un singur lucru îmi scapă, domnule Atto. Nu vi se pare că Lauzun a fost închis la Pignerol, unde se afla Supraintendentul, cu scopul de a-i sustrage secretul?

– Este posibil ca Lauzun să fi slujit la doi stăpâni. În loc să-l spioneze şi trădeze pe Fouquet, a preferat să-i vorbească deschis, cu atât mai

mult cu cât Veverița avea o gândire maleabilă. Așa se face că Lauzun l-a ajutat să-și negocieze cu regele libertatea la schimb cu *secretum morbi.* Fără însă, spre onoarea lui, să-i dezvăluie Maiestății sale Preacreștine că Fouquet poseda și *secretum vitae,* adică rondòul. Mai mult, el împreună cu Mademoiselle au profitat de acea ocazie pentru a se răzbuna pe rege, livrând prețiosul antidot al molimei dușmanilor regelui. Între care se afla, este dureros pentru mine s-o spun, regina și consoarta sa, Maria Tereza, Dumnezeu s-o aibă-n pază.

– Îngândurat, am reparcurs în minte toate etapele înfățișate de Atto.

– Adevărul e că în muzica aceea există ceva straniu, observai eu, reînnodând firele memoriei mele, ca și cum... s-ar duce și-ar veni, mereu la fel și mereu alta. Nu prea știu să explic, dar mă duce cu gândul la ceea ce Kircher a scris despre ciumă: morbul se-ndepărtează și se-ntoarce, și în sfârșit își dă duhul chiar când atinge apogeul. Ca și cum... muzica aceea ar fi vorbit.

– Vasăzică așa? Cu atât mai bine. Și eu m-am gândit că melodia avea ceva misterios și nemaipomenit, auzind-o zilele trecute, înainte de închiderea hanului.

Luat de valul conversației, uitasem complet pricina pentru care îl căutasem pe abatele Melani: explicația cuvintelor rostite de el în somn. Atto însă din nou nu m-a lăsat să vorbesc.

– Ia seama la ce-ți spun. Mai sunt încă două probleme nerezolvate. Mai întâi, cui îi e de folos antidotul *secretum vitae* contra *secretum morbi,* și prin urmare contra Maiestății sale Preacreștine? Apoi, ce planuri urzește Dulcibeni care călătorea cu Devizé și Fouquet, înainte ca bietul meu prieten, se emoționă încă o dată Atto, să vină să moară la hanul tău.

Eram gata să-i amintesc că merita să se afle și cui i se datora strania moarte a lui Fouquet sau în ce mâini sfârșiseră perlele mele, când abatele, ridicându-mi părinteşte bărbia cu palma, continuă:

– Vin și te-ntreb: dacă eu aș fi știut la ce ușă să bat ca să aflu acele *arcanae obices* ale lui Kircher, crezi că aș fi pierdut atâta timp numai de dragul companiei tale?

– Poate că nu.

– *Cu siguranță,* nu. M-aș fi străduit să sustrag secretul rondòului direct de la Devizé. Aș fi reușit oricum, deși este posibil ca Devizé să nu știe exact ce se ascunde în rondòul *Barricades mystérieuses,* și nici diabolic de complicatele legături între Corbetta, Lauzun și Mademoiselle.

Chiar în clipa aceea pupilele ni se încrucișară.

– Nu, băiete, trebuie să ți-o spun pe șleau. Îmi ești de mare ajutor, dar nici o clipă n-am avut de gând să te amăgesc în schimbul unor servicii. Acum însă abatele Melani îți mai cere un ultim sacrificiu. O să-mi mai dai ascultare?

M-a scutit de răspuns ecoul unui urlet: n-am avut nici o îndoială în a recunoaște glasul lui Cristofano, drept care dădui fuga imediat spre camera lui Bedford.

– Victorie! Minune! Victorie! striga de zor medicul, vânăt la față de emoție, cu mâna pe inimă și rezemat de perete ca să nu se prăbușească.

Tânărul englez Eduardus Bedford stătea în șezut pe marginea patului și tușea zgomotos.

– Mi-aduci un pahar de apă? făcu el răgușit, ca și cum s-ar fi sculat dintr-un somn îndelungat.

* * *

Un sfert de oră mai târziu, tot hanul se înghesuia în jurul unui Devizé buimăcit, în fața ușii lui Bedford. Bucuroși nevoie mare și totodată uluiți de fericita întorsătură, chiriașii de la Donzello se adunaseră, ca niște iuți pâraie, pe coridorul de la primul cat, împărtășindu-și mirarea și punându-și întrebări la care nimeni nu aștepta vreun răspuns. Încă nu îndrăzneau să se apropie de Cristofano și de englezul înviat. Fapt e că medicul, revenindu-și în fire, începu să-și examineze meticulos pacientul. Sentința nu întârzie să vină:

– Bine totul. Chiar foarte bine, mai bine ca niciodată Dumnezeule, făcu Cristofano izbucnind într-un hohot de râs eliberator și molipsitor.

Bedford, spre deosebire de stăpânul meu Pellegrino, își revenise complet și în scurt timp. Întrebă ce se întâmplase și de ce era bandajat în felul ăla ciudat și simțea junghiuri prin mădulare: incizarea buboanelor și sângerările îi făcuseră harcea-parcea toate cele.

Nu-și amintea nimic. Și la orice-ntrebare ce i se punea, începând cu Brenozzi, părea rătăcit, holbând ochii și clătinând istovit din cap.

Privind mai atent, mi-am dat seama că chiriașii nu erau toți la fel de bine dispuși. Tăcerea tulburată a lui Devizé și paloarea de ceară a lui Dulcibeni nu se prea împăcau cu bucuria părintelui Robleda, a lui Brenozzi, Stilone Priaso și a Cloridiei mele (care-mi adresă un surâs).

Atto Melani, îngândurat, îl întrebă ceva pe Cristofano, după care se-ndepărtă, urcând sus pe scări.

Doar în clipa aceea, în zarva generală, Bedford pricepu, în fine, că a zăcut de ciumă şi că preţ de câteva zile l-au crezut condamnat.

Se schimbă la faţă.

– Dar vedenia pe care-am avut-o... exclamă.

– Ce vedenie? fu întrebat în cor.

– Ei bine... cea a iadului în care-am fost.

Povesti că n-avea decât o singură amintire a bolii: o senzaţie subită de cădere prelungă spre adâncuri şi foc. Şi, după nu se ştie câtă vreme, i s-a înfăţişat dinainte Lucifer în persoană. Diavolul, cu piele verde, mustăcios şi cu o muscă pe bărbie (exact cum poartă Cristofano, arătă el), îi înfipsese în beregată una din ghearele lui roşii, din care ieşeau limbi de foc, şi încercase să-i smulgă sufletul. Nereuşind acel lucru, Lucifer luase furcoiul şi-l străpunsese de câteva ori, vărsându-i aproape tot sângele. Prihănita jivină îi înşfăcase apoi bietul trup fără vlagă şi-l zvârlise în catran clocotit; Bedford jura că i se păruse totul îngrozitor de real şi că niciodată n-ar fi crezut că se poate pătimi atât de tare. Iar în acel catran rămăsese o vreme, zvârcolindu-se de durere, şi-i ceruse lui Dumnezeu iertarea tuturor păcatelor şi a firavei sale credinţe, im-plorându-l să-l mântuie din acel Hades monstruos. După care, beznă.

Religioasa tăcere în care l-am ascultat fu dintr-o dată sfâşiată de strigătele chiriaşilor consfinţind o minune. Părintele Robleda, care tot timpul istorisirii îşi făcuse semnul crucii, se aplecă precaut spre Bedford şi, emoţionat, închină şi binecuvânta odaia fostului ciumat. Drept care, câţiva îngenun-cheară şi se închinară şi ei. Medicul însă se cam posomorâse. Căci el ştia, cum ştiam şi eu, de unde provine vedenia lui Bedford: nu era altceva decât amintirea delirantă a ferocei terapii la care-şi supusese bolnavul. Gheara diavolească care voia să-i smulgă sufletul erau de fapt acele pastile de mosc imperiale, cu care Cristofano îi provocase voma, iar furcoiul lui Lucifer nu erau altceva decât sculele cu care medicul îi făcuse sângerările. În fine, catranul clocotit închipuia cazanul fumegos pentru baia de aburi.

Bedford spuse că îi era foame, dar că simţea şi o mare usturime în stomac. Cristofano mi-a poruncit atunci să încălzesc puţină supă de porumbiţe rămasă de-aseară. Îi va ţine de foame şi-i va alina măruntaiele. Între timp însă, Bedford aţipise. Îl lăsarăm să se odihnească şi coborârăm toţi la parter. Nimănui nu-i mai păsa acum că-şi părăsise odaia fără permisiunea medicului, dar nici Cristofano nu-şi mai aminti să-i muştruluiască şi să-i expedieze sus. Ca şi cum ciuma părăsise acel loc, şi deci izolarea nu-şi mai avea rostul.

Singurul lucru molipsitor s-a dovedit a fi rămas foamea, de care chiriaşii nu se codiră să-mi spună. Drept care am coborât în pivniţă, hotărât să gătesc ceva gustos şi gras, pentru a sărbători evenimentul. În timp ce, aplecat peste lăzile cu gheaţă, alegeam fudulii şi picioare de ied, măruntaie, o ciozvârtă de berbec şi puicuţe, o puzderie de gânduri îmi împresura capul.

Bedford se însănătoşise: cum era cu putinţă? Devizé cântase pentru el, la sfatul părintelui Robleda. Atunci teoria magnetismului muzicii era adevărată. Adevărat era şi că englezul părea să se fi trezit numai după Les *barricades mystérieuses*... Dar rondoul cu pricina nu trebuia el să fie doar un cifru pentru *secretum vitae?* Cel puţin aşa presupusese abatele Me-lani. Dar iată că melodia aceea se dorea a fi, prin ea însăşi, vindecătoare... Nu, nu reuşeam în ruptul capului să găsesc o logică în povestea asta. Trebuia cât mai curând să mă sfătuiesc tot cu abatele.

Urcând, am auzit glasul lui Cristofano. În sală îl văzui şi pe Atto care se alăturase grupului.

– Ce să vă spun? se întreba medicul, adresându-se micii adunări. Să fi fost magnetismul muzicii, cum spune părintele Robleda, sau tratamentele mele, nu bag mâna-n foc. Adevărul e că nu se ştie de ce ciuma dispare atât de brusc. Şi ceea ce e şi mai uimitor, e că Bedford nu dăduse nici un semn de ameliorare. Dimpotrivă, era pe moarte, iar eu, gata să vă anunţ că orice nădejde era pierdută.

Robleda aprobă din cap cu oarecare emfază, menită să arate că el cunoştea deja acele clipe disperate.

– Tot ce pot să vă spun, continuă Cristofano, e că acesta nu e singurul caz. Există unii care explică asemenea vindecări miraculoase prin faptul că ciuma nu rămâne în mobile, în case sau alte lucruri materiale: ea poate să dispară în chip misterios în cursul unei singure zile. În vremea ciumei de la Roma din 1656, îmi amintesc că, în absenţa oricărui leac, s-a poruncit să se ţină post negru şi multe procesiuni în picioarele goale, pentru iertarea păcatelor: feţe în lacrimi, trupuri în ciliciu, jale şi durere. Dumnezeu atunci l-ar fi trimis pe arhanghelul Gabriel, care fu văzut de toţi romanii pe opt mai deasupra Castelului, cu spada însângerată în mână: din ziua aceea ciuma dispăru brusc, şi molima părăsi până şi hainele sau paturile, care de obicei sunt vehicule primejdioase de infecţie. Şi asta nu-i tot. Chiar şi istoricii antichităţii relatează asemenea ciudăţenii. În anul 567, spun ei, a fost o ciumă sălbatică şi necruţătoare în

toată lumea, din care n-a scăpat decât o pătrime din oameni. Dar dintr-o dată ciuma încetă, fără să lase nici cea mai mică urmă. În schimb, la 1348, lumea a fost bântuită de ciuma neagră trei ani la rând şi *massime* la Milano, unde s-au prăpădit şaizeci de mii de oameni, şi la Veneţia, unde pierderile fură mari.

În ciuma din 1468, dori să întărească Brenozzi, au murit treizeci şi şase de mii de oameni, la Brescia, peste douăzeci de mii, iar multe alte oraşe au rămas de-a dreptul fără locuitori. Dar şi aceste din urmă molimi s-au sfârşit abrupt, fără să mai cuibărească în vreun loc. La fel şi epidemiile ce-au urmat. În 1485, ciuma s-a întors şi mai îngrozitoare, şi a ucis mulţi nobili, şi chiar pe dogele Giovanni Moncenigo; în 1527 a revenit în toată lumea, pentru ca în 1556 să-şi facă din nou apariţia la Veneţia şi împrejurimi, chiar dacă, datorită bunei guvernări a senatorilor, a făcut prea puţine pagube. Dar toate aceste epidemii, la un moment anume, au dat înapoi în chip spontan până la dispariţie totală. Care să fie explicaţia, dacă există vreuna? încheie el cu emfatică înflăcărare.

Ei bine, eu aş fi preferat să tac şi să nu vă dau veşti proaste, interveni Stilone Priaso, dar astrologii spun că din pricina influenţei negative a constelaţiei Câinelui Mare în ultimele două săptămâni din august şi în primele trei din septembrie, toţi cei care se îmbolnăvesc de ciumă mor în două sau trei zile, sau chiar în douăzeci şi patru de ore. Adevărul e că la Londra, în vremea ciumei din 1665, mai mult de trei mii de oameni au pierit într-o singură noapte, între orele unu şi trei ale dimineţii. În schimb, în aceeaşi perioadă, la noi nu s-a întâmplat nimic.

Un frison de teamă şi uşurare străbătu mica adunare, în timp ce părintele Robleda se scula ca să tragă şi el cu ochiul prin bucătărie. Îndată ce fuduliile, ciozvârta de berbec şi puicuţele prinseră să aţâţe nările, pusei de-o supă de sparanghel cu aguride, numai bună să îmbrace burta omului.

– Mi-aduc aminte că prin 1656 la Roma, reluă Cristofano, ne aflam în plină epidemie. Pe-atunci eram tânăr medic, şi un coleg al meu, venit să mă vadă, mi-a spus că furia bolii era pe cale să se-mblânzească. Dar chiar în acea săptămână buletinele au înregistrat mai mulţi morţi decât în tot anul, ceea ce i-am şi relatat tovarăşului meu de breaslă, întrebându-l ce l-a făcut să fie optimist. Mi-a dat cel mai surprinzător răspuns: „Judecând după numărul de persoane bolnave în acest moment, şi dacă boala ar fi încă fatală ca acum două săptămâni, ar fi trebuit să avem de trei ori mai mulţi morţi. Într-adevăr, atunci se murea în două sau trei zile, în timp ce acum, în opt sau zece zile. În plus, se înregistra o vindecare din cinci cazuri acum cincisprezece zile, iar acum, la cinci cazuri contăm pe trei vindecări cel puţin. Puteţi fi sigur că numărul morţilor pe săptămâna viitoare va scădea şi mai mult, iar vindecările vor tot creşte. Morbul şi-a pierdut virulenţa, şi oricât de mulţi ar fi cei infectaţi, şi oricât de întinsă ar fi molima, numărul morţilor va fi tot mai coborât.

– Şi s-a confirmat previziunea? întrebă Devizé vizibil tulburat.

– Pe deplin. În următoarele două săptămâni, numărul morţilor se înjumătăţise şi oricum era mai mic decât numărul celor ce se vindecau. Fapt ce se va învedera şi mai tare peste o lună, când numărul morţilor scăzuse vertiginos, dacă se aveau în vedere zecile de mii de bolnavi.

Morbul îşi pierduse tăria malignă, repetă medicul, şi asta nu încet-încet, ci în toiul prăpădului şi al disperării. Exact ca acum, în cazul tânărului englez.

– Doar mâna lui Dumnezeu poate hotărî cursul bolii, se pronunţă cu emoţie iezuitul.

Cristofano se grăbi să aprobe.

– Medicina era neputincioasă în faţa molimei. Moartea secera victime pretutindeni. Şi dacă mai dura aşa două sau trei săptămâni, la Roma n-ar mai fi rămas om în viaţă.

Pierzându-şi puterea mortală, continuă medicul, morbul nu mai ucidea decât o foarte mică parte din cei infectaţi. Medicii înşişi se minunau văzându-şi pacienţii dând semne de însănătoşire: asudau abundent, buboanele li se coceau, pustulele dădeau înapoi, temperatura scădea şi durerile de cap încetau. Până şi cei mai sceptici medici se văzură siliţi să admită că declinul brusc al molimei era de obârşie supranaturală.

Străzile se umplură de oameni abia vindecaţi, cu gâtul şi capul încă bandajate, şi care şchiopătau din pricina cica-tricelor de la vintre, veselindu-se din tot sufletul, căci scăpaseră cu viaţă.

Sculându-se-n picioare, Robleda dădu la iveală din negrul său veşmânt un crucifix, îl prezentă auditoriului şi rosti solemn:

– Doamne, ce miraculoasă schimbare! Până mai ieri eram îngropaţi de vii, iar azi Tu ne-ai readus la viaţă!

Eu însă nu puteam să-mi scot din gând cuvintele lui Cris-tofano: ciuma avea un ciclu natural obscur, în baza căruia creşterea era urmată de rapidă scădere, boala pierzându-şi puterea ucigaşă până la completa dispariţie. Pleca, la fel de misterios cum venise. *Morbus crescit sicut mortales, senescit ex abrupto...* morbul creşte asemeni muritorilor, şi-mbătrâ-neşte brusc. Nu erau oare aceleaşi cuvinte pe care abatele

Melani le citise în deliranta scrisoare a părintelui Kircher, dibuită în izmenele lui Dulcibeni?

După ce-am dat gata farfuria mea de mâncare pe masa din bucătărie, m-am dus întins în sufragerie să-l văd pe Atto. Ne-am înțeles din ochi să trec pe la el cât de curând.

Mai întâi i-am dus prânzul lui Pellegrino, care părea a fi sănătos, dacă n-ar fi avut acea stăruitoare toropeală de cap. Medicul mă căută să-mi spună că o să aibă el însuşi grijă să-l hrănească pe Bedford.

Domnule Cristofano, n-ar fi bine ca Devizé să cânte şi-n odaia stăpânului meu, ca să-l vedem iar vioi şi voios cum era?

Cred că nu i-ar fi de vreun folos, băiete. Din păcate, lucrurile n-au mers cum credeam: Pellegrino nu-şi va reveni prea curând. Zilele-astea mi-am dat seama că sigur nu e vorba nici de vărsat, şi nici de ciumă, ceea ce până şi tu ai priceput.

Atunci, ce are? murmurai, descurajat de privirea chio-râşă şi fixă a hangiului.

Sânge la cap, din pricina căderii pe scări. Un cheag de sânge, care se va resorbi, dar foarte, foarte încet. Oricum, nu înainte ca noi să ieşim teferi de-aici. Dar nu te teme, stăpânul tău are nevastă, nu-i aşa?

După plecarea medicului începui să-l hrănesc pe Pellegrino, gândindu-mă cu strângere de inimă la soarta lui nefericită şi la clipa în care severa lui nevastă va da cu ochii de el.

* * *

Îți aminteşti ce-am citit? mă luă Atto pe sus, numai ce-am intrat în odaie. După Kircher, morbul ciumei se naşte, creşte, îmbătrâneşte şi moare asemeni oamenilor. Înainte de a muri, se sforțează şi atinge apogeul, ca apoi să se stingă.

Aşa a spus adineaori şi Cristofano.

Bun. Şi ce înseamnă asta?

Că Bedford s-a vindecat de la sine, şi nu datorită rondoului? îndrăznii eu.

Mă pui pe gânduri, băiete. Trezeşte-te! În hanul ăsta ciuma abia începuse; ar fi trebuit să facă un masacru înainte de a-şi pierde încărcătura mortală. Dar n-a fost aşa. Nu s-a mai îmbolnăvit nimeni. Şi ştii ce cred? De când Devizé, constrâns să stea în odaie de medic, a început să repete tot mai des rondoul, notele-alea răspândindu-se-n han ne-au ferit de molipsire.

Credeți cu adevărat că datorită acelei muzici n-am mai avut alte îmbolnăviri?

Ştiu că e greu de crezut, dar gândeşte-te şi tu: simpla izolare în casă n-a fost nicicând o soluție în fața năvalei morbului. Cât despre leacurile lui Cristofano... să fim serioşi, râse abatele. Iar faptele sunt grăitoare: medicul a fost în contact zilnic cu bietul Bedford, ducându-se apoi să-i viziteze pe ceilalți. Dar nici el şi nici alții nu s-au îmbolnăvit. Care-i explicația?

Avea dreptate, mi-am spus, mai ales în cazul lui Cristofano care nu era imun la ciumă, ca mine.

– Şi încă ceva, reluă Atto. Supus directei înrâuriri a notelor rondoului, Bedford însuşi, chiar înainte de a-şi da duhul dinaintea lui Dumnezeu, s-a trezit din moarte şi boala a dispărut fără urmă.

Ca şi cum... părintele Kircher ar fi descoperit o taină care accelerează în bolnavii de ciumă ciclul natural al morbului, inducându-i stingerea şi dispariția. O taină în stare totodată să-i ocrotească pe cei sănătoşi de molipsire!

Bravo, aşa te vreau. *Secretum vitae,* ascuns în rondò, acționează exact cum ai spus.

Bedford, rezumă Atto aşezându-se pe pat, revenise la viață după ce Devizé cântase pentru el. Ideea îi venise părintelui Robleda, convins de virtuțile salutare ale magnetismului muzicii. La început însă, muzicianul francez cântase cam degeaba, efectele întârziau să apară.

Ai observat că după ce Bedford şi-a revenit, am stat de vorbă cu medicul. Ei bine, mi-a precizat că englezul dăduse semne de viață numai după ce Devizé atacase rondoul, repetându-l de mai multe ori. M-am întrebat atunci: ce oare se ascunde în aceste binecuvântate *Barricades mystérieuses?*

Exact la asta m-am gândit şi eu, domnule Atto. Melodia aceea trebuie că are puteri misterioase...

Gând la gând. Ca şi cum Kircher ar fi ascuns acolo un secret magic, tot una însă cu sipetul care-l tăinuieşte, astfel încât să-şi împrăştie săgețile sale puternice şi binefăcătoare doar o dată cu ascultarea rondòului. Te-ai lămurit acum?

Am dat din cap că da, deşi neconvins.

– Dar n-am putea afla mai mult? riscai eu întrebarea. Să încercăm să descifrăm rondòul: dvs. vă pricepeți la muzică, iar eu aş putea să sustrag partiturile ca să vă uşurez munca. E posibil să scoatem câte ceva chiar de la Devizé...

Abatele ţinu să-mi taie elanul.

– De ce crezi că el ar şti mai mult decât noi? îmi surâse patern. Şi-apoi, ce importanţă mai are? Puterea muzicii, acesta e marele secret. Zilele şi nopţile astea am tot tăiat firul în patru: ca să pricepem totul şi cu orice preţ. În înfumurarea noastră voiam, mai ales eu, să rezolvăm cvadratura cercului:

Qual è 'l geomètra che tutto s'affige
per misurar lo cerchio, e non ritrova,
pensando, quel principio ond'elli indige,
tal era io a quella vista nova,[1]

cum spune poetul.

Sunt vorbele maestrului seigneur Luigi?

Nu, de data asta aparţin unui divin compatriot al meu de acum câteva veacuri, care azi, din păcate, a fost uitat. Ceea ce vreau să-ţi spun e că ne-am muncit creierul, da' nu ne-am pus în joc inima.

Vreţi să spuneţi că ne-am înşelat în toate cele, domnule Atto?

Nu. Ceea ce am descoperit, intuit şi dedus este exact.

Incomplet însă.

– Adică?

– În rondòul acela e încifrată nu ştiu ce formulă a lui Kircher în contra ciumei. Dar asta nu înseamnă tot ceea ce voia să spună Kircher. *Secretum vitae,* secretul vieţii, înseamnă mult mai mult. Adică ceea ce nu poate fi spus nici în cuvinte şi nici prin numere. Ci doar prin muzică. Iată mesajul lui Kircher.

Încă rezemat de perete, Atto privea îngândurat peste creştetul meu. Eram dezamăgit: explicaţia abatelui nu reuşea să-mi potolească curiozitatea.

– Dacă am putea să descifrăm melodia acelor *Barricades mystérieuses,* am putea în sfârşit să obţinem reţeta secretă împotriva ciumei, insistai eu.

– Te credeam mai serios. Nu ne-ar ajunge o sută de ani ca să scoatem o silabă din acele foi. Important rămâne ceea ce am auzit şi am văzut noi azi: rondòul, dacă e ascultat, te mântuie de ciumă. Ne-ajunge acest fapt.

1 Dante, Divina Commedia. Paradisul, cântul XXXIII, 133-l36: Ca şi geometrul ce cu totul se dedică/să calculeze cercul, şi nu descoperă/cu gândul, acel principiu ce-i lipseşte,/aşa eram şi eu în faţa noii apariţii (n.tr.).

În ce fel acţionează, nu ne e dat să-nţelegem şi pace. „A l'alta fantasia qui mancò possa"[1], scanda abatele, citându-l încă o dată pe compatriotul său, nu fără să tragă concluzia: Nebunul acela de Athanasius Kircher era totuşi un mare om de ştiinţă şi de credinţă, iar prin rondòul său ne-a dat o lecţie de umilinţă. Să nu uiţi asta niciodată, fiule.

* * *

Întins în pătucul meu, aşteptam să mă ia somnul, vlăguit de ciclonul de revelaţii şi surprize. Cugetul mi-era brăzdat de felurite gânduri şi frământări sufleteşti. În cele din urmă pricepusem dubla şi inextricabila magie a acelui rondo. Numele de *Barricades mystérieuses* nu era deloc întâmplător. Ce sens avea să fie descifrate? Ca şi Kircher, abatele Melani îmi dăduse o nobilă învăţătură: umilinţa unui om care nu ducea lipsă de mândrie şi scepticism. M-am tot gândit la misterul Baricadelor, încercând să fredonez tulburătoarea melodie.

În plus, mă emoţionase şi acel ton patern cu care Atto îmi spusese „fiule". înainte de a aţipi, mi-am adus aminte totuşi că abatele, deşi mă încântase cu frazele şi convingerile sale, nu-mi spusese încă de ce pronunţase în somn cuvintele „barricades mystérieuses".

Trezindu-mă după câteva ceasuri bune de odihnă în odăiţa mea, am fost surprins de liniştea ce pusese stăpânire pe Donzello, căzut parcă în letargie. Ciulind urechile, nu l-am mai auzit cântând pe Devizé şi nici pe Brenozzi cel agitat, deranjându-i pe ceilalţi chiriaşi. Şi nici măcar Cristofano nu venise să mă caute.

Era prea devreme pentru servirea cinei, dar am zis să cobor totuşi la bucătărie. Aşa cum făcusem la prânz, voiam ca lumea să se bucure încă de vindecarea lui Bedford, şi de redobândirea speranţei de libertate. Aveam de gând să gătesc o duzină de sturzi mici şi fragezi. Pe scări l-am întâlnit pe Cristofano şi l-am întrebat de englez.

Din ce în ce mai bine, făcu el încântat. Îl mai doare puţin locul inciziilor, ştii tu, adaugă el cu o umbră de jenă.

Ce ziceţi de nişte sturzi la cină? Chiar voiam să vă-ntreb dacă îi fac bine lui Bedford.

Bine e puţin spus. Sturzii, plescăi el din buze, au carnea gustoasă şi hrănitoare, uşor de digerat şi numai bună pentru convalescenţi şi pentru

1 „Înaltei fantezii aici îi sărăci puterea" (n.tr.).

toți cu organismul slăbit. Acum e timpul lor. Iarna însă vin dinspre munții ținuturilor Spoleto şi Terni, şi sunt foarte graşi, hrănindu-se ei cu semințe de mirt şi ienupăr. Dacă au mâncat bache de mirt, carnea lor e bună în contra dizenteriei. Iar dacă ai de gând să-i găteşti, grăbeşte-te, spuse el pofticios, căci ai nevoie de ceva timp.

Chiriaşii coborâseră de-acum la parter şi se întreținеau, care cu jocul de cărți, care cu conversația, care cu învârtitul de colo până colo. Nimeni nu mai avea parcă chef să se-nchi-dă în odăile în care se temuseră să moară de ciumă.

Cloridia mă întâmpină bucuroasă.

– Iată-ne din nou vii! exclamă ea fericită. Doar Pompeo Dulcibeni lipseşte, nu-i aşa?

Încă o dată m-am posomorât. De unde până unde statornicul interes al Cloridiei pentru bătrânul gentilom marchigian.

– Adevărul e că lipseşte şi abatele Melani, am zis eu sec, întorcându-i supărat spatele şi grăbindu-mă spre pivniță ca să iau cele trebuincioase.

Cina ce a urmat a fost chiar mai reuşită decât cea cu ugerele de vacă, meritându-şi, iertată-mi fie lipsa de modestie – pe deplin aplauzele. Fapt e că mi-am pus toată fantezia la bătaie în pregătirea sturzilor: împănați şi rumeniți cu felii de şuncă şi slănină, dospiți sub un strat de varză fiartă în grăsime şi acrită cu lămâie, umpluți cu ficăței, semințe de aguridă, legume, şuncă, condimente şi slănină tocată. Câțiva i-am fript la foc mare, însoțindu-i cu cârnăciori şi felii de lămâie. Am făcut şi fierți, după ce i-am sărat, învelindu-i în anason şi inimi de lăptucă legate cu ouă, servindu-i în chip de ruladă cu ierburi aromatice şi sos de zahăr şi miere. In timp ce oalele fierbeau, am pus alți câțiva la frigare: în coajă sau împănați cu felii de slănină şi frunze de dafin, cu ulei şi pesmet. Mi-am amintit şi de rețeta lui Pellegrino, umplând câțiva cu felii de slănină şi jambon, presărându-i cu cuişoare şi sos real; după care i-am legat într-o plasă de frunze de bostan. Pe alții mai măricei i-am dat în fiert, i-am tăiat în două şi i-am fript, garnisind totul cu legume rumenite, date prin zahăr şi suc de lămâie, fără scorțişoară.

Când acele feluri erau aproape gata, m-am trezit împresurat de fețele încântate ale chiriaşilor, ce-au preferat să se servească singuri. Cloridia, spre surpriza mea, îmi oferi un platou asortat cu gust, neuitând să-l garnisească delicios cu pătrunjel şi un sfert de lămâie. Am roşit pe cinste, dar nu mi-a lăsat timp să zic ceva şi, surâzând, a stat la masă cu ceilalți.

Între timp coborâse şi abatele Melani. Lipsind doar Dulcibeni, urcai să bat la uşa camerei sale şi să-l întreb dacă nu venea la masă. Chiar dacă aş fi avut şi altceva de gând, n-aş fi avut cum să-i ghicesc intențiile. Îmi spuse, din spatele uşii, că nu-i era foame şi nici n-avea chef de vorbă. N-am insistat, ca să nu dau de bănuit. În timp ce mă dezlipeam de uşă, am auzit o rumoare de-acum familiară, un foşnet iute şi săgetător. Dulcibeni se îndeletnicea din nou cu tabachera.

A NOUA NOAPTE

Între 19 şi 20 septembrie 1683

– Urgentanță, pericolant şi sacrizant, recită Ugo-nio pe un ton ciudat de stârnit.

– Sacrizant? Şi ce-ar însemna asta? întrebă abatele Melani.

– Gârfâlâh, explică Ciacconio, făcându-şi semnul crucii.

– Când verbizează despre o afariție sacrizantă, sau evo-chează un personagiu biserical, învățătoriu sau celebros, Ciacconio îl nominează cu respectuozitate condecentă, rimanen-tă şi ordinantă, căci făcându-şi datoria, sporeşte botezatului bucuria.

Ne împărtăşirăm din ochi perplexitatea. Căutătorii de relicve, extrem de agitați, încercau să ne explice ceva despre un personaj de la Curia papală, sau ceva asemănător, pentru viața căruia păreau să se teamă smeriți.

Dornici să aflăm rezultatul incursiunii lui Ciacconio în casa lui Tiracorda, Atto şi cu mine i-am întâlnit la Arhivă, îndeletnicindu-se cu imunda lor grămadă de oase şi necurățenii. Traducând cât de cât în cuvinte grohăiturile lui Ciacconio, Ugonio ne puse în gardă. În casa medicului şi prietenului lui, Dulcibeni tocmai se întâmpla ceva primej-dios, care trebuia de urgență dejucat şi care avea legătură cu o persoană de rang înalt, probabil un prelat, a cărui identitate nu era încă lămurită.

–Spune-mi mai întâi cum ai intrat în casa lui Tiracorda? întrebă Atto.

– Gârfâlâh, răspunse Ciacconio cu un surâs viclean.

– A entrizat pe coşarul vătros, explică Ugonio.

– Prin coşul şemineului? De-asta nu ținea el să ştie unde dădeau ferestrele. S-o fi murdărit, nu glumă... Îmi retrag vorbele, se corectă Atto, amintindu-şi că murdăria era elementul natural al celor doi cumetri.

Ciacconio reuşise să coboare fără prea mari eforturi în şemineul bucătăriei de la parter, de unde, luându-se după glasuri, dăduse de Tiracorda şi Dulcibeni în cabinet, care tocmai discutau lucruri pentru el de neînțeles.

– Voroveau argomente teoristice, ghicitoristice... poate chiar negromaniace, explică Ugonio.

– Gârfâlâh, confirmă din cap Ciacconio, de-a dreptul neliniştit.

– Nici vorbă, n-are rost să vă temeți, îi întrerupse Atto cu un surâs, dezlegau nişte ghicitori acolo.

Ciacconio ascultase şaradele cu care-şi pierdeau timpul Tiracorda şi Dulcibeni, şi le luase drept nişte oculte ceremonii cabalistice.

– Vorovind doctorantul a strecurizat că, în temporal de nocturnă se va localiza la Monte Cavallo pentru a terapiza personagiul sacrizant, adăugă Ugonio.

– Am înțeles. Va merge la noapte la Monte Cavallo, adică la palatul pontifical, pentru a trata persoana, prelatul acela celebru, tălmăci Atto privindu-mă cu-nțeles.

– Şi-apoi?

– Apoi ar au ingurgizat alcolisme magna cum alegrie şi dulcis in ciupearcă doctorantul s-a somnizat.

– Aşadar, Dulcibeni adusese iar tăria ce-i plăcea atât de mult medicului şi îl adormise. Era partea cea mai importantă a relatării lui Ciacconio. De îndată ce Tiracorda se afundase în lumea viselor, Dulcibeni luase dintr-un dulap un vas decorat cu desene stranii, ale cărui laturi erau prevăzute cu orificii. Scoase apoi din buzunar o sticluță, din care scursese în vasul lui Tiracorda câteva picături de lichid. Atto şi cu mine ne privirăm alarmați.

– In timp ce efectiza scurgizarea, a susurizat: „Pentru ea.“

– Pentru ea... Interesant. Şi-apoi? îl îmboldi Atto.

– Apoi ar s-a prezențiat furianta.

– Care furie? întrebarăm într-un glas.

– În cabinetul lui Tiracorda năvălise nevasta, numita Para-disa, ce-şi găsi astfel bărbatul posedat de aburii lui Bachus, iar pe Dulcibeni dina-intea paharelor de tărie.

– A izbucnizat tare, turbatizată şi coleroidă, explică Ugonio.

După câte-am înțeles, Paradisa îşi făcu cu ou şi oțet soțul, aruncând în el cu pahare, instrumente medicale, cu tot ce-i venea la îndemână. Pentru a se feri de proiectilele acelea, bietul Tiracorda trebuise să se ascundă sub masă, în timp ce Dulcibeni se grăbise să pună la loc vasul decorat în care picurase acel lichid misterios.

– Mueriția ultragistă: nepotrivizată doctorantului terapizant spre a reuşi mai mult benefice decât malefice, clătină din cap Ugonio, însoțit solidar de acordul îngrijorat al lui Ciacconio.

Din păcate, chiar în acea clipă, povesti el, misiunea lui Ciacconio suferi o abatere. În timp ce Paradisa îşi vărsa focul în contra vinului şi rachiului agreat de victimă, iar Dulcibeni se făcea că plouă aşteptând sfârşitul scenei, Ciacconio profită de ocazie pentru a se deda joaselor sale pofte. Ochise din vreme pe un dulap din cabinet un obiect pe gustul lui.

– Gârfâlâh, gâlgâi el încântat şi scoase de sub parpalac, lustruită şi parcă nou-nouță, o magnifică hârcă, chiar şi fără falca de jos, pe care Tiracorda o folosea probabil pentru lecțiile cu studenții.

Fapt e, că în timp ce Paradisa dădea în clocot, Ciacconio se strecurase tiptil în cabinet, ocolind masa sub care se refugiase Tiracorda, şi reuşise să înşface hârca, fără să fie văzut, întâmplarea însă vru ca un candelabru, zvârlit de Paradisa spre Tiracorda, să-l lovească în treacăt chiar pe Ciacconio. Căutătorul de relicve, de durere şi ofensă, sări cu picioarele pe masă spre a se împotrivi atacului, scoțând drept urlet de război unicul sunet de care gura lui era în stare.

La vederea acelei ființe murdare şi cocârjate, gata să o lovească la rândul său cu candelabrul, Paradisa începu să urle de mama focului, în vreme ce Dulcibeni înțepenise locului, iar Tiracorda se făcuse şi mai mic sub masă.

Auzind urletul Paradisei, slugile se repeziseră de la catul de sus, încrucişându-se cu Ciacconio gonind pe scări în jos. Căutătorul de relicve, dinaintea acelor tinere şi proaspete fetişcane, nu rezistase ispitei de a-şi pune labele pe una din ele.

Biata de ea, pipăită de monstru exact acolo unde carnea e mai moale şi mai deasă, îşi pierdu cunoştința pe loc. A doua servitoare avusese o criză de isterie, iar a treia îşi luase picioarele la spinare spre al doilea cat.

– Nu este excluzibil să se fi spipizat pe ea, preciza Ugonio rânjind deşănțat, la unison cu cumătrul său.

Hohotind îngrozitor datorită nesperatei distracții, Ciac-conio reuşise să ajungă-n bucătărie şi la şemineul pe care intrase; făcu drumul invers (pentru mine într-adevăr de neconceput) şi o dată ajuns pe acoperişul casei lui Tiracorda, pe-aci ți-e drumul.

– De necrezut, comentă Atto Melani, tipii ăştia doi au mai multe vieți decât salamandra.

– Gârfâlâh, preciză Ciacconio.

– Ce-a spus?

– Că în văsoi nu erau salamastre, ci sângesuge, lămuri Ugonio.

– Cum? Poate vrei să zici..., se bâlbâi abatele Melani.

– Lipitori, i-o luai eu înainte, iată de ce vasul lui Tiracorda îl interesa pe Dulcibeni.

Brusc avui o intuiție covârşitoare.

– Am priceput, tot am priceput! strigai în cele din urmă, văzându-l pe Atto atârnând de buzele mele. Dulcibeni... o, Doamne Dumnezeule!...

– Spune, omule, vorbeşte, mă imploră Melani, scuturân-du-mă de umeri ca pe un arbust, în timp ce căutătorii de relicve se uitau la noi, buimaci ca două bufnițe.

–.. .vrea să-l omoare pe Papă, reuşii eu în cele din urmă să articulez.

Eram toți patru striviți de povara acelei revelații.

– Întrebarea e: ce e lichidul ăla pe care Dulcibeni îl varsă pe ascuns în vasul cu lipitori? spuse Atto.

– Ceva pe care l-a obținut în insula aceea, am răspuns eu prompt, în laboratorul de schingiuit şoareci.

– Exact. Îi crestează şi-i lasă să sângereze. Şoareci bolnavi însă, adaugă Melani, din cei pe care i-am văzut şi noi, fie morți, fie muribunzi, ți-aminteşti!

– Cum să nu-mi amintesc, li se scurgea sângele din bot!

Şi Cristofano mi-a spus că asta se-ntâmplă numai şoarecilor bolnavi de ciumă.

– Aşadar, şoareci ciumați, căzu de acord Atto. Din sângele lor Dulcibeni a preparat un lichid infectat. După care s-a dus la Tiracorda şi l-a adormit cu tăria respectivă. Nu-i mai rămâne decât să toarne lichidul provocator de ciumă în vasul cu lipitori, devenite acum vehicul de transmitere a bolii. Cu acele lipitori, la noapte, Tiracorda urmează să-i facă sân-gerarea lui Inocențiu al XI-lea, încheie Atto cu glasul răguşit de emoție, şi-l va îmbolnăvi de ciumă. Poate că am intrat pe fir prea târziu.

– Ne-am tot învârtit în loc de câteva zile, domnule Atto. L-am auzit chiar pe Tiracorda spunând că Papa era îngrijit cu lipitori! mă înflăcărai eu.

– Cerule mare, ai dreptate, răspunse Melani sumbru. Ştirea asta ni s-a oferit pe tavă la prima noastră vizită. Cum de nu m-a dus capul?

Puserăm cap la cap raționamente, amintiri şi presupuneri şi reuşirăm rapid să reconstituim faptele.

– Dulcibeni a citit ceva cărți de medicină, reluă abatele, se vede cât de colo. Prin urmare, el ştie foarte bine că la vreme de ciumă şoarecii se-mbolnăvesc, şi că din sângele lor poate obține ceea ce vrea. În plus, îl însoțeşte la han pe Fouquet. În fine, cunoaşte teoria lui Kircher: ciuma nu se răspândeşte prin miasme, mirosuri sau putori, ci *per animalcula*.

Adică nişte fiinţe foarte mici care pot migra de la o vietate la alta. De la şoareci până la Papă.

–E-adevărat! mi-adusei eu aminte. La începutul carantinei au fost aduse în discuţie teorii asupra ciumei, iar Dulcibeni a dezvoltat teoria lui Kircher cu lux de amănunte. O cunoştea atât de bine încât părea să fie pentru el ca o...

–...obsesie, iată cuvântul. Ideea de a-l îmbolnăvi pe Papă trebuie să-i fi venit mai demult. Probabil vorbind de secretele ciumei cu Fouquet, în cursul celor trei ani pe care Suprain-tendentul i-a petrecut la Napoli.

– Înseamnă că Fouquet avea multă încredere în Dulci-beni.

– Cu siguranţă. Nu i-am găsit noi scrisoarea lui Kircher în izmene? Altfel, de ce s-ar fi îngrijit Dulcibeni cu atâta dăruire de un bătrân orb? comentă sarcastic abatele.

Dar de unde şi-o fi procurat Dulcibeni acei *animalcula* care transmit ciuma? întrebai.

Focare sunt peste tot, chiar dacă nu întotdeauna provoacă epidemii adevărate. Mi-aduc aminte, de pildă, că anul ăsta, la începutul lui, mai precis, s-a vorbit de un focar de ciumă la hotarele cu Imperiul, lângă Bolzano. Aici Dulcibeni ar fi putut foarte bine să găsească sânge de şoareci ciumaţi, cu care să-şi înceapă experienţele. După care, simţind că a venit momentul, a tras la Donzello, hanul cel mai apropiat de casa lui Tiracorda, continuând să infecteze şoarecii în subterană, încât să aibă tot timpul la dispoziţie sânge proaspăt ciumat.

– Pe scurt, a ţinut ciuma în viaţă, trecând-o de la un şoarece la altul.

– Exact. Probabil însă că la un moment dat ceva n-a mai mers. În galerii puteai întâlni de toate: şoareci infectaţi, flacoane de sânge, clienţi ai hanului care încotro... Prea mult trafic.

În sfârşit, germeni invizibili, câţiva *animalcula* au ajuns la Bedford, şi tânărul nostru englez s-a ales cu boala. Ceea ce, Doamne fereşte, mi s-ar fi putut întâmpla mie, sau ţie.

Dar boala lui Pellegrino, dar moartea lui Fouquet?

Nici o legătură cu ciuma. Stăpânul tău s-a lovit rău când a căzut. In schimb, Fouquet, cum zice şi Cristofano, a fost otrăvit. Şi nu m-ar mira deloc să-l fi omorât chiar Dulcibeni.

Cerule mare, şi ucigaş al lui Fouquet? mă mirai eu. Mie totuşi Dulcibeni nu mi se părea atât de nelegiuit, atât de... Oricum, a suferit teribil pentru fiica sa, bietul de el; se poartă modest, poate prea modest; a ştiut să capete încrederea bătrânului Fouquet, având grijă de el şi ocrotindu-l...

Dulcibeni vrea să-l ucidă pe Papă, mi-o reteză Atto. Ai ajuns cel dintâi la concluzia asta. De ce nu şi-ar fi otrăvit şi prietenul?

– Da, dar...

– Toţi sfârşim prin greşeala de a ne încrede în persoana

cea mai puţin nimerită, ricană abatele. Unde mai pui că Su-prainten-dentul s-a încrezut totdeauna prea mult în prietenii săi, adăugă nu fără să tresară uşor la propriile-i cuvinte. Şi dacă îţi sunt chiar pe plac dilemele, mă somă el, ei bine, am una pe măsură. În noaptea asta, cu ocazia sângerării, Papa va fi infectat de lipitorile lui Tiracorda şi va muri de ciumă. Şi de ce oare? Doar fiindcă familia Odescalchi nu l-a ajutat pe Dulcibeni să-şi regăsească fata.

– Şi cu asta...?

– Nu ţi se pare cam puţin pentru a condamna la moarte un pontif?

– Cam, de fapt...

– Puţin, îţi spun eu, prea puţin, se repetă Atto, şi am impresia că Dulcibeni are şi alte motive pentru a se deda la o asemenea uneltire. Dar pe moment nu-mi trece nimic prin cap.

În timp ce noi tăiam astfel firul în patru, şi cei doi cumetri puneau lumea la cale, tocând mărunt din gură. În cele din urmă Ugonio se ridică, ca şi cum s-ar fi grăbit, mânat de o treabă.

Apropo de primejdii mortale, cum ai reuşit să scapi teafăr din Cloaca Maxima? îl întrebai eu pe Ugonio.

– Juramentul salvamentării, asta a făcut Baronio.

– Baronio? Cine mai e şi ăsta?

Ugonio ne privi de sus, ca şi cum ar avea de făcut un anunţ solemn.

– Oricineundearfi urgentizează o vizieră a cunoaşterii personaliste, spuse, în timp ce cumătrul său, printr-o seamă de rânciuri, ne poftea s-o luăm din loc, după el.

Călăuziţi de căutătorii de relicve, băturăm drumul încă o dată spre galeria C. După câteva minute, cei doi se opriră brusc din mers. Deja ne aflam în prima parte a galeriei şi mi s-a părut că aud un foşnet din ce în ce mai aproape, însoţit de un miros pătrunzător, neplăcut, duhnind a animal

Pe neaşteptate, Ugonio şi Ciacconio se închinară, aşa cum se face dinaintea unei nevăzute divinităţi. Din întunecimea galeriei văzui desprinzându-se anevoie un pâlc de fantome cenuşii şi ţopăitoare.

Gârfâlâh, rosti Ciacconio cu respect.

Baronio, dintre toţi căutătorii de relicve excelentat, caporal şi conducent, vesti ceremonios Ugonio.

* * *

Nu era nici o îndoială că tenebrosul popor de căutători de relicve avea o anume consistență numerică. Nu ne-am fi așteptat însă să fie condus de o căpetenie recunoscută, și căreia masa duhnitoare de supuși să-i respecte meritele, autoritatea și puterile aproape taumaturgice. Și totuși despre asta era vorba. Misteriosul Baronio ne ieșise în cale, ca și cum ne-ar fi presimțit apropierea, înconjurat de o mare ceată de ciraci. Era vorba de o adunătură pestriță (dacă acest termen poate fi folosit pentru nuanțele de cenușiu și maroniu) compusă din indivizi nu foarte deosebiți de Ugonio și Ciacconio: înfășurați în mizerabile și prăfoase parpalace, cu fețele ascunse de glugi și mâinile pierdute în mâneci mult prea lungi, acoliții lui Ugonio, Ciacconio și Baronio reprezentau cea mai spăimoasă teapă pe care mintea omului și-o poate închipui. Semnal sigur al prezenței acestora fusese damful pătrunzător pe care-l simțisem cu mult înainte de apariția lor. Baronio ieși în fața însoțitorilor, deosebindu-se de aceia prin faptul de a fi oleacă mai înalt. Dar imediat se trase-napoi, sub scutul gărzii sale personale. Întregul grup de căutători de relicve se-nchise ca o falangă, vociferând și bolborosind a neîncredere.

Gârfâlâh, spuse atunci Ciacconio, și pe loc ceata păru să se calmeze.

L-ai spaimizat pe Baronio: te-a confondizat cu un *dae-munculus subterraneus,* îmi traduse Ugonio, așa că le-am pre-cizis că pot să jurasez că ești un bon companifer.

Căpetenia căutătorilor mă luase drept un drăcușor de felul acelora care, cred ei, ar popula întunecimile galeriilor, și în a căror existență ei cred cu tărie, deși nu li se arătaseră niciodată. Ugonio mă lămuri că despre asemenea creaturi locuitoare ale vastelor regiuni subpământene au scris Nicefor, Gaspard Schott, Fortunius Licetus, Johannes Eusebius Nie-rembergius și Kircher însuși.

Ei au dezbătut pe larg natura și apucăturile acestor *dae-munculi subterranei,* precum și despre ciclopi, giganți, pigmei, monopozi, tritoni, sirene, satiri, chinocefali și acefali.

Acum însă, nu aveam a mă teme de nimic: Ugonio și Ciacconio garantau pentru mine și pentru Atto. Ne-au fost prezentați și ceilalți căutători de relicve, care răspundeau (dacă memoria nu mă-nșală) unor nume rarissime tip Gallonio, Stellonio, Marronio, Salonio, Plafonio, Scacconio, Grufonio, Polonio, Svetonio și Antonio.

– Câtă onoare, spuse ironic Atto, abia stăpânindu-și dezgustul.

Ugonio îmi relată că Baronio își adusese ceata să-l salveze atunci când luntrea noastră se răsturnase, lăsându-ne pradă apelor din Cloaca Maxima. Cu câteva minute mai înainte de restriște, căpetenia presimțise în chip misterios (posibil în virtutea aceluiași miraculos simț olfactiv de care dispunea și Ciacconio) că Ugonio dorea să-l vadă, drept care venise spre noi, ivindu-se din măruntaiele pământului, sau, mult mai simplu, din chepengul care de la Panteon dădea spre galerii.

O legătură ca între frați și o solidaritate ca între creștini păreau să-i unească pe căutătorii de relicve. Prin mijlocirea unui cardinal pasionat de relicve, ceruseră chiar (neoficial) Papei îngăduința de a întemeia o Arhiconfraternitate, dar Pontiful („stranibizar", comentase Ugonio) nu dăduse încă un răspuns.

– Fură, înșală, fac contrabandă, și-apoi fac pe bigoții, îmi șopti Atto.

Ugonio tăcu, lăsându-l pe Baronio să ia cuvântul. Încetă în fine și neîncetata zarvă a suitei de căutători de relicve, care nu mai pridideau să se scarpine, să-și caute-n păr, să tușească, precum și să ciugulească, să roadă și să clefăie de-ale gurii.

Baronio își scoase pieptul înainte, înălță arătătorul ghe-ros și declamă:

– Gârfâlâh!

– Extraordinar, făcu Melani, leit aceeași limbă, ce mai.

– Nu e limbariță, e legament, interveni Ugonio cam supărat, ghicind probabil că Atto îi persifla subtil șeful.

Aflarăm astfel că mărginitele capacități de vorbire ale căutătorilor de relicve nu depindeau de stupiditatea sau lipsa lor de instrucție, ci de un pios legământ.

– Până când nu va fi găsire Sacrul Obiectist, nu verbiza, spuse Ugonio, el fiind singurul dezlegat de acel jurământ, spre a putea păstra legăturile între comunitatea lor și restul lumii.

– Așa vasăzică? Și care-ar fi acest Sacru Obiect pe care-l căutați?

– Butelcă cu Adevărat Sanghin al Domnului Nostru, spuse Ugonio, în vreme ce toți gealații, la unison, își făceau semnul crucii.

– O nobilă și sfântă datorie, i se adresă surâzând Atto lui Baronio.

– Roagă-te ca legământul să rămână veșnic, îmi șopti el apoi, având grijă să nu se facă auzit, altfel vor sfârși toți să vorbească la Roma ca Ugonio.

– E neprobabil, replică pe neașteptate Ugonio, consigu-rând că subscrisul e germanist.

– Ești german? se miră Atto.

– Provenizez de la Vindobona, preciză țanțoș căutătorul de relicve.

– Ah, te-ai născut la Viena, traduse abatele. De-aia vorbești tu în halul ăsta...

– ...padronizez vorberia italistă ca pe limbamatcă, se grăbi să detalieze Ugonio, şi sunt gratific vostrisimei deriziuni pentru complementul de stimă ce mă decorează.

După ce sfârşi să se complimenteze singur pentru vorbirea sa dezlânată şi stricată, Ugonio îşi lămuri ortacii cu privire la tema întâlnirii: un individ suspect, chiriaş al hanului, urzise un plan de asasinare a Preafericitului Inocenţiu al XI-lea, folosindu-se de lipitori infectate cu morbul ciumei, şi asta tocmai acum, când la Viena se hotăra destinul creştinătăţii. Planul fatal urma să fie săvârşit chiar în acea noapte.

Căutătorii de relicve primiră ştirea cu adâncă indignare, şi chiar panică. Se dezlănţui pe loc o scurtă, dar agitată dezbatere, pe care Ugonio ne-o traduse în rezumat. Plafonio propuse retragerea în rugăciune şi invocarea proniei cereşti. Gallonio se declară în favoarea unei iniţiative diplomatice: o delegaţie a căutătorilor de relicve să se fi dus la Dulcibeni şi să-i ceară suspendarea planului. Se băgă în discuţie Stel-lonio, susţinând o altă variantă: Dulcibeni trebuia capturat chiar la Donzello şi executat pe loc. Grufonio fu mai precaut, temându-se de o contralovitură, de pildă intervenţia gărzilor pontificale. Marronio aminti că faptul de a pătrunde într-un han în carantină, suspect de ciumă, comporta riscuri mult prea mari.

Svetonio observă că o astfel de intervenţie-n forţă n-ar putea zădărnici complotul lui Dulcibeni: dacă Tiracorda ajungea la reşedinţa papală (aici Grufonio se mai închină o dată) totul era pierdut. Trebuia prin urmare să fie oprit Tiracorda, cu orice preţ. Toată ceata căutătorilor de relicve îşi îndreptă privirea spre Baronio, care şi-i încurajă: „Gârfâlâh!“

Ortacii lui Baronio începură atunci să ţopăie şi să grohăie războinic, după care îşi luară tălpăşiţa, doi câte doi, sol-dăţeşte, îndreptându-se spre galeria C, pe direcţia care ducea la casa lui Tiracorda. Ugonio, care rămăsese cu noi, ca şi cumătrul său dintotdeauna, ne-a pus la curent cu ceea ce urma să se întâmple: căutătorii de relicve hotărâseră să-l oprească pe Tiracorda cu orice preţ. Se vor posta pe ulicioarele din jurul casei bătrânului medic, şi vor dibui trăsura cu care o să plece la palatul papal de la Monte Cavallo.

– Dar noi, domnule Atto, cum vom face să-l oprim pe Tiracorda? întrebai eu pradă agitaţiei, dar şi râvnei de a mă dezlănţui trup şi suflet în contra atentatului la viaţa Vicarului lui Cristos.

Abatele însă nu m-a auzit. Îi răspunse totuşi lui Ugonio cu o voce albă, şi totuşi îngrijorată. Situaţia îi scăpase din mână şi nu era deloc încântat.

– Prin urmare, ce e de făcut?

– Tiracorda o să fie oprit, asta-i sigur, spuse Melani încercând să-şi redobândească controlul. Baronio şi ai lui vor acţiona la suprafaţă, iar noi în subteran. Ia uitaţi-vă aici.

Ne arătă un plan al galeriilor, adus la zi, faţă de vechiul desen pe care-l pierduse la Cloaca Maxima. Noul plan cuprindea şi tronsonul C, inclusiv răscrucea cu pârâul subteran de la care se ajungea la insula-laborator a lui Dulcibeni şi la Cloaca Maxima.

Se vedea de asemeni şi traseul galeriei D până la ieşirea spre şopronul lui Tiracorda, chiar alături de Donzello.

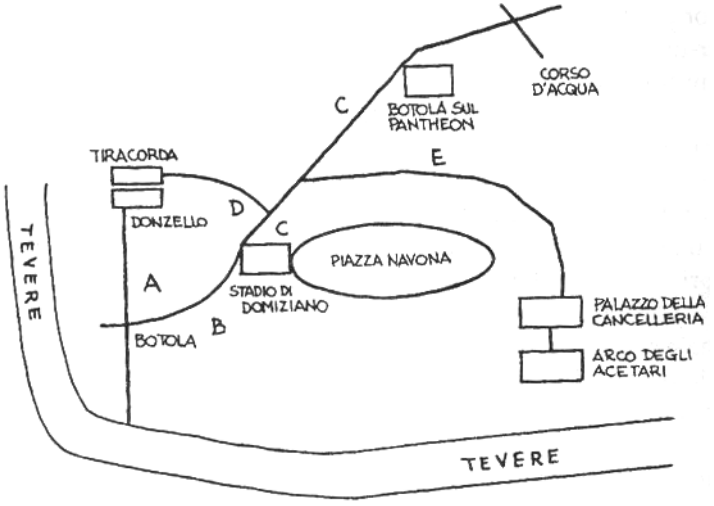

Pentru interceptarea lui Tiracorda nu-i de-ajuns să fie supravegheate străzile învecinate cu via dell'Orso, explică Atto. Nu poate fi exclus ca medicul, în grija lui pentru discreţie, să prefere calea subterană, adică să se strecoare prin galeriile D, C, B şi A, şi să iasă la malul Tibrului.

– La ce bun?

– Ar putea de pildă să ia o barcă şi să urce pe fluviu până la portul Ripetta. Drumul ar fi mai lung, dar el, imposibil de urmărit. Sau ar putea reveni la suprafaţă printr-un loc necunoscut nouă. Este bine să ne-mpărţim sarcinile şi să prevenim toate eventualităţile: Ugonio şi Ciacconio vor supraveghea galeriile A, B, C şi D.

– Nu e oleacă prea mult pentru doi oameni?

– Doi zici, dar uiți de al treilea: nasul lui Ciacconio. Noi vom cerceta împreună galeria C, de fapt partea unde n-am ajuns până acum. Ca să fim siguri că Tiracorda n-o s-o șteargă tocmai pe-acolo.

– Și Dulcibeni? Nu credeți c-o să dăm de el prin cele galerii?

– N-are cum. A făcut tot ce trebuia: a infectat lipitorile. Pasul următor: Tiracorda va merge la Papă ca să-i facă sân-gerarea.

Ugonio și Ciacconio plecară imediat, afundându-se în galeria C. Ocazia de a fi din nou singuri îmi declanșă, nu se știe prin ce mecanism secret, o întrebare care mă rodea de mai multă vreme.

– Domnule Atto, dvs. sunteți un agent al regelui Franței?

– Și ce-i cu asta, mă privi el chiorâș.

– Doar să... adică, acest Papă nu e cu siguranță un bun prieten al Regelui Preacreștin. Dvs. însă doriți să-l salvați, nu-i așa?

– Ai văzut vreodată cum se decapitează un om?

– Nu.

– Ei bine, află că atunci când capul se rostogolește pe jos, limba poate încă să se miște-n gură. Și să grăiască. De aceea, nici un prinț nu e fericit dacă cineva de rangul său moare. Se teme de acel cap care cade, și de limba care poate spune lucruri primejdioase.

– Înseamnă că suveranii nu poruncesc moartea nimănui?

– Nici chiar așa... pot s-o facă, dacă în joc se află siguranța Coroanei. Dar politica, ține minte, băiete, adevărata politică se face prin cumpăniri, nu prin atacuri.

Privindu-l pe furiș, mi-am dat seama după vocea nesigură, după fața palidă și ochii alunecoși, că era din nou prada propriilor spaime. Abatele Melani, în ciuda vorbelor, se clătina. Căutătorii de relicve nu-i lăsaseră timp de gândire. Luaseră pe loc inițiativa de a organiza salvarea lui Inocențiu al XI-lea. O ispravă eroică pentru care Atto nu se decisese atât de iute, și în care se găsea acum catapultat. Nu putea să mai dea înapoi. încercă să-și disimuleze jena, grăbind pasul și întorcându-mi spatele.

Ajunși la Arhivă, încercarăm să dăm de urma lui Ugonio și Ciacconio. Zadarnic. Cei doi poate deja se aflau la pândă, mimetizați prin cine știe ce unghere.

– Suntem noi! Totu-e-n regulă? strigă Atto.

De după vreo boltă îngropată-n beznă, ne răspunse in-confundabilul grohăit al lui Ciacconio.

Merserăm deci mai departe, continuând să analizăm situația. Ni se părea de neiertat faptul că am putut fi atât de orbi, încât să nu punem cap la cap probele clare obținute zilele trecute. Din fericire era încă posibil să prindem de coamă calul năbădăios al adevărului.

– Dulcibeni lucra pentru familia Odescalchi în calitate de contabil sau așa ceva. Avea o fiică, Maria, rod al unei legături cu o sclavă turcoaică. Tânăra este răpită de fostul negustor de sclavi Feroni, ajutat de mâna sa dreaptă Huygens, cu siguranță pentru a satisface un capriciu al acestuia. Maria a fost dusă undeva în nordul îndepărtat. Dulcibeni se adresează atunci familiei Odescalchi, care însă nu-l ajută. De aceea Dulcibeni îi urăște, și logic îl va urî mai ales pe puternicul cardinal Benedetto Odescalchi, care-ntre timp a devenit Papă. În plus, după răpirea Mariei, Dulcibeni este agresat și zvârlit de la o fereastră, probabil spre a-l ucide. De acord până aici? rezumă încă o dată Atto firele pe care le-aveam în mână.

– De acord.

– Iată și-o primă-ntrebare: de ce Feroni sau Odescalchi puseseră pe cineva să-l elimine fizic?

– Ca să-l împiedice să-și recupereze fiica.

– Posibil, spuse Atto nu prea convins. Dar ai auzit și tu că toate căutările trimișilor lui au eșuat. Eu cred că Dulcibeni devenise periculos pentru cineva anume.

– Domnule Atto, dar de ce fata lui Dulcibeni era o sclavă?

– Nu l-ai auzit pe Tiracorda? Fiindcă mama ei era o sclavă din Turcia, cu care Dulcibeni n-a vrut să se însoare. Nu prea mă pricep la treburile negrilor și păgânilor, dar – după câte spunea Dulcibeni – acea copilă din flori era considerată și ea sclava familiei Odescalchi. Însă mă-ntreb: de ce Huygens si Feroni n-au cumpărat-o și basta?

– Poate că familia Odescalchi n-a vrut să le-o vândă.

– Dar pe mama ei au vândut-o. Eu cred mai degrabă că

– Dulcibeni n-a vrut să le cedeze propriul copil; de unde și recursul la răpire, poate chiar cu sprijinul familiei Odescalchi.

– Vreți să spuneți că la acest act abominabil, familia Papei a fost complice? mă înspăimântai eu.

– Cu siguranță. Poate chiar cardinalul Benedetto, azi Papă. Să nu uităm că Feroni era putred de bogat, adică un om căruia nu i se refuză nimic. Așa se și explică de ce Dulcibeni nu a fost ajutat să-și regăsească fiica.

– Dar prin ce mijloace a putut Dulcibeni să împiedice vânzarea, dacă fata era proprietatea familiei Odescalchi?

– Prin ce mijloace? Aici e buba! Cred că Dulcibeni a dat la iveală o armă care i-a legat de mâini și de picioare pe Odescalchi, și nu le-a lăsat

decât opțiunea răpirii, pusă la cale împreună cu Feroni, și urmată de reducerea la tăcere veșnică a lui Dulcibeni.

Feroni: tocmai voiam să-i spun abatelui că numele nu mi se părea nou. Dar, neizbutind să-mi aduc aminte când și unde îl auzisem, am tăcut.

– O armă împotriva familiei Odescalchi. Un secret poate... cine știe, șoptea abatele cu o fulgerare lubrică în ochi.

Un secret apăsător în trecutul Papei. Am înțeles că Atto Melani, agent al Maiestății sale Preacreștine, și-ar fi dat chiar viața să-l afle.

– Să le ia dracu' de încâlceli, puse el capăt cugetărilor. Fapt e că Dulcibeni are ideea de a-l ucide nici mai mult nici mai puțin decât pe Papă. Știe bine că nu poate obține audiență la Pontif, pentru a-l aranja cu un pumnal. Cum se poate omorî un om de la distanță? Prin otrăvire, dar riscurile sunt prea mari. Există însă o soluție mai subtilă. Dulcibeni își amintește că are un vechi prieten numai bun pentru ce vrea el: Giovanni Tiracorda, medic primar al Papei. Papa Odescalchi a avut totdeauna probleme de sănătate. Tiracorda îl îngrijește, și Dulcibeni, care știe toate acestea, poate profita de ocazie. Chiar în această perioadă, starea lui Inocențiu al XI-lea, chinuit de spaima că armatele creștine ar putea fi înfrânte la Viena, se agravează. Papei i se fac sângerări cu lipitori, care, nu-i așa, se hrănesc cu sânge. Atunci ce face Dulcibeni? Între o ghicitoare și alta, îl îmbată pe Tiracorda. Nu e un lucru prea greu, căci nevasta medicului, Paradisa, e bigotă și pe jumătate nebună: crede că alcoolul aduce după sine pierzania sufletului. Tiracorda e silit să bea pe furiș, și deci aproape întotdeauna fără măsură. Îndată ce-l vede pe medic făcut, prietenul Dulcibeni infectează cu morbul ciumei, produs în insula subterană, lipitorile menite să primenească sângele Papei. Ani-măluțele-alea își vor înfige dinții în sfânta carne a Pontifului, care va fi astfel atacat de molimă.

– Îngrozitor! făcui eu.

– De ce? Un om însetat de răzbunare n-are nici un fel de oprelişte. Îți aduci aminte prima noastră intrare în casa lui Tiracorda? Dulcibeni l-a întrebat „cum se simt" și se referea – știm asta doar acum – la lipitorile pe care avea de gând să le infecteze. Și fiindcă atunci se-ntâmplase ca Tiracorda să spargă sticla de tărie, Dulcibeni a trebuit să-și amâne operația. Ieri noapte însă, lucrurile s-au potrivit. În timp ce infecta lipitorile, a spus „Pentru ea", împlinind astfel răzbunarea pentru dispariția fiicei sale.

– Avea însă nevoie de un loc departe de ochii lumii pentru a-și pune la punct planul și a se deda acelor operațiuni, remarcai.

– Bravo. Dar mai cu seamă pentru a cultiva, prin meșteșuguri necunoscute nouă, morbul infecției de ciumă. Capturează șobolani și-i închide în colivia din insulă, inoculân-du-le infecția; apoi le extrage sângele și-l prelucrează pentru a obține lichidul infecțios. Cu siguranță el a pierdut în galerie pagina de Biblie.

– Prin urmare tot el mi-a furat perlele?

– Ba bine că nu. Și nu mă mai întrerupe, reteză scurt Atto. După ce stăpânul tău a căzut la pat, Dulcibeni, ca să poată să intre în subterane și să opereze în insula templului mithraic, a trebuit să sustragă cheile de la brăcinarii lui Pellegrino, și să facă o dublură la un lăcătuș; a înfășurat dublura în pagina de Biblie a lui Komarek. Însă tot învârtindu-se el printre șobolani, lipitori și alambicuri, era inevitabil s-o mânjească de sânge.

– Am văzut pe insulă un vas identic cu cel de la Tiracorda, și apoi toate instrumentele-acelea.

– Vasul l-a folosit poate la creșterea a niscaiva lipitori, ca să se asigure că ele pot să se hrănească cu sânge infectat și să supraviețuiască o bună bucată de timp. Când totuși și-a dat seama că nu este singurul care se preumblă prin galerii, și că e posibil să fie urmărit, a renunțat la micile sugătoare care ar fi fost o probă a planului său criminal. Aparatele și instrumentele de pe insulă le-a păstrat totuși, nu numai pen-tru experiențe pe șobolani, dar și pentru obținerea lichidului infecțios. De unde și impresia de laborator al unui alchimist: alambicuri, unguente, cuptoraşe...

– Dar ghilotina aceea în miniatură?

– Poate i-a fost de folos la ținerea-n loc a șobolanilor, când îi cresta sau îi căsăpea, ca să le recolteze sângele.

Șobolanii ăia muribunzi din galerii scăpaseră poate sau supraviețuiseră experiențelor. Cu siguranță sticluța cu sânge pe care o găsiserăm în subterana D fusese pierdută de Dulcibeni, care încercase fără succes să infecteze direct cu sângele șoarecilor lipitorile prietenului Tiracorda.

– Să nu uităm de frunzele de *mamacòca,* tot de noi găsite.

– Chestia asta chiar nu mi-o explic, admise abatele Melani. N-au de-a face cu ciuma, și nici cu proiectul lui Dulcibeni. Dar mai e ceva: nu pot să pricep cum zile-n șir bătrânul Dulcibeni a tot alergat, vâslit, s-a cățărat și s-a sustras urmăririi noastre cu vlaga unui băietan, și-n plus pe timp de noapte. Mai că-mi vine să cred că a avut un complice.

În timp ce ne repovesteam aventura, ajunserăm la chepengul ce făcea legătura între galeriile B și A. Partea stângă a tronsonului B constituia

ultima etapă a celor trei explorări pe care avusesem de gând să le facem, spre a ne completa cunoaşterea terenului de sub Donzello. Aşa că n-am mai coborât prin chepeng, ca să trecem din galeria B spre galeria A, aşa cum am fi făcut pentru a ne întoarce la Donzello, ci ne-am continuat drumul. Uitându-mă pe harta lui Atto, era clar că mergeam pe direcţia Tibrului, având hanul pe dreapta şi bra-ţul fluviului pe stânga. Surprize n-au prea fost, până ce dă-durăm de o scară de piatră tăiată în pătrate, aducând cu cea care din debaraua tainică de la Donzello cobora spre subterane, şi pe care o cunoşteam acum şi cu ochii-nchişi.

– Pe-aici o să ieşim în via dell'Orso, am spus eu, urcând treptele spre suprafaţă.

– Oricum pe-aproape, poate puţin mai la sud, în via Tor di Nona.

Dădurăm de un soi de vestibul cu pavaj de cărămizi antice, şi el asemănător cu cel pe care călcasem de mai multe ori la ieşirea din han. Pe bolta vestibulului se putea distinge (şi încă se mai recunoştea la pipăit) un fel de gură de canal de fier, sau poate de plumb, ţeapăn la orice vibraţie şi destul de greu de deschis. Trebuia dat la o parte acel ultim obstacol, pentru a vedea în ce punct al oraşului ne dusese drumul. Unindu-ne puterile şi sprijinindu-ne cu nădejde de ultima treaptă a scării, izbutirăm să ridicăm acel greu capac. Mai bine zis, să-l dislocăm împingându-l apoi pe pavaj, exact cât trebuia ca să ieşim la suprafaţă. Ciulind urechile şi trăgând cu coada ochiului, ne-am dat seama că la câţiva paşi de noi avea loc o înfruntare violentă.

În clarobscurul nopţii am putut zări o trăsură în mijlocul străzii. Două torţe, prinse de-o parte şi de alta a cabinei, o luminau cu răsfrângeri oblice şi sinistre. Strigătele înăbuşite ce se auzeau păreau a fi ale birjarului, zbătându-se să scape din prinsoarea unor indivizi tăbărâţi asupra lui. Unul din agresori îi luase hăţurile din mână şi oprise caii care tot nechezau şi sforăiau nervoşi. Chiar în clipa aceea un alt individ ţâşni din trăsură, ţinând ceva în mână, un obiect voluminos, parcă. Trăsura, acum era clar, fusese jefuită. Deşi ameţit de lungul traseu subteran, am recunoscut imediat via Tor di Nona, care, paralelă fiind cu Tibrul, merge spre via dell'Orso. Socotelile abatelui Melani cu privire la destinaţia noastră se dovediseră fără cusur.

– Mergem şi noi acolo, susură Atto arătând spre trăsură. Scena violentă pe care o văzusem mă cam speriase. Ştiam că nu departe de-aici, la podul Sant' Angelo, erau gărzi de pază. Dar riscul de a fi amestecat într-un grav atentat ca acela, nu mă făcu să dau înapoi şi să nu-l urmez pe abate.

Acesta, ştergând zidul cu precauţie, se apropia de locul tâlhăriei.

– Pompeo, săriţi! Gărzi, ajutor! auzirăm pe cineva scâncind în trăsură.

Glasul firav şi sugrumat al pasagerului aparţinea fără umbră de îndoială lui Giovanni Tiracorda.

Într-o clipă am înţeles totul: omul care stătea pe capra trăsurii şi care se împotrivea zadarnic unor forţe mult mai mari, lansând urlete răguşite, nu era altul decât Pompeo Dulcibeni. Spulberându-ne orice prevedere, Tiracorda îi ceruse să-l însoţească la palatul pontifical de la Monte Cavallo. Medicul, prea vârstnic şi stângaci ca să mâne trăsura, preferase să-l ia cu el pe Pompeo, iar nu un birjar oarecare, dată fiind delicata şi tainica misiune.

Căutătorii de relicve, aflaţi prin apropiere, interceptaseră trăsura. Totul se petrecu în câteva minute. Îndată ce bagajul fu scos din cabină, cei patru sau cinci ortaci ce-l popreau pe Dulcibeni îl lăsară-n pace şi pe-aci ţi-e drumul. Îi văzurăm dispărând în spatele nostru, în direcţia capacului de canal prin care ieşiserăm noi adineaori.

– Lipitorile, i le-au luat, spusei eu stârnit.

– Ssst! îmi porunci Atto, semn că n-avea nici cea mai mică intenţie să ia parte la cele întâmplate. Câţiva locatari ai caselor din preajmă, auzind acea zarvă, se iţiseră la ferestre. Gărzile ar fi putut sosi din clipă-n clipă.

Tiracorda continua să se jeluiască în interiorul trăsurii, drept care Dulcibeni coborî de pe capră, cu gândul să-şi consoleze prietenul. Atunci se petrecu ceva incredibil. O umbră ce ieşise din canalul unde se topiseră căutătorii de relicve se apropie în zigzag şi se strecură din nou în trăsură. Părea să aibă sub braţ obiectul voluminos sustras bietului Tiracorda.

– Nu, crucifixul nu, blestematule, are-n el o relicvă...

Glasul medicului răsună rugător şi jalnic în noapte, iar după o scurtă încăierare, umbra coborî din trăsură pe partea opusă. Greşeală fatală: aici o aştepta Pompeo Dulcibeni. Am auzit plesnitura de bici cu care acesta se înarmase, şi cu care încleştă picioarele prădătorului, răsturnându-l la pământ.

În timp ce încerca să se ridice din ţărână, la lumina unei torţe, am recunoscut figura neghioabă şi cocoşată a lui Ciac-conio.

Ne-am apropiat încă puţin, riscând astfel să ne dăm de gol. Deşi nu vedeam prea bine din pricina portierei încă deschise, am auzit încă o dată plesnitura de bici, şi încă o dată, urmată de inconfundabilul grohăit al lui Ciacconio, având în el şi un soi de protest.

– Câini soioşi, spuse Dulcibeni, vârând ceva în trăsură şi trântind portiera, după care se aburcă iute pe capră şi dădu bice cailor.

Încă o dată prea rapida desfăşurare a evenimentelor nu-mi îngădui să ţin seama de imboldurile raţiunii şi ale prudenţei, şi nici de fireasca frică de Dumnezeu, care m-ar fi sfătuit să mă sustrag primejdioasei înrâuriri a abatelui Melani şi să nu mă amestec în fapte descreierate, criminale şi violente.

Iată de ce, încă implicat în cutezătorul proiect de a salva viaţa Domnului Nostru Inocenţiu al XI-lea, n-am îndrăznit să dau înapoi atunci când abatele Melani, trăgându-mă după el, mă duse la trăsura care tocmai în clipa aceea se puse-n mişcare.

– Acum sau niciodată, spuse, în timp ce, luându-ne după ea, sărirăm pe platforma din spate, unde de obicei stau slugile.

De-abia ne agăţaserăm de nişte mânere groase, când auzirăm platforma vibrând a treia oară. Două mâini rapace mă smuceau, gata-gata să mă azvârle din locul în care încremenisem. Covârşit de a nu ştiu câta emoţie, mă întorsei şi avui parte de oribilul surâs, ştirb şi drăcesc, al lui Ciacconio. Monstrul ţinea în mâini un crucifix de care era legat un pandantiv.

Împovărată de un al treilea pasager silnic, trăsura păru să iasă brusc din făgaş.

– Câini soioşi, vă omor pe toţi, spuse Dulcibeni plesnind din bici ameninţător.

Trăsura o luă la stânga pe via Panico, în timp ce de partea opusă se înfăţişa ceata dezordonată de căutători de relicve, privind neputincioasă dispariţia vehiculului nostru. Văzând că Ciacconio nu se mai întorsese, ieţiseră şi ei din canal. Trei sau patru ortaci o luară la goană după noi, exact când trăsura cotea la dreapta, la nivelul pieţei Monte Giordano, în direcţia Chiavica di Santa Lucia. Din pricina ambuscadei, Dulcibeni nu mai fusese în stare să ţină calea spre Monte Cavallo, iar acum părea să meargă la nimereală.

– Iar ţi-ai făcut de cap, jivină ce eşti! strigă abatele Melani la Ciacconio, în timp ce trăsura gonea tot mai tare.

– Gârfâlâh, se apără Ciacconio.

– Înţelegi ce-a comis tipul? mi se adresă Atto. Nemul-ţumindu-se cu ce căpătase, s-a întors ca să şterpelească din trăsură şi crucifixul cu relicva, pe care Ugonio pusese ochii încă de la prima noastră incursiune în şopronul lui Tiracor-da. Aşa se face că Dulcibeni a pus din nou mâna pe lipitori.

Căutătorii de relicve nu ne slăbeau din ochi, urmărind trăsura, chiar dacă pierzând tot mai mult teren. Chiar atunci (cotiserăm încă o dată la stânga) auzirăm vocea tremurătoare şi înfricoşată a lui Tiracorda, cu capul scos pe ferestruică.

– Pompeo, auzi, suntem urmăriţi, chiar aici în spate e cineva...

Dulcibeni nu-i răspunse. O pocnitură neaşteptat de violentă ne asurzi, în timp ce un nor de fum ne orbea şi un şuierat sfâşietor ne găurea urechile.

– Jos! Are pistol, ne strigă Atto, ghemuindu-se pe platformă.

În timp ce-i urmam porunca, trăsura zvâcni şi mai nebunește. Deja încercaţi de silnicia căutătorilor de relicve, bieţii cai n-au mai rezistat la tunetul acela înfiorător. În loc să se pună la adăpost, Ciacconio alese ca de obicei calea cea mai nesănătoasă, şi se căţără deasupra trăsurii, înaintând de-a buşilea spre Dulcibeni, ţinându-se cât de cât de micul acoperiş subţire şi alunecos. Dar o nouă pleasnă de bici îl făcu pe loc să-şi amâne atacul.

Pe când ţâşneam cu toată viteza în Campo di Fiore ieşind din via del Pellegrino, îl văzui din nou pe Ciacconio căţărat pe acoperiş; după ce-a desprins pandantivul cu relicva de pe crucifix, a aruncat cu toată forţa crucea sfântă în Dulcibeni. Uşorul derapaj lateral al trăsurii lăsă impresia că ţinta fusese ochită. Ciacconio încercă din nou să înainteze, încercând să profite de ocazie înainte ca Dulcibeni să-şi încarce pistolul.

– Dacă Dulcibeni nu se opreşte din goana asta, o să sfârşim zdrobiţi într-un zid, l-am auzit cu greu pe Atto în vacarmul roţilor pe pietrele de pavaj.

Din nou se auzi biciul. Trăsura gonea acum cu toată viteza pe drum, fără cotituri.

– Pompeo, Doamne Dumnezeule, opriţi trăsura, îl auzirăm scâncind pe Tiracorda, acoperit de zăngănitul roţilor şi al copitelor.

Trecuserăm de-acum de piazza Mattei şi chiar de piazza Campitelli. Nebunească goană nocturnă a trăsurii care lăsase în dreapta Monte Savello, părea acum în afara oricărei raţiuni şi salvări. În vreme ce dubla dâră de lumină a torţelor laterale despica sărbătoreşte bezna, foarte rarii şi clandestinii trecători, încotoşmănaţi în mantale şi ocrotiţi de lună, se uitau buimaci la săgetătoarea şi asurzitoarea noastră trecere. Rondul de noapte cu care ne-am încrucişat n-a avut nici el vremea sau chipul de a ne opri şi cerceta.

– Pompeo, vă rog, imploră încă o dată Tiracorda. Opriţi, opriţi imediat.

– Dar de ce nu opreşte, şi de ce merge tot înainte? urlai spre Atto.

În timp ce parcurgeam piazza della Consolazione, nu se mai auzeau nici pocnetele biciului lui Dulcibeni, şi nici bol-borosirea lui Ciacconio. Ne uitarăm cu frică pe deasupra acoperişului şi-l văzurăm pe Dulcibeni în picioare cum se luase la pumni şi şuturi cu Ciacconio. Hăţurile nu le mai ţinea nimeni.

– Dumnezeule mare, exclamă Atto. Din cauza asta n-am mai cotit.

În aceeaşi clipă am pătruns pe lunga esplanadă de la Campo Vaccino, unde se vedea ce-a mai rămas din anticul Foro Romano. Ochilor noştri frenetici şi deznădăjduiţi le fu dat să vadă pe stânga arcul lui Septimiu Sever, iar pe dreapta ruinele templului lui Jupiter Stator, precum şi intrarea în grădinile Farnesiene; iar în fund, din ce în ce mai aproape, arcul lui Titus.

Terenul îngrozitor de desfundat de la Campo Vaccino ne expunea trăsura la o primejdie şi mai mare. Doar printr-o minune ocolirăm două coloane romane răsturnate pe jos. Urmă arcul lui Titus, după care începurăm să coborâm încă o pantă într-o viteză smintită, din care părea că nimic nu ne mai poate opri. Îl auzii pe Dulcibeni urlând:

– Câine râios, în iad cu tine.

– Gârfâlâh, îl insultă, la rândul său, Ciacconio.

Ceva cenuşiu şi zdrenţăros se rostogoli atunci la pământ, asta chiar în clipa în care trăsura intra deşelată şi triumfătoare în vastul spaţiu dominat vreme de şaisprezece veacuri de măreţele ruine nepăsătoare de la Colosseum. In timp ce ne apropiam de impunătorul amfiteatru, am auzit sub picioarele noastre o trosnitură seacă. Osia din spate cedase sub grozăvia lungii cavalcade, poticnind roţile cabinei rămase-ntr-o rână. Înainte ca trăsura să se răstoarne, Atto şi cu mine, urlând de frică, ne-am aruncat la pământ de-a rostogolul, scăpând ca prin miracol din vârtejul spiţelor roţilor.

Caii au fost şi ei trântiţi pe jos, în timp ce trăsura şi cei doi pasageri, din cauza izbiturii puternice, au fost proiectaţi pe deasupra unui maidan de pământ, pietre şi bălării.

* * *

După câteva clipe de firească buimăceală, m-am ridicat în picioare. Arătam ca vai de lume, dar nu eram rănit. Trăsura zăcea pe-o parte, o roată încă se mai învârtea în gol, mărturie a prea puţin plăcutelor urmări pentru călători. Cele două torţe laterale încă fumegau.

Ştiam deja că momâia cenuşie aruncată de curând din trăsură nu fusese altceva decât bietul Ciacconio, căruia Dulcibeni îi făcuse vânt. Iată însă că altceva ne atrase subit atenţia. Atto arăta spre portiera trăsurii, rămasă deschisă şi parcă întoarsă spre cer. În aceeaşi clipă, fără să şovăim, ne-am repezit spre cabină: Tiracorda, pe jumătate leşinat, gemea răsturnat pe spate. Mai agil decât Atto, luai din mâinile medicului un cufăraş de piele cu colţuri de metal, care după clinchetul din lăuntru părea să conţină un vas. Fără nici o îndoială, acelaşi obiect pe care i-l furase Ciacconio: ambalajul rezistentului vas ermetic de care medicii se slujesc pentru a transporta lipitorile.

– Acum e-al nostru! strigai eu de bucurie. E timpul să...

N-am avut însă vreme să-mi sfârşesc fraza, căci o mână necruţătoare mă smulse din cabină, îmbrâncindu-mă în pietrişul de pe jos, peste care m-am rostogolit ca o desagă de zdrenţe. Dulcibeni, cine altul dacă nu el, îşi revenise. Acum voia să-mi smulgă cufăraşul; iar eu, strângându-l la piept cu toată puterea pe care-o mai aveam, m-am făcut arici în jurul prăzii, apărând-o cu braţele, pieptul şi picioarele. Astfel că Dulcibeni altceva nu putea face decât să mă ridice-n sus cu tot cu cufăraş, fără să reuşească însă să mi-l ia. În timp ce bătrânul jansenist mă tot chinuia şi mă lovea, abatele Melani încerca să-i potolească furia. Dar în zadar, căci Dulcibeni părea să aibă puteri însutite. Ne rostogolirăm toţi trei pe jos, încleştaţi într-o încăierare smintită şi anapoda.

Lasă-mă-n pace, Melani, striga Dulcibeni. Nu ştii în ce te bagi, dă-mi drumul!

Ca să te duci să-l ucizi pe Papă, nu-i aşa? Pentru o bastardă pe jumătate neagră?

Nu poţi tu să..., gâfâi Dulcibeni, în vreme ce Atto îi răsucea o mână, făcându-l să se-năbuşe.

Fata unei curve turceşti te-a adus în halul ăsta? continua Atto să-l batjocorească, slăbind totuşi strânsoarea din pricina unui acces de tuse.

Pompeo îi scăpă un pumn drept în nas, drept care abatele fu pus la pământ, aproape leşinat.

Mai rămăsesem eu, îmbrăţişând cufăraşul. Încremenit de frică, n-am îndrăznit nici măcar să fug. Mă apucă de încheieturile mâinilor şi strivindu-mi-le parcă într-o menghină, mă deposedă de obiect. Apoi se-ndreptă în mare grabă spre trăsură.

L-am urmărit din ochi, la lumina lunii. După câteva clipe ieşi din cabina trăsurii, sărind jos fără probleme. Avea cufăraşul în mâna stângă.

– Dă-mi-l pe celălalt. Aha, este în spate, vorbi el cu cel din trăsură. Vârî apoi mâna în cabină şi o scoase înarmată, dacă ochii nu mă înşelau, cu un pistol. În loc să-ncarce din nou prima armă, preferase să se folosească de-a doua, gata-ncărcată. Între timp Atto se sculase de jos şi tocmai voia să se repeadă spre trăsură.

– Abate Melani, spuse Dulcibeni, zeflemitor şi totodată amenințându-l, dacă tot îți place filajul, acum poți să o faci la lumina zilei.

Apoi îi întoarse spatele şi-ncepu să alerge în direcția Coliseului.

– Stai pe loc! Dă-mi geanta, îi porunci Atto.

– Domnule Atto, ştiți că Dulcibeni..., vrui eu să-l previn.

– ...e înarmat, ştiu foarte bine, răspunse abatele Melani aplecându-se precaut la pământ. Asta nu-nseamnă c-o să ne scape.

Frapat de tonul aprig al lui Atto, îmi dădui seama fulgerător de toate frământările din inima şi cugetul său, înțelegând şi de ce în seara aceea se urcase fără să ezite la spatele trăsurii lui Tiracorda, înfruntând primejdia mortală de a-l opri pe Dulcibeni.

Chemarea naturală a lui Atto de a se vârî în obscure urzeli, precum şi puternicul orgoliu ce-l făcea să-şi bombeze pieptul ori de câte ori dibuia vreun conspirator, ei bine, tot ce el simțea, voia şi năzuia după propria fire, nu fusese încă satisfăcut. Dezvăluirile despre Dulcibeni, rămase-n suspensie, îl târâseră-n ochiul ciclonului. Şi-acum abatele nu mai putea şi nici nu voia să dea înapoi. Mergea până la capăt. Nu ca să-i smulgă lui Dulcibeni lipitorile infectate, ci secretele acestuia.

În vreme ce acele imagini şi gânduri mi se perindau pe dinaintea ochilor cu o iuțeală de o mie de ori mai mare decât cea a trăsurii lui Tiracorda, Dulcibeni o luase la fugă spre Coliseu.

– După el, haidem şi noi, dar rămâi aplecat, comandă Atto.

Conştient de vajnica misiune pe care-o aveam, îmi făcui semnul crucii şi, fără să crâcnesc, l-am urmat.

* * *

Dulcibeni dispăruse cât ai clipi printre sumbrele arcade ale Coliseului. Atto mă trase brusc spre dreapta, ca şi cum ar fi vrut să facă acelaşi drum cu cel urmărit, paralel însă cu coloanele.

–Trebuie să-l luăm prin surprindere, până s-apuce să-n-carce pistolul, îmi şopti.

Pe un traseu şerpuit, iată-ne la arcade. Ne-am agățat de una din coloanele portante, ca frunzulițele de iederă în jurul blocurilor de piatră, şi-am aruncat un ochi: nici urmă de Dul-cibeni.

Mai făcurăm câțiva paşi, ciulind urechile. Era pentru a doua oară în viață când mă aflam printre aceste ruine, dar ştiam că locul era adesea năpădit nu doar de bufnițe şi lilieci, dar şi de codoşi, pungaşi şi răufăcători de toate soiurile care se ascundeau aici de justiție sau ca să-şi pună la cale fărădelegile. Din pricina întunericului, nu se vedea aproape nimic, cu excepția a ceea ce era atins de răsfrângerea cerului, timid luminat de lună.

Paşii ne erau precauți, având grijă mai degrabă să nu ne poticnim în vreo lespede de piatră doar pe jumătate îngropată, decât să ne dibuim prada. Rumoarea paşilor şi a gesturilor, pe care n-aveam cum s-o evităm, răsuna sub bolta porticurilor şi în zidul ce se înălța în dreapta noastră. Despărțind interiorul amfiteatrului de porticuri, zidul respectiv era secționat la intervale regulate de găuri verticale ca nişte ferestre prin care se putea arunca o privire în arenă. Pe neaşteptate, tăcerea parcă de mormânt a acelor locuri fu spartă de un glas clar şi neşovăielnic, care ne făcu să tresărim.

Sărmane Melani, sclav al regelui tău până la moarte.

Dulcibeni, unde eşti? împietri Atto. Tăcere.

– Mă urc la ceruri, vreau să-l văd pe Dumnezeu de-aproape, şuieră Dulcibeni de undeva dintr-un punct ce părea şi depărtat şi apropiat.

Ne uitarăm în jurul nostru fără nici un folos.

Stai pe loc să vorbim, spuse Atto. Dacă faci asta, n-o să te denunțăm.

O să-ți dau satisfacție, ce părere ai? Dar mai întâi gă-seşte-mă!

Dulcibeni o luase din loc. Fără să ne dăm seama dacă pe sub arcade sau, cu atât mai puțin, în afara Coliseului.

– Este deja înăuntru, înțelese Atto.

Doar mai târziu, la multă vreme după aceste fapte, îmi va fi dat să aflu că zidul care ocrotea interiorul amfiteatrului era cel mai adesea spart de răufăcători, spre a-şi înjgheba culcuşul. Intrarea oficială în arenă se făcea numai pe la marile grilaje de lemn aflate la cele două extremități ale edificiului, care noaptea, cum era şi firesc, erau închise.

Aşa se face că, pentru a-şi încropi un cuib de taină din acele ruine, bărbați şi femei de moravuri uşoare practicau breşe în zidul de protecție, pe care autoritățile nu prea le astupau cu iuțeala cuvenită.

Printr-una din acele găuri trecuse şi Dulcibeni. Abatele Melani vru să cerceteze zidul, ca să descopere respectiva bortă.

– Aici, vino Melani, ne batjocorea când şi când glasul lui Dulcibeni, mereu mai depărtat.

– Dracu' să-l ia, nu-l... uite-l! exclamă Atto.

Pasajul era mai degrabă o lărgire a uneia din găurile-ferestre ale zidului de incintă, la înălțimea brâului unui om de statură normală. Ne strecurarăm, ajutându-ne unul pe altul. În timp ce mă lăsam spre interiorul arenei, am simțit că mă trec fiorii: din exterior, o mână mă prinsese de spate. M-am gândit cu spaimă la unul din acei răufăcători de noapte, şi când tocmai voiam să urlu, o voce cunoscută mă pofti să tac: „Gârfâlâh".

Ciacconio dăduse de noi şi acum era gata să ne dea o mână de ajutor să-l prindem pe Dulcibeni. In timp ce şi căutătorul de relicve îşi dădea drumul pe lângă zid, i-am împărtăşit noutatea, uşurat, lui Atto.

Abatele se dusese în recunoaştere. Înaintam printr-unul din numeroasele coridoare croite între zidurile de incintă ale Coliseului şi arena centrală al cărei nisip se îmbiba, acum câteva veacuri, cu sângele gladiatorilor, leilor şi martirilor oferiți ca jertfă delirului mulțimilor păgâne.

Mergeam în şir indian printre înaltele ziduri de piatră care descreşteau spre centrul Coliseului. Încadrând arena centrală, ele ar fi trebuit să susțină odinioară rampele de trepte pe care stătea publicul. Ceasul de noapte, umezeala şi mirosul greu al zidurilor, arcadelor şi pasarelelor pe jumătate distruse, dar şi zborul lărmuitor şi nebunesc al liliecilor, dădeau acelor locuri o înfățişare sumbră şi primejdioasă. Damful de mucegaiuri şi necurățenii organice îl împiedica până şi pe Ciacconio să ghicească, cu nasul lui miraculos, în ce parte o luase Dulcibeni.

Îl văzui pe căutătorul de relicve de mai multe ori ridi-cându-şi nasul în sus şi trăgând aerul cu un gâfâit bestial. Degeaba. Doar lumina lunii, răsfrângându-se până şi pe piatra albă a celor mai de sus trepte ale Coliseului ne mai dădea nădejde şi ne îngăduia să înaintăm fără să sfârşim într-una din multele prăpăstii dintre ruine.

În cele din urmă Atto îşi pierdu răbdarea.

– Dulcibeni, unde eşti? strigă.

Îi răspunse doar neliniştita tăcere a ruinelor.

– Şi dacă am lua-o fiecare în altă direcție? propusei eu.

– Nici vorbă de aşa ceva, răspunse Atto. Apropo, unde-ți sunt ortacii? îl întrebă pe Ciacconio.

– Gârfâlâh, răspunse, dându-ne de-nțeles prin gesturi că restul cetei trebuia să sosească din clipă-n clipă.

– Bine. Chiar avem nevoie de întăriri pentru a-l prinde...

– Sclav al coroanelor, vino să mă prinzi!

Dulcibeni ne provocase. Glasul i se auzea, de data asta cu precizie, de deasupra capetelor noastre.

– Jansenist stupid, comentă în şoaptă Atto, jignit de acea sfidare, după care strigă: Vino mai aproape, Pompeo, am o vorbă cu tine.

Hohot de râs.

– Bine, atunci o să viu eu la tine, replică Atto.

Lucru uşor de zis, mai greu de făcut. Interiorul Coliseului, între arena centrală şi fațadă, era un amalgam labirintic de ziduri surpate, arhitrave mutilate şi coloane decapitate; dificultatea de a te orienta în acea lumină firavă era sporită de formele barbare şi dislocate ale ruinelor.

Veacuri la rând, Coliseul fusese mai întâi lăsat în părăsire şi pe urmă deposedat de mari cantități de marmură şi pietre de mulți Pontifi, pentru construirea (dreaptă şi sacrosanctă) de numeroase biserici; cum am mai spus, din vechile şiruri de gradene coborâtoare spre arenă nu mai rămăseseră-n picioare decât zidurile de susținere.

Acestea se înălțau în evantai, din perimetrul arenei până la vârful cercului de ziduri exterioare. Paralele cu ele se perindau îngustele pasaje de legătură între numeroasele coridoare circulare concentrice care îmbrățişau ansamblul stadionului. Întregul constituia labirintul fără ieşire în care ne mişcam noi acum.

Străbăturăm o parte dintr-un coridor circular, încercând să ne apropiem de punctul din care ni s-apărut că-l auzisem pe Dulcibeni. Încercare eşuată. Atto se uită întrebător la Ciacconio. Căutătorul de relicve testă încă o dată văzduhul cu nările lui dilatate. Zadarnic.

– Abate Melani, mai aştept mult, dădu un semn de viață Dulcibeni, ca şi cum ne-ar fi ghicit impasul.

Contrar aşteptărilor, glasul nu era deloc depărtat, dar ecourile din pricina ruinelor falsificau direcția din care proveneau cuvintele persiflante ale fugarului. Nici nu se stinseseră bine răsfrângerile sonore ale glasului, când mi s-a năzărit că aud un foşnet scurt şi repetat pe care-l ştiam de undeva.

– Ați auzit? am murmurat eu spre Atto. Pare să... cred că trage o priză de tabac.

– Ciudat, comentă abatele, într-o situație ca asta...

– L-am auzit făcând asta şi aseară, când n-a vrut să coboare la masă.

– Adică exact înainte de a porni să-şi ducă la capăt planul, observă abatele Melani.

– Exact. Şi l-am mai văzut prizând tabac înainte de discursul său despre Coroane, adică suverani corupţi ş.a.m.d. Şi-am observat că după ce trăgea pe nas tabacul, devenea dintr-o dată mai treaz şi mai aprig. Ideile i se limpezeau şi parcă şi puterile îi sporeau...

– Cred că ştiu despre ce e vorba, şopti Atto ca pentru sine, dar se opri brusc.

Ciacconio tocmai ne trăgea de mânecă, arătând spre centrul arenei. Căutătorul de relicve, ieşind în afara labirintului, socotea că o să-i fie mai uşor să adulmece urma lui Dulcibeni.

Într-adevăr, o dată ajuns la loc deschis, tresări: „Gârfâlâh“ spuse, arătând spre ciclopicii şi maiestuoşii muri ai incintei.

– Eşti sigur? l-am întrebat amândoi, vag speriaţi de acele locuri primejdioase şi inaccesibile.

Ciacconio confirmă din cap, astfel că ne-am şi îndreptat spre obiectiv.

Murii de incintă ai stadionului erau dispuşi pe trei rânduri mari de arcade suprapuse. Ciacconio ne arătase o arcadă la nivelul intermediar, la o înălţime mai mare decât cea a hanului Donzello.

– Şi cum urcăm noi acolo? întrebă abatele Melani, uitând să mai vorbească-n şoaptă.

– Cere ajutor de la monştrii tăi, îl auzirăm strigând pe Dulcibeni.

– Mi-ai dat o idee bună, îi urlă Atto replica. Ai avut dreptate, i se adresă de data asta lui Ciacconio, vocea vine de-a-colo.

Ciacconio, estimp, ne croia drum prin labirint. Ne călăuzi în mare grabă spre unul din cele două grilaje de lemn, deschise doar în timpul zilei, şi care duceau spre interiorul amfiteatrului. Chiar în faţa grilajului se înălţa o scară largă şi abruptă, care se-nfunda în corpul impunător al Coliseului.

– Pe-aici s-o fi urcat, murmură Melani.

Scara ducea de fapt la primul etaj al clădirii, mai precis la înălţimea celui de-al doilea rând de arcade. Sfârşindu-se şi ultimul şir de trepte, iată-ne într-un enorm coridor în chip de inel ce dădea ocol întregului amfiteatru. Lumina lunii se răspândea mai vie şi mai generoasă în acele locuri de deasupra arenei. Vederea era grandioasă, atât a ruinelor grade-nelor de sub noi, cât şi deasupra noastră, a enormelor zidiri de incintă ale circului, ce se profilau maiestuoase pe cer.

– Eşti pe-aproape, iscoadă a regilor, se auzi din dreapta glasul aspru şi cârâit al lui Dulcibeni.

Din partea dreaptă, ceva ca un tunet ne înfiora şi aproape în aceeaşi clipă ne făcurăm una cu pământul. Dulcibeni trăsese în noi. După care o seamă de zgomote seci, la câţiva paşi de noi, ne făcu din nou să tresărim. M-am târât până la locul cu pricina şi-am dat de pistolul lui Dulcibeni făcut praf în cădere.

– A doua oară că nu v-am nimerit, păcat. Hai, Melani, curaj, acum suntem egali.

I-am întins arma lui Atto, care se uită gânditor în direcţia lui Dulcibeni.

– E ceva care-mi scapă, comentă, în vreme ce ne apropiam de locul unde fusese zvârlit pistolul.

Eu însumi aveam o îndoială. Încă de când urcam scara cea mare fusesem împresurat de întrebări. De ce oare ne atrăsese Dulcibeni în acea bizară urmărire sub clar de lună, printre ruinele Coliseului, pierzând timp preţios şi riscând să fie prins în flagrant de zbiri? De ce oare dorea el atât de mult să-l aducă pe abate până aici sus, promiţându-i să-i spună tot ce-ar fi dorit?

În timp ce urcam cu ultima suflare anticele trepte roase de vreme, simţisem ecoul unor strigăte-ndepărtate, parcă o războinică zarvă de pâlcuri convergente spre un obiectiv convenit.

– Bănuiam eu, comentase abatele Melani pălind. Nu se putea să nu apară ceva zbiri şi oameni de ordine. Goana nebunească în trăsură a lui Dulcibeni nu putea trece neobservată.

Deşi provocările batjocoritoare ale prăzii noastre ne-au uşurat căutarea, ne-am convins că nu era deloc uşor să-l dibuim pe Dulcibeni. Acesta se căţărase pe culmea unui zid de susţinere a gradenelor; din coridorul în care ne aflam, zidul se înălţa oblic până la o ferestruică a incintei, aproape de vârful Coliseului.

Stătea acolo, aşezat comod în pervazul ferestruicii, cu spatele rezemat de zid, cu cufăraşul cu lipitori la piept. N-a încetat să mă mire bravura cu care reuşise să se refugieze pe acea culme: sub zidul oblic, pe creasta căruia se aventurase, se căsca o oribilă prăpastie, şi vai de viaţa celui care ar fi căzut în ea. Dincolo de ferestruică era o altă genune, cât două palate unul peste altul, şi de care Dulcibeni nu părea deloc tulburat. Trei universuri înspăimântătoare şi sublime totodată se înfăţişau la picioarele fugarului: marea arenă a Coliseului, cutremurătoarea prăpastie de dincolo de faţadă şi cerul înstelat care pecetluia teatrul sumbru şi grandios al nopţii.

Jos, la poalele Coliseului, mi s-a părut c-aud glasuri şi paşi: semn că zbirii sosiseră. Acum, între noi şi pradă nu mai era decât spaţiul unei străzi oarecare.

– Iată-i şi pe salvatorii cămătarului cu tiară, ai jivinei nesătule din Como, strigă Dulcibeni, izbucnind apoi într-un hohot care ni se păru forţat şi artificial, rod al unei nesănătoase împreunări de furie şi euforie.

Atto ne aruncă o privire mirată, în timp ce Dulcibeni se îndeletnicea din nou cu prizele de tabac.

– Acum m-am lămurit, spuse Atto.

– Spune-mi şi mie Melani, despre ce e vorba, exclamă Dulcibeni reaşezându-se.

– E vorba că tabacul ăla nu e chiar tabac...

– Câtă inteligenţă, bravo. Dar ştii ceva, multe lucruri nu sunt ceea ce par.

– Tragi pe nas frunzele alea uscate, cum se cheamă..., insistă Atto.

– Mamacòca, izbucnii eu.

– Punct ochit, punct lovit, răspunse caustic Dulcibeni.

– Iată de ce noaptea oboseala nu se lipeşte de tine, spuse abatele. Ziua însă eşti nervos, şi simţi nevoia să mai tragi încă o priză şi tot aşa; de unde şi discursurile pe care le ţii de unul singur în faţa oglinzii, închipuindu-ţi că vorbeşti cu fiica ta. Şi când începi să-i veştejeşti pe suverani, nimeni nu te mai poate opri din aprindere, căci iarba aceea dă puteri trupului dar... întunecă şi bântuie minţile. Am dreptate?

– Văd că l-ai învăţat bine pe băietanul tău meseria de iscoadă, în loc să-l fi lăsat destinului său firesc de desfătare a prinţilor şi minune a spectatorilor, răspunse Dulcibeni într-un asurzitor hohot de râs, răzbunându-se astfel pe mine.

Într-adevăr, trăsesem cu urechea la uşa jansenistului şi-i relatasem cu lux de amănunte abatelui.

Dulcibeni sări agil pe zidul oblic, nesocotind genunea de sub el, şi se iţi (deşi incomodat de cufăraş) pe creasta marelui zid al faţadei, a cărui suprafaţă depăşea trei paşi.

Adversarul nostru stătea acum în picioare, chiar deasupra capetelor noastre. La câţiva paşi de el, în dreapta, se ivea o mare cruce de lemn, mai înaltă decât un om, montată pe faţada Coliseului întru consfinţirea monumentului memoriei martirilor creştini. Dulcibeni îşi lăsă privirea în jos, în afara Coliseului.

– Hai, Melani, curaj, au sosit întăriri. O ceată de zbiri e-n stradă.

– Atunci spune-mi şi mie, înainte ca aceia să urce, de ce vrei tu moartea lui Inocenţiu al XI-lea?

– Stoarce-ţi şi tu creierii, spuse Dulcibeni, retrăgându-se în feres-truica faţadei; chiar în clipa aceea Atto reuşise să se urce şi el pe zidul îngust ce ducea către cel de incintă.

– Cu ce ţi-a greşit atât de grav, Doamne fereşte? Insistă Atto cu glas sufocat. A făcut de ruşine credinţa creştină, a acoperit-o de dezonoare şi batjocură? Asta crezi tu, nu-i aşa. Spune, Pompeo, eşti un posedat ca toţi janseniştii. Tu urăşti lumea, Pompeo, fiindcă nu izbuteşti să te urăşti pe tine.

Dulcibeni nu răspunse. Între timp, Atto, să înainteze de pietre, se căţăra din greu pe marginea zidului, tot mai sus.

– Experienţele de pe insulă, continua el agăţându-se târâş pe coate şi pe genunchi de muchiile zidului, vizitele la Tiracorda, nopţile petrecute în galerii... Toate astea pentru o căţea bastardă şi pe jumătate păgână, biet nebun ce eşti. Ar trebui să le mulţumeşti lui Huygens şi acelui bălos de Feroni, în cazul în care i-ar fi făcut cinstea să-i despice smochina înainte de-a o zvârli în mare.

Am fost uimit de cruzimea obscenităţilor pe care abatele le dăduse la iveală, dar apoi am înţeles: Atto voia să-l provoace pe Dulcibeni să explodeze. Zis şi făcut.

– Taci din gură, castratule, ruşine a lui Dumnezeu, tu care-ţi dai doar curul la despicat, urlă Dulcibeni. Că-ţi place să-ţi vezi scula înotând în căcat, am înţeles; dar şi că ai creierul plin de...

– Fiica ta, Pompeo, i-o reteză Atto, bătrânul Feroni voia s-o cumpere, e-adevărat?

Dulcibeni, surprins, lăsă să-i scape un oftat.

– Ţine-o tot aşa, eşti pe drumul bun, se mărgini să zică.

– Ia să vedem..., gâfâi Atto istovit de căţărare, venind însă tot mai aproape de Dulcibeni, Huygens avea grijă de afacerile lui Feroni; de aceea negocia adesea cu Odescalchi, şi prin urmare şi cu tine. Într-o zi o vede pe fetiţă şi se înamorează. Ramolitul de Feroni, ca de obicei, vrea să i-o dea cu orice preţ. Îi cere lui Odescalchi s-o cumpere, de ce nu, ca s-o revândă când Huygens se va fi plictisit de ea. O capătă poate chiar de la Inocenţiu al XI-lea, care la vremea aia era cardinal.

– O capătă de la el şi de la nepotul lui, Livio, mânca-i-ar iadul, îl corectă Dulcibeni.

– Tu n-ai putut să te opui legal, căci nu catadicsiseşi să te însori cu mama ei, turcoaica aia mizerabilă, aşa că fiica ta nu-ţi aparţinea ţie, ci familiei Odescalchi. Şi atunci ai găsit un leac: reactivarea unui scandal la urechea stăpânilor tăi, o pată pe onoarea familiei Odescalchi. Pe scurt, un şantaj în toată regula.

Dulcibeni nu răspunse, tăcerea putând fi luată foarte bine drept o confirmare.

– O singură dată îmi lipseşte, făcu Atto. Când a fost răpită fata?

– În 1676, răspunse glacial Dulcibeni. Avea doar doisprezece ani.

– Cu puțin înainte de conclav, este? înainta Atto la propriu şi la figurat.

– Cred că ai înțeles.

– Tocmai se pregătea alegerea noului Papă, şi cardinalul Benedetto Odescalchi, care pierduse la mustață în conclavul precedent, era hotărât de data asta să iasă învingător. Şantajul tău însă îl are la mână. Dacă o anume informație ar fi ajuns la urechea celorlalți cardinali, ar fi izbucnit un scandal pe cinste şi adio alegere. Zic bine ce zic?

– Cum nu se poate mai bine, spuse Dulcibeni, el însuşi surprins.

– Şi de fapt care era scandalul, Pompeo. Ce făcuseră Odescalchi?

– Termină-ți tu povestioara, îl pofti Dulcibeni în derâdere.

Vântul nocturn, mai şfichiuitor la înălțimea aceea, ne biciuia obrajii Tremuram fără să ştiu dacă de frig sau de teamă.

– Încântat, spuse Atto. Şantajul, în mintea ta, trebuia să zădărnicească vânzarea fetei. De fapt, ți-ai semnat condamnarea la moarte. Feroni, posibil cu complicitatea familiei Odescalchi, îți răpeşte fata şi în felul ăsta îți închide gura, exact timpul cât Benedetto se află în alegeri. După care încerci să-ți găseşti copila, însă fără succes.

– Am bătut toată Olanda, în lung şi-n lat. Doar Dumnezeu ştie că nu puteam face mai mult!

– Nu-ți găseşti fiica şi pe deasupra ai parte şi de un accident; cineva te-azvârle de la o fereastră. Ceva în genul ăsta, dar te-ai descurcat.

– Jos, spre norocul meu, era un gard viu, confirmă Dulcibeni. Mai departe.

Atto ezită să mai dea curs îndemnurilor adversarului. Chiar şi eu m-am întrebat de ce îi tot dăduse apă la moară.

– Ai părăsit Roma, prigonit şi terorizat, continuă Melani. Ceea ce a urmat, ştiam deja: te-ai convertit la jansenism şi la Napoli l-ai întâlnit pe Fouquet. Un alt lucru însă mă preocupă: de ce să te răzbuni tocmai acum, după ani şi ani? Nu cumva fiindcă... oh, Doamne, am priceput.

Abatele Melani îşi duse o mână la frunte, într-un gest de uimire. Reuşise să parcurgă încă o parte din zid spre Dulcibeni, cu o siguranță de invidiat.

– Fiindcă luptele de la Viena sunt în toi, şi dacă tu îl ucizi pe Papă, alianța creştină se destramă, turcii vor învinge şi vor devasta toată Europa. E-adevărat? exclamă Atto uimit şi totodată indignat.

– Europa a fost deja devastată de propriii ei regi, replică Dulcibeni.

– Nebun blestemat ce eşti, îl certă Atto. Tu ai vrea... vrei... Strănută de trei, patru, cinci ori cu o violență nebănuită, riscând să alunece de pe zid şi să cadă-n prăpastie. Fir-ar să fie, cândva un singur lucru mă făcea să strănut: stofele din Olanda. Abia acum înțeleg de ce tot strănut de când am venit în blestematul ăsta de han.

Atunci am înțeles şi eu: de vină erau vechile haine olandeze ale lui Dulcibeni. Totuşi, mi-am adus brusc aminte, uneori Atto strănutase şi numai în prezența mea. Fără doar şi poate fiindcă tocmai ieşisem din odaia jansenistului. Sau poate că...

Dar situația îmi cerea să las acel gând pentru altădată. Fapt e că Dulcibeni patrula pe creasta fațadei amfiteatrului, aplecându-se la stânga şi la dreapta, cu ochii spre trăsura lui Tiracorda.

– Nu mi-ai spus tot, Pompeo, îi strigă Atto, recăpătân-du-şi echilibrul, călare pe zid. Cu ce ai izbutit să şantajezi familia Odescalchi? Cu ce-l aveai la mână pe cardinalul Benedetto?

– Nu mai e nimic de spus, i-o reteză Dulcibeni, uitân-du-se din nou spre trăsura medicului.

– Aşa crezi tu! Şi-apoi, povestea cu fiica ta nu prea stă-n picioare: e prea puțin ca să te facă să atentezi la viața unui papă. Cum explici că atunci ai refuzat să te-nsori cu mama ei, iar acum recurgi la un gest extrem, numai ca s-o răzbuni? Nu, nici asta nu stă-n picioare. Şi unde mai pui că acest papă e prietenul vostru, al janseniştilor. Vorbeşte, Pompeo!

– Ce-ți pasă ție?

– Nu poți să...

– Nu vorbesc cu un spion al Regelui Preacreştin.

– Chiar dacă tu, cu lipitorile-alea, voiai să-i faci Regelui Preacreştin un serviciu de milioane: să-l debarasezi de Papă şi de Viena dintr-o singură lovitură.

– Tu crezi cumva că victoria turcilor înseamnă totodată şi victoria lui Ludovic al XIV-lea? zise Dulcibeni iritat. Biet credul ce eşti! Marea otomană se va năpusti şi peste capul regelui Franței. Nici un respect pentru trădători; asta-i regula învingătorului.

– Ăsta să fie oare planul tău de palingeneză, nădejdea ta de revenire la adevărata credință creştină, ca jansenist ce te afli? îl judecă Atto. Dați-i zor, să măturăm Biserica Romei şi pe suveranii creştini, să dăm foc la altare, şi să ne-ntoarcem la vremurile martirilor. Măcelăriți de turci, dar întăriți şi mai vârtoşi în credință! Şi tu crezi treaba asta? Cine e naivul dintre noi doi, Dulcibeni?

În timp ce Atto şi Dulcibeni se tot înfruntau, mă depărtasem de ei şi iată-mă pe un fel de mică terasă, lângă scara pe care urcasem la primul etaj; de-aici se vedea mişcarea din preajma Coliseului, pe care Dulcibeni n-o scăpase nici o clipă din ochi. Fapt e că un grup de zbiri tot cerceta trăsura, şi de departe se auzea glasul lui Tiracorda. Unii se uitau spre noi, astfel că soarta ne era pecetluită: vor urca sus şi ne vor captura.

Pe neaşteptate însă izbucni un urlet, dar ce zic eu, un cor războinic care cuprinse împrejurimile Coliseului, urmat de trosnete difuze pricinuite parcă de o aruncare de pietre şi lemne.

Hoarda căutătorilor de relicve (care-şi pregătiseră ca la carte atacul) se revărsă vociferând pe terenul din faţa monumentului, înarmată cu măciuci şi bâte, dând iama printre oamenii Prefecturii. Lumina torţelor date din mână-n mână de către zbiri ne înlesnea vederea scenei.

Ambuscada a fost fulgerătoare, barbară şi nemiloasă. Un mic grup de atacatori ţâşni de după arcul lui Constantin, un al doilea se coborî de pe zidul care mărginea grădinile din preajma ruinelor de la Curia Hostilia, alt grup se ivi dintre ruinele templului lui Isis şi Serapis. Urletul de război al pe-grei, pătrunzător şi sălbatic, descurajă victimele, cinci sau şase oameni surprinşi de un număr dublu de adversari.

Vreo doi zbiri mai izolaţi de grup, încremeniţi parcă de uimire, avură parte în premieră de o grindină de ciomege, gheare, şuturi şi muşcături aplicate de căutătorii de relicve veniţi dinspre arcul lui Constantin. Cioc-nirea degenera într-o încăierare haotică de picioare, braţe, capete încleş-tate animalic, un corp la corp fără vreo regulă militară. Loviturile însă n-au fost mortale, de vreme ce victimele, deşi hărtănite rău de tot, bătură iute şi nedemn în retragere spre strada ducând la San Giovanni. Alţi doi zbiri (poate chiar cei care se pregăteau să pătrundă-n Coliseu şi să ne aresteze), îngroziţi de roşiatica ceată a căutătorilor de relicve, ocolind de-a dreptul înfruntarea, îşi luară picioarele la spinare spre panta ce duce la San Pietro in Vincoli, urmăriţi de vreo patru prigonitori, între care îmi păru că aud inconfundabila elocinţă a lui Ugonio.

Cu totul altfel se desfăşurară lucrurile în privinţa celor doi zbiri aflaţi în preajma trăsurii lui Tiracorda: unul din ei se apăra cu sabia, reuşind să ţină la respect vreo trei căutători de relicve. Între timp, camaradul său, singurul călare pe un cal, ridica în şa un al treilea personaj, rotofei şi stângaci, care avea (dacă vederea nu mă-nşela) o sacoşă atârnată de gât. Nu era altul decât Tiracorda, în care zbirul recunoscuse clar victima faptelor criminale din respectiva noapte, hotărând să-l salveze. Îndată ce calul cu cei doi se-ndepărtă în direcţia Monte Cavallo, zbirul, rămas pe jos, se resemna cu fuga, dispărând în întuneric. Astfel tăcerea reveni să domnească în jurul Coliseului.

Atto şi Dulcibeni nu rezistaseră nici ei să nu se uite la acea adevărată bătaie ce se dăduse sub ochii noştri.

– Gata, s-a sfârşit, Melani, spuse Dulcibeni. Aţi câştigat, tu şi monştrii tăi subterani, cu mania ta de iscoadă şi intrigant, cu dorinţa ta morbidă de a te târî la picioarele prinţilor. Acum am să deschid sacoşa asta şi o să-ţi dau ceva la care băieţică ăla tânjeşte poate mai mult decât tine.

– Aşa e, s-a sfârşit, confirmă Atto cu un oftat de lehamite.

Ajunsese aproape de capătul zidului şi se afla acum doar la câteva palme de Dulcibeni. În curând o să poată să urce pe zidul extern al Coli-seului şi să stea faţă-n faţă cu antagonistul său.

Eu însă nu eram de aceeaşi părere cu abatele: povestea nu se sfârşise. Filasem, urmărisem, cercetasem, făcusem ipoteze nopţi în şir. Toate astea pentru a răspunde la o singură-ntrebare: cine şi cum îl otrăvise pe Nicolas Fouquet? M-am mirat că între miile de întrebări pe care Atto i le pusese lui Dulcibeni, tocmai asta nu-şi găsise loc. Dacă totuşi el se abţinea, de ce m-aş abţine eu?

– Merita oare Supraintendentul să fie ucis, domnule Pompeo? cutezai eu să-l întreb.

Dulcibeni holbă ochii şi izbucni într-un hohot de râs lugubru.

– Mai bine l-ai întreba pe dragul tău de abate, băiete! întreabă-l de ce oare scumpului său prieten Fouquet i s-a făcut rău după baia la picioare. Să-ţi spună şi de ce abatele Melani se tot agita în jurul lui, chinuindu-l cu întrebări, în loc să-l lase să-şi dea duhul în pace. Şi mai... întreabă-l ce se afla în apa de baie a lui Fouquet, ce otrăvuri pot să ucidă atât de perfid.

Mă uitai instinctiv la Atto. Nu spuse nimic, prins parcă pe picior greşit.

– Dar tu.., încercă el să îngaime ceva.

– Am pus în cădiţa cu apa aceea unul din şoriceii mei, reluă Dulci-beni, şi-n câteva clipe l-am văzut crăpând, cum nici nu-ţi închipui de oribil. Otravă puternică, abate Melani, meserie: bine dizolvată în apa de picioare, pătrunde prin piele şi pe sub unghii, fără să lase vreo urmă, şi urcă în corp până-n măruntaie, devorându-le fără cruţare. O adevărată operă de artă, aşa cum numai maeştrii parfumieri din Franţa ştiu să facă, nu-i aşa?

Chiar atunci mi-am adus aminte că, venit să vadă cadavrul lui Fouquet, Cristofano observase pe podea, în jurul cădiţei, câteva dâre de apă. Şi asta, în ciuda faptului că de dimineaţă eu însumi dădusem grijuliu cu cârpa. Ceea ce înseamnă că atunci când Dulcibeni îşi

făcuse experiența, îm-prăştiase apă pe jos. Mă trecură fiorii la gândul că mă atinsesem totuşi de acel lichid mortal, din fericire prea puțin pentru a păți ceva.

– Se prea poate ca Regele Preacreştin să-ți fi dat o misiune foarte specială, domnu' abate? Ceva îngrozitor, dar la care nu puteai să spui nu: o probă de fidelitate supremă față de rege...

– Întreci măsura, nu-ți permit! îl repezi Atto, încercând să se ridice în sfârşit pe creasta marelui zid de incintă al Coliseului.

– Cu ce minciuni felone ți-a împuiat urechile regele, ca să te facă să-l ucizi pe Fouquet? insistă Dulcibeni. Iar tu, sclav nemernic, l-ai ascultat. Iar atunci când îți murea în brațe, Supraintendentul a bălmăjit ceva la care nu te aşteptai. Pot să-mi închipui ce: vreo aluzie la nişte secrete oculte, câteva cuvinte gâjâite, pe care poate nimeni n-ar fi putut vreodată să le priceapă. Dar destul ca să pricepi că erai pionul într-un joc ție necunoscut.

– Ai luat-o bine razna, Dulcibeni, eu n-am... încercă din nou să-l întrerupă Atto.

Dar nu eşti obligat să spui nimic, acele câteva cuvinte vor rămâne pentru totdeauna o taină între tine şi Fouquet, nu asta e important, strigă Dulcibeni, apărându-se de vântul tot mai năvalnic. În acea clipă însă ai priceput că regele te minți se şi se folosise de tine. Şi-ai început să te temi pentru propria persoană. De-aici şi încăpățânarea de a-i bănui pe toți chiriaşii hanului, precum şi încercarea disperată de a descoperi adevăratul motiv pentru care ai fost trimis să-ți ucizi prietenul.

– Ai înnebunit, Dulcibeni, ai înnebunit şi arunci vina pe mine ca să-ți ascunzi propria vinovăție, eşti...

– Iar tu, băiete, îl întrerupse Dulcibeni adresându-mi-se, mai întreabă-ți abatele: de ce ultimele cuvinte ale lui Fouquet au fost „Vai, e-adevărat totuşi?". Nu amintesc ele oare în chip straniu o arie faimoasă din vremurile de aur ale Su-praintendentului? Abate Melani, nu se poate să n-o fi recunoscut! De câte ori, chiar tu ai cântat-o dinaintea lui? Iar el a dorit să-ți amintească acele cuvinte, murind cu durerea trădării tale. Ca şi Iulius Cezar văzând că între ucigaşii care-l înjunghiau se afla şi fiul său Brutus.

Atto renunțase să-l mai contrazică, preferând să-l sfideze acum doar prin statura sa, fixând totodată cufăraşul cu lipitori pe care Dulcibeni era gata să-l deschidă.

– Ți-am promis şi, iată, mă țin de promisiune, spuse Dulcibeni. Conținutul e-al tău. Se apropie apoi de bordura marelui zid şi deşertă cufăraşul în gol. Am văzut clar, deşi eram mai departe, că n-a căzut nimic din el. Era gol.

Dulcibeni râse.

– Imbecil amărât, îl luă iar în primire pe Melani, credeai cumva că mi-aş fi pierdut timpul în ruina asta doar ca să mă las insultat de tine?

În aceeaşi clipă, Atto şi cu mine ne-am dat seama, gând la gând, că Dulcibeni ne ademenise acolo ca să câştige timp. Lipitorile le lăsase în trăsură, înainte de a se refugia spre Coliseu.

– Acum ele sunt pe drum cu stăpânul lor, spre vinele Papei, adăugă batjocoritor, confirmându-ne bănuielile, şi nimeni nu le mai poate opri.

Atto se aşează fără vlagă. Dulcibeni zvârli valijoara jos, peste zidul Coliseului. Ecoul căderii nu întârzie să vină, jalnic şi surd. Dulcibeni profită de acel răgaz pentru a-şi scoate tabachera şi a trage pe nas o priză zdravănă de mamacòca, după care aruncă şi cutiuța, rotindu-şi brațul într-un gest vitejesc şi totodată dezgustat. Acest ultim gest însă îl costă echilibrul. Se balansă uşor, încercă apoi să revină la normal, şi în fine, se îndoi spre dreapta, unde se afla marea cruce de lemn. În aceeaşi clipă îşi duse mâinile la cap ca şi cum ar fi avut un junghi înfiorător, sau şi-ar fi pierdut brusc simțurile, şi se izbi de crucea pe care n-avusese cum s-o mai ia în calcul. Ciocnirea cu acel simbol de lemn îi luă şi bruma de echilibru ce-o mai avea. Trupul îi alunecă în interiorul Coliseului, parcurgând în câteva clipe înălțimea mai multor bărbați suprapuşi. Spre norocul lui – asta i-a şi salvat viața – prima izbitură a fost cu o suprafață uşor înclinată de cărămizi, după care trupul lui Dulcibeni s-a oprit pe o lespede mare, ce-l primi miloasă, aşa cum matca unui fluviu primeşte resturile bărcilor covârşite de puterea furtunii.

* * *

Doar cu ajutorul căutătorilor de relicve am izbutit să ridicăm trupul lipsit de simțuri al lui Dulcibeni. Era în viață, iar după câteva minute şi-a recăpătat cunoştința.

– Picioarele... nu le mai simt, i-au fost primele cuvinte.

Conduşi de Baronio, căutătorii de relicve făcură rost de un căruț, abandonat poate de vreun vânzător de fructe. Deşi vechi şi stricat, ne-a fost de mare folos să cărăm trupul rănit al bietului Dulcibeni. Sigur, Atto şi cu mine am fi putut să-l abandonăm printre ruinele Coliseului, dar am crezut de cuviință că nu merita din partea noastră o astfel de cruzime,

inutilă şi primejdioasă. Căci mai devreme sau mai târziu ar fi fost găsit, ca să nu mai vorbim de faptul că, lipsind el de la apelul intern al hanului, am fi fost luaţi la întrebări mai întâi de Cristofano, şi apoi de autorităţi. Decizia de a-l salva pe Dulcibeni îmi ridică oleacă moralul, mai ales că sumbra şi tragica poveste a fiicei sale nu mă lăsase nepăsător.

Întoarcerea spre Donzello mi se păru nesfârşită şi sinistră. O luarăm prin cele mai încârligate scurtături posibile, spre a evita să fim dibuiţi de zbiri. Căutătorii de relicve, tăcuţi şi cătrăniţi, erau măcinaţi de eşecul legat de lipitorile lui Tiracorda, şi fierbeau în amărăciunea şi teama ca Papa, în doar câteva ore, să fie infectat mortal. Pe de altă parte, starea disperată a lui Dulcibeni le stinsese orice idee de a-l denunţa: atacul dezlănţuit de ei în contra zbirilor recomanda precauţie şi tăcere. Era pentru toţi mai bine ca garanţii ordinii să rămână doar cu amintiri în privinţa acelei nopţi, şi cu nici o probă concretă.

Fiindcă o ceaţă prea compactă bate la ochi, mai mulţi căutători de relicve îşi văzură de drum, nu înainte de a emite un grohăit grabnic de salut. Am rămas doar şapte: Ugonio, Ciacconio, Polonio, Grufonio, Atto, Dulcibeni (culcat în căruţ) şi eu.

Pornirăm la drum, împingând prin rotaţie căruţul; ajunseserăm cam pe la biserica lui Iisus, aproape de Pantheon, de unde urma s-o luăm prin galerii spre Donzello. Ciacconio rămăsese cam în urmă. Văzându-l că abia îşi târa picioarele, le-am spus şi celorlalţi din faţă să-l aşteptăm.

– Efortizarea velocistă îl pulmonizează. E resuflizat, comentă Ugonio.

Părea însă că Ciacconio nu era doar vlăguit. Îndată ce ne-ajunse, se rezemă de căruţ, după care se puse direct pe jos, sprijinindu-se cu spatele de un zid. Sufla greu şi abia auzit.

– Ciacconio, care-i treaba? îl întrebai eu îngrijorat.

– Gârfâlâh, răspunse arătând în partea stângă a burţii.

– Eşti obosit sau ţi-e rău?

– Gârfâlâh, răspunse repetând gestul, ca şi cum n-ar mai avea altceva de adăugat.

Fără să vreau (chiar dacă orice contact fizic cu respectiva tagmă era ultimul lucru pe care mi l-aş fi dorit), am atins hainele lui Ciacconio în punctul arătat de el. Păreau jilave. Am dat la o parte cutele ţesăturii şi-am simţit un miros neplăcut, dar cunoscut.

Se apropiaseră toţi; abatele Melani atinse şi el veşmântul şi-şi duse mâna la nas.

– Sânge. Cerule, să-i dăm jos parpalacul, spuse desfăcându-i cordonul de la brâu. Avea o rană chiar la mijlocul stomacului, din care sângele ţâşnea întruna impregnându-se în stofă. O rană urâtă, agravată de hemoragie, care ar fi putut să termine din prima pe oricine, dar nu şi pe Ciacconio.

– Dumnezeule mare, are nevoie de ajutor, nu poate să mai meargă cu noi, spusei, întors pe dos de ce văzusem.

Tăcerea care urmă, lăsă parcă să se-nţeleagă ce gânduri le treceau prin cap celor de faţă. Glonţul ce-l lovise pe Ciacconio plecase din pistolul lui Dulcibeni, care chiar dacă fără să vrea, îl rănise de moarte pe căutătorul de relicve.

– Gârfâlâh, spuse atunci Ciacconio, arătând cu mâna drumul pe care urma să mergem, şi făcându-ne semn s-o luăm din loc.

Ugonio se lăsă în genunchi în faţa lui. Urmă un schimb de sunete rapide şi de neînţeles, în timpul căruia Ugonio ridică în mai multe rânduri glasul, ca şi cum ar fi vrut să-şi convingă ortacul că are el dreptate. Ciacconio însă repeta murmurul lui obişnuit, tot mai slab şi suferind.

– Dumnezeule sfânt, nu putem să-l lăsăm aici, spuse Atto înţelegând ce-ar urma să se petreacă. Cheamă-ţi prietenii, i se adresă lui Ugonio, să vină să-l ia, să facă ceva, să cheme un medic...

– Gârfâlâh, spuse Ciacconio într-un susur uşor şi resemnat, ce părea mai convingător decât orice judecată umană.

Ugonio puse blând mâna pe umărul cumătrului său, după care se ridică în picioare ca şi cum întrevederea luase sfârşit. Fu rândul lui Polonio şi Grufonio să se apropie de rănit şi să schimbe cu acesta mesaje încâlcite şi misterioase. In cele din urmă îngenuncheară şi începură să se roage împreună.

– Oh, nu, scâncii eu, nu se poate aşa ceva.

Atto însuşi, care nu-i prea avusese la suflet pe căutătorii de relicve, nu putu să-şi stăpânească emoţia. Se trase-ntr-o parte, ascunzându-şi faţa. Umerii i se zguduiau de spasme. Printr-un plâns mut şi eliberator, abatele îşi vărsa în fine focul şi durerea: pentru Ciacconio, pentru Fouquet, pentru Viena, pentru sine, cel ce trădase poate, dar şi cel ce fusese trădat şi rămăsese singur. Şi-n timp ce-mi aminteam de ultimele cuvinte ale lui Dulcibeni despre moartea lui Fouquet, simţeam înteţindu-se întunecate umbre între mine şi Atto.

În timp ce suflarea lui Ciacconio dădea tot mai multe semne de sufocare, iar noi ne rugam cu toţii în genunchi, Grufonio se duse să le dea de veste (cel puţin aşa am înţeles eu) celorlalţi căutători de relicve. Fapt e că în câteva minute aceştia veniră să-l ridice pe muribund şi să aibă grijă de îngropăciunea lui. Ultimele clipe din viaţa lui Ciacconio fură sfâşietoare. Ugonio îi ţinea cuvios capul în mâini, în timp ce ceilalţi ortaci îi

stăteau în preajmă, în tăcută reculegere. Liniştea nopţii se aşternu peste adunare, şi am putut să auzim cele din urmă cuvinte ale căutătorului de relicve: „Gârfâlâh“.

Ugonio, printre suspine, traduse: „Ca lacrimelele în piovagină.“[1] După care nefericitul îşi dădu duhul. N-a fost nevoie, de data asta, de vreo tălmăcire. Ciacconio reliefase în acele vorbe propria aventură pământeană: suntem asemeni unor lacrimi în ploaie, care o dată plânse, se şi pierd în atotputernicul flux al lucrurilor mortale.

După ce leşul lui Ciacconio fu luat de prietenii săi, pornirăm la drum cu inimile încercate de o crudă şi nespusă durere. Mergeam cu capul în jos, parcă mânaţi de o putere străină de noi. Din pricina mâhnirii, n-am avut nici măcar curajul să mă uit la bietul Ugonio, de frică să nu izbucnesc în plâns. Mi-au venit în minte toate aventurile prin care trecusem împreună cu cei doi ortaci: străbaterea galeriilor, urmărirea lui Stilone Priàso, incursiunile în casa lui Tiracorda. Mi-am închipuit atunci câte alte vicisitudini împărtăşise el cu Ciacconio, şi comparând ceea ce avea el în suflet cu ce-aveam eu, am înţeles cât de mult îi părea rău de camaradul său.

Doliul acela mă făcu aproape să uit de cum s-a desfăşurat restul drumului: pătrunderea în galerii, înaintarea istovitoare prin beznă şi căratul lui Dulcibeni până-n odaia sa. Ca să-l ridicăm sus, a trebuit să încropim un fel de lectică din câteva scânduri luate de la căruţul folosit la suprafaţă. Dulcibeni, cu febră mare şi doar pe jumătate conştient din pricina unor grave leziuni posibil ireversibile, fu astfel adus, legat ca un salam, şi ridicat din chepeng în chepeng, şi din scară în scară. Efortul a fost imens, cu toate că au conlucrat douăsprezece braţe: patru căutători de relicve, Atto şi eu.

Se crăpase deja de ziuă când ortacii îşi luară rămas-bun, topindu-se prin debaraua secretă. Mă temeam ca Cristofano să nu fi auzit rumorile cortegiului nostru, mai ales atunci când îl ridicam pe Dulcibeni în cămara din han şi de-acolo în jos pe scări spre primul cat. Trecând prin faţa odăii lui, am auzit doar şuierul regulat şi paşnic al sforăitului.

Trebuise să-mi iau rămas-bun şi de la Ugonio. În vreme ce Atto se retrăsese oleacă, căutătorul de relicve mă îmbrăţişă cu mâinile sale gheroase, parcă ştiind că n-o să ne mai vedem. Căci nu-mi va mai fi dat să cobor în al său *mundus subterraneus,* şi nici el nu va mai fi urcat sub bolta cerească decât sub ocrotirea nopţii, când cei cinstiţi şi săraci (cum eram şi eu) dorm istoviţi de munca de peste zi. Astfel ne-am despărţit, cu lacrimi în ochi; şi-ntr-adevăr n-aveam să-l mai văd în viaţa mea.

* * *

Era neapărat nevoie să prindem câteva ore de somn, în care să ne refacem forţele, căci şi Atto şi eu eram la pământ, pur şi simplu. Dar, mult prea tulburat de evenimente cum eram, deja ştiam că somnul nu se va lipi nici în ruptul capului de mine. Am profitat de ocazie pentru a face ultimele însemnări despre cele petrecute în jurnal. Despărţirea de Atto n-a durat mai mult de-o clipă şi de-un schimb de priviri cercetător: de câteva ceasuri bune lipitorile infectate ale lui Dulcibeni atacaseră carnea flască şi obosită a lui Inocenţiu al XI-lea. Totul depindea acum de mersul bolii: fie lent, fie fulgerător, ca în multe alte cazuri. Poate chiar noua zi ce se vestea va să aducă ştirea morţii sale. Şi cu ea, cine ştie, rezultatul bătăliei Vienei.

1 „Ca nişte lacrimi în ploaie“, citat, cu o evidentă intenţie kitsch, din filmul SF, *Blade Runner.* Sunt ultimele cuvinte înainte de moarte ale robotului-protagonist. (n. tr.)

Întâmplări între

20 şi 25 septembrie 1683

Însemnările aşternute în acea noapte în carnetul meu au fost şi ultimele. Căci din pricina evenimentelor ce-au urmat, n-am mai avut timp (şi nici chef) de scris. Din fericire, cele din urmă zile de recluziune la Donzello mi-au rămas neşterse în memorie, deşi în liniile lor esenţiale.

A doua zi Dulcibeni fu găsit în patul său, jalnic îmbibat în propria urină, incapabil să se ridice şi chiar să-şi mişte picioarele.

Toate încercările de a-l face să meargă au fost zadarnice, ca să nu mai vorbim de faptul că nu-şi mai simţea deloc picioarele, nici dacă i-ar fi fost înţepate cu un ac. Cristofano îşi dădu seama de gravitatea bolii, căci, spuse el, asistase multe cazuri de acest fel. De pildă, cel al unui biet băiat care lucra într-o carieră de marmură: căzând de pe o schelă şubredă, îşi zdrobise spinarea de pământ; a doua zi se trezise în aceeaşi stare ca Dulcibeni, şi din păcate nu i-a mai fost dat să-şi folosească picioarele, rămânând infirm toată viaţa.

Totuşi se mai putea spera, sublinie Cristofano, risipindu-se într-o seamă de consolări care mi se părură nu numai retorice, ci şi vagi. Bolnavul, chinuit de febră, nu părea să fie conştient de starea sa gravă.

Cum era şi firesc, groaznicul accident, a cărui victimă fusese Dulcibeni, declanşă o rafală de întrebări din partea lui Cristofano, care cu siguranţă nu era atât de prost să nu înţeleagă că marchigianul (şi cei ce l-au cărat înapoi) intrau şi ieşeau din han în ciuda oricăror oprelişti.

Dar si juliturile, tăieturile şi zgârieturile cu care eu şi Atto ne pricopsisem căzând din trăsura lui Tiracorda cereau o explicaţie, în timp ce Cristofano binevoia să ne îngrijească – ogoindu-ne rănile cu balsamul său şi apă cerească, şi ungându-ne vânătăile cu uleiul *filosoforum* şi un electuar de nalbă magistrală – am fost siliţi să recunoaştem că da, Dulcibeni ieşise din han cu intenţia să fugă, aventurându-se în reţeaua de galerii subterane prin puţul din debaraua secretă a hanului. Noi doi însă, care-l bănuiam de mult, ghicindu-i intenţiile, l-am urmărit şi l-am adus înapoi. La întoarcere, el îşi pierduse echilibrul şi căzuse în puţul vertical de care pomenisem, de unde şi grava leziune cu care se alesese.

Fapt e că Dulcibeni nu era în stare să ne dezmintă: febra i se urcase mult, lipsindu-l aproape complet de uzul raţiunii si de vorbire. Doar sporadic mai dădea semne de viaţă, prin mugete şi ţipete cumplite de durere. Poate şi din pricina acelui spectacol chinuitor, Cristofano a lăsat-o mai moale. Istorisirea noastră era cam găunoasă şi prea puţin verosimilă, şi n-ar fi rezistat la un interogatoriu serios, venit mai cu seamă din partea oamenilor Prefecturii. Luând în calcul probabil însănătoşirea ieşită din comun a lui Bedford şi apropiatul sfârşit al carantinei, medicul cântări riscurile şi beneficiile şi se prefăcu că e mulţumit de versiunea noastră, renunţând să relateze santinelei (încă de pază la intrarea în han) ce se întâmplase. La sfârşitul recluziunii, spuse el, se va ocupa personal ca Dulcibeni să primească toate îngrijirile posibile. Aceste binevoitoare rezoluţii se datorau însă poate şi atmosferei de sărbătoare care chiar atunci începea să se simtă prin oraş, şi despre care voi povesti îndată.

Într-adevăr, deja circulau veşti în oraş cu privire la rezultatul bătăliei Vienei. Primele zvonuri se răspândiseră în ziua de 20, însă numai în noaptea de marţi 21 (aşa cum urma să aflu doar mai târziu), cardinalului Pio îi fusese înmânat un bilet provenind de la Veneţia, care anunţa retragerea armatei turce din faţa Vienei. Două zile mai târziu, tot noaptea, sosiseră din Imperiu alte scrisori care vorbeau de victoria creştinilor. În oraş începuseră să se audă cele dintâi şi încă timide semne de bucurie. Încet-încet, amănuntele deveniră tot mai precise: centrul Vienei, de-atâta amar de vreme sub asediu, fusese în fine eliberat.

În ziua de 23 sosise la Roma vestea oficială a victoriei, adusă de curierul cardinalului Buonvisi: cu unsprezece zile în urmă, adică pe 12 septembrie, trupele creştine puseseră pe fugă trupele vrăjmaşilor lui Dumnezeu.

Gazetele urmau să ofere detalii în câteva săptămâni, dar în amintirea mea povestirile despre glorioasa bătălie erau tot una cu ceasurile însufleţite şi înălţătoare în cursul cărora s-a aflat despre victorie.

O dată cu răsăritul stelelor, în noaptea de 11 spre 12 septembrie, oastea otomană fusese auzită rugându-se cu strigăte înalte; lucru care s-a şi putut vedea, datorită luminilor şi focurilor aprinse care se luau parcă la întrecere cu torţele duble din faţa superbelor pavilioane ale taberei păgâne.

Şi-ai noştri se rugaseră şi încă mult: forţele creştine erau cu mult inferioare celor păgâne. În zorii zilei de 12 septembrie, părintele capucin

Marco d'Aviano, marele suflet inspirator al armatei creştine, ţinuse slujba în prezenţa comandanţilor creştini, într-o mică mănăstire camalduleză pe înălţimea numită Kahlenberg, care domină Viena pe malul drept al Dunării. Imediat după aceea, trupele noastre se încolonară, gata să-nvingă sau să piară.

Pe flancul stâng se afla Carol de Lorena, alături de Marc-graful Hermann şi tânărul Ludovic Wilhelm, contele von Leslie şi contele Caprara, prinţul Lubomirski cu cavalerii săi polonezi împlătoşaţi, dar şi Mercy şi Tafe, viitorii eroi ai Ungariei. Zeci de prinţi erau gata de a primi botezul focului, mai cu seamă încă necunoscutul Eugen de Savoia care, ca şi Carol de Lorena, părăsise Parisul pentru a scăpa de Regele Soare, şi care se va acoperi de glorie, recucerind răsăritul Europei pentru cauza creştină. Prinţul elector de Saxonia, asistat de feldmareşalul Goltz, precum şi prinţul elector al Bavariei cu cei cinci Wittelsbach, îşi pregăteau şi ei trupele. în mijlocul taberei creştine, alături de bavarezi, se găseau trupe francone şi suabe, prinţii şi suveranii Turingiei, glorioasele case domnitoare ghelfe şi Holstein; alte nume vestite ca Marcgraful de Bayreuth, feldmareşalii şi generalii Rodolfo Baratta, Dünewald, Stirum, baronul von Degenfeld, Károly Pállfy si alţi numeroşi apărători eroici ai cauzei lui Cristos. În schimb, flancul drept era apărat de vitejii polonezi ai regelui Jan Sobieski şi ai celor doi locotenenţi.

Îndată ce-au zărit o asemenea desfăşurare de forţe solidare, nefericiţii apărători ai Vienei izbucniră în strigăte de bucurie, salutând cu zeci de salve.

Tabăra lui Kara Mustafá a văzut şi ea acea armată, dar când turcii s-au hotărât să reacţioneze, era deja prea târziu: atacanţii năvăleau de-acum ca torentul de pe înălţimea Kahlenberg. Marele vizir şi oamenii săi se repeziră afară din corturi şi din tranşee, încolonându-se pentru bătălie. În centru trona Kara Mustafá cu gloata sa de spahii, flancat de predicatorul nelegiuit Wani Efendi cu stindardul lor sacru, iar în faţă Agha cu sângeroasele sale trupe de ieniceri. La dreapta, aproape de Dunăre, sângeroşii voievozi de Moldova şi Valahia, vizirul Kara Mehmet de Diyarbakir şi Ibrahim Paşá de Buda; la stânga, hanul tătarilor, precum şi un mare număr de paşale.

Verzile şi blândele coline încărcate de vii şi care se întind dincolo de zidurile Vienei sunt teatrul bătăliei. Prima ciocnire memorabilă are loc în defileul de la Nussberg între aripa creştină de pe stânga şi ieniceri. Frontul trece prin îndelungi răsturnări de situaţii până când ostile imperiale şi saxone reuşesc să-l străpungă, şi pe la prânz turcii sunt respinşi spre Grinzing şi Heiligenstadt. Între timp trupele lui Carol de Lorena ajung la Dobling şi se apropie de tabăra turcească; cavaleria austriacă a contelui Caprara şi împlătoşaţii lui Lubomirski îi fac să muşte ţărâna pe moldoveni, chiar dacă cu preţul unor aspre înfruntări, punându-i pe fugă de-a lungul Dunării. De pe dealul Kahlenberg-ului, regele Sobieski îşi dezlănţuie cavaleria; calea i-o netezeşte infanteria germană şi poloneză care-i vânează pe ieniceri adăpost cu adăpost, vie cu vie, fanar cu fanar, alungându-i până la unul din Neustift, din Pötzleinsdorf, din Dornbach.

Creştinii tresar atunci când Kara Mustafá încearcă să profite de mişcările inamicului şi izbuteşte să se strecoare în golurile create prin înaintarea hotărâtă a acestuia.

Dar n-a fost decât un foc de paie, căci Carol de Lorena îşi trimite austriecii la atac prin învăluire din dreapta: la Dornbach ei taie retragerea turcilor în fugă spre Dobling. Tot atunci, cavalerii polonezi se revarsă biruitori până la Her-nals, măturând orice încercare de rezistenţă.

În prima linie, sub adierea gloriosului drapel militar sarmatic, regele Poloniei, înarmat cu o lance, la capătul căreia se afla o aripă de şoim, călăreşte, strălucit şi vajnic, alături de prinţul Jakob în vârstă de numai şaisprezece ani, dar deja erou, şi de ai săi cavaleri în zale pe sub falnice mantale pestriţe cu pene şi pietre preţioase. La strigătul de „Isusmaria!", lăncile husarilor şi ale cavaleriei împlătoşate ale regelui Jan îi pun pe goană pe spahii, şi se îndreaptă neabătuţi spre cortul lui Kara Mustafá.

Urmărind lupta de la punctul de comandă, între cavaleria leşilor şi oamenii săi, acesta îşi întoarce ochii instinctiv spre stindardul sacru, la umbra căruia sta: tocmai stindardul sacru îl râvneau creştinii. Înfricoşat, porunceşte replierea, târând după el într-o retragere ruşinoasă, mai întâi pe paşale, şi apoi toate trupele. Centrul oştirii turce e şi el în genunchi, astfel că întreaga armată cade în ghearele panicii, înfrângerea se face dezastru.

Vienezii asediaţi până atunci, prind curaj şi cutează o ieşire pe la Poarta Scoţienilor, în vreme ce turcii fug, lăsând de izbelişte imensa lor tabără de corturi plină de comori, nu înainte însă de a lua gâtul sutelor de prizonieri şi a târî după ei în sclavie şase mii de bărbaţi, unsprezece mii de femei, paisprezece mii de fecioare şi cincizeci de mii de copii. Victoria e-atât de zdrobitoare încât nimănui nu-i mai trece prin minte să-i urmărească pe necredincioşi. De frica întoarcerii turcilor, soldaţii creştini rămân în poziţie de luptă şi în timpul nopţii. Primul care intră în cortul lui Kara Mustafá este regele Sobieski. Îşi însuşeşte coada roibului

celui învins, precum şi multe comori şi lucruri de preţ orientale, cu care se împăuna satrapul desfrânat şi necredincios.

A doua zi fură număraţi morţii. În tabăra turcă, zece mii de morţi, trei sute de tunuri capturate, cincisprezece mii de corturi şi munţi de arme. Creştinii plâng două mii de morţi, între care, vai, şi generalul de Souches şi prinţul Potocki. Dar nu e vreme pentru întristare: Viena doreşte să-şi sărbătorească învingătorii care îşi fac intrarea triumfală în capitala mântuită de marea păgânilor. Regele Sobieski îi scrie cu smerenie Papei, atribuind izbânda nici mai mult nici mai puţin decât unui miracol: *Venimus, vidimus, Deus vicit.*

* * *

Aşa cum am mai spus, aceste detalii nu le-am aflat decât mult mai târziu. La vremea aceea însă, jur-împrejurul hanului răzbătea duhul bucuriei: pe 24 septembrie în toate bisericile Romei s-a afişat un anunţ cu ordonanţa ca toate clopotele să sune încă din acea seară Ave Maria, drept mulţumire Domnului pentru înfrângerea turcilor. Fură puse vesele lampioane la toate ferestrele, şi într-o universală bucurie şi fericire ţâşniră spre cer petarde, rachete, vârtelniţe de focuri de artificii şi plesnitori. De la fereastra hanului se auzea astfel nu doar voioşia descătuşată a poporului, ci mai ales tunătoarele explozii ale focurilor de artificii peste acoperişurile ambasadelor, peste Castel Sant'Angelo, în piazza Navona şi Campo di Fiore. Agăţaţi de gratiile hanului, zărirăm în stradă cum erau arse fantoşe de viziri şi paşale, spre desfătarea necurmată a poporului. Familii întregi, pâlcuri de copii, tineri sau bătrâni, mărşăluiau înainte şi înapoi cu făclii în mână, luminând blândele nopţi de septembrie şi îngânând cu râsetele lor nefireşti argintiul dangăt de clopot. Până şi cei care locuiau în preajma hanului şi care până acum câteva zile se feriseră să se apropie de ferestrele noastre de frica molimei, ne strigau şi ni se adresau, semn că voiau să-şi împărtăşească cu noi sentimentele. Ca şi cum ar fi ghicit că eliberarea noastră se apropia, ca şi cum izbânda armatelor creştine de la Viena o prevestea pe cea de la Donzello, în fine scăpat de primejdia ciumei.

Cu toate că eram încă închişi la han, am fost şi noi pătrunşi de o imensă bucurie. După ce eu însumi am dus vestea fiecărui chiriaş în parte, am sărbătorit evenimentul în sălile de mese de la parter, îmbrăţişându-ne frăţeşte şi ciocnind un pahar cu mare veselie. Eu, mai cu seamă eu, eram în al nouălea cer, căci planul lui Dulcibeni de a lovi Europa creştină se declanşase prea târziu, cu toate că eram încă îngrijorat de sănătatea Papei.

Totuşi, dincolo de acea stare de firească mulţumire, între veştile ce circulau în popor şi care din stradă ajungeau şi la noi, două împrejurări mi s-au părut surprinzătoare şi demne de reflecţie.

Prima: de la una din santinele (care încă supravegheau hanul în lipsa unor ordine contrare) am aflat că victoria creştină s-ar fi datorat şi câtorva greşeli inexplicabile din partea turcilor.

Într-adevăr, armatele lui Kara Mustafa, care puseseră în mare pericol apărarea zidurilor Vienei prin bine cunoscuta tehnică a minelor şi tranşeelor, după socoteala învingătorilor înşişi ar fi putut fără doar şi poate să dezlănţuie un atac concentrat şi victorios, cu mult înainte de sosirea întăririlor regelui Sobieski. Dar în loc să dea iute atacul hotărâtor, Kara Mustafá în chip curios, nu schiţase nici cea mai mică mişcare, pierzând astfel zile preţioase. Ca să nu mai vorbim de ocuparea înălţimilor Kahlenberg-ului care i-ar fi avantajat tactic, şi de care turcii nu s-au sinchisit. Tot astfel, neglijaseră să blocheze anunţatele întăriri creştine, înainte ca acestea să traverseze Dunărea şi să înainteze astfel în ajutorul asediaţilor.

De ce se-ntâmplaseră toate astea, nimeni nu ştia. Ca şi cum turcii ar fi aşteptat ceva... care i-ar fi făcut să se simtă siguri de propria victorie. Dar ce?

În fine, o a doua stranie împrejurare: focarul de ciumă, care de luni în şir ameninţa oraşul, pe neaşteptate se stinsese, fără vreun motiv anume. O asemenea înlănţuire de minuni, învingătorilor li se păruse un semn al voinţei dumnezeieşti, aceeaşi care sprijinise, până la ultimul om, forţele deznădăjduite ale asediaţilor şi oştile dezrobitoare ale lui Jan Sobieski.

Sărbătorile de la Roma au atins culmea în ziua de 25; despre asta însă voi vorbi puţin mai încolo, căci se impune aici a fi povestite alte fapte importante cunoscute mie în ultimele zile de carantină.

Felul straniu în care ciuma dispăruse brusc la Viena m-a pus pe gânduri. După ce-i îngrozise pe asediaţi mai abitir decât pe inamicul otoman, ciuma se risipise la fel de iute, pe cât de inexplicabil. Împrejurarea fusese hotărâtoare: dacă boala ar fi continuat să bântuie printre vienezi, turcii ar fi izbândit cu siguranţă şi fără nici o dificultate.

Era cu neputinţă să nu apropii acea noutate de faptele descoperite şi deduse atât de greu de Atto şi de mine, şi pe care am încercat să le rezum în minte. Ludovic al XIV-lea spera într-o victorie a turcilor la

Viena, pentru ca apoi să-şi împartă Europa cu necredincioşii. Pentru a-şi împlini visele de dominaţie, Regele Soare avea de gând să folosească principiul de molipsire din *secretum pestis,* adică *secretum morbi* pe care reuşise în cele din urmă să i-l sustragă lui Fouquet.

În acelaşi timp însă, consoarta Regelui Preacreştin, Maria Tereza, încercase să aplice un plan diametral opus. Orgolios ataşată destinelor casei de Habsburg, care domnea pe tronul imperial şi din care ea se trăgea, Regina Franţei căuta pe căi secrete să zădărnicească planul soţului. Într-adevăr, conform ipotezei lui Atto, Fouquet îi încredinţase prin Lauzun şi Made-moiselle (care-l urau pe suveran nu mai puţin decât însăşi Maria Tereza) singurul antidot în stare să combată arma aducătoare de ciumă: *secretum vitae,* adică rondòul cu care Devizé în acele zile la Donzello ne bucurase sufletul şi, aşa cum se pare, îl vindecase pe Bedford.

Iar faptul că antidotul ciumei se afla în mâinile lui Devizé nu era deloc o întâmplare: probabil compus într-o formă rudimentară de Kircher, rondòul fusese, într-adevăr, perfecţionat şi pus pe hârtie de chitaristul Francesco Corbetta, maestru în arta încifrării mesajelor secrete în notele muzicale.

Acest tablou, chiar şi simplificat, era greu de acceptat atât de către raţiune, cât şi de memorie. Dar dacă metoda pe care o învăţasem de la Atto Melani era justă (să presupui atunci când nu cunoşti), totul se potrivea. Prin urmare trebuia cercetat cu mintea ceea ce părea absurd de explicat.

M-am întrebat, aşadar: dacă Ludovic al XIV-lea ar fi vrut să dea lovitura de graţie temuţilor Habsburgi, care-l presau din flancuri cu Austria şi Spania, şi mai cu seamă detestatului împărat Leopold, unde ar fi dezlănţuit ciuma. Răspunsul mă uimi prin simplitate: Viena.

Nu era oare bătălia de la Viena hotărâtoare pentru soarta creştinătăţii? Şi nu ştiam, datorită informaţiilor aflate din conversaţia între Brenozzi şi Stilone Priàso, că Regele Prea-creştin mizează în secret pe turci pentru a ţine imperiul într-o menghină infernală între răsărit şi apus?

Dar asta nu era totul. Nu era oare adevărat că de câteva luni apăruse la Viena un focar de ciumă, care semănase panică în rândul tuturor luptătorilor asediaţi? Şi nu era la fel de adevărat că focarul se stinsese, sau fusese îmblânzit în chip misterios de vreun agent invizibil, salvând astfel oraşul şi tot Occidentul?

Chiar dacă profund absorbit în asemenea elucubraţii, mi-a fost destul de greu să accept concluziile cuvenite: ciuma fusese provocată la Viena de agenţii lui Ludovic al XIV-lea, sau de mijlocitori anonimi, punând în practică oculta ştiinţă numită *secretum morbi*. Motiv pentru care turcii nu se mişcaseră zile-n şir, deşi Viena le sta la îndemână: aşteptau efectele nefaste ale morbului trimis de aliatul lor de taină, suveranul Franţei.

Însă infamul tertip se lovise de forţe adverse şi la fel de viguroase: trimişii Mariei Tereza ajunseseră la timp la Viena pentru a zădărnici primejdia, activând *secretum vitae* şi oprind astfel focarul de infecţie. Cum, n-am să ştiu niciodată. Oricum, un lucru e sigur: zadarnicele şovăieli ale armatei otomane le-a plătit cu capul Kara Mustafá.

Acest rezumat, atât de aglomerat în evenimente, risca să pară rodul unei închipuiri ieşite din matcă, deşi asculta de logică şi de necesitate. Dar toată acea încrucişare de întâmplări privindu-i pe Kircher şi Fouquet, pe Maria Tereza şi Ludovic al XIV-lea, pe Lauzun şi Mademoiselle, pe Corbetta şi Devizé, nu era ea însăşi curată nebunie? Şi totuşi, îmi pierdusem atâtea nopţi cu Atto Melani să-i dau de capăt, bucată cu bucată, parcă ne luase Dumnezeu minţile, acestei intrigi nebuneşti. Nebunească, da, şi totuşi mai reală în ochii mei decât viaţa ce se desfăşura dincolo de Donzello.

Închipuirea mi-era populată de întunecaţii agenţi ai Regelui Soare, gata să semene ciuma într-o biată Vienă la sfârşitul puterilor; pe de altă parte apărătorii, oamenii-umbră ai Mariei Tereza. Care mai de care descifrând formule secrete, cuibărite în pentagramele Iu Kircher şi Corbetta, agitând retorte, alambicuri şi alte obscure instrumente (precum cele de pe insula lui Dulcibeni) şi declamând încâlcite formule ermetice prin fel de fel de magazii părăsite. Unii gata să otrăvească, alţii să asaneze apele, grădinile, străzile. În nevăzuta luptă între *secretum morbi* şi *secretum vitae* învinsese în cele din urmă principiul vital: nu altul decât cel ce-mi prinsese inima şi mintea ascultând rondoul cântat de Devizé. Din care, fireşte, n-aş fi desprins nici măcar o silabă. Totuşi rolul pe care-l jucase era clar şi tot atât de limpede mi-l închipuiam: Devizé primeşte din mâinile reginei copia originală a rondòului *Barricades mystérieuses;* primeşte porunca de a se duce în Italia, la Napoli, ca să-l întâlnească pe bătrânul călător cu dublă identitate... Devizé îl găseşte pe Fouquet deja însoţit de Dulcibeni. Este posibil să-i fi arătat bătrânului Supraintendent rondoul pe care cu ani în urmă el însuşi îl încredinţase, pentru regină, în mâinile sigure ale lui Lauzun. Dar Fouquet e orb: a luat foile acelea în mâna descărnată, le-a mângâiat, le-a recunoscut. Devizé se prea poate să-i fi cântat rondoul, şi nesiguranţa bătrânului s-ar fi risipit printre lacrimile de emoţie: regina a reuşit, *secretum vitae* se află pe mâini bune,

Europa nu va pieri din pricina delirului unui suveran. Iar Maria Tereza, înainte de a se despărți de acest pământ, prin mâna lui Devizé îi transmitea acea ultimă consolare.

De comun acord, Devizé şi Dulcibeni îl duc pe protejatul lor la Roma, unde, în umbra Papei, primejdioşii emisari ai Regelui Soare se mişcă mai greu. Chiar dacă de fapt Dulcibeni are cu totul alte planuri... Şi tot la Roma Devizé, în vreme ce cântă pentru noi *Barricades mystérieuses,* află că de la Paris Maria Tereza a trimis la Viena secreta chintesență a acelor note, *secretum vitae,* menită să blocheze calea epidemiei de ciumă care ar aduce victoria turcilor.

E clar că despre toate astea Devizé n-ar fi suflat o vorbă. Fidelitatea sa față de Maria Tereza, sinceră, va să rămână neştirbită chiar şi după moartea suveranei. Iar riscul de a fi dat în vileag ca vrăjmaş al Regelui Soare, ar fi putut avea urmări fatale. Dar aplicând încă o dată regula deprinsă de la Atto Melani, eram gata să-l scutesc pe Devizé de acea periculoasă sarcină. Voi vorbi eu în locul lui, un biet băiat de prăvălie, pe care nimeni nu-l băga în seamă. Doar câteva cuvinte cu tâlc: îl voi judeca nu după vorbe, ci după tăcerea lui.

Ocazia favorabilă n-a întârziat să vină. Mă chemase să-i aduc încă o gustare, mult după ora prânzului. I-am adus un coşuleț cu un cârnăcior şi câteva felii de pâine. Am aşteptat ca fălcile sale să se umple cu apetisantele bucate, şi-am dat să mă strecor pe uşă.

– Apropo, făcui eu pe uitucul, se pare că la Viena lumea nu mai pridideşte să-i mulțumească reginei Maria Tereza pentru stingerea ciumei.

Devizé se făcu alb.

– Mmăm, bălmăji el alarmat, cu gura plină, ridicându-se să ia un gât de apă.

– Vai, v-ați înecat, beți din asta, i-am întins eu o cană pe care uitasem dinadins să i-o las.

În timp ce bea, ochii i se holbară interogativi.

– Vreți să ştiți cine mi-a spus asta? Ei bine, după cum bănuiți, din pricina acelui accident nefericit, domnul Pompeo Dulcibeni face febră mare, şi în timpul unei crize a vorbit vrute şi nevrute. Eram lângă el din întâmplare.

Tocmai spusesem o minciună gogonată pe care Devizé a-nghițit-o ca pe apa pe care o dăduse peste cap.

– Şi ce... ce-a mai spus? se bâlbâi el, ştergându-şi gura şi bărbia cu mâneca şi încercând să-şi păstreze calmul.

– Oh, multe şi mărunte, din care mare lucru n-am priceput. Ştiți, febra... Dacă-mi amintesc bine, rostea mereu numele de Fucché sau Focher, şi încă unul, parcă Lozen, i-am răspuns pocind dinadins cele două nume. Vorbea şi de o fortăreață, de ciumă, de un secret al ciumei sau aşa ceva, şi pe urmă de un antidot, de regina Maria Tereza, de turci, şi chiar de un complot. Pe scurt, delira, nu glumă, ştiți şi dvs.. Cristofano intrase serios la idei, dar, slavă Domnului, bietul Dulcibeni a depăşit cu bine faza aceea, deşi picioarele şi spinarea...

– Cristofano? A fost şi el de față?

– Da, dar ştiți şi dvs., când un medic îşi face meseria, aude si nu prea. Am stat de vorbă şi cu abatele Melani, şi el...

– Ce-ai făcut? răcni Devizé.

– I-am spus abatelui Melani că Dulcibeni se simțea rău, că avea febră şi delira.

– I-ai povestit şi lui... toate alea? se îngrozi el.

– Cine-şi mai aduce-aminte, domnule Devizé, făcui eu pe jignitul, ştiu doar că domnul Pompeo Dulcibeni era cu un picior în groapă şi că abatele Melani mi-a împărtăşit durerea. Acum vă rog să mă iertați... spusei, strecurându-mă pe uşă. Verificând ceea ce ştia Devizé, mi-am oferit totodată şi o mică răzbunare. Panica în care căzuse chitaristul vorbea limpede: nu numai că ştia ceea ce şi eu şi Atto ştiam, ci şi, aşa cum prevăzusem, fusese actorul privilegiat. Din care pricină nu-mi mai încăpeam în piele de bucurie la gândul că l-am lăsat pe mâna unei îndoieli chinuitoare: delirul lui Dulcibeni (inexistent, de fapt) fusese zvonit de mine nu numai la urechile lui Cristofano, ci şi ale lui Atto Melani.

Şi dacă Atto ar fi vrut, ar fi putut acum să arate cu degetul spre Devizé, ca la un trădător al regelui Franței. Mă durea încă sufletul pentru disprețul cu care mă tratase totdeauna chitaristul. Datorită unei minciuni bine potrivite, în noaptea aceea iată-mă dormind în fine somnul adânc al domnilor, iar el, somnul mizerabil al sărmanilor.

Mărturisesc că a existat totdeauna o persoană, singura de altfel, cu care as fi vrut şi ar fi trebuit să împărtăşesc acea extraordinară probă de inteligență. Dar ea ținea acum de trecut, si nu mai puteam să mă mint că, după ceea ce se petrecuse cu Dulcibeni pe zidurile Coliseului, totul se schimbase între mine si Atto Melani. Sigur, dezvăluise planul criminal si nelegiuit al lui Dulcibeni. Dar în momentul adevărului îl văzusem clătinându-se, şi nu pe propriile picioare, precum adversarul său. Suise pe Coliseu ca acuzator, şi coborâse ca învinuit.

Mă uimise si mă revoltase la fel de mult şovăiala lui în a respinge învinuirile si aluziile lui Dulcibeni în privința morții lui Fouquet. Îl mai văzusem şi altă dată ezitând, dar totdeauna şi doar din pricina unor obscure şi iminente primejdii. Față-n față cu Dulcibeni însă, bâlbâielile lui nu se mai datorau fricii de necunoscut, ci de ceea ce ştia la perfecție şi trebuia să ascundă, încât acuzele lui Dulcibeni (otrava vărsată în apa de baie, ordinul de a ucide primit de la regele Franței), chiar şi lipsite de probe, sunau mai definitive decât o sentință.

Şi-apoi acea stranie, ambiguă coincidență: aşa cum amintise Dulcibeni, ultimele cuvinte ale lui Fouquet fuseseră „Ah, e-adevărat, totuşi“, vers dintr-o melodie a maestrului Luigi Rossi, pe care-l auzisem într-o zi cântat cu mare jale de Atto. „Ah, e-adevărat, totuşi... că ți-ai schimbat ideea“, aşa se încheia strofa, ca un act de învinuire irevocabilă.

Şi exact aceleaşi cuvinte, l-am auzit murmurându-le, atunci când, covârşiți de apele din Cloaca Maxima, riscasem, la rândul nostru, să părăsim această lume. De ce oare şi-atunci, în fața morții, i se ivise pe buze acel vers?

Cu ochii închipuirii mi-am imaginat atunci că eu aş fi putut lua viața unui prieten, şi m-am şi văzut devorat de re-muşcări. Dacă i-aş fi auzit cele din urmă cuvinte, nu mi-ar fi răsunat ele-n urechi pentru tot restul vieții, şi chiar şi pe buze?

Iar atunci când Dulcibeni îl acuza, aruncându-i în față acel vers torturant şi jeluitor, i-am simțit glasul lui Melani spăr-gându-se sub povara vinei, oricare ar fi fost ea.

Pentru mine nu mai era acelaşi Atto Melani de dinainte. Nici vorbă de acelaşi învățător sau de aceeaşi călăuză de-ncredere. Redevenise castratul Atto Melani de care aflasem în primele zile trăgând cu urechea la conversația dintre Devizé, Cristofano şi Stilone Priàso: abate de Beaubec prin ordonanța regelui Franței, mare intrigant, mincinos şi mai mare, trădător fără măsură, spion fără egal. Şi poate şi ucigaş. Mi-am amintit atunci că abatele s-a ferit să-mi dea o explicație convingătoare în privința cuvintelor murmurate în somn „barricades mystérieuses“, şi-am înțeles în sfârşit că trebuia să le fi auzit, fără să le ştie tâlcul, din gura muribundului Fouquet, în timp ce-l scutura de umeri şi, aşa cum Pellegrino spusese, îl bombarda cu întrebări menite să rămână fără răspuns.

Folosit drept unealtă, cum spusese Dulcibeni, de însuşi regele său, abatele sfârşi prin a mă înduioşa. Eram convins acum că Atto omisese ceva din istoria cu percheziția în biroul lui Colbert: scrisorile care semnalau prezența lui Fouquet la Roma, şi pe care Atto le luase să le-arate lui Ludovic al XIV-lea.

Nu izbuteam să-nțeleg şi pace: cum, cum de cutezase el să-şi trădeze fostul binefăcător? Voise el să-şi arate o dată în plus credința față de Maiestatea sa? Un gest important: oferise regelui pe-o tavă de-argint omul a cărui prietenie îl costase, cu douăzeci de ani în urmă, exilul. O greşeală fatală totuşi: regele îşi recompensase omul de credință printr-o altă trădare. Îl trimisese la Roma pentru a-l ucide pe Fouquet, fără să-i arate adevăratele motive ale teribilei porunci, şi nici genunea de moarte şi ură din sufletul său. Cine ştie ce istorie absurdă i-o fi îndrugat regele lui Atto, şi cu ce defăimătoare minciuni mânjise încă o dată onoarea călcată-n picioare a bătrânului Supraintendent.

În ultimele zile de la Donzello am fost pur şi simplu terorizat de gestul ticălos al abatelui Melani vânzând suveranului viața sărmanului său prieten, fără să mai poată da înapoi în fața barbarei porunci a neiertătorului despot.

Cu ce tupeu jucase în fața mea rolul de prieten zdrobit de durere! Artă de actor castrat, ce mai, recunoşteam eu furios. Şi dacă lacrimile lui erau totuşi sincere, da, dar veneau doar din căință. Nu ştiu dacă Atto a plâns şi atunci când, silit de ordinul suveranului său, se pregătea să ia calea Romei pentru a-i lua viața lui Fouquet; sau a executat totul ca o unealtă supusă. Cuvintele din urmă ale bătrânului şi orbului Supraintendent, spuse în timp ce murea de mâna sa, este posibil să-l fi răscolit. Din cele câteva cuvinte care vorbeau de baricade misterioase şi secrete obscure, dar poate şi mai abitir din ochii aceia opaci şi inocenți, Atto pare să fi înțeles că a fost victima minciunilor regelui său.

Prea târziu însă pentru a mai face ceva, dar nu şi pentru a înțelege. Iată de ce începuse cercetările, cerându-mi să-l ajut în necunoştință de cauză.

Curând n-am mai fost în stare să-mi scot din cap acele lucruri şi nici să scap de dezgustul față de abatele Melani. N-am mai vorbit cu el. Fosta noastră încredere, intimitatea ce se înfiripase atât de iute în cele câteva zile de coabitare de la Donzello, se risipea pe măsură ce gândurile îmi deveneau tot mai limpezi.

Totuşi, nimeni nu-mi fusese mai mult decât el maestru şi inspirator. Prin urmare, încercam să par, cel puțin la exterior, la fel de serviabil ca înainte. Deşi în ochi şi-n glas nu mai existau lumina şi căldura pe care doar mângâierea prieteniei poate să le dea.

Transformarea asta o observam şi la el: eram acum ca doi străini. Acum că Dulcibeni era imobilizat la pat şi planul său dat în vileag, abatele Melani nu mai avea nici un duşman de dovedit, nici o cursă de întins, nici o enigmă de dezlegat. Şi nemaiavând el imbolduri de acţiune, nu mai încercase să se justifice în ochii mei, şi nici să-mi ofere explicaţii pentru purtările sale, aşa cum o făcuse până atunci ori de câte ori mă văzuse îmbufnat. Astfel că în acele ultime zile se-nchise în propria jenă şi muţenie, rod sigur al vinovăţiei.

O singură dată totuşi, într-o dimineaţă, în timp ce încropeam prânzul în bucătărie, mă luă pe neaşteptate de braţ şi-mi strânse mâinile într-ale sale: „Vino la Paris cu mine. Am o casă mare, o să ai parte de cea mai bună învăţătură. Vei fi ca şi fiul meu“, spuse pe un ton grav şi îndurerat.

Mi-am dat seama că aveam ceva în mână: cele trei mărgăritare, perlele veneţiene dăruite de Brenozzi. Trebuia să-mi închipui: mi le furase chiar el, de faţă cu mine în cămara secretă, ca să mă facă să-l ajut în cercetările lui. Şi-acum mi le dădea înapoi, punând capăt la ceea ce fusese tot o minciună a lui, ultima. Era cumva o încercare de împăcare?

O clipă am stat pe gânduri, după care am reacţionat.

– Eu, fiul dvs.?! izbucnii într-un hohot de râs nemilos în nasul castratului care n-ar fi putut nicicând să aibă parte de fii. Şi deschizând pumnul, lăsai mărgăritarele să cadă pe podea.

Acea răzbunare, măruntă şi vană, puse lespedea de mormânt peste relaţia noastră. O dată cu cele trei perle se spulberară înţelegerea, încrederea, sentimentele şi tot ceea ce împărtăşisem de-a lungul zilelor scurse. Totul se sfârşise.

* * *

Dar nu totul se şi rezolvase. Într-adevăr, ceva lipsea încă pentru ca tabloul să fie complet. Care era adevăratul motiv de ură al lui Dulcibeni faţă de familia Odescalchi, şi mai cu seamă faţă de papa Inocenţiu al XI-lea? Un mobil exista cu adevărat: răpirea şi dispariţia fiicei lui Dulcibeni. Dar, aşa cum bine observase Atto, părea să nu fie singurul motiv.

Chiar pe când îmi storceam creierii mai tare, la câteva zile după noaptea de la Coliseu, am avut una din acele iluminări, sfâşietoare şi neaşteptate, ce ni se dăruie (la momentul în care scriu pot s-o spun din proprie experienţă) atât de rar într-o viaţă de om.

Mi-am amintit încă o dată tot ceea ce aflasem din reconstituirea pe care abatele Melani o făcuse în faţa lui Dulcibeni. Fiica de doisprezece ani a acestuia fusese răpită şi apoi dusă în Olanda de Huygens şi Francesco Feroni, negustorul de sclavi.

Unde se afla acum fiica lui Dulcibeni? Sclavă în Olanda, ţinând seama că braţul drept al lui Feroni se îndrăgostise de ea; sau vândută în altă ţară. Din auzite ştiam însă că unele sclave mai frumoase reuşeau mai devreme sau mai târziu să scape din robie: prin prostituţie firească, care în acele ţinuturi smulse mării auzisem că era deosebit de înfloritoare.

Cum o fi arătând fata asta? Dacă era încă în viaţă, ar fi trebuit să aibă acum aproape nouăsprezece ani. Din partea mamei ar fi putut să moştenească cu siguranţă culoarea brună a pielii. Chipul însă, e greu de închipuit, fără să-l ştii pe cel al mamei. Nu este exclus apoi să fi fost lovită, închisă, siluită. Ceea ce înseamnă că trupul ei păstrează semnele.

– Cum ţi-ai dat seama? se mărgini să întrebe Cloridia.

– După încheieturile mâinilor, ţi-am văzut cicatricele. Şi-apoi Olanda, negustorii italieni pe care-i urăşti, numele de Feroni, cafeaua care-ţi aminteşte de mama ta, faptul că întrebai mereu de Dulcibeni, vârsta şi culoarea pielii tale, varga arzătoare care te-a mânat aici, ca să nu mai vorbim de Arcanul Judecăţii, ţi-aduci aminte, reparaţia nedreptăţilor suferite de care mi-ai vorbit, şi de strănuturile abatelui Melani sensibil la stofele olandeze, pe care doar tu şi tatăl tău le-mbrăcaţi în hanul ăsta.

Cum era şi normal, Cloridia nu părea mulţumită doar cu acele explicaţii şi, pentru a da temei intuiţiei mele, a trebuit să-i istorisesc pe scurt o bună parte din aventurile ultimelor zile. La început n-a prea crezut, cu toate că ocolisem dinadins numeroase întâmplări care chiar mie mi se păreau pure născociri.

Desigur, mi-a fost destul de greu să o conving că tatăl său pusese la punct un plan pentru a atenta la viaţa Papei, lucru de care se va încredinţa mult timp după aceea.

După o lungă şi răbdătoare lămurire, crezu în cele din urmă în buna mea credinţă şi în cea mai mare parte a faptelor cu care am pus-o la curent. Povestirea, întreruptă de numeroasele ei întrebări, a durat aproape toată noaptea, vreme în care am avut tot răgazul să ne mai tragem sufletul, vorba vine, căci nici eu n-am scutit-o de-ntrebări.

– Dar el a bănuit cât de cât că eşti tu?

– Nici cât negru sub unghie, sunt sigură.

– Şi o să-i spui?

– La început am vrut s-o fac, răspunse după o scurtă tăcere, îl căutasem ca disperata. Între timp însă m-am răzgândit, în primul rând

nu m-ar crede, apoi cred că e prea târziu ca acest lucru să-l mai facă fericit. Ca să nu mai vorbesc de mama, nu pot să uit ce i-a făcut.

– Prin urmare vom şti doar noi doi, remarcai eu.
– E mai bine-aşa.
– Că nimeni altcineva nu ştie?
– Nu, mai bine că ştii şi tu, spuse mângâindu-mă pe cap.

* * *

O singură, ultimă ştire, aşteptată nu doar de mine, întârzia să se confirme. Bucuria generală pentru victoria Vienei continua să prilejuiască în oraş serbări peste serbări. Strădaniile lui Dulcibeni, aşadar, fuseseră mult prea tardive pentru a întuneca Adevărata Religie în Europa. Dar Papa? Lipitorile lui Tiracorda îşi făcuseră oare efectul? Poate că tocmai în acele ceasuri artizanul victoriei asupra turcilor se răsucea febril în aşternuturi, pradă ciumei. Desigur noi n-am fi putut afla încă de-atunci, mai ales că eram închişi în odăile noastre. Curând însă urma să se petreacă un fapt menit să ne elibereze în sfârşit din captivitate.

Am avut ocazia în mai multe rânduri să spun că înainte de începutul carantinei se auzise o bubuitură în subsolul hanului şi imediat după, Pellegrino observase o crăpătură în zidul scărilor, cam în dreptul primului cat. Firește, fenomenul ne stârnise îngrijorarea, care însă, o dată cu moartea lui Fouquet, declararea carantinei şi alte întâmplări, trecuse pe planul doi. Dar gazeta astrologică a lui Stilone Priàso prevedea pentru zilele-acelea, cum citisem cu ochii mei, „cutremure şi focuri subterane". Dacă era vorba de-o întâmplare, ea venea la ţanc spre tulburarea sufletelor celor mai senine. Amintirea acelor subterane bubuituri mă neliniştea întru câtva, ca să nu mai vorbesc de crăpătura din scări care mi se părea că se tot lungeşte şi se adânceşte pe zi ce trece. Poate că din cauza asta, în noaptea dintre 24 şi 25 septembrie m-am trezit în toiul nopții. Îndată ce-am deschis ochii, bezna jilavă din odaie mi s-a părut a fi mai sufocantă ca de obicei. Ce anume mă trezise? Nici vorbă de ghesul unui pipi nocturn sau de vreun zgomot supărător, cum am putut să-mi dau seama pe loc. Nu: era vorba de un huruit sinistru şi difuz, care nu se ştia de unde vine. Semăna cu geamătul unor pietre zdrobite una de alta, ca şi cum o piatră de moară le-ar fi măcinat molcom.

Zis şi făcut: am dat uşa de perete şi m-am repezit pe coridor, şi de-acolo până jos pe scări, strigând de mama focului. Hanul părea să se prăbuşească.

Cristofano, cu o lăudabilă prezență de spirit, avu grijă înainte de toate să-l anunțe pe paznicul de noapte ca să ne lase să ne adăpostim în stradă. Evacuarea hanului, la care se uitau curioşi şi îngrijorați câțiva vecini apăruți la ferestre, n-a fost uşoară şi nici lipsită de pericole. Pârâiturile proveneau de la scări, crăpătura respectivă făcându-se în câteva ceasuri o groapă-n toată regula. Ca de obicei, a fost nevoie de curajul câtorva (Atto Melani, Cristofano şi eu) pentru a-l căra pe Dul-cibeni şi a-l scoate afară. Convalescentul Bedford se descurcă de unul singur. Ca şi stăpânul meu de altfel, care, deşi hai-hui, nu scăpă prilejul să blesteme piaza-rea. Îndată ce ieşirăm toți afară, primejdia păru să fi trecut. Dar era periculos să mai intrăm, fapt dovedit de o puternică prăvălire de moloz.

După ce Cristofano s-a sfătuit cu gardianul, s-a decis să ne adresăm mănăstirii călugărilor celestini din apropiere, care, cu siguranță înduioşați de jalnica noastră stare, s-ar fi oferit să ne adăpostească şi îngrijească. Zis şi făcut. Treziți în toiul nopții, călugării ne-au întâmpinat fără prea mare entuziasm (poate şi din cauza bănuielii de ciumă), dar cu pioasă dărnicie ne-au cazat în chilii, unde fiecare dintre noi a putut să-şi găsească un demn şi încurajator refugiu.

Marea veste a zilei ce-a urmat, sâmbătă 25 septembrie, a venit încă de la prima oră. Oraşul încă era în mrejele celebrării victoriei vieneze, şi numai ce-am scos nasul din chilioara mea, mi-am şi dat seama că până şi preoții se lăsau duşi de acel val de sărbători şi distracție. Nimeni nu ne supraveghea în chip special, şi singura vizită de control pe care am primit-o a fost din partea lui Cristofano, care dormise în camera lui Dulcibeni, spre a-l ajuta în cazul unor nevoi de noapte. El mă încredința, puțin surprins, că nimic nu ne mai stătea în cale, şi că teoretic oricare dintre noi era liber să-şi ia tălpăşița pe porțile mănăstirii, ceea ce nu era exclus să se-n-tâmple în zilele următoare. Nu ştia însă că cea dintâi evadare se va fi petrecut doar peste câteva ceasuri.

Fapt e că din indiscreta conversație între doi călugări celestini opriți în fața uşii mele, am aflat de evenimentul ce se pregătea în seara respectivă: în bazilica San Giovanni se va ține slujba dedicată, printr-un mare *Te Deum,* victoriei de la Viena. Şi la solemnul rit de recunoştință va lua parte Preafericitul Papă Inocențiu al XI-lea.

Mi-am petrecut aproape toată ziua în chilioară, în afara unor vizite la Dulcibeni şi Cristofano, şi alta la Pellegrino.

De mâncare a avut grijă bucătăria celestinilor, renumită prin porțiile mari dar prea puțin gustoase. Ştiind că-l amărăsc şi mai tare, dar neavând încotro, am apucat să-i spun lui Pellegrino că dis-de-dimineață

toate scările hanului cedaseră, de la primul la ultimul cat, ca de altfel şi palierele şi zidul spre curtea interioară. în timp ce-i dădeam acea veste, mi-am dat seama că şi debaraua secretă cu puţul subteran o luase la vale. Ce-ar fi spus de chestia asta abatele Melani? Dar pentru vorbe nu mai era timp.

La ceasul când lumina amiezii se-ngână în dulcea-mbră-ţisare a penumbrei asfinţitului, nu mi-a fost deloc greu s-o zbughesc din odaie şi apoi din mănăstire, pe o portiţă din spate fără pază. Am dobândit complicitatea unui slujitor pe care l-am plătit din suma modestă (provenită din micile mele economii salvate de la Donzello) pentru a fi sigur că o găsesc deschisă la întoarcere.

Nu era vorba de o evadare: aveam doar o singură ţintă; o dată atinsă, urma să mă-ntorc la mănăstire. Drumul nu e puţin până la bazilica San Giovanni, unde deja se strângeau mulţimile. De la celestini, am ajuns mai întâi la Pantheon, apoi în piazza San Marco, şi de-acolo la Coliseu. În răstimp de câteva minute am făcut calea care mergea direct de la amfiteatru la bazilică, şi iată-mă în fine în piazza San Giovanni in Laterano, împresurat de o gloată nerăbdătoare şi agitată şi care nu înceta să sporească văzând cu ochii. M-am apropiat de intrarea bazilicii. Mi-am dat seama că exact în momentul acela, înconjurat de două flancuri de credincioşi jubilanţi, Sanctitatea sa îşi făcea apariţia. Ridicându-mă eu pe călcâie să văd mai bine, m-am ales cu un cot în ureche din partea unui bătrân care voia să-şi facă loc.

– De ce nu eşti atent, băiete, făcu el pe grosolanul, ca şi cum nu eu încasasem cotul.

În pofida acelor prea multe gâturi şi capete care mă depăşeau, am izbutit totuşi să mă înfig mai în faţă şi să-l zăresc pe Preafericitul, chiar înainte de a se urca în trăsură şi a lipsi de prezenţa sa mulţimea de aplaudatori. L-am văzut chiar în clipa când îşi lua rămas-bun de la enoriaşi, binecuvântân-du-i de trei ori la rând, surâzând amabil. Profitând de sprinteneala tinereţii, izbutisem să ajung la doar câţiva paşi de Sfântul Părinte; am putut să-i văd bine faţa şi culoarea obrajilor, lumina ochilor şi chiar şi consistenţa carnaţiei.

Nu eram, desigur, medic, şi nici clarvăzător. Dar marea mea sete de cunoaştere, puterea de observaţie antrenată în chip suprafiresc, dincolo de hotarele experienţei comune, mi-a spus că nu era întru nimic bolnav. E-adevărat, avea faţa cuiva care a suferit mult, o suferinţă sufletească sporită vreme îndelungată de nesiguranţa legată de războiul Vienei. Chiar lângă mine doi bătrâni preoţi îşi povesteau în şoaptă cum, după vestea cea bună a victoriei, Inocenţiu al XI-lea fusese văzut plângând ca un copil, udând cu lacrimile sale cuvioase pardoseala odăii.

Bolnav însă nu era; privirea sa luminoasă, pielea trandafirie şi săritura scurtă dar viguroasă cu care se urcă în trăsură, mă convinseră şi mai tare. Pe neaşteptate am zărit faţa placidă a lui Tiracorda; era înconjurat de câţiva tineri (studenţii săi, mi-am zis). Înainte ca mâna robustă a unei gărzi pontificale să mă dea înapoi, am apucat să-l aud pe Tiracorda:

– Dar nu e meritul meu, sunteţi prea amabili... A fost mâna lui Dumnezeu, căci după vestea cea bună, n-am mai avut nimic de făcut.

Acum eram sigur. Aflând de victoria de la Viena, pontiful se simţise dintr-o dată mai bine şi n-a mai vrut lipitori. Papa era teafăr. Dulcibeni ratase. Nu eram însă singurul care şi-a dat seama. La câţiva paşi am recunoscut, camuflat în mulţime, chipul posomorât şi anxios al abatelui Melani.

* * *

M-am întors la mănăstire de unul singur, dus de gloata care roia haotic spre case, fără să-l mai fi zărit sau întâlnit pe abate. În jurul meu auzeam o puzderie de comentarii despre slujbă, despre sfinţenia Papei şi glorioasa lui lucrare în serviciul creştinătăţii. Întâmplător m-am nimerit în spatele unui grup de părinţi capucini ce-şi croiau drum agitând sărbătoreşte câteva torţe, continuând astfel să retrăiască bucuria din timpul *Te Deum*-ului. Din schimbul lor de cuvinte am prins câteva curioase amănunte (de al căror adevăr urma să mă încredinţez peste câteva luni) privitoare la fapte din timpul asediului Vienei. Preoţii se bizuiau pe informaţii venite de la Marco d'Aviano, capucinul ce se bătuse atât de vitejeşte în liga antiotomană. La sfârşitul asediului – povesteau ei cu însufleţire şi emoţie – regele polonez Jan Sobieski, încălcând poruncile împăratului Leopold, îşi făcuse intrarea solemnă la Viena, aclamat ca învingător de către toată suflarea vieneză. Împăratul, după cum i se mărturisise lui Marco d'Aviano, nu-l invidia pentru victorie, ci pentru dragostea arătată de supuşi. Întreaga Vienă îl văzuse pe Leopold lăsând de izbelişte capitala şi fugind ca un tâlhar; şi-acum îl primea sărbătoreşte pe regele străin care îşi primejduise viaţa, a sa, a oamenilor săi, şi chiar şi a primului său născut, pentru a mântui ţara de turci. Iar acum Habsburgul se răzbuna pe Sobieski: în timpul întâlnirii lor, s-a arătat plin de ţâfnă şi distant. „Am încremenit pur şi simplu", ar fi zis Sobieski către ai săi.

– Dar până la urmă Cel Atotputernic a pus lucrurile la punct cum nu se putea mai bine, încheie împăciuitor unul din capucini.

– Aşa e, dacă Domnul o vrea, întări un confrate, totul se sfârşeşte prin a se-mplini.

Acele cuvinte-nţelepte îmi mai răsunau încă în minte când, a doua zi, am fost înştiinţat de Cristofano că în câteva zile vom fi scutiţi de obligaţia carantinei. Datorită acelui climat sărbătoresc, medicul reuşise să convingă autorităţile că nu mai exista nici un pericol de molimă. Singurul care mai avea nevoie de îngrijiri era Pompeo Dulcibeni, a cărui stare fusese desluşită de medic gardienilor ca o cădere neprevăzută pe scările de la Donzello. Dulcibeni era acum, bietul de el, candidat la imobilitate pe viaţă. În doar câteva zile Cristofano urma să se-ntoarcă şi el în marele ducat al Toscanei. Cine ar fi avut grijă, mi-am zis eu surâzând amar, de omul care încercase să-l omoare pe Papă?

Întâmplări din anul 1688

Trecuseră cinci ani de la teribila aventură de la Don-zello. Hanul nu mai fusese deschis. Pellegrino fusese luat în primire de nevastă-sa şi dus să locuiască la rudele ei, cred. Cloridia, Pompeo Dulcibeni şi cu mine trăiam la o modestă fermă, în afara zidurilor oraşului, mult dincolo de Porta San Pancrazio, unde mă aflu şi în ziua de azi când încredinţez hârtiei aceste rânduri. Zilele şi anotimpurile erau, atunci ca şi acum, marcate doar de recoltele de pe sfoara noastră de pământ şi de îngrijirea celor câteva animale de curte cumpărate din economiile lui Dulcibeni. Eram deja obişnuit cu munca grea de la câmp. Învăţasem să-mi afund mâinile în ţărână, să desluşesc semnele vântului şi cerului, să schimb roadele mele cu cele ale trudei celorlalţi, să mă târguiesc la preţ şi să mă feresc de-nşelăciuni. Deprinsesem să răsfoiesc câte o carte, seara, cu mâinile umflate şi răpănoase ale ţăranului. Cloridia şi cu mine trăiam *more uxorio.* Nimeni nu ne-a adresat vreodată vreo mustrare; în ţinutul nostru pierdut nici măcar preoţii nu ajungeau pentru binecuvântarea pascală.

De când se împăcase cu gândul pierderii picioarelor, Pompeo devenise tot mai tăcut şi mai arţăgos. Adevărul e că nu se mai folosea de acele frunze tocate de mamacòca, drogul de Peru de care făcuse rost în Olanda. Poate tocmai de-aceea, pe de altă parte, încetase să mai fie victima acelor stări groaznice de ieşire din sine, numai bune pentru acele incursiuni în galeriile de sub Donzello.

Încă nu pricepea de ce-l luasem cu noi, ca să-l oblojim şi să-l adăpostim. Mai întâi bănuia că am fi râvnit la punga lui deloc anemică. Despre Cloridia nu i-a fost dat să afle niciodată. Mai ales că nici ea n-a vrut să i se destăinuie că e fiica lui. N-a putut să-l ierte în inima ei pentru faptul de a fi îngăduit ca mama să-i fie vândută.

Scurgându-se destul timp ca s-o ocrotească de chinurile amintirii, Cloridia îmi povesti în fine încercările prin care trecuse după ce fusese răpită. Huygens a făcut-o să creadă că o cumpărase, încă de când era

o copilă, de la Dulcibeni. O ţinuse departe de ochi lumii şi, după ce s-a săturat de ea, o revânduse în Olanda unor bogaţi negustori italieni, înainte de a se-ntoarce în Toscana la Feroni. Ani de-a rândul Cloridia mea călătorise alături de acei negustori, dar şi de alţii şi alţii, vândută fiind de mai multe ori. De-aici şi până la străvechea şi ruşinoasa meserie n-a fost decât un pas. Dar cu banii adunaţi în taină, îşi cumpărase eliberarea: opulentul şi liberalul Amsterdam era oraşul ideal pentru acel nelegiuit comerţ de carne vie. În cele din urmă însă, dorinţa de a-şi revedea tatăl şi de a-i cere socoteală pentru abandon învinsese în sufletul ei, încât o adusese la uşa hanului, ajutându-se de ştiinţa numerelor şi de secreta practică a nuielei arzătoare.

În ciuda a ceea ce îndurase şi a amintirilor care uneori îi răpeau somnul, Cloridia a avut grijă de Dulcibeni ca o fiică devotată. Iar el încetă curând s-o mai dispreţuiască. N-a întrebat-o niciodată despre trecutul ei, scutind-o de jena de a scorni vreo minciună.

La scurt timp după aceea, Pompeo m-a rugat să merg să-i recuperez cuferele de cărţi pe care le lăsase la Napoli. N-a ezitat să mi le dăruiască, spunându-mi că o dată cu trecerea timpului, le voi preţui tot mai mult. Datorită acelor cărţi, şi a subiectelor oferite de ele, puţin câte puţin limba lui Dulcibeni se dezlegă, astfel că trecu de la comentarii la amintiri, şi de la acestea la învăţături. Nu doar principii, ci şi experienţe trăite. Căci cine a făcut negustorie ani în şir prin toată Europa, în serviciul unei case puternice precum Odescalchi, are multe de povestit. Totuşi acel mister încă nedesluşit continua să persiste-ntre noi: de ce atentase Dulcibeni la viaţa Papei? Eram încredinţat că într-o bună zi mi-ar fi dezvăluit secretul vieţii lui. Mai ştiam însă că ar fi fost cu totul zadarnic să-l descos eu, ştiindu-i firea bănuitoare şi încăpăţânată Era mai bine să aştept.

* * *

Eram în toamna lui 1688 şi la Roma gazetele relatau fapte grave şi dureroase. Prinţul eretic Wilhelm de Orania traversase cu flota sa strâmtoarea Mânecii, debarcând într-o localitate de pe coasta engleză numită Torbay. Armata sa înainta fără să i se opună nimeni, şi în câteva zile Wilhelm uzurpase tronul catolicului Iacob Stuart, vinovat de a fi avut doar de două luni de la a doua soţie atât de doritul moştenitor băiat, menit să-l lipsească pe olandez de orice nădejde la coroana Angliei. Prin lovitura lui Wilhelm, Anglia urma să cadă pradă ereticilor protestanţi, smulsă fiind pentru totdeauna de la sânul religiei romane.

Când i-am dat de veste asemenea dramatice noutăţi, Pom-peo Dulcibeni n-a comentat în nici un fel. Stătea în grădină şi mângâia un pisoi ce-i şedea în poală. Părea liniştit. Brusc însă, l-am văzut cum îşi muşcă buzele şi goneşte micul animal, după care lovi cu pumnul în masa de-alături.

– S-a-ntâmplat ceva, Pompeo? sării eu în picioare, te-mându-mă că se simte rău.

– A reuşit s-o facă, blestematul! Până la urmă tot a reuşit, îngăimă el pradă unei mânii surde, uitându-se ţintă pe deasupra mea.

M-am uitat la el întrebător, dar n-am îndrăznit mai mult. Atunci Pompeo Dulcibeni, închizând pe jumătate pleoapele, începu să vorbească.

* * *

Totul începuse cu treizeci de ani în urmă. Încă de-atunci, aminti Dulcibeni, familia Odescalchi s-a mânjit cu crima cea mai oribilă: sprijinirea ereticilor.

Era prin anul 1660. În vremea aceea, prinţul Wilhelm de Orania era încă un copil. Casa de Orania, ca de obicei, ducea lipsă de bani. Ca să ne facem o idee, mama şi bunica lui Wilhelm ajunseseră să-şi pună la bătaie bijuteriile de familie. Teatrul european prevestea pentru Olanda războaie îngrozitoare, care de fapt n-au întârziat să izbucnească. Mai întâi în contra Angliei, şi apoi în contra Franţei. Pentru a duce acele războaie, era nevoie de bani. De mulţi bani.

După o seamă de negocieri pregătitoare în culise, despre care nici chiar Dulcibeni nu ştia foarte multe, casa de Orania se adresă familiei Odescalchi. Treceau drept cei mai solvabili cămătari din Italia, şi n-au zis nu. Aşa se face că războaiele ereticei Olande au fost finanţate de familia catolică a cardinalului Odescalchi, viitorul papă Inocenţiu al XI-lea. Cum era şi firesc, întreaga operaţie de împrumut s-a desfăşurat cu cea mai mare precauţie. Cardinalul Benedetto Odescalchi locuia la Roma; Carlo, fratele său care conducea personal afacerile familiei, domicilia la Como. În schimb, banii au fost trimişi casei de Orania via Veneţia prin doi intermediari de încredere, astfel că în nici un fel nu s-ar fi putut ajunge la familia lui Inocenţiu al XI-lea. În plus, sumele nu erau adresate direct unui membru al casei de Orania, ci unor interpuşi de taină: amiralul Jean Neufville, bancherul Jan Deutz, comercianţii Bartolotti, membrul Consiliului oraşului Amsterdam, Jan Baptista Hochepied...

Aceştia din urmă vărsau banii casei de Orania, spre a finanța războiul împotriva lui Ludovic al XIV-lea.

– Şi dvs.? l-am întrerupt.

– Eu făceam naveta între Roma şi Olanda, în slujba familiei Odescalchi; trebuia să m-asigur că scrisorile de schimb soseau şi erau încasate, şi că se eliberase chitanța cuvenită. In plus, supravegheam ca totul să se petreacă în cel mai strict secret.

– Pe scurt, banii papei Inocențiu al XI-lea au asigurat debarcarea ereticilor în Anglia! rezumai eu îngrozit.

– Mai mult sau mai puțin. Fapt e că Odescalchi i-a finanțat doar până acum cincisprezece ani, iar Wilhelm a debarcat de curând.

– Şi-atunci?

Şi-atunci se petrecuse un lucru bizar, explică Dulcibeni.

În 1673 murise Carlo Odescalchi, fratele viitorului papă. În imposibilitatea de a se ocupa de afacerile familiei din Roma, viitorul papă hotărî să suspende împrumuturile către Olandezi. Jocul se făcuse prea periculos, iar cuviosul cardinal Odescalchi nu-şi permitea să se dea de gol. Reputația sa trebuia să rămână fără pată. Fusese prevăzător: la numai trei ani după aceea, urma să aibă loc conclavul care îl va alege papă.

– Chiar dacă-i finanțase pe eretici! mă scandalizai eu.

– Ascultă ce-a urmat.

Cu timpul, datoria casei de Orania, creditată de familia Odescalchi, crescuse la astronomica sumă de peste o sută cincizeci de mii de scuzi. Acum că Benedetto fusese ales papă, în ce fel îi vor fi dați înapoi acei bani? În caz de insolvabilitate, acordul inițial prevedea că Odescalchi putea să intre în posesia proprietăților personale ale lui Wilhelm. Dar o dată ajuns papă, Benedetto Odescalchi era expus ochilor tuturora: nu-şi permitea să-şi însuşească fieful unui prinț eretic, căci astfel ar fi trebuit să dea în vileag împrumuturile. Un scandal îngrozitor n-ar fi întârziat să izbucnească. E-adevărat că estimp Benedetto îşi donase de ochii lumii toate bunurile nepotului său Livio, ştiindu-se însă că de fapt el era cel care controla dintotdeauna totul.

Dar mai era o problemă. Wilhelm era mereu falit fiindcă finanțatorii săi olandezi (familii bogate din Amsterdam) strângeau mereu baierele pungii în ceea ce-l privea. Deci Ino-cențiu al XI-lea risca să nu-şi mai vadă banii înapoi. Iată de ce, spuse Dulcibeni, Inocențiu al XI-lea îl duşmănise mereu pe Ludovic al XIV-lea: Regele Preacreştin al Franței era singurul în stare să se pună în calea lui Wilhelm, şi să-l împiedice să urce la tronul Angliei. Ludovic al XIV-lea era singurul obstacol între Inocențiu al XI-lea şi banii săi.

Familia Odescalchi izbutise să camufleze totul sub tăcere. Dar în 1676, cu puțin înainte de deschiderea Conclavului, întâmplarea făcu că lui Huygens, mâna dreaptă a negustorului de sclavi Francesco Feroni (băgat şi el în afaceri cu Odescalchi) îi cade cu tronc fiica lui Pompeo Dulcibeni şi a unei turcoaice sclave. Bizuindu-se pe sprijinul lui Feroni, Huygens emite pretenții asupra fetei. Dulcibeni nu poate să se opună legal, nefiind el căsătorit cu mama copilei. Atunci pune în vedere familiei Odescalchi că dacă Feroni şi protejatul său nu renunță, ar putea fi date pe față indiscreții destul de primejdioase pentru cardinalul Benedetto: o poveste cu împrumuturi cu dobândă, date ereticilor olandezi... drept care cardinalul putea să-şi ia adio de la Conclav.

Restul îl ştiam deja: fata e răpită, şi mâini misterioase îl aruncă de la o fereastră pe Dulcibeni, care supraviețuieşte doar printr-o minune. Pompeo este silit să se ascundă, în timp ce Benedetto Odescalchi e ales Papă.

– Dar nici până-n ziua de azi Pontiful n-a reuşit să-şi vadă

banii înapoi de la Wilhelm de Orania. Sunt sigur de asta, fiindcă ştiu cum merg lucrurile. Dar acum se va rezolva totul, rezumă Dulcibeni.

– Cum aşa?

– Dar e limpede că acum, devenind rege al Angliei, Wilhelm va reuşi cumva să-şi achite datoriile către Papă.

Tăcui, tulburat şi confuz.

– Prin urmare, acesta era adevăratul motiv al planului dvs., vizitele la Tiracorda, experiențele de pe insulă... Avea dreptate abatele Melani: nu vă îmboldea doar răpirea fetei. Doreați moartea Papei, nu ştiu cum să zic, ca şi cum ar fi trădat...

– ...religia, asta a făcut. A scos la mezat onoarea Bisericii şi a creştinătății, pentru bani. Şi ține minte, boala trupească nu e nimic în comparație cu cea sufletească, care e ca şi ciuma, nu alta.

– Dar dvs. voiați nimicirea întregii creştinătăți, provocând moartea Papei chiar în timpul asediului Vienei.

– Asediul Vienei, ...ei bine, află că nici împăratul nu e străin de banii familiei Odescalchi.

– Împăratul? exclamai eu.

Jocul era simplu şi la fel de tainic urzit. Pentru a finanța războiul în contra turcilor, casa de Habsburg fusese subvenționată de casele de bani ale Camerei Apostolice. Dar în acelaşi timp, împăratul Leopold împrumuta bani în nume propriu şi de la familia Odescalchi. Familia Papei

primea drept garanție argintul viu sau mercurul, cum i se mai spune, extras din minele imperiale.

– Şi ce făcea familia Odescalchi cu argintul viu?

– Simplu. Îl revindeau ereticilor olandezi. Mai precis bancherului protestant Jan Deutz.

– Prin urmare, Viena a fost salvată şi cu ajutorul ereticilor!

– Într-un fel, aşa e. Dar cel mai mult au contat banii familiei Odescalchi. Şi fii sigur că favoarea le va fi răsplătită cu vârf şi îndesat. Şi nu e vorba numai de bani.

– Ce vreți să spuneți?

– Că împăratul nu va pregeta să acorde vreun mare privilegiu politic, dacă nu Papei, sigur nepotului său Livio, de fapt singurul moştenitor. Ai răbdare câțiva ani şi o să vezi.

Septembrie 1699

În clipa în care pun capăt acestor amintiri, aproape unsprezece ani s-au scurs de la debarcarea lui Wilhelm de Orania în Anglia. Suveranul cel eretic domneşte şi-acuma cu mare osârdie. Onoarea religiei şi a catolicilor englezi a fost vândută de Inocențiu al XI-lea pentru o traistă de gologani. Numai că papa Odescalchi nu mai are cum să-şi repete mizerabila lucrătură. Şi-a dat duhul acum zece ani, după o lungă şi jalnică agonie. Când i-a fost deschis leşul, i-au găsit mațele putrezite şi rinichii înfundați de pietre. S-a propus deja să i se ofere onoarea altarelor şi să fie proclamat Preafericit.

Ne-a părăsit şi Pompeo Dulcibeni. Chiar anul ăsta a murit ca bun creştin, după ce s-a rugat şi s-a căit sincer pentru nu puținele lui păcate. S-a petrecut într-o duminică de aprilie. Tocmai terminasem de mâncat, poate oleacă mai mult decât se cuvenea, şi el (dintotdeauna prea roşu la față, şi în ultimii ani se cam deprinsese cu sticla) m-a rugat să-l ajut până la pat să se odihnească. Nu s-a mai trezit.

Ceea ce sunt eu azi, cred că-i datorez în mare parte lui. Devenise, ca să zic aşa, noul meu învățător, numai Dumnezeu ştie cât de deosebit de abatele Melani. Datorită lungii şi dureroasei sale vieți pe acest pământ, Pompeo mi-a dezvăluit multe din faptele şi relele săvârşite, încercând totuşi să mi le transmită mereu luminat de credință şi cu frica lui Dumnezeu. Am citit toate volumele pe care mi le dăruise: cărți de istorie, teologie, poezie şi chiar şi de medicină, plus câteva manuale despre ştiința negustorilor şi întreprinderilor în care Duicibeni era atât de versat, şi care este valabilă şi în vigoare până în prezent. Încât îmi dau seama că am scris poate amintirile de odinioară cu gândirea mea de acum, punând în seama tânărului şi nepregătitului slujitor de la Donzello, cugetări şi cuvinte date mie prin grația lui Dumnezeu abia în momentul de față.

Totuşi, cele mai mari descoperiri nu le datorez tomurilor de doctrine politice sau morale, ci celor de medicină. M-am străduit mult să mă conving că nu eram deloc imun la ciumă, aşa cum mă asigurase Cristofano

la începutul carantinei. Nefericita mea condiție nu mă ocrotea în nici un fel de molimă. Medicul mă mințise pur și simplu, poate și pentru a se sluji de mine, și născocise totul: începând cu basmul ho-munculului african nărăvit în sodomie, până la clasificările lui Gaspard Schott, Fortunius Licetus și Johannes Eusebius Nierembergius, total lipsite de vreo referire la pretinsa mea imunitate. Cristofano știa foarte bine că statura omului n-are nici o legătură cu ciuma. Iar împotriva ciumei, la nimic nu folosește să fii asemeni mie, un biet pitic: „desfătarea prinților și minunarea spectatorilor", așa cum mă batjocorise Dul-cibeni.

Oricum, îi voi fi pururi recunoscător lui Cristofano, căci datorită minciunii lui veniale, pieptul meu de pigmeu s-a bombat de mândrie. A fost singura ocazie în viața mea. Necruțătoarea mea infirmitate m-a făcut să am parte de soarta unui copil abandonat, precum și de zeflemisirea tuturor; deși – așa cum subliniase Cristofano – puteam să mă număr printre cei mai norocoși din seminția mea, *mediocres* de statură, și nu printre *minores,* sau, mai rău, printre *minimi.*

Când mă gândesc la cele petrecute la Donzello, aud și acum râsetele brutale ale oamenilor Prefecturii, împingân-du-mă cu forța în han, la începutul carantinei. Ca să nu mai vorbesc de Dulcibeni care, râzân-du-și de mine, îmi spunea pe latinește *pomilione,* adică pitic. Mai văd cu ochii minții obscena meteahnă a lui Brenozzi de a-și gâdila scula dintre picioare, chiar în dreptul nasului meu. Îi văd și pe căutătorii de relicve care mă iau drept unul din *daemunculi subterranei,* minusculii drăcușori care le populează visele rele. Și mă revăd, conceput parcă pentru acel tărâm subteran, în timp ce-i deschid calea sprinten lui Atto în strâmtele galerii de sub han. În zilele de la Donzello, nefericita mea condiție nu mi-a adus mai puține necazuri decât în restul zilelor vieții mele. Dar am preferat să trec peste ele, de dragul evocării marelui teatru al evenimentelor. Căci cine ar fi dat crezare istorisirii unei ființe pe care doar ridurile o deosebesc de un copil?

* * *

Destăinuirile lui Dulcibeni, iată, au fost învrednicite de fapte. Nepotul lui Inocențiu al XI-lea, Livio Odescalchi, singurul moștenitor al Papei, a cumpărat la un preț de nimic de la împăratul Leopold fieful ungu-resc Sirmium. Și asta, după zvonurile de la Roma, în ciuda opunerii chiar a funcționarilor imperiali. Pentru a adăuga oarecare lustru afacerii, împăratul a catadicsit să-l numească prinț al Sfântului Imperiu Roman. Dar orice cadou care bate la ochi, se știe, ascunde răsplata pentru o favoare. Prin urmare era adevărat: împăratul însuși îi era dator familiei Odescalchi. Restituise banii luați și dobânda pe deasupra.

Livio Odescalchi nu pare să se rușineze deloc pentru tranzacțiile sale arogante și lacome. La moartea lui Inocențiu al XI-lea se spune că ar fi dispus de peste un milion și jumătate de scuzi, în afară de moșia de la Ceri. Imediat după aceea a pus mâna pe ducatul Bracciano, pe marchizatul Roncofreddo, pe comitatul Montiano și pe signoria Palo, precum și pe villa Montalto di Frascati. Era cât pe-aci să cumpere și feuda Al-bano, dacă însăși Camera Apostolică n-ar fi reușit *in extremis* să-i sufle afacerea. În fine, murind regele Jan Sobieski, învingătorul de la Viena, Livio a încercat să-i urmeze la tronul Poloniei, oferind opt milioane de florini.

În zadar ar fi să ne indignăm, căci banii – hoardă nelegiuită fără de țară și fără de milă – n-au încetat să otrăvească Europa, călcând în picioare la nesfârșit onoarea credințelor și coroanelor.

Nu mai sunt băietanul nevinovat din zilele de la Donzello. Ceea ce am văzut si am auzit atunci, lucruri pe care niciodată n-am să pot a le destăinui cuiva, mi-a pecetluit pen-tru totdeauna viața. Credința nu m-a părăsit; prin forța lu-crurilor totuși, devoțiunea și fidelitatea pe care orice bun creștin ar trebui să le aibă pentru Biserica lui s-au viciat pentru totdeauna. Scrierea acestor pagini de amintiri m-a ajutat în primul rând să depășesc momentele de descurajare. Rugăciunea, vorbele bune ale Cloridiei și lecturile cu care m-am hrănit în aceşti ani, au făcut restul. Acum trei luni, Cloridia și cu mine ne-am unit prin taina căsătoriei: prin săracul nostru ținut trecea un călugăr cerșetor și am profitat de ocazie numaidecât.

Acum câteva zile am vândut câțiva ciorchini de struguri unui cântăreț de la Cappella Sistina. L-am întrebat dacă i s-a-ntâmplat să cânte vreo-dată arii ale celebrului Luigi Rossi.

– Rossi? răspunse el, încruntându-și sprâncenele. Ah, da, mi se pare c-am auzit numele ăsta, dar îmi sună a vechi, ceva din vremea lui Barbe-rini. Azi nu-și mai amintește nimeni de așa ceva, adăugă el râzând, acum la Roma e adorat marele Corelli, nu știai?

Abia acum îmi dau seama cum s-au scurs anii dincolo de poarta căsuței în care m-am retras. Nu, n-am auzit de acel Corelli. Știu însă că n-o să uit niciodată numele lui *seigneur* Luigi, și nici accentele sublime ale ariilor sale, ieșite din modă încă pe când abatele Melani le reevoca

pentru sine şi pentru mine. Când şi când, uneori şi în vis, îmi revin în minte vocea şi ochii mici şi vioi ai lui Atto Melani, pe care acum mi-l închipui a fi bătrân şi gârbovit în casa lui din Paris, casa aceea încăpătoare unde odinioară m-a poftit să locuiesc şi eu.

Din fericire, oboseala de peste zi îmi alungă nostalgia: pământul nostru a sporit, prin urmare şi truda. Printre altele, vindem verdeață proaspătă şi fructe la vila familiei Spada, vecină cu noi, stăpânii chemându-mă şi pentru alte munci. De îndată însă ce pot avea un răgaz, mă-ntorc la cuvintele lui Atto, de pildă fraza cu vulturii singuratici şi stolurile de corbi, şi caut să-i regăsesc intonația, accentele şi gândurile, deşi ştiu că sunt imprudente şi mult prea cutezătoare.

De multe ori am revenit în via dell'Orso ca să-i întreb pe noii chiriaşi ai clădirii fostului han (acum doar apartamente de-nchiriat) dacă aveam vreo scrisoare de la Paris, sau dacă a întrebat cineva de băiatul de prăvălie care-am fost. De fiecare dată însă aşteptarea se dovedea zadarnică.

Timpul m-a ajutat să-nțeleg. Doar azi am înțeles că abatele Melani nu voia de fapt să-l trădeze pe Fouquet. E-adevărat că Atto încredințează Regelui Soare misivele furate de la Colbert, din care rezulta că Superintendentul se ascunsese la Roma. Dar regele începuse deja să se arate clement față de Fouquet; îi îmblânzise condițiile de detenție, ba chiar se spera în eliberarea lui. Toată lumea credea însă că acelaşi Colbert se opunea: şi-atunci nu era oare o idee benefică cea de a-i duce regelui scrisorile lui Colubra? Melani nu-şi putea închipui, cu siguranță, ceea ce o să-i trăznească prin cap regelui la vederea scrisorilor furate de Atto: Fouquet se afla la Roma, având cu el *secretum pestis,* ca să-l încredințeze Papei, nu-i aşa, susținătorul rezistenței de la Viena...

Ludovic al XIV-lea n-ar fi îngăduit ca totul să se ducă pe apa sâmbetei chiar în momentul în care planurile lui de înțelegere cu turcul erau pe cale de a se realiza. L-a expediat pe Atto, ca să se gândească mai bine. După care, chemându-l la el, i-a împuiat capul cu vreo poveste. Oricare ar fi fost ea, sunt sigur doar de sfârşitul acelei întrevederi: Atto este trimis să împlinească o misiune extremă şi tragică de fidelitate față de coroană.

Toate astea azi nu mi se mai par oribile.

Îmi reamintesc aproape cu emoție trucul cu sustragerea perlelor, pentru a mă atrage în cercetările lui. Şi parc-aş vrea să retrăiesc acea ultimă zi în care l-am văzut pe Atto Melani: domnule abate, stați puțin, aş vrea să vă spun...

Acum nu mai e cu putință. Ne-a despărțit, atunci şi pen-tru totdeauna, candoarea mea de adolescent, elanul meu dezamăgit, nerăbdarea. Acum ştiu că a fost nedrept să sacrific prietenia de dragul purității, intimitatea de dragul rațiunii, sentimentul de dragul sincerității. Nu e cu putință să fii prietenul unui spion, fără să-ți iei adio de la adevăr.

* * *

Toate profețiile s-au împlinit. În primele zile de carantină îl visasem pe Atto înmânându-mi un inel şi pe Devizé cântând din trompetă. Ei bine, în cartea de oniromanție a Cloridiei mele am citit că inelul simbolizează binele laolaltă cu dificultatea de a-l ajunge, iar trompeta arată cunoştințe oculte, cum ar fi secretul ciumei. În acelaşi vis îl văzusem pe Pellegrino mort şi înviat: prevestire de chinuri şi pagube, care apoi chiar s-au abătut asupra noastră. Mai văzusem pe cineva presărând sare pe jos, simbol al unei omucideri (moartea lui Fouquet), dar şi o chitară, care înseamnă melancolie şi muncă nerecunoscută (Cloridia şi cu mine, anonimi şi refugiați în sfoara noastră de pământ). Doar ultimul simbol îmi era priincios, ceea ce Cloridia ştia foarte bine: pisica, adică vestitoarea de desfrâu.

Gazeta astrologică a lui Stilone Priàso prevestise şi ea toate cele: nu numai cutremurarea hanului, ci şi captivitatea unui grup de gentilomi (carantina de la Donzello), asediul unei cetăți (Viena), frigurile maligne şi bolile prin otrăvire (de care au avut parte mai mulți oaspeți), moartea unui suveran (Maria Tereza), călătoriile ambasadorilor (pentru a da de ştire victoria de la Viena). O singură predicție nu s-a adeverit, sau altfel spus, fusese înlăturată de o forță mult mai puternică, şi anume *Barricades mystérieuses,* care făcuse să nu se petreacă acea „moarte a unor gentilomi ferecați", povestită şi ea de gazeta cu pricina.

Toate astea m-au ajutat să iau o hotărâre, sau mai bine zis să mă eliberez de o veche şi nesănătoasă râvnă. Nu mai vreau să mă fac gazetar. Şi asta nu doar din cauza fricii (nepotrivite cu Credința) că destinele noastre ar fi guvernate de capriciile zodiilor. Altceva a făcut ca înflăcărarea mea de tinerețe să se stingă.

După aventura de la Donzello, am avut ocazia să citesc numeroase gazete, dar în nici una n-am găsit nimic din ceea ce mă-nvățase Atto. Şi nu mă refer la fapte: ştiam de-acum că adevăratele secrete ale suveranilor şi statelor nu-şi găsesc nicicând locul în foile volante ce se vând în piață. Ceea ce lipseşte din relatările gazetarilor e mai ales curajul judecății, setea de cunoaştere, proba cinstită şi cutezătoare a inteligenței.

Sigur, gazetele au şi ele folosul lor, dar nu sunt făcute pentru cei ce caută cu osârdie adevărul. Cu bietele mele puteri, cu siguranță n-aş fi putut schimba acea stare de lucruri. Dacă cineva ar fi cutezat să dea în vileag misterele lui Fouquet şi Kircher, Maria Tereza şi Ludovic al XIV-lea, Wilhelm de Orania şi Inocențiu al XI-lea, ar fi fost arestat pe loc, pus în lanțuri şi aruncat pe vecie în temnița de nebuni. Adevărat zicea Atto: cunoaşterea adevărului nu e de nici un folos celui ce scrie-n gazete. Dimpotrivă, e cea mai mare dintre piedici. Tăcerea e singura mântuire a celui ce ştie.

Ceea ce nimeni nu poate să-mi dea înapoi şi care îmi lipseşte cel mai mult, nu e legat totuşi de cuvinte, ci de sunete. Din *Barricades mystérieuses* (n-am putut, din păcate, să păstrez o copie) nu mi-a mai rămas decât o amintire palidă şi incompletă, veche de şaisprezece ani. Am făcut din ea jocul meu preferat, un fel de întrecere cu propria-mi memorie. Cum era, cum suna acel fragment, dar acel acord, dar modulația

aceea îndrăzneață?

Când canicula verii îmi scorojeşte capul şi genunchii, mă trag sub stejarul ce face umbră modestei căsuțe, pe scaunul preferat al lui Pompeo Dulcibeni. închid ochii şi îngân ron-doul lui Devizé: o dată, de două, de trei ori, cu toate că ştiu de fiecare dată că e şi mai şters, mai nesigur, mai departe de adevăr.

Acum câteva luni i-am scris lui Atto. N-aveam adresa lui din Paris, aşa c-am trimis scrisoarea la Versailles, în speranța că îi va fi transmisă. Scontam pe faptul că la curte, celebrul abate castrat şi consilier al Regelui Preacreştin n-are cum să nu fie cunoscut. L-am asigurat de profundul meu regret de a mă fi despărțit de el fără să-i exprim sentimentele de recunoştință şi devotament. I-am oferit serviciile mele, implorân-du-l să binevoiască a le accepta, declarându-mă slujitorul său umil şi credincios. I-am semnalat apoi că am scris aceste memorii, bizuindu-mă pe jurnalul acelor zile, jurnal de care Atto n-avea nici cea mai mică bănuială. Din păcate nu am primit încă răspuns. Încât, în ultimul timp, o îndoială chinuitoare a prins să-mi adumbrească gândurile.

Ce-i va fi spus Atto Regelui Preacreştin, după ce s-a întors la Paris? Să fi reuşit oare să disimuleze secretele regale pe care reuşise să le descopere? Sau, dimpotrivă, şi-a plecat ochii, presat de întrebări, lăsându-l pe rege să ghicească faptul că era custodele a nenumărate infamii? Aşa se face că, uneori, îmi închipui o pândă în puterea nopții pe vreo uliță mărginaşă, un strigăt sufocat, paşii sicarilor fugind şi corpul lui Atto zăcând în noroi şi sânge...

Sunt pur şi simplu o cobe. Luptând cu propriile închipuiri, n-am încetat totuşi să trag nădejde. Şi-n timp ce-aş-tept să sosească poşta de la Paris, murmur când şi când câteva versuri din vechiul său maestru, *seigneur* Luigi:

Speranza, al tuo pallore
so che non speri più.
E pur non lasci tu
di lusingarmi il core...[1]

1 Speranță, paloarea ce-o vădeşti/ştiu că nu mai speri./Şi totuşi nu-nce-tezi/ inima să-mi ademeneşti... (n.tr).

Addendum

Dragă Alessio,

ați ajuns în fine la sfârșitul lucrării celor doi buni prieteni ai mei. Vă revine acum dvs. să faceți ultimul pas care o va aduce în mâinile Sf. Părinte. În vreme ce încredințez hârtiei aceste rânduri, mă rog ca Sf. Duh să vă inspire lectura și hotărârea ce-o veți lua.

Au trecut deja aproape patruzeci de ani de când am primit prin poștă dactilogramele cuprinzând istoria de la Don-zello și a slujbașului pitic. Cum era și normal, am crezut la început că era vorba de o lucrare în care domina fantezia. Sigur, cei doi autori se folosiseră, cum și spuneau, de un document istoric: memorialul inedit al unui băiat de la han la anul 1699. În plus, am putut să apreciez, ca preot și om de carte, exactitatea istorică a ceea ce s-a spus despre abatele Mo-randi și Campanella, despre jansenişti și iezuiți, despre vechea Companie a Rugăciunii și Morții, precum și despre acum dispăruta mânăstire a celestinilor, bizarele credințe care circulau în veacul al XVII-lea în materie de spovedanie și miru-ire. In fine, nu puținele licențe lexicale, ca și o anume dezinvoltură în citatele latine, învederau indiscutabil limba curentă din veacul amintit. Mai mult, personajele reproduceau adesea fără măsură limba și terminologia autorilor de tratate baroce, inclusiv cele mai greoaie afectări ale acestora.

Lăsând însă la o parte aceste puține observații, cât anume era născocire? Îndoiala era inevitabilă, și asta nu doar din cauza cutezătoarei și uneori mirobolantei intrigi, ci și datorită descrierii celor doi protagonişti care, așa cum s-a mai spus, aminteau de acel duet de anchetatori cel puțin tradițional, format din Sherlock Holmes și ajutorul său-narator Watson, ca să nu mai vorbim de cuplul Poirot și Hastings din Agatha Christie, care și ei își desfășoară cercetările mai ales în locuri închise (trenuri, vapoare, insule), un loc închis fiind și hanul Donzello.

Pe de altă parte, nu putem uita că în amintirile lui *Laza-rillo* de *Tormes,* datând tot din veacul al XVII-lea, există un cuplu asemănător, compus din profesor și elev, un bătrân și un tânăr. Ce să mai spunem de Dante și de „maestrul și călăuza“ sa Virgil, care-l conduce și-l învață prin galeriile iadului, ducându-ne lesne cu gândul la ulițele strâmte de sub hanul Donzello. Am început atunci să cred că aveam de-a face cu un *Bildungsroman,* cum l-ar califica specialiștii în literatură, în rândul cărora nu cutez să mă număr, un roman de ucenicie redactat sub formă de amintiri. Nu este oare adevărat că naivul băiat de prăvălie devine adult în acele nopți cutreierând subteranele, urmându-l pe Melani și învățăturile sale? Curând însă mi-am dat seama că asemenea considerații, pe cât de provocatoare, nu răspundeau la câteva întrebări: cine este autorul acestei scrieri? Prietenii mei, sau ucenicul? Sau și și? În ce măsură fiecare? Modelele presupuse de mine erau atât de îndepărtate în timp, încât nu mă puteam opri la o ipoteză sau alta. Într-adevăr, de ce m-aș încăpățâna să deslușesc la Aretino, sau și mai bine, în *Decameronul* lui Boc-caccio decupajul povestirii pe anume zile – două lucrări va-săzică, ale căror personaje închise din cauza molimei, ca și cele de la Donzello, deapănă poveștile cele mai trase de păr, pentru a-și omorî timpul? Acest model nu putea oare să-l inspire pe anonimul ucenic?

„Cărțile vorbesc întotdeauna despre alte cărți și fiecare istorie povesteşte o istorie deja povestită“, mi-am spus eu, folosindu-mă de cuvintele nu mai știu cui. După care am pus punct acestui soi de cercetare zadarnică.

În schimb, anumite împrumuturi brutale aruncau umbre și mai întunecate asupra autenticității acestei scrieri: de pildă, una din tiradele prin care Pompeo Dulcibeni se revoltă în contra capetelor încoronate, acuzându-le de jafuri și incesturi, fusese în parte inspirată de un celebru discurs al lui Robespierre, la care autorii înșiși făceau aluzie, lăsându-l pe Dulcibeni în pat *sans culottes,* precum un sanchilot, adică. Semnalez, în fine, nu puținele îndrăzneli, cum ar fi personajele ieșite din comun, Ugonio și Ciacconio. Modelate după figura căutătorilor de relicve, acești vânători care și azi ne infestează țara, își luau numele (ca zișii Baronio și Gallonio) de la celebri eruditi și cercetători ai catacombelor din veacul al XVII-lea. Ca să nu mai vorbim de curtezana Cloridia care, în timp ce ascultă și interpretează visul băiatului, îl pune să se lungească pe pat și i se așază la căpătâi, într-o fățișă și anacronică atitudine de psihanalist.

Cât privește răuvoitoarea reprezentare a personajului papa Inocențiu al XI-lea, nu părea altceva decât o tentativă stângace de a deforma realitatea istorică. Fiind eu, ca și Papa, originar din Como, cunoșteam bine viața și opera sa, precum și răutățile și calomniile care încă pe când trăia circulaseră pe seama lui în evidente scopuri de propagandă politică, și

pe care părintele Robleda le serveşte aici băiatului. Insinuări de acest soi au fost pe deplin dezmințite de istoricii cei mai serioşi. Printre aceştia excelează Papasogli care, prin masiva sa monografie de peste trei sute de pagini despre Inocențiu al XI-lea, în anii cincizeci ai veacului trecut, contribuise la înlăturarea tuturor minciunilor. Chiar înainte de el, Pastor, nume tutelar în rândul istoricilor Bisericii, aruncase peste bord numeroase suspiciuni.

Aceasta nu era însă singura inadvertență; neverosimilă mi se părea şi povestea Supraintendentului Fouquet.

În descrierea băiatului, Fouquet moare în hanul Donzello, otrăvit de Atto Melani pe 11 septembrie 1683, deşi în orice manual de şcoală se poate citi că Supraintendentul a murit în închisoarea de la Pignerol în 1680, şi nu la Roma în 1683! Câțiva istorici şi romancieri mai fantezişti, ce-i drept, au emis ipoteza că Fouquet n-ar fi murit în temniță, chestiune prea veche şi uzată ca să mai insist. Voltaire, care ar fi stat de vorbă cu rudele încă în viață ale Supraintendentului, susținea că nu se va şti niciodată sigur când şi unde a murit. Dar mi se părea prea bătător la ochi ceea ce citisem în lucrarea trimisă de bunii mei prieteni, şi anume că Fouquet ar fi murit la Roma într-un han, omorât din ordinul lui Ludovic al XIV-lea.

Nu era vorba de o simplă inadvertență, ci de o manipulare a istoriei, pur şi simplu, ceea ce mă îndreptățea să arunc la coş acest roman. Oare nu găsisem proba care atesta un fals? Curând însă mi-am dat seama că lucrurile nu erau atât de simple.

Totul deveni şi mai tulbure atunci când m-am hotărât să aprofundez figura lui Fouquet. Veacuri la rând Suprainten-dentul este arătat cu degetul în cărțile de istorie drept prototipul ministrului hoț şi corupt. Colbert, dimpotrivă, trece drept model al omului de stat. După Atto Melani însă, onestul Fouquet fusese victima nevinovată a invidiei şi dușmăniei mediocrului Colbert. La început am sancționat surprinzătoarea răsturnare ca pe un rod al fanteziei, cu atât mai mult cu cât găsisem în text ecouri din vechiul roman al lui Paul Morand despre Fouquet. Curând a trebuit însă să-mi schimb părerea. Am dat într-o bibliotecă peste un masiv eseu al francezului Daniel Dessert, care acum şaizeci de ani – în baza unor documente – şi-a ridicat glasul pentru a-i restitui lui Fouquet gloria meritată şi a da în vileag josniciile şi comploturile lui Colbert. În admirabilul său studiu, Dessert expunea punctual (dovedind fără urmă de îndoială) tot ceea ce Atto îi istoriseşte băiatului în apărarea Supraintendentului. Din păcate, aşa cum deseori se-ntâmplă cu cei ce pun în discuție mitologii seculare, prețioasa lucrare a lui Dessert fusese condamnată la uitare de breasla istoricilor, pe care Dessert îndrăznise s-o învinuiască de ignoranță şi delăsare. E interesant totuşi că nici un istoric n-a avut nicicând curajul să-i nege impunătoarea şi captivanta contribuție.

Aşadar, dramatica istorie a lui Fouquet, aşa cum o depănase, îndurerat, abatele Melani, era cu totul altceva decât o simplă invenție narativă. Şi asta nu e tot. Continuându-mi cercetările de bibliotecă, mi-am dat seama că Kircher şi Fouquet, ale căror relații nu erau clar dovedite, ar fi putut foarte bine să se cunoască, căci iezuitul (Anatole France o confirmă în cărțulia lui despre Fouquet, ca şi, fie şi în parte, cărțile înseşi ale lui Kircher) a fost într-adevăr interesat de mumiile Supraintendentului.

Până şi istoria secretă a izolării lui Fouquet la Pignerol, verificată de mine amănunțit, e rând de rând, adevărată. Re-gele Soare, într-adevăr, pare să-l fi ținut pe Supraintendent închis, de teama a ceea ce acesta *ştia*. Dar ce anume, nu s-a aflat niciodată. Fidelă e şi figura alunecosului conte de Lau-zun, întemnițat zece ani la Pignerol, unde a reuşit să ia legă-tura în secret (şi inexplicabil) cu Fouquet, fiind eliberat ime-diat după dispariția Supraintendentului. Existau deci solide şi documentate rapeluri la realitatea istorică.

"Şi dacă totul ar fi fost adevărat?" mi-am spus eu cu mare tulburare, răsfoind dactilograma.

* * *

Fără să dau înapoi, am întreprins încă alte investigații de bibliotecă, în speranța că pot să dau peste vreo eroare gro-solană care să probeze falsitatea scrierii celor doi prieteni, şi care să-mi îngăduie să închei rapid socotelile. Mărturisesc că mă temeam.

Dar vai, ascunsa mea bănuială nu s-a adeverit. Cu iuțeala ful-gerului, țâşnind de prin dicționare, enciclopedii şi manuale de epocă, mi se perindară prin fața ochilor, exact cum le citi-sem – descrierile Romei, măsurile de carantină, toate teori-ile despre ciumă, ca şi molima de la Londra şi Roma, leacu-rile lui Cristofano, ca şi rețetele băiatului; ca să nu mai vorbesc de Ludovic al XIV-lea, Maria Tereza, sticlarii venețieni, şi până şi şaradele lui Tiracorda sau locația galeriilor subterane din Cetatea Eternă.

Nuiaua arzătoare, interpretarea viselor, doctrinele nume-rologice şi astrologice, legenda cu mamacòca (coca, adică), toate mi se învârteau

prin cap, buimăcindu-mă. Ca şi asediul şi bătălia Vienei, cu secretele tehnicilor de asalt franceze pe care puseseră mâna turcii, precum şi inexplicabilele erori strategice ale necredincioşilor, cauză a ruinătoarei lor înfrân-geri.

Aşa că la biblioteca Casanatense din Roma, încă neve-nindu-mi să cred că mă aflam în faţa unei copii originale a paginii de Biblie tipărite de Komarek, m-am dat învins. Tot ceea ce citisem se dovedea în chip uimitor, aş zice sfidător de adevărat, până la cele mai mărunte detalii.

Deşi contrariat, iată-mă silit să merg înainte. În loc de erori, dădeam de fapte şi împrejurări dovedite şi adevărate, începeam să mă simt victima unei curse viclene, a unui angrenaj răufăcător, a unei pânze de păianjen în care pe măsură ce pătrunzi, te afunzi tot mai mult.

M-am hotărât să confrunt teoriile lui Kircher. Îi cunoşteam deja viaţa şi lucrările, fără însă să fi auzit vreodată de *secretum pestis,* sau de pretinsul *secretum vitae* capabil să alunge ciuma, şi cu atât mai puţin de un rondò în care să fie încifrat respectivul secret. Sigur, citisem şi eu, ca şi părintele Robleda, *Magnes, sive de arte magnetica* a lui Kircher, unde iezuitul german susţine puterea terapeutică a muzicii şi propune chiar folosirea unei melodii, compusă chiar de el, drept antidot în contra muşcăturii de tarantulă. Pe de altă parte, ştiam că în vremurile moderne Kircher fusese uneori taxat de şarlatanerie: în tratatul său despre ciumă, de pildă, afirma că ar fi văzut la microscop bacilii bolii. Dar pe vremea lui Kircher, obiectează azi istoricii, încă nu existau lentile atât de puternice. Aşadar, pură născocire?

Dacă aşa era, trebuiau culese toate dovezile. În primul rând mi-am limpezit ideile despre străvechea boală numită ciumă: e vorba de ciuma bubonică, cauzată de vibrionul *Yersinia pestis,* care se transmite de la purici la şobolani, şi de la aceştia la om. Nici o legătură cu feluritele soiuri de pestă animală sau cu aşa-zisa pestă pulmonară ce loveşte când şi când Lumea a Treia. Cu adevărat surprins am fost când am citit că pesta bubonică nu mai există de câteva secole, şi nimeni nu ştie de ce. Mi-a venit deja să surâd când am citit că în Europa (şi mai întâi în Italia) ciuma a dispărut practic chiar între sfârşitul veacului al XVII-lea şi începutul veacului al XVIII-lea, aproape simultan cu faptele de la Donzello. M-aş-teptam la asta. Teorii asupra misterioasei sale dispariţii există, dar nici una definitivă. După unii autori, meritul revine măsurilor de prevenţie sanitară din ce în ce mai avansate pe firul timpului; după alţi autori însă ar trebui să fim recunoscători sosirii în Europa a unui *rattus norvegicus* (şoarece maroniu) care l-a eliminat pe *rattus rattus* (şoarecele negru) gazdă de *xenopsilla cheopis,* puricele purtător de bacil pestifer. Se invocă de asemeni meritul noilor construcţii de cărămidă si ţiglă, care au pus capăt celor din lemn şi paie, sau eliminarea coşarelor de grâne, care ar fi alungat şoarecii de prin cotloanele locuinţelor. Se insistă în fine şi asupra rolului jucat de pseudotuberculoză, o maladie benignă care are efectul de a imuniza omul în contra ciumei bubonice. Din disputele ştiinţifice rezultă însă doar o singură certitudine: între secolele şaptesprezece şi optsprezece, Europa s-a eliberat în chip misterios de cel mai înveterat flagel al său, exact cum făgăduia Kircher prin cele două secrete.

Coincidenţele sporeau şi mai tare o dată cu apropierea mea de enigma numită *Barricades mystérieuses,* rondoul care pare a fi recipientul cu *secretum vitae,* aşa cum tarantela lui Kircher închide în sine antidotul muşcăturii de tarantulă. Dar chiar la acest punct, Dumnezeu să mă ierte, am avut satisfacţia secretă de a scoate la iveală, în fine, o eroare istorică ireparabilă.

A fost de-ajuns de fapt să răsfoiesc un dicţionar muzical oarecare, ca să aflu că *Barricades mystérieuses* nu e lucrarea necunoscutului chitarist şi compozitor Francesco Corbetta, aşa cum se povesteşte în lucrarea prietenilor mei, ci a lui François Couperin, celebrul compozitor şi clavecinist francez, născut la 1668 şi mort la 1733. Rondòul este extras din prima carte de *Pièces de Clavecin,* şi menit prin urmare să fie executat la clavecin, şi nu la chitară. Şi ceea ce conta cel mai mult, el a fost publicat pentru prima dată doar la 1713, adică după treizeci de ani de la peripeţiile de la hanul Donzello. Anacronismul comis de cei doi tineri autori era atât de grav, încât le punea lucrarea sub semnul întrebării, atât în privinţa veridicităţii, cât şi în cea a probităţii.

Descoperind eu o atât de gravă şi surprinzătoare nepotrivire, mi s-a părut că-i pierdere de timp să mai insist asupra restului de urzeli narative. Mi se părea imposibil ca o scriere conţinând o asemenea eroare să poată primejdui cu ceva faima glorioasă a Preafericitului Inocenţiu al XI-lea! În clipele de răgaz am mai răsfoit alene paginile acelea, cu gândul mai mult la cei doi autori decât la conţinutul povestirii. Neliniştitorul scenariu, plin de bârfe otrăvite privindu-l pe conci-tadinul meu, Papa, mi s-a părut o provocare făţişă, ba chiar o batjocură. În sufletul meu, până la urmă, învinseră pizma şi fireasca neîncredere pe care (mărturisesc) o aveam dintot-deauna faţă de ziarişti.

Au trecut câţiva ani de-atunci. Uitasem aproape complet de foştii mei prieteni şi, o dată cu ei, de dactilograme, îngropate într-un sertar prăfuit, departe de ochii lumii, temându-mă că lectura lor ar fi fost un risc pentru

oricare alt cititor neavizat. Încă nu puteam să ştiu cât de înțeleaptă se va dovedi precauția mea.

* * *

Acum trei ani, când am aflat că Sanctitatea sa dorea să redeschidă procesul de canonizare a papei Inocențiu al XI-lea, nu-mi aminteam nici măcar locul unde sfârşise acel teanc de pagini îngălbenite. Iată însă că în scurt timp m-am pomenit cu ele bătându-mi la uşă.

Întâmplarea a avut loc la Como, într-o umedă seară de noiembrie. În urma insistențelor repetate ale unor prieteni, prezidam un concert organizat de meritoria asociație muzicală din eparhia mea. Spre sfârşitul primei părți cânta la pian nepotul unui vechi camarad de studii. Eram la finalul unei zile obositoare, şi până atunci fusesem doar un spectator puțin neatent. Brusc însă un refren insinuant şi inefabil m-a tulburat, cum nici o altă muzică n-ar fi reuşit s-o facă. Era un dans de inspirație barocă, dar cu accente şi armonii visătoare care unduiau de la Scarlatti la Debussy, de la Franck la Rameau. Am fost de când mă ştiu un iubitor pasionat de muzică bună, şi mă mândresc cu modesta mea colecție de discuri. Dacă însă aş fi fost întrebat din care veac veneau acele note atemporale, n-aş fi ştiut ce să spun.

Când doar la sfârşitul bucății am deschis programul pe care-l uitasem pe genunchi, am citit următorul titlu: *Les barri-cades mystérieuses.*

Încă o dată povestea băiatului de la Donzello se dovedise adevărată. Muzica aceea avea o putere unică şi inexplicabilă de a vrăji, de a emoționa, de a copleşi mintea şi inima. Ascultând-o, nu-ți mai ieşea din minte. Nu era de mirare că băiatul fusese atât de încântat de ea, şi că după ani şi ani continuase s-o fredoneze. Misterul *secretum vitae* era încuibărit în alt mister. Ceea ce nu era de-ajuns ca să accept că şi restul istoriei era adevărat. Dar era prea mult ca să rezist tentației de a merge până la capăt.

A doua zi de dimineață am cumpărat o costisitoare înregistrare integrală a numeroaselor *Pièces de Clavecin* de Cou-perin. După ce-am ascultat-o zile-n şir cu mare atenție, concluzia mi s-a părut a fi una singură: nici o compoziție de-a lui Couperin nu semăna cu *Barricades mystérieuses.* M-am dus din nou la dicționare şi monografii. Puținii critici care se ocupaseră de subiect erau de acord: Couperin nu compusese nimic asemănător. Dansurile din ale sale *suites* au aproape mereu un titlu descriptiv. *Les sentiments, La lugubre, L'Âme en peine, La Voluptueuse* ş.cl. Alte titluri ca *La Raphaèle, L'An-gélique, La Milordine* sau *La Castelane* evocau celebre doamne de la Curte, cărora contemporanii se amuzau să le ghicească identitatea. În schimb, nu exista nici o explicație pentru *Barricades mystérieuses.* Un muzicolog chiar definea bucata ca fiind „cu adevărat misterioasă". Ca şi cum ar fi vorba de lucrarea unui alt autor. Dar a cui? Presărate cu disonanțe cutezătoare, cu armonii mistuitoare şi rafinate, Les *Barricades* n-au nimic de-a face cu stilul sobru al lui Couperin. Într-un ingenios joc de ecouri, anticipări şi amânări, cele patru voci ale polifoniei se topesc în mecanica fină a unui arpegiu. Este stilul *brisé,* copiat de claveciniști de la cântăreții din lăută. Iar lăuta este ruda cea mai apropiată a chitarei...

Am început să mă gândesc la ipoteza că *Barricades mystérieuses* îi aparține totuşi lui Corbetta. Atunci de unde până unde le-a publicat Couperin, sub semnătură proprie? Şi cum de-i căzuse lui în mână?

Conform manuscrisului, autorul rondòului era obscurul muzician italian Francesco Corbetta. Părea pur şi simplu o născocire: nici unui muzicolog nu-i trecuse prin minte aşa ceva. Exista însă şi un precedent grăitor: încă de pe când Corbetta era în viață, n-au lipsit polemici legate de paternitatea unor lucrări ale sale. Corbetta însuşi şi-a acuzat un elev de a-i fi şterpelit câteva compoziții, şi a le fi publicat sub nume propriu. Nu mi-a fost greu să verific dacă Corbetta a fost cu adevărat maestrul şi prietenul lui Devizé, caz în care cu atât mai verosimil ar fi fost ca o partitură să treacă de la unul la altul. Pe vremea lor, muzica tipărită era foarte puțină, astfel că muzicienii îşi copiau cu mâna lor ceea ce-i interesa.

În 1681, anul morții lui Corbetta, Robert Devizé (sau De Visée, în grafia modernă) se bucura deja de mare faimă în calitate de virtuoz şi profesor de chitară, lăută, teorbă şi chitară mare. Ludovic al XIV-lea în persoană agrea concertele sale, chemându-l destul de des. Devizé era dorit în cele mai bune saloane de la Curte. Cânta în duet şi cu alți muzicieni aplaudați, între care, coincidență, şi clavecinistul François Couperin.

Prin urmare Devizé şi Couperin se ştiau şi cântau împreună; mai mult decât probabil, făceau schimb de complimente, păreri, sfaturi, poate şi de confidențe. Ştim că Devizé se amuza interpretând la chitară melodii de Couperin (câteva transcrieri au ajuns până la noi). Nu este exclus ca şi Couperin să fi încercat unele *suites* pentru chitară ale prietenului. Inevitabilă de asemeni şi trecerea de la unul la altul a unor caiete şi partituri. Şi poate că într-o seară, pe când Devizé se lăsa îmbrobodit de vreo curtezană, Couperin i-a sustras prietenului chiar acel frumos *rondeau* cu titlu ciudat, cu gândul că i-l va da înapoi cu prima ocazie.

Sub înrâurirea acelei muzici cereşti şi a misterului care sporea văzând cu ochii, am devorat încă o dată povestirea, însemnând grijuliu pe un carnet fragmentele şi circumstanţele de verificat. Ştiam că doar aşa aş fi putut să-mi despovărez inima de umbrele suspiciunii precum că bizara poveste nu era decât o născocire abilă care, contrafăcând adevărul, punea în circulaţie falsuri. Roadele celor trei ani de investigaţie le-am strâns în paginile pe care tocmai le citiţi.

În cazul în care aţi avea nevoie, vă semnalez că deţin reproduceri fotostatice. Mai cu seamă o enigmă nu-mi dădea pace, căci risca să transforme într-un dezastru canonizarea preafericitului Inocenţiu Odescalchi. Era marele secret al lui Dulcibeni, obârşia nenorocirilor şi adevăratul ţel al tuturor uneltirilor sale: Inocenţiu al XI-lea a fost într-adevăr complicele lui Wilhelm de Orania?

Băiatul, din păcate, relatează această problemă doar spre final, când dezleagă enigma lui Dulcibeni. Şi nici cei doi prieteni ai mei nu s-au obosit să amănunţească povestea prin alte informaţii. De ce oare aceşti jurnalişti sârguincioşi, m-am întrebat eu cu imensă dezamăgire, n-au făcut-o? Poate că, am presupus eu plin de speranţă, nu reuşiseră să găsească mai nimic în contra marelui Odescalchi.

Datoria mea era oricum să cercetez şi, scriind negru pe alb, să risipesc orice umbră şi calomnie care ar întina imaginea Preafericitului. Am recitit, aşadar, destăinuirile lui Dulcibeni făcute băiatului la sfârşitul lucrării.

Datoriile lui Wilhelm faţă de Papă, cum spusese jansenis-tul, erau garantate prin averea personală a Prinţului de Orania. Dar în ce loc se aflau posesiunile sale? Mi-am dat seama că n-avem nici cea mai mică idee în privinţa fiefului lui Wilhelm. În Olanda, cumva? Am pus mâna pe un atlas. Mare îmi fu surpriza când în fine am localizat Orania:

Principatul de Orania se afla în sudul Franţei, în inima teritoriului papal de la Avignon, acesta nefiind decât o posesiune a statului Bisericii. Încă din Evul Mediu de fapt, Avignon aparţinea papalităţii. Iar teritoriul

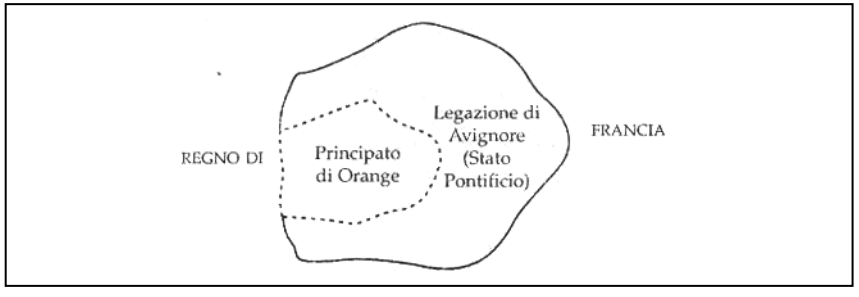

de la Avignon era, la rândul său, în inima Franţei! Situaţie cel puţin bizară: principatul de Orania era înconjurat de duşmanul catolic, încercuit la rândul său de un alt duşman: Ludovic al XIV-lea, marele adversar al lui Inocenţiu al XI-lea.

Prin urmare, Avignon. Aici trebuia căutat, sau şi mai bine, în hârtiile privitoare la Avignon. Mi-am scos un permis special pentru Arhiva secretă a Vaticanului, unde am zăbovit câteva săptămâni. Ştiam deja de ce aveam nevoie: corespondenţa diplomatică şi administrativă a birocraţiei vaticane între Roma şi Avignon. Am luat la mână grămezi de epistole, în speranţa că am să găsesc vreo menţiune despre Orania, Wil-helm, împrumuturi de bani. Nimic şi iar nimic; când eram gata să mă las păgubaş, găsesc într-un pachet de scrisori cu totul neinteresante, trei mici fascicule de câte patru pagini datând din 1689, câteva luni după moartea lui Inocenţiu al XI-lea.

De-abia urcase pe Sfântul Scaun noul papă, Alessandro al VIII-lea Ottoboni. Lectura acelor hârtii nu părea accesibilă, vai, decât unor iniţiaţi:

22 76 18 11 97 46 98 64 48 36
71 37 81 18 73 67 14 38 69
2610 48 46 31 22 14 76
39 0 71 48 76 98 13 48 76
39 37 71 44 22 41 67 14
0 22 34 13 83 78 89 5
77 44 0 64 0 39 93 14 11
48 97 84 34 48 11 76 0
2499 0 55 0 71 11 37 18 16
34 73 93 39 0 29 22 76 18
22 97 97 37 98 38 2575
5 36 14 34 0 76 13 84 18
79 69 2347 94 18 22 19
19 14 78 2316 97 48 94
36 34 37 14 18 71 71 73
18 22 97 46 39 37 46
88 48 71 19 34 37 76 16 37
19 0 98 46 18 13 13 48 39
93 0 34 94 20 97 14 77 76
37 14 38 69 2610 555
48 2336 0 55 64 0 16
37 71 73 39 0 16 44 48 16
39 14 19 14 18 81 0 34 31
22 18 16 73 34 48 79 71…

Şi tot aşa încă douăsprezece pagini, în total douăzeci şi patru de coloane ca şi cea mai sus reprodusă. Era o scrisoare cifrată, şi la prima vedere degeaba mi-am făcut sânge rău să-nţeleg vreo iotă.

Din fericire însă codul folosit în acea misivă era unul şi acelaşi cu cel de care uza în vremea respectivă secretariatul Statului Vatican. Încât, confruntând acel mesaj cu alte scrisori deja descifrate, am izbutit în cele din urmă să dau o primă transcriere provizorie:

UNSUPUSCREDINCIOSALSFÂNTULUISCAUNŞIBINEVOITOR
GENTILOMDEAVIGNONMI-ATRANSMISOSCRISOARE
SCRISĂLUIDEUNSUPUSALPRINŢULUIDEORANIA...

Am avut nevoie de două zile de trudă ca să scot o versiune cât de cât corectă şi lizibilă a textului. Totuşi mi-a fost imposibil să descifrez câţiva termeni care, din fericire, nu erau hotărâtori pentru înţelegerea scrisorii. Care aparţinea monseniorului Cenci, vice-ambasadorul Papei la Avignon şi care, scriind la Roma, relata o negociere stranie:

Un supus credincios al Sfântului Scaun şi binevoitor, gentilom de Avignon, mi-a transmis o scrisoare, scrisă lui de un supus al Prinţului de Orania, prin care se dă de-nţeles marea dorinţă a supuşilor acelui Principat de a se supune stăpânirii Sfântului Scaun...

Dacă îmi va vorbi de o anume afacere, voi asculta şi voi relata tot ce-mi va spune, şi nu voi accepta dar nici nu voi înlătura acel 2657. Se pare că nu există îndoieli în privinţa consimţământului familiei Orania...

Misiunea mea m-a constrâns să comunic ceea ce ştiu cu privire la foarte importanta afacere. Foaia anexată conţine copia scrisorii mai sus anunţată, care a fost scrisă domnului Salvador, auditor la tribunalul ecleziastic din Avignon, de către domnul Beaucastel, gentilom de Courteson...

Ce se întâmplase de fapt? Domnul de Beaucastel, gentilom din orăşelul Courthéson, supus al Prinţului de Orania, luase mai întâi legătura cu un preot din Avignon, auditorul tribunalului, Paolo de Salvador, şi apoi cu vice-ambasadorul papal Cenci. Beaucastel avea o propunere cel puţin surprinzătoare: principatul de Orania voia să se ofere papalităţii. Eram uluit: cum era cu putinţă ca supuşii lui Wilhelm de Orania, în cea mai mare parte protestanţi, să dorească oblăduirea Papei? Şi cum puteau ei să fie atât de siguri că Wilhelm ar fi consimţit acel lucru?

Scotocind în continuare în corespondenţa între Roma şi Avignon, am găsit şi alte scrisori schimbate între Cenci şi secretariatul de stat al Vaticanului, şi chiar şi scrisoarea iniţială a lui Beaucastel către Salvador. Cele câteva scrisori cifrate erau însoţite de versiunea lor decriptată. Nu însă şi prima, cea pe care o tradusesem, cea mai importantă de fapt, ca şi cum cineva, dată fiind gravitatea cuprinsului, ar fi eliminat descifrarea... în plus, scrisoarea nu se afla laolaltă cu celelalte în teancul respectiv. Deşi n-a fost uşor, am reuşit până la urmă să pun cap la cap o istorie extraordinară, pe care nici un istoric nu încercase până atunci s-o aducă la lumină.

Motivul pentru care oraniştii voiau să treacă sub drapelul Papei era unul pe cât de simplu, pe-atât de tulburător: Wilhelm de Orania făcuse un munte de datorii, creditat de Ino-cenţiu al XI-lea.

Iar supuşii de Orania, care trebuiseră în câteva rânduri să scoată din pungă bani pentru papalitate, se gândiseră să-şi rezolve problemele oferindu-se să fie anexaţi la Statul Bisericii: „Aici în regat“, scrie monseniorul Cenci, „toată lumea crede cu tărie că prinţul de Orania datorează trecutului pontificat mari sume de bani, pentru plata cărora ar putea ceda cu uşurinţă posesiunea unui Stat atât de puţin rentabil.“ Chiar din acest motiv însă, nu toţi supuşii de Orania erau de acord: „Am dat deja prea mulţi bani Bisericii!“ protesta domnul de Saint Clement, fostul trezorier al principatului.

În orice caz, propunerea lui Beaucastel a fost tratată cu refuz la Roma. Secretarul de stat, cardinalul Rubini, şi nepotul noului papă, cardinalul Ottoboni, i-au dat ordin lui Cenci să respingă jenanta ofertă. Nimic surprinzător: noul Papă nu ştia absolut nimic despre acele datorii. In plus, era imposibil – cum i-a scris lui Cenci cardinalul Rubini – ca ilustrul papă Odescalchi să fi împrumutat bani unui prinţ eretic...

Eram uluit. Scrisorile pe care le-am găsit în Arhiva secretă vaticană confirmau exact ceea ce-i spusese Dulcibeni băiatului: Wilhelm fusese datornicul lui Inocenţiu al XI-lea, şi-n plus, dacă prinţul de Orania nu-şi achita datoriile, ar fi urmat sechestrarea averilor personale. Fapt e că datoria devenise atât de mare, încât supuşii lui Wilhelm crezuseră de cuviinţă să i se ofere spontan Papei.

* * *

Nu eram însă pe deplin mulţumit. Trebuia să găsesc o confirmare a celor spuse de supuşii prinţului de Orania. Trebuia să ştiu cine era de fapt acest Wilhelm, de unde lua banii pentru a-şi duce războaiele, şi cine finanţase invadarea Angliei. Lucrările despre *glorious revolution,*

cum este azi numită lovitura de stat prin care prințul de Orania a pus stăpânire pe tronul englez, bat apa-n piuă cu acelaşi refren: Wilhelm e bun, Wilhelm e puternic, Wilhelm e-atât de idealist şi altruist că nici nu vrea să fie rege! Luându-ne după istorici, viteazul Wilhelm pare să trăiască cu aer: atunci cine i-o fi dat cele trebuincioase să lupte cu armatele lui Ludovic al XIV-lea şi să le vină de hac? Cineva totuşi trebuie să-i fi dat banii pentru provizii, mercenari (pe-atunci alcătuind majoritatea armatelor), tunurile şi generalii demni de acest nume.

De fapt, cam toți suveranii europeni amestecați în războaie erau bântuiți de găsirea fondurilor. Dar prințul de Orania avea un avantaj: dacă exista un oraş în care în veacul al XVII-lea banii să circule din abundență, acesta se numea Amsterdam, unde nu întâmplător prosperau băncile cămătarilor evrei. Capitala Provinciilor Unite ale Olandei era cea mai bogată piață financiară a Europei, aşa cum ştim chiar de la Cloridia şi alte personaje de la Donzello.

În câteva lucrări serioase de istorie economică am citit că, pe vremea lui Wilhelm de Orania, o mare parte din afaceriştii din Amsterdam erau italieni. Oraşul mişuna de nume ca Tensini, Verrazzano, Balbi, Quingetti, dar şi Burlamacchi şi Calandrini, întâlniți mai demult la Anvers (aproape toți pomeniți de Cloridia sau de Cristofano). Erau genovezi, florentini, venețieni, negustori şi bancheri, câțiva dintre ei şi agenți ai unor principate şi republici italiene. Cei mai întreprinzători reuşiseră să pătrundă în cercul restrâns al aristocrației din Amsterdam. Alții se băgaseră serios în rentabilul, dar primejdiosul comerț de sclavi: era cazul lui Francesco Feroni. Cel mai interesant exemplu însă, era cel al bolonieziloor Bartolotti: la început umili berari, apoi negustori şi în cele din urmă bancheri putred de bogați. Se încuscriseră cu o familie olandeză, până şi-au cam pierdut sângele italian. Ei bine, protestanții Bartolotti, în câteva decenii, deveniseră atât de avuți încât şi-au permis să finanțeze casa de Orania, împrumutând sume mari de bani mai întâi bunicului lui Wilhelm, după care prințului însuşi. Împrumuturile erau garantate uneori prin ipotecarea unor terenuri în Olanda şi în Germania. Bani contra terenuri; cum spunea şi Dulcibeni, familia Odescalchi încheiase un acord identic cu casa de Orania. O coincidență izbitoare.

Deocamdată ştiam destule despre negustorii italieni şi finanțatorii casei de Orania. Era momentul familiei Odescalchi să fie luată la bani mărunți, lăsând documentele să vorbească.

Aproape c-am pierdut şirul lunilor petrecute în arhiva palatului Odescalchi şi în Arhiva de Stat de la Roma; ajutat doar de un tânăr colaborator, chinuiți amândoi de ger şi praf, cât era ziua de mare, până la gât în hârtii. Am selectat toate documentele privindu-l pe Inocențiu al XI-lea, căutând tot ce-ar putea să ne conducă la Wilhelm de Orania: scrisori, contracte, transcrieri, memorii, referate, jurnale, cărți. Zadarnic.

Trecuse ceva timp de când mă prinsesem în aceste căutări şi aveam sentimentul că mă împotmolisem. Eram gata să renunț când mi-a venit în minte relatarea lui Dulcibeni: banii către Olanda plecau via Veneția. Şi tot la Veneția exista o filială a întreprinderii familiei Odescalchi: de-acolo trebuia să-mi croiesc o cale.

Din testamentul lui Carlo Odescalchi, fratele mai mare al lui Benedetto, am aflat că bunurile familiei rămăseseră mereu *comune şi indivize* între cei doi. Adică ceea ce era al unuia, era şi-al celuilalt. Iată de ce s-ar fi putut crede că Papa era sărac lipit pământului, luându-te după hârtiile care-l priveau. Aşadar, doar socotind averile fratelui său aş fi putut să aflu la cât se ridica adevărata sa avere.

Carlo Odescalchi era de fapt pilonul activității economice a familiei: îi administra foarte însemnatele posesiuni din Lom-bardia; în plus, conducea de la Milano filiala de la Veneția, unde lucrau doi procuratori. M-am apucat deci să caut cele două registre de inventar al averilor pe care Carlo le pomenea în testament. Aveam în mână rezolvarea problemei. Cu condiția ca ele să cuprindă şi lista datornicilor, printre care să fi dat de Wilhelm de Orania. Dar, vai, nici urmă de inventar. M-am uitat atunci şi prin registrele personale ale lui Carlo. În masivele tomuri legate în piele, păstrate de fratele Preafericitului Inocențiu până la moarte şi acum conservate în Arhiva de Stat din Roma ieşeau la iveală tranzacții şi schimburi colosale: milioane şi milioane de scuzi. Doar o mică parte din operații înregistra tranzacții comerciale, încasări de impozite, taxe de închirieri, restul fiind exact ce mă interesa: sute de operații financiare, cele mai multe făcute de la Veneția de cei doi procuratori Cernezzi şi Rezzonico, cărora le reveneau provizioanele aferente. Inima mi-o luă razna când am văzut că majoritatea operațiunilor avea o singură adresă: Olanda. Ajunsesem deja în centrul nervos al chestiunii. Din 1660 şi până-n 1671, Carlo Odescalchi ordonase vărsăminte în diferite valute dinspre Veneția în Olanda în valoare de 153 000 de scuzi, o sumă aproape egală cu întregul, giganticul deficit anual al Statului ecleziastic (173 000 scuzi) la momentul alegerii lui Benedetto ca papă.

Pe parcursul a circa nouă ani, din 1660 până-n 1669, familia Odescalchi trimiteau 22 000 de scuzi bancherului Jan Deutz, fondator şi proprietar al uneia din cele mai mari bănci olandeze. Familia Deutz era

pur şi simplu stăpână pe o parte din Olanda, nu numai datorită uriaşelor bogăţii acumulate, ci şi funcţiilor în guvern la toate nivelurile, ca să nu mai vorbim de înrudirile şi legăturile matrimoniale cu vârfurile clasei dominante olandeze. Marele Pensionar Jan de Witt, preceptorul şi mentorul tânărului Wilhelm al III-lea era cumnatul lui Jan Deutz. Jan Deutz junior, fiul şi asociatul bancherului, fusese membru al Consiliului municipal din Amsterdam între 1692 şi 1719. Câteva urmaşe ale familiei Deutz se căsătoriseră cu primari, generali, negustori şi bancheri olandezi. Era doar începutul. Din iunie până-n decembrie 1669 alţi 6000 de scuzi sunt trimişi de Odescalchi unei companii, în care acţionar era Guglielmo Bartolotti, nu altul decât finanţatorul lui Wilhelm de Orania. Era dovada fără drept de apel: Odescalchi trimitea bani către Bartolotti, iar aceştia îl împrumutau pe Wilhelm, banii trecând astfel din seifurile viitorului papă în cele ale casei de Orania.

Cu cât băteam mai insistent, cu atât uşile se deschideau mai abitir. Procuratorii veneţieni ai familiei Odescalchi trimiseseră între noiembrie 1660 şi octombrie 1665 încă 22 000 de scuzi unui anume Jean Neufville. Care Neufville, cum era şi normal, făcea parte din anturajul lui Wilhelm: fiica sa Barbara s-a măritat cu Hiob de Wildt, secretar al Amiralităţii din Amsterdam, şi apoi amiral general prin bunăvoinţa lui Wilhelm de Orania în persoană. De fapt, aceşti de Wildt erau legaţi dintotdeauna de casa de Orania: bunicul lui Hiob, Gillis de Wildt, fusese numit membru al Consiliului orăşenesc din Haarlem de către prinţul Maurice de Orania. În schimb, Hiob de Wildt fu cel ce-a strâns finanţările pentru invadarea Angliei din 1688 şi, după urcarea lui Wilhelm pe tronul britanic, a fost răsplătit cu funcţia de reprezentant personal al prinţului în Olanda.

În fine, în octombrie 1665, o mică sumă este expediată de procuratori şi către compania lui Daniel şi Jan Baptista Hoche-pied, primul fiind membru al Consiliului din Amsterdam, precum şi director al Companiei de comerţ cu Levantul, adică plămânul negoţului şi finanţelor Olandei eretice şi protestante.

Totul era adevărat, Dulcibeni nu inventase nimic. Olandezii creditaţi în taină de către Odescalchi erau exact cei pe care jansenistul îi arătase cu degetul. Corespundeau până şi detaliile: pentru a nu lăsa urme, banii erau trimişi către prietenii casei de Orania de cei doi intermediari veneţieni ai familiei Odescalchi, Cernezzi şi Rezzonico. Când şi când, într-adevăr, Carlo Odescalchi însemna în registrele mari că operaţia cutare se făcea pe numele de Cernezzi şi Rezzonico, dar banii erau ai lui. Prin urmare, şi ai fratelui său.

În cele din urmă am dat şi peste plăţile către negustorul de sclavi Francesco Feroni: 24 000 de scuzi în zece ani, între 1661 şi 1671. Mă întreb cât profit au adus aceste împrumuturi, sursă a acordului tacit al familiei Odescalchi faţă de pretenţiile lui Feroni asupra fiicei lui Dulcibeni. Şi lista continuă. Odescalchi împrumutaseră bani şi genovezilor Grillo şi Lo-mellini, titulari ai monopolului regal spaniol de negoţ cu sclavi, prieteni şi finanţatori, şi ei, ai lui Feroni.

Am controlat câte mii de scuzi au fost trimise în fiecare an în Olanda de familia Odescalchi, şi iată rezultatul:

Banii erau folosiţi cu siguranţă la finanţarea războaielor. Fapt confirmat de date: în 1665 de pildă, când vărsămintele ating nivelul maxim de 43 964 de scuzi, Olanda declară război Angliei. Truda mea ar fi fost mult uşurată dacă aş fi putut să confrunt registrele mari ale lui Carlo Odescalchi cu corespondenţa sa comercială. Încă o dată, spre surpriza mea, scrisorile dintre anii 1650 şi 1680 care trebuiau să învedereze numele debitorilor olandezi, nu se găseau nici în Arhiva de Stat din Roma, şi nici în cea de la palatul Odescalchi, singurele locuri unde se păstrează documentele de familie. De acest soi de dispariţie bizară am mai avut parte în cursul aventurii mele. Ludovic al XIV-lea stipendia la Roma o iscoadă de rang înalt: cardinalul Alderano Cybo, colaborator foarte apropiat al lui Inocenţiu al XI-lea. Cybo transmisese francezilor o informaţie deosebit de preţioasă: secretarul de stat al Vaticanului, Lorenzo Casoni, avea legături de taină cu prinţul de Orania.

Adevărat sau fals, fapt e că la sfârşitul veacului al XVIII-lea, volumele de corespondenţă ale lui Casoni, conservate la Vatican, au fost sustrase de mâini necunoscute.

* * *

Până şi cele mai triste şi jenante amănunte din dactilogramele foştilor mei prieteni s-au dovedit adevărate. Nu e cu putinţă, îmi spusesem la-nceput, ca Inocenţiu al XI-lea şi familia sa să dispună de Cloridia ca de un lucru propriu, astfel încât s-o dea cadou lui Feroni, ca nişte negustori de sclavi oarecare!

Dar după ce-am citit câteva studii serioase, a trebuit să mă răzgândesc. Familia Odescalchi, asemeni multor altor familii de viţă veche, avea şi ea sclavi. Prin urmare, nimic neobişnuit că Livio Odescalchi, nepot al Pontifului, era stăpânul lui Alí, un băiat de cincisprezece ani, născut la Smyrna, iar Preafericitul Inocenţiu al XI-lea îl avea pe Selim, un negri-şor de nouă ani. Dar asta nu era tot. În 1887, eminentul arhivist Giuseppe Bertolotti a publicat într-un periodic de specialitate, *Rivista di disciplina carceraria,* un amplu studiu asupra sclaviei în Statul Bisericii, din care se profila un portret cel puţin surprinzător al Preafericitului Inocenţiu, cu siguranţă altul decât în biografiile sale.

Toţi papii, până-n epoca barocă şi chiar după, au recurs la sclavi cumpăraţi sau capturaţi în război, folosindu-i fie ca vâslaşi pe galerele pontificale, fie în scopuri private. Dar obligaţiile semnate de Inocenţiu al XI-lea în materie de sclavi erau de departe cele mai nemiloase, remarcă Bertolotti, care se îngrozeşte dinaintea „contractelor de negustor de carne vie“ subscrise de Pontif. După ani şi ani de muncă inumană, aceşti robi, nemaifiind buni de muncă, cereau să li se redea libertatea. Drept răsplată a eliberării, papa Odescalchi pretindea tot ce ei agonisiseră până atunci. Astfel, Salem Alí din Alexandria, bolnav de ochi şi declarat inapt de medic, pentru a se smulge din lanţurile galerelor pontificale era bun de plată: 200 de scuzi pentru seiful papal. Alí Mustafa din Constanti-nopol, cumpărat pentru galerele din Malta cu 50 de scuzi, suferind de „felurite dureri şi sciatică“ şi prin urmare inapt de muncă, contribui la tezaurul public vatican cu 300 de scuzi. Mamut Abdi din Toccado, în vârstă de şaizeci de ani, din care douăzeci şi doi de sclavie, trebuie să achite 100 de scuzi. Ibrahim Amur din Constantinopol îşi răscumpără libertatea cu 200 de scuzi. Mamut Amurat de la Marea Neagră, 65 de ani şi bolnav, scapă doar cu 80 de scuzi. Cei ce n-aveau bani erau lăsaţi să aştepte până ce moartea dezlega problema. Tot acest timp erau izolaţi în temniţă, unde medicii aveau mult de lucru cu acele trupuri doborâte de muncă, de lipsuri, de oribile buboaie şi răni vechi de zeci de ani.

Îngrozit de ceea ce citisem, am vrut să merg la documentele folosite de Bertolotti, care le definea „lesne de consultat“. Eşec şi de data asta: dispăruseră pur şi simplu. Acele hârtii trebuiau să se afle în Arhiva de Stat din Roma, sub titlul de *Acta Diversorum* ale economului şi vistiernicului Camerei Apostolice, anul 1678. Volumele economului acoperă toţi anii până la 1677, dar nu şi anul 1678, după care continuă cu 1679. În privinţa vistiernicului, un singur volum de diverse grupează actele de la 1676 până la 1683. Dar şi aici, nici urmă de anul 1678.

* * *

Belua insatiabilis, bestie nesătulă, nu astfel îl numea Ma-lachia în profeţia sa pe Inocenţiu al XI-lea?

La capătul unor luni petrecute tuşind în pulberea manuscriselor din veacul al XVII-lea, mi-a căzut în mână o tipăritură *Episto-lario Innocenziano:* o sută treizeci şi şase de scrisori adresate de-a lungul a douăzeci de ani de Benedetto Odescalchi nepo-tului Antonio Maria Erba, senator milanez. In elanul său de-voţional, răbdătorul îngrijitor al epistolarului trebuie că nu şi-a dat seama ce mană cerească oferea presei tipografice. E vorba de scrisori particulare, e-adevărat; dar chiar de-aici, din corespondenţa de familie, reiese samavolnicul caracter al omului, şi al relaţiei sale cu banii. Acte cadastrale şi tere-nuri, moşteniri, amanetări, procese de despăgubire, sume de pretins, executarea forţată a debitorilor. Fiecare frază, fie care rând, fiecare însemnare e otrăvită de gândul numai şi numai la bani. Cu excepţia câtorva mărunte dispute de familie şi veşti privind sănătatea unor rude, în scrisorile lui Inocenţiu tronează obsesia banului. De care sunt legate şi multele sfaturi de genul acesta: să nu dai banul din mână, sau dacă l-ai dat cu-mprumut, cum să-i faci pe datornici să ţi-l dea înapoi.

E mai bine să n-ai de-a face cu tribunalele, cugetă Papa într-o scrisoare din 1680, dar dacă vrei să-ţi recapeţi banii daţi, trebuie să fii tu primul care intentează proces; pentru a ajunge la o-nţelegere e întotdeauna timp. Impetuozitatea Papei pare totuşi să-i pună pe gânduri până şi pe cei mai apropiaţi lui. Dintr-o adnotare de mână a nepotului Livio, în jurul anului 1676, reiese că ar trebui găsit „un administrator care să preia şi să răspundă de afacerile întreprinderii, căci dacă Papa se încăpăţânează să facă totul de capul său, sănătatea sa va fi la mare cumpănă“.

Patima banului îi mistuie până şi trupul.

* * *

Dragă Alessio, aşadar ştiu acum. Zi după zi memorialul ucenicului de la Donzello s-a prefăcut sub ochii mei în realitate. Secretele pe care Pompeo Dulcibeni i le dezvăluie băiatului şi care îi motivau tentativa de asasinat sunt întru totul adevărate. Preafericitul Inocenţiu a fost complicele ereticilor protestanţi în dauna catolicilor. El i-a îngăduit lui Wilhelm de Orania să invadeze Anglia, ştiind că doar aşa îl va face să-i restituie datoria. Acelaşi papă Odescalchi a fost şi finanţator al comerţului de sclavi, având el însuşi sclavi şi tratându-i cu o cruzime sângeroasă pe cei bătrâni sau muribunzi. A fost un om meschin şi avar, incapabil să se ridice deasupra celor pământeşti, obsedat de câştig şi de bani.

Aşadar, figura şi opera lui Inocenţiu al XI-lea au fost ridi-cate-n slăvi pe nedrept, prin false argumentări, înşelătoare şi trunchiate. Probele au fost tăinuite: inventarul testamentului lui Carlo Odescalchi, scrisorile şi chitanţele comerciale din Arhivele Odescalchi pe anii 1650-l680, corespondenţa secretarului de stat Casoni, obligaţiile privind sclavii citaţi de Bertolotti, precum şi alte documente de mine semnalate ca dispărute în chip cel puţin inexplicabil.

Aşa se face că minciuna a triumfat în cele din urmă, şi finanţatorul ereticilor a fost proclamat salvator al creştinătăţii. Neguţătorul lacom a devenit un înţelept administrator, politicianul sadea, un om de stat coerent. Răzbunarea a trecut drept mândrie, zgârcenia drept cumpătare, ignoranţa drept simplitate, răul a luat masca binelui, iar binele, dat uitării de toţi, s-a prefăcut în pulbere, fum, umbră şi neant.

Acum cred că-nţeleg dedicaţia aleasă de cei doi prieteni ai mei: „Celor învinşi“. Fouquet a fost unul din ei: Colbert s-a ales cu gloria, iar el cu infamia. Învins a fost Pompeo Dulcibeni, care n-a reuşit să-şi facă dreptate: lipitorile lui au dat greş. Învins a fost Atto Melani: a fost silit de Regele Soare să-şi ucidă prietenul, pe Fouquet. Şi în ciuda peripeţiilor, n-a reuşit să-i smulgă lui Dulcibeni secretul său. Învins a fost şi băiatul de la Donzello, căci pricepând ce e răul, şi-a pierdut credinţa şi nevinovăţia: cel ce năzuia să se facă gazetar, sfârşi prin a se refugia la ţară ca truditor al pământului. Şi chiar jurnalul, scris cu atâta grijă şi străduinţă, n-a avut o soartă mai bună, fiind dat uitării câteva secole.

Toată frământarea acelor personaje s-a dovedit zadarnică faţă-n faţă cu puterile diavoleşti ale nedreptăţii care stăpânesc istoria lumii. Eforturile nu le-au fost de folos decât poate propriei ambiţii de a descoperi şi înţelege ceea ce nimănui nu-i va fi dat vreodată să ştie. Le-au fost de folos mai cu seamă să sufere. Dacă vorbim de un roman, acesta e romanul deşertăciunii.

* * *

Sper să-mi fie iertată, dragă Alessio, această răbufnire de care m-am lăsat dus în aceste rânduri din urmă. Am făcut tot ce mi-a stat în putinţă. Într-o bună zi istoricii vor face restul, bizuindu-se pe noi documente de arhivă şi izvoare, învederând scrupulos împrejurările şi detaliile.

Dar mai întâi însă îi revine Sanctităţii sale Papa, şi numai lui, să judece dacă lucrarea prietenilor mei trebuie să fie publicată sau nu. Implicaţiile tipăririi vor fi numeroase, şi nu vor privi doar Biserica Romei. Într-adevăr, cum vor putea oraniştii britanici să defileze, la fel de ţanţoşi şi fuduli pe străzile din Londra şi Belfast, cu ocazia aniversării pe 12 iulie a victoriei de la Boyne, prin care Wilhelm de Orania a răpus definitiv forţele catolice, aflând că i-o datorează unui papă. Ce noimă va mai avea sărbătoarea lor extremist-protestantă, mă întreb.

Dacă vechile prevestiri nu mint, Sfântul Părinte va lua acum hotărârea cea dreaptă şi inspirată. După profeţia lui Malachia, pomenită de părintele Robleda, preaiubitul şi longevivul nostru pontif va fi şi ultimul papă, şi cel mai sfânt: *De Gloria Olivae,* cum îl numeşte profeţia. Îmi veţi spune că lista papilor atribuită lui Malachia s-a dovedit de mult a fi falsă şi confecţionată în veacul al XVI-lea, iar nu în Evul Mediu. Cu toate astea, nici un învăţat n-a reuşit să explice de ce sunt oricum corecte previziunile despre papii moderni şi până-n ziua de azi.

Lista aceea ne spune despre sfârşitul timpurilor: *Fides in-trepida* (Pius al XI-lea), *Pastor angelicus* (Pius al XII-lea), *Pastor et nauta* (loan al XXIII-lea), *Flos florum* (Paul al VI-lea), *De Medietate Lunae* (loan Paul I), *De labore solis* (loan Paul al II-lea), şi ultimul, *De Gloria Olivae.* Toţi cei 111 pontifi ai profeţiei au trecut de-acum pragul sfânt. Sfântul Părinte deci e poate cel care va pregăti revenirea lui Petru pe pământ, când fiecare va fi judecat şi orice nedreptate ogoită. Cloridia spusese băiatului că ar fi ajuns la Roma, urmând calea numerelor şi oracolul Tarotului: Arcanul Judecăţii cerea „reparaţia nedreptăţii îndurate“ şi „dreapta judecată a urmaşilor“. Dacă profeţia lui Malachia spune adevărul, a venit timpul când acestea se vor petrece.

De prea multe ori istoria a fost lezată, trădată, călcată în picioare. Dacă nici acum nu se va interveni, dacă nu se va spune adevărul răspicat, dacă scrierea prietenilor mei nu va fi difuzată, este foarte posibil ca dispariţia probelor să continue, ca scrisorile lui Beaucastel şi ale monseniorului Cenci să fie rătăcite, puse din greşeală în alt fascicul, sau ca registrele

mari ale lui Carlo Odescalchi să dispară fără vreo explicație, ca și alte numeroase hârtii.

Știu, dragă Alessio, cât de mult respectați scadențele pe care funcția vi le impune. Tocmai de aceea am credința că veți transmite cu cea mai mare sârguință Sanctității sale acest dosar, astfel încât să poată aprecia și dispune un *imprimatur* priincios chiar și în al doisprezecelea ceas.

Note

Donzello

Hanul Donzello a existat în realitate. Am putut localiza exact unde era clădit, datorită recensământului *Stati animarum* (efectuat anual de Paște de către preoții din Roma) de la vechea parohie Santa Maria in Posterula și bisericuța din apropiere. În secolul al XIX-lea, biserica și mica piață cu același nume au fost demolate o dată cu îndiguirea Tibrului, dar registrele de recensământ au fost conservate și se pot consulta la arhiva de istorie a vicariatului din Roma.

Vechiul han se găsea chiar acolo unde precizează băiatul: un mic edificiu de veac XVI la începutul străzii via dell'Orso, situat azi la numerele 87 și 88. Intrarea principală e o frumoasă fațadă din piatră cioplită; alături se vede o poartă mare cu arcadă prelungă prin care la 1683 se intra în sala de mese a hanului, devenită acum intrarea unui magazin de antichități. Clădirea a fost cumpărată și restaurată acum câteva decenii de o familie care locuiește acolo și azi și închiriază apartamentele libere. În urma unor informații cadastrale, am putut să mă conving că de la 1683 și până azi, clădirea din via dell'Orso a trecut prin câteva transformări, fără însă să i se schimbe radical înfățișarea. Ferestrele de la parter și de la etajul întâi, de pildă, azi nu mai au grilaje; mansarda a devenit un al treilea etaj, dominat de o terasă. Rândul de ferestre dinspre ulița de pe colț colț cu via dell'Orso a fost în întregime zidit, lucru încă vizibil. Turnulețul în care ar fi locuit curtezana Cloridia a fost lărgit cât să devină un etaj propriu-zis. La celelalte etaje au rămas în picioare doar zidurile de structură, în vreme ce pereții despărțitori au fost mutați de mai multe ori în cursul veacurilor. N-a supraviețuit nici cămara care tăinuia scara secretă de acces în galeriile subterane; în locul ei a fost construită *ex novo* o nouă coloană de apartamente în vremuri mai recente. Una peste alta, hanul e încă prezent, ca și cum timpul ar fi încremenit pe loc. Cu puțină imaginație, sub acele vechi ferestre s-ar putea auzi încă glasul mânios al lui Pellegrino sau bombănelile părintelui Robleda.

Timpul a fost milos şi cu alte documente, hotărâtoare pentru cercetările mele. În fondul Orsini al arhivei istorice ca-pitoline am dat peste un valoros registru al oaspeților de la Donzello până la anul 1682. Volumul, ocrotit de o grosieră copertă de pergament, poartă acest titlu scris de o mână nesigură: *Carte în care este însemnat fiecare venit să locuiască la Hanul doamnei Luigia de Grandis Bonetti, la Orso.* La interior, o însemnare manuscrisă confirmă că hanul era numit *la Donzello.* Din acelaşi registru al clienților apar multe coincidențe surprinzătoare. În relatarea băiatului se spunea de fapt că proprietăreasa, doamna Luigia, se sfârşise de moarte violentă, atacată de doi țigani. Ei bine, registrul hanului se întrerupe brusc la 20 octombrie 1682. Şi se pare că în jurul acelei date hangița Luigia Bonetti ar fi avut într-adevăr parte de un accident. Fapt e că nu se mai ştie nimic despre ea până la 29 noiembrie, ziua morții (lucru verificat de mine în actele de deces de la parohia Santa Maria in Posterula).

Dar asta nu e totul. Nu mi-a venit să-mi cred ochilor când, în registrul de oaspeți de la Donzello am dat peste câteva nume deja familiare: Eduardus Bedford, douăzeci şi opt de ani, englez; Angelo Brenozzi, douăzeci şi trei, venețian; Do-menico Stilone Priàso, treizeci de ani, napoletan, cazați la han între 1680 şi 1681. Cei trei tineri, aşadar, erau persoane în carne şi oase, ei locuiseră cu adevărat la Donzello, încă pe când mai trăia doamna Luigia, şi înainte de sosirea băiatului adus de Pellegrino.

Am încercat să dau şi de urma băiatului, care, din păcate, în jurnalul său, nu-şi spune numele, dar şi de urma stăpânului său, Pellegrino de Grandis.

Băiatul spune că a fost tocmit la han în primăvara lui 1683, pe când Pellegrino, venit de la Bologna cu nevastă-sa şi cele două fete, se cazase provizoriu aproape de Donzello, „aşteptând ca micul edificiu să se elibereze de câțiva chiriaşi în trecere".

Ei bine, toate corespund. În *Stati animarum* se pomeneşte că, în primăvara respectivă, Donzello găzduia câteva familii de chiriaşi; peste câteva pagini apărea pentru prima oară un oarecare Pellegrino de Grandis, din Bologna, bucătar, şi nevasta Bona Candiotti împreună cu fetele. Mai jos, un băietan de douăzeci de ani, numit Francesco. Să fi fost el ucenicul pitic de la han?

Un an mai târziu, în clădirea de la Donzello dăm peste alți chiriaşi: semn că stricăciunile pricinuite de surparea descrisă de băiat spre sfârşitul povestirii s-au reparat, dar Pellegrino nu mai apare ca hangiu. Urmele celor doi, ale hangiului şi ale ajutorului, dispar.

Personaje şi documente

Giovanni Tiracorda a fost unul din cei mai reputați medici pontificali şi l-a tratat în mai multe rânduri pe Inocen-țiu al XI-lea. Cum am putut să verific (şi de data asta datorită recensământului de la Santa Maria in Posterula) locuia într-adevăr în via dell'Orso, în vecinătatea hanului, împreună cu consoarta Paradisa şi trei servitoare. Figura sa grăsună şi jovială, aşa cum e descrisă de băiat, corespunde exact cu caricatura pe care i-o face Pier Leone Ghezzi, conservată la Biblioteca Vaticana. Până şi cărțile, mobilele, obiectele prețioase şi planul casei lui Tiracorda corespund în cele mai mărunte detalii inventarului de bunuri, anexat la testamentul medicului, consultat de mine la Arhiva de Stat din Roma. Chiar şi caracterul capricios al nevestei, Paradisa, pare să fi fost adevărat. Cele câteva documente privindu-l pe Tiracorda, scăpate de prădăciunea trupelor napoleonice şi aflate azi la Arhiva Pio Sodalizio dei Piceni din Roma, mi-au oferit prilejul să găsesc un dosar de procese ce i s-au intentat Para-disei după moartea soțului ei. Din câteva expertize rezultă că femeia nu era în deplinătatea facultăților mintale.

În privința numelui lui Dulcibeni, am găsit destule mărturii în orăşelul marchigian Fermo, cu ocazia celor două vizite făcute acolo; din păcate, nici o sursă nu a confirmat existența cuiva în veacul al XVII-lea cu numele de Pompeo. În schimb, ni s-a certificat existența la Napoli a unui important cerc de jansenişti, probabil cel din care ar fi putut face parte şi Dulcibeni.

La Archivio mediceo din Florența am putut verifica aproape în întregime istoria lui Feroni şi Huygens: revenit în Toscana din Olanda, Francesco Feroni avea de gând să facă o nuntă cu mare pompă pentru fiica lui, Caterina. Numai că fata era îndrăgostită nebuneşte de Antonio Huygens din Köln, mâna dreaptă a tatălui său, astfel încât căzuse la pat cu „febră neîncetată, transformată apoi în friguri". Cu toate astea, Huygens continuase să lucreze pentru Feroni, ducându-se în cele din urmă să preia filiala din Livorno. Nici de data asta jurnalul nu se abătuse de la adevăr.

În ceea ce-l priveşte pe medicul Cristofano din Siena, mi-au căzut în mână doar referințe despre tatăl său cu acelaşi nume, reputatul inspector sanitar Cristofano Ceffini, aflat în activitate în vremea ciumei de la

Prato, în 1630. A dat şi o *Carte a Sănătăţii,* cu o listă de prescripţii de care oficianţii sanitari trebuiau să ţină seama în caz de ciumă.

Luigi Rossi, maestrul lui Atto Melani, a trăit la Roma şi la Paris, unde i-a fost prieten şi mentor lui Atto. Toate versurile pe care abatele le fredonează fac parte din cântecele sale. *Seigneur* Luigi (cum se scrie pe partiturile originale risipite prin bibliotecile Europei) nu s-a îngrijit nicicând să-şi tipărească aplaudatele lucrări, pentru care suveranii timpului făcuseră o adevărată pasiune. Fapt e că Luigi Rossi, deşi era considerat în veacul al XVII-lea cel mai mare compozitor european, căzu brusc în uitare încă din zorii noului veac. N-am găsit în comerţ decât două înregistrări cu melodiile de dragoste, dar am avut şi o şansă: cuprindeau exact piesele pe care le cântă Atto, având eu astfel ocazia să ascult pe îndelete acele uimitoare cântece.

Gazeta astrologică a lui Stilone Priàso, cu care se tot frământă ucenicul de la Donzello, a fost publicată la 1682 şi se poate consulta la Biblioteca Casanatense din Roma. Cu adevărat neliniştitoare este, mărturisesc, prezicerea autorului în ceea ce priveşte data bătăliei de la Viena: septembrie 1683. Este vorba de un mister pur şi simplu, menit să rămână astfel.

La aceeaşi bibliotecă Casanatense, datorită profesionalis-mului şi extremei amabilităţi a bibliotecarilor, am reuşit să consult şi manualul astrologic din care este extras horoscopul Berbecului pe care Ugonio, în timpul străbaterii canalelor subterane, îl declamă pentru Atto şi băiat. Micul tratat a fost tipărit la Lyon la 1625, cu un an înainte de naşterea lui Melani: *Livre D'Arcandam Docteur et Astrologue traictant des predictions d'Astrologie.* Ei bine, în cazul lui Atto Melani, predicţiile lui Arcandam s-au împlinit cu o nemaipomenită precizie, inclusiv durata vieţii: optzeci şi şapte de ani.

Atto Melani

Toate împrejurările vieţii lui Atto Melani cuprinse în povestire sunt autentice. Cântăreţ castrat, diplomat şi iscoadă, Atto a fost la început în serviciul familiei Medici, apoi l-a slujit pe Mazarin şi, în fine, pe Regele Soare, pe Fouquet, precum şi o seamă de cardinali şi familii nobile. Cariera sa de castrat a fost lungă şi glorioasă, cântecul său fiind cu adevărat preamărit – cum se şi mândreşte faţă de băiat – de către Jean de La Fontaine şi Francesco Redi. Citat în toate principalele dicţionare muzicale, numele lui Atto apare în corespondenţa lui Mazarin şi în opera unor memorialişti francezi. Povestitorul ne oferă o bună descriere a lui Atto, fizic şi caracterial vorbind, lucru uşor de verificat dacă zăbovim la monumentul funebru ridicat în onoarea sa de moştenitori în capela Melani a bisericii San Domenico din Pistoia. Aceiaşi ochi cercetători, aceeaşi cută sfidătoare a buzelor şi aceeaşi gropiţă obraznică în bărbie. Marchizul de Grammont l-a definit în memoriile sale pe tânărul Atto Melani „un hazliu care nu ducea lipsă de inteligenţă". Multele scrisori ale lui Atto, răspândite ca *disiecta membra* prin arhivele principatelor italiene, probează şi ele vâna sa jovială şi ironică, bâr-fitoare şi spirituală. Tot în scrisori regăsim multe din învăţăturile date de Atto băiatului, de pildă doctul (şi discutabilul) raţionament în baza căruia era absolut legitim ca un rege creştin să se alieze cu turcii.

Ghidul minunilor arhitectonice ale Romei, la care lucra abatele Melani în odaia lui de la Donzello între două aventuri, nu pare deloc a fi o născo-cire. Ghidul lui Atto, într-adevăr, este foarte asemănător unui manuscris anonim în limba franceză, publicat pentru prima oară în 1996 de o mică editură din Roma, sub titlul *Specchio di Roma barocca* (Oglinda Romei baroce). Anonimul autor al manuscrisului era un abate cultivat şi înstărit, bun cunoscător al politicii şi cu trecere la curtea papală, misogin şi filo-francez. Pare portretul abatelui Melani. Şi asta nu-i tot. Autorul ghidului a locuit la Roma între 1678 şi 1681, exact ca şi Atto, care se-ntâlneşte de fapt cu Kircher în 1679. Ca şi ghidul lui Atto, acea „Oglindă a Romei baroce" a rămas neterminată. Lucrarea a fost întreruptă o dată cu descri-erea bisericii Sant' Attanasio dei Greci. Incredibil, exact cu acest capitol se încheie şi ghidul lui Atto Melani, fulgerat de amintirea întâlnirii cu Kircher. Să fie doar o-ntâmplare?

E-adevărat şi că Atto se cunoştea cu Jean Buvat, copistul care – cum se spune în povestire – avea grijă de corespondenţa lui la Paris, imitân-du-i scrisul la perfecţie. Buvat a existat în realitate, fiind copist la Biblio-teca Regală, iscusit în a descifra pergamente şi caligraf înzestrat. A lucrat şi pentru Atto, care l-a recomandat – deşi fără succes – pe lângă prefectul Bibliotecii pentru o mărire de leafă (cfr. *Mémoire-journal de Jean Buvat,* în *Révue des bibliothèques*, oct.-dec. 1900, p. 235-236). Oricum, lui Buvat istoria i-a dat o soartă mai bună decât lui Atto: în timp ce abatele Melani a fost înghiţit de uitare, Buvat are un rol însemnat în Le *chevalier d'Harmental* de Alexandre Dumas tatăl.

Atto şi Fouquet

Am dat peste o scurtă biografie a lui Atto, scrisă la câțiva ani după moartea sa, de nepotul Luigi, şi din care aflăm că Atto a fost prieten cu Fouquet, cum putem citi şi în jurnalul băiatului.

Supraintendentul, după nepotul lui Atto, a avut cu abatele Melani şi o corespondență intensă, despre care, ce-i drept, n-am izbutit să aduc nici o probă. Care au fost, aşadar, adevăratele relații dintre Atto şi Supraintendent?

Când Fouquet a fost arestat, Atto se află la Roma. Aşa cum se amintește şi-n jurnalul băiatului, fugise de mânia ducelui La Meilleraye, redutabilul moştenitor al lui Mazarin, care vă-zându-l pe castrat băgându-şi nasul prin toate cele în propria casă, i-a cerut regelui să-l exileze. La Paris însă se răspândeşte zvonul că este amestecat în scandalul Fouquet. De la Roma, în toamna lui 1661, Atto îi scrie lui Hugues De Lionne, ministrul lui Ludovic al XIV-lea. Este o scrisoare plină de tristețe (descoperită de mine în arhiva ministerului de Afaceri Externe de la Paris; originalul e în limba franceză), în care scrisul nervos, sintaxa frământată şi greşelile de ortografie dau în vileag chinul copleşitor:

Roma, ultima zi de octombrie 1661

Îmi spuneți că nenorocul meu e fără leac, şi că Regele e la fel de mâniat pe mine. Scriindu-mi acestea, e ca şi cum mi-ați încredința condamnarea la moarte; ați fost cu osebire neomenos, căci cunoscându-mi nevinovăția, dar şi adorația mea pentru Rege, precum şi pasiunea mea dintotdeauna în a-l sluji cum se cuvine, n-ați avut nici măcar un cuvânt de îmbărbătare.

Dumnezeu mi-e martor că l-am iubit mult mai mult pe el decât am fost legat de domnul Fouquet, iar de n-ar fi fost aşa, cel puțin m-aş considera osândit pe drept pentru o vină recunoscută, având doar mustrări de cuget. Sunt în clipa de față cel mai nefericit tânăr de pe lume, părăsit de orice nădejde, căci pentru mine Regele nu era doar un mare Prinț, ci şi o Persoană pentru care elanul iubirii mele întrecea orice închipuire. Nu năzuiam decât să-l slujesc şi să-mi merit încrederea, fără să mă gândesc câtuşi de puțin la vreo recunoaştere, şi pot să vă spun că n-aş fi rămas atâta vreme în Franța, chiar dacă domnul Cardinal (Mazarin) ar mai fi trăit, fără iubirea pe care-o-ncercam pentru Rege.

Sufletul nu mi-e îndeajuns de puternic pentru a îndura o atât de mare nenorocire. Nu cutez să mă plâng, căci nu ştiu pe cine să învinuiesc, şi chiar dacă s-ar părea că Regele mă nedreptățeşte, nu pot nici măcar să deschid gura, de vreme ce îmi impută pe drept cuvânt corespondența avută cu domnul Supraintendent. A avut toate motivele să mă creadă un ipocrit şi un afurisit, văzând că-i trimit domnului Fouquet rezumatele scrisorilor trimise Maiestății sale. Are dreptate să-mi veştejească purtările şi termenii de care mă folosesc, când îi scriu domnului Fouquet.

Da, sărmane domn De Lionne, Regele a procedat bine spu-nându-vă că este nemulțumit de mine, căci mâna care i-a trădat toate scrisorile merită a fi tăiată, dar în inima mea sunt nevinovat, iar sufletul fără pată. Amândouă i-au fost credincioase Regelui, iar dacă Regele binevoieşte să fie drept, trebuie să condamne pe una şi să le ierte pe acestea din urmă, căci mâna a greşit dintr-un preaplin de iubire al inimii mele pentru Rege. A greşit fiindcă am fost încercat de o prea mare râvnă de a mă întoarce lângă el, găsindu-mă eu la strâmtoare şi de toți părăsit; fiindcă-l credeam pe Supraintendent cel mai bun şi credincios ministru al Regelui, ce i se dăruie mai mult decât oricui pe lume.

Iată cele patru motive ce m-au făcut să-i scriu domnului Fouquet, şi nu există nici măcar un singur cuvânt pe care să nu-l pot justifica. Iar dacă Regele binevoieşte să-mi acorde această şansă, care nu se refuză nici unui vinovat, puneți să mi se verifice toate scrisorile, să fiu interogat, să fiu dus la închisoare, fie şi înainte de a fi ascultat, pentru a fi osândit sau iertat, după cum merit.

În scrisorile mele către domnul Fouquet nu se va găsi nimic altceva decât că i-am scris din clipa în care am căzut în dizgrație, ceea ce dovedeşte că nu l-am cunoscut mai înainte. Nu se va găsi nimic din care să reiasă că mi-ar fi oferit bani sau că m-aş afla printre cei care să primească vreo pensie secretă.

Prin câteva scrisori primite de la el pot foarte bine să demonstrez adevărul, precum şi faptul că el, ştiind motivul care mă făcea să-i scriu, îmi spunea (sincer sau doar să mă flateze) că are de gând să mă sprijine dinaintea Regelui şi o să-mi apere interesele.

Iată aici o copie a ultimei scrisori, singura pe care am primit-o de când mă aflu la Roma. Dacă doriți originalul, n-aveți decât să-mi spuneți...

Atto, prin urmare, mărturiseşte: ori de câte ori îi scria regelui, îi trimitea Supraintendentului o minută a scrisorilor! Erau scrisorile unui agent al Franței, şi erau adresate chiar suveranului: un păcat mortal.

Atto neagă însă c-ar fi făcut-o pentru bani. I se adresase lui Fouquet numai după ce căzuse în dizgrație, adică atunci când explodase mânia ducelui de La Meilleraye, iar el avea nevoie de un loc unde să se ascundă (exact ca în relatarea lui Devizé).

Pentru a-şi susține pledoaria, Atto ataşează o copie a unei scrisori primite de la Fouquet. Este vorba de un document emoționant. Supraintendentul îi scrie castratului pe 27 august 1661, cu câteva zile înainte de a fi arestat. E una din ultimele sale scrisori de om liber.

Fontainebleau, 27 august 1661

Am primit scrisoarea dvs. datată întâi curent, împreună cu cea a domnului Cardinal N. V-aş fi scris mai curând, dacă nu aş fi avut o gripă care m-a ținut cincisprezece zile la pat, necruțându-mă decât ieri. Mă pregătesc să plec poimâine cu Regele în Bretagne, şi voi face în aşa fel încât italienii să nu ne mai intercepteze scrisorile; voi vorbi cu domnul de Nea-veaux, de îndată ce voi ajunge la Nantes. Nu vă faceți griji în privința poziției dvs., căci mă ocup în chip special, şi cu toate că în zilele din urmă sănătatea nu mi-a îngăduit să mă întrețin ca de obicei cu Regele, n-am uitat să-i fac cunoscut zelul cu care îl slujiți şi de care el este foarte mulțumit. Această scrisoare vă va fi înmânată de domnul abate de Crécy, în care puteți avea deplină încredere. Am citit cu plăcere ceea ce-mi transmiteți din partea domnului Cardinal N., şi vă rog să-i spuneți că nu-mi voi precupeți eforturile de a-l sluji. Vă mai rog să binevoiți a transmite salutările mele doamnei N, pe care am onoarea s-o servesc cu credință nestrămutată. Tulburarea în care mă aflu în pragul unei călătorii atât de importante mă-mpiedică să răspund mai amănunțit la toate cele cuprinse în scrisoarea dvs. Trimiteți-mi o cerere în legătură cu pensia ce vi se cuvine, şi fiți sigur că nu voi şovăi în a vă proba prețuirea pe care o am pentru dvs., dorința de a vă servi.

Dacă într-adevăr Fouquet i-a scris astfel lui Atto (originalul, dacă a existat, a fost pierdut), nu era deloc inspirată ideea de a se dezvinovăți arătând regelui acele rânduri. Prea echivoc ceea ce se-ntâmplă între castrat şi Supraintendent, prea încărcat de bănuieli climatul din jurul lor: scrisori interceptate, curier secret, un cardinal N. (poate Rospigliosi, prietenul lui Atto) şi o misterioasă doamnă N. (poate Maria Man-cini, nepoata lui Mazarin, ex-amanta regelui, aflată şi ea la Roma în acele zile?). Suspect e înainte de toate baletul executat de Atto şi Fouquet în jurul regelui. Primul transmite tainic propria corespondență cu Ludovic al XIV-lea celui de-al doilea, care, la rândul său, îşi recomandă prietenul suveranului. Şi mai e şi pensia în legătură cu care Fouquet promite că-l ajută pe Atto...

În ciuda scandalului care nu-l cruță, Fouquet nu-şi trădează prietenul. În timpul procesului, întrebat fiind despre legăturile dintre ei doi, Fouquet va răspunde evaziv, reuşind astfel să-l scutească pe Atto de închisoare, fapt confirmat de procesele-verbale ale audierii, dar şi de relatarea lui Devizé în prezența oaspeților de la Donzello.

Ultimii ani ai lui Atto Melani

În ultimii ani, castratul Melani a avut tot mai mult de tras de pe urma singurătății. Probabil şi din această cauză şi-a sfârşit zilele în casa de la Paris, alături de nepoții săi, Leo-poldo şi Domenico. Prin urmare poate fi reală, aşa cum mărturiseşte şi băiatul de la Donzello, intenția de a-l duce cu el la Paris. Pe patul de moarte, Atto a dispus ca toate hârtiile sale să fie strânse şi duse în casa unui prieten credincios. Ştia că în ultimele sale ceasuri casa va fi plină de curioşi şi profitori lacomi să-i afle secretele. Îşi amintea probabil episodul pe când el însuşi se strecurase în studioul mai puțin prevăzătorului Colbert...

Dedicația inițială

Rita şi Francesco îmi spuseseră că au găsit jurnalul băiatului printre hârtiile lui Atto. Ei bine, cum de se nimerise acolo? Ca să pricepem, trebuie recitită atent misterioasa dedicație inițială, adică scrisoarea anonimă, fără expeditor sau destinatar, care precede povestirea ucenicului.

Domnule,
trimițându-Vă acest Memorial pe care în fine l-am găsit, îndrăznesc să sper că Excelența Voastră va recunoaşte în străduința mea de a Vă împlini dorințele preaplinul pasiunii şi iubirii, ce dintotdeauna m-au făcut fericit, ori de câte ori am putut să vi le mărturisesc...

În ultimele pagini ale povestirii, băiatul, ros de remuş-care, îi scrie lui Atto cu speranța de a reînnoda vechea prietenie. Lasă însă să-i scape şi faptul că a ținut un jurnal, pe baza căruia a scris un memorial al celor petrecute la han. Băiatul spune că Atto nu i-a răspuns niciodată, ceea ce-l

face chiar să se teamă pentru viața abatelui. Dar noi știm că vicleanul Melani a mai dus-o mulți ani, și prin urmare a primit scrisoarea cu pricina. Ba chiar, îmi închipui strălucirea de plăcere din ochii lui citind acele rânduri, urmată apoi de teamă și în fine de hotărâre: însărcinează un om de credință să se ducă la Roma și să sustragă memoriile băiatului, înainte de a cădea pe mâinile cui nu trebuie. Prea multe secrete dezvăluiau acele pagini și-l acuzau de crime oribile. Dedicația inițială, așadar, ar putea fi scrisă de omul lui Atto, după ducerea la bun sfârșit a misiunii. Iată de ce Rita și Francesco mi-au spus că dăduseră de memoriile băiatului printre hârtiile lui Melani.

Atto și băiatul, s-au mai revăzut ei vreodată? Nu este imposibil ca, într-o bună zi, abatele Melani, mânat de nostalgie, să fi poruncit pe neașteptate valetului să-i pregătească cufe-rele, căci trebuia să dea o fugă până la Roma...

Inocențiu al XI-lea și Wilhelm de Orania

Documente

Rescrierea istoriei

Eliberarea Vienei la 1683, disputele religioase între Franța și Sfântul Scaun, cucerirea Angliei de către Wilhelm de Orania la 1688 și sfârșitul catolicismului englez, izolarea politică a lui Ludovic al XIV-lea față de alte puteri, întreaga orânduire politică europeană în a doua jumătate a veacului al XVII-lea și în deceniile ce-au urmat: un întreg capitol de istorie a Europei ar putea fi rescris în lumina documentelor ce dezvăluie manevrele secrete ale papei Odescalchi și familiei sale. Pentru aceasta însă e nevoie să dăm la o parte o cortină de tăcere, ipocrizii, neadevăruri.

Inocențiu al XI-lea a finanțat victoria de la Viena împotriva turcilor cu fondurile Sfântului Scaun. Iată un merit pe care, din punct de vedere istoric, nimeni nu poate să-l nege. Dar, așa cum se poate verifica în registrele mari ale lui Carlo Odescalchi, este adevărat și ceea ce scrie băiatul de la Don-zello când își reia jurnalul în 1699: familia Odescalchi împrumuta bani împăratului și în nume personal, ca orice bancheri. Drept garanție a împrumuturilor acceptau butoaie cu mercur (sau argint viu, cum i se spunea atunci), pe care familia Papei îl revindea bancherului protestant olandez Jan Deutz. 75% din încasări revenea familiei Odescalchi, iar restul mergea obișnuiților intermediari Cernezzi și Rezzonico, care de la Veneția aveau grijă discret de întreaga operație. Nici un motiv de glorie, așadar, pentru aceste operații menite să aducă profit. (Numeroase exemple cf. Archivio di Stato, Roma, *Fondo Odescalchi,* XXII A13, p. 265; XXIII A2, pp. 52, 59, 105, 139, 168-l69, 220, 234, 242; XXVII B6, n. 11; XXXIII A1, pp. 194, 331)

La moartea lui Inocențiu al XI-lea, împăratul s-a grăbit să-și arate recunoștința față de familia Odescalchi: căută să-i ofere lui Livio, nepotul Papei, pământuri în Ungaria la un preț de nimic. Operația a fost blocată

chiar de Camera imperială, care apreciase ca mult prea generoase condiţiile în sarcina lui Livio Odescalchi (R. Grieze, „Livio Odescalchi e il ducato del Sirmio“, în *Venezia, Italia e Ungheria fra Arcadia e illuminismo,* ed. B. Köpeczi şi P. Sárközy, Budapest, 1982, pp. 45-47). Atunci împăratul i-a vândut lui Livio fieful Sirmium din Ungaria, la preţul de 336 000 de florini. Un preţ avantajos, nu-i aşa? Era vorba de ţinutul cu greu redobândit de la năvălitorii turci, după victoria de la Viena. Capitala imperiului fusese, aşadar, salvată cu banii Sfântului Scaun, dar roadele recuceririi reveneau în conturile unui Odescalchi. Pentru a pecetlui acest acord, Livio fu numit prinţ al Sfântului Imperiu Roman. Contemporanii şi-au dat bine seama că acea strânsă *liaison* dintre împărat şi familia Odescalchi ascundea ceva. La 1701, memorialiastul Francesco Valesio (*Diario di Roma,* II601) notează că „în virtutea unei stranii metamorfoze“, fostul ajutor de cameră al lui Livio Odescalchi a fost făcut nici mai mult nici mai puţin decât „consilier aulic al împăratului cu înalte privilegii“. Dar banii pot cumpăra (aproape) tot. În ultimele pagini de însemnări, băiatul spune că Livio Odescalchi, după moartea unchiului său, Papa, a cheltuit sume enorme pe moşii, palate şi vile. Iar după moartea regelui Jan Sobieski, cel care pusese capăt asediului Vienei, Livio a împresurat Varşovia cu bani, încercând (zadarnic) să cumpere tronul polonez. (Cf., de exemplu, *Archivio di Stato,* Roma, Fondo *Odescalchi,* Ap. 38, n. 1, 5, 9,13). Doar aşa se explică de ce papa Odescalchi a continuat până la moarte să trimită bani împăratului, chiar şi atunci când pericolul turc slăbise: întreaga investiţie urma să revină familiei. Puţin conta dacă pentru atingerea scopului ar fi fost nevoit să-l sprijine pe ereticul Wilhelm de Orania. O linie necruţătoare pe care Papa se-ncăpăţânează s-o păstreze, până şi în cele mai fierbinţi momente. Aşa cum aminteşte istoricul Charles Gérin *(Revue des questions historiques,* XX, 1876, p. 428), când Ludovic al XIV-lea şi Iacob Stuart îi cer lui Inocenţiu al XI-lea să sisteze finanţările către Viena şi să trimită urgent bani trupelor catolice ale lui Stuart, care luptau în Irlanda contra forţelor eretice ale lui Wilhelm de Orania, Papa le răspunde într-un fel care abia acum îşi dezvăluie noima. El precizează că la Viena duce o „cruciadă perpetuă“ în care a avut, ca şi înaintaşii săi, „un rol personal“. El este cel care furnizează aliaţilor „propriile galere, proprii soldaţi şi poprii bani“, şi apără nu numai integritatea Europei creştine, ci şi „interesele sale personale de suveran vremelnic şi de prinţ italian“. După debarcarea prinţului de Orania, Inocenţiu al XI-lea se va trăda printr-o frază revelatoare, amintită de Leopold von Ranke (Englische Geschichte, Leipzig 1870, III 201): *Salus ex inimicis nostris*, salvarea ne vine de la duşmani.

Împrumuturile lui Inocenţiu al XI-lea către Wilhelm de Orania

Din păcate, Atto Melani are dreptate atunci când istoriseşte procesul intentat lui Fouquet: istoria o fac învingătorii. Iar până în ziua de azi, istoriografia oficială a tot învins. Despre Inocenţiu al XI-lea nimeni n-a putut (n-a vrut) să spună adevărul.

Despre împrumuturile lui Inocenţiu al XI-lea către Wilhelm de Orania au vorbit mai întâi unele gazete anonime, puse-n circulaţie de către francezi, imediat după debarcarea prinţului protestant în Anglia. (Cf. J. Orcibal, *Louis XIV contre Innocent XI,* Paris, 1949, pp. 64-64 şi 9l-92) În plus, conform memoriilor doamnei de Maintenon, Papa i-ar fi trimis lui Wilhelm suma de 200 000 ducaţi pentru debarcarea din Anglia: însă autenticitatea acestui act rămâne dubioasă. Sunt zvonuri puse în circulaţie de francezi cu scopul făţiş de a-l defăima pe pontif. Născocirile au fost mai apoi răspândite de memorialişti şi pamfletari, fără să ofere însă dovezi în sprijinul celor afirmate. Pierre Bayle se dovedi cu toate acestea mult mai defăimător pentru imaginea lui Inocenţiu al XI-lea: în celebrul său *Dictionnaire historique et critique,* el aminteşte că Inocenţiu se trage dintr-o familie de bancheri şi reproduce un comentariu satiric care fusese agăţat sub statuia lui Pas-quino, în ziua în care cardinalul Odescalchi a urcat la tronul papal: *Invenerunt hominem in telonio sedentem,* adică s-a ales un papă venit de la masa cămătarului. De data asta nu era vorba de o bârfă iscusit manevrată. Bayle, mare intelectual preiluminist, nu putea fi acuzat de josnic partizanat filofran-cez. În plus, se afla foarte aproape de faptele de care vorbea (al său *Dictionnaire* a fost publicat la 1697).

Totuşi, istoricii nu s-au prea înghesuit să limpezească afacerea, fie şi pe urmele lăsate de gazetele clandestine şi de Bayle. Adevărul despre familia Odescalchi a rămas astfel eclipsat în câteva scrieri izolate, şi în vechiul, prăfosul dicţionar al unui filozof olandez renegat (Bayle a trecut de la calvinism la catolicism şi invers, ca apoi să renunţe la orice credo).

Estimp, hagiografia a ieşit victorioasă fără să ridice nici măcar un deget, iar Inocenţiu trecu în istorie. Faptele păreau incontestabile: la 1683, Viena a fost eliberată datorită celui ce i-a mobilizat pe prinţii catolici, trimiţând subvenţii în Austria şi Polonia, din partea Camerei Apostolice.

Inocențiu al XI-lea este papa cel eroic şi ascet care a pus capăt nepotismului, care a însănătoşit starea financiară a Bisericii, care a interzis femeilor să se arate-n public în mâneci scurte, care a sistat nebunia morbidă a carnavalurilor, care a închis teatrele Romei, loc de pierzanie... După moartea sa, se dezlănțuie un potop de epistole din toată Europa: toate casele domnitoare pretind să fie beatificat. Beatificare ce începe încă de la 1714, aceasta şi la insistențele nepotului Livio. Martorii care-l cunoscuseră sunt audiați, se strâng documente, se reconstituie episoade biografice, începând cu copilăria. Curând însă apar unele piedici care încetinesc cursul pregătirilor. Sunt semnalate probabil vechile *pamphlets* franțuzeşti sau acel *Dictionnaire* al lui Bayle: scrieri veninoase, bârfe nedovedite şi poate de nedovedit şi care totuşi, chiar şi în cazul unei vieți fără pată, virtuoase şi eroice ca aceea dusă de Benedetto Odescalchi, trebuie luate-n seamă. Se bănuie şi o opoziție din partea Franței, ce nu vede cu ochi buni preaslăvirea unui vechi şi îndârjit duşman. Fapt e că procesul de beatificare, şi-aşa îngreunat de producerea unor nenumărate şi ireproşabile acte premergătoare, bate pasul pe loc. Torentul care pornise impetuos pare să se-mpotmolească.

Deceniile trec. Trebuie să aşteptăm până-n 1771, ca să vorbim din nou despre Inocențiu al XI-lea. Istoricul englez John Dalrymple publică *Memoirs of Great Britain and Ireland,* ocazie cu care se-ntrevede ce anume încetineşte beatificarea. Ca să înțelegem teza lui Dalrymple trebuie să facem un pas înapoi şi să extindem punctul său de vedere la panorama politică europeană în ajunul debarcării lui Wilhelm de Orania în Anglia.

În ultimele luni ale lui 1688 se aprinsese în Germania un nou şi foarte grav focar de tensiune politică. Se aştepta de câteva luni numirea noului arhiepiscop de Köln, funcție în care Franța voia să-l impună cu orice preț pe cardinalul Für-stenberg. Dacă manevra ar fi reuşit, Ludovic al XIV-lea ar fi avut la dispoziție un foarte important cap de pod în Europa Centrală, cucerind astfel o superioritate militară şi strategică pe care ceilalți prinți nu înțelegeau s-o accepte. Inocențiu însuşi refuzase să-şi dea consimțământul, juridic indispensabil, în privința numirii lui Furstenberg. Întreaga Europă, tot în perioada respectivă, asista îngrijorată la manevrele trupelor lui Wilhelm de Orania. Ce avea de gând Wilhelm? Se pregătea cumva să intervină în contra francezilor pentru a rezolva pe cale militară chestiunea arhiepiscopului de Köln, dând naştere la un conflict îngrozitor în toată Europa? Sau, aşa cum bănuiau unii, era pe punctul de a invada Anglia?

Aceasta era teza lui Dalrymple. Wilhelm de Orania l-a făcut pe Papă să creadă că-şi asmute trupele în contra francezilor. Inocențiu al XI-lea, care de mult aştepta să-i pună bețe-n roate lui Ludovic al XIV-lea, căzu în cursă şi-i împrumută lui Wilhelm banii pentru întreținerea oştirii. În schimb, Wilhelm de Orania trecu Marea Mânecii şi recâştigă Anglia pentru biserica protestantă.

Prin urmare, erezia triumfase datorită banilor Bisericii catolice. Papa, chiar dacă atras în capcană, înarmase un prinț protestant în contra unui prinț catolic. Această ipoteză deja fusese vânturată de gazete anonime de pe vremea lui Inocențiu al XI-lea şi Ludovic al XIV-lea. Dar acum Dalrymple dă la iveală dovezile strivitoare: două lungi şi amănunțite scrisori ale cardinalului d'Estrées, ambasador extraordinar al lui Ludovic al XIV-lea la Roma, destinate suveranului francez şi lui Louvois, ministrul de război al Regelui Soare.

Conform acestor misive, colaboratorii apropiați ai lui Inocențiu al XI-lea cunoşteau cu mult înainte adevăratele intenții ale lui Wilhelm de Orania: cucerirea Angliei. Încă de la sfârşitul lui 1687 – cu un an înainte de invadarea Angliei de către căpetenia protestantă, secretarul de Stat de la Vatican, Lorenzo Casoni, s-ar fi întâlnit cu un primar olandez, trimisul de taină al lui Wilhelm. Dar între servitorii lui Casoni se ascundea un trădător, prin grija căruia au fost interceptate scrisorile trimise de Casoni împăratului Leopold I. Din scrisori reieşea că Papa promisese mari sume de bani atât prințului Wilhelm, cât şi împăratului Leopold I, în schimbul luptei lor în contra francezilor, susținători ai cauzei arhiepiscopului de Köln. Din scrisorile lui Casoni către Leopold apărea clar şi adevărata intenție a lui Wilhelm: invadarea Angliei, despre care miniştrii lui Inocențiu ar fi avut deplină cunoştință, şi nicidecum un conflict în Europa centrală împotriva francezilor. Scrisorile lui d'Estrées dădeau o lovitură mortală procesului de beatificare. Chiar dacă Inocențiu al XI-lea n-ar fi cunoscut adevăratul plan urzit de Wilhelm, adică nimicirea catolicismului din Anglia, se dovedea fără urmă de îndoială că-l finanțase în scopuri militare, şi pe deasupra şi împotriva Regelui Preacreştin. O mulțime de istorici, în anii ce-au urmat, prelua scrisorile lui Dalrymple, demolând imaginea lui Benedetto Odescalchi. În plus, apărură îndoieli şi în privința unor probleme doctrinale, care complicau şi mai mult cursul beatificării; înălțarea la altare a lui Inocențiu al XI-lea părea iremediabil compromisă.

Se cuvenea să treacă o bucată de vreme, proporțională cu gravitatea acestor împrejurări, înainte ca altcineva să aibă curajul şi lucidi-

tatea trebuincioasă pentru a aborda din nou problema. De-abia la 1876 un magistral articol al lui Charles Gérin supune Istoria unei cotituri de 180 de grade. În *Revue des questions historiques* Gérin demonstrează riguros şi cu belşug de argumente, că scrisorile lui d'Estrées publicate de Dalrymple nu sunt decât falsuri grosolane, de pus pe seama nedezmințitei propagande franceze. Inexactități, erori, inadvertențe şi mai cu seamă scandaloase anacronisme, le golesc de orice credibilitate. Ca şi cum n-ar fi de-ajuns, Gérin demonstrează că originalele, care după spusele lui Dalrymple ar fi trebuit să se afle în arhivele ministerului de externe parizian, sunt de negăsit. Dalrymple, observă Gérin, recunoscuse cu candoare că n-a văzut nicicând originalele şi că a avut încredere într-o copie dată lui de o cunoştință. Contralovitu-ra dată de articolul lui Gérin, deşi limitată la cercurile istoricilor, e dură, căci zeci de autori (inclusiv atât de invocatul Leopold von Ranke, decan al istoricilor papalității) se înfruptaseră voioşi din pomenitele *Memoirs* ale lui Dalrymple, fără să-i preocupe verificarea surselor.

Concluzia e inevitabilă. O dată stabilită, falsitatea scrisorilor presupune şi, conform unei simetrii oarbe, falsitatea evenimentelor pe care le relatează, şi tot ceea ce le contrazice devine adevărat. Dacă acuzațiile provin din documente false, acuzatul devine pe loc nevinovat.

Problema, dezbătută şi para-dezbătută, a relațiilor între Inocențiu al XI-lea şi Wilhelm de Orania, aparent rezolvată pentru totdeauna de Gérin, va fi pe neaşteptate reexaminată de către istoricul german Gustav Roloff la începutul primului război mondial. Într-un articol publicat în 1914 în *Preus-sische Jahrbücher,* Roloff dă la iveală noi documente privin-du-i pe Inocențiu şi prințul de Orania. Dintr-un raport al unui diplomat de Brandeburg, Johann Görtz, reiese că în iulie 1688, cu câteva luni înainte de debarcarea lui Wilhelm pe coastele britanice, Ludovic al XIV-lea îi ceruse în mare taină împăratului Leopold I de Austria (catolic, dar aliat tradițional al olandezilor) să nu intervină în cazul în care Franța ar fi invadat Olanda. Leopold însă, ştiind că prințul de Orania era gata să invadeze Anglia, se trezi încolțit într-o dramatică dilemă: să întindă o mână Franței catolice (duşmănită însă în toată Europa) sau Olandei eretice?

Cel care i-a dezlegat îndoielile, relatează Görtz, ar fi fost chiar Inocențiu al XI-lea. Papa l-ar fi informat pe Leopold că respinge acțiunile şi planurile lui Ludovic al XIV-lea, de vreme ce ele „nu reieşeau dintr-o firească pasiune pentru catolicism, ci din intenția de a arunca peste bord întreaga Europă, şi deci şi Anglia".

Leopold, despovărat de dilema religioasă, n-a pregetat să încheie şi alte pacte de susținere şi alianță cu Wilhelm, favorizând astfel invadarea Angliei de către un prinț eretic. Părerea plină de greutate a lui Inocențiu al XI-lea ar fi ajuns la Viena imediat după atacul prințului de Orania, despre care Papa fusese ținut la curent de către reprezentantul său la Londra, nunțiul D'Adda. Desigur, notează Roloff, scrisoarea lui Inocențiu al XI-lea către Leopold n-a fost încă găsită, dar nu este greu de crezut că ar fi fost vorba mai degrabă de o rapidă şi discretă comunicare orală, mijlocită de nunțiul Vaticanului la Viena.

Acelaşi Roloff, oricum, nu este întru totul mulțumit de propria explicație. Trebuie să fi fost şi altceva în joc, spune istoricul german: „Dacă Inocențiu ar fi fost un papă din Renaştere, ne-am fi putut explica mult mai uşor comportamentul său prin opoziția politică față de Franța. Dar un astfel de motiv, în epoca de după războaiele religioase, nu mai e suficient." Manevrele Papei păreau sau *trebuiau* să asculte de alte rațiuni, a căror prezență imperativă, deocamdată, abia se conturează.

Partida continuă. În 1926, un alt istoric german, Eberhard von Danckelman, declanşează contraatacul cu gândul de a da bătălia hotărâtoare. În articolul apărut în periodicul *Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken,* Danckelman se ia la trântă cu teza lui Roloff. Nu numai că Inocențiu al XI-lea nu ştia nimic despre expediția prințului de Orania, spune istoricul citând o seamă de scrisori ale unor diplomați de la Vatican, dar urmărea cu mare îngrijorare evoluția evenimentelor din Anglia. Şi-acum urmează ceva ce ne stă nouă pe inimă. Printr-o ieşire nonşalantă, Danckelman adaugă că în trecut circulaseră zvonuri precum că prințul de Orania ar fi fost dator Papei cu sume mari de bani. Datorii din pricina cărora Wilhelm ar fi avut de gând să renunțe la propriul principat de Orania, în favoarea lui Inocențiu. Sumele respective, precizează istoricul, ar fi fost împrumutate chiar pentru expediția în Anglia.

În cinci rânduri Danckelman aruncă la picioarele cititorului o adevărată bombă. E-adevărat că şi Saint Simon în ale sale *Memoires* exprimase acea ipoteză otrăvită (pe care Vol-taire o înfierase ca mincinoasă). Totuşi nici un istoric modern, chibzuit şi documentat, nu luase în serios ipoteza scandaloasă după care Preafericitul Inocențiu ar fi împrumutat bani prințului de Orania pentru a aboli religia catolică în Anglia.

Până şi Roloff de fapt se mărginise să conchidă că Papa ştiuse de intenția lui Wilhelm de a invada Anglia, dar nu făcuse nimic să-i împiedice faptele. Roloff nu susținuse în vreun fel că Wilhelm a fost finanțat

de Inocențiu al XI-lea. în schimb, Danckelman nu ezitase să dea un nume raţiunilor care, aşa cum intuise conaţionalul său, călăuziseră mişcările Papei şi care-l făcuseră să-l susţină în taină pe Wilhelm: banii.

Ipoteza că Inocenţiu ar fi finanţat cucerirea Angliei de către Wilhelm, argumentează Danckelman, se sprijină, cum e şi firesc, pe o presupunere: Papa era la curent cu debarcarea iminentă a prinţului de Orania, exact ceea ce Roloff credea că a dovedit. O dată urcat pe tronul britanic, Wilhelm ar fi putut în fine să-şi onoreze datoriile către Papă, şi mai devreme sau mai târziu i-ar fi dat banii înapoi, plus dobânda, ca oricărui cămătar.

Or, Danckelman jură că Papa habar n-avea şi n-aştepta nimic de la Wilhelm, de vreme ce o debarcare a prinţului de Orania în Anglia era ultimul lucru ce şi l-ar fi putut închipui. Dovadă sunt, susţine Danckelman, scrisorile din ajunul debarcării, între secretarul de stat, cardinalul Alderano Cybo, nunţiul de la Viena, cardinalul Francesco Buonvisi, şi nunţiul de la Londra, Ferdinando d'Adda. Conform epistolelor, Papa este foarte alarmat de manevrele militare ale prinţului de Orania, şi nimic nu anunţă înţelegeri secrete între Sfântul Scaun şi Wilhelm. Papa, aşadar, nu ştie.

Admiţând şi faptul că Inocenţiu i-ar fi trimis bani lui Wilhelm, insistă Danckelman, sumele ar fi trebuit aproape sigur să urmeze filiera nunţiaturii londoneze. Dar vărsămintele dinspre Roma spre Londra, scrupulos examinate de studiosul german, n-au nici în clin nici în mânecă cu Wilhelm. Documentele consultate, conchide împăcat Danckelman, „limpezesc pe deplin chestiunea". Teza lui Roloff e la pământ şi o dată cu ea toţi cei care au cutezat să afirme că Papa i-a împrumutat bani lui Wilhelm, *quod erat demonstrandum*.

În 1956 are loc în fine beatificarea Papei Odescalchi, poate şi cu complicitatea, cum spun unii, a războiului rece. Turcii devin metafora imperiului sovietic, în timp ce papa în funcţie se crede continuator al eroului de-acum trei veacuri. Inocenţiu al XI-lea a salvat Occidentul creştin de mareea otomană, Pius al XII-lea îl ocroteşte de ororile comunismului.

Adevărul a trebuit să aştepte prea multă vreme. După cristalizarea versiunii oficiale, istoricii au respectat-o cu un zel cel puţin suspect în a repeta ce s-a spus. Tulburaţi poate de întrebări prea vechi şi totodată prea noi, şi-au aruncat doar un ochi distrat peste genunea misterioasă ce-i leagă pentru totdeauna pe cei doi, prinţul care a instaurat în Anglia religia anglicană, şi cel mai mare papă al veacului al XVII-lea. Apăreau estimp tot felul de monografii, eseuri şi lucrări de diplomă despre depilarea în Evul Mediu, viaţa de zi cu zi a surdomuţilor în *ancien régime* sau despre concepţia despre lume a morarilor din Galiţia inferioară. Dar nimeni n-a catadicsit să dea de capăt acelui mare semn de întrebare din Istorie, să citească onest documentele familiei Odescalchi şi ale lui Beaucastel, înghiţind praful arhivelor.

Papa mercenar

Realitatea e totuşi că nimeni n-a încercat vreodată să relateze adevărul despre Inocenţiu al XI-lea. La Biblioteca Naţională Vittorio Emanuele din Roma am consultat o curioasă cărticică scrisă la 1742: *De suppositiis militaribus stipendiis Benedicti Odescalchi,* de contele Giuseppe Della Torre Rezzonico. Scopul autorului e cel de a dezminţi o bârfă care se răspândise imediat după moartea lui Inocenţiu al XI-lea: Preafericitul, pe când fusese june, luptase ca mercenar în Olanda în armata spaniolă, având parte de o rană gravă la braţul stâng. Rezzonico susţine că pe-atunci, tânărul Benedetto Odescalchi fusese într-adevăr soldat, dar nu ca mercenar, ci în miliţiile comunale din Como. Din păcate, autorul se înrudea cu acel Aurelio Rezzonico din Veneţia, intermediarul financiar al familiei Odescalchi către Amsterdam; (Cfr. G. B. Di Crollanza, *Dizionario Blasonico*, Bologna, 1886, II 99; A. M. Querini, *Tiara et purpura veneta*, Brescia, 1761, p.319; Dizionario storico portatile di tutte le venete patrizie famiglie, Venezia, 1870, p.106) Tot din păcate, aceşti Rezzonico se înrudeau cu familia lui Inocenţiu al XI-lea. Întru dezmin-ţirea bârfei privind traseul militar al Preafericitului, ar fi fost de preferat un istoric mai detaşat de evenimentele de care vorbeşte. Dar chiar câteva date reale obligă să ne dorim un examen mai atent.

După Pierre Bayle, tânărul Benedetto Odescalchi, în timp ce combătea ca mercenar în Spania, a fost rănit la braţul drept. Fişele medicale oficiale relatează, ce coincidenţă, că pontiful a suferit toată viaţa de dureri crunte chiar la acel mădular.

Dar cu excepţia acelui merit, frapează uitarea de decenii care s-a aşternut şi peste acest aspect obscur al vieţii papei Odescalchi. În cartea lui Rezzonico am găsit un cartonaş al bibliotecii, prin care cititorul de dinaintea mea ceruse să vadă volumul. Iscălitura: „Baron v. Danckelman, 16 aprilie 1925." După el nimeni nu mai răsfoise acele pagini.

Adevăr şi fals

Atto Melani, pe drept cuvânt, îl învaţă pe băiatul de la Donzello: nu întotdeauna cele false mint. De pildă, scrisorile false ale lui d'Estrées, publicate de Dalrymple, văzute în lumina potrivită, aparţin acestei bizare categorii de documente: deşi apocrife, spun adevărul. Nu întâmplător o altă scrisoare, publicată de Gerin (de data asta autentică) trimisă de cardinalul d'Estrées lui Ludovic al XIV-lea pe 16 noiembrie 1688, confirmă legăturile dintre contele Casoni şi Wil-helm de Orania:

„Cardinalul Cybo [...] a aflat că, prin mijlocirea unui călugăr venit din Olanda anul trecut cu scrisori din partea unor misionari din acea ţară, cărora li se dădea de-nţeles că Statele [adică Provinciile Unite ale Olandei] vor acorda libertatea de conştiinţă catolicilor, el [Casoni] căzuse la un soi de înţelegere cu un om al Prinţului de Orania în privinţa acelei libertăţi; că acel om se străduia să-l convingă pe misionar că Prinţul de Orania avea un mare respect pentru Papă şi că era gata să facă orice pentru el; că în ultima vreme acele legături se întăriseră şi că neîndoielnic prinţul de Orania îl asigurase că n-are decât cele mai bune intenţii".

Împrejurarea relatată de d'Estrées e credibilă, fie şi numai din pricină că sursa informaţiei, cardinalul Cybo adică, era un spion în solda lui Ludovic al XIV-lea (Orcibal, *ibidem,* p. 73, n. 337). Iată acum şi răspunsul mânios al suveranului francez din 9 decembrie, către d'Estrées:

„Dacă ar dori să restabilească bune relaţii cu mine, Papa ar trebui să renunţe pentru totdeauna la Casoni şi la corespondenţa criminală pe care a întreţinut-o cu prinţul de Orania."

Tot apocrife sunt şi amintirile doamnei de Maintenon, în care se face vorbire despre împrumuturile lui Inocenţiu al XI-lea către Wilhelm de Orania. Dar nu spun ele adevărul?

Misiunea Chamlais

Aşa cum s-a văzut, partida între prinţul de Orania, Ludovic al XIV-lea şi Inocenţiu al XI-lea se joacă în toamna lui 1688: Wilhelm ţine cu sufletul la gură Europa: îi va ataca pe francezi pe Rin, invocând problema arhiepiscopului din Köln, sau va invada Anglia? Papa face pe spectatorul, ca şi cum n-ar şti ce va urma. Dar Ludovic al XIV-lea?

Regele Soare, deşi nu era un iubitor al păcii cu orice preţ, încercase tot timpul să ţină evenimentele-n frâu. Cu câteva luni în urmă expediase la Roma un trimis special, domnul Chamlais (Cf. *Recueil des instructions données aux ambassa-deurs...* éd. G. Hanotaux, Paris, 1888, XVII7) în scopul unei întâlniri cu Papa. Această misiune era atât de secretă, încât nici măcar reprezentanţii oficiali ai Franţei la Roma nu fuseseră informaţi. Sarcina lui Chamlais era cea de a fi primit personal de Papă şi a-i prezenta un mesaj din partea Regelui Preacreştin, duşmanul său neadormit. Subiectul principal al soliei e uşor de închipuit: ajungerea la un acord cu privire la problema arhiepiscopului de Köln, dezamorsarea bombei cu ceas pusă de Wilhelm de Orania şi descurajarea unui conflict care să cuprindă toată Europa.

Chamlais este primit la Vatican de Casoni, care auzindu-l că vrea să discute cu Papa, şi numai cu Papa, din însărcinarea regelui Franţei, îl trezeşte la realitate. Îi arată că el nu e decât un secretar peste cifre, iar pentru o chestiune atât de delicată s-ar cuveni ca solul regal să revină pentru a convorbi cu cardinalul Cybo, prim-ministru al Papei. Chamlais acceptă cu condiţia ca nimeni să nu afle de întrevederea lui cu Cybo. Primit de Cybo, Chamlais îi arată scrisoarea pe care Ludovic al XIV-lea i-o încredinţase pentru Papă.. I se spune să se-ntoar-că peste două zile, pentru răspuns. Va fi amânat de câteva ori, după care Cybo îi spune că Papa nu-l poate primi. Dar dacă domnul Chamlais doreşte, Cybo îi stă la dispoziţie, întocmai cum l-ar fi ascultat pontiful însuşi...

Inocenţiu al XI-lea ştie bine că Ludovic al XIV-lea i-a poruncit lui Chamlais să nu vorbească decât în prezenţa Papei, în plus, amânările aranjate de oamenii Papei au făcut să se piardă timp preţios. Trimisul special, obosit şi ofensat, se-n-toarce-n Franţa fără să fi reuşit să-l vadă pe Inocenţiu al XI-lea. Ludovic al XIV-lea se-nfurie şi mai mult. Diferendul între Roma şi Paris în chestiunea arhiepiscopului de Köln nu-şi găseşte rezolvarea, tensiunea în Germania creşte, dând apă la moară astfel trupelor prinţului de Orania să rămână pe picior de război. Ca pe urmă să atace... Londra.

Revoluţia din 1688

Toate astea nu se epuizează într-o pură discuţie academică. Pentru a ne da seama de înrâurirea acelei *glorious revolu-tion,* şi prin urmare de comportamentul lui Inocenţiu al XI-lea, să-i dăm din nou cuvântul lui Roloff:

„Revoluţia prin care la 1688 Wilhelm de Orania l-a răsturnat pe catolicul Iacob a însemnat tot atât de mult cât cealaltă mare revoluţie europeană, revoluţia franceză de la 1789.

Pentru Anglia, venirea prințului de Orania a însemnat nu doar definitiva impunere a credinței evanghelice, dar şi instaurarea puterii Parlamentului şi a dinastiei Hanovra, aflate la tron până azi. Victoria Parlamentului asupra Monarhiei lui Iacob al II-lea a făcut posibilă afirmarea celor două partide ce şi-au disputat guvernul de-a lungul istoriei britanice [adică *tories* şi w*higs*]. Puterea politică a trecut să dăinuiască în mâinile aristocrației prin naştere şi prin bogăție, reprezentând interesul mercantil în general."

În afară de asta (lucru de care ar fi trebuit să-i pese cel mai mult Papei), în urma victoriei lui Wilhelm au fost înăsprite legile care-i excludeau pe catolici din viața publică; în vremea domniei lui Iacob al II-lea, 300 000 de englezi s-au declarat catolici. La 1780, ei nu mai numărau decât 70 000.

Datoriile lui Wilhelm

Conturile prințului de Orania, iată ce-ar fi trebuit să se pună pe tapet, încă de la-nceput. în biografiile lui Wilhelm însă, acest capitol fundamental rămâne mereu nebulos: cine i-a finanțat armatele pe care le comanda ca să apere Olanda? Nu există răspuns, şi asta numai deoarece întrebarea nu a fost pusă cu suficientă fermitate. Nu era nevoie decât de puțină curiozitate.

Conform episcopului anglican Gilbert Bumet, contemporan şi prieten cu Wilhelm, prințul de Orania „veni pe lume în condiții destul de puțin norocoase [...]. Afacerile lui personale trecură prin cele mai proaste momente, averea fiindu-i amputată de două mari fiefuri, unul revenind mamei sale, celălalt bunicii, ca să nu mai vorbim de însemnatele datorii contractate de tatăl prințului pentru a ajuta coroana Angliei" (*Bishop Burnet's History of his Own Time,* Londra, 1857, p. 212). Burnet avusese un rol activ în pregătirea revoluției de la 1688: fusese printre puținii care cunoşteau planul debarcării în Anglia şi i se alăturase lui Wilhelm în momentele cele mai delicate ale „loviturii de stat", inclusiv marşul final asupra Londrei. N-ar fi deloc surprinzător să fi ascuns alte fapte, mai jenante pentru coroana şi religia anglicană.

Istoricul german Wolfgang Windelband reproduce o scrisoare a lui Wilhelm către amicul Waldeck, scrisă după urcarea pe tronul englez: „Dacă ați şti ce viață duc eu, cu siguranță m-ați compătimi. Singura mângâiere ce-mi rămâne e că Dumnezeu ştie că nu ambiția mă mână de la spate." („Wilhelm von Oranien und das europäische Staatensystem" in *Vom staatlichen Werden und Wesen. Festschrift Erich Marks zum 60. Geburtstag,* Aalen, 1981)

Aceste cuvinte, se-ntreabă surprins Windelband, aparțin ele într-adevăr unui om care şi-a îndeplinit visul vieții? Iar eu aş adăuga: aceste cuvinte n-ar putea ele aparține unui individ apăsat de inavuabile probleme financiare?

Supuşii britanici nu-l considerau pe noul rege o pildă de cumpătare. Aşa cum semnalează von Ranke, în 1689 Wilhelm ceru Parlamentului o rentă personală permanentă, egală cu cea a suveranilor Stuart de dinaintea lui: „Pentru siguranța noastră se cuvine să avem bani la dispoziție." Parlamentul nu-l crezu, şi nu-i aprobă decât o rentă anuală, cu precizarea expresă „nici o zi peste". Wilhelm păru adânc deranjat, considerând refuzul ca pe o jignire personală. Dar nu avea nici un mijloc de a se opune. Chiar în perioada respectivă, coincidență sau nu, are loc negocierea secretă între Beaucastel, Cenci şi secretariatul de stat al Vaticanului.

Întreaga istorie a casei de Orania, dacă ne uităm bine, e urzită din episoade revelatorii, între care relația prinților protestanți cu banii apare de departe cea mai sensibilă. Cum spune şi englezoaica Mary Caroline Trevelyan, „ambițiile lui Wilhelm al II-lea [tatăl lui Wilhelm al III-lea] ar fi fost prea puțin afectate dacă, în calitatea de Căpitan General al Republicii Olandeze, n-ar fi căutat să întrețină o oaste mai mare decât puterea sa de plată". Pentru a găsi banii trebuincioşi apărării, Wilhelm al II-lea a ajuns să recurgă la violență, întemnițând în 1650 nu mai puțin de cinci deputați ai Statelor Olandei şi declanşând asediul oraşului Amsterdam. (G.J. Renier, *William of Orange,* Londra, 1932, pp. 16-17)

În 1657, ne spune aceeaşi doamnă Trevelyan, mama lui Wilhelm al III-lea şi-a pus amanet bijuteriile personale în Amsterdam, pentru a face față cerințelor fraților ei. Va muri în 1661, ianuarie, în Anglia. În mai, acelaşi an, bunica lui Wilhelm, prințesa Amalia din Solms, a deschis o anchetă pentru recuperarea bijuteriilor. Secretarul său, Rivet, i-a scris lui Huygens, secretarul lui Wilhelm, că tânărul prinț „nu vorbeşte decât de această afacere" (Mary Caroline Trevelyan, *William the Third and the Defence of Holland 1672-1674,* Londra, 1930, p. 22). Dar de ce era atât de interesat Wilhelm de acele nestemate, între care se afla un diamant de 39 de carate în montură de argint? Se grăbea el cumva să răscumpere doar un umilitor împrumut sub gaj? Sau mai curând valoarea de vânzare a bijuteriilor?

Fapt e că prinții de Orania aveau nevoie de mari resurse financiare pentru a-şi susține întreprinderile războinice. În timpul pregătirilor debarcării în Anglia, agenții Papei în Olanda aflaseră de strâmtorarea bănească a lui Wilhelm: la jumătatea lui octombrie 1688 (cum relatează Danckelman) informau că, din cauza vântului puternic, 10 sau chiar 12 vase ale flotei lui Wilhelm nu se-ntorseseră de la manevrele din largul mării, prințul de Orania fiind panicat la gândul că orice zi de întârziere a pregătirilor îl costa 50 000 livre.

Nevoia, dacă e urgentă, poate duce la acte nedemne de un prinț, cum ar fi înşelăciunea şi trădarea. După istoricul numismaticii Nicolo Papadopoli („Imitazione dello zecchino veneziano fatta da Guglielmo Enrico d'Orange. 1650-1702", *Rivista italiana di Numismatica e scienze affini,* XXIII, fasc. III, Milan, 1910) în veacul al XVII-lea monetăria principatului de Orania falsifica fără vreo jenă ţechinii veneţieni, ocolind sancţiunile cuvenite. Când în 1646 matrapazlâcul a fost descoperit, Serenissima Republică Veneţiană era prinsă în războiul Candiei în contra turcilor şi-şi dobândea chiar din Olanda armele şi soldaţii: încât veneţienii au trebuit să-şi ţină gura. Prinții de Orania falsificau până şi ducaţii ungureşti, valută curentă în Olanda.

Finanţatorii debarcării în Anglia

Aşadar, Wilhelm de Orania era sărac, şi pe deasupra veşnic îndatorat şi vânător de bani pentru războaiele sale. Să vedem prin urmare cine au fost finanţatorii săi, începând cu cei la vedere.

Faptele politice şi militare ale lui Wilhelm, inclusiv invadarea Angliei, erau susținute de trei filiere principale: bancherii evrei, amiralitatul oraşului Amsterdam şi, în fine, unele familii de patricieni. Bancherii evrei ocupau o poziție de prim rang în viața financiară a oraşului-port şi a întregii Olande. Între aceştia se remarca baronul Francisco Lopes Suasso, care dincolo de funcția lui de mediator diplomatic între Madrid, Bruxelles şi Amsterdam, îl alimenta cu generozitate pe Wilhelm. După mărturia contemporanilor, bancherul i-a oferit 2 milioane de florini olandezi, fără vreo garanție, comentând împrumutul cu celebra frază: „Dacă o să aveți noroc, ştiu că o să mi-i dați înapoi; dacă norocul vă va ocoli, consimt să-i pierd." Alte subvenții avu prințul de Orania din partea lui Antonio Alvarez Machado şi Jacob Pereira, evrei sefarzi sau *Provéditeurs Généraux,* cum el însuşi îi botezase. (Cf. D. Swet-schinski, N. Schoenduve, *De familie Lopes Suasso, financiers van Willem III,* Zwolle, 1988)

Amiralitatul din Amsterdam şi-a adus şi el o contribuție însemnată: după istoricul Jonathan Israel, i-a furnizat lui Wilhelm 60% din flota de război şi echipajul care a debarcat în Anglia. Estimările epocii vorbesc de 1800 de oameni care în ajunul debarcării erau folosiți prin rotație, zi şi noapte.

Au fost şi câteva familii olandeze care, deşi cu prețul a numeroase greutăți, l-au sprijinit pe Wilhelm. Obsedați de primejdia de a înarma un prinț, observă Israel, patricienii din Amsterdam au făcut astfel încât fondurile oferite de ei pentru flotă să nu apară oficial cu destinația invadării Angliei, ca şi cum expediția respectivă ar fi fost afacerea doar a lui Wilhelm, fără implicarea oraşului Amsterdam şi a Provinciilor Unite. De aceea, Wilhelm trebuia să se spele singur pe cap: răspunderea era numai a lui, ca şi datoriile, numai în sarcina lui. Pentru acest scenariu, sumele au fost pasate sub o etichetă fictivă, fără să fi apărut în conturile publice. O parte a finanțărilor, de pildă, a fost deturnată în secret din cele patru milioane de florini pe care Provinciile Unite Olandeze le capitalizaseră cu o lună înainte de debarcare, pentru îmbunătățirea sistemului de fortificații.

Toate astea explică de ce, la sfârşit, bunurile personale ale lui Wilhelm, şi prin urmare şi principatul de Orania, au fost expuse creditorilor. Pe de altă parte, Wilhelm garanta ca viitor rege al Angliei, ceea ce i-ar fi îngăduit să-şi rezolve problemele de datornic. (J. Israel, „*The Amsterdam Stock Ex-change and the English Revolution of 1688*" în *Tijdschrift voor geschiedenis,* 103 [1990], pp. 412-440)

Familia Bartolotti

Între finanțatorii oculți îi avem pe Odescalchi. Este posibil ca familia Papei să nu fi finanțat direct debarcarea lui Wilhelm în Anglia; cu siguranță însă, trimitea de multă vreme bani casei de Orania pe căi întortocheate şi secrete. Cel mai interesant canal folosit în acest scop este familia Bartolotti, despre care Cloridia îi vorbeşte băiatului de la Donzello la prima lor întâlnire. Erau originari din Bologna, dar în scurtă vreme sângele lor s-a amestecat complet cu cel al familiei van den Heuvel, numele italian fiind păstrat doar din motive de moştenire.

Bine integrați în aristocrația olandeză, câțiva Bartolotti -van den Heuvel avură acces la dregătorii importante: comandanți de infanterie, regenți ai oraşelor sau pastori calvini. Legăturile lor cu păturile stăpânitoare fură în cele din urmă încoronate de căsătoria fiicei lui Costanza

Bartolotti, Susanna, cu Constantin Huygens, secretarul lui Wilhelm al III-lea de Orania. (Johan E. Elias, De *vroedschap van Amsterdam,* Amsterdam, 1963, I, 388-389)

Dar înălțarea pe treptele scării sociale nu era posibilă decât celui ce avea o egală ascensiune în planul îmbogățirii. Fapt e că doar în câteva decenii, din rândul acestor Bartolotti au ieşit bancheri redutabili, în măsură să fie de folos celor puternici, între care şi casa de Orania. Guglielmo Bartolotti, de pildă, s-a numărat printre 2 milioane de florini cu dobândă de 4%, menit lui Frederic Enric de Orania, bunicul lui Wilhelm. Aceluiaşi Guglielmo Bartolotti, bunica lui Wilhelm, Amalia de Solms, îi amanetează bijuteriile de familie.

Fiul lui Guglielmo Bartolotti, care luase numele tatălui său, împrumuta bani cu dobândă şi avea drept asociat pe numitul Frederick Rihel (amândoi figurează printre datornicii din registrele mari ale lui Carlo Odescalchi, *Archivio di Stato di Roma, Libri mastri,* XXIII A2, p. 162). Tânărul Bartolotti moştenise de la tatăl său nu numai bani şi bunuri imobiliare, ci şi titluri de credit. Iar în decembrie 1665, după moartea mamei sale, Guglielrno Bartolotti junior deveni creditorul lui Wilhelm al III-lea de Orania, pe atunci în vârstă de cincisprezece ani. Fapt e că prințul de Orania le datora acestor Bartolotti 200 000 de florini, restituibili pe baza a două obligațiuni. Prima, de 160 000 de florini, era garantată de o ipotecă „pe domeniul Veere şi *polderele* sale", adică pământurile asanate, smulse mării. Suma restantă era şi ea garantată de o ipotecă, de data asta „pe unele domenii din Germania" unde Casa de Orania poseda într-adevăr câteva proprietăți. (Elias, *ibid.,* I, 390)

Afluxul de bani dinspre familia Odescalchi către Olanda, de fapt pe adresa prințului de Orania, atinge nivelul maxim în anul 1665. E-adevărat că în acel moment Wilhelm era încă un adolescent necopt şi că doar în aprilie 1666 Statele Generale ale Olandei, roase de neîncrederea față de suveranii ereditari, se vor fi convins să-l adopte cu titlul provizoriu şi echivoc de Infante de Stat. La fel de-adevărat e că în cursul celor doi ani ai conflictului anglo-olandez ce izbucneşte în 1665, toate schimburile comerciale cu Italia (şi prin urmare şi tranzacțiile financiare) au sporit simțitor, încât creşterea depozitelor Odescalchi ar fi putut fi consecința unui proces mai general.

însă nimeni nu poate nega că banii fraților Odescalchi au sfârşit în mâinile aristocrației calviniste din Amsterdam, care îl va sprijini apoi pe Wilhelm şi expediția sa navală. În cazul Bartolotti aflăm chiar negru pe alb *per tabulas de* o scurgere de bani plecând de la Odescalchi şi sfârşind cu Wilhelm de Orania. A da bani numiților Bartolotti, pe scurt, era acelaşi lucru cu a-i dărui lui Wilhelm.

Să nu uităm apoi că împrumuturile dinspre Odescalchi către olandezi au continuat până la 1671, când Benedetto Odescalchi era de multă vreme cardinal, şi se afla deja în cursa alegerilor papale. După 1665, vărsămintele Odescalchi în Olanda încetară brusc. Precauția sau poate ambiția îşi spuseră cuvântul. Ce oare s-ar fi întâmplat dacă s-ar fi descoperit că un cardinal al Sfintei Biserici Romane trimitea bani într-o țară eretică? Cu siguranță un scandal de proporții devastatoare, care l-ar fi terminat. Or, Benedetto Odescalchi nu putea să-şi asume astfel de riscuri, mai ales că peste puțină vreme, în iunie 1667, va să ia parte, pentru a doua oară-n viață, la conclav. Numele său, de data asta, era pe lista eligibililor. Dacă i-ar fi trecut prin minte cuiva să dea în vileag scurgerile de bani spre Olanda, el n-ar mai fi fost ales în acel an, şi nici în vecii vecilor.

Feroni, Grillo şi Lomellini

Lista finanțărilor secrete făcute de Odescalchi e departe de a fi epuizată. În răstimp de zece ani, între 1661 şi 1671, familia Papei trimite în Olanda, pe adresa negustorului de sclavi Feroni, suma de 24 000 de scuzi. Şi de data asta nu e vorba cu siguranță de tranzacții comerciale, căci în rarele cazuri când ordonă plata mărfurilor, Carlo Odescalchi notează explicit felul de bunuri cumpărate, scadența livrării şi toate celelalte detalii. În cazul lui Feroni însă, ca şi în cel al olandezilor, este vorba doar de simple depozite de bani. Împrumuturi, şi de data asta.

Feroni se dedică negoțului de sclavi între 1662 şi 1670. Data cheie este 1664, când coroana spaniolă concesionează celor doi genovezi stabiliți la Madrid, Domenico Grillo şi Am-brogio Lomellini, monopolul pentru deportarea de sclavi negri în posesiunile spaniole de dincolo de ocean. Dar anumite turbulențe politice şi economice cauzează greutăți financiare celor doi mediatori, care vor fi salvați în două rânduri de intervenția lui Feroni. Într-adevăr, negustorul toscan varsă în contul lor şi în numele regelui Spaniei 300 000 de florini pentru împăratul de la Viena, care aştepta fonduri destinate războiului în contra turcilor. Peste patru ani, adică în 1668, Feroni îi ajută din nou pe Grillo şi pe Lomellini, avansând coroanei spaniole 600 000 de pesos pe piața din Anvers. (P. Benigni, „Francesco Feroni empolese negoziante in Amsterdam", în Incontri – *Rivista di studi italo-nederlandesi,* I-1985, 3, pp. 98-121). În cursul aceloraşi ani, cum am văzut, Feroni primea bani de la Odescalchi care,

de altfel, îi finanțau direct şi pe Grillo şi Lomellini; într-un registru de afaceri al firmei Odescalchi, datat 1669 şi conservat în Archivio di Stato din Roma, figurează pe lista debitorilor şi cei doi negustori de sclavi din Madrid. *(Fondo Odescalchi,* XXIII, Al, p. 216; cf. şi XXXII E 3,8)

Se va obiecta că Feroni nu era numai un negustor de sclavi; începuse cu comerțul de mătase şi alcool, şi teoretic banii familiei Odescalchi ar fi putut să fie folosiți în tranzacții mai puțin brutale. Nu este însă şi cazul lui Grillo şi Lomellini, care operau exclusiv în comerțul de sclavi. Datorită sumelor vărsate de Odescalchi şi Feroni, cei doi genovezi au reuşit să preia controlul asupra traficului de ființe umane, smulgându-l din mâinile Angliei şi Olandei.

Interese personale

Nimeni n-a încercat vreodată să facă lumină în privința a ceea ce s-a petrecut între Inocențiu al XI-lea şi Wilhelm de Orania, deşi toate documentele erau accesibile. Era de-ajuns să fie căutate. Nimeni nu s-a deranjat s-o facă, şi poate nu întâmplător. Cine trebuia să ştie, ştia. Cine cunoaşte arta de a citi printre rânduri, a înțeles pe loc, desluşind denegările lui Danckelman şi ale altor istorici favorabili lui Inocențiu al XI-lea, de ce parte se afla dreptatea. Istoricii care l-au apărat pe Inocențiu al XI-lea de atacuri şi bănuieli nu erau scutiți de condiționări personale. Contele Della Torre Rezzonico care l-a apărat pe Inocențiu al XI-lea de acuzația de a fi fost în tinerețe mercenar era, cum s-a văzut, înrudit cu familia Odescalchi, precum şi urmaş al acelui Aurelio Rezzonico care trimitea în numele aceloraşi Odescalchi finanțări din Veneția spre Amsterdam. (Cf. G.B. Di Crollalanza, *Dizionario Blaso-nico,* Bologna, 1886, II99; A.M. Querini, *Tiara e purpura veneta,* Brescia, 1761, p. 319; *Dizionario storico portabile di tutte le venele patrizie famiglie,* Venezia, 1780, p. 106)

În privința istoricului german, vom vedea că baronii von Danckelman aveau strânse legături cu casa de Orania încă de pe vremea lui Wilhelm al III-lea. În secolul al XVII-lea, un celebru strămoş şi omonim al istoricului, Eberhard von Danckelman, fusese institutor la curtea prințului elector Fre-deric de Brandeburg, înainte de a deveni prim-ministru.

Dar prințul era totodată şi un unchi al lui Wilhelm al III-lea de Orania, şi îi asigurase de mai multe ori spatele în războaiele împotriva Franței. Şi tot pomenitul prinț elector de Brandeburg acordase familiei Danckelman titlul nobiliar. Calvinişti practicanți, ei nu puteau să admită adevărul: Wilhelm de Orania pusese mâna pe tronul britanic şi datorită banilor unui papă, folosindu-se pe deasupra şi de politica externă a lui Inocențiu al XI-lea. Care, ca şi Wilhelm, era duşmanul neîmpăcat al lui Ludovic al XIV-lea. În fine, nu putem exclude şi anumite avantaje economice care l-au influențat pe Danckelman; familia era originară din comitatul Lingen, cuprins în patrimoniul casei de Orania. După moartea lui Wilhelm, Lingen reveni unchiului său, prințul elector de Brandeburg. (Cf. *Kurschners deutscher Gelehrter Kalender,* 1926, II, 374; C. Denina, *La Prusse littéraire sous Frédéric II,* Berlin, 1971; A. Rösler, *Biographisches Wörterbuch)* Ca şi ceilalți istorici, Danckelman a ascuns de cititori legăturile sale personale cu personajele despre care se pronunță. Prin recurs la reticențe şi artificii, faptele au fost zugrăvite cu premeditată şi vicleană părtinire.

La fel de părtinitori au fost şi câțiva actori ai acelor împrejurări istorice. Chiar şi cardinalul Rubini, secretarul de stat al lui Alexandru al VIII-lea, care l-a obligat pe monseniorul Cenci să nu accepte oferta lui Beaucastel, avea interese personale în afacere. Fapt e că familia Rubini, încă de pe vremea bunicului cardinalului, figura printre datornicii lui Inocențiu al XI-lea, aşa cum reiese clar din registrele lui Carlo Odescalchi. Închiderea rapidă a jenantei istorii legate de împrumuturi şi arătate cu degetul la Avignon de către Cenci, era lucrul cel mai înțelept. Rubini ştia foarte bine că banii familiei Odescalchi circulaseră într-o mie de direcții. *(Fondo Odes-calchi,* XXIII A9, p. 179; XXII A13, anul 1650. Querini, *ibid.,* p.282; G.M. Crescimbeni, *Notizie istoriche degli Arcadi morti,* Rome 1720/ III, 67; T. Riccardi, *Storia dei vescovi vicentini,* Vi-cenza, 1786, p. 238)

La fel de bine o ştia şi un exponent al ierarhiilor vaticane, monseniorul Giovanni Antonio Davia, care în vremea loviturii de stat a lui Wilhelm de Orania se afla în funcția strategică de nunțiu apostolic la Bruxelles. Familia sa lua bani cu împrurnut de la cea a Papei (mărturie stau încă o dată registrele lui Carlo Odescalchi) şi, foarte curios, monseniorul Davia n-a avut fierul să priceapă că Anglia urma să cadă în mâna ereticilor. *(Fondo Odescalchi,* XXVII B6; E. Danckelman, „Zur Frage der Mitwissenschaft Papstes Innozenz XI an der ora-nischen Expedition", în *Quellen und Forschungen ans italie-nischen Archiven und Bibliotheken,* XVIII-1926, pp. 31l-333)

Aceeaşi ciudată lipsă de reacție a avut şi trimisul apostolic la Londra, contele Ferdinando D'Adda care, aşa cum au relatat istoricii, n-a fost în stare să întrevadă şi să raporteze la Roma uneltirile prin care amicii

londonezi ai lui Wilhelm se pregăteau să sprijine dinlăuntru lovitura de stat. (G. Gigli, Il nunzio pontificio d'Adda e la seconda rivoluzione inglese" în *Nuova rivista storica,* XXIII-1939, pp. 285-352)

Deşi oficiile contelui D'Adda n-au fost dintre cele mai reuşite, Inocenţiu al XI-lea (cu care, printre altele, era şi înrudit) n-a pregetat să-l avanseze la rangul de nunţiu. Nu cumva aducerea de ponoase era datoria sa?

Problema ebraică

Aşa cum am văzut, istoricii au deosebit trei canale de finanţare folosite de prinţul de Orania: amiraliatul din Amsterdam, familiile nobile olandeze şi bancherii evrei. Banii familiei Odescalchi circulau pe două din ele. Într-adevăr, împrumuturile familiei lui Inocenţiu al XI-lea căzuseră fie în mâinile amiraliatului (reprezentat de Jean Neufville, numit amiral chiar de Wilhelm de Orania), fie în cele ale aristocraţiei economico-financiare olandeze, conduse de familiile Deutz, Hochpied şi Bartolotti, prezente în registrele lui Carlo Odescalchi.

Pe scurt, două canale din trei erau alimentate de familia Preafericitului Inocenţiu. Odescalchi n-aveau pe-atunci decât un singur concurent în materie de subvenţii financiare: bancherii evrei. Întâmplător sau nu, între multele măsuri rigoriste introduse de Inocenţiu al XI-lea în timpul pontificatului său, exista şi una privind tocmai finanţele. Preafericitul le interzise evreilor, sub ameninţarea unor grele pedepse, să se ocupe cu operaţii bancare, adică exact domeniul în care excelau ai săi. Respectiva restricţie, care marca sfârşitul unei lungi perioade de toleranţă din partea papilor, pricinui decăderea economică a evreilor din Roma, care până la începutul veacului al XIX-lea fură martori neputincioşi ai creşterii neîntrerupte a propriilor datorii şi ai prăbuşirii veniturilor. În acelaşi timp, papa Odescalchi a înfiinţat Muntele de pietate care, deşi era o iniţiativă meritorie şi valoroasă în plan social, i-a lipsit din ce în ce mai mult pe bancherii evrei de resurse şi clienţi.

Interdicţia de a profesa împrumutul cu dobândă a fost introdusă de Inocenţiu al XI-lea în 1682. În acelaşi an, bancherul evreu Antonio Lopes Suasso îi acordase lui Wilhelm de Orania un împrumut de 200 000 de *guilders.* O coincidenţă? Aşa cum am văzut, Odescalchi finanţau la Madrid comerţul cu negri, adică pe Grillo şi Lomellini. Dar şi aici erau concuraţi de evrei: monopolul lui Grillo era finanţat şi de bancherii Lopes Suasso. Din nou un capriciu al hazardului? Toate aceste elemente par să nu fie suficiente pentru a susţine că interdicţia lui Inocenţiu al XI-lea a fost adoptată în folosul personal. După câteva secole, beatificarea Papei Pius al IX-lea a fost însoţită de înflăcărate polemici datorate antisemitismului său făţiş. Dacă privim mai atent, n-a fost el cel dintâi adversar al evreilor care să fi dobândit onoarea altarelor, ci Papa Odescalchi. Care, spre deosebire de Pius al IX-lea, avea motive concrete şi personale de pizmă pe poporul lui Israel. În fine, tot dintr-un capriciu, al nu mai ştim câtelea al Istoriei, beatificarea lui Inocenţiu al XI-lea a avut loc sub pontificatul lui Pius al XII-lea: un alt Papă cel puţin controversat din cauza atitudinii sale faţă de evrei şi care, cum e deja cunoscut, a fost acuzat că ar fi ascuns ceea ce ştia despre *Shoah*.

Celelalte finanţări ale familiei Odescalchi în Olanda

În afara finanţărilor destinate lui Wilhelm de Orania, din invocatele registre mai reies şi alte scurgeri de bani, demne de a fi aprofundate. De exemplu, cazul lui Henrik şi Francis-cus Schilders, cărora li se trimit 10 542 de scuzi. Numiţii Schil-ders activau în domeniul furniturilor militare: Franciscus fusese comisarul proviziilor alimentare ale armatei din Anvers, în Ţările de Jos spaniole. În schimb, neguţătorul italian Otta-vio Tensini era furnizorul de secară al armatei spaniole. Asigurător, locator de nave, importator de caviar, seu şi blănuri din Rusia, dar şi furnizor de medicamente pentru ţar, Tensini primeşte şi el bani de la Odescalchi: 11.206 scuzi, între ianuarie 1665 şi noiembrie 1670. Erau ei oare folosiţi pentru furniturile militare trebuincioase prinţului de Orania?

S-ar cuveni de asemeni să se facă lumină şi în privinţa celor peste 11.000 de scuzi trimişi în răstimp de trei ani de Cer-nezzi şi Rezzonico societăţii comerciale olandeze a lui Giovan Battista Bensi şi Gabriel Voet. Dat fiind că această întreprindere nu comercializa numai piei şi cereale, ci şi arme, este legitim să te-ntrebi dacă nu cumva câteva încărcături de muschete (cu bandulieră din piele de focă, aşa cum vindea italianul) să se fi cumpărat din banii catolicilor Odescalchi, ca apoi să intre pe mâna soldaţilor protestanţi.

Încă multe alte operaţii financiare ar merita să fie lămurite. Intre acestea, şi vărsămintele efectuate începând din 1687 în contul cardinalului austriac Kollonitsch. În arhivele „particulare" Odescalchi se găsesc, într-adevăr, mandate de plată şi scrisori de schimb prin care sunt trimişi 3600 de taleri imperiali lui Kollonitsch (*Fondo Odescalchi,* XXVII, G3). Cardinalul, apărător îndârjit al Vienei în vremea asediului de la 1683,

a fost şi unul din actorii recuceririi Ungariei. Dar în Ungaria se afla şi ducatul Sirmium, pe care împăratul l-a vândut până la urmă lui Livio Odescalchi: nu cumva fiindcă Odescalchi erau şi creditorii lui Leopold? Să adăugăm şi faptul că în 1692, Livio îl împrumută din nou pe împărat cu 18 000 de florini pentru războiul în contra turcilor cu o dobândă de 6% şi cu garanţia unei ipoteci pe taxele imperiale din provincia Bolzano *(Fondo Odescalchi,* App. 38 n. l14,l). Ar fi un adevărat ultragiu pentru catolicism să se confirme că ţinuturile din Ungaria au fost recucerite cu sângele soldaţilor creştini, numai şi numai pentru a fi vândute ulterior finanţatorilor imperiali: Odescalchi.

Registrul lui Carlo Odescalchi dă la iveală numeroase văr-săminte de bani în contul unor negustori italieni din Olanda şi Londra, care i-ar putea interesa pe amatorii de istorie: Ottavio Tensini (socrul lui Feroni), Paolo Parenzi, Gabriel Voet, Giuseppe Bandinucci, Pietr'Andrea şi Ascanio Martini, Giu-seppe Marucelli, Giuseppe Verrazana, Stefano Annoni, Giovan Battista Cattaneo şi Giacomo Bostica. Nu sunt încă destul de clare relaţiile pe care familia Odescalchi le-a avut cu afaceriştii olandezi şi flamanzi Geremia Hagens, Isach Flamingh, Tomaso Verbecq sau Peter Vandeput. Toţi aceştia sunt destinatarii unor sume ce ajung la 14 000 de scuzi şi pentru care Carlo Odescalchi nu oferă nicăieri motivul expedierii (Cf., de pildă, *Fondo Odescalchi,* XIII, A2, pp. l, 84,97-122, 134,146,169,179,192, 220, 244, 254, 263, 300). O cercetare serioasă ar trebui să înceapă cu arhivele notariale din Amsterdam, Londra şi Veneţia, pentru a se da de urma actelor de constituire a unor societăţi comerciale, a contractelor şi scrisorilor de schimb aferente.

Jocul împăratului

In ameţitoarele circuite de bani care au condiţionat secret politica europeană între 1660 şi 1700, o poziţie de primă însemnătate i se atribuie împăratului Leopold I de Habsburg. Leopold ştia foarte bine că banii circulau între intermediarii veneţieni ai familiei Odescalchi şi bancherii eretici olandezi. Este de-ajuns să aruncăm o privire peste documente arhicunoscute (Hans von Zwiedineck, *Das gräflich Lamberg'sche Familienarchiv zu Schloss Feistritz bei Ilz,* Graz, 1897) ca să ne dăm seama. În timp ce, de la Veneţia, Aurelio şi Carlo Rezzo-nico ofereau împrumuturi lui Leopold prin intermediul Camerei imperiale din Graz şi revindeau olandezilor butoaiele de mercur primite drept gaj de la împărat, acesta acorda în ianuarie 1666 titlul de baron celor doi intermediari, răsplă-tindu-i „pentru mai grabnica rezolvare a afacerii". În realitate, prea mari greutăţi nu prea existau, de vreme ce inspectorul şef al minelor austriece de mercur, adică veriga financiară imperială, baronul Abbondio Inzaghi, era un concetăţean al familiei Odescalchi, provenit, ca şi Preafericitul Inocenţiu, dintr-o veche familie din Como. Intermediarul de la Viena, între Inzaghi şi Rezzonico, nu era altul decât baronul Andrea Giovanelli, văr cu Carlo şi Benedetto Odescalchi, care şi el primise titlul nobiliar de la acelaşi Leopold.

În 1672, anul furibundului conflict între Franţa şi Olanda, contele Karl Gottfried von Breuner, fiduciarul lui Leopold în probleme economice şi militare, propune numirea lui Inzaghi drept agent pentru „viitoarele schimburi comerciale cu olandezii". Împăratul, la rândul său, îi reaminteşte lui Breuner că are deja o datorie de 260 000 florini faţă de un anume Deutz, nu altul decât bancherul olandez eretic, căruia Odescalchi îi revindeau mercurul.

Notarul din Como care făcea contractele între Rezzonico, Cemezzi şi Inzaghi era un anume Francesco Peverelli (despre care, cf. *Fondo Odescalchi,* XXXIII, Al, p. 78; Archivio di Palazzo Odescalchi, ID6, pp. 70,89,352,383). Fapt e că familia Peverelli era compusă şi din supuşi ai lui Leopold, care printre altele, îi procopsise cu generoase concesiuni în bani şi terenuri.

Revenind la restituirea împrumuturilor în contul lui Leopold, ştim că era garantată nu doar prin butoaie de mercur, ci şi prin veniturile din taxele vamale de la graniţa imperiului. După moartea lui Carlo şi Benedetto Odescalchi, Leopold va continua să se finanţeze oferind drept garanţie acele taxe de vămuire, cui altuia dacă nu lui Livio Odescalchi, nepotul Preafericitului Inocenţiu, în schimbul unor imense sume pentru cheltuieli militare.

Pe scurt, *L'affaire* Odescalchi se rezuma la câteva persoane de încredere. Şi când există secrete pe termen lung, este mai bine să ai de-a face mereu cu cei deja iniţiaţi. Când, în 1758, un Rezzonico va deveni Papă cu numele de Clément al XIII-lea, va alege ca secretar particular, de ce nu, un Giovanelli.

Asemenea exemple ar putea continua la nesfârşit. E de-a-juns să ne-amintim că banii familiei Odescalchi au intrat pe mâna familiei Bartolotti, înrudită cu Johann Huydecoper, primar de Amsterdam şi diplomat acreditat de guvernul olandez la curtea prinţului Frederic de Brandeburg, nimeni altul decât unchiul lui Wilhelm de Orania, al cărui supus era, cine altul decât un anume Danckelman...

Secretul registrelor mari

Mult timp mi-a luat descifrarea înscrisurilor contabile din registrele mari ale lui Carlo Odescalchi. Înființarea registrelor contabile se datorează autorităților venețiene din veacul al XVI-lea, în dorința de a garanta şi ocroti comerțul. Totuşi, încă de la introducerea ei, respectiva normă a fost abil ocolită chiar de negustori, care şi-au transformat registrele în nişte liste încâlcite de cifre şi nume, alcătuite de contabili de încredere sub directul control al şefului lor, de altfel singurul în stare să le descifreze. Carlo Odescalchi a mers şi mai departe, preferând să-şi completeze personal registrele şi folosind un scris ilizibil. Registrele contabile de familie, ca şi cele ale lui Carlo Odescalchi, înglobau şi o seamă de secrete oculte şi delicate chestiuni personale. Erau ținute sub cheie în ascunzători inaccesibile şi adesea distruse în cazul în care ar fi putut să cadă pe mâini străine. (Cf., de pildă, V. Alfieri, *La partita doppia applicata alle scritture delle antiche aziende mercantili veneziane,* Torino, 1881) Partida dublă, a cărei tehnică o regăsim, fie şi-ntr-o fază rudimentară, în registrele negustorilor italieni, pare să lipsească din înscrisurile contabile ale familiei Odescalchi. Operațiile sunt amestecate, fără a respecta cronologia şi nici im-putația. Figurează plasamentele, dar nu şi rezultatul fiecărei operații în parte şi, mai cu seamă, rezultatul total final. Sarcina ne-ar fi fost înlesnită dacă ar fi fost posibilă consultarea jurnalelor întreprinderii, care descriu operațiile, inclusiv intrările de consemnat în registrele mari. Din păcate, jurnalele n-au fost conservate. La fel, inventarul moştenirii lui Carlo Odescalchi, care ar fi putut să ajute la depistarea unor eventuale credite privindu-l pe Wilhelm de Orania, e dispărut fără urmă.

Carlo cel zelos

Biblioteca Ambrosiana de la Milano (fondo Trotti n. 30 şi 43) conservă scrupuloasele însemnări zilnice, de nimeni semnalate până acum, ale lui Carlo Odescalchi, de la anul 1662 până la moarte. Din păcate, nimic nu răsuflă despre afacerile de familie; doar metodice observații cu privire la sănătate, întâlniri cotidiene, condiții atmosferice. La 30 septembrie 1673, ziua decesului lui Carlo, o mână anonimă descrie ultimele clipe ale muribundului: miruirea, asistența spirituală oferită de doi preoți iezuiți, moartea trăită cu sentimente „de adevărat Cavaler“. Urmează un scurt elogiu al calităților defunctului: precauție, smerenie, dreptate. Dar mai cu seamă „a fost zelos în a nota toate lucrurile cu mâna sa, ceea ce a folosit ca nimic să nu se nimicească după moarte şi să se poată face toate inventarele de mobilier, stabilimente, credite şi dobânzi externe“.

Lăudându-l pe răposat, anonimul se întinde cu vorba mai mult în privința preciziei cu care ținea şi înregistra conturile şi hârtiile afacerilor decât în cea a virtuților morale. Un maestru al arhivării, nu altceva, acest „Cavagliere“ Carlo Odescalchi. Cum se explică, atunci, că tocmai inventarul moştenirilor şi jurnalele registrelor sale nu sunt de găsit?

Tratative secrete

Încă de pe vremea papilor medievali care locuiau nu la Roma, ci la Avignon, micul oraş provensal şi câmpiile înconjurătoare (aşa-zisul comitat Venaissin) făceau parte din Statul pontifical. Dar în septembrie 1688, disputele între Ludovic al XIV-lea şi Inocențiu al XI-lea au dus la ocuparea reşedinței papale de către trupele franceze. După mai puțin de un an, în august 1689, moare Papa Odescalchi. Noul pontif, Ales-sandro al VIII-lea Ottoboni, a schimbat iute politica înaintaşului său, inaugurând o linie fățiş filofranceză. În semn de dezgheț, Regele Preacreştin a consimțit să elibereze Avignon-ul. Spre sfârşitul lui 1689, în orăşelul provensal sosise vicelega-tul apostolic Baldassare Cenci, cu sarcina de a supraveghea înapoierea teritoriilor pontificale, de a evalua pagubele cauzate de ocupația franceză şi de a prelua frâiele administrației locale.

Fapt e că Cenci trebuise să facă față unei situații cel puțin agitate. Dacă pagubele pricinuite de ocupația franceză erau imense la Avignon, lucrurile stăteau şi mai rău în principatul învecinat de Orania, domeniul prințului Wilhelm, devastat periodic de incursiunile dragonilor francezi. În plus, prințul de Orania devenise de curând regele îndepărtatei Anglii, încât supuşii săi, pe bună dreptate, se simțeau lăsați de izbelişte. Erau în mare parte protestanți, şi se temeau pentru ținutul lor, şi-aşa martirizat de persecuțiile francezilor, politice şi militare, alături de cele religioase. Iată de ce, dacă la Avignon revenea pacea, în Orania situația era în fierbere. Pe 7 noiembrie, Cenci raportase la Roma că în vechiul amfiteatru roman din Orania (numit de toată lumea „Le Cirque“) avusese loc o adunare a reprezentanților supuşilor din principat, hotărâți să-i ofere lui Ludovic al XIV-lea puterea peste domeniul lui Wilhelm. Era vorba de o manevră disperată: mai bine supus inamicului, decât să-i fie adversar.

În timp ce Cenci era încă pe drum spre Avignon, un prelat din partea locului, Paolo de Salvador, auditor la Tribunalul ecleziastic, primise o

scrisoare ciudată din partea unui supus din Orania, domnul Beaucastel, protestant de curând convertit la catolicism şi reprezentant al cetăţenilor din Orania la curtea din Paris. Scrisoarea cuprindea o propunere cel puţin explozivă: sătui de abuzurile francezilor, locuitorii principatului de Orania doreau de fapt să aparţină papalităţii. Alarmat de către acel de Salvador şi conştient de fragilitatea problemei, Cenci raportează imediat la secretariatul de Stat al Vaticanului. Trebuie acceptată acea propunere, scrie el. Desigur, Orania i s-a oferit Franţei de curând. Dar n-ar fi exclus ca Ludovic al XIV-lea să renunţe la principatul lui Wil-helm, dacă Papa s-ar uni cu el în a-l sprijini pe ex-regele catolic Iacob Stuart în contra prinţului de Orania, care-i luase tronul Totodată, ar fi destul de jenant pentru Biserică să accepte în dar feuda unui prinţ eretic (acum, suveran englez). Cenci propune totuşi un pretext: principatul ar putea fi acceptat cu titlu de despăgubiri pentru daunele pricinuite la Avignon de confruntările între catolici şi protestanţi, care vreme de decenii devastaseră Provenţa. Secretariatul de Stat ordonă însă vicelegatului de a refuza oferta: Beaucastel să se adreseze lui Ludovic al XIV-lea, care are posibilităţi mult mai mari de a ocroti principatul de Orania.

Între timp, Beaucastel se prezintă personal la Cenci şi, de faţă cu de Salvador, îşi repetă oferta. Cenci o respinge, drept care Beaucastel îi răspunde în doi peri, spunând că Sfântul Scaun mai făcuse odinioară o operaţie asemănătoare şi că de fapt, ea posedă comitatul venaissin „în vigoarea unui partaj survenit între regele Franţei şi Papă după războiul împotriva albigenzilor“.

Este o aluzie veninoasă: la răscrucea dintre veacurile XII şi XIII, într-adevăr, Provenţa fusese curăţată cu greu de buruiana ereziei (G. Moroni, *Dizionario di erudizione storico-ec- clesiastica,* Venezia, 1840, *ad vocem* „Contado venaissino“). O cruciadă sălbatică şi sângeroasă decimase armata prinţului Raymond al VI-lea, seniorul Provenţei, învinuit de multă vreme că ar fi răspândit credinţele albigenzilor, contrare Bisericii de la Roma. Temându-se să nu fie prins şi dat pe mâna Inchiziţiei, Raymond făgăduise papalităţii unele teritorii, între care trei castele situate în Comitatul Venaissin, precum şi o parte din Avignon. Dacă Raymond ar fi îmbrăţişat ideile ereticilor albigenzi, grăia înţelegerea cu Papa, acele bunuri urmau să revină Bisericii. Ceea ce s-a şi întâmplat: Raymond va persevera în greşeală sa, drept care va fi declarat eretic şi excomunicat. Fiul său, Raymond al VII-lea, îi urmă în luptă, dar în cele din urmă fu învins pe câmpul de bătaie de către papa Gregorio al IX-lea şi suveranul francez, Ludovic al IX-lea Sfântul. Deşi prin constrângere, acordul încheiat între Biserică şi eretici a fost onorat: prin tratatul de la Paris din 1228, pământurile şi castelele albigenzilor reveniră Vaticanului. Promisiunea lui Raymond făcută Sfântului Scaun nu era urmarea, ce-i drept, a unui împrumut de bani din partea Papei. Dar aluzia lui Beaucastel la un pact între catolici şi eretici, plătit de aceştia din urmă cu pământuri, sună destul de insinuant.

Dar să revenim la negocierea secretă între Cenci şi reprezentantul Oraniei. După maliţioasa aluzie la trecut, lovitura nu întârzie să vină: „Aici în Regat aproape toată lumea crede că prinţul de Orania datorează trecutului pontificat mari sume de bani, în contul cărora crede că ar putea să ofere posesiunea unui stat care şi-aşa nu prea valorează nimic.“ Prin urmare, Wilhelm de Orania, dator vândut lui Inocenţiu, credea că poate să-i dea banii-napoi făcându-i cadou micul principat de Orania care, de fapt, nu-i prea aducea mare lucru, Încă o dată Cenci raportează la Roma acea conversaţie. Urmează al doilea refuz din partea Sfântului Scaun, încă şi mai tăios decât primul. Nu este cu putinţă ca papa Odescalchi să fi împrumutat bani unui prinţ eretic. Dar scandaloasa afirmaţie stârneşte multe guri rele. Fapt e că Cenci adaugă, printr-o nouă scrisoare la Roma, că până şi ex-trezorierul lui Wilhelm, domnul de Saint Clément (care despre afacerile prinţului vorbea în cunoştinţă de cauză), îşi sfătuieşte concetăţenii să se supună francezilor. Căci, zice fostul vistiernic, ne-am săturat să tot plătim Papei, şi e oricum mai suportabil să întreţinem trupele lui Ludovic al XIV-lea decât să-i cerem „Sfântului Duh“ bani pentru Papă. Ceea ce ar însemna că principatul de Orania fusese supus unor taxe din care să se dea înapoi banii pontifului.

Datoriile lui Wilhelm de Orania către Inocenţiu al XI-lea ies din umbra misterului: trezorierul prinţului dă totul pe faţă, mărturie ce va fi relatată în mare secret de către o sursă (vice-legatul apostolic de la Avignon) care n-are nici un interes să dea curs unor clevetiri otrăvite.

Noul Papă, răspunde secretarul de stat, cardinal Rubini, nu are nici o intenţie să primească poporul Oraniei printre supuşii săi, în ciuda „voinţei unanime“ de a se uni cu papalitatea; pontiful nu doreşte să sporească numărul supuşilor săi. În schimb, regele Franţei ar fi avut mult mai multe posibilităţi de a veni în întâmpinarea nevoilor oamenilor din Ora-nia. Însă, subliniază Rubini, trebuia desminţită cu toată tăria motivaţia unei astfel de anexiuni: „Prinţul de Orania este dator Pontificatului trecut cu mari sume de bani.“ Negocierea între Cenci şi Beaucastel eşuează. Orania rămâne sub tutela Franţei.

Această din urmă scrisoare (şi numai ea) a fost publicată de Danckelman, dar numai *ad confutandum:* dacă Rubini respinge ipoteza după care Inocenţiu al XI-lea ar fi împrumutat bani unui prinţ eretic, arunci e clar că n-au existat nici un fel de împrumuturi! Destul de viclean, Danckelman a omis însă să publice şi scrisorile precedente ale lui Cenci (conservate, ca şi cea publicată de el în Archivio segreto de la Vatican) din care reiese o cu totul altă concluzie. O concluzie confirmată, cum s-a văzut, de registrele mari ale lui Carlo Odescalchi.

Epistolarul Cenci

Reproducem mai jos corespondenţa, păstrată de Archivio segreto de la Vatican, între domnul Beaucastel, vicelegatul din Avignon, Baldassare Cenci şi secretariatul de Stat al Sfântului Scaun.

Fondul secretariatului de Stat, legaţia din Avignon, plicul 369

Monsieur Beaucastel către Paolo de Salvador (tradusă), 4 octombie 1689:

Domnule,

După ce v-am mărturisit bucuria lăuntrică pe care-o simt ştiind că autoritatea Papei s-a restabilit, că Eminenţa sa se va întoarce cât de curând, şi pe dvs. din nou la datorie, mă văd obligat să vă spun că dezolarea fără seamăn care ameninţă acest Stat, pricinuită de cele şaptesprezece companii de dragoni şi douăzeci de infanterie pe care suntem siliţi să le găzduim, ne-a constrâns să ne oferim regelui [Franţei], ceremonia având loc marţea trecută, de Toţi Sfinţii, în piaţa Circului, în prezenţa autorităţilor acestui Stat. Nu ştiu dacă a fost vorba de un lucru dinainte pus la cale, deşi înclin să cred, dar mai pe larg vă voi spune de îndată ce Eminenţa sa [Cenci] se va fi întors. Vă voi împărtăşi atunci gândurile mele dacă [cuvânt de neînţeles] s-o încredinţez hârtiei, o veţi ghici uşor dacă vă spun că ea ne-ar face fericiţi ca şi pe dvs., şi că împrejurările actuale ar putea s-o ducă la îndeplinire fără prea mare efort. Mă chinuie o reumă care aproape m-a pus jos, dar când

mă vor ţine picioarele, voi pune să fiu dus la Avignon, imediat ce voi afla că Eminenţa sa a ajuns acolo, spre a reitera sentimentele noastre de smerenie şi respect. Faceţi-l rogu-vă să-nţeleagă dorinţa fierbinte de a-l vedea întors, precum şi durerea ce-am încercat-o la plecarea sa. Bucuraţi-vă estimp de frumuseţea vieţii; vom fi părtaşi indirect, căci e cu neputinţă să nu avem parte şi noi de câteva raze; în ceea ce mă priveşte, pot să vă asigur că m-am bucurat nespus pentru ceea ce s-a petrecut [adică revenirea Avignon-ului la statul papal] ca şi cum v-aş fi fost compatriot (numai dac-aş fi putut), dar *non datur omnibus adire Corinthum,* sau altfel spus, *Avenionem*. Nu mai ştiu dacă prin aceste trei vorbe latineşti am încălcat regulile, dar Vă pot asigura că nu-mi voi încălca niciodată legământul făcut.

Prea umilul şi prea supusul dvs. servitor
monsieur Beaucastel

Fondul secretariatului de Stat, legaţia din Avignon, plicul 350
Monsenior Cenci către secretariatul de Stat (descifrată), fără dată:

Un supus preacredincios al Sfântului Scaun şi de aleasă fire, gentilom din Avignon, mi-a transmis o scrisoare, de el primită de la un supus al Prinţului de Orania, din care reiese marea dorinţă a supuşilor din acel principat de a se supune stăpânirii Sfântului Scaun şi marea uşurare care s-ar putea obţine din împrejurările prezentului; se mai spune că ar fi fericit să mă întâlnească la întoarcerea mea, de îndată ce va fi cruţat de guturaiul care nu-i dă pace. Dacă-mi vorbeşte de o anume afacere, voi asculta şi voi raporta în întregime, şi nu voi accepta, dar nici nu voi tăgădui acel 2657 [= afacere?]. Pare că nu se poate pune la-ndoială consimţământul oranie-nilor, căci marea spaimă în care Regele Preacreştin i-a relegat şi imposibilitatea de a fi apăraţi de prinţul lor firesc, i-a adus în starea disperată de a se răscula în contra acestuia şi a se oferi Regelui Preacreştin, după cum v-am înştiinţat în precedentele mele misive, deşi ar fi preferat de departe să se supună preablândei stăpâniri a Sanctităţii sale, la fel cum au fost vreme de mai multe sute de ani, fără să-şi fi dorit altceva mai bun. După ei, Regele Preacreştin ar fi gata să-şi denunţe orice interes pentru acest principat, în schimbul angajamentului Sanctităţii sale şi a urmaşilor săi de a-l susţine pe regele Iacob, de 2488 [a se mobiliza?] împotriva regelui Wilhelm, Sfântul Scaun deposedându-l pe acesta de pomenitul principat. Această anexare teritorială se poate justifica prin consimţământul poporului, gata să se ofere Sanctităţii sale, pentru a scăpa de stăpânirea unui prinţ eretic, care n-a fost în stare sau n-a vrut să-l apere de mizeria nesfârşită în care se zbate; în plus, date fiind pretenţiile Sfântului Scaun în virtutea daunelor foarte grave aduse de oranieni în trecutul de ură faţă de 2601 [= credinţă?] catolică, care, după câte cunosc, n-au fost niciodată recompensate prin impozitarea acestei ţări, comunitatea din Avignon are o datorie de sute de miliarde de scuzi [...]

Misiunea mea m-a obligat să aduc la cunoştinţă ceea ce ştiu despre această importantă afacere. Hârtia anexată este o copie a scrisorii mai sus-pomenite şi adresate domnului Salvador, auditor al Tribunalului din Avignon, de către domnul Beaucastel, gentilom de Courteson. Pot să afirm, ţinând seama şi de alte afaceri discutate cu el prin viu grai, că acesta este o fire aleasă, un proaspăt convertit, a cărui înfăţişare exterioară întăreşte fapta convertirii; este preţuit la curtea Franţei şi se bucură în patria sa de o poziţie importantă conferită de însuşi Regele Preacreştin, în care s-a străduit în urmă cu doi ani pentru interesele publice în calitate de preferat al concetăţenilor săi. Amintitul domn Salvador care mi-a înmânat respectiva scrisoare, mi-a spus că unul din consulii lui Courteson e gata [cuvânt de neînţeles] să propună prin viu grai acceptarea principatului, asigurându-l că Regele Preacreştin o să consimtă cu siguranţă.

Fondul secretariatului de Stat, legaţia din Avignon, plicul 650
Monsenior Cenci către secretariatul de Stat (descifrată), fără dată

Marţea trecută Beaucastel a venit la mine împreună cu auditorul Salvador şi, de faţă cu acesta, mi-a făcut cunoscută voinţa unanimă a oamenilor din Principatul de Orania de a trece sub stăpânirea Sfântului Scaun. I-am răspuns că un lucru dorit nu înseamnă neapărat un lucru realizabil, şi pe parcursul discuţiei l-am întrebat ce temeiuri ar putea să existe în privinţa consimţământului regelui Franţei. Mi s-a răspuns doar că Sfântul Scaun este şi el stăpânul acestui comitat Venaissin, în baza unui partaj între regele Franţei şi Papă, în urma războiului împotriva albigenzilor. Ţinu să adauge că în regat multă lume e convinsă că prinţul de Orania datorează trecutului pontificat mari sume de bani, în schimbul cărora are de gând să ofere drepturile asupra unui Stat şi-aşa aflat în sapă de lemn. I-am atras atenţia cât de puţin posibil ar fi ca răposatul Sfânt Pontif să-l fi împrumutat cu bani pe Prinţul de Orania şi, văzând că n-am de ce să-l mai descos, am încheiat prin a-i spune că misiunea nu-mi permitea să am cunoştinţă despre treburile Sanctităţii sale cu Regele Preacreştin şi cu alţi prinţi europeni, şi deci nici căderea de a da satisfacţie dorinţei sale şi a concetăţenilor săi; n-am uitat însă să-i evoc sentimentele mele de recunoştinţă datorate voinţei lor de a deveni supuşii Prinţului meu, şi totodată de compasiune faţă de starea cu adevărat regretabilă în care se găsesc. Numitul Salvador, reluând discuţia altă dată, mi-a spus că Beaucastel era frământat de răceala pe care i-am arătat-o, drept care i-am întors-o în aceiaşi termeni.

Fondul secretariatului de Stat, legaţia din Avignon, plicul 350
Cardinalul Ottoboni către monseniorul Cenci, 6 decembrie 1689:

Am relatat cu cea mai mare grijă Beatitudinii sale tot ceea ce Senioria voastră îmi transmite prin scrisoarea cifrată, si anume că gentilomul din Avignon v-a înştiinţat prin scrisoarea pe care prietenul său i-o trimisese din Orania, că supuşii săi ard de dorinţa de a se oferi Sfântului Scaun. Conform recomandării Domnului Nostru, Senioria voastră se cuvine să ascultaţi binevoitor şi să vă arătaţi deplina satisfacţie şi preţuire faţă de gândul bun al acelor supuşi, dar, pe de altă parte, să vă feriţi şi să vă ţineţi departe de orice angajament, căci, după judecata Domnului Nostru, aceia vor putea să fie mult mai bine păziţi de Regele Preacreştin, trăind ei sub pavăza sa, decât sub cea a Sfântului Scaun, care n-are nici forţe şi nici arme de apărat Statul Oraniei.

Fondul secretariatului de Stat, legaţia din Avignon, plicul 59
Domnul Cenci către cardinalul Ottoboni, 12 decembrie 1689:

Am fost asigurat că domnul conte de Grignan şi domnul intendent de Provenţa (locotenenţii francezi la Avignon) i-au înştiinţat pe cei din oraşul Orania şi din alte locuri ale Principatului, că Regele Preacreştin a fost de acord cu actul lor conştient de a se sustrage puterii prinţului, şi de a se supune puterii Maiestăţii sale, asigurându-i totodată că la începutul anului viitor aveau să primească un semn al bunătăţii sale.

Un anume D. de Saint Clément, fost trezorier al Prinţului de Orania, a zis că ajungând la fundul lăzii, sunt decişi să nu mai dea decât un gologan pentru fiecare soldat, căci au plătit mult mai mult pentru papalitate, şi că pâinea şi făina pentru întreţinerea acestor soldaţi n-au cum să mai vină de la Sfântul Duh, ca în vremea Papei, iată de ce clădirea Infanteriei de pe teritoriul lor le va aduce mai degrabă uşurare decât pagubă.

Din E. Danckelman, *Zur Frage der Mitwissenschaft Papstes Innozenz XI. an der oranischen Expedition,* Quellen und Forschungen aus italienischen Archiven und Bibliotheken, 18 (1926), pp. 31l-333.
Cardinalul Rubini către monsenior Cenci, 13 decembrie 1689:

Noilor declaraţii pe care Beaucastel le-a făcut Senioriei dvs. în prezenţa auditorului Salvador, cu privire la voinţa unanimă a populaţiei

din Orania de a se oferi Sfântului Scaun şi de a trăi sub oblăduirea sa, Senioria voastră le-a dat răspunsul cuvenit, cum aţi făcut-o şi în cazul falsei presupuneri că prinţul de Orania ar fi datorat pontificatului trecut mari sume de bani, din pricina cărora el era gata să cedeze acest Stat prea puţin rentabil pentru el. Într-adevăr, acest fel de a judeca este mult prea nepotrivit şi dăunător, căci toată lumea ştie că acest sfânt pontif nu era în stare să se alieze cu un prinţ eretic şi să-l subvenţioneze, cu atât mai puţin să aibă vreo înţelegere cu el sau alţi prinţi eretici. În privinţa răspunsului ce trebuie dat dacă vor mai reveni, Senioria voastră le veţi spune ceea ce v-am transmis din ordinul Sanctităţii sale în ultima scrisoare: Sanctitatea sa consideră că aceşti oameni vor fi apăraţi mult mai sigur prin grija Regelui Preacreştin, şi vor trăi mult mai bine sub ocrotirea sa decât sub cea a scaunului apostolic, care nu râvneşte la domeniile altcuiva, dorind doar să şi le păstreze pe ale sale, neavând nici arme şi nici trupe pentru apărarea domeniului Orania.

Restituirea împrumuturilor

A fost restituit vreodată împrumutul familiei Odescalchi către Wilhelm de Orania? Pentru a răspunde la această întrebare, se cuvine examinat un alt episod, la fel de extraordinar.

Inocenţiu al XI-lea trece pe tărâmul celălalt în august 1689. La câteva luni după aceea moare la Roma şi Cristina de Suedia, suverana care cu mai mult de treizeci de ani în urmă se convertise la religia catolică şi se mutase la Roma, sub oblăduirea Papei.

Înainte de moarte, Cristina îşi alege moştenitorul în persoana cardinalului Decio Azzolino, consilierul şi prietenul ei intim de-o viaţă. Dar vai, cardinalul moare şi el peste câteva luni, şi moştenirea Cristinei revine unui membru al familiei, Pompeo Azzolino. Pompeo, un mărunt gentilom de provincie (obârşia lor era orăşelul marchigian Fermo, ca şi în cazul lui Dulcibeni şi Tiracorda) se trezeşte cu această gigantică pleaşcă: peste două sute de tablouri de Rafael, Tiţian, Tinto-reto, Rubens, Caravaggio, Michelangelo, Domenichino, Van Dick, Andrea del Sarto, Bernini, Guido Reni, Carracci, Giulio Romano, Parmigianino, Giorgione, Velazquez, Palma il Vec-chio; tapiserii de aur şi argint desenate de Rafael, sute de desene de autori celebri, o adevărată galerie de statui, busturi, capete, vase şi coloane de marmură; mai mult de şase mii de medalii şi medalioane; panoplii de arme, instrumente muzicale, mobile de preţ; bijuterii păstrate în Olanda, credite revendicate faţă de coroana Suediei şi de coroana Franţei, precum şi pretenţii asupra câtorva domenii în Suedia; în sfârşit, extraordinara bibliotecă a Cristinei, mii de cărţi tipărite sau manuscrise, apreciate încă de contemporani de o incomparabilă valoare.

Intrat în posesia comorii respective, Pompeo se fereşte să dea pe-afară de bucurie. De fapt, moştenirea Cristinei este grevată de mari datorii şi dacă el n-o să reuşească să vândă în câştig, riscă să fie sugrumat de creditori. Puţini sunt însă cei care să dispună de un capital îndestulător spre a achiziţiona un patrimoniu de asemenea dimensiuni: trebuie poate să abordeze vreun suveran, dar unul fără prea mari datorii. Pompeo, un simplu *parvenu,* n-are stofă şi nici pricepere, iar Roma e plină de aventurieri gata să-l îmbrobodească pe acel sfios gentilom abia debarcat din provincie. Încercând să simplifice lucrurile, Pompeo este gata să vândă în bloc întreaga moştenire, dar operaţiunea se dovedeşte a fi mult prea grea şi riscantă. Creditorii încep să se enerveze, drept care Pompeo decide grabnic să dezmembreze patrimoniul, oferind la vânzare colecţii şi piese izolate. Tapiseriile şi alte preţioase mobile decorative (cum ar fi o oglindă desenată de Bernini) sfârşesc în mâinile puternicei familii Ottoboni, din care făcea parte şi noul pontif Alessandro al VIII-lea; cărţile însă vor îmbogăţi fondurile Bibliotecii Vaticane.

Estimp greutăţile sporesc, căci în afara datoriilor, moştenirea Cristinei aduce cu sine şi o seamă de probleme legale extrem de insidioase. Suedia revendică drepturi asupra bijuteriilor amanetate în Olanda şi imobilizate la un bancher, cerând magistraţilor din Amsterdam punerea lor sub sechestru. Ultimul lucru pe care Pompeo şi-l doreşte este un incident diplomatic cu Suedia. Este sfătuit să adreseze o plângere persoanei celei mai nimerite pentru a interveni pe lângă suedezi şi a face presiuni în Olanda: prinţul Wilhelm de Orania, regele Angliei. În martie 1691, Pompeo Azzolino trimite respectiva plângere lui Wilhelm, cerându-i protecţie şi ajutor în problema bijuteriilor. Răspunsul întrece orice aşteptări: de îndată ce află că patrimoniul Cristinei e de vânzare, printr-un misit al său, Wilhelm se-arată dispus să cumpere tot ce mai rămăsese şi cere pe loc un inventar al colecţiilor. Un fulger din senin, ce mai. Dacă până acum câteva zile Pompeo vânduse tablourile unul câte unul, nu-i venea să creadă că afacerea lua sfârşit dintr-o singură lovitură. Dar şi mai uluitor era faptul că Wilhelm, cel ce trebuise să-ntindă mereu mâna după bani pentru bătăliile sale, simte brusc nevoia să risipească o avere pe tablouri şi statui. Până şi Regele Soare se văzu constrâns să renunţe la colecţiile Cristinei atunci când ambasadorul său la Roma,

cardinalul d'Estrées, îi semnalase eventualitatea achiziționării unor piese excepționale.

O a doua lovitură de teatru urmează. Intră în joc un al doilea cumpărător bine cunoscut de noi: Livio Odescalchi, nepotul lui Inocențiu al XI-lea. Pentru 123 000 de scuzi, Livio îi suflă afacerea lui Wilhelm şi cumpără aproape tot ce mai rămăsese din moştenire. Incredibil, Wilhelm nu numai că nu se supără, dar va rămâne în cele mai bune relații cu Pompeo Azzolino. Problema moştenirii se rezolvă astfel cât ai clipi din ochi.

Un epilog pe cât de surprinzător, pe-atât de neverosimil. Un rege protestant, veşnic fără bani, vrea să cumpere o colecție de artă extrem de costisitoare. Nepotul unui Papă (care, printre altele, împrumutase respectivului rege o grămadă de bani) i-o suflă la mustață, şi suveranul se mărgineşte să-l felicite pe vânzător. (T. Montanari, „La dispersione delle colleioni di Cristina di Svezia. Gli Azzolino, gli Ottoboni e gli Odescalchi", în *Storia dell'arte,* n. 90,1997, pp. 251-299)

Iată câteva cifre: familia Odescalchi îi împrumutase lui Wilhelm în jur de 163 000 de scuzi. Livio cumpără opere de artă din patrimoniul Cristinei pentru o sumă relativ apropiată: 123 000 de scuzi.

Ce minți rafinate se puseseră pe treabă? De la sfârşitul lui 1688 Wilhelm era rege al Angliei, adică în poziția cuvenită pentru a da înapoi datoriile către Odescalchi. Un an mai târziu însă moare Inocențiu al XI-lea. La acel moment, probabil, doar o parte din datorii se restituise. Prilejul oferit de moştenirea Cristinei de Suedia, aşadar, e căzut din cer. Cumpără Livio, dar cel ce plăteşte va fi Wilhelm, printr-un discret mijlocitor.

După atâtea războaie, partida de taină între casa Odescalchi şi casa de Orania se încheie la fel de misterios. Nu e greu să ne-nchipuim scena. Admirând un Tintoretto sau un Cara-vaggio în lumina daurită a după-amiezei romane, un procurator de credință al lui Wilhelm va fi lăsat să-i alunece o scrisoare de schimb în mâna unui emisar al lui Livio Odescalchi. Lăudând, cum e şi normal, amintirea măreței Cristina de Suedia.

Livio şi familia Paravicini

Aşadar, poate datorită moştenirii Cristinei de Suedia a reuşit Wilhelm de Orania să restituie împrumutul. Dar familia lui Inocențiu al XI-lea îi împrumutase aproape 163 000 de scuzi, la care trebuiau calculate dobânzile. Pompeo Azzolino, vânzându-i lui Livio Odescalchi moştenirea Cristinei, încasează doar 123 000 de scuzi. Ce s-a-ntâmplat cu diferența?

Carlo Odescalchi, fratele lui Inocențiu, murise în 1673. În 1680 firma Odescalchi de la Veneția fusese lichidată, cea din Genova având aceeaşi soartă cu ani în urmă. Care să fi fost mijlocitorul priceput şi de încredere al lui Inocențiu al XI-lea, pentru a încasa prima tranşă din banii dați înapoi?

Cu siguranță nu putea să-şi însărcineze nepotul, şi asta nu numai fiindcă Livio era prea în ochii lumii. Nepotul este prototipul odraslei bogate şi răsfățate: supărăcios, rebel, introvertit, capricios, nestatornic, poate chiar slab de înger. Banii îi plac, dar numai dacă sunt agonisiți de alții. Unchiul Be-nedetto îl ține departe de afacerile de stat, dorind de la el doar să-i perpetueze stirpea. În schimb Livio, ca şi cum şi-ar fi luat revanşa, nu se va însura niciodată. Şi nu se va deplasa de la Roma niciodată pentru a-şi inspecta posesiunile ungureşti din Sirmium, cumpărate de la împărat. Papa Odescalchi decide să închidă toate teatrele? După moartea unchiului, Livio îşi cumpără, spre a-i face în ciudă, o lojă la Tor di Nona. Moşteneşte poate de la unchiul său o anume înclinare spre avariție şi viclenie: când ambasadorul austriac la Roma îi cere să-i schimbe câțiva ducați în valută romană, Livio nu pregetă să-l fraiereasc㠄dându-i doar 40 de gologani de ducat (schimbul oficial era de 45). Rezultatul: ambasadorul, supunându-se facilului antisemitism al epocii, răspândeşte zvonul că nepotul lui Inocențiu al XI-lea se poartă-n afaceri „ca un evreu". (M. Landau, *Wien, Rom, Neapel – Zur Geschichte des Kampfes zwischen Papsttum uind Kaisertum,* Leipzig, 1884, p. lll, n. l) Livio o mai zbârceşte la fel de grav şi cu împăratul, căruia îi promite un împrumut în bani şi un contingent militar: 7000 de soldați care să se alăture trupelor imperiale de îndată ce acestea vor fi aproape de Abruzzi. Pretinde în schimb titlul de prinț al imperiului. Cum se ştie, titlul îi este acordat, iar Livio împrumută de fapt împăratului o sumă modestă de bani (şi-n plus cu o dobândă mare). Nici vorbă însă de cei 7000 de soldați promişi.

Victimă a propriei ipohondrii, nepotul Preafericitului Inocențiu al XI-lea colecționează fişe de consult medical şi rapoarte de autopsie. Cu scrisul său mărunt, ilizibil, el consemnează ca un obsedat simptomele cele mai neînsemnate. Sedus de ocultism, îşi pierde nopțile cu experiențe alchimice şi greoaie cercetări de *remedia,* fiind dispus să plătească regeşte până şi unor necunoscuți *(Fondo Odescalchi,* XXVII B6; Archivio di

palazzo Odescalchi, III B6, n 58 şi 80). Când personalitatea sa morbidă suferă prea tare de pe urma poruncilor unchiului, îşi varsă focul ponegrind şi clevetind în scris, asemeni unui copil răzbunător *(Fondo Odescalchi, Diario di Livio Odescalchi).*

Nicicând un astfel de om n-ar fi putut face faţă poverii unor secrete, întâlniri compromiţătoare, hotărâri fără cale de-ntors. Pentru încasarea împrumuturilor de la Wilhelm era nevoie de un procurator expert, rapid, cu sânge rece.

Inocenţiu al XI-lea avusese la Roma un om capabil să-i vegheze interesele cu discreţie şi credinţă. Era vorba de bancherul Francesco Paravicini, dintr-o familie apropiată casei Odescalchi. Avea competenţa şi aplicaţia unui adevărat om de afaceri în cele mai felurite iniţiative economice ale viitorului Papă: de la perceperea chiriilor la achiziţionarea caselor de amanet, de la încasarea banilor trimişi la Roma de rubedenii, la recuperarea creditelor. Încă din anul 1640, Paravicini cumpărase, din însărcinarea lui Carlo Odescalchi, două secretariate de cancelarie şi un prezidenţiat (cost: 12 000 de scuzi) destinate lui Benedetto, inaugurându-şi prin bani, cum se obişnuia pe-atunci, intrarea în ierarhia bisericească.

Prin urmare, familia Paravicini se bucura de cea mai mare încredere. Imediat ce cardinalul Benedetto devine papă, numeşte alţi doi Paravicini, Giovanni Antonio şi Filippo, trezorieri de tainã, precum şi plătitori generali ai Camerei Apostolice, având adică sarcina de a se îngriji de felurite plăţi ordonate de Sfântul Scaun sau de însuşi Papa. Totodată însă, Papa desfiinţează funcţia de plătitor general din cadrul legaţiilor pontificale de la Forli, Ferrara, Ravenna, Bologna şi Avignon: slujba fiind atribuită, fără o motivaţie clară, familiei Paravicini. (Archivio di Stato di Roma, *Camerale I–Chirografi,* voi. 169, 237 şi 239,10 octombrie 1676 şi 12 iunie 1677, şi *Carteggio del Tesoriere generale della Reverenda camera apostolica,* anii 1673-1716. Cf. şi C. Nardi, *I Registri del pagatorato delle soldatesche e dei Tesorieri della legazione di Avignone e del contado venassino nell'Archivio di Stato di Roma,* Roma, 1995). La ce bun să încredinţezi acelor Paravicini (rezidenţi la Roma) o slujbă tocmai la Avignon, unde plătitorul general trebuia să se ocupe doar de cheltuielile de rutină ale palatului apostolic şi ale unei mâini de soldaţi? Surprinzător, de îndată ce moare Inocenţiu al XI-lea şi încetează ocupaţia franceză în Provenţa, funcţia de plătitor la Avignon revine din nou lui Pietro Del Bianco, a cărui familie fusese titulara slujbei decenii-n şir.

Cât de serioasă a fost încrederea pe care Papa o avea în Giovanni Antonio şi Filippo Paravicini, reiese clar şi din unele amănunte semnificative. Când urma să se pună la dispoziţia nunţiilor apostolici din Viena şi din Varşovia fondurile necesare pentru războiul împotriva turcilor, banii Sf. Scaun vor fi transferaţi prin băncile din Ulm, Innsbruck şi Amsterdam (iată-l din nou...) preluaţi de mijlocitori de încredere ai Papei: în afară de foarte cunoscuţii Rezzonico, cei doi Paravicini. De ce n-ar fi fost ei mediatorii ideali pentru a încasa banii restituiţi de prinţul de Orania? (*Fondo Odescalchi,* XXII, A13, p.440)

Cuvintele domnului de Saint Clément şi Beaucastel, reproduse de monseniorul Cenci, induc bănuiala că, pentru restituirea datoriilor contractate cu familia Papei, supuşilor din Orania le-ar fi fost impusă un fel de *Odescalchi tax.* După drenarea banilor, soluţia cea mai economică şi sigură ar fi fost restituirea lor la câţiva kilometri de Orania: la Avignon, de ce nu, unde erau competenţi cei doi credincioşi Paravicini. Trezorierul lui Wilhelm va fi încredinţat periodic unui misit papal o simplă scrisoare de schimb, într-un colţ pierdut al câmpiei provensale. Nu mai era nevoie de interpuşi, conturi bancare şi nici de triangulaţii internaţionale.

Alte documente de negăsit

Pentru a găsi confirmarea documentară a acestei ipoteze, era nevoie de a scotoci în actele depozitului din Avignon, păstrate în Archivio di Stato din Roma. Din aceste documente aflăm că Paravicini, de îndată ce-au preluat slujba de plătitori, devin creditori; în loc să plătească, *încasează* câteva mii de scuzi, provenind din compensaţii de casă. O probă interesantă. Din păcate, registrele de la Avignon au o gravă, inexplicabilă lacună: lipsesc cinci ani, între 1682 şi 1687, aproape jumătate din pontificatul lui Inocenţiu al XI-lea. Pentru a risipi bănuielile, putea fi de ajutor corespondenţa superiorului ierarhic al celor doi Paravicini, trezorierul general al Camerei Apostolice. Nici vorbă de aşa ceva: lipsesc de data asta de-a dreptul toţi anii, începând cu 1673, anul morţii lui Carlo Odescalchi şi terminând cu 1716.

Rezolvare finală

Cu câţiva ani înainte de beatificarea lui Inocenţiu al XI-lea, la Archivio segreto vaticano s-au achiziţionat actele Zalatti, un fond arhivistic cuprinzând documente privind familia Odescalchi şi Rezzonico. Fondul s-a constituit de prin veacul al XVIII-lea; ar fi fost interesant să

ştim dacă în vremea aceea mai existau încă urme documentare legate de vechile relaţii dintre Benedetto Odescalchi, fratele său Carlo şi interpuşii lor din Veneţia. Dar nu se va afla niciodată. Chiar oficialii de la Archivio segreto vaticano au constatat „straniile dispersii“ şi „evidentele extrapolări“ suferite de fond, de îndată ce a fost depozitat la Vatican: fascicule despărţite de fondul originar, lăsate fără cotă (adică neidentificabile) şi aşezate greşit (adică nereperabile). Cf. S. Pagano, „Archivi di famiglie romane e non romane nell' Archivio segreto vaticano“, în *Roma moderna e contemporanea,* I, sept.-dec. 1993, p. 194 şi pp. 229-231. Se semnalează ciudate dispariţii de documente şi în V. Sal-vadori [ed.], *I carteggi delle bibliotecile lombarde,* Milano, 1986, II, 191.

S-a preferat cumva să se meargă la sigur?

În siajul luminos al exemplului lui Ioan Paul al II-lea, care de patruzeci de ani încoace nu pregetă să recunoască şi să ceară iertarea pentru gravele erori comise de Biserică de-a lungul istoriei sale, ar însemna să se facă un pas înapoi nu numai ocultând, dar şi răsplătind de-a dreptul devierile şi prea multele umbre care au constelat lucrarea pământeană a papei Benedetto Odescalchi. A venit poate ceasul să se facă lumină si în acest caz.